

T.C
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**TRAKYA'YA İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER VE
BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISINA ETKİLERİ
(1923-1960)**

DOKTORA TEZİ

AYŞEGÜL İNGİNAR KEMALOĞLU

AĞUSTOS 2020

T.C
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**TRAKYA'YA İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER VE
BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISINA ETKİLERİ
(1923-1960)**

DOKTORA TEZİ

AYŞEGÜL İNGİNAR KEMALOĞLU

DANIŞMAN

Prof. Dr. RECEP KARACAKAYA

AĞUSTOS 2020

İMZA SAYFASI

Ayşegül İnginar KEMALOĞLU tarafından hazırlanan “TRAKYA’YA İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER VE BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISINA ETKİLERİ (1923-1960)” başlıklı bu yüksek lisans/doktora tezi, Tarih Anabilim/bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Recep KARACAKAYA

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Adem ÖLMEZ

.....

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Süleyman BEYOĞLU

.....

Kurumu: Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Fatih SANCAKTAR

.....

Kurumu: İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. B. Erhan FINDIKLI

.....

Kurumu: İst. Medeniyet Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 05/08/ 2020

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza Öğrencinin Adı Soyadı

Ayşegül İnginar KEMALOĞLU

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığını taahhüt ederim.

Danışmanın Ünvanı Adı Soyadı

Prof. Dr. RECEP KARACAKAYA

ÖN SÖZ

İnsanlık tarihi kadar eski olan savaşlar ve göçler belleklerde silinmesi güç acılar bırakmıştır. Trakya Bölgesi ise yakın tarihinde hem işgallere hem de yüzbinlerce göçmenin acılarına tanıklık etmiştir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde başlayan göç ve göçmen meselesi, Cumhuriyet ilan edildikten sonra da uzun yıllar devam etmiştir. Özellikle Balkanlardan gelen göçmenlerin II. Dünya Savaşı'na kadar öncelikli iskân yerlerinden olan Trakya, uygulanan bu politikalar neticesinde göçmenlerle yeniden hayat bulmuştur. Sadece 1923-1939 yılları arasında bölgeye yaklaşık 200 bin göçmenin iskân edilmiş olmasına rağmen Trakya'ya yapılan bu iskânlar, müstakil bir çalışmanın konusu olmamıştır. Neredeyse tamamına yakını Balkan göçmenlerinin oluşturduğu bu göçmenleri incelemek, sadece bölgenin sosyal ve kültürel açıdan yaşadığı değişimi değil aynı zamanda göç eden bu kişilerin yaş, cinsiyet, meslek ve doğum yerleri gibi kişisel özelliklerinin ortaya koyulması açısından da son derece önemlidir. Ayrıca Trakya Bölgesi bağlamında yaptığımız bu çalışma ile ortaya koyduğumuz göçmenlerin kişisel özellikleri, göç çalışmalarında bugüne kadar en çok ihmal edilen hususlar arasındadır.

Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenler yıllara, geldikleri ülkelere ve yerleştirildikleri şehirlere göre kategorize edilerek incelenmiştir. Çalışmayı bölümlere ayırırken Türkiye'de uygulanan iskân politikaları ve Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenlerin yoğunluğu dikkate alınmıştır. 1934 yılında çıkarılan 2510 sayılı İskân Kanunu'na kadar olan ve çoğunluğu mübadele göçmenlerinden oluşan en yoğun dönem birinci bölüm olarak planlanmıştır. İkinci bölüm, 1934-1938 yılları arasını kapsamakla birlikte Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenlerin de en yoğun olduğu ikinci dönemdir. Bu sebeple de göçmenlerin bölgenin sosyo-kültürel yapısına etkilerini de içeren değerlendirmeler bu bölüm sonunda verilmiştir. Bu bölüm ayrıca 2510 sayılı İskân Kanunu'nun erken dönemde nasıl uygulandığını bölge özelinde

tespit etmemize de imkân vermektedir. II. Dünya Savaşı ve sonrasını içeren üçüncü bölüm 1939-1949 yıllarını kapsamaktadır. Dördüncü bölümde 1950-1960 yılları arasında Trakya'ya iskân edilen göçmenler incelenmiş olmakla birlikte bu dönemde bölgeye sadece Yugoslavya'dan ve 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan gelen göçmenler iskân edilmiştir.

Çalışmada idari sınırlarının tamamı bir bütün olarak Trakya Bölgesi'nde yer alan Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri incelenmiştir. Çanakkale ve İstanbul şehirlerinin Trakya sınırlarında kalan kısımları ise bu illere ait muhacir esas kayıt defterlerinin tamamının incelenmesini gerektirdiğinden çalışmanın dışında bırakılmıştır. Ayrıca her ne kadar topraklarının bir kısmı Asya'da bir kısmı Anadolu'da da olsa il yönetimi idari bir bütün olduğundan, bu illerin sadece Trakya'da kalan az sayıda ilçesini inceleyerek bu şehirler hakkında bütüncül bir sonuca varılması da mümkün değildir.

1960 yılından sonra yaşanan darbe ile iskân politikalarının farklı bir boyut kazanmış olması ve Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmen sayısında azalmalar, 1923 yılı ile başlayan çalışmanın 1960 yılı ile sonlandırılmasının en önemli nedenleri arasındadır.

Bu çalışmada bir devlet politikası olarak göç ve göçmen meselesi incelenmekle birlikte, 1923-1960 yılları arasında Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenlerin kimlikleri üzerinden nereden geldikleri, nerelere yerleştikleri, yaşları, cinsiyetleri, aldıkları devlet yardımları, yanlarında getirebildikleri hayvan ve zirai aletler ile meslekleri incelenmiş ve göçmenlerin tespit edilen bu özellikleri üzerinden Trakya Bölgesi'ne sosyokültürel ve sosyoekonomik açıdan katkıları ortaya koyulmuştur.

Bu çalışmanın belirlenmesinde ve hazırlanma sürecinde görüşleri ve tecrübesi ile katkıda bulunan tez danışmanım kıymetli hocam Prof. Dr. Recep Karacakaya'ya teşekkürü bir borç bilirim. Arşivinde bulunan çok kıymetli belgeleri kullanmama izin vermekle birlikte çalışmanın konusu ile ilgili sahaflarda bulduğu başka kaynakları da gönderme yüce gönüllüğünde bulunan değerli hocam Prof. Dr. Ali Birinci'ye minnettarlığımı ifade etmek isterim. Yine yaptığı öneriler ve yönlendirmeler ile çalışmanın şekillenmesinde katkıda bulunan kıymetli hocam Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu'na vermiş olduğu destekten ötürü teşekkür ederim.

Çalışmayı doktora bursları kapsamında destekleyen Türk Tarih Kurumu'na teşekkürü bir borç bilirim. Bunun yanında çalışmanın önemli bir kısmının şekillendiği Ankara'da

bulunan Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi personeline, çalışmalarım sırasında beni bir misafir gibi ağırlayan Kızılay Arşivi çalışanlarına, ulusal ve yerel gazetelerin önemli bir kısmını taradığım Beyazıt Devlet Kütüphanesi personeline ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi çalışanı Fahrettin Çelik'e, Cumhurbaşkanlığı Arşivi sorumlusu Ahmet Ertem'e, Türk Tarih Kurumu'nun kıymetli çalışanı Semiha Nurdan'a, Edirne İl Özel İdaresi çalışanı değerli arkadaşım Mustafa Kürk'e, Ankara'da yaptığım çalışmalarda her türlü desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Eda Özenç ve Serhat Özenç ile kuzenim Dr. Yağmurcan Dadakçı'ya ayrıca teşekkür ediyorum.

Göçmen aileler ile yapılan görüşmelerin gerçekleştirilmesinde katkıları olan değerli hocam Necmettin Kıyıcı'ya, sevgili arkadaşım Emine Livada'ya, bölgedeki Arnavut ve Boşnak göçmenlere ulaşmamı sağlayan Bayram Gaşi'ye kıymetli katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak manevi desteği ile her zaman yanımda olan annem Ümran İnginar'a; bu zor süreçte her türlü fedakârlığı gösteren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu'na; hayatıma neşe ve değer kattığı için biricik oğlum Berkehan'a minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Ayşegül İNGİNAR KEMALOĞLU

İstanbul 2020

ÖZET

TRAKYA'YA İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER VE BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISINA ETKİLERİ (1923-1960)

İnginar Kemaloğlu, Ayşegül

Doktora Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Recep Karacakaya

Temmuz 2018, 423 Sayfa.

19. yüzyılda Balkanlarda etnik ve dinî temellere dayalı kurulan ulus devletlerin homojenleşme çabaları, Türk ve Müslüman nüfusa duyulan öfke ve saldırıların her geçen gün artması ile sonuçlanmıştır. Savaşlarda yaşanan kırım ve kıyımların ardından kaybedilen topraklarda oluşturulmaya çalışılan yeni düzenin neden olduğu gelişmeler, Müslümanların göçlerine yol açmıştır. Balkanlarda en büyük nüfus hareketliliği 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında ve takip eden yıllarda yaşanmıştır. Bu dönemde Edirne Vilayeti, Balkanlarda yaşanan savaş ve göçlerden en fazla etkilenen yerlerin başında gelmiş, göçmenlerin önemli bir kısmı Trakya'ya yerleştirilmiştir. Bu hareketlilik Balkan Savaşları döneminde ve sonrasında da devam etmiştir.

1923 yılında Cumhuriyet ilan edildiğinde, işgallerle yorgun düşmüş, nüfusunun önemli bir bölümünü savaşlarla ve göçlerle kaybetmiş Trakya'nın, ekonomik ve sosyal açıdan yeniden yapılandırılma süreci başlamıştır. Ekonomi ve güvenliğin insan gücüne dayandığı bu dönemde, yeni kurulan Cumhuriyet'in sınırlarının önemli ve sorunlu kısmını oluşturan Trakya Bölgesi'ne göçmen iskânı, İkinci Dünya Savaşı'na kadar devletin öncelik verdiği politikalar arasında olmuştur. Bu bağlamda 1921-1929 yılları arasında Edirne'ye 51.635, Tekirdağ'a 35.296, Kırklareli'ne 34.524 muhacir yerleştirilmiştir.

Balkanlarda yaşayan Türk ve Müslüman azınlığın uluslararası antlaşmalar ile koruma altına alınan azınlık haklarının, her geçen gün daha fazla ihlal edilmesi, 1930'lu yıllarda da başta Bulgaristan ve Romanya'dan olmak üzere göçlerin devam etmesine

yol açmıştır. Trakya Bölgesi'nin bu dönemde devam eden nüfus sorunu nedeniyle 1934-1938 yılları arasında gelen göçmenlerden 16.456 kişi Edirne'ye, 34.430 kişi Tekirdağ'a ve 24.145 kişi de Kırklareli'ne yerleştirilmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın ardından kitlesel boyuttaki ilk göç 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan olmuştur. Yaklaşık 154.000 kişinin göçü ile sonuçlanan bu insanlık dramı, her ne kadar Türkiye'nin iradesi dışında gerçekleşse de uzun yıllar göçmen iskânları ile tecrübe edinmiş idareciler ve geçmişten aktarılan politika ve uygulamalar sayesinde iyi yönetilmiştir. 1950-1960 yılları arasında bir diğer göçmen grubu Yugoslavya'dan gelmiştir. Bulgaristan göçmenlerinin aksine serbest göçmen olarak Türkiye'ye kabul edilen göçmenlerden 61 kişi Edirne'ye, 841 kişi Tekirdağ'a ve 4.498 kişi de Kırklareli'ne yerleşmiştir.

Çalışma kapsamında yukarıda özetlediğimiz 1923-1960 yılları arasında Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenlerin doğum yerleri, yaşları, meslekleri, yanlarında getirdikleri ziraî aletler ve hayvanlar ile iskân politikaları kapsamında devletin bu kişilere yaptığı yardımlar tespit edilmiştir. Ayrıca iskân edilen bu göçmenlerin Cumhuriyet döneminde Trakya Bölgesi'nin geçirdiği kültürel ve ekonomik dönüşümdeki yeri ve önemi ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, İskân, Trakya, Göçmen, Mülteciler

ABSTRACT

IMMIGRANTS THAT SETTLED IN THRACE AND THEIR IMPACT ON THE SOCIOCULTURAL STRUCTURE OF THE REGION (1923-1960)

Ayşegül İnginar Kemaloğlu

PhD Thesis, Department of History

Advisor: Prof. Dr. Recep Karacakaya

July 2018. 423 Pages

The homogenization efforts of the nation states, whose foundations were upon ethnicity and religion in the Balkans, during the 19th century resulted in an increasingly outrageous sentiment and attacks against the Turkish and Muslim population. The migration of the Muslims was a result of the developments arising from the endeavors to establish a new order on the territories that were lost in the aftermath of cleansing and massacre. The largest population movement in the Balkans took place during the Ottoman-Russian War (1877-1878) and in the subsequent period. The Province of Edirne, in this period, was the number one place that was impacted by the wars and immigration that took place in the Balkans, while a great majority of the immigrants relocated to the Thrace region. This mobility continued both in Balkan Wars period and in the aftermath.

Thrace had been depleted upon the invasions, while a big majority of its population had been lost with wars and immigration by 1923, when the Republic was declared, which marked the region's economic and social restructuring. This was a period when the economy and safety relied on humanforce. The settlement of immigrants in the Thrace Region which constituted a critical and problematic part of the territories of the Republic in this period was among the priority policies pursued by the state until World War II. Accordingly, between 1921 and 1929, 51,635 immigrants were settled in Edirne; 35,296 in Tekirdağ; 34,524 in Kırklareli.

Due to the ceaseless violation of minority rights of the Turkish and Muslim minorities in the Balkans who were protected under international agreements, immigration, particularly from Bulgaria and Romania, continued throughout the 1930s, as well. Due to the ongoing population issue in Thrace in this period, 16,456 of the immigrants who had arrived in the region in 1934-1938 were settled in Edirne; 34,430 in Tekirdağ; and 24,145 in Kırklareli.

The first mass migration took place in Bulgaria in 1950-1951 following World War II. Resulting in the immigration of approximately 154,000 people, this humanitarian plight was managed rigorously—despite the fact that it was not Turkey’s choice—thanks to the policies and practices inherited from history, and the administrators had deep-rooted experience in settlements of immigrants. Another group of immigrants came from Yugoslavia between 1950 and 1960. Among the immigrants that were admitted to Turkey as independent immigrants, unlike the Bulgarian immigrants, 61 were relocated to Edirne; 841 to Tekirdağ; and 4,498 to Kırklareli.

The study determines the birth place, age, occupation of the immigrants that were relocated to the Thrace Region between 1923 and 1960, as summarized above, as well as the agricultural tools and the animals they had brought together with, and the government aid they received as part of the resettlement policies. Moreover, it demonstrates the position and importance of these immigrants in terms of the cultural and economic transformation the Thrace Region underwent during the Republic period.

Keywords: Immigration, Settlement, Thrace, Immigrants, Refugees

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLO LİSTESİ	xviii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xxxiv
RESİM LİSTESİ	xxxv
KISALTMALAR	xxxvi
KAYNAKLAR VE YÖNTEM.....	xxxvii
GİRİŞ	1
1923-1960 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE’DE UYGULANAN GÖÇ VE İSKÂN POLİTİKALARINA GENEL BİR BAKIŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1923-1934 TARİHLERİ ARASINDA TRAKYA BÖLGESİ’NE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER

1.1. 1923-1934 YILLARI ARASINDA YUNANİSTAN’DAN TÜRKİYE’YE GELEN GÖÇMENLER.....	13
1.1.1. Yunanistan’ın Bağımsızlığını Kazanması’ndan Lozan Antlaşması’na Kadar Geçen Süreçte Yunanistan’daki Müslüman Azınlığın ve Doğu Trakya’daki Rumların Durumu	13
1.1.2. 1923 Lozan Barış Antlaşması Kapsamında Yapılan Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi	23
1.1.2.1. Edirne’ye İskân Edilen Mübadiller	27

1.1.2.1.1. 1924-1929 Yılları Arasında Edirne'ye İskân Edilen Göçmenlere Tevzi Edilen Gayrimenkuller	36
1.1.2.2. Tekirdağ'a Yerleştirilen Mübadiller.....	37
1.1.2.3. Kırklareli'ne İskân Edilen Mübadiller	40
1.2. BULGARİSTAN'IN BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETMESİ İLE ÜLKEDE KALAN TÜRK AZINLIĞI'NIN DURUMU VE BULGARİSTAN'DAN GÖÇLER (1923-1934).....	42
1.2.1. 1924-1933 Yılları Arasında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	54
1.2.2. 1934 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri.....	56
1.2.3. 1928-1934 Yılları Arasında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	57
1.2.4. 1927-1933 Yılları Arasında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	60
1.2.5. 1934 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri.....	64
1.3. ROMANYA'NIN BAĞIMSIZLIĞINI KAZANMASI İLE ÜLKEDEKİ TÜRK AZINLIĞI'NIN DURUMU VE ROMANYA'DAN GÖÇLER (1923-1934)....	67
1.3.1. Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Romanya Göçmeleri (1923-1934).....	71
1.3.1.1. 1928-1934 Tarihleri Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenleri.....	71
1.3.1.2. 1934 Yılında Kırklareli'ne İskan Edilen Romanya Göçmenleri	73
1.4. SIRP-HIRVAT-SLOVEN KRALLIĞI'NDAN YUGOSLAVYA KRALLIĞI'NA ÜLKEDEKİ MÜSLÜMAN AZINLIĞIN DURUMU VE TÜRKİYE'YE GÖÇLER	74
1.4.1. 1927-1934 Tarihleri Arasında Trakya Bölgesine Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri	80
1.4.1.1. 1927-1934 Yılları Arasında Edirne'ye Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri.....	80
1.4.1.2. 1927- 1934 Yılları Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri.....	81
1.4.1.3. 1927-1933 Yılları Arasında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri.....	83

1.4.1.4. 1934 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri ..	84
1.5. 1923-1934 YILLARI ARASINDA BÖLGEYE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLERİN BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISINA ETKİLERİ	85
1.5.1. 1923-1934 Yılları Arasında Bölgeye İskân Edilen Göçmenlerin Bölgenin Ekonomik Yapısına Etkileri	87
1.5.1.1. Trakya Bölgesi'ne Yapılan Göçmen İskânlarının Ekonomik ve Sosyal Açıdan 1934 Trakya Olaylarına Etkisi	92
1.5.2. 1923-1934 Yılları Arasında Bölgeye İskân Edilen Göçmenlerin Bölgenin Sosyo-Kültürel Yapısına Etkileri	97

İKİNCİ BÖLÜM

1935-1938 YILLARI ARASINDA TRAKYA BÖLGESİ'NE

İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER

2.1. TRAKYA'YA İSKÂN EDİLMESİ PLANLANAN GÖÇMENLER İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR	104
2.2. 1935-1938 YILLARI ARASINDA BULGARİSTAN'DA TÜRK AZINLIĞI'NIN DURUMU VE TÜRKİYE'YE GÖÇLER	111
2.2.1. 1935 Yılında Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	113
2.2.1.1. 1935 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	114
2.2.1.2. 1935 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri.....	118
2.2.1.3. 1935 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri.....	122
2.2.2. 1936 Yılında Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	127
2.2.2.1. 1936 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	128
2.2.2.1.1. 1936 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Göçmenlere Yapılan Yardımlar	130
2.2.2.2. 1936 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri.....	136
2.2.2.2.1. 1936 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Göçmenlere Yapılan Yardımlar	138

2.2.2.3. 1936 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	141
2.2.3. 1937 Yılında Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	144
2.2.3.1. 1937 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	145
2.2.3.2. 1937 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	146
2.2.4. 1938 Yılında Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	149
2.2.4.1. 1938 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	149
2.2.4.2. 1938 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	150
2.2.4.3. 1938 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan	
Göçmenleri.....	152
2.3. 1935-1938 YILLARI ARASINDA ROMANYA'DA TÜRK AZINLIĞI'NIN	
DURUMU VE TÜRKİYE'YE GÖÇLER	154
2.3.1. 1935-1937 Yılları Arasında Edirne'ye İskân Edilen Romanya	
Göçmenleri.....	159
2.3.2. 1935 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	163
2.3.3. 1935 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	165
2.3.4. 1936 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	170
2.3.5. 1936 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	172
2.3.6. 1937 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	173
2.3.9. 1937 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	174
2.3.8. 1938 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	178
2.3.11. 1938 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	182
2.3.12. 1938 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri.....	184

2.4. 1935-1938 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE-YUGOSLAVYA İLİŞKİLERİ VE GÖÇLER	186
2.4.1. 1935-1938 Yılları Arasında Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Yugoslavya Göçmenleri	189
2.4.1.1. 1935 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri	189
2.4.1.2. 1936 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri ...	190
2.4.1.3. 1937 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri	191
2.4.1.4. 1938 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri	192
2.5. 1935-1938 YILLARI ARASINDA TRAKYA'YA İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER İÇİN İNŞA EDİLEN EVLER, YAPILAN DİĞER YARDIMLAR VE ALINAN TEDBİRLER.....	193
2.5.1. 1935-1938 Yılları Arasında Kırklareli'de İnşa Edilen Göçmen Evleri .	197
2.5.2. 1935-1938 Yılları Arasında Gelen Göçmenlere Kızılay'ın Yaptığı Yardımlar	200
2.5.3. Göçmenlerin Karşılaştıkları Sağlık Sorunları ve Alınan Tedbirler.....	205
2.6. TRAKYA BÖLGESİ'NİN KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAŞAMINDA GÖÇMENLERİN ETKİSİ.....	207
2.6.1. Trakya'da Göçmen Düğünleri	207
2.6.1.1. Trakya'da Pomaklar ve Pomak Düğünleri	211
2.6.1.1.1. Trakya'ya İskân Edilen Pomaklarda Düğün Gelenekleri	214
2.6.2. Trakya'da Göçmenler Arasında “Ahretlik” Anlayışı.....	217
2.6.3. Trakya Mutfak Kültüründe Göçmenlerin Etkisi	219
2.6.4. Trakya'ya İskân Edilen Göçmenlerin Bölgenin Diline Etkisi	222
2.6.5. Trakya Ekonomisi ve Çalışma Hayatına Göçmenlerin Katkısı	227

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA VE SONRASINDA TRAKYA

BÖLGESİ'NE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER (1939-1949)

3.1. II. DÜNYA SAVAŞI'NIN BAŞLAMASI VE BALKANLARA YAYILMASI	236
3.2. SAVAŞ DURUMUNUN ORTAYA ÇIKARDIĞI BELİRSİZLİK VE TÜRKİYE'YE GELEN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERİN GENEL DURUMU	242
3.2.1. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı Yıllarında Uyguladığı İskân Politikasında Batı Trakya ve Ege Adalarından Gelen Türklerin Durumu	248
3.3. II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TÜRKİYE'YE GELİP TRAKYA BÖLGESİ'NE YERLEŞEN GÖÇMEN VE MÜLTECİLER.....	253
3.3.1. 1939 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler	256
3.3.2. 1939 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenler	258
3.3.3. 1940 Yılında Edirne'ye Yerleşen Göçmenler	261
3.3.4. 1940 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler	261
3.3.5. 1940 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenler	263
3.3.6. 1941 ve 1945 Yılları Arasında Edirne'ye Yerleşen Göçmenler	266
3.3.7. 1941-1945 Yılları Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler	267
3.3.8. 1941-1945 Yılları Arasında Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenler	272
3.4. II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONA ERMESİNİN ARDINDAN TRAKYA BÖLGESİNE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER.....	275
3.4.1. 1946 ve 1949 Yılları Arasında Edirne'ye Yerleşen Göçmenler	276
3.4.1.1. Edirne'ye Yerleşen Göçmenlere 1948 ve 1949 Yıllarında Borçlandırma Usulû ile Temlik Edilen Topraklar	278
3.4.2. 1946 ve 1949 Yılları Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler.....	279
3.4.3. 1946-1949 Yılları Arasında Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenler	287
3.5. II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TRAKYA BÖLGESİ'NDE SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT	290

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
1950-1960 YILLARI ARASINDA TRAKYA BÖLGESİ'NE İSKÂN
EDİLEN GÖÇMENLER

4.1. 1950-1951 BULGARİSTAN'DAN TÜRK GÖÇÜ	300
4.1.1. 1950-1951 Göçüne Giden Süreçte Türkiye-Bulgaristan İlişkileri ve Türk Azınlığın Durumu.....	300
4.1.2. Türkiye'nin 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler ile İlgili Aldığı Kararlar ve Uyguladığı Politikalar	308
4.1.3. 1950-51 Göçünün Önemi.....	310
4.1.4. 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Gelen Göçmenlere Yapılan Yardımlar	312
4.1.4.1. İç Yardımlar	312
4.1.4.1.1. Kızılay'ın Yaptığı Yardımlar	314
4.1.4.2. Dış Yardımlar	317
4.1.5. 1950-1951 Tarihlerinde Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri	318
4.1.5.1. 1950-1951 Yıllarında Edirne'ye Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri.....	318
4.1.5.1.1. Edirne'de Göçmenlere Yapılan Yardımlar.....	327
4.1.5.1.2. 1950-1960 Yılları Arasında Edirne ve İlçelerinde Göçmenlere Borçlandırma Usulü Dağıtılan Topraklar ve Tahsis Edilen Meralar	328
4.1.5.2. 1950-1951 Yıllarında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri.....	340
4.1.5.2.1. Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlere Yapılan Yardımlar	346
4.1.5.2.1.1. Devlet Yardımları	346
4.1.5.2.1.2. Diğer Yardımlar	347
4.1.5.3. 1950-1951 Yıllarında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri.....	349
4.1.5.3.1. Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlere Yapılan Yardımlar	356

4.1.5.3.1.1. Devlet Yardımları	356
4.1.5.3.1.2. Özel Sektörün, Yardım Derneklerinin ve Yerel Halkın Yaptığı Yardımlar	358
4.2. 1950-1960 YILLARI ARASINDA YUGOSLAVYA’DA YAŞAYAN MÜSLÜMAN NÜFUSUN DURUMU VE YUGOSLAVYA’DAN GÖÇLER.....	360
4.2.1. 1950-1960 Yılları Arasında Trakya Bölgesi’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri	365
4.2.1.1. 1950-1960 Yılları Arasında Tekirdağ’a Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri.....	366
4.2.1.2. 1950-1960 Yılları Arasında Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri.....	367
4.3. 1950-1960 YILLARI ARASINDA BÖLGEYE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLERİN BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISINA ETKİLERİ.....	370
SONUÇ.....	375
KAYNAKÇA	382
EKLER.....	401
Ek 1: Edirne İli Merkez İlçesi 285 No’lu Tevzi Defterine Göre Mübadil ve Gayri Mübadillere Verilen Tarım Arazilerinin Bulundukları Yerler İtibari ile Dağılımı.....	401
Ek 2: 1938 Yılında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo.....	404
Ek 3: Trakya’da Göçmenler Arasında Görülen Salgın Hastalıklar ile İlgili 24 Ağustos 1936 Tarihli Belge.....	411
Ek 4: Trakya’da 178 Çiftliğin Göçmenlere Verilmek Üzere İstimlâk Edilmesine dair 25 Nisan 1935 Tarihli Karar	412
Ek 5: 30 Nisan 1941 Tarihli Trakya’da Göç Hareketliliğinin Önlendiğine Dair Belge.....	413
Ek 6: Aslen Boşnak Olup Yugoslavya-Seniçe’den Türkiye’ye Gelmek İsteyen İki Kişinin Kırklareli’deki Kefilleri ve Kendileri Hakkında Tutulan Tutanak..	414

Ek 7: Trakya’da Mübadil Bir Ailenin İnşa Ettiği Evin Fotoğrafi.....	415
Ek 8: Edirne’de Göçmenlerin İnşa Ettikleri Ev	415
Ek 9: Kırklareli Kent Merkezinde İnşaa Edilen Göçmen Evleri-1938.....	416
Ek 10: Tekirdağ-Muratlı’da İnşaa Edilen Göçmen Evleri.....	416
Ek 11: Trakya’da Bulunan Hususi İdarelere ve Kızılay’a Bağlı Hastaneler ile Dispanserlerin Yerlerini Gösterir Harita	417
Ek 12: 1934, 1935 ve 1936 Yıllarında Trakya Bölgesi’ne Gelen Göçmenlerin Yerleştikleri Yerleri ve Yapılan Yardımların Dağılımını Gösterir Harita ...	418
Ek 13: Trakya Umumi Müfettişliği Bölge Haritası	419
Ek 14: 1936 Koşukavak-Ayvalı Köyü Doğumlu ve 1951 Göçmeni Hasan Pehlivan ile Yapılan Görüşme.....	420
Ek 15: 1938 Kırcaali Doğumlu 1951 Göçmeni Nevriye (Dönmez) Öz ile Yapılan Görüşme.	421

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	1893-1914 Yılları Arasında Edirne Vilayeti'nin Nüfusu ve Etnik Dağılımı	8
Tablo 2.	1933-1934 Tarihleri Arasında Gelen Göçmenlerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı	11
Tablo 3.	1925-1928 Yılları Arasında Muhacir ve Mülteciler için Yapılan Harcamalar	12
Tablo 4.	Trakya'dan Göç Eden Rum ve Bulgarların Kaza Bazında Sayıları.....	19
Tablo 5.	Trakya'dan Sevk Olunan Rum ve Ermenilerin Sayıları ve Sevk Olundukları Yerler	21
Tablo 6.	Edirne Merkez ve İlçelerine 1924-34 Yılları Arasında Yerleştirilen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenleri ile Bu Göçmenlere Tevzi Edilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	29
Tablo 7.	Edirne İli Merkez İlçesi 285 No'lu Tevzi Defterine Göre Mübadillerin ve Gayri Mübadillerin İskân Edildikleri Yerler.....	33
Tablo 8.	1927 Nüfus Sayımına Göre Tekirdağ İli Nüfusu	39
Tablo 9.	Balkan Savaşlarından Önce Tamamını Bulgarların Oluşturduğu ya da Bulgarlarla Muhtelit Olan Edirne'ye Bağlı Köylerin Listesi.....	48
Tablo 10.	Balkan Savaşlarından Önce Tamamını Bulgarların Oluşturduğu ya da Bulgarlarla Muhtelit Olan Kırklareli'ye Bağlı Köylerin Listesi	48
Tablo 11.	Balkan Savaşlarından Önce Tamamını Bulgarların Oluşturduğu ya da Bulgarlarla Muhtelit Olan Tekirdağ'a Bağlı Köylerin Listesi	49
Tablo 12.	1927-1930 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Edirne'ye Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerler	55
Tablo 13.	1927-1930 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Edirne'ye Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	55

Tablo 14.	1927-1930 Yılları Arasında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıkları.....	56
Tablo 15.	1934 Yılında Edirne İli Merkez İlçesi, Havsa, Keşan, Lalapaşa ve Uzunköprü'ye Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenlerinin Sayısı	56
Tablo 16.	1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo	57
Tablo 17.	1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmeni Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo ...	58
Tablo 18.	1928-1934 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Gelen Göçmenlerin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	58
Tablo 19.	1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo.....	58
Tablo 20.	1928-1934 Yılları Arasında Çerkezköy, Ulaşköy, Muratlı, Uzunhacı'ya Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımlar.	59
Tablo 21.	1929 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri	62
Tablo 22.	1929 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	62
Tablo 23.	1930-1932 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri.....	63
Tablo 24.	1930-1932 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	63
Tablo 25.	1926-1932 Tarihleri Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo:.....	64
Tablo 26.	1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmeni Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo.....	65
Tablo 27.	1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri	66
Tablo 28.	1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	67
Tablo 29.	1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	67

Tablo 30.	1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımlar	72
Tablo 31.	1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo	72
Tablo 32.	1928-1934 Yılları Arasında Romanya'dan Gelen Göçmenlerin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	72
Tablo 33.	1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	73
Tablo 34.	1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli ve Köylerine Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	74
Tablo 35.	1921 Tarihinde Yugoslavya'da Yapılan Nüfus Sayımına Göre Ülkedeki Etnik ve Dini Dağılım	77
Tablo 36.	1931 Tarihinde Yugoslavya'da Yapılan Nüfus Sayımına Göre Ülkedeki Etnik Dağılım	77
Tablo 37.	1927-1930 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Edirne'ye Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Durumlarını Gösterir Tablo	81
Tablo 38.	1929 Yılında Türkiye'ye Gelip Çorlu ve Muratlı'ya Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	82
Tablo 39.	1927-1932 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	83
Tablo 40.	1927-1932 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Doğum Yerleri	84
Tablo 41.	1927-1932 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	84
Tablo 42.	1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıkları	85
Tablo 43.	1934 Tarihinde Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Doğum Yerleri	85
Tablo 44.	1934 Tarihinde Türkiye'ye Gelen Yugoslavya Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerler	85
Tablo 45.	Edirne Hayat Pahalılığı Endeksi 1914-1928	89

Tablo 46.	Türkiye Hayat Pahalılığı Endeksi 1914-1928.....	89
Tablo 47.	1927-1935 Nüfus Sayımlarına Göre Trakya’da Musevi Nüfus.....	96
Tablo 48.	Edirne’de Yapılacak Göçmen Evleri İçin Gerekli Malzeme Listesi (1935).....	108
Tablo 49.	Kırklareli’de Yapılacak Göçmen Evleri İçin Gerekli Malzeme Listesi (1935).....	108
Tablo 50.	Tekirdağ’da Yapılacak Göçmen Evleri İçin Gerekli Malzeme Listesi (1935).....	109
Tablo 51.	1935-1938 Tarihleri Arasında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenler.....	113
Tablo 52.	1935 Yılı İçerisinde Edirne Merkez ve Merkez’e Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	114
Tablo 53.	1935 Yılında Edirne İli’ne Bağlı Enez, Havsa, İpsala, Keşan ve Lalapaşa İlçelerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	116
Tablo 54.	1935 Yılında Edirne İline Bağlı Uzunköprü İlçesi’ne Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	117
Tablo 55.	1935 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo.....	119
Tablo 56.	1935 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenlerin Tekirdağ’da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	119
Tablo 57.	1935 Yılında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	119
Tablo 58.	1935 Yılında Çerkezköy’e İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo:.....	120
Tablo 59.	1935 Yılında Muratlı İlçesi Merkezi’ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo:	121
Tablo 60.	1935 Yılında Uzunhacı’ya İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo:.....	121

Tablo 61.	1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo.....	124
Tablo 62.	1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo	125
Tablo 63.	1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	126
Tablo 64.	1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	127
Tablo 65.	1936 Yılında Edirne İli Merkez, Havsa, İpsala, Keşan, Lalapaşa ve Meriç İlçelerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	128
Tablo 66.	1936 Yılında Edirne İli Uzunköprü ilçesine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	129
Tablo 67.	“Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter”e Göre İskân Edilen Göçmenlere Verilen Buğday, Toprak, Ev Miktarı ile Verilen Öküz ve Pulluk Adetlerini Gösterir Tablo	133
Tablo 70.	1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	137
Tablo 71.	1936 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımlar	138
Tablo 72.	Tekirdağ'da Yapılan Göçmen Evlerinin Planlanan Maliyet Listesi...	139
Tablo 73.	1936 Yılında Tekirdağ'da Yapılan Göçmen Evlerin Yapıldıkları Yerler ve Sayısı.....	140
Tablo 74.	1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerleri	141
Tablo 75.	1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	142
Tablo 76.	1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	143

Tablo 77.	1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	143
Tablo 78.	1937 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	145
Tablo 79.	1937 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo	146
Tablo 80.	1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	147
Tablo 81.	1937 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerleri	147
Tablo 82.	1937 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	147
Tablo 83.	1937 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	148
Tablo 84.	1938 Yılında Edirne Merkez, Enez ve Havsa İlçelerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	149
Tablo 85.	1938 Yılında Edirne'nin ilçelerinden Keşan, Lalapaşa ve Uzunköprü'ye Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	150
Tablo 86.	1938 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinden Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	151
Tablo 87.	1938 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğdukları Yerleri Gösterir Tablo	152
Tablo 88.	1938 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	153
Tablo 89.	1938 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	153
Tablo 90.	1937 Yılında Türkiye'ye Gelen 3.600 Göçmenin Romanya'da Kırsal Alanda Bıraktıkları Mallarına Karşılık Tahakkuk Eden Ley Miktarı.	158
Tablo 91.	Romanya Göçmenlerinin Kırsal Alanda Bıraktıkları Gayrimenkullerine Karşılık Türkiye Adına Kayıtlanan Ley Miktarı	159

Tablo 92.	1935-1938 Tarihleri Arasında Romanya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenler.....	159
Tablo 93.	1935 Yılı İçerisinde Edirne Merkez ve Merkez'e Bağlı Köylere Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	160
Tablo 94.	1935 Yılı İçerisinde Edirne'nin İlçelerinden Enez, Havsa, İpsala, Keşan, Lalapaşa ve Meriç İlçeleri ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	161
Tablo 95.	1935 Yılı İçerisinde Edirne'nin Uzunköprü İlçesi ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	162
Tablo 96.	1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	164
Tablo 97.	1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	164
Tablo 98.	1935 Yılında Çerkezköy, Şahpaz ve Vakıflar'a Yerleştirilen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo	164
Tablo 99.	1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yerleştikleri Yerler	166
Tablo 100.	1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Doğum Yerleri	166
Tablo 101.	1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne İskân Edilen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	167
Tablo 102.	1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	167
Tablo 103.	1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Çingenelerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	170
Tablo 104.	1936 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo	171
Tablo 105.	1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	172

Tablo 106.	1936 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	172
Tablo 107.	1936 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıkları.....	173
Tablo 108.	1937 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	174
Tablo 109.	1937 Yılında Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımlar	174
Tablo 110.	1937 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğdukları Yerleri Gösterir Tablo.....	175
Tablo 111.	1937 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	176
Tablo 112.	1937 Yılında Romanya'dan Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	176
Tablo 113.	1937 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	177
Tablo 114.	1938 Yılında Edirne Merkez ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	179
Tablo 115.	1938 Yılında Edirne'nin ilçelerinden Enez ve Havsa İlçeleri ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	179
Tablo 116.	1938 Yılında Edirne'nin İlçelerinden Keşan'a ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	180
Tablo 117.	1938 Yılında Edirne'nin ilçelerinden Lalapaşa İlçesi ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	181
Tablo 118.	1938 Yılında Edirne'nin Uzunköprü İlçesi ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	181

Tablo 119.	1938 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	183
Tablo 120.	1938 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımlar.....	183
Tablo 121.	1938 Yılında Türkiye'ye Gelen Romanya Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	185
Tablo 122.	1938 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	185
Tablo 123.	1935-1938 Tarihleri Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenler.....	189
Tablo 124.	1935 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Yerleri Gösterir Tablo.....	190
Tablo 125.	1935 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	190
Tablo 126.	1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	191
Tablo 127.	1937 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	192
Tablo 128.	1938 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	192
Tablo 129.	Göçmenler için Planlanan Harcama Kalemleri	194
Tablo 130.	13 Ekim 1935 Tarihi İtibari ile Göçmen Evlerinin Yapı Durumlarını Gösterir Tablo	196
Tablo 131.	1936 Yılında Kırklareli'de Yapılması Planlanan Göçmen Evlerinin Yeri ve Sayısı	198
Tablo 132.	Kızılay'ın 1935 Yılında Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale'de Dağıttığı Giyim Eşyalarının Cinsini ve Miktarını Gösterir Liste	201
Tablo 133.	1900 Yılında Doğu Trakya'ya Yerleşen Pomaklar.....	213
Tablo 134.	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İllerinde Pomakların Meskûn Oldukları Köyler	213
Tablo 135.	1933-1938 Yılları Arasında Trakya'da Ekilen Tarım Arazileri	230

Tablo 136.	1938 Yılında Tekirdağ ve Kırklareli’de Bazı Meslekler ile İştigal Olan Toplam Kişi Sayısı ve Bunların İçerisinde 1935-1938 Yılları Arasında İskân Edilen Göçmenlerin Sayısı.....	232
Tablo 137.	1935-1938 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ ve Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	234
Tablo 138.	1939-1949 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelen Göçmen ve Sığınmacıların Ülkelere Göre Sayısı	255
Tablo 139.	1939 Yılında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	257
Tablo 140.	1939 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo	258
Tablo 141.	1939 Yılında Bulgaristan’dan Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo.....	259
Tablo 142.	1939 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli’de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	259
Tablo 143.	1939 Yılında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	260
Tablo 144.	1939 Yılında Romanya, Yugoslavya ve Yunanistan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	261
Tablo 145.	1940 Yılında Edirne Merkez ve Merkeze Bağlı Köyler ile Edirne’nin İlçeleri ve Bu İlçelere Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	261
Tablo 146.	1940 Yılında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	262
Tablo 147.	1940 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo	263
Tablo 148.	1940 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo.....	263

Tablo 149.	1940 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	264
Tablo 150.	1940 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	264
Tablo 151.	1940 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Yugoslavya ve Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	266
Tablo 152.	1941 Yılında Edirne Merkeze Bağlı Köyler ile Edirne'nin İlçeleri ve Bu İlçelere Bağlı Köylere Yerleştirilen Yunanistan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	267
Tablo 153.	1941 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	268
Tablo 154.	1942 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	269
Tablo 155.	1943 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	269
Tablo 156.	1944 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	270
Tablo 157.	1945 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	271
Tablo 158.	1941-45 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	272
Tablo 159.	1941-45 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	273
Tablo 160.	1941-45 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	273
Tablo 161.	1941-1945 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri	274
Tablo 162.	1941-1945 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler	274
Tablo 163.	1941-1945 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmeni Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo ..	275

Tablo 164.	1941-1945 Tarihleri Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	275
Tablo 165.	1947 Yılında Edirne ve İlçelerine Yerleştirilen Yunanistan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri	277
Tablo 166.	Edirne Merkez'e Bağlı Köyler İle Havsa İlçesi Habiller Köyü'nde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılıp 1948 ve 1949 Yıllarında Temlik Edilen Topraklar	278
Tablo 167.	1946 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	280
Tablo 168.	1947 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	282
Tablo 169.	1948 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan, Yunanistan, Kırım ve Teb'asız Olmakla Birlikte Azerbaycan'dan Gelen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo.....	284
Tablo 170.	1949 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan, Yunanistan ve Kırım Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	287
Tablo 171.	1946-1949 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler.....	288
Tablo 172.	1946-1949 Tarihleri Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	288
Tablo 173.	1946-1949 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo	289
Tablo 174.	1946-1949 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerleri	289
Tablo 175.	1946-1949 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	289

Tablo 176.	1946-1949 Tarihleri Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	290
Tablo 177.	1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli, Tekirdağ Nüfuslarındaki Değişimi Gösterir Tablo	295
Tablo 178.	1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne Merkez ve Merkez'e Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	320
Tablo 179.	1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin İlçesi Enez'e ve Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	321
Tablo 180.	1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Havsa İlçesi ile Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	322
Tablo 181.	1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin İpsala İlçesi'ne ve Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	322
Tablo 182.	1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Keşan İlçesi'ne ve Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	323
Tablo 183.	1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Lalapaşa ve Meriç İlçelerine ve Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri ...	325
Tablo 184.	1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Uzunköprü İlçesi'ne ve Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri.....	325
Tablo 185.	Edirne Merkez ve Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1951 Yıllarında Temlik Edilen Topraklar.....	329
Tablo 186.	Edirne Merkez ve Merkez'e Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1952-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar.....	331

Tablo 187.	Edirne Merkez ve Merkez’e Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar	332
Tablo 188.	Edirne’nin Lalapaşa İlçesi’nin Merkezi ve Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar	333
Tablo 189.	Edirne’nin Lalapaşa İlçesi’nin Merkezi ve Bağlı Köylerin 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar	333
Tablo 190.	Edirne’nin Havsa İlçesi’ne Bağlı Köylerinde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar.....	334
Tablo 191.	Edirne’nin Havsa İlçesi’ne Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar	335
Tablo 192.	Edirne’nin Uzunköprü İlçesi’ne Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar	335
Tablo 193.	Edirne’nin Uzunköprü İlçesi’ne Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar	337
Tablo 194.	Edirne’nin Keşan İlçesi’ne Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar.....	339
Tablo 195.	Edirne’nin İpsala İlçesi’ne Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar.....	340
Tablo 196.	Edirne’nin İpsala İlçesi’ne Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar	340
Tablo 197.	1950 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo.....	342
Tablo 198.	1950 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	342
Tablo 199.	1950 Yılında Türkiye’ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Tekirdağ’da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	343

Tablo 200.	1950 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıkları.....	344
Tablo 201.	1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	344
Tablo 202.	1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo	345
Tablo 203.	1951 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	345
Tablo 204.	1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	346
Tablo 205.	1950 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	351
Tablo 206.	1950 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerler	351
Tablo 207.	1950 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	352
Tablo 208.	1950 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıkları.....	353
Tablo 209.	1951 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	354
Tablo 210.	1951 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerler	354
Tablo 211.	1951 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	354
Tablo 212.	1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	355
Tablo 213.	1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Sayıları	363
Tablo 214.	Türkiye'ye Göç Etmek için Yugoslavya Vatandaşlığından Çıkarılanların Yıllara göre Sayısı	363

Tablo 215.	1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	366
Tablo 216.	1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo	367
Tablo 217.	1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	367
Tablo 218.	1950-1960 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	367
Tablo 219.	1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo	368
Tablo 220.	1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo	368
Tablo 221.	1950-1960 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelen Yugoslavya Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo	369
Tablo 222.	1950-1960 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo	369
Tablo 223.	1940-1945-1950-1955-1960 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Nüfusu	372
Tablo 224.	1927-1935-1940-1950-1960 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Nüfus Yoğunluğu	374

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.	Türkiye ve Edirne’de Hayat Pahalılığı Endeksini Gösterir Grafik (1914-1928).....	89
Şekil 2.	1935 Yılında Trakya Bölgesi ve Çanakkale’ye Yerleştirilecek Göçmenlere Yapılacak Evlerin Planı.	109
Şekil 3.	1938 Yılında Tekirdağ ve Kırklareli’de Bazı Meslekler ile İştigal Olan Toplam Kişi Sayısı ve Bunların İçerisinde 1935-1938 Yılları Arasında İskân Edilen Göçmenlerin Oranı	233
Şekil 4.	1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne Nüfusundaki Değişim	296
Şekil 5.	1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Kırklareli Nüfusundaki Değişim	296
Şekil 6.	1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Tekirdağ Nüfusundaki Değişim	297
Şekil 7.	1940-1945-1950-1955-1960 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Nüfuslarındaki Değişim.....	373

RESİM LİSTESİ

- Resim 1. Edirne'nin Havsa Nahiyesi'nde Yapılan Göçmen Evleri 161
- Resim 2. Pomaklarda gelinin yüzünü boyama âdeti 216

KISALTMALAR

BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
bkz.	: Bakınız
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
ECA	: Uluslararası Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
NER	: Near East Relief
No.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
İTŞFTAŞ	: İstanbul ve Trakya Şeker Fabrikaları Türk Anonim Şirketi
TTK	: Türk Tarih Kurumu

KAYNAKLAR VE YÖNTEM

KAYNAKLAR

A. Arşiv Belgeleri

1. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

1.1. Muhacir Esas Kayıt Defterleri ve Göçmenlerle İlgili Diğer Defterler

Muhacir Esas Kayıt Defterleri ve göçmenlerle ilgili tutulan diğer defterler kesin verileri vermesi açısından son derece önemlidir. Çalışmada kullanılan defterlerin hangi il ve ilçeyi kapsadığı, sayfa sayıları şöyledir: 183 nolu defter, Kırklareli İli, Babaeski İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 267 sayfadır. 187 nolu defter, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 576 sayfadır. 188 nolu defter, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 597 sayfadır. 189 nolu defter Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 593 sayfadır. 190 nolu defter Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 597 sayfadır. 191 nolu defter, Kırklareli İli, Vize İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 315 sayfadır. 193 nolu defter, Kırklareli İli, Merkez İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 598 sayfadır. 194 nolu defter, Kırklareli İli, Pınarhisar İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 133 sayfadır. 195 nolu defter, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz ilçelerine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 395 sayfadır. 196 nolu defter, Kırklareli İli, Demirköy İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 469 sayfadır. 197 nolu defter, Kırklareli İli, Babaeski İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 604 sayfadır. 198 nolu defter, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz ilçelerine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 571 sayfadır. 199 nolu defter, Kırklareli İli, Babaeski İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 583 sayfadır. 200 nolu defter, Kırklareli İli, Vize İlçesi'ne ait muhacir esas kayıt defteridir ve 595 sayfadır. 78 nolu defter, Tekirdağ İli, Merkez, Çorlu, Saray ve

Çerkezköy ilçelerine ait muhacir kayıt defteridir ve 90 sayfadır. 79 nolu defter, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray ilçelerine ait muhacir kayıt defteridir ve 179 sayfadır. 80 nolu defter Tekirdağ İli, Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi ve Muratlı ilçelerine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 392 sayfadır. 81 nolu defter, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray ilçelerine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 368 sayfadır. 82 nolu defter, Tekirdağ İli, Çorlu ve Muratlı ilçelerine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 190 sayfadır. 83 nolu defter, Tekirdağ İli, Hayrabolu ve Muratlı ilçelerine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 287 sayfadır. 84 nolu defter, Tekirdağ İli, Muratlı ilçesine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 42 sayfadır. 85 nolu defter, Tekirdağ İli, Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy ilçelerine ait muhacir esas kayıt defteridir ve 68 sayfadır. 285 nolu defter, Edirne İli Merkez İlçesi 1924-1930 Tarihli Mübadillere Ait Tevzi Defteri olmakla birlikte 296 sayfadır. 333 nolu defter, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala, Enez İlçelerinde Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meraları gösteren 1951-1972 tarihli defterdir ve 277 sayfadır. 334 nolu defter ise Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir 1936 Tarihli defterdir ve 85 sayfadır. Çalışmada kullanılan defterlerin tamamı 25 adet olup, toplam 8.395 sayfadır. Ancak 333 ve 334 nolu Edirne defterlerinde boş sayfalar da bulunmaktadır.

1.2. Cumhuriyet Arşivi Belgeleri

Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan, 1923-1960 yılları arasında Türkiye'ye göç eden göçmenlerin göç sebepleri, göç etmeden önce bulundukları ülkelerde yaşadıkları sorunlar, göç süreçleri, göç sürecinde ve sonrasında yaşadıkları sorunlar, Türkiye'de vatandaşlığa alınma süreçleri ve vatandaşlığa alınanların kimlik bilgileri, nerede iskân edildikleri, doğum yerleri, doğum tarihleri, meslekleri, Trakya Umumi Müfettişliği'nin göçmenler ile ilgili yaptığı hazırlıklar ve uygulamalar ile ilgili belgeler çalışmamızda faydalanan kaynaklar arasındadır. Bu bağlamda Cumhuriyet Arşivi Toprak İskân Genel Müdürlüğü Muhacirin ve İskân Fonu, Başbakanlık Fonu altında Muamelat Genel Müdürlüğü'nün 1920-1928 yıllarını ve 1928 sonrası dönemin belgelerini içeren Kararlar Daire Başkanlığı Fonları, Başbakanlık Özel Kalem

Müdürlüğü Fonu ve Siyasi Partiler Fonu’nda bulunan konumuz ile ilgili oldukça önemli belgelerden faydalanılmıştır.

2. Cumhurbaşkanlığı Arşivi

Cumhuriyet döneminde yapılan göç ve iskânlar ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Arşivi’nde yer alan belgeler arasında özellikle *Trakya Umumi Müfettişliği’nin Bölgede Yapılacak Göçmen Evlerinin Çizelgesi* ile *İskân Çalışma Raporu* doğrudan Trakya Bölgesi’ne iskân edilen göçmenlerle ilgili oldukça önemli veriler sunmaktadır.

3. Kızılay Arşivi

Çalışmamız sırasında başvurduğumuz bir diğer önemli arşiv, Kızılay Arşivi’dir. Bu arşivde özellikle 1935 ve sonrasında gelen göçmenler için yapılan göçmen hastahaneleri ve bu hastahanelerde bakılan göçmenlerin sağlık durumları ile ilgili ayrıntılı bilgiler içeren belgeler mevcuttur. Yine göçmen ve muhacirlere yapılan iâşe, sağlık, giyim, ulaşım gibi yardımlar ile göçmen evlerinin inşa süreciyle ilgili belgeler çalışmamız açısından büyük önem arz etmektedir. Bunların yanında Kızılay’ın Yıllık İcraat Raporları da taranmış, bu raporlardan göçmenlerle ilgili önemli veriler elde edilmiştir.

4. Edirne İl Özel İdaresi Arşivi

Çalışmamız sırasında kaynaklarına başvurduğumuz bir başka arşiv, Edirne İl Özel İdaresi Arşivi’dir. Bu arşivden özellikle daha önce Köy Hizmetleri Arşivi’nde bulunan, günümüzde ise T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı’na gönderilen Muhacir Esas Kayıt Defterleri taranarak hazırlanmış Edirne İli’ne ait ilçe ve köylere yerleştirilen göçmenleri gösterir tablolar temin edilmiştir.

5. Prof. Dr. Ali Birinci’nin Özel Arşivi

Prof. Dr. Ali Birinci’nin özel arşivinde yer alan, II. Dünya Savaşı yıllarında Yunanistan’dan gelen mültecilerin bir kısmının yer aldığı “Mültecilerin İkametlerini

Gösterir Belge” ile yine II. Dünya Savaşı döneminde Edirne’den Türkiye’ye giriş yapan mülteciler hakkında fikir edinmemizi sağlayan “T.C. Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti İskan Umum Müdürlüğü Muhacir ve Mülteci Kayıt Defteri”nin çalışmamızda önemli katkısı olmuştur. Yine 1937 yılında Ankara’da basılan ve 1934 Kanunu’nun göçmenlere dağıtılan emlâklar hakkında uygulandığını görmemizi sağlayan “T.C. Maliye Vekâleti Milli Emlâk Müdürlüğü, Milli Emlâk Muamelelerine Mûteallik Mevzuat” da bir diğer önemli kaynaktır.

B. Yayınlanmış Belgeler

1. TBMM Tutanakları

Göçmenler ile ilgili politikaların şekillendirildiği, mevcut mevzuatların tartışılarak yeni mevzuatların oluşturulduğu, sorunların ele alındığı ve bu bağlamda da çok önemli bilgilerin yer aldığı TBMM Tutanakları göç çalışmaları açısından oldukça önemli kaynaklar arasındadır. Çalışmanın kapsadığı dönem aralığında TBMM Tutanakları taranarak ilgili tutanaklardan Türkiye’nin süreç içerisinde değişen göç ve iskân politikası ve bu politikanın oluşturulma süreci tespit edilmiştir.

2. İstatistik Yıllıkları, Trakya İstatistik Yıllıkları, Genel Nüfus Sayımları, Resmî Gazete

1927 yılından 1960 yılına kadar istatistik yıllıklarının ve genel nüfus sayım sonuçlarının, şehirler bazında doğum yeri ve ana dil istatistiklerini, gelen göçmenlerin geldikleri ülkelere göre sayılarını içermesi, karşılaştırmalı veri sağlaması açısından oldukça önemlidir. Trakya İstatistik Yıllıkları, bölge ile ilgili içerdiği geniş bilgi ve istatistik veriler ile kıymeti tartışılmaz kaynaklardandır. *Resmî Gazete*’den ise daha çok ilgili antlaşmalar ve kanunlar hakkında bilgi edinmek için istifade edilmiştir.

C. Süreli Yayınlar

1. Ulusal Gazeteler

Ulusal gazetelerde göçmenlerle ilgili daha çok hükümetin genel politikası, günlük gelen göçmen sayısı, nereden geldikleri, göçmen yerleştirme sürecinde yaşanan

sorunlar ve güncel mevzuatlara yer verilmektedir. *Cumhuriyet, Milliyet, Vakıf, Son Posta* gazeteleri bu bağlamda istifade edilen ulusal gazetelerden olmuştur.

2. Yerel Gazeteler

Yerel gazeteler, çıkarıldıkları şehir ile ilgili daha geniş çaplı ve ayrıntılı bilgilerin yer alması açısından oldukça önemlidir. İskân edilen göçmen sayısı, kurum ve kişiler bazında göçmenlere yapılan yardımlar, yerel halkın göçmenlere karşı tutum ve davranışları yerel gazetelerden takip edilebilmektedir. Bu açıdan çalışmanın kapsamı içerisinde bulunan Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ şehirlerinde çıkan yerel gazeteler taranarak elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Taranan yerel gazeteler şunlardır: *Edirne Postası, Özdilek, Trakya'da Yeşilyurt, Tekirdağ Gazetesi, Yeni İnan.*

D. Sözlü Tarih Çalışması-Göçmenlerle Yapılan Mülakatlar

Çeşitli dönemlerde Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan gelip Trakya Bölgesi'ne yerleşmiş göçmen ya da göçmen çocuklarından oluşan 40 kişi ile görüşme yapılarak bu kişilerin adaptasyon süreçleri, süreç içerisinde yaşadıkları sorunlar tespit edilmeye ve ayrıca göçmenlerin bölge kültürüne olan etkileri hakkında fikir edinilmeye çalışılmıştır. Bölgeye yerleştirilen mübadillerden sağ olanlar tespit edilemediğinden, mübadillerin çocukları ya da mübadillerle birlikte uzun yıllar yaşamış olma şartı ile sürece hakim olan mübadil torunları ile görüşülmüştür.

E. Araştırma Eserler

Cumhuriyet döneminde Trakya Bölgesi'ne yerleştirilen göçmenlerin büyük çoğunluğunun Balkan göçmeni olması sebebiyle öncelikle Osmanlı'nın son döneminde Balkan göçlerini konu edinen çalışmalardan istifade edilmiştir. Bu çalışmalardan Bilal Şimşir'in yayına hazırladığı 1877-1878, 1879 ve 1880-1885 yıllarını kapsayan, üç cilt halinde Türk Tarih Kurumu tarafından basılan *Rumeli'den Türk Göçleri* isimli çalışma, Fransız, İngiliz, Türk, Bulgar ve az sayıda da Rus arşiv belgeleri içermektedir. Bilal Şimşir'in 1878-1985 yılları arasında Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığının devletler hukuku ve uluslararası antlaşmalar açısından

siyasal haklarını, eğitimlerini ve ülkede yaşanan siyasî ve sosyal ihlaller neticesinde Türkiye'ye göçlerini ele alan *Bulgaristan Türkleri* isimli çalışması bu ülkeden yapılan göçler açısından son derece önemlidir. Yine aynı yazarın *Bulgaristan Türkleri ve Balkan Savaşlarında Rumeli Türkleri Kırımlar Kırımlar-Göçler (1821-1913)* isimli çalışması ise sadece göçleri değil, Rumeli'de yaşanan kırım ve kıyımları da bütüncül bir yaklaşımla ele alan, böylece bu dönem göçlerinin altında yatan nedenleri de anlamamıza yardımcı olan önemli bir eserdir.

Ömer Turan'ın *The Turkish Minority Bulgaria (1878-1908)* isimli çalışması, 1878 yılında Bulgaristan Prensliği'nin kurulması ile birlikte ülkede yaşayan Müslümanların eğitim ve dini yaşamlarını da içeren sosyal hayatlarını, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın sebep olduğu göçler ile birlikte ele almaktadır.

Nedim İpek'in *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri*, 1877-1890 yıllarını kapsayan ve bu dönemde Rumeli'den Anadolu'ya gelen göçmenleri oldukça ayrıntılı ele alan bir çalışmadır. Çalışmada muhacirlerin geçici iskânlarından kalıcı iskânlarına kadar geçen süreçte yapılan yardımlar (konut, eğitim, ziraî araç-gereç, tarım arazisi, sağlık yardımları gibi) Osmanlı Devleti'nin iskân siyaseti ile bağlantılı bir şekilde ele alınmış, ayrıca muhacirlerin yaşadıkları sorunlara da değinilmiştir.

Osmanlı'nın son döneminde Rumeli'de yaşananları ve göçleri anlamlandırmamızı sağlayan bir diğer çalışma, Ahmet Halaçoğlu'nun *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913)*'dir. Halaçoğlu bu çalışmasında göçleri doğuran sebepleri, göç güzergahlarını, göçmenlerin Türkiye'de geçici ve kalıcı iskânları sürecinde yaşananları Osmanlı Arşivi'nden elde ettiği belgeler temelinde ele almaktadır. Ayrıca göç sürecinde Edirne Vilayeti'nde yaşanan sıkıntılar ve vilayetten göçler de çalışmada ele alınan bir diğer önemli konudur.

Cumhuriyet döneminin kitlesel ilk göçü olan mübadele ile ilgili yapılan çalışmalardan Kemal Arı'nın *Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)* isimli çalışması mübadele öncesinde yapılan hazırlıklar konusunu İmar ve İskân Vekâleti'nin kuruluşu ile bağlantılı olarak ele almıştır. Mübadillerin Türkiye'ye getirilme süreçlerini, bu süreçte yaşanan sorunları, yapılan yardımları ve göçmenlerin uyum süreçlerini de içeren eser bu alanda yapılan önemli çalışmalardandır. Mübadelenin etkilerini Samsun şehri özelinde ele alan Nedim İpek'in *Mübadele ve Samsun* isimli çalışması ise

çalışmanın yapıldığı tarihlerde Giresun, Ordu, Samsun ve Trabzon Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü Arşivlerinde bulunan iskân esas defterleri, tevzi defterleri, muhacir adet ve vaziyetlerine dair kayıt defterleri, tevzi-i arazi komisyon karar defterleri gibi oldukça önemli kayıtlar içeren defterlerin kullanılmış olması açısından son derece önemli veriler sunmaktadır. Onur Yıldırım'ın *Diplomasi ve Göç* isimli çalışması ise bir diplomatik süreç olarak mübadeleyi ele almakta ve antlaşmanın yapılma sürecini Türkiye'de bulunan bir çok arşive ilaveten Yunanistan Dışişleri Bakanlığı Tarih Arşivi ve Küçük Asya Araştırmaları Merkezi Arşivi'nde bulunan belgelerle birlikte değerlendirmektedir. Yine Mehmet Ali Gökaçtı'nın *Nüfus Mübadelesi* mübadele sürecini sadece göç öncesinde ve iskân sırasında ele almakla kalmamış, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal ve ekonomik gelişmesinde mübadillerin etkilerini de inceleyerek bu konuda yapılan çalışmalara katkı sağlamıştır.

Cumhuriyet döneminde yapılan göçler mübadeleden sonra da yoğun olarak devam etmiş, yine bir çok önemli çalışma bu süreci ele almıştır. Cevat Geray'ın *Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler*, 1923-1961 yılları arasında yapılan göçleri ele almış, verdiği geniş istatistiki bilgiler ile göç çalışmalarında araştırmacıların başvurduğu en önemli çalışmalardan biri olmuştur. Geray bu çalışmasında elde ettiği verileri özellikle Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü Başmüsavirlik Arşivi'nde bulunan dosyaları derleyerek elde etmiştir. İlaveten çeşitli istatistiklerde yer alan verileri de kullanmıştır. Ancak bazı veriler, bilgi bulunamadığında yapılan hesaplara tahmini olarak dağıtılarak elde edilmiştir.

Kemal H. Karpat, *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler* isimli çalışmasında Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet'e geniş bir tarih aralığı içerisinde Balkan göçmenlerinin de yer aldığı bir çok göç sürecini değerlendirmiştir. Göç tanımı üzerinden göçlerin toplumsal ve siyasi yapıda meydana getirdikleri kimlik değişimlerinin de incelendiği çalışma bu alanda oldukça kıymetlidir. Yine Osmanlı Devleti'nin son dönemine ilaveten Cumhuriyet döneminde Balkanlardan gelen göçmenleri ve bu süreçte yaşananları değerlendiren bir diğer önemli çalışma H. Yıldırım Ağanoğlu'nun *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makûs Tarihi Göç*'tür. 1923-1947 yılları arasında Türkiye'nin muhacir ve mülteci politikalarını ele alan, Nasrullah Uzman'ın *Türkiye'nin Mülteci ve Muhacir Politikaları* isimli çalışması ise bu tarih aralığında Balkanlara ilaveten İran, Irak, Suriye gibi diğer ülkelerden

Türkiye'ye gelen tüm mülteci ve muhacirleri ele alması ve Türkiye'nin iskân politikalarını incelemesi açısından oldukça önemlidir.

II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan en önemli göç olan 1950-1951 Bulgaristan'dan Türk Göçü'nün ele alındığı ve genel verilere ilaveten şehirler bazında da iskân edilen göçmenlerin değerlendirildiği, hangi şehre kaç göçmenin yerleştirildiği, yerleştirilen aile reislerinin meslekleri, yapılan bazı yardımlar gibi istatistiki verilerin yer aldığı Huey Louis Kostanick'in *Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953* isimli çalışması faydalandığımız bir diğer eserdir.

1923-1960 yıllarını kapsayacak şekilde doğrudan Trakya Bölgesi'ne yapılan göçmen iskânlarını ele alan müstakil bir çalışma olmamakla birlikte, Aytaç Özkan'ın *Mübadelenin Edirne Vilayeti Uygulaması ve Sosyo-Ekonomik Etkileri* isimli yüksek lisans tezi, Edirne özelinde mübadelenin ele alındığı ve çalışmanın yapıldığı dönemde Edirne İl Özel İdaresi Arşivi'nde bulunan Edirne Merkezi'ne İskân Gören Mübadil ve Gayrimübadil Göçmenlere Mahsus Defter'in kullanıldığı önemli bir çalışmadır. Zeynep Eres tarafından hazırlanan *Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu* isimli doktora tezi, Trakya Umumi Müfettişliği döneminde bölgede kurulan planlı kırsal yerleşmeleri incelemesi açısından önemlidir. Çalışmada ayrıca Trakya'da yapılan göçmen evlerinin mimari özelliklerine de yer verilmiştir. Murat Burgaç'ın, *Türkiye Umumi Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumi Müfettişliği* isimli çalışması, yine Trakya Umumi Müfettişliği dönemini ele almakla birlikte, bölgenin ekonomik, sosyal yapısı ve müfettişliğin göçmenler ile ilgili faaliyetleri hususunda başvurulacak çalışmalardandır. Murat Burgaç'ın *Trakya Raporu (1934)* isimli bir başka çalışmasında ise ilk Trakya Umumi Müfettişi İbrahim Tali Bey'in gözüyle 1930'lu yılların Trakya'sı ele alınırken bölgeye iskân edilen göçmenlerle ilgili önemli hususlara değinilmiştir. Bahar Toparlak tarafından hazırlanan *Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya'da İskânları* isimli doktora tezi, 1950-1951 göçünü Trakya özelinde ele alan bir çalışma olmuştur. Bedriye Uzuner'in hazırladığı *1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Kırklareli Vilayeti'ne Etkileri* isimli yüksek lisans tezinde ise Kırklareli ili özelinde 1950-1951 göçü ele alınmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın temel amacı, 1923-1960 yılları arasında Trakya Bölgesi'ne (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ) iskân edilen göçmenlerin öncelikle geldikleri ülke ve köylerini, yaşlarını, cinsiyetlerini, mesleklerini, iskân edildikleri yerleri, göçmenlere yapılan devlet yardımlarını tespit etmektir. Mübadeleden sonra yeniden göçlerin yoğunlaşmaya başladığı 1934 yılı ve sonrasında uygulanan, 2510 sayılı 1934 İskân Kanunu'nun uygulanışını Trakya Bölgesi kapsamında tespit etmek de oldukça önemlidir. Tespit edilen bu veriler üzerinden bölgeye yerleştirilen göçmenlerin bölgenin sosyo-kültürel ve ekonomik gelişimi üzerindeki etkilerini incelemek de bu çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Ulus-devlet inşa etme sürecinde en önemli yapı taşlarından biri olan 1934 tarihli İskân Kanunu'nun uygulanması ile ilgili bilgiler, arşivlerde yer alan raporlardan, yerel gazetelerden ve bu uygulamalara tanıklık edenlerin hatıralarından elde edilmektedir. Çalışmamızın en önemli kaynakları arasında yer alan "Muhacir Esas Kayıt Defterleri" özellikle 1934 İskân Kanunu'nun uygulanmasını objektif bir şekilde değerlendirme imkânı veren paha biçilemez bir kaynaktır. Ayrıca Türkiye'nin bu dönemde uyguladığı iskân politikalarını, kanun metinlerinden ya da gazete haberlerinden çıkarım yapmanın ötesine taşıyıp, somut uygulamaların verileri ile değerlendirmemize imkân vermiştir.

Kırklareli, Tekirdağ ve Edirne illerine ait incelediğimiz defterlerin içerisindeki bilgiler öncelikle excel programına aktarılıp, daha sonra yıllar ve göçmenlerin geldikleri ülkeler bazında gruplandırılıp anlamlı veriler hâline getirilmiştir. Özellikle 1950 öncesi gelen göçmenlerin doğum yılları Hicri olarak kayıt edildiğinden öncelikle bu yıllar Türk Tarih Kurumu'nun Tarih Çevirme Kılavuzu kullanılarak Miladi yıla çevrilmiş, daha sonra göçmenlerin Türkiye'ye geldikleri yıl itibari ile yaşları hesaplanmıştır. Defterlerde yer alan göçmenlerin doğum yerleri, yerleştikleri yerler, yaşları, cinsiyetleri, meslekleri, yanlarında getirdikleri tarımsal aletler ve hayvanlar, devletin yaptığı yardımlar (ev, tarım arazisi, hayvan, tarımda kullanılan alet, iâşe ve yakıt yardımı ile diğer nakdî yardımlar, verilen yemeklik ve tohumluk hububat) gibi bilgiler bu verilerdendir. Çalışma dönemini kapsayan yıllar arasında sadece Kırklareli İli'ne ait 14 defterin olması ve bu defterlerin ikisi hariç diğerlerinin yaklaşık 600 sayfa olması, bu defterlerin sadece excel programına aktarılmasının uzun bir süre almasına

neden olmuştur. Excele programına aktarılan bu verilerin daha sonra gruplandırılarak anlamlı veriler hâline getirilip metin ve tablolara aktarılması ise sürecin bir diğer önemli aşamasını oluşturmuştur.

Bir taraftan verilerin excele programına aktarma işlemi yapılırken, diğer taraftan da metin üzerinde çalışılmıştır. Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenlerin geldikleri ülkelerde yaşadıkları sorunlar aslında bir anlamda göç etmelerinin de sebepleri arasında olmuştur. Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan belgelerden göç öncesi, göç sırasında ve sonrasında sürecin nasıl ilerlediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan mülakatlar, Sosyal Bilimlerde nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda önceden hazırlanan sorular üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiş, ancak görüşme sırasında görüşme yapılan kişinin özelliklerine göre soru eklenmiş, bazı sorular çıkarılmış ya da görüşmecinin vâkıf olduğu tespit edilen önemli konuların derinlemesine mülakat tekniği çerçevesinde ayrıntılarının ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Örneklem seçilirken nitel araştırmalarda kullanılan Kartopu-zincir örnekleme yöntemi kullanılmış, görüşülen göçmenler hem şehir hem de köy yaşamının farklılıklarını ortaya çıkarabilecek kişilerden seçilmiştir. Mülakatlardaki asıl amaç ise göçmenlerin bölgenin sosyal ve kültürel yapısına etkilerinin yazılı kaynak ya da belgelerle tespit edilemeyen yönlerini ortaya çıkarmak ya da bu kaynaklarda var olan verilerin sağlamasını yapmak olmuştur.

Çalışmanın kapsadığı zaman dilimi içerisinde kurum isimleri değişikliğe uğramıştır. Örneğin Dahiliye Vekâleti İçişleri Bakanlığı'na, Hariciye Vekâleti Dışişleri Bakanlığı'na dönüşmüştür. Çalışmada bu gibi kurumlar dönemin ve belgelerin diline uygun bir şekilde kullanılmıştır. Özel hayatı ihlal etmemek adına ise muhacir esas kayıt defterlerinde ve diğer belgelerde yer alan isimler çalışmada kullanılmamıştır. Ayrıca muhacir esas kayıt defterlerinden bazılarında, yeni doğmuş bebeğin dahi meslek kısmına “çiftçi” yazılmıştır. Bu sebeple çekirdek ailelerde aile reisi çiftçi ise sadece aile reisinin mesleğini, ataerkil ailelerde ise aile reisinin dışında bir meslek sahibi başka yetişkin kişi varsa onun mesleğini de hazırladığımız tablolara dahil ettik.

Gelen göçmen sayısı ile şehirler bazında iskân edilen göçmenlerin kaynaklarda farklılık göstermesi, göç çalışmalarında karşılaşılan zorluklardandır. Bu bağlamda

daha net verilere ulaşmak ve mevcut kanunlar ile alınan kararların uygulanmasını tespit edebilmek açısından göç çalışmalarının muhacir esas kayıt defterleri kullanılarak yapılması son derece önemlidir. Diğer taraftan bu defterlerin Ankara’da olması, bir defterin içerisinde farklı tarihlerde, farklı yerlerden gelen göçmenlerin olması, içerisindeki bilgileri anlamlı veriler hâline getirebilmek için öncelikle tek tek kayıt edip sonrasında gruplandırarak analiz etmek bu sürecin en zor aşamasıdır.

Giriş ve dört bölümden oluşan çalışmada, Trakya Bölgesi’ne iskân edilen göçmenler yıllara, geldikleri ülkelere ve yerleştirildikleri şehirlere göre kategorize edilerek incelenmiştir.

Birinci bölümde, 1923-1934 yılları arasında gelen göçmenler incelenmiştir. Bu dönemde Trakya Bölgesi’ne iskân edilen göçmenler, mübadele kapsamında Yunanistan’dan gelen mübadiller, Bulgaristan, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı’ndan ve sonrasında kurulan Yugoslavya Krallığı’ndan gelen göçmenlerdir. Bu bölümde ayrıca göçmenlerin geldikleri ülkelerde yaşadıkları sorunlar, göç ve iskân süreçleri ile yapılan yardımlar, 1923-1934 yılları arasında gelen göçmenlerin bölgenin sosyo-ekonomik yapısına etkileri ele alınmıştır.

İkinci bölümde, 1935-1938 yılları arasında yoğun olarak Romanya ve Bulgaristan’dan gelen göçmenler ile Yugoslavya’dan göç edip bölgeye iskân edilen göçmenler incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca bölgede göç politikalarının etkin uygulayıcı kurumlarından biri olan Trakya Umumi Müfettişliği’nin faaliyetleri ile Kızılay’ın göçmenlere yaptığı yardımlar ele alınmıştır. Sosyal ve kültürel açıdan göçmenlerin bölgeye katkılarını tespit edebilmek için ayrıca göçmen düğünleri ve mutfağı incelenmiş, göçmenlerin Doğu Trakya ağızlarına etkisi ile Trakya ekonomisine ve çalışma hayatına katkıları ele alınmıştır.

Üçüncü bölüm, İkinci Dünya Savaşı’nın yaşandığı dönemi de kapsayan 1939-1949 yılları arasında Trakya Bölgesi’ne yapılan göçmen iskânlarını içermektedir. Bu dönem Türkiye’ye en az göçmenin geldiği, Edirne, Kırklareli sınırlarından ve Ege adalarından ise yoğun bir mülteci akımının olduğu bir dönem olmuştur. Bu dönemde Balkanlardan mülteci olarak gelen Türklerin önemli bir kısmı serbest göçmen statüsünde, nadir olarak da iskânlı göçmen olarak vatandaşlığa alınmış, Batı Trakya’dan gelen mültecilerin durumu ise Lozan Antlaşması’ndan dolayı tartışma konusu olmuştur. Bu

bölümde ayrıca savaşın getirdiği olumsuz ekonomik koşulların Trakya'ya yerleşen göçmenlere ve genel olarak halka etkisi araştırılmıştır.

Dördüncü bölümde, 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan yapılan Türk göçü, süreç içerisinde yaşananlarla birlikte değerlendirilmiş ve bu göç kapsamında Trakya Bölgesi'ne yerleşen göçmenler ele alınmıştır. Ayrıca 1950-1960 yılları arasında Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'a yerleşen Yugoslavya göçmenleri incelenmiştir.

Göçlerin yoğun olarak yaşandığı Osmanlı Devleti'nin son dönemi ile Cumhuriyet dönemi boyunca yaşanan göçler sık sık akademik araştırmaların ve yayınların konusu olmuştur. Ancak bu çalışmaların pek çoğunda gelenlerin kimler olduğu, yaşları, cinsiyetleri, nereden geldikleri, hangi işlerle uğraştıkları, nerelere yerleştirildikleri en önemlisi de bu hareketliliğin toplumsal yapıda meydana getirdiği değişiklikler ihmal edilmiştir. 1923-1960 yılları arasında en fazla göçmenin yerleştirildiği iller arasında olan Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli illerine yerleştirilen göçmenleri analiz etmenin ve bölgeye olan etkilerini incelemenin bu bağlamda ciddi bir boşluğu doldurmasını ümit ediyorum.

GİRİŞ

1923-1960 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE UYGULANAN GÖÇ VE İSKÂN POLİTİKALARINA GENEL BİR BAKIŞ

Göç; siyasal, ekonomik, toplumsal ya da bireysel bazı nedenler ile kişilerin ya da toplulukların mevcut yerleşim yerlerini terk ederek başka şehirlere ya da sınırları da aşarak başka ülkelere yerleşme amacıyla gitmeleri olarak tanımlanabilir. Siyasal nedenler arasında daha çok savaş, iç savaş, savaş ihtimali, dinî ve siyasi baskılar gibi demokratik yönetim anlayışından uzak baskıcı yönetimlerin ortaya çıkardığı olumsuz koşulları sayabiliriz. Ekonomik nedenler ise mevcut yaşanan yerdeki yetersiz koşulların yanı sıra aslında daha çok göç edilecek ülkedeki hayat şartlarının daha iyi olacağına duyulan inançtan kaynaklanır. Bazen kıtlık, doğal afet gibi yaşanan felaketlerin bu durumu tetiklediği görülmektedir. Bu bağlamda göç, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte insanı ve insan davranışlarını merkezinde bulunduran coğrafi bir olgudur.

İnsanların zorunlu ya da gönüllü olarak yer değiştirmeleri sık karşılaşılan bir durumdur. Bu tür nüfus hareketlerinden hangilerinin göç kapsamına gireceğinin belirlenmesinde Birleşmiş Milletler bazı kriterler getirmiştir. Buna göre bir yer değiştirmenin göç sayılabilmesi için bir yıl ve daha fazla bir süreyi kapsamayı, önemli veya uzun bir mesafe kat edilmesi, siyasal sınırların aşılmış olması gerekmektedir.¹

Castles ve Miller, göçlerin demografik, ekonomik ve toplumsal yapıları değiştirebildiğini, ayrıca ulusal kimliğin sıklıkla sorgulanmasına yol açan kültürel farklılıkları beraberinde getirdiğini belirtmiştir.² Iain Chambers ise göç ve sürgünü kesintili bir var olma durumu ve geride bırakılan yerle bir kavgaya tutuşma biçimi

¹ Yusuf Adıgüzel, **Göç Sosyolojisi**, Nobel Yayınları, Ankara, 2016, s. 17.

² Stephen Castles, Mark J. Miller, **Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 7.

olarak tanımlamıştır.³ Aslında bu açıdan bakıldığında yaşadığı yerden, ailesinden, her gün geçtiği sokaktan kopan ya da koparılan insanların bu süreçte geride bıraktıklarını, göç yolculuğunda neler yaşadıklarını ve yeni yerleştikleri yerde adaptasyon sürecinde yaşadıklarını anlamaya çalışmak göç çalışmaları açısından önemlidir.⁴

Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye göç eden kişiler koşullara göre zaman zaman mübadil, gayrimübadil, muhacir, göçmen veya mülteci olarak adlandırılmıştır. 30 Ocak 1923 tarihinde Lozan'da Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne İlişkin Sözleşme ve Protokol ile İstanbul'da yaşayanlar hariç olmak üzere Türkiye'de yerleşik Rum Ortodoks Türk uyrukları ile yine Batı Trakya'da yerleşik olanlar hariç olmak üzere Yunanistan topraklarında yaşayan Müslüman Yunan uyruklarının, 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak zorunlu olarak mübadelesi kararlaştırılmıştır.⁵ İşte bu sözleşme kapsamında karşılıklı mübadelesi yapılan kişilere mübadil denilmiştir. Mübadele, göç edenlerin rızasının alınmaması açısından “zorunlu”, yüz binlerce kişinin aynı anda yer değiştirmesi nedeniyle de “kitlesel” bir göçtür.

Muhacir kelimesi Arapça bir kelime olup, uzun yıllar “göçmen” kelimesinin yerine kullanılmış, Türkçe'nin sadeleştirilmesi ile de daha çok “göçmen” kelimesi kullanılır olmuştur. Türk Dil Kurumu'na göre “göçmen”, kendi ülkesinden ayrılarak, yerleşmek için başka bir ülkeye giden kimse, aile veya topluluk, muhacirdir.⁶ 1934 tarihli iskân kanununa göre ise Türkiye'de yerleşmek maksadıyla dışarıdan münferiden veya müctemian gelmek isteyen Türk soyundan meskûn kimseler Dahiliye Vekilliği'nin emri ile kabul olunurlar ve bu kimselere “muhacir” denilir.⁷

Göçmenlerin yerleştirilmelerinde bazı kriterler esas alınarak bu kişilere “iskânlı” ya da “serbest göçmen” statüsü verilmiştir. 1934 İskân Kanunu'na göre, Türk soylu olup devletten iskân yardımı istemediğini yazı ile bildiren muhacir ve mülteciler, “serbest göçmen” statüsündedirler ve bu kişiler ülke içerisinde istedikleri yerlere yerleşebilirler. Herhangi bir antlaşma gereğince değil de tamamen kendi istekleri ile ülkeye gelip serbest iskân isteyen muhacir ve mültecilere hükümetçe masraf

³ Iain Chambers, **Göç, Kültür, Kimlik**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014, s. 13.

⁴ İsmail Doğan, **Göç ve Kültür**, Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 29.

⁵ Kemal Arı, **Büyük Mübadele**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000, s.1.

⁶ **Türkçe Sözlük I**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 556.

⁷ **Resmî Gazete**, S. 7465, 24 Mart 1950, s. 18151.

yapılamaz. Ancak imkân olan yerlerde bu kişilere toprak, ev yeri, bağ ve meyvelik verilebilir. Ayrıca masrafları kendileri tarafından karşılanmak şartı ile nakil vasıtası, yatacak yer, yiyecek, içecek ve yakacak devletçe temin ve tanzim olunabilir. Türk Hükümeti'nin aldığı bir karar uyarınca memlekete gelen muhacirler ise ihtiyaçlı-ihhtiyaşsız, serbest-iskânlı ayrımı yapılmaksızın geldikleri yerden Türkiye'ye kadar tüm nakliye, yatacak, yiyecek, yakacak ve tedavi masrafları devlet tarafından karşılanır. Devletten yardım talep eden göçmenler, hükümetin göstereceği yerlere gitmeye mecbur tutulmuşlar ve bu kişiler “iskânlı göçmen” statüsünde değerlendirilmişlerdir. İskânlı göçmenlerden, iskân yerlerini terk ederek serbest iskân statüsüne geçmek isteyenlere, verilmiş olan bina ve topraklar ile yapılan masraflar peşin olarak geri alınmak şartı ile Dahiliye Vekaletince serbest iskâna geçmelerine izin verilmiştir.⁸

İskânlı göçmenlerin yerleştirilmeleri ve üretici durumuna geçmeleri ilgili kurumlar tarafından takip edilmiş ve desteklenmiştir. Ayrıca umumî müfettişliklerin olduğu bölgelerde, müfettişlikler muhacirlerin, mültecilerin nakil ve iskân işlemleri ile müstahsil hâle gelmelerinde görevli olmuşlardır. Muhacirlerin yerleşmeleri ise iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. İlki geçici iskân olup, göçmenlerin sınır kapısından alınıp, sürekli iskân edilecekleri yerlere gitmelerine kadar geçen kabul, eğitim ve hazırlık işlemlerinin yapıldığı aşamadır. Diğer aşama ise sürekli iskân olup, göçmenlerin içerisinde yaşayacakları konutlara girip hayatlarını oralarda sürdürmeleri ile başlayan süreçtir. Bundan sonra takip edilen süreç göçmenlerin müstahsil hâle geçişlerini sağlama ve bu bağlamda gerekli yardımları yapma şeklindedir. Tarım alanında bu yardımlar; tarım arazilerinin tevzi edilmesi, tohum dağıtılması, çevirme ve donatım kredilerinin verilmesi, tarım araçlarının sağlanması şeklinde olmuştur. Tarım dışında çalışan sanatkâr göçmenlere ise aile başına döner sermayeden katkı sağlanmıştır.⁹

Mülteci tanımı, bugünkü kullanımından biraz farklı anlam kazandığı Cumhuriyet'in ilk yıllarında, daha çok Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşanan savaşlar nedeniyle yaşamını bu ortamda sürdüremeyeceğini düşünen kişilerin çareyi savaş

⁸ **Resmî Gazete**, S. 2733, 21 Haziran 1934, s. 4003-4005.

⁹ Cevat Geray, “Türkiye’de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 3, S. 4, Aralık 1970, s. 23.

alanı dışına kaçmakta bulması ve kayıtlara mülteci olarak geçmeleri ile ortaya çıkmıştır. Mülteci savaş ve güvensizlik ortamı sona erdikten sonra geri dönmeyi planlayan kişidir. Ancak Cumhuriyet'in ilk yıllarında durum çoğu zaman böyle olmamış, bu kişiler genellikle bir süre sonra iskâna tâbi tutularak muhacir sıfatını kazanmıştır.¹⁰ 2510 sayılı İskan Kanunu'na göre mülteci, "Türkiye'de yerleşmek maksadıyla olmayıp bir zaruret ilcasıyla muvakkat oturmak üzere sığınanlara" denilmektedir. Kanunda "muhacir olarak Türkiye'ye alınamayacakların sayıldığı 4. maddede yer alan durumları taşımayan mülteciler, Türkiye'ye yerleşmek istemeleri durumunda, bunu yazı ile bulundukları yerin en büyük hükümet temsilcisine bildirmeleri durumunda muhacir muamelesi görürler" denilmiştir.¹¹

Dünyada "mülteciler" meselesi I. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası örgütler ve devletler tarafından dikkate değer şekilde ele alınmaya başlanmış, II. Dünya Savaşı'nın uluslararası alanda ortaya çıkardığı güvensizlik ve geniş tehdit algılaması ile daha da önem kazanmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi ise mülteci tanımını şöyle yapmıştır:

*"ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen, yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir"*¹²

Mülteciler, zulüm ya da çatışmadan kaçtıkları ve sınırları aştıkları için genellikle gayriresmî olarak insan hakları ihlallerinin görünür hâle geldiği insanlar olarak anılır. Ayrıca bir ülkeden kaçan mülteci sayısı, o ülkenin insan haklarına ne kadar saygı gösterdiğinin de bir göstergesi olmuştur.¹³

1923-1960 yılları arasında Türkiye'de iskân politikalarını oluşturan ve uygulayan kurumlarda da zamanla değişiklikler ya da dönüşümler olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde art arda yaşanan savaşlar ve sonrasında dikkate değer bir

¹⁰ Nedim İpek, "Kaynakların Dilinde Göç Kavramı", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, S. 17, Yıl: 9, Güz 2014, s. 15.

¹¹ **Resmî Gazete**, S. 2733, 21 Haziran 1934, s. 4003.

¹² **T.C. Kurucu Meclisi Tutanak Dergisi**, 29 Ağustos 1961, Birleşim: 24, C. 2.

¹³ Alexander Betts, **Zorunlu Göç ve Küresel Politika**, Hece Yayınları, Ankara, 2017, s. 19.

gayrimüslim nüfusun gönüllü olarak ya da sevk ve iskân politikasının bir gereği olarak göç etmesiyle ciddi nüfus kaybı yaşanmıştır. Bu sebeple Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren iskân siyaseti, güvenlik ve ekonomik kaygıların da etkisiyle nüfusun arttırılması ve benzeştirilmesi üzerine kurulmuştur.

İskân politikası ve nüfus hareketleri ile ilgili Türkiye'de ilk örgütlenme, Lozan Barış Antlaşması ile kabul edilen Mübadele Sözleşmesi'nin uygulanmaya başlaması ile 13 Ekim 1923 tarihli ve 352 sayılı Mübadele İmar ve İskân Vekaleti'nin kurulmasını öngören yasanın çıkarılması ile gerçekleştirilmiştir. 8 Kasım 1923 tarih ve 368 sayılı yasa ile söz konusu vekaletin yetkileri belirlenmiştir. Buna göre söz konusu yetkiler şunlardır:

- a. Mübadele suretiyle getirileceklerin nakil ve iskânlarını sağlamak;
- b. Bunlardan ihtiyacı olanların muayyen müddetle iaşelerini temin etmek;
- c. 1328 senesinden (1910-1911) itibaren iskân muamelesi görmemiş olan muhacir ve mültecilerle aşiretlerin ve bundan sonra hükümetçe kabul edilecek muhacirlerin, ayrıca tahrip edilmiş mahaller ahalisinden meskenleri yıkılan ve yakılanların iskân ve terfihleriyle iskân mıntikalarını tayin etmek;
- d. Memleketin harap olan mahallerinin yeniden imarını sağlamaktır.¹⁴

Mübadele işlerinin önemli bir bölümünün tamamlanması üzerine Mübadele İmar ve İskân Vekaleti, 11 Kasım 1924 tarihinde Müdüriyet-i Umumiye'ye dönüştürülüp İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Yapılan bu değişiklik ile bakanlık bünyesinde görev yapan iskân memurları kaymakamların emrine verilmiştir. 1929 yılına gelindiğinde bu müdürlük de kaldırılıp yerine Nüfus Müdüriyet-i Umumiyesi kurulmuş, 1934 yılına kadar iskân ve göç işleri bu müdürlük tarafından yürütülmüştür.¹⁵

1934 yılında kabul edilen 2510 sayılı İskân Kanunu ile örgütlenmede değişikliğe gidilmiş, iskân işlerinin Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti'ne bağlanarak ayrı bir bütçe ile yönetilmesine karar verilmiştir. Aslında iskân ve muhacir işleri ikiye ayrılarak politika oluşturma ve uygulama kısmı Dahiliye Vekâleti'ne bırakılırken, işin

¹⁴ **İskân Tarihçesi**, Hamit Matbaası, İstanbul, 1932, s. 13-14.

¹⁵ Fikret Babuş, **Osmanlı'dan Günümüze Etnik ve Sosyal Politikalar Çerçevesinde Göç ve İskân Siyaseti ve Uygulamaları**, Ozan Yayınları, İstanbul, 2006, s. 137.

sosyal yardım boyutunun Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti tarafından yönetilmesi planlanmış ve 18 Kasım 1935 tarihinde kabul edilen 2849 sayılı kanun ile Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliği'ne devredilen vazifeleri yapmak için söz konusu Vekalet'e bağlı olarak, ayrı bir bütçe ile idare olunmak üzere İskân Umum Müdürlüğü kurulmuştur.¹⁶

1939 yılına gelindiğinde dünya, yeni bir savaş ve insanlık dramı ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye bu süreçte uyguladığı etkin politikalar sayesinde savaş dışı tutumunu koruyabilmiş ve 1945 yılına görece en az kayıp ile gelmeyi başarmıştır. Ancak bu süreçte başta iç politikada olmak üzere dönemin koşullarına uyum sağlamak gittikçe önem kazanmıştır. Bu bağlamda mevcut iskân uygulamaları ve politikaları da ele alınıp peş peşe yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Toprak ve iskân alanında yapılan değişikliklerden en önemlisi, 11 Haziran 1945 tarihinde kabul edilen 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'dur. Bu kanunun uygulanmasını sağlamak ve kanunun gerektirdiği işler ile çiftçiyi topraklandırmaya ilişkin diğer tüm işleri yapmak üzere, 4784 sayılı Tarım Bakanlığı Toprak İşleri Genel Müdürlüğü Görev ve Kuruluş Kanunu ile Tarım Bakanlığı'na bağlı olarak Toprak İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1945 yılından önce iskân kanunlarına dayalı olarak çıkarılmış bulunan Toprak Tevzi Talimatnamesi uyarınca Maliye Bakanlığı'nın Milli Emlak Genel Müdürlüğü'ne bağlı Toprak Tevzi Komisyonları tarafından yerine getirilen toprak dağıtım işleri, Toprak İşleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.¹⁷

14 Mayıs 1950'de Demokrat Parti iktidara gelmiş, kısa bir süre sonra 20 Mart 1950'de, 5613 sayılı kanun ile İskân İşleri ve Toprak İşleri Genel Müdürlükleri, "Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü" adı ile Genel Bütçe içerisinde Tarım Bakanlığı'na bağlı bir genel müdürlük bünyesinde birleştirilmiş ve yürürlükte bulunan kanunlarla Sağlık ve Sosyal Yardım ve Tarım Bakanlıkları ile bu iki genel müdürlüğe ayrı ayrı verilmiş görev ve yetkiler, Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Söz konusu müdürlük 1951 yılında Başbakanlığa bağlı bir yapılanma hâline getirilmiştir.¹⁸ Yapılan bu değişiklik, Bulgaristan'ın 10 Ağustos 1950 tarihinde 250.000 Türk'ün

¹⁶ Fikret Babuş, **a.g.e.**, s. 138. Ayrıca 2849 sayılı kanunun ayrıntıları için bkz. **Resmî Gazete**, S. 3162, 21 Teşrinisani 1935, s. 5792.

¹⁷ Canan Emek İnan, "Türkiye'de İskân Siyaseti: İskâna Yönelik Örgütsel Yapı Üzerinden Bir İnceleme", **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, S. 22, Yıl 2014, s. 91-92.

¹⁸ **Resmî Gazete**, S. 7465, 24 Mart 1950, s. 18151.

Türkiye'ye göç etmesi yönündeki notası ile önem kazanmış, Türkiye yeni bir iktidar, yeni ve tam olarak oturmamış bir kurum ile bu göçü yönetmek zorunda kalmıştır.

Demokrat Parti döneminde bu kapsamda atılan bir diğer önemli adım, 9 Mayıs 1958 tarihinde kabul edilerek 14 Mayıs 1958'de yürürlüğe giren 7116 sayılı İmar ve İskân Vekâleti'nin kuruluş ve vazifeleri hakkındaki kanun olmuştur. Kanun ile İmar ve İskân adı altında yeni bir vekâlet kurulmuş, böylece Nafia, Dâhiliye ve İcra Vekilleri Heyeti'nin imar ve iskân ile ilgili görev ve yetkileri yeni kurulan bu Vekâlet'e devredilmiştir.¹⁹

Biz de 1923-1960 yılları arasında Trakya Bölgesi'ne yapılan göçmen iskânlarını konu edinen bu çalışmamızı, yukarıda özetlediğimiz Türkiye'nin bu dönemde uyguladığı göç ve iskân politikaları çerçevesinde ele almaya çalıştık.

¹⁹ Zehra Aslan, **Türkiye'de Göç ve Göçmenler (1914-1960) Karadeniz, Batum, Bulgaristan, Türkistan Türkleri ile Romanya Yahudileri**, Libra Yayınları, İstanbul, 2020, s. 56-57.

BİRİNCİ BÖLÜM

1923-1934 TARİHLERİ ARASINDA TRAKYA BÖLGESİ'NE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER

19. yüzyıl boyunca gittikçe artan Milliyetçilik akımı ve Rusya'nın Osmanlı topraklarına yönelik uyguladığı politikalar neticesinde Yunanistan, Sırbistan, Romanya ve Karadağ 19. yüzyılda, Bulgaristan ve Arnavutluk ise 20. yüzyılın başlarında bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda ciddi bir toprak kaybına uğramasıyla 20. yüzyıl bu topraklarda yaşayan Müslümanların göçlerine sahne olmuştur.

19. yüzyılın sonlarında Edirne Vilayeti, 6 sancak, 31 kaza ve 109 nahiye'den oluşmaktaydı. Kırkkilise, Tekfurdağı, Edirne, Dedeoğlu, Gümülcine ve Gelibolu Vilayeti oluşturan sancaklar arasındaydı. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Edirne Vilayeti'nin nüfusu ve etnik dağılımı ise aşağıdaki gibiydi:

Tablo 1. 1893-1914 Yılları Arasında Edirne Vilayeti'nin Nüfusu ve Etnik Dağılımı²⁰

Etnik Dağılım	1881/1882-1893			1906/1907		1914	
	Edirne Merkez (Paşa) Nüfusu	Tekfurdağı Sancağı Toplam Nüfusu	Kırkkilise Sancağı Toplam Nüfusu	Edirne Vilayeti Toplam Nüfusu	Edirne Vilayeti Toplam Nüfusu	Edirne Vilayeti Osmanlı Devleti Toplam Nüfusu	Genel Nüfusu
Müslüman	117.208	41.729	36.327	431.463	618.604	360.417	15.044.846
Rum	77.830	35.569	53.663	263.896	340.908	224.459	1.729.738
Ermeni	3.841	10.391	108	16.029	26.144	19.725	1.161.169
Yahudi	8.918	1.378	900	13.439	23.839	22.515	187.073
Bulgar	30.921	3.430	33.999	101.900	119.476	2.502	14.908
Kıpti	-	69	-	69	3.386	1.092	11.169
Katolik	309	525	84	988	670	269	130.306
Protestan	42	181	57	280	203	115	65.844
Diğer	4	-	191	548	566	--	174.963
Toplam	239.073	93.272	125.329	828.612	1.133.796	631.094	18.520.016

²⁰ Tabloda 1881/1882-1893 nüfus sayım sonuçları kısmında Dedeoğlu, Gümülcine ve Gelibolu sancaklarının nüfusu ayrı ayrı gösterilmemiştir. Ancak Edirne Vilayeti toplam nüfusu içerisinde dahil edilmiştir. Balkan Savaşlarında kaybedilen Dedeoğlu ve Gümülcine nüfusu 1914 sayımlarına dahil edilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kaya Göktepe, "Sosyoekonomik Yönleriyle Osmanlı Devleti'nde Göç ve Kültürel Etkileşim: Edirne Vilayeti Örneği (1856-1914)", **Göç ve Kültürel Etkileşim**, ed. Mehmet Mehdi İlhan-Orhan Albayrak, Sebahattin Zaim Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2019, s. 227, 229.

Balkan Savaşları sırasında ve sonrasında gelen göçmenlerin iskânında Osmanlı Devleti, Türk nüfusunun azaldığı bölgelere öncelik vermiştir. Ahmet Halaçoğlu'nun da belirttiği gibi bunlardan Edirne Vilayeti, son birkaç asırdan beri her 30-35 senede bir istilâya uğramış ve sınır bölgesi olması bakımından da gelen göçmenlerin iskânında ön sırayı almıştır. Bölgedeki Rumların ve Bulgarların da buradan ayrılmasıyla göçmenlerin iskânı için bölge daha da elverişli hâle gelmiştir. Bu bağlamda Edirne Vilayeti'nde Müslüman-Türk unsurların arttırılması maksadıyla Rumeli'den gelen göçmenlerin Anadolu'ya geçmelerine engel olunarak, Istanca cihetlerine yerleştirilmeleri hususunda Hariciye Nezâreti'nden Dahiliye Nezâreti'ne bir tezkere gönderilmiştir. Her ne kadar bu uygulamaların yapıldığı yıllarda Osmanlı Devleti'nin hiçbir yerinde gerek Rumların gerekse de Bulgarların Türkler karşısında kesin bir çoğunluk oluşturmadığı görülse de bu politikanın uygulanmasındaki asıl amaç, Müslüman göçmenlerin Trakya ve Batı Anadolu kıyılarına iskânı ile Trakya ve Anadolu'yu ileride çıkabilecek fitne ve fesattan korumak olmuştur.²¹ Bu dönemde Balkanlardan gelen muhacirlerin öncelikli olarak Edirne, Aydın, Balıkesir ve Bursa'ya iskân edilmelerinin bir diğer nedeni, ekonomik yetersizlikler ve vasıta eksikliğinden dolayı Anadolu içlerine muhacirlerin taşınamaması olmuştur. Osmanlı Devleti'nin uyguladığı bu politika neticesinde 1914 yılı itibari ile Edirne Vilayeti'ne 81.542 kişiden oluşan 27.368 hane muhacir iskân edilmiştir.²² 1912-1920 yılları arasında Edirne Vilayeti'ne iskân edilen Balkan göçmenlerinin toplam sayısı ise 132.500 kişidir.²³

1921-1928 yılları arasında Türkiye'ye 234.546'sı erkek, 228.988'i kadın olmak üzere toplam 463.534 göçmen gelmiş ve iskân edilmiştir. Söz konusu tarihler arasında Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenlerin sayısı ise şöyledir: 24.931 erkek, 24.510 kadın olmak üzere toplam 49.441 kişi Edirne'ye, 18.011 erkek, 15.108 kadın olmak üzere toplam 33.119 kişi Kırklareli'ye, 16.563 erkek ve 17.165 kadın olmak üzere toplam 33.728 kişi Tekirdağ'a yerleştirilmiştir.²⁴ Böylece Trakya Bölgesi'ne bu

²¹ Ahmet Halaçoğlu, **Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s. 169-171.

²² Ufuk Erdem, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Muhacir Komisyonları ve Faaliyetleri (1860-1923)**, TTK Yayınları, Ankara, 2018, s. 40.

²³ Justin McCarthy, **Ölüm ve Sürgün Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kıyımı (1821-1922)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2012, s. 181.

²⁴ "Anavatana Kavuşan Türkler Son Yedi Sene Zarfında Memlekete 463.534 Muhacir Gelmiştir", **Cumhuriyet Gazetesi**, 5 Kanunisani 1330, s. 1.

tarihler arasında iskân edilen toplam göçmen sayısı 116.288 olmuştur. Burada dikkat çeken husus, bu rakamın gelen tüm göçmenlerin dörtte birinden daha fazla olmasıdır.

1921-1928 tarihleri arasında yıllar bazında Trakya Bölgesi'ne yerleştirilen göçmenlerin sayısını incelersek, Edirne'ye 1921 yılında iskân edilen göçmen olmamıştır.²⁵ 1922 yılında 12'si erkek ve 32'si kadın olmak üzere toplam 44 kişi, 1923 yılında 4.004 erkek, 3.589 kadın olmak üzere toplam 7.593 kişi, 1924 yılında 10.246 erkek, 9.978 kadın olmak üzere toplam 20.224 kişi, 1925 yılında 5.984 erkek ve 6.240 kadın olmak üzere toplam 12.224 kişi, 1926 yılında 2.725 erkek ve 2.589'u kadın olmak üzere toplam 5.314 kişi, 1927 yılında 1.902'si erkek ve 2.035'i kadın olmak üzere toplam 3.937 kişi, 1928 yılında ise 58'i erkek ve 47'si kadın olmak üzere toplam 105 kişi yerleştirilmiştir.²⁶ Böylece bu tarihler arasında Edirne'ye yerleştirilen göçmen sayısı 49.441 olmuştur. İşgal altında geçen 1921 ve 1922 yıllarını saymazsak, Edirne'ye en az göçmen 1928 yılında yerleştirilmiştir.

Tekirdağ'a 1921 yılında 2.993 erkek, 3.547 kadın olmak üzere toplam 6.540 göçmen, 1922 yılında 113 erkek, 102 kadın olmak üzere toplam 215 göçmen, 1923 yılında 2.445 erkek, 2.383 kadın olmak üzere toplam 4.828 göçmen, 1924 yılında 8.607'si erkek, 8.708'i kadın olmak üzere toplam 17.315 göçmen, 1925 yılında 42 erkek ve 48 kadın olmak üzere toplam 90 göçmen, 1926 yılında 255'i erkek, 272'si kadın olmak üzere toplam 527 göçmen, 1927 yılında 381 erkek, 347 kadın olmak üzere toplam 728 göçmen ve 1928 yılında 1.727'si erkek, 1.758'i kadın olmak üzere toplam 3.485 olmak üzere toplam 33.728 göçmen iskân olunmuştur.²⁷ Böylece Tekirdağ'a en çok 1924, en az 1925 yılında göçmen iskân edilmiştir.

Kırklareli'ne 1921 yılında göçmen iskân edilmemiştir.²⁸ 1922 yılında 150 erkek, 166 kadın olmak üzere toplam 316 göçmen, 1923 yılında 73 erkek, 62 kadın olmak üzere toplam 135 göçmen, 1924 yılında 10.236 erkek, 8.482 kadın olmak üzere toplam

²⁵ Edirne 25 Temmuz 1920 tarihinde işgal edilmiş ve yaklaşık iki yıl boyunca Yunan işgali altında kalmıştır. 14 Ekim 1922 tarihinde yürürlüğe giren Mudanya Mütarekesi ile Yunan ordusu Doğu Trakya'dan çekilmiş, 25 Kasım 1922 tarihinde de Türk ordusu şehre girmiştir. 15 Eylül 1923'te Karaağaç Nahiyesi ve istasyonunun (bugün Karaağaç semti) boşaltılması ile Edirne bugünkü sınırlarına ulaşmıştır. Dolayısıyla işgal altında geçen dönemde şehir Balkan göçmenlerinin geçiş güzergâhında olmuş, ancak resmî olarak göçmen iskânı kayıtlara geçmemiştir.

²⁶ **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1929, s. 64.

²⁷ **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 65.

²⁸ Kırklareli, 26 Temmuz 1920 tarihinde Yunan işgaline uğramış, 10 Kasım 1922 yılında şehir geri alınmıştır. Bu sebeple de bu tarihler arasında şehre göçmen iskânı olmamıştır.

18.718 göçmen, 1925 yılında 542 erkek, 525 kadın olmak üzere toplam 1.067 göçmen, 1926 yılında 2.507 erkek, 1.458 kadın olmak üzere toplam 3.965 göçmen, 1927 yılında 1.524 erkek, 1.529 kadın olmak üzere 3.053 göçmen, 1928 yılında 2.979 erkek ve 2.886 kadın olmak üzere toplam 5.865 olmak üzere toplam 33.119 muhacir Kırklareli'ne iskân edilmiştir.²⁹ Böylece Kırklareli'ne en fazla göçmen iskân edilen yıl 1924 olmuştur.

Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın 1934 yılında mecliste yaptığı bir konuşmasında verdiği bilgilere göre 1923 tarihinden 1933 tarihine kadar Türkiye'ye gelen göçmenlerin sayısı 628.305, toplam aile sayısı ise 158.336'dır.³⁰ Bu göçmenlerin 99.709 aile ve toplam 379.913 kişiden oluşan kısmı mübadele göçmeni, 58.627 aileden oluşan 248.392'si ise mübadele mıntıkası haricinden gelen göçmenlerden oluşmaktadır. Bu dönemde gelen göçmenlere toplam 107.564 ev verilmiştir ki bu sayı, neredeyse göçmen ailelerin üçte ikisine ev verildiğini göstermektedir. Bunun dışında göçmenlere 16.315 arsa, 15.201 dükkan, 6.230.971 dönüm arazi verilmiş, mübadillere ayrıca 6 milyon lira tutarında bono dağıtılmıştır.³¹

1 Haziran 1933 tarihinden 1 Haziran 1934 tarihine kadar Türkiye'ye gelen göçmenler 15.319 kişiden oluşan 3.018 ailedir. Bu göçmenlerin geldikleri ülkelere göre dağılımları ise şöyledir:³²

Tablo 2. 1933-1934 Tarihleri Arasında Gelen Göçmenlerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

Geldikleri Ülke	Aile Sayısı	Kişi Sayısı
Yugoslavya	337	1.383
Bulgaristan	956	4.743
Romanya	749	3.337
Rusya	642	4.248
Suriye	47	235
Adalar	52	252
İran	230	1.112
Garbî Trakya	5	9
Toplam	3.018	15.319

²⁹ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 65.

³⁰ Dahiliye Vekili toplam aile sayısını 157.736 olarak vermiş, ancak verilen aile sayıları toplandığında 158.336 sayısına ulaşmakta ve tutanakta belirtilen rakamlarda hesap hatası olduğu görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934)**, Devre IV, İctima: 4, C. 25, s.15.

³¹ **TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934)**, Devre IV, İctima: 4, C. 25, s.15.

³² **TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934)**, Devre IV, İctima: 4, C. 25, s.15.

Yukarıda sayıları verilen bu göçmenlerden 1.345 aileden oluşan 6.397'si Trakya Bölgesi'ne, 8 aileden oluşan 24 göçmen Elazığ'a, 3 aileden oluşan 15 göçmen Diyarbakır'a, 1.661 aileden oluşan 8.881 göçmen muhtelif vilayetlere, 2 kişiden oluşan bir aile ise serbest göçmen statüsünde yerleşmeyi tercih ettiği yere gitmiştir.³³

1 Haziran 1934 tarihinden 1 Kasım 1934 tarihine kadar 3.149 aileden oluşan toplam 11.924 göçmen Türkiye'ye gelmiştir. Bu göçmenlerden 496 aileden oluşan 1.959'u Yugoslavya'dan, 1.519 aileden oluşan 5.059'u Bulgaristan'dan, 972 aileden oluşan 4.337'si Romanya'dan, 37 aileden oluşan 182'si Rusya'dan, 28 aileden oluşan 95'i Suriye'den, 62 aileden oluşan 161 kişi Adalar'dan, 3 aileden oluşan 23 kişi Kıbrıs'tan, 1 aileden oluşan 5 kişi Afganistan'dan, 12 aileden oluşan 49 kişi İran'dan, 19 aileden oluşan 54 kişi Batı Trakya'dan gelmiştir. Bu göçmenlerden 2.032 aileden oluşan 7.739'u Trakya Bölgesi'ne, 60 aileden oluşan 159 kişi Antalya'ya, 174 aileden oluşan 1.255 kişi Elazığ'a, 56 aileden oluşan 279 kişi Diyarbakır'a, 322 aileden oluşan 1.246 kişi muhtelif vilayetlere iskân edilmiş, 505 aileden oluşan 1.246 kişi ise serbest göçmen statüsüne geçmiştir.³⁴

1921-1928 yılları arasında Türkiye'ye gelen muhacir ve mültecilerin iskânı için yapılan harcamaların miktarı ve harcama kalemleri ise aşağıdaki tablodaki gibidir.³⁵

Tablo 3. 1925-1928 Yılları Arasında Muhacir ve Mülteciler için Yapılan Harcamalar

HARCAMA KALEMİ	YILLAR			
	1925 (Lira)	1926 (Lira)	1927 (Lira)	1928 (Lira)
Sevkiyat	47.970	26.054	168.555	117.880
İaşe	343.758	5.765	132.714	53.832
Mahrakat (Yakıt)	4.414	2.686	8.909	---
Tedavi	---	30	20	---
Arazi ve Emlak Tevzi Masrafı	165.369	82.761	106.704	29.865
İnşaat ve Tamirat	---	69.881	445.547	206.827
Tohumluk	---	286.698	430.519	88.539
Sanatkârlara Yardım	158.317	---	---	---
Çift Hayvanı	11.738	---	---	---
Umumi Masraflar	595.279	---	---	---
Toplam	1.326.849	473.877	1.292.970	496.944
1923'de Umumi Masraflar	798.737			
1924'de Umumi Masraflar	4.952.208			

³³ TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934), Devre IV, İctima: 4, C. 25, s.15.

³⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934), Devre IV, İctima: 4, C. 25, s.15.

³⁵ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 66.

Yukarıdaki tabloya ilave olarak Türkiye'ye gelen göçmenlerden 157.736 aileye 1923-1933 yılları arasında bağ ve bahçelerle birlikte toplam 6.258.928 dekar ekilebilir tarım arazisi dağıtılmıştır. Bu da bir aileye ortalama 39,6 dekar tarım arazisinin verildiği anlamına gelmektedir.³⁶ Türkiye'ye göç eden kişilerin önemli bir kısmının geçimini çiftçilikle sağladığı gözönüne alınacak olursa, bu kişilerin müstahsil hâle getirilmeleri için ekilebilir tarım arazilerine sahip olmalarının ne denli önemli olduğu görülecektir.

1.1. 1923-1934 YILLARI ARASINDA YUNANİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE GELEN GÖÇMENLER

1.1.1. Yunanistan'ın Bağımsızlığını Kazanması'ndan Lozan Antlaşması'na Kadar Geçen Süreçte Yunanistan'daki Müslüman Azınlığın ve Doğu Trakya'daki Rumların Durumu

1821'de Eflak-Boğdan'da, ardından da Mora'da Yunan isyanı başlamış ve bunun üzerine Osmanlı Devleti, isyanla ilgileri olduğu gerekçesiyle Patrik V. Grigorios'u ve bazı Rum dinî liderlerini idam ettirmiştir. 19. yüzyıl boyunca çeşitli sebeplerle karışıklıkların yaşandığı Girit'in, Mora Adası'nın hem siyasi hem de ekonomik tesirinde olması, 1821 Yunan İsyanı ile Girit'teki kargaşa ortamının daha da belirgin bir hâle gelmesine sebep olmuştur.³⁷ Girit'teki isyanları bastırması için Girit, Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'ya verilse de Rumlar'ın bağımsızlık hareketi Mora'da devam etmiştir. Osmanlı güçlerinin isyanı bastıramaması üzerine kendisinden yardım istenen Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrâhim Paşa kumandasındaki Mısır donanması, 1825'te Mora'ya çıkarak Modon'u karargâh yapmış ve isyanı oldukça sert bir şekilde bastırmıştır.³⁸ Avrupa'da güçlü bir akım hâline gelen Filhellenizm'in³⁹ de oluşturduğu kamuoyunun etkisiyle İngiltere ve

³⁶ Cevat Geray, "Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi", s. 26.

³⁷ Musa Gümüş, "1866-1869 Girit İsyanı ve Yunanistan: Namık Kemâl'den Tespitler", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S. 1, 2016, s. 29.

³⁸ Mehmet Hacısalihioğlu, "Yunanistan", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 43, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013, s. 588.

³⁹ Çağdaş Yunanca bir kelime olan Filhelen, Yunan dostu anlamına gelmektedir. Türkçe Yunanperver olarak karşılık bulan kelime, Yunan ve Yunan'a bağlı olan her şeye derinden sevgi besleyen kişileri tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Esra Özsüre, "19. Yüzyıl Avrupa Romantiklerinin 1821 Mora İsyanı Üzerindeki Siyasi ve Kültürel Etkileri", **Türkiyat Mecmuası**, C. 26, S. 2, İstanbul, 2016, s. 330.

Rusya önce 4 Nisan 1826 tarihinde Saint Petersburg Protokolü'nü, ardından İngiltere, Fransa ve Rusya 6 Temmuz 1827'de Londra Protokolü'nü imzalayıp, Osmanlı Devleti'ne yıllık vergi veren bir Yunan Beyliği'nin kurulmasını kararlaştırmışlardır. Saint Petersburg Protokolü'nün birinci maddesi ve Londra Protokolü'nün maddelerinden biri Müslümanların bu Yunan Beyliği'nin sınırları dışına çıkarılması ile ilgiliydi. Buna göre, Müslümanlarla Rumların arasında karşılıklı kötü muamelelerin engellenmesi için Müslümanların Yunan Beyliği'nde ve adalarda bulunan mülklerini Rumlar'a satarak buradan ayrılmaları gerekiyordu. Osmanlı Devleti'nin Londra Protokolü'nü reddetmesi üzerine, Avrupalı müttefiklerin donanması Mısır-Osmanlı donanmasını 20 Ekim 1827'de Navarin'de imha etmiştir. 1828'e gelindiğinde İbrâhim Paşa Mora'dan çekilmiş,⁴⁰ Rusya ise Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açmıştır. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rus ordusu geçtiği yerlerdeki Müslümanları katletmiş, Rusların zorbalıklarından kaçan Müslümanlar dağlara, ormanlara sığınmış ya da göç etmek zorunda kalmıştır. Rus ordusunun Edirne üzerine yürümesinin ardından Çorlu, Silivri ve Enez'e kadar bütün kasaba ve köylerin talan edilmesiyle, büyük bir panik yaşanmış, bu durumdan etkilenen Güney Trakya Türkleri de yerlerini yurtlarını terk ederek göç etmişlerdir.⁴¹ 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Rus ordusunun ilerleyişi durdurulamamış, Osmanlı Devleti'nin yenilgisi ile sonuçlanan bu savaş neticesinde Edirne Antlaşması ile 1829'da Yunanistan bağımsız olmuştur.

Yunanistan'ın kurulmasının ardından, Teselya, Girit, Epir, Trakya ve Makedonya'yı ele geçirmek Yunan politikasının öncelikli hedefleri hâline gelmiştir. 1878'den sonra Girit ile ilgili yaşanan krizler oldukça ilgi uyandırmış, ancak Yunanistan'ın dikkati yine de Makedonya üzerinde olmuştur. Barbara Jelavich'e göre bu durumun en önemli nedeni, Girit üzerinde Yunanistan'dan başka hak iddia eden bir ülkenin olmaması ve Yunan yöneticilerin bir gün mutlaka adayı ele geçireceklerine dair inançlarıydı. Oysa Makedonya için Bulgar, Sırp, Arnavut, hatta Rumenlerle mücadele edilmesi gerekiyordu.⁴²

⁴⁰ Mehmet Hacısalıhoğlu, **a.g.m.** s. 588.

⁴¹ H. Yıldırım Ağanoğlu, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanlar'ın Makûs Tarihi Göç**, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2001, s. 33.

⁴² Barbara Jelavich, **Balkan Tarihi 20. Yüzyıl**, C. 2, Küre Yayınları, İstanbul 2017, s. 41.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından, 1881'de Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında imzalanan bir antlaşma sonucunda Tesalya, Yunanistan'a bırakılmış ve böylece Yunanistan, hedeflerinden birini gerçekleştirmiştir. 1897 yılına gelindiğinde ise Giritli milliyetçilerin talebi üzerine Yunanistan bir filosunu adaya göndermiş ve adayı ele geçirmiştir. Osmanlı Devleti, Yunanistan'ın adadan çekilmesini talep etse de bu talep dikkate alınmamış ve iki devlet arasında 1897 yılında yeniden savaş başlamıştır. Yunanistan bu savaşta ağır bir yenilgi almış ve Osmanlı Ordusu'nun ilerlemesi ancak büyük güçlerin aracılığıyla durdurulabilmiştir. Ancak buna rağmen müdahaleler sonucunda Girit'in özerkliği genişletilerek ada, özerk bir vilayet hâline gelmiştir. Bu arada 1878 yılında kurulan Bulgaristan ile kuzeye doğru genişlemek isteyen Yunanistan arasında rekabet başlamış, Makedonya'da ve Trakya topraklarının güney kısmında ortaya çıkan komiteler vasıtasıyla bu rekabet silahlı çatışmalara dönüşürken, bölgede yaşayan Müslümanlar da çetelerin hedefi hâline gelmiştir.⁴³

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi, Balkan tarihinin dönüm noktalarından olmuş, Bulgaristan bağımsızlığını ilan ederken, Avusturya, Bosna-Hersek'i ilhak etmiştir. Aynı gün Girit Meclisi, adanın Yunanistan'a katıldığını ilan etmiş, Yunanistan da bu katılımı kabul etmiştir. Ancak Osmanlı Devleti'nin bir kez daha Avrupa devletlerini devreye sokması ile bu katılma, Balkan Savaşlarına kadar ertelenmiştir.

Osmanlı Ordusu'nun Balkan devletleri karşısında neredeyse her cephede yenildiği I. Balkan Savaşı sonunda imzalanan Londra Antlaşması ile Arnavutluk bağımsızlığını kazanmış; Girit Adası, Yunanistan'a verilmiş ve Osmanlı Devleti'nin Trakya sınırı Edirne'yi dışarıda bırakacak şekilde Midye-Enez hattı olmuştur. I. Balkan Savaşı sonunda mevcut düzenden memnun kalmayan Yunanistan ve Sırbistan, 1913 yılında Bulgaristan'a saldırmış ve bu sefer Romanya da savaşa dahil olmuştur. Osmanlı Devleti ise bu kaos ortamından yararlanarak Edirne'yi ele geçirmiştir. Bulgaristan'ın yenilgisi ile sonuçlanan II. Balkan Savaşı sonunda, Ağustos 1913 tarihinde, Bükreş Antlaşması yapılmıştır. Antlaşmaya göre Bulgaristan, Dobruca'yı Romanya'ya, Kavala'yı Yunanistan'a bırakmış, Makedonya'dan ise sadece ufak bir toprak parçası

⁴³ Mehmet Hacısalıhoğlu, **a.g.m.**, s. 588.

almıştır. Osmanlı Devleti, II. Balkan Savaşı'nın sonunda Bulgaristan ile İstanbul Antlaşması'nı, Yunanistan ile Atina Antlaşması'nı ve Sırbistan ile de İstanbul Antlaşması'nı yapmış, Edirne'yi Bulgaristan'dan geri almıştır.⁴⁴ İmzalanan bu antlaşmalar, sadece sınırları çizmekle kalmamış, söz konusu devletlerin sınırları içerisinde kalan Türk azınlıklarının haklarını da belirlemiştir.

Atina Antlaşması, Müslümanlara tanınan azınlık hakları ile Yunanistan'a en fazla yükümlülük getiren uluslararası antlaşma olmuştur. Buna göre Yunanistan'ı terk edenler, geride bıraktıkları taşınmazlarını koruma ve onları başkaları vasıtasıyla yönetebilme hakkına sahip olmuşlardır. Sadece halkın değil, antlaşmanın yedinci maddesi ile padişah ve ailesinin malları da güvence altına alınmıştır. 11. madde ise bırakılan topraklarda oturanların yaşam, mal, onur, din ve geleneklerini güvence altına alırken, bunların Yunan kökenli vatandaşlarla aynı medeni ve siyasi haklara sahip olacaklarını, dinlerini açıkça yaşayabileceklerini hükme bağlamıştır.⁴⁵

Balkan Müslümanlarının haklarını düzenleyen uluslararası antlaşmalar her ne kadar o günkü koşullar düşünüldüğünde, metin üzerinde tüm hak ve insanî şartların sağlanmış olduğu görüntüsünü verse de, uygulamada durum çoğu zaman öyle olmamıştır. Dönemin hâkim politikası olan milliyetçilik ve beraberinde getirdiği uygulamalar, tüm antlaşmalara üstün gelmiştir. Bu dürtü ile bölge Müslümanlarına baskı ve şiddet uygulayan ya da uygulanmasına ses çıkarmayan idareciler, bu insanların kitleler hâlinde göç etmelerine neden olmuşlardır. Bu amaç doğrultusunda Yunanistan, öncelikle işgal ettiği adalarda yaşayan Türklerin buraları boşaltmalarını sağlamış ve yerlerine Rumları yerleştirmiştir.

Sisam, Sakız, Midilli, Limni gibi önemli adalardaki Türkler, Yunanistan'ın öncelikli hedefi hâline gelmiş, burada yaşayanlar Anadolu'ya göç etmeye zorlanmış, yerlerine de Rumlar yerleştirilmiştir. Ayrıca Yunanistan Başbakanı Venizelos, adaların karşısında kalan Anadolu sahillerini de topraklarına katmak istediğinden, özellikle Aydın Vilayeti'nde yaşayan Rum nüfusu arttırma çabasına girmiştir.⁴⁶ Cemal Paşa'nın hatıralarında anlattığına göre Osmanlı Devleti, Yunanistan'ın bu girişimlerini önlemek

⁴⁴ Oral Sander, *Siyasi Tarih Eski Çağlardan 1918'e*, İmge Yayınları, Ankara, 2003, s. 325.

⁴⁵ Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 1986, s. 36.

⁴⁶ H. Yıldırım Ağanoğlu, *a.g.e.*, s. 124.

için Yunanistan Makedonyası'nda kalan ve Osmanlı topraklarına göç etmek isteyen Müslümanlarla Aydın Vilayeti'nde yaşayan Rumların mübadele edilmesini talep etmiştir. Yunanistan başlangıçta bu talebi reddetmiştir. Ancak Yunan, Sırp ve Bulgarlardan gördükleri zulüm ve işkenceler neticesinde sadece canlarını kurtarabilmek için Osmanlı topraklarına göç etmiş olan Müslümanlar tarafından yerli Rumlara saldırıların başlaması ile durum değişmiştir. Osmanlı Hükümeti bu saldırılara dahil olmasa da Venizelos, Aydın Vilayeti Rumlarının Osmanlı Devleti'nin onayı ve özel girişimleriyle Türkler tarafından katledildiğini ileri sürerek propaganda faaliyetlerine başlamıştır. Ancak bu sefer Talat Paşa tecrübelerine dayanarak daha aktif ve hızlı bir politika izlemiş, Fransız, İngiliz, Alman ve Avusturya konsolosluklarının görevlendirdiği kişiler ile yerinde tahkikat yapmak üzere bölgeye gitmiştir. Sonuçta Rumlara zulüm yapılmadığı, hatta zulümden canı yanan Müslüman muhacirlerin giriştiği bazı saldırıların dahi hükümet tarafından şiddetle yasaklandığı tespit edilmiştir.⁴⁷

Osmanlı Devleti'nin çabaları neticesinde Venizelos, 22 Mayıs 1914 tarihli mektubunda Aydın Vilayeti'ndeki köylü Rum halkı ile Yunan Makedonyası Türklerinin mübadelesini kabul ettiğini bildirmiştir. Temmuz ayında görüşmeler başlayınca Rum tarafı anlaşmazlıkları çözecek karma komisyonların kurulmasını, mal ve mülklerin değerlerinin belirlenmesini ve hicretin isteğe bağlı olması şeklindeki taleplerini belirtmiştir.⁴⁸ Çözülmesi gereken sorunlar mübadele komisyonuna havale edilmiş, 1914'te İzmir'de toplanan bu heyet, Yunanistan'a giden Rumların bir daha geri dönmemelerini, mallarının tasfiyesini ve hicret mıntıkasının Şarkî Trakya ile İzmir Vilâyeti sahillerinin 30 kilometre dahiline kadar olmak üzere köylerde oturan Rumlarla, Makedonya'daki Türk köylerini kapsaması kararlaştırmıştır.⁴⁹ Ancak 1914 yazı ve sonbaharında önce İzmir, sonra İstanbul'da çalışan Muhtelit Mübadele Komisyonu anlaşmazlıkları bir türlü çözememiş ve I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile Rum ve Türk ahalinin karşılıklı mübadelesi ile ilgili yapılan bu girişim tamamlanamamıştır.⁵⁰

⁴⁷ Cemal Paşa, **Hatıralar**, haz. Alpay Kabacalı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s. 88-90.

⁴⁸ H. Yıldırım Ağanoğlu, **a.g.e.**, s. 127-128.

⁴⁹ **İskân Tarihçesi**, s. 7.

⁵⁰ H. Yıldırım Ağanoğlu, **a.g.e.**, s. 127-128.

Her ne kadar devletler arasında yapılan mübadele girişimleri neticelenmemiş olsa da Balkan Savaşlarından sonra Osmanlı Devleti ciddi bir muhacir akını ile karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte Trakya'ya iskân edilen muhacirlerin her geçen gün sayısının artması ile bölgede yaşayan Rumlara yönelik saldırılar olmuş, bu da bölgede asayişin bozulması ile neticelenmiştir. Savaş sırasında Rumların saldırılarından canı yanan bölge halkının, Rumların buradan göç etmesi için girişimlerde bulunabilecekleri yönünde endişeler ortaya çıkmıştır.⁵¹ Böylece Edirne, Tekirdağ ve Gelibolu gibi Rum köylerine saldırıların yoğun olduğu yerlerde yaşayan Rumlar ve Müslümanlara karşı Rum saldırılarının en fazla meydana geldiği yerlerde yaşayan Rumlar kendilerinden intikam alınacağı korkusuyla buraları topluca terk etmeye başlamıştır. Kırklareli, Edirne ve çevresinde yaşayan Rumlar, İstanbul üzerinden göç etmenin yasak olması sebebiyle Tekirdağ sahillerine inmiş, buradan gemilerle Yunanistan'a geçmişlerdir. Sadece 1914 yılının Nisan ayında Trakya sahillerinde göç etmek için bekleyenlerin sayısı 15 bini bulmuştur. Mülkiye Müfettişi Ali Seydi Bey'in Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği 10 Temmuz 1914 tarihli cetvele göre, bu tarihe kadar bir senelik sürede Edirne Vilayeti'nden göç eden Rumların sayısı 55.587, Bulgarların sayısı 31.508 kişidir. Ayrıca bu süre zarfında 54.116 Müslüman muhacir de Trakya'ya yerleşmiştir. Trakya'dan göç eden bu kişilerin kaza bazında sayılarını ve buralara yerleşen muhacirlerin sayısını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:⁵²

⁵¹ Manisa Mebusu Emanuel Emanuelidi Efendi, Meclis-i Mebusan'ın 23 Haziran 1914 tarihli oturumunda, Edirne Vilayeti'ndeki Rumların rahatsız olduklarını ve göç etmek istediklerini söyleyerek Dahiliye Nazırı Talat Bey'den bu konuda açıklama yapmasını ister. Dahiliye Nazırı cevap olarak "işgal günlerinde tecavüzde bulunanlar korkudan göç ediyorlar" derken, Edirne Mebusu Mehmet Şeref Bey de, Emanuel Efendi'ye cevap olarak bir mektup yazar ve daha sonra bu mektuplardan "Rumlar Edirne Vilayeti'nden Niçin Gitmek İstiyorlar" şeklinde kitapçıklar derler. Şeref Bey, mektubunda Edeköy'de 1.440 Müslüman'ın nasıl vahşice katledildiğini, Trakya'nın çeşitli yerlerinde Rumların giriştikleri gasp, katliam ve tecavüzleri ayrıntılı bir şekilde anlatır. Rumların göç etmek istemelerinin sebebinin de yakınları gözlerinin önünde çeşitli zulümlere maruz kalan halkın intikamından korkmaları olduğunu ifade eder. Mektubun tamamı için bkz. Atakan Sevgi, **Balkan Savaşlarında Trakya ve 1912 Edeköy Katliamı**, Ceren Yayıncılık, Edirne, 2018, s. 317-341.

⁵² Ahmet Efilöğlu, **İttihat ve Terakki'nin Azınlıklar Politikası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s. 182-186.

Tablo 4. Trakya'dan Göç Eden Rum ve Bulgarların Kaza Bazında Sayıları

Kaza İsmi	Bölgeden Göç Eden		Yerleşen Müslüman Muhacirler
	Rum	Bulgar	
Edirne Merkez	430	-	2.431
Mustafapaşa	-	5.275	3.496
Seymenli	-	1.000	800
Lalapaşa	206	-	5.052
Dimetoka	1.051	1.736	1.049
Uzunköprü	348	-	3.500
Kırklareli Merkez	4.875	10.400	6.865
Lüleburgaz	3.263	1.342	2.246
Babaeski	4.002	932	2.697
Vize	13.442	-	5.790
Demirköy	1.536	2.097	3.143
Pınarhisar	1.980	4.181	4.161
Tekirdağ Merkez	12.337	-	4.102
Malkara	42	3.460	2.935
Çorlu	3.000	400	1.750
Hayrabolu	570	625	306
Saray	2.040	-	-
Gelibolu Merkez	539	-	-
Keşan	1.700	-	142
İpsala	141	-	185
Şarköy	497	-	500
Müreffe	3.578	-	2.516
İnöz	-	5	-
Eceabat	10	-	-
Toplam	55.587	31.508	54.116

I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ile savaşın başından itibaren Yunanistan siyasetinde iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Venizelos, Osmanlı Devleti ile farklı cephelerde yapılacak bir savaş neticesinde Megali İdea'yı tamamlayabileceğini, Trakya, İzmir ve hatta İstanbul'u Yunan sınırlarına dahil edip Akdeniz'de Büyük Yunanistan'ı kurabileceğini düşünürken, Almanların kazanma ihtimalini yüksek gören Kral Konstantin daha temkinli bir politika izleme taraftarı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi, İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'ın savaşa girmesine onay vermesi ile sonuçlanmıştır. Ancak Venizelos, kralı uzun bir süre savaşa girme konusunda ikna edememiş ve istifa etmiştir. 1915-1917 tarihleri arasında Yunanistan'da yaşanan iç savaş ve millî bölünme neticesinde, 27 Haziran 1917'de, İngiltere'nin desteğiyle kral devrilmiş ve böylece Venizelos hedeflerine ulaşma konusunda büyük bir şans elde etmiştir. Venizelos'un iktidara gelmesinin hemen ardından İtilaf Devletleri'nin yanında savaşa giren Yunanistan, sadece bir yıl sonra savaşın galipleri arasına katılmıştır.⁵³

⁵³ Gürhan Yellice, "I. Dünya Savaşı ve Yunanistan: Çanakkale'den Milli Bölünmeye", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C. XVI, S. 32, Bahar 2016, s. 214-235. Yunanistan'ın Kurtuluş Savaşı sürecindeki tutumu ile ilgili bkz. İzzet Öztoprak, **Kurtuluş Savaşı ile İlgili Yunan Belgeleri**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2006.

Savaş sırasında Çanakkale Boğazı'nı denizden geçemeyeceklerini anlayan İtilaf Devletleri'nin Gelibolu'ya asker çıkarmaları, boğazda ordunun arkasını sağlama almak ve İstanbul'un güvenliğini temin etmek isteyen Osmanlı Devleti'nin Trakya ve Marmara sahillerine yönelik bir dizi önlem almasına yol açmıştır. Trakya'yı ilgilendiren önlemlerden biri de Yunan milliyetçiliğine duydukları inanç ve güvenle bölgede zararlı faaliyetlere girişen Rumların iç bölgelere sevkini sağlamak olmuştur.⁵⁴ 1915 yılının Mayıs ayında Rumların bölgeden sevk edilmesi yoğunluk kazanmış daha sonra tahliye alanları genişletilerek Trakya'nın Marmara sahilleri de Rumlardan boşaltılmaya başlanmıştır. Talat Paşa 12 Haziran 1915'te Edirne Valisi'nden tespit edilen Rum köylerinin diğer Rum köylerine dağıtılmasını istemiş, ancak daha sonra özellikle Tekirdağ sahillerinde yaşayan Rumların dahile sevkini mahzurlu olacağı gerekçesiyle bunların Bursa, Çanakkale ve Balıkesir'in iç kesimlerine nakledilmesi istenmiştir. 27 Temmuz 1915 tarihinde Rumların sevk işlemlerinin tehir edilmesi kararlaştırılsa da bu tehir uzun sürmemiş ve 1915 yılının Eylül ayında Rumların bölgeden sevkini yeniden başlamıştır. Bu süreçte Edirne Vilayeti'ndeki Rumlarla birlikte Ermeniler de Anadolu'ya nakledilmeye başlanmıştır. 10 Ekim 1915 tarihli bir şifrede, zararlı kişilerden olup Edirne Vilayeti'nden çıkarılması gereken Ermenilerin Anadolu sahillerine sevkini münasip olduğu ve Ermenilerin Rumlardan ayrı vapurlarla sevk edilmeleri istenmiştir. Edirne Vilayeti'nin hazırladığı 23 Ocak 1916 tarihli cetvele göre Anadolu'ya ya da vilayet dahilinde başka bir yere sevk edilen Rum ve Ermenilerin sayıları ve sevk edildikleri yerler aşağıdaki tablodaki gibidir:⁵⁵

⁵⁴ Ahmet Efilöğlü, **a.g.e.**, s. 387. Birinci Dünya Savaşı sırasında ve Millî Mücadele döneminde Trakya'da yaşanan gelişmeler Osmanlı Devleti'nin bölgedeki Rumlar konusundaki düşüncelerini haklı çıkarmıştır. Yunanistan bağımsızlığını kazandığı günden itibaren Osmanlı Devleti aleyhine bir genişleme politikası izlemiş ve bu politika gereğince de Rum çeteleri aktif bir şekilde kullanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Yaşar, "Balkan Savaşlarından Mondros Mütarekesi'ne Batı Anadolu'da Rum Çetelerinin Eşkiyalık Faaliyetleri ve Alınan Önlemler", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 9, S. 44, Haziran 2016, s. 598. Sadece Trakya'da değil, Batı Anadolu ve Anadolu'da da Rumlar Müslüman ahaliye karşı zalimce uygulamalarda bulunmuşlardır. Millî Mücadele döneminde Hilal-i Ahmer'in 1920-1921 İcraat Raporunda Yunanlılar tarafından çeşitli gasp ve işkencelere maruz kalmış Müslümanlar hakkında da bilgi verilmiştir. Bu kişilerden biri de yüzü Yunanlılar tarafından vahşice parçalanmış bir çocuktur ve çocuğun resmi de rapora eklenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Millî Mücadele'de Hilal-i Ahmer İcraat Raporu**, 23 Nisan 1920-23 Eylül 1921, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları, Ankara 2007, s. 69.

⁵⁵ Ahmet Efilöğlü, **a.g.e.**, s. 390-397.

Tablo 5. Trakya'dan Sevk Olunan Rum ve Ermenilerin Sayıları ve Sevk Olundukları Yerler

GELİBOLU SANCAĞI				
Erkek	Nüfus Kadın	Köy İsmi	Sevk Olunan Mahal	
1.225	1.321	Gelibolu Rum Mahallesi Rumları	3.396 nüfus Marmara'da önlerine denizaltı çıkması sebebiyle mecburen Tekfurdağı'na gitmişlerdir.	
428	422	Gelibolu Galata Karyesi Rumları		
505	612	Gelibolu Bayır Rumları		
705	702	Gelibolu Fındıklı Rumları		
111	318	Gelibolu Kavaklı Rumları		
785	802	Gelibolu Cedid Rumları		
522	600	Gelibolu Tayfur Rumları		
385	303	Gelibolu Bergos Rumları		
422	475	Gelibolu Bolayır Rumları		
1.214	1.072	İpsala-İbriktepe Rumları		
798	669	İpsala-Sultan Karyesi Rumları	Bu köylerde yaşayan Rumlar Gelibolu İskeleyi'nden vapurlarla Bandırma ve Erdek'e gitmişlerdir.	
542	563	İpsala-Hacıköy Karyesi Rumları		
216	194	İpsala-Pazardere Rumları		
298	255	İpsala-Korucu Karyesi Rumları		
191	138	İpsala-Safer Karyesi Rumları		
262	233	İnöz'ün Yenice Karyesi Rumları		
273	224	İnöz'ün Çavuş Karyesi Rumları		
437	394	İnöz Kasabası Rumları		
398	524	Şarköy'ün Eksemil Karyesi Rumları		
147	248	Şarköy'ün Yeniköy Rumları		
313	410	Şarköy'ün Araplı Rumları	Keşan'ın Altuntaş Karyesi'ne Keşan'ın Muzallı ve Doğanca Karyeleri Keşan'ın Karacaali Karyesi'ne Keşan'ın Karacaali Karyesi'ne Keşan'ın Paşapekit Karyesi'ne Keşan'ın Paşapekit Karyesi'ne Keşan Kazası'na Malkara Kazası'na Malkara Kazası'na	
196	310	Şarköy'ün Eriklice Rumları		
7934		Maydos Kazası Kerye Rumları		
TEKFURDAĞI SANCAĞI				
3.871		Tekfurdağı Kasabası Ermenileri		
521		Çorlu Kasabası Ermenileri	Bir hane Dimetoka'ya geri kalanı Anadolu'ya sevk olunmuştur.	
817		Malkara Kasabası Ermenileri		
69		Hayrabolu Kasabası Ermenileri		
KIRKKİLİSE SANCAĞI				
1.619	1.788	Demirköy Kazası Rumları	Andaklı'ya sevk olmuşlardır	
247	274	Demirköy-Ayestefanos Karyesi Rumları		
611	660	Demirköy-Turulıya Karyesi Rumları		
53	90	Vize Kazası Rumları		
985	1.019	Vize-Yenice Karyesi Rumları		
1.031	985	Vize-Edinçek Karyesi Rumları		
1.884	2.556	Kırkkilise-Üsküp Karyesi Rumları		
1.129	1.151	Kırkkilise-Bedre Karyesi Rumları		
151	137	Kırkkilise-Polos Karyesi Rumları		
EDİRNE (MERKEZ) SANCAĞI				
43	28	Edirne Kasabası Ermenileri	Dersaadet'e sevk edilmişlerdir. Tekfurdağı'na sevk edilmişlerdir. Malkara Kasabası'na sevk edilmişlerdir. Malkara Kasabası'na sevk edilmişlerdir. Tulukarye Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Karacaali Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Hermit Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Hermit Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Davuteli Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Şahin Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Kortollu Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Mestanlı Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Deveci Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Doğan Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Yenitatar Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Deveci Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Tulu Karyesi'ne sevk edilmişlerdir. Keşan'ın Beğendik Karyesi'ne Malkara'nın Şahin Karyesi'ne Uzunköprü'nün Arslanlı Karyesi'ne Babaeski'nin Melil Karyesi'ne Babaeski'nin Kuleli Karyesi'ne	
226	231	Edirne Kasabası Ermenileri		
28	30	Uzunköprü Kasabası Ermenileri		
234	326	Uzunköprü Kasabası Rumları		
122	113	Uzunköprü Çiftlik Karyesi Rumları		
112	173	Uzunköprü Karayayla Karyesi Rumları		
173	209	Uzunköprü Çalı Karyesi Rumları		
119	143	Uzunköprü Karahamza Karyesi Rumları		
201	255	Uzunköprü Yakup Bey Karyesi Rumları		
279	358	Uzunköprü-Kavaklı Rumları		
112	147	Uzunköprü Paşayenice Karyesi Rumları	Uzunköprü'nün Zalıf Karyesi'ne	
133	204	Uzunköprü Eski Karyesi Rumları		
200	312	Uzunköprü Kuru Karyesi Rumları		
220	334	Uzunköprü Malkoç Karyesi Rumları		
336	339	Uzunköprü Kavacık Karyesi Rumları		
145	204	Uzunköprü Karapınar Karyesi Rumları		
267	250	Uzunköprü Kır Karyesi Rumları		
177	186	Kavaklı Kazası Doğanca Karyesi Rumları		
278	266	Kavaklı Kazası Doğanca Karyesi Rumları		
422	397	Lalapaşa Ortakçı Karyesi Rumları		
287	291	Lalapaşa Kerdelli Karyesi Rumları	Uzunköprü'nün Zalıf Karyesi'ne	
165	156	Lalapaşa Kara Yusuf Karyesi Rumları		
123	178	Havsa'nın Varoş mahallesi Rumları		
160	145	Havsa'nın Hasköy Karyesi Rumları		
305	327	Havsa'nın Şerbettar Karyesi Rumları		
142	169	Havsa'nın Abalar Karyesi Rumları		
266	245	Havsa'nın Karakasım Karyesi Rumları		
Toplam Ermeni Sayısı: 5.864				
Toplam Rum Sayısı: 56.171				
Genel Toplam: 62.035				

Venizelos, I. Dünya Savaşı sonrasında, Küçük Asya ile ilgili hedeflerini gerçekleştirebileceği adımları atabilmek için İtilaf Devletleri'ni ikna etmeyi başarmış ve birçok kazanım elde etmiştir. Ancak bu kazanımları fiiliyata geçirme noktasında ciddi bir direnişle karşılaşmış, Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlaması ile süreç Venizelos'un aleyhine işlemiştir. Bu süreçte, özellikle 1912-1920 yılları arasında, Onur Yıldırım'ın belirttiğine göre Trakya'dan 200.000 mülteci daha Yunanistan'a gitmiştir.⁵⁶

Doğu Trakya'dan göç eden bir diğer grup Gagauzlar olmuştur. 14. yüzyılda Bulgaristan'da Pazarcık ve Yanbol ile Doğu Trakya'da Edirne, Havsa, Kırkkilise (Kırklareli), Uzunköprü, Malkara ve Babaeski sınırları içeririndeki 15 köye yerleşen Gagauzların büyük çoğunluğu, 1919 yılında Yunan ordularının Trakya'ya girmesi ile bölgeden göç etmişlerdir. Dinin temel ölçüt olarak alındığı Lozan Antlaşması ile Türkçe konuşan, Hristiyan Gagauz Türklerinin durumu tartışmalara neden olsa da Yunanistan'da Kumçiftliği ile Dimetoka'ya bağlı 21 köye yerleştirilmişlerdir.⁵⁷

Türk ordusunun Dumlupınar'da zafer kazanması, Müslümanlara yaptıkları zulümler nedeniyle Trakya Hristiyanlarının endişeye kapılmasına yol açmıştır. Yunanlılar Çorlu ve Çerkezköy civarındaki kıtalarını Edirne, Kırkkilise ve Dedeoğlu'na sevk etmeye başlamış, bu esnada Büyükyoncalı'yı tamamen, Saray Kazası'nı ise kısmen yakmışlar, Trakya'da bulunan tüm zahireye el koymuşlar, Rum ahaliyi de zorla Makedonya'ya göç ettirmişlerdir. Ankara'ya gönderilen istihbarat raporlarında, Yunanlıların çekildikleri yerlerde Rum ahaliyi yanlarında götürdükleri, boşaltılan mahallerin yakılıp yıkıldığı bilgisi verilmiştir. Bir süre sonra Edirne'de de Rumların ve Ermenilerin Trakya'yı terk etmeleri hız kazanmıştır. Bulgar Hükümeti ise bölgedeki Ermenileri kabul edebileceğini beyan etmiş, isteyen Ermeniler Bulgaristan'a göç etmiştir. Trakya'nın çoğu yerinde Rumlar ve Ermeniler ayrılırken Müslüman ahalinin hayvanlarını ve yiyeceklerini de zorla alıp götürmüşlerdir. Böylece Çerkezköy'den başlayan Rum göçü, Çorlu, Lüleburgaz, Kırkkilise ve Edirne'ye de hızla sirayet etmiştir. Mudanya Mütarekesi'nin ardından Fransızlar Edirne, Kırkkilise ve Lüleburgaz'da sükuneti sağlamış, gitmek istemeyen ahalinin

⁵⁶ Onur Yıldırım, **Diplomasi ve Göç**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016, s. 121.

⁵⁷ Turgay Cin, "Milletlerarası İlişkilerde Yunanlılaştırma Faaliyetlerine (Asimilasyona) İlişkin İki Örnek: Kalaşlar ve Gagauzlar", **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, S. 25, Bahar 2010, s. 20-21.

mallarının ve hayvanlarının alınmasına mani olmuştur.⁵⁸ Bu bağlamda Balkan Savaşlarından sonra Trakya'daki Rum ve Ermenilerin bölgeden göç etmeleri, I. Dünya Savaşı'nda yaşanan gelişmeler ve uygulanan politikalar ile devam etmiş, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ile de hız kazanmıştır. Böylece Lozan Antlaşması ile Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne İlişkin Sözleşme ve Protokol imzaladığında aslında Trakya'da yaşayan Rumların büyük çoğunluğu zaten bölgeyi terk etmişti.

1.1.2. 1923 Lozan Barış Antlaşması Kapsamında Yapılan Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi

1923 yılında Lozan Barış Antlaşması kapsamında yapılan “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'ne İlişkin Sözleşme ve Protokol Anlaşması” gereğince İstanbul dışında yaşayan Türkiye Ortodoksları ile Batı Trakya dışında kalan Yunanistan Müslümanları zorunlu olarak göçe tâbi tutulmuştur. 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan antlaşma, 25 Ağustos'ta her iki ülke tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiş ve hazırlıklar başlamıştır.⁵⁹

13 Ekim 1923 tarihli bir kanunla Mübadele, İmar ve İskân Vekaleti kurulmuş, vekaletin başına da İzmir Mebusu Mustafa Necati Bey getirilmiştir. Vekalet sadece mübadillerin değil, iskânı yapılmamış muhacirlerin yerleştirilmeleri ile de görevlendirilmiştir. 8 Kasım 1923'te ise göçe ilişkin kaideleri belirleyen Mübadele, İmar ve İskân Kanunu kabul edilmiştir.⁶⁰ Mustafa Necati, Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti merkezine 24 Kasım 1923 tarihli bir yazı göndererek, cemiyet ve bağlı şubelerin, gelecek olan mübadil ve muhacirlerin iskânları sürecinde kurumun imkânları dahilinde görev almalarını, yardım toplayıp, bu yardımları göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılmasını organize etmelerini istemiştir.⁶¹

Mübadeleye tâbi olacak Yunanistan'daki Müslümanlar; başta Yanya olmak üzere Epir, Doğu ve Batı Makedonya, Girit ve Kuzey Ege Adaları sakinleri olmuştur. Selanik, Kozani, Kavala, Serez, Drama, Kayalar ve Girit Müslümanların yaşadıkları

⁵⁸ Cengiz Mutlu, **Mütareke Döneminde Rum Nüfus Hareketleri 1918-1922**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2014, s. 258-264.

⁵⁹ Mesut Çapa, “Yunanistan'dan Gelen Göçmenlerin İskânı”, **Atatürk Yolu**, Sayı: 5, Yıl:1990, s. 53.

⁶⁰ Mesut Çapa, “Yunanistan'dan Gelen Göçmenlerin İskânı”, s. 53.

⁶¹ Kemal Arı, **a.g.e.**, s. 44.

diğer önemli yerleşim yerlerindendi. Elçin Macar'ın belirttiğine göre, mübadelenin uygulanmaya başlaması, Karma Komisyon'un henüz çalışmaya başlamadığı dönemde Amerikan Protestan yardım kuruluşlarının bir çatı örgütü olan Near East Relief (NER) gözetiminde, 15-22 Ekim 1923 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 8.000 Müslüman Ayvalık'a, bir o kadar Rum da Samsun'dan Selanik'e gönderilmiştir. Ayrıca Karma Komisyon'un çalışmaya başlayacağı dönem olarak ilan edilen 1923 yılının Kasım ayında komisyon çalışmalara başlayamamış, bu tarih 1924 yılının Mayıs ayına ertelenmiştir. Ancak buna rağmen Yunanistan'ın yenilgisi üzerine Türkiye'den kaçan Rumların, Yunanistan'da Müslümanların evlerine yerleştirilmiş olmaları, kötü muamele gibi sebeplerle Müslümanların önemli bir kısmının bu tarihi beklemeden Selanik'te toplanmasına yol açmıştır.⁶² Aslında 1 Aralık 1922 tarihinde, daha Lozan görüşmeleri başlamadan önce, mübadeleye tâbi Anadolu Rumlarının neredeyse üçte ikisi Türkiye'yi çoktan terk etmişti.⁶³ Mübadillerin 1924 yılının bahar aylarında taşınması planlanırken tüm bu baskı ve belirsizlik hâli, Yunanistan'ın mübadeleye tâbi mahallerinde yaşayan Müslümanların bulundukları yerleri ve evleri terk etmelerine ve mübadelenin kış aylarında başlamasına neden olmuştur.

Yunanistan'da her bindirme iskelesinde beş kişiden oluşan “Bindirme ve Yükleme” heyeti, mübadillerin belgelerini denetleyerek kayıtlarını yapmıştır. Bir göçmen ailesinin elinde bulunması gereken belgeler ise genelde şu şekildeydi:

1. Aile Kimlik Belgesi: Ailenin Yunanistan'dan hangi limandan ayrılacağını, aile reisinin ve ailedeki diğer yetişkin erkeklerin adları, kadınların ve çocukların sayısı, ailenin toplam nüfusu, kimliğin düzenlendiği tarih, düzenleyen karma komisyonun resmî mührü, yolculuğun ücretli olup olmadığına dair karma komisyonun notu.
2. Aşı Belgesi: Göç edecek olan ailedeki bireylere uygulanan aşılardan isimlerine dair sağlık kuruluşlarının kayıtlarının olduğu bir belge.

⁶² Elçin Macar, “Yunanistan'dan Anadolu'ya Göç: Nüfus Mübadelesi”, **Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler**, der. M. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015, s. 178-179.

⁶³ Ayhan Aktar, “Nüfusun Homojenleştirilmesi ve Ekonominin Türkleştirilmesi Sürecinde Bir Aşama: Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi 1923-1924”, **Ege'yi Geçerken 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi**, der. Renee Hirschon, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s. 128.

3. Tasfiye Talepnâmesi: Ailenin Yunanistan'daki mal varlığının miktarını, parasal açıdan değerini gösteren Muhtelit Mübadele Komisyonu'na sunulması gereken belgenin kopyası. Bu belge göçmenin kendisi tarafından doldurulmuş olmakla birlikte, evrakın yerel ihtiyar heyetince imzalanmış ve karma komisyon tarafından onaylanmış olması gerekliydi. Göçmen ailenin beyan ettiği malların yapılan incelemelerde doğruluğu tespit edildikten sonra bu mallara karşılık Türkiye'de kendisine mal verilmesi planlanmıştı.
4. Mübadillerin Yunan makamlarınca müsadere edilen mallarına karşılık verilen makbuz ve resmî tutanaklar.⁶⁴

Mübadillerin büyük çoğunluğu deniz yolu ile gelmiş, karayollarını kullananlar daha çok sınıra yakın bölgelerden gelen göçmenler olmuştur. Deniz yolu ile gelecek mübadiller için Vekâlet, vapur sayısı ve kapasitesini belirlemek için İstanbul Liman Riyaseti'ni görevlendirmiştir. Kamaralar hasta, hamile, kadınlar, yaşlılar ve çocuklar için ayrılmıştır. Hilal-i Ahmer ile yapılan itilafnameye göre de vapurlarda beslenme ve sağlık sorunlarının çözümü için cemiyet her türlü önlemi almakla yükümlendirilmiştir. Ayrıca her gemide iki sağlık memuru ve doktor bulundurulması kararlaştırılmıştır. Doktor ve sağlık memurları herkese çiçek ve kızamık aşısı yapmış, herhangi bir salgın hastalık taşıyıcısı olup olmadığını tespit etmeye çalışmışlardır. Alınan tüm bu önlemlere rağmen gemide vefat eden olursa cesetlerin denize atılması kararlaştırılmıştır.⁶⁵

İndirme iskeleleri İstanbul, Samsun, Bandırma, Erdek, Mudanya, Tekirdağ, Edremit, Ayvalık, Antalya, Çatalca, Sinop ve Çannakkale olarak belirlenmiştir. En yoğun indirme iskeleleri İzmir, İstanbul, Mersin ve Samsun olmuştur.⁶⁶ Her indirme iskelesinin yanında bir tahaffuzhane⁶⁷ kurulmuştur. Bunların en büyükleri İstanbul'da

⁶⁴ Cahide Zengin Aghatabay, **Mübadelenin Mazlum Misafirleri Mübadele ve Kamuoyu (1923-1930)**, Bengi Yayınları, İstanbul 2007, s. 162-163.

⁶⁵ Özlem Yıldız, "Mübadeleyle Gelen Göçmenler ve Alınan Sağlık Önlemleri", **Mübadelenin 94. Yılı Anısına Uluslararası Mübadele Sempozyumu Bildiriler**, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Tekirdağ 2017, s. 250-256.

⁶⁶ Özlem Yıldız, **a.g.m.**, s. 254-256.

⁶⁷ Tahaffuzhanenin, sözlük anlamı "yoksuların gözetim altında tutulması"dır. İtalyanca kırk anlamına gelen "quarantena"dan gelmektedir. Osmanlı Devleti karantina usulünü uygulamaya başladığında bu kelimenin yerine daha çok "usûl-i tehaffuz", karantina yeri olan "lazaret" veya "lazaretto"ya karşılık ise "tehaffuzhâne" tabirini kullanmışlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gülden Sarıyıldız, "Karantina", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. 24, İstanbul, 2001, s. 463.

Tuzla, İzmir’de Klozumen tahaffuzhanesi olmuştur. Gelen gemiler önce tahaffuzhanelere uğruyor, gemi doktorundan gemidekilerin sağlık durumları ile ilgili bilgiler alınıyor, her şey yolunda ise gemiler yoluna devam ediyordu. Şüpheli bir durum olması hâlinde ise gemi karantina altına alınıyordu. İndirme iskelelerinin yakınlarında misafirhaneler oluşturulmuş, hemen yakınlarına da dispanser açılmıştır. Burada hastalar muayene edilmiş, hastalığı ağır olanlar hastanelere gönderilmiştir. Misafirhaneler İstanbul’da 3.000, İzmir’de 2.000, Samsun’da 2.000, Bandırma’da 15.000, Erdek ve Mersin’de 1.000, Mudanya, Tekirdağ, Edremit, Ayvalık ve Antalya’da 500, Çatalca, Sinop, Çanakkale ve Güllük’te ise 300 kişi kapasiteli kurulmuştur.⁶⁸

Mübadele neticesinde Türkiye’de yaşayan yaklaşık 1.200.000 Rum Yunanistan’a, Yunanistan’da yaşayan yine yaklaşık 400.000 Müslüman ise Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmıştır. Dahilliyeye Vekili Şükrü Kaya mecliste yaptığı bir açıklamada 1923-1933 yılları arasında Türkiye’ye gelen mübadillerin sayısını 379.913 kişi ve 99.709 aile olarak vermiştir.⁶⁹ Cevat Geray 1923-1933 yılları arasında Yunanistan’dan gelen göçmenlerin sayısını 384.000 olarak vermiştir.⁷⁰ Kemal Arı ise mübadele kapsamında olmasına rağmen mübadeleyi beklemeden sığınmacı olarak gelen 50.000’e yakın göçmenin olduğunu ve bunlarla beraber mübadele kapsamına giren kişilerin sayısının 500.000’i aştığını belirtmektedir.⁷¹ İskân Tarihçesi’nde ise mübadillerin sayısı 499.239 olarak verilmiştir.⁷²

Önemli bir kısmı mübadele göçmeni olan 1923-1933 yılları arasında gelen göçmenlere bağ ve bahçeler de dahil olmak üzere toplam 6.258.928 dekar kültür toprağı, 22.994 adet çift hayvanı, 20 araba, 2 tırmık, 27.501 pulluk, 20 çayır makinesi, 5 orak makinesi verilmiştir. Ayrıca 7.886 sanatkar göçmen ailesine, aile başına 1.932 lira döner sermaye kredisi verilmiştir. Yine aynı tarihlerde mübadillere 66.872 konut verilmiştir.⁷³

⁶⁸ Özlem Yıldız, **a.g.m.**, s. 254-256.

⁶⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934)**, Devre IV, İctima: 4, C. 25, s. 15.

⁷⁰ Cevat Geray, **Türkiye’den Türkiye’ye Göçler (1923-1961)**, S.B.F. Maliye Enstitüsü Türk İktisadi Gelişmesi Araştırma Projesi, Rapor No: 9, Ankara 1961, s. 11.

⁷¹ Kemal Arı, **a.g.e.**, s. 92.

⁷² **İskân Tarihçesi**, s. 137.

⁷³ Cevat Geray, “Türkiye’de Göçmen Harketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi”, s. 24-29.

Mübadillerin önemli bir kısmının Türkiye'ye geldiği 1924 yılının Mayıs ayına kadar halktan toplanıp Hilal-i Ahmer Cemiyeti vasıtasıyla, göçmenlere dağıtılması için İmar ve İskân Vekâleti'nin emrine verilmiş olan yardımların içeriği şöyledir: 132.085 liralık ceket, pantolon ve kaput; 52.716 liralık kadın, erkek ve çocuk çamaşırı; 8.008 liralık ayakkabı; 7.003 liralık çorap; 64.722 liralık battaniye; 10.289 liralık yatak takımı; 7.594 liralık çeşitli elbiselik malzeme; 69,646 liralık erzak; 28.000 liralık tıbbi alet ve ilaç; 36.500 liralık kamyon, kamyonet ve otomobil; 10.236 liralık büyük ve küçük boy çadır; 44.620 liralık tahta, 38.465 liralık lata ve kadrun; 71.075 liralık oluklu saç levha; 325.800 lira değerinde baraka; 33.547 lira değerinde hastane ve aşevi malzemesi. Tüm bu yardımlar toplam 1.020.726 lira değerinde olmakla birlikte, Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti'de göçmenler için 1923'te 118.900, 1924'te 436.457, 1925'te 61.410 lira olmak üzere toplam 616.767 lira harcamıştır.⁷⁴

1.1.2.1. Edirne'ye İskân Edilen Mübadiller

Mübadele kapsamında Edirne'den yaklaşık 90.000 Rum'un ayrılmış olması, mübadillere dağıtılacak gayrimenkuller açısından diğer illere kıyasla Edirne'de nispeten daha az sıkıntının yaşanmasını sağlamıştır. Mübadele işlemlerinin tamamlanmasının ardından, Edirne Valisi 13 Aralık 1928 tarihinde Dahiliye Vekaleti'ne bir yazı göndermiş ve Edirne'de iskân edilen mübadillere tevzi edilen emlak ve yapılan diğer yardımların listesini ekleyerek, Edirne'de iskân edilmeyi bekleyen diğer göçmenlere de günlük yevmiyelerinin ödendiğini belirtmiştir.⁷⁵ Mesut Çapa, mübadele sırasında Trakya mintikasında gerçekleştirilen iskân işlerinin diğer yörelere kıyasla daha çabuk ve daha kolay gerçekleştirildiğini belirtmiştir.⁷⁶ Edirne'de mübadil ve muhacirlere dağıtıldıktan sonra hazineye intikal eden gayrimenkullerin olması bu durumu doğrular niteliktedir. Buna göre 1930 yılında Edirne ili sınırları içerisinde 4.857 dönüm tarım arazisi, 164 adet mağaza ve dükkan tevzi işlemleri tamamlandıktan sonra hazineye devredilmiştir.⁷⁷ Ancak bu durum Edirne'nin Yunan işgalinden hiç hasar almadan çıktığı anlamına gelmemektedir. Nedim İpek'in verdiği

⁷⁴ Kemal Arı, **a.g.e.**, s.103-104.

⁷⁵ **BCA**, 272. 12. 61. 176. 2.

⁷⁶ Mesut Çapa, "Yunanistan'dan Gelen Göçmenlerin İskânı", s. 52.

⁷⁷ **BCA**, 272. 11. 24. 131. 9.

rakamlara göre sadece Millî Mücadele döneminde Edirne Vilayeti sınırları içerisinde 60.188 adet altın, 3.931.834 nakdî evrak, 2.013 gümüş mecidî, 833.043 drahmî, 6.521.842 lira değerinde hususî eşya gaspedilmiş, 22.334 araba, 242.184 hayvan, 601.256 ziraî alet, 498.428 kıyîye hububat ve zahire ile 88.156 kıyîye tütün, meyve ve sebze de el koyulmuştur. Bunların dışında 8 cami, 7 okul, 624 mesken, 11 resmî bina, 307 han, dükkân ve mağaza olmak üzere toplam 957 bina yakılarak tahrip edilmiştir.⁷⁸

Edirne'ye iskân edilen mübadil sayısını birçok araştırmacı Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verdiği rakamlara dayanarak 40.041 kişi olarak vermektedir.⁷⁹ Cevat Geray ise “Türkiye’den ve Türkiye’ye Göçler (1923-1961)” isimli çalışmasında Edirne’ye 1924-1933 yılları arasında yerleştirilen mübadillerin sayısını 24.705 kişiden oluşan 10.354 aile olarak vermektedir.⁸⁰ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi’nde yer alan göçmen sayılarını gösteren istatistiksel belgelere göre 1924-1934 yılları arasında Edirne’ye yerleştirilen Yunanistan-Bulgaristan göçmenlerinin aile bazında sayısı 10.846’dır. Aynı belgeye göre kişi sayısı ise 42.240’tır.⁸¹ Cem Behar ise Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkiye Cumhuriyeti’nin nüfusunu incelediği bir çalışmasında, 1921-1927 yılları arasında Türkiye ile Yunanistan arasındaki mübadele anlaşması çerçevesinde Edirne’ye yerleştirilen göçmenlerin sayısını 49.336 olarak zikretmektedir.⁸² Cumhuriyet Arşivi’nde yeralan, 1928 tarihli Edirne’ye iskân edilen mübadil, gayrimübadil, harikzede, göçebe, aşiret, mülteci ve yerli halkın sayısını gösteren istatistikî belgeye göre ise Edirne’ye iskân edilen mübadil sayısı 25.220, mübadil aile sayısı 6.052’dir.⁸³ Bizzat o dönemde Edirne Valiliği tarafından hazırlanmış olması sebebi ile bu belgedeki rakamları Edirne’ye yerleştirilen mübadiller için referans almak en doğrusudur. Üstelik belgenin hazırlandığı tarih olan 1928 yılı, mübadelenin tamamlandığı bir tarihtir. Bu bağlamda Cevat Geray’ın verdiği

⁷⁸ Nedim İpek, **Mübadele ve Samsun**, TTK Yayınları, Ankara, 2000, s. 26.

⁷⁹ Kemal Arı, **a.g.e.**, s.113.

⁸⁰ Cevat Geray, **Türkiye’den Türkiye’ye Göçler (1923-1961)**, s. 85.

⁸¹ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne’ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

⁸² Aslında söz konusu tablonun başlığı “Türkiye Cumhuriyeti’nin bazı illerinde göçmen nüfus, toplam nüfus ve göçmen nüfusun toplam il nüfusuna oranı 1927” şeklinde verilmiş olsa da dipnotta bu rakamların sadece mübadele göçmenlerini yansıttığı, diğer göçmenlerin bu sayılara dahil edilmediği belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cem Behar, **Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkiye’nin Nüfusu 1500-1927**, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara 1996, s. 63.

⁸³ **BCA**, 272. 12. 61. 176. 2.

rakamlar aile bazında olmasa da kişi bazında en yakın verilerdir. Devlet İstatistik Enstitüsü'ne dayanılarak verilen 40.041 rakamı ise muhtemelen Yunanistan ve Bulgaristan'dan gelip Edirne'ye iskân edilen göçmenlerin toplam sayısıdır. Nitekim, Edirne İl Özel İdaresi'nin arşivinde bulunan Toprak ve İskân Müdürlüğü tarafından hazırlanan belgelere göre, 1924-1934 yılları arasında Edirne'ye iskân edilen Yunanistan-Bulgaristan göçmenlerinin toplam sayısının 42.240 olması da bu düşüncemizi kanıtlar niteliktedir.

Tablo 6. Edirne Merkez ve İlçelerine 1924-34 Yılları Arasında Yerleştirilen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenleri ile Bu Göçmenlere Tevzi Edilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri⁸⁴

İli	İlçesi	Köyü	Geldikleri Yıl	Geldikleri Ülke	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Merkez	1924-34	Yun.-Bulg.	694	2981	1926	1934
Edirne	Merkez	Avarız	1924-34	Yun.-Bulg.	19	81	1926	1936
Edirne	Merkez	Bosna	1924-34	Yun.-Bulg.	162	618	1926	1936
Edirne	Merkez	Demirhanlı	1924-34	Yun.-Bulg.	157	618	1926	1936
Edirne	Merkez	Eskikadın	1924-34	Yun.-Bulg.	40	165	1926	1936
Edirne	Merkez	Hıdırağa	1924-34	Yun.-Bulg.	51	250	1926	1936
Edirne	Merkez	Karayusuf	1924-34	Yun.-Bulg.	114	441	1926	1936
Edirne	Merkez	Kayapa	1924-34	Yun.-Bulg.	138	531	1926	1936
Edirne	Merkez	Korucu	1924-34	Yun.-Bulg.	53	219	1926	1936
Edirne	Merkez	Musabeyli	1924-34	Yun.-Bulg.	69	247	1926	1936
Edirne	Merkez	Sazlıdere	1924-34	Yun.-Bulg.	14	56	1926	1936
Edirne	Merkez	Karakasım	1924-34	Yun.-Bulg.	43	165	1926	1936
Edirne	Merkez	Elçili	1924-34	Yun.-Bulg.	92	389	1926	1936
Edirne	Merkez	Sarayakpınar	1924-34	Yun.-Bulg.	39	161	1926	1936
Edirne	Merkez	Ahi	1924-34	Yun.-Bulg.	11	47	1926	1936
Edirne	Merkez	Budak	1924-34	Yun.-Bulg.	45	196	1926	1936
		Doğanca						
Edirne	Merkez	Karabulut	1924-34	Yun.-Bulg.	30	125	1926	1936
Edirne	Merkez	Kemal	1924-34	Yun.-Bulg.	58	214	1926	1936
Edirne	Merkez	B. Gerdelli	1924-34	Yun.-Bulg.	120	510	1926	1936
Edirne	Merkez	Hacıumur	1924-34	Yun.-Bulg.	76	318	1926	1936
Edirne	Merkez	Tatarlar	1924-34	Yun.-Bulg.	75	321	1926	1936
Edirne	Merkez	Yağcılı	1924-34	Yun.-Bulg.	69	281	1926	1936
Edirne	Enez	Merkez	1924	Yun.-Bulg.	27	95	1932	1934
Edirne	Enez	Abdurrahim	1924	Yunanistan	2	11	1926	1934
Edirne	Enez	Çavuşköy	1924	Yun.-Bulg.	92	397	1933	1934
Edirne	Enez	Gülçavuş	1924	Yun.-Bulg.	20	86	1926	1934
Edirne	Enez	Hisarlı	1924	Yun.-Bulg.	8	35	1926	1934
Edirne	Enez	Işıklı-Arnayut	1924	Yun.-Bulg.	29	117	1926	1934
Edirne	Enez	Karaincirli	1924	Yun.-Bulg.	16	62	1926	1934
Edirne	Enez	Kocaali	1924	Yun.-Bulg.	65	248	1933	1934
Edirne	Enez	Küçükevren	1924	Yun.-Bulg.	138	489	1926	1934
Edirne	Enez	Sütçüler	1924	Yun.-Bulg.	11	51	1933	1934
		(Galata)						
Edirne	Enez	Şehitler	1924	Yun.-Bulg.	31	133	1926	1929
Edirne	Enez	Yasır	1924	Yun.-Bulg.	10	43	1926	1934
Edirne	Enez	Yenice	1924	Yun.-Bulg.	116	457	1933	1934
Edirne	Havsa	Merkez	1924-34	Yun.-Bulg.	280	810	1926	1936
Edirne	Havsa	Abalar	1924-34	Yun.-Bulg.	245	876	1926	1936
Edirne	Havsa	Azathı	1924-34	Yun.-Bulg.	320	955	1926	1936
Edirne	Havsa	Köseömer	1924-34	Yun.-Bulg.	164	661	1926	1936
Edirne	Havsa	Oğulpaşa	1924-34	Yun.-Bulg.	179	735	1926	1936
Edirne	Havsa	Osmanlı	1924-34	Yun.-Bulg.	148	544	1926	1936
Edirne	Havsa	Şerbettar	1924-34	Yun.-Bulg.	105	412	1926	1936

⁸⁴ Bu tablo **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo: 11 kullanılarak hazırlanmıştır.

İli	İlçesi	Köyü	Geldikleri Yıl	Geldikleri Ülke	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	İpsala	Ahir	1924	Yunanistan	16	67	1926	1934
Edirne	İpsala	Hıdırköy	1924	Yunanistan	12	49	1926	1934
Edirne	İpsala	Korucu	1921	Yunanistan	60	247	1926	1934
Edirne	İpsala	İbriktepe	1924	Yunanistan	240	976	1926	1934
Edirne	İpsala	Hacıköy	1924	Yunanistan	147	603	1926	1934
Edirne	İpsala	Pazardere	1924	Yunanistan	118	454	1926	1934
Edirne	İpsala	Sultanköy	1924	Yunanistan	129	511	1932	1934
Edirne	Keşan	Merkez	1924-34	Yun.-Bulg.	397	1655	1926	1936
Edirne	Keşan	Altıntaş	1924-34	Yun.-Bulg.	179	706	1926	1936
Edirne	Keşan	Beğendik	1924-34	Yun.-Bulg.	325	1189	1926	1936
Edirne	Keşan	Boztepe	1924	Yunanistan	6	26	1926	1936
Edirne	Keşan	Çobançeşmesi	1924	Yunanistan	170	210	1926	1936
Edirne	Keşan	Gündüzler	1924	Yunanistan	6	28	1926	1936
Edirne	Keşan	Karacaali	1924-34	Yun.-Bulg.	227	866	1926	1936
Edirne	Keşan	Kozköy	1924	Yunanistan	128	482	1926	1936
Edirne	Keşan	Küçükdoğanca	1924	Yunanistan	140	924	1926	1936
Edirne	Keşan	Lalacık	1924	Yunanistan	79	312	1926	1936
Edirne	Keşan	Paşayığıt	1924-34	Yun.-Bulg.	215	837	1926	1936
Edirne	Keşan	Siğilli	1924	Yunanistan	13	34	1926	1936
Edirne	Keşan	Yeniceiftlik	1924-34	Yun.-Bulg.	53	111	1926	1936
Edirne	Keşan	Yenimuhacir	1924-34	Yun.-Bulg.	140	572	1926	1936
Edirne	Keşan	Beyköy	1924	Yunanistan	48	99	1926	1936
Edirne	Keşan	Çelebi	1924	Yunanistan	38	113	1926	1936
Edirne	Keşan	Çeltik	1924	Yunanistan	10	38	1926	1936
Edirne	Keşan	Mecidiye	1924	Yunanistan	22	86	1926	1936
Edirne	Keşan	Yeşilköy (Karatepe)	1924	Yunanistan	24	84	1926	1936
Edirne	Keşan	Bahçeköy	1924-34	Yun.-Bulg.	206	795	1926	1936
Edirne	Keşan	Kadıköy	1924	Yunanistan	61	237	1926	1936
Edirne	Keşan	Karlı	1924	Yunanistan	14	57	1926	1936
Edirne	Keşan	Mahmut	1924-34	Yun.-Bulg.	215	799	1926	1936
Edirne	Keşan	Mercan	1924	Yunanistan	6	28	1926	1936
Edirne	Keşan	Sazlıdere	1924	Yunanistan	40	165	1926	1936
Edirne	Keşan	Seydi	1924	Yunanistan	9	37	1926	1936
Edirne	Keşan	Şükrü	1924	Yunanistan	6	23	1926	1936
Edirne	Keşan	Yerlisu	1924-34	Yun.-Bulg.	259	819	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Merkez	1924	Yunanistan	11	45	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Çömlekakpınar	1924-34	Yun.-Bulg.	51	217	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Çömlekköy	1924	Yunanistan	15	65	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Hanlıyenice	1924-34	Yun.-Bulg.	68	235	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Ortakçı	1924-34	Yun.-Bulg.	73	297	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Sinanköy	1924	Yunanistan	17	65	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Taşlumüsellim	1924	Yunanistan	7	31	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Vaysal	1924-34	Yun.-Bulg.	67	257	1926	1936
Edirne	Lalapaşa	Yünlüce	1924	Yunanistan	4	18	1926	1936
Edirne	Meriç	Merkez	1924-34	Yun.-Bulg.	271	1117	1926	1936
Edirne	Meriç	Akçadam	1924	Yunanistan	154	621	1926	1936
Edirne	Meriç	Hacııarnavut	1924	Yunanistn	365	1489	1926	1936
Edirne	Meriç	Kadıdondurma	1924	Yunanistan	65	257	1926	1934
Edirne	Meriç	Karahamza	1924	Yunanistan	106	432	1926	1934
Edirne	Meriç	Karayusuflu	1924	Yunanistan	20	83	1926	1934
Edirne	Meriç	Kavaklı	1924	Yunanistan	202	805	1926	1934
Edirne	Meriç	Nasuhbey	1924	Yunanistan	30	127	1926	1934
Edirne	Meriç	Paşayenice	1924	Yunanistan	151	612	1926	1936
Edirne	Meriç	Serem	1924	Yunanistan	153	628	1926	1936
Edirne	Meriç	Yakupbey	1924	Yunanistan	117	465	1926	1934
Edirne	Meriç	Küplü	1924-34	Yun.-Bulg.	846	3896	1926	1936
Edirne	Meriç	Büyükaltıağaç	1924	Yunanistan	120	489	1926	1936
1924-1934 Tarihlerinde İskân Edilen Toplam Göçmen Sayısı:					42.641			
1924-1934 Tarihlerinde İskân Edilen Toplam Göçmen Aile Sayısı:					10.846			

Edirne'ye yerleştirilen ve büyük çoğunluğu mübadil olan göçmenlere tevzi edilen gayrimenkullerle ilgili detaylı bilgilere ulaştığımız, 1924-1930 yıllarını kapsayan “Edirne İli Merkez İlçesi Tevzi Defteri” çoğu mübadil olan 672 mübadil ve gayri

mübadil aileyi konu edinmektedir. Bu ailelere verilen ev, arsa, dükkan, arazi, bağ, tarla, bahçe, meyvelik, dutluk gibi gayrimenkuller, bunların dönümleri ve nerede oldukları defterde yer alan bilgiler arasındadır. Buna göre 672 aileden 659'una ev verilmiştir. Ancak bu 659 ailenin 21'nden daha sonra bu evler geri alınmış ve yerlerine ev arazisi verilmiştir. Bu 21 aile dışında 5 aileye daha yalnızca hane arsası verilmiş, böylece toplamda 26 aile hane arsası, 638 aileye ev verilmiştir. Göçmenlere ev ve dükkan dışında dağıtılan tarım arazileri ise 19.107 dönümdür. Bu da ortalama aile başına 28,5 dönüm arazinin dağıtıldığı anlamına gelmektedir.⁸⁵ Ancak Cevat Geray'ın elde ettiği verilere göre Edirne'ye yerleştirilen 10.354 mübadil aileye 10.354 ev, 128 dükkan, 243 arsa, 400.334 dönüm toprak, 11.998 dönüm bağ ve 3.485 dönüm bahçe verilmiştir. Bu rakamlara göre Edirne'ye yerleştirilen mübadillere aile başına bir ev ve ortalama 40,1 dönüm tarım arazisi verilmiştir.⁸⁶ İncelediğimiz 285 nolu Tevzi Defteri'nin Edirne İli Merkez İlçesi'ni gösterir defter olduğunu düşünecek olursak, Edirne merkezde 28,5 dönüm tarım arazisi dağıtılırken, Edirne'nin ilçe ve köylerini içeren diğer yerlerde daha fazla tarım arazisinin dağıtılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

Defterde sonradan iptal kaydı düşülen iki işlem mevcuttur. Bunlardan biri, Halil Hoca isminde bir mübadile Maslakdere mevkiinde verilen 12 dönümlük bir tarladır. Bu tarlanın sahipli olduğu anlaşılarak tarla geri alınmış ve mübadilin söz konusu tarlaya müdahale hakkında açtığı dava reddedilmiştir. Bir diğer iptal işlemi, Çaytepe mevkiindeki bir dönümlük bağ hakkındadır. Bu bağ ilk verildiği mübadilden alınarak başka bir göçmene verilmiştir. Her iki arazinin de yerine başka bir arazinin verilip verilmediği ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.⁸⁷

Mübadil ailelerin geldikleri yerler, defterde yer alan bilgiler arasındadır. 672 ailede toplam kaç bireyin olduğu defterden tespit edilememektedir. Bunun sebebi, yaptığımız araştırmalara göre mübadil ailelerden bazılarının tüm aile bireyleri ile birlikte deftere kaydedilmesi, bazı ailelerde ise sadece aile reisinin ya da ailenin erkek üyelerinin

⁸⁵ Ayşegül İnşinar Kemaloğlu, "Edirne İli Merkez İlçesinde Mübadillere Dağıtılan Gayrimenkullerin Tevzi Defteri Kapsamında Değerlendirilmesi", **Mübadelenin 94. Yılı Anısına Uluslararası Mübadele Sempozyumu Bildiriler**, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Tekirdağ 2017, s. 408-409.

⁸⁶ Cevat Geray, **Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 85.

⁸⁷ **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285.

isimlerinin yazılmış olmasıdır. Örnek vermek gerekirse defterde ismi olan Mustafa Kanbur'un ailesi göç ettiği sırada eşi, kızı ve kendisi olmak üzere üç kişiden oluşmasına rağmen defterde eşinin ve kızının adı mevcut değildir. Osman oğlu Mustafa Hatip de göç ettiği sırada iki oğlu ve karısı olmak üzere 4 kişilik bir aileye sahip olmasına rağmen defterde sadece kendi ismi geçmektedir.⁸⁸ Edirne Merkez ilçeye 1923-1928 yılları arasında yerleştirilen toplam mübadil sayısının 7.082, toplam aile sayısının ise 1.774 olduğu bir başka defter olan “Edirne İli Merkez İlçesi Mübadil Kayıt Defteri”nden anlaşılmaktadır.⁸⁹ Bu defterden elde ettiğimiz verilere göre göç eden aileler ortalama dört kişiden oluşmaktadır. Bu da incelediğimiz tevzi defterinde 1.261 kişinin isminin geçmesine rağmen, aslında bu defterin yaklaşık 2.692 göçmeni ilgilendirdiği anlamına gelmektedir.

Edirne Merkez’e iskân edilen bu 672 aileden 33’ünün nereden geldikleri defterde belirtilmemişken, geri kalan 639 kişinin geldikleri yerler kayıt edilmiştir. Geldikleri yerleri incelediğimizde defterde kayıtlı göçmenlerin çoğunluğunu mübadillerin oluşturduğunu görmekteyiz. Buna göre; 1 aile Ahırköy’den, 3 aile Armutlu’dan, 24 aile Bezova-Karacaova’dan, 73 aile Çirmen’den, 1 aile Dimetoka’dan, 2 aile Divane İlyas Karyesi’nden, 1 aile Doğancaylarz’dan, 1 aile Drama’dan, 1 aile Eğridere’den, 1 aile Eski Zağra’dan, 20 aile Evciler Karyesi’nden, 73 aile Gastelyan-Karacaova’dan, 67 aile Gevgili’den, 33 aile Gostelüp-Karacaova’dan, 1 aile Gümölcine’den, 2 aile Hasköy’den, 1 aile İğneoğlu’ndan, 1 aile İstinye-Bulgaristan’dan, 2 aile Kalkan’dan, 17 aile Karacaova’dan, 1 aile Kefke’den, 2 aile Kesriye’den, 1 aile Kiliseli’den, 2 aile Kırcaali’den, 6 aile Kireçlik’ten, 1 aile Koşukavak’tan, 26 aile Koyunlu’dan, 1 aile Kumarlı’dan, 2 aile Manastır’dan, 1 aile Maraç’tan, 36 aile Mustafa Paşa’dan, 1 aile Nifür-Karacaova’dan, 1 aile Nigor-Karacaova’dan, 1 aile Nulça-Karacaova’dan, 16 aile Nutya-Karacaova’dan, 1 aile Ortaköy’den, 3 aile Palanga’dan, 1 aile Paşaköy’den, 8 aile Rotislav-Karacaova’dan, 1 aile Rezne’den, 4 aile Sadırlı Karyesi’nden, 3 aile Selanik’ten, 1 aile Selanik-Karayusuf Köyü’nden, 3 aile Seniçe’den, 56 aile Sepiska-Karacaova’dan, 122 aile Serezli’den, 1 aile Tatar Hamidiye Karyesi’nden, 4 aile

⁸⁸ Bu bilgiler, söz konusu mübadillerin torunları ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Ayrıca defterdeki kayıtlarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285.

⁸⁹ Aytaç Özkan, **Mübadelenin Edirne Vilayeti Uygulaması ve Sosyo-Ekonomik Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, s. 149.

Tersene-Karacaova'dan, 2 aile Üsküdar Köyü'nden, 3 aile Yahşi Beyli Karyesi'nden, 2 aile Yenizağra'dan, 1 aile ise Yugoslavya'dan gelmiştir.⁹⁰

Göçmenlerin iskân edildikleri yerleri incelediğimizde yoğunluğun Karaağaç, Yelliburgaz, Kaleiçi ve Yıldırım semtlerinde olduğunu görüyoruz. Buna göre 275 aile Yıldırım'a, 70 aile Yelliburgaz'a, 62 aile Karaağaç'a, 28 aile Kaleiçi'ne, 1 aile Dilaverbey Mahallesi'ne, 1 aile Ekmekçi Köyü'ne, 1 aile Gazi Hoca Mahallesi'ne, 1 aile Zindanaltı'na, 1 aile Süpürgeciler'e, 1 aile ise Köfteci Sokağı'na yerleştirilmiştir. 216 ailenin ise nereye iskân edildiği defterlerdeki yıpranmadan dolayı tespit edilememiştir.⁹¹

Tablo 7. Edirne İli Merkez İlçesi 285 No'lu Tevzi Defterine Göre Mübadillerin ve Gayri Mübadillerin İskân Edildikleri Yerler⁹²

Göçmenlerin İskân Edildikleri Semtler	Göçmenlerin Geldikleri Yerler
Yıldırım	180 aile Karacaova, 9 aile Çirmen, 1 aile Divane İlyas Karyesi, 1 aile Drama, 4 aile Evciler, 6 aile Gevgili, 1 aile İskeçe, 1 aile Koyunlu, 6 aile Mustafa Paşa, 1 aile Palanga, 1 aile Rezne, 1 aile Selanik Karayusuf Köyü, 3 aile Seniçe, 52 aile Serez, 5 aile Vodina, 1 aile Yugoslavya Toplam: 275 aile
Yelliburgaz	5 aile Çirmen, 1 aile Manastır, 1 aile Armutlu, 14 aile Serez, 35 aile Gastelyan-Karacaova, 2 aile Gevgili, 2 aile Mustafa Paşa, 1 aile Sepiska, 5 aile Gostelüp-Karacaova, 2 aile Kesriye, 2 aile Karacaova Toplam: 70 aile
Karaağaç	18 aile Kayalar, 44 aile Gevgili Toplam: 62 aile
Kaleiçi	5 aile Mustafa Paşa, 1 aile Manastır, 3 aile Selanik, 1 aile Kiliseli, 18 aile Serez. Toplam: 28 aile
Dilaver Bey Mahallesi	1 aile Serez Toplam: 1 aile
Ekmekçi Köyü	1 aile Koyunlu Toplam: 1 aile
Gazi Hoca Mahallesi	1 aile Gastelyan-Karacaova Toplam: 1 aile
Süpürgeciler	2 aile Gastelyan-Karacaova Toplam: 2 aile
Zindanaltı	1 aile (Geldikleri yer yazmıyor) Toplam: 1 aile

672 aileden sadece 14'üne dükkan verilmiştir. Bu bir anlamda söz konusu defterde mevcut olan aileler içinde çifçiliğin dışında serbest meslek sahibi olan kişi sayısının oldukça az olduğunu göstermektedir. Verilen dükkanlardan bir tanesi Kazancılarbaşı'nda, biri Ağaçpazarı'nda, ikisi Tüfekçiler içinde, üçü Balıkpazarı'nda,

⁹⁰ Yer isimleri defterde en sık tekrarlandığı şekilde yazılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285.

⁹¹ Ayşegül İnginar Kemaloğlu, **a.g.m.**, s. 410.

⁹² Bu tablo **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285 taranarak tarafımızca hazırlanmıştır.

biri Tavukkapa'da, biri Fındık Fakih Mahallesi'nde, biri Saraçlar Caddesi'nde, ikisi Saraçhane'de, ikisi ise Abacılar Caddesi'ndedir.⁹³

Defterde isimleri geçen kişilere tevzi edilen hane, dükkan ve arsanın dışındaki diğer gayrimenkuller tarla, bağ, bahçe, keleme⁹⁴ bağ, dutluk, arpalık, kirazlık, meyve bahçesi ve vişneliktir. Bu gayrimenkuller genelde aile başına 20-50 dönüm arasında değişen şekillerde dağıtılmıştır. Bu durumun istisnası, Serez mübadillerinden Kaleiçi'ne iskân edilip bu semtten kendisine bir ev verilen Mehmet Asaf Bey olmuştur. Mehmet Asaf Bey'e 471 dönümü İskenderköy ve 389 dönümü Sazlıdere'de olmak üzere toplamda 862 dönüm olan 10 tarla verilmiştir. Asaf Bey'in dışında ortalamanın üstünde mal alan, defterde nereden geldiği yazmayan Bekir Efendi'dir. Kendisine ev verilmemiş, ancak farklı yerlerden 76 dönüm tarla verilmiştir. 10 dönümden az toprak verilen aile sayısı ise 23'tür. Kendilerine en az toprak verilen bu 23 ailenin tamamına ev, 6 aileye ayrıca dükkan da verilmiştir. Serez göçmenlerinden biri Yıldırım'a diğeri Yeliburgaz'a yerleştirilen iki aileye ise sadece ev ve bir dönüm bağ verilmiştir.⁹⁵ Bu iki aileden başka birde Mustafa Paşa göçmeni olan dört kişilik bir aileye sadece Yeliburgaz'dan bir ev ile 3 dönümlük bir bağ verilmiştir.⁹⁶ Defterde en az gayrimenkul verilen aileler bu üç ailedir.

Defterde kaydı bulunan 672 aileye toplam 2.489 adet tarla dağıtılmıştır. Ancak 41 parça tarlanın yanında dönümü yazmamaktadır. Yanında kaç dönüm olduğu yazan 2.448 parça tarla ise toplam 16.841 dönümdür. Bu da aile başına yaklaşık 25 dönüm tarlanın verildiği anlamına gelmektedir. Bunun dışında toplam 618 parça bağ yeri dağıtılmıştır. Bu bağ yerlerinden 24 parçasının dönümü defterde kayıtlı değildir. Dönümü yazmayan bağların dışında kalan 594 parça bağ, toplam 926 dönümdür. Bu da verilen bağların her birinin yaklaşık 1,5 dönüm olduğunu gösterir. Verilen bu bağların dışında toplam 63 dönümlük 35 keleme bağ da dağıtılmıştır. Ayrıca 1 kişiye bir dönümlük bir çayır verilmiştir. Söz konusu çayır defterde geçen tek çayırdır. Yine

⁹³ Ayşegül İnginar Kemaloğlu, **a.g.m.**, s. 410-411.

⁹⁴ Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğünde "keleme", sürülmeden bakımsız bırakılmış bağ, bahçe veya tarla olarak tanımlanmaktadır. Bkz. **Türkçe Sözlük II**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 831.

⁹⁵ Yeliburgaz'a yerleştirilen ve kendilerine sadece 1 dönüm bağ verilen bu aile bir anne, iki kız, bir oğlan ve bu çocukların dayıları olmak üzere toplam 5 kişilik bir ailedir.

⁹⁶ Söz konusu bağ ve ev; kızı, damadı ve torunu ile birlikte dört kişilik ailesi ile Edirne'ye iskân edilen Nesibe Hanım'a verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285.

diğer mülklere nazaran daha az tevzi edilen bir diğer toprak çeşidi arpalıktır. Toplam 45 dönümden 6 arpalık dağıtılmıştır. Toplam 331 dönüm olmak üzere 131 bahçe yeri, 43 meyve bahçesi verilmiştir. Meyve bahçelerinin 13 parçasının dönümü kayıtlı değildir. Dönümü yazan 30 meyve bahçesi ise toplam 41 dönümdür. Ancak verilen meyve bahçeleri nadiren 1 dönümden büyük olmuştur. Bunların dışında Hadımağa'da toplam 35 dönüm 7 kiraz bahçesi ve Demirkapı'da toplam 26 dönümlük 4 kiraz bahçesi ile 21 vişnelik⁹⁷ dağıtılmıştır. Son olarak ise 362 dutluk, mübadillere tevzi edilen mülkler arasındadır. Verilen dutluklardan 14 tanesinin dönümü tespit edilemiyor. Bunların dışında kalan 348 dutluk ise toplam 768 dönümdür.⁹⁸

Defterde mevcut olan 672 aileye ev, dükkan ve arsanın dışında dağıtılan tarla, bağ, arpalık, bahçe, çayır, dutluk, keleme bağ, kirazlık, meyve bahçesi ve vişneliklerin toplam parça sayısı 3.717'dir. Bu 3.717 parça gayrimenkulden 101 tanesinin kaç dönüm olduğu defterdeki yırtılma, silinme ya da boş bırakılmış olma gibi sebeplerden ötürü tespit edilememiştir. Dönümü tespit edilebilen 3.616 mülk, toplam 19.107 dönümdür. Buna göre defterde kayıtlı 672 aileye ev, dükkan ve ev arsasının dışında verilen ekilebilir arazilerin yaklaşık olarak ortalaması 28,5 dönümdür. Ayrıca en fazla tarım arazisinin verildiği yerler 2.058 dönüm ile Kazanova, 1.676 dönüm ile Maslak Dere, 1.110 dönüm ile Ekmekçi Köyü, 1.089 dönüm ile Şeytantarla'dır. Şeytantarla, Maslak Dere, Yıldırım semti sınırlarında ya da yakınlarındadır. Kazanova ise Yıldırım ile Karaağaç semtleri arasındadır. Ayrıca toplam 100 dönümün üzerinde tarım arazisinin verildiği yerlerden Bağlar Yolu, Bakkal Çeşme, Başöğük, Bönce, Çardaklı, Çaytepe, Fildere, Hıdırlık, Kemerler, Maslak Dere, Maşatlık, Meşelik, Sığıryolu, Şeytantarla, Taşbahçe ve Topyol, Yıldırım ile Yeniimaret semti sınırları içerisinde ya da civarındadır.⁹⁹

Edirne sınırları içerisinde mübadillere tevzi edilen gayrimenkuller ile ilgili yaptığımız çalışma göstermektedir ki, her ne kadar istisnaları olsa da tevzi edilen tarım arazilerinin önemli bir kısmı şehrin verimli tarım alanlarındadır.

⁹⁷ Tevzi edilen vişneliklerden 8'inin dönümü çeşitli sebeplerden dolayı tespit edilememektedir. Bu 8 vişneliğin dışında kalan 13 vişnelik ise toplam 30 dönümdür.

⁹⁸ **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285. Buna göre verilen her bir dutluk ortalama 2,2 dönümdür.

⁹⁹ **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285. Ayrıca mübadil ve gayrimübadillere verilen tarım arazilerinin bulundukları yerler ekler kısmında tablo hâlinde verilmiştir.

1.1.2.1.1. 1924-1929 Yılları Arasında Edirne'ye İskân Edilen Göçmenlere Tevzi Edilen Gayrimenkuller

1928 yılının Aralık ayı itibari ile Edirne'ye iskân edilen mübadillerin sayısı 25.220, mübadil aile sayısı 6.052'dir. Bu tarihe kadar yerleştirilen gayri mübadil kişi sayısı 24.172, gayri mübadil aile sayısı 5.887'dir. Yerli ahaliden yerleştirilen kişi sayısı 1.195, aile sayısı 251'dir. Ayrıca bu tarihler arasında Edirne'ye nereden geldikleri bilinmeyen 4 kişiden oluşan 2 aile daha yerleştirilmiştir. Böylece Edirne'ye yerleştirilen toplam muhacir sayısı 50.591 kişiden oluşan 12.192 aile olmuştur. Bu tarihler arasında yukarıda sayıları verilen göçmenlerin dışında Edirne'ye Şark göçmeni, mülteci, göçebe, harikzede ya da aşiretlerden iskân edilen olmamıştır.¹⁰⁰

1928 yılı itibari ile Edirne'ye yerleştirilen toplam 12.192 aileye metruk hanelerden 11.924 hane, 224 adet muhtelif müsakafat¹⁰¹, 611.931 dönüm arazi, 1.382 dönüm arsa, 18.777 dönüm bağ, 10.208 dönüm bahçe, 387.634 dönüm otlak, 47.344 dönüm orman arazisi tevzi edilmiştir. Söz konusu bu ailelere verilen diğer gayrimenkuller ise şöyledir: 3 adet han, 186 adet dükkan, 3 adet kahvehane, 8 adet fırın, 22 adet muhtelif değirmen, 1 adet yağhane, 1 adet tarabya-ı ekber meskenhane, 271 yanmış hane ve dükkan, 611.921 dönüm hububat tarlası, 1.111 dönüm harman yeri, 1.212 dönüm sebzelik, 8.996 dönüm dutluk, 47.344 dönüm baltalık¹⁰², 4.059 dönüm çayır, 383.575 dönüm meradır.¹⁰³ Ayrıca göçmenlerin bir an önce müstahsil hâle gelmeleri için Ziraat Şubesi 1924 yılının Şubat ayında Trakya'ya 943 pulluk, 2 traktör, 134 çift hayvanı göndermiştir.¹⁰⁴

Edirne Belediye Meclisi bu dönemde, şehre gelen bazı ürünlerden geçiş vergisi almaya ve bu verginin gelirinin bir kısmının Edirne'ye iskân edilecek mübadiller için harcanmasına karar vermiştir. Ayrıca Edirne'nin Keşan İlçesi'ne gelecek muhacirler için 300 kişilik tam teşekküllü bir misafirhane hazırlanmış, mübadillerin iâşelerinin bir kısmı da ilçe halkı tarafından taahhüt edilmiştir. Uzunköprü'ye gelen mübadillere

¹⁰⁰ BCA, 272. 12. 61. 176. 2.

¹⁰¹ Müsakafat; ev, han, dükkan gibi üzeri dam ile örtülü olan yerlerdir. Bkz. Ferit Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006, s. 737.

¹⁰² Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'ne göre baltalık, bir yerin odun gereksinimini sağlamak için kesilmesine izin verilmiş koruluk ya da orman bölgesidir. Bkz. **TDK Türkçe Sözlük I**, s. 139.

¹⁰³ BCA, 272. 12. 61. 176. 2.

¹⁰⁴ Mesut Çapa, "Yunanistan'dan Gelen Göçmenlerin İskânı", s. 53.

de halk bütün gücüyle yardımda bulunmuş, hatta iskân yerlerine gönderilen mübadilleri vatandaşlar bizzat kendi araçlarıyla karşılıksız taşımışlardır. Edirne Mübadele Muhacirleri Cemiyeti de geliri mübadiller için harcanmak üzere *“Yunanistan’dan anavatana kavuşan muhacir kardeşlerimizden hasta ve malûl biçarelere yardım etmek ve kışın bu şiddetli anlarında onları soğuktan ölümden muhafazaya çalışmak için”* bir müsamere düzenlemiştir. Bunların dışında İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti, 2-14 yaş aralığındaki yetim mübadil çocuklara dağıtılmak üzere Edirne Valiliği’ne çamaşır ve elbise göndermiştir.¹⁰⁵

1.1.2.2. Tekirdağ’a Yerleştirilen Mübadiller

Mübadelede Tekirdağ, sadece mübadillerin iskân edildiği bir şehir olarak değil, limanı ve tren istasyonları sayesinde mübadelenin önemli bir merkezi olarak da gündeme gelmiştir. Tekirdağ Limanı’na ve tren istasyonlarına gelen mübadiller buradan geçici ve kalıcı iskân yerlerine gönderilmiştir. Dönemin Tekirdağ Valisi de Dahiliye Nezareti ile yaptığı yazışmalar da şehirde mevcut bulunan mübadil, gayri mübadil, muhacir, mülteci ve harikzedelerin, kadın-erkek olarak sayılarını ve bu kişilerin nerelere gönderileceklerini bildirmiştir.¹⁰⁶

Göçmenlerin Türkiye’ye giriş yapacakları mahaller belirlenmiş, buralardan Türkiye’ye giriş yapan göçmenler daha sonra misafir edilecekleri ve kat’î iskân görecekları yerlere gönderilmişlerdir. Kemal Arı’nın belirttiğine göre Selanik’ten gelecek olan mübadiller Tekfurdağı’na; Kavala’dan gelecek olanlar, yine Tekfurdağı ile birlikte İstanbul, Samsun, Ordu, Giresun, İzmit, Gelibolu, Bandırma, Zonguldak, Sinop ve Burhaniye’ye; Kalikratya’dan gelecek olanlar İstanbul ve Mudanya’ya; Girit ve Kandiye’den gelecek olanlar ise Mersin, Silifke, Marmaris, Bodrum, Gökabad, Çanakkale, Göllük, Erdek, Ayvalık limanlarına ineceklerdi.¹⁰⁷ Ayrıca Mübadele, İmar ve İskân Vekaleti’nce hazırlanan plana göre göçmen yerleştirilecek yörelerin sayısı 10 alana ayrılmış, bunların içerisinde ikinci bölge Trakya Bölgesi ve çevre illeri

¹⁰⁵ Aytaç Özkan, **a.g.e.**, s. 102.

¹⁰⁶ Şehire yerleştirilmiş harikzede yoktur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.1; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.2; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.3; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.4; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.5; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.6; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.7; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.8; **BCA**, 272. 00.00.11.23.123.4.9.

¹⁰⁷ Kemal Arı, **a.g.e.**, s. 37-38.

kapsamıştır. Buna göre ikinci alan, Edirne, Tekfurdağı, Gelibolu, Kırkkilise ve Çanakkale'den oluşmaktadır.¹⁰⁸ Ayrıca göçmenler tütüncü, bağcı, çiftçi, zeytinci olarak gruplandırılmış ve nereden gelecek göçmenlerin nerelere yerleştirilecekleri de aşağı yukarı belirlenmiştir. Buna göre Kesendire, Poliroz, Sarışaban, Avrethisar, Nevrekop ve ahalisinden gelecek olan mübadillerden 20.000 tütüncü, 55.000 çiftçi ve bağcı, 15.000 zeytinci olmak üzere toplam 90.000 göçmenin, Tekirdağ, Çatalca, Karaman, Niğde ve havalisine yerleştirilmesi planlanmıştır.¹⁰⁹

Cevat Geray'ın verdiği rakamlara göre 1924-1933 tarihleri arasında Tekirdağ'a yerleştirilen mübadillerin sayısı 23.221 kişiden oluşan 6.430 ailedir. 6.430 aileye 3.179 ev verilmiştir ki, bu da neredeyse yerleştirilen ailelerin yarısına tekabül etmektedir. Söz konusu mübadillere verilen diğer gayrimenkuller ise şöyledir: 361 dükkan, 266 arsa, 290.571 dönüm toprak, 18.878 dönüm bağ, 1.722 dönüm bahçe.¹¹⁰ Mübadil ve muhacirlere dağıtıldıktan sonra Tekirdağ'da hazineye intikal eden gayrimenkuller, 53.783 dönüm tarım arazisi, 445 adet hane ve değirmendir.¹¹¹ Tekirdağ'a yerleştirilen mübadiller ile ilgili Cevat Geray'ın verdiği rakamların yanında dönemin Tekirdağ Valisi de Dahiliye Nezareti ile yaptığı yazışmalarda Tekirdağ'a yerleştirilen mübadillerin sayısını 24.042 kişiden oluşan 6.170 aile olarak bildirmiştir ki, bu da Cevat Geray'ın verdiği rakamlara oldukça yakındır.¹¹² Her ne kadar mübadelenin 1924 yılının bahar aylarında başlaması planlansa da, mübadillerin bir kısmı Türkiye'ye 1923 yılının kış aylarında göç etmiştir. 1923 yılında Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerin sayısı 2.445 erkek, 2.383 kadın olmak üzere toplam 4.828; 1924 yılında 8.607'si erkek, 8.708'i kadın olmak üzere toplam 17.315; 1925 yılında 42 erkek ve 48 kadın olmak üzere toplam 90; 1926 yılında 255'i erkek, 272'si kadın olmak üzere toplam 527 kişidir.¹¹³

28 Ekim 1927 tarihinde yapılan nüfus sayımına göre Tekirdağ'ın kazaları ile birlikte nüfusunu gösteren tablo aşağıdaki gibidir. Buna göre mübadelenin neredeyse

¹⁰⁸ Kemal Arı, **a.g.e.**, s. 52.

¹⁰⁹ **İskân Tarihçesi**, s. 18.

¹¹⁰ Cevat Geray, **Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 86.

¹¹¹ **BCA**, 272. 11. 24. 131. 9.

¹¹² **BCA**, 272. 00. 00. 11. 23. 123. 4. 9.

¹¹³ **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 65.

tamamlandığı 1927 yılı itibari ile mübadiller şehir nüfusunun yaklaşık olarak beşte birini oluşturmuşlardır.¹¹⁴

Tablo 8. 1927 Nüfus Sayımına Göre Tekirdağ İli Nüfusu

VİLAYETLER VE KAZALAR	NÜFUSU		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Çorlu	10.435	9.031	19.466
Hayrabolu	10.207	11.127	21.334
Malkara	12.551	13.544	26.095
Saray	9.139	9.651	18.790
Şarköy	6.055	5.959	12.014
Tekirdağ	17.178	16.569	33.747
Toplam	65.565	65.881	131.446

Osmanlı Arşivi'nde bulunan mübadele ile ilgili tasfiye taleplerini inceleyen İhsan Tevfik Kırca, Tekirdağ'ın planlanan aksine, mübadele alanlarının çoğunluğundan göç almış olduğunu belirtmektedir. Buna göre göçmenlerin geldikleri ve Tekirdağ'da iskân edildikleri yerler çoğunlukla şöyledir: Serez, Selanik, Kılıkış, Yenice-i Vardar, Langaza, Karaferye, Drama, Kozani, Kayalar, Doyran, Naslıç, Kesriye, Florina, İştîp, Midilli, Limni, Girit-Hanya'dan Tekirdağ'ın merkezine ve merkeze bağlı köylerine; Florina, Kesriye, Kozani, Naslıç, Kayalar gibi yerlerden Çorlu ve Şarköy'e; Kozani'den Saray ve Hayrabolu'ya; Selanik ve Selanik'e bağlı Kılıkış, Gevgili, Langaza, Karacaabad, Doyran, Vodina, Yenice-i Vardar, Siroz, Drama, Demirhisar, Nevrekop gibi yerlerden Tekirdağ Merkez, Çorlu, Şarköy, Mürefte, Hayrabolu, Saray, Malkara, Barbaros, Kumbağ, Yeniçiftlik, Ereğli, İncik gibi ilçe ve nahiyelere mübadiller iskân edilmiştir. Kırca'nın elde ettiği bilgiler ışığında Tekirdağ, Selanik dışında en çok Manastır Vilayeti ve buraya bağlı Kozani, Florina, Kesriye, Kayalar, Naslıç, Serfice gibi yerlerden göç almıştır.¹¹⁵

Tekirdağ'da mübadillere devletin ve Hilali Ahmer Cemiyeti'nin yaptığı yardımların yanında, sivil girişimler tarafından da yardım ve desteğin sağlanması konusunda bazı girişimlerde bulunulmuştur. Bunlardan biri, Tekirdağ İslam Muhacirleri Yardım Cemiyeti olmuştur. 18 Kânunisani 1339 (18 Ocak 1923) tarihinde kurulan Cemiyet'in

¹¹⁴ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 17.

¹¹⁵ İhsan Tevfik Kırca, "Belgelere Göre Tekirdağ'a Göç", **Mübadele 94. Yılı Anısına Uluslararası Mübadele Sempozyumu Bildiriler**, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Tekirdağ, 2017, s. 518-519.

nizamnamesine göre cemiyetin faaliyetleri şunlardır: Tekfurdağı köylerinde bulunan Müslüman muhacirlerin refah ve saadetlerinin temini için gerekli girişimlerde bulunmak, çaresiz ve sefalet içinde bulunan muhacirlerin haklarını kanunlar çerçevesinde savunmak, çeşitli sebeplerle yiyecek ve barınma ihtiyaçları konusunda sıkıntı çeken muhacirlere ve diğer fukaraya maddi yardımda bulunmak, muhacirlerin ve şehit çocuklarının eğitimleri konusunda onlara yardımcı olmaktır.¹¹⁶ Mübadillere yardım için Muhacirine Yardım Cemiyeti tarafından bir komisyon seçip çalışmalara başlamış, komisyonun başkanlığını ise Tekirdağ Müftüsü üstlenmiştir. Diğer azalar iki kişilik gruplara ayrılarak Tekirdağ'ın kasaba ve köylerindeki halkı yardıma teşvik için harekete geçmiş ve ahali tarafından son derece sıcak karşılanmıştır. Bu heyetler vasıtasıyla muhacirler için 700 kilo mısır, 200 kıyye tarhana, 2.500 lira değerinde buğday ve arpa ve 80 lira da nakit para toplanmıştır.¹¹⁷

Sivil toplum kuruluşlarının bu faaliyetleri, vilayetten yapılan yardımlarla birlikte mübadillerin ve diğer göçmenlerin sıkıntılarının giderilmesinde ve Tekirdağ'a uyum sağlamalarında etkili olmuştur.

1.1.2.3. Kırklareli'ne İskân Edilen Mübadiller

Mübadele, İmar ve İskân Vekaleti'nce mübadillerin iskânı için hazırlanan plana göre göçmen yerleştirilecek yörelerin sayısı 10 olarak tespit edilmiş, bunların içerisinde ikinci bölge, Trakya Bölgesi ve çevre illeri kapsamıştır. Buna göre İkinci Bölge, Kırklareli'ni de içine alacak şekilde Edirne, Tekfurdağı, Gelibolu, Kırkkilise ve Çanakkale'den oluşmuştur.¹¹⁸ Deniz yolu ile çeşitli limanlara gelen mübadillerin Kırklareli'ne sevk edilmeleri demiryolu ya da karayolu ile olmuştur.

Kırklareli, mübadele döneminde iskân mıntıkası olmasının yanında sınıra, İstanbul, Tekirdağ ve Tuzla limanlarına yakınlığı ile de ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. Kırklareli'ne yerleştirilen göçmenlerin yanında şehir, kesin iskân yerlerine gönderilene kadar binlerce misafir göçmene de ev sahipliği yapmıştır. Dahiliye

¹¹⁶ Fahri Yetim, "Nüfus Mübadelesi ve Tekirdağ", **Rodosto'dan Süleymanpaşa'ya Tekirdağ Uluslararası Tekirdağ Sempozyumu Bildiriler 26-27 Mart 2015**, ed. Murat Yıldız, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2016, s. 322.

¹¹⁷ Aytaç Özkan, **a.g.e.**, s. 102.

¹¹⁸ Arı, **a.g.e.**, s. 52.

Vekaleti'nin Kırklareli Vilayeti ile yaptığı yazışmalardan da anlaşıldığı üzere, göçmenlerin bir kısmı kışın gelmesi sebebiyle Kırklareli Vilayeti'nde geçici olarak misafir edilmiş, kendilerine hane, arazi verilmemiş bu mübadiller müstahsil duruma da geçememiş ve kışı geçirdikten sonra asıl iskân yerlerine sevk edilmişlerdir.¹¹⁹

Kırklareli'nde Balkan Savaşlarından önce tamamını Bulgar nüfusun oluşturduğu 38 köy ve Bulgarlarla muhtelit 18 köy bulunmaktaydı.¹²⁰ 1893 nüfus sayımına göre şehrin toplam nüfusu 125.329'dur. Bunun 53.663'ü Rum ve 33.999'u Bulgardır.¹²¹ Dolayısıyla boşalan bu Bulgar köylerine ilaveten şehirden ayrılan Rumlar da hesaba katıldığında Cumhuriyeti'in ilk yıllarında şehrin ne derece boşalmış olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Şehirden ayrılan Bulgar ve Rumlardan kalan mülkler, şehri yönetenleri, mübadillerin mülklendirilmesi hususunda nispeten rahatlatmıştır. Kırklareli Vilayeti'nden Dahiliye Vekaleti'ne 4 Kasım 1925 tarihinde gönderilen bir belgede, Kırklareli'nde bulunan mübadillerin tamamının iskan-ı adi suretiyle iskânlarının tamamlandığı bildirilmiştir¹²² ki bu da sürecin kısa sürede tamamlandığının bir göstergesidir.

Kırklareli'ne 1924 yılında 10.236 erkek, 8.482 kadın olmak üzere toplam 18.718 göçmen ve 1925 yılında 542 erkek, 525 kadın olmak üzere toplam 1.067 göçmen iskân edilmiştir.¹²³ Böylece iki yılda iskân edilen göçmen sayısı 19.785 olmuştur. Cevat Geray, Kırklareli'ne iskân edilen mübadillerin sayısını 19.739 kişi, mübadil aile sayısını da 4.729 olarak vermiştir. Aynı çalışmaya göre Kırklareli'ne yerleştirilen mübadillere 4.437 ev, 192 dükkân, 151.069 dönüm toprak, 3.005 dönüm bağ verilmiş, verilen bahçe ve arsa ise olmamıştır.¹²⁴ Kırklareli'de mübadil ve muhacirlere dağıtıldıktan sonra hazineye intikal eden gayrimenkullerin 1930 yılı itibari ile miktarları şöyledir: 257.606 dönüm tarım arazisi, 5.527 adet hane ve değirmen.¹²⁵

¹¹⁹ BCA, 272. 00. 00. 12. 46. 85. 10. 2.

¹²⁰ BCA, 272. 11. 25. 134. 11, 1927 nüfus sayımına göre Kırklareli'nde ana dili Bulgarca olan sadece 841 kişi bulunmaktadır. Bu da Kırklareli'nde Bulgar nüfusun ciddi bir şekilde azaldığını göstermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 43-44.

¹²¹ Kaya Göktepe, **a.g.m.**, s. 227.

¹²² BCA, 272. 00. 00. 12. 46. 85. 10. 1.

¹²³ **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 65.

¹²⁴ Cevat Geray, **Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 85.

¹²⁵ BCA, 272. 11. 24. 131. 9.

Kırklareli’ne 1921-1929 yılları arasında yerleştirilen toplam muhacir sayısı 34.524’tür.¹²⁶ 1927 nüfus sayımına göre Kırklareli’nin nüfusu 54.860 erkek ve 54.129 kadın olmak üzere toplam 108.989’dur.¹²⁷ Bu da bu dönemde yerleşen muhacirlerin şehrin toplam nüfusunun yaklaşık üçte birini oluşturduğunu göstermektedir.

Kırklareli’ne iskân edilen mübadillerin yerleştirilme işlemlerinin tamamlanmasının ardından, köylü ve çiftçi mübadillerden bir kısmının kasaba merkezine yerleştirilmiş olmalarının sorun teşkil edip etmeyeceği konusu, Vilayet Tefviz Komisyonu’nun gündemine gelmiştir. Konu ile ilgili Dahiliye Vekaleti İskân Müdüriyet-i Umumiyesi ile yapılan yazışmalar sonucunda, her ne kadar 16 Nisan 1924 tarihli kanunun 6. maddesinin muhacirlere emlak ve arazi dağıtımı ile iskân yerlerinin belirlenmesinde, mevki ve şeref hususunun nazar-ı dikkate alınarak muamele yapılmasını karara bağlamış olsa da, Kırklareli’ne yerleştirilen mübadillerin büyük çoğunluğunun zaten köylü ve çiftçi olması sebebiyle mevcut yerlerinde kalabilecekleri belirtilmiştir. Sonuç olarak kasabada iskân gören bu köylü mübadillerin bir yıldır müstahsil hâle geçmiş oldukları, aralarında maiyetsiz kadınların bulunduğu, bu sebeple de bu kişileri buradan alıp köye göndermenin ve köyde mal tefviz etmenin her cihette mübadillerin zararına olacağından iskân edildikleri mevcut yerlerinde kalmalarının uygun bulunduğu Vilayet Tefviz Komisyonu’nca karara bağlanmış ve Dahiliye Vekaleti’ne bildirilmiştir.¹²⁸ Ayrıca burada önemli olan bir diğer husus, Kırklareli’ne iskân edilen mübadillerin bir yıl gibi kısa bir sürede müstahsil hâle geçmiş olmalarıdır ki bu süreç, iskân uygulamalarının en önemli aşamalarından biridir.

1.2. BULGARİSTAN’IN BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETMESİ İLE ÜLKEDE KALAN TÜRK AZINLIĞI’NIN DURUMU VE BULGARİSTAN’DAN GÖÇLER (1923-1934)

Bulgaristan’da yaşayan Türklerin kitleler hâlinde göç etmesi ilk olarak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında gerçekleşmiş ve bu göç tarihimize “93 Muhacereti”

¹²⁶ Huey Louis Kostanick, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1957, p. 95, **1930 İstatistik Yıllığı**, C. III, S. 101.

¹²⁷ **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 13.

¹²⁸ **BCA**, 272. 00. 00. 12. 46. 85. 10. 4.

olarak geçmiştir.¹²⁹ Aslında teoride mübadele fikri, 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması kapsamında yapılan “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi’ne İlişkin Sözleşme ve Protokol Anlaşması”ndan çok önce, Şubat 1878’de, Osmanlı-Rus barış müzakereleri sırasında, Osmanlı delegesi Saffet Paşa tarafından ortaya atılmıştır. Saffet Paşa’nın nüfus değişimini sağlayacak olan bu görüşüne göre, Balkan Sıradağları’nın kuzeyinde kalan Türkler güneye, sıradağların güneyinde kalan Bulgarlar ise kuzeye gönderilecek ve bu Türklerle Bulgarların mal ve mülkleri karşılıklı olarak tasfiye edilecekti.¹³⁰ Bilal Şimşir, yüzbinlerce insanın yerlerinden sökülüp başka yerlere kaydırılması anlamına gelen böyle bir nüfus değişiminin kolay bir iş olmamasına rağmen, bu sürecin o günkü şartlar altında alınabilecek en iyi ve en insancıl önlem olduğunu yazmaktadır. Ancak Rus delegeleri, Saffet Paşa’nın bu teklifini reddetmişlerdir.¹³¹ Nedim İpek, 93 Harbi ile Tuna ve Edirne vilayetlerinde meskun olan Türklerden 500.000’inin ya katledildiğini ya da açlık ve hastalıktan vefat ettiğini, bir milyonu aşkın kişinin ise göç etmek zorunda kaldığını belirtmiştir.¹³² Justin McCarthy’nin hesaplamalarına göre, Bulgaristan Müslümanlarından yaklaşık 260 bin kişi, 1877-1878 Savaşı sırasında katledilmiş ya da açlık, hastalık ve soğuk hava gibi şartlara maruz bırakıldığı için hayatını kaybetmiştir. 1879’a kadar Bulgaristan’daki Müslümanların %17’si ölmüş, % 34’ü mülteci hâline düşmüş ve çeşitli sebeplerle Müslümanların yarısından çoğu Bulgaristan’ı terk etmiştir.¹³³ Ömer Turan 1878-1912 yılları arasında Bulgaristan’dan göç eden Türklerin sayısını 350.000 kişi olarak vermektedir.¹³⁴ Bu rakamlar Bilal Şimşir’in yaptığı yorumu doğrulamaktadır.

93 Harbi’nde Edirne, muhacirlerin geçici toplanma yeri hâline gelmiştir. Şehirdeki muhacirler Hacı Şerif Bey’in riyasetinde teşekkül eden “Muhacir İskân Komisyonu” vasıtasıyla varlıklı ailelerin yanına veya iskâna elverişli boş meskenlere yerleştirilmiştir. Ocak 1878’de Rusların Edirne’ye yaklaşması, şehir halkının paniğe kapılmasına neden olmuş ve Edirne ahâlisi sadece zorunlu ihtiyaçlarını yanlarına alarak İstanbul’a doğru göç etmeye başlamıştır. 20 Ocak 1878’de Rusların Edirne’ye

¹²⁹ Beğlan Toğrol, **112 Yıllık Göç (1878-1989)**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989, s. 15-17.

¹³⁰ Bilal Şimşir, **Bulgaristan Türkleri**, Bilgi Yayınları, İstanbul, 1986, s. 202.

¹³¹ Bilal Şimşir, **Bulgaristan Türkleri**, s. 202.

¹³² Nedim İpek, **Rumeli’den Anadolu’ya Türk Göçleri**, TTK Yayınları, Ankara, 1999, s. 40.

¹³³ Justin McCarthy, **a.g.e.**, s. 110.

¹³⁴ Ömer Turan, “Bulgaristan’da Türklere ve Müslümanlara Yapılan Mezalim”, **Uluslararası Suçlar ve Tarih**, S. 1, Ankara, 2006, s. 99.

girmesi ile de şehirin yerli halkı İstanbul, Tekirdağ ve Gelibolu'ya doğru göç ederken bunların boşalttığı yerleri Edirne'ye yeni gelen muhacirler doldurmaya başlamıştır.¹³⁵

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Berlin Antlaşması, Bulgaristan Prenslığı'nin kuruluşunu resmî olarak onaylarken, antlaşmanın 12. maddesi, Bulgaristan'dan çeşitli nedenlerle göç eden Türklerin geride bıraktıkları mallarını, mülklerini koruyabilecekleri gibi, üçüncü kişiler aracılığıyla da işletebilecekleri hükmünü garanti altına almaktaydı. Antlaşmaya göre sahipleri göç etmiş olsa bile Bulgar yetkililer bu topraklara el koyamayacaktı.¹³⁶ Ancak yapılan antlaşmanın Türklerin haklarını koruyan hükümleri metin üzerinde kalmış, antlaşmaya uyulmamış ve yüz binlerce Türkün geride bıraktığı mallar Bulgarlar tarafından yağma edilmiştir. Bulgaristan Prenslığı'ne gönderilen ilk temsilci Nihat Paşa, savaş sırasında göç etmek zorunda kalan Türklerin toprakları konusunu gündeme getirse de bir sonuç alınamamış, hatta Bulgaristan yönetimi orada kalan Türk nüfusunu göçe zorlamak için yeniden baskı ve sindirme politikası uygulamaya başlamıştır.¹³⁷

Osmanlı Devleti'ne hukukî açıdan bağlı bir prenslik olarak kurulan Bulgar Prenslığı, kuruluşundan hemen sonra bağımsız bir devlet gibi hareket etmeye başlamış, 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra da Osmanlı Devleti'nde yaşanan iç karışıklıklardan istifade ederek bağımsızlığını ilan etmiştir. 1909 yılının Nisan ayında imzalanan İstanbul Protokolü ile de Osmanlı Devleti Bulgaristan'ı tanımıştır. Bu antlaşma aynen Berlin Antlaşması gibi, Bulgaristan'daki Türk nüfusunun siyasi, dinî ve sosyal haklarını koruma altına almıştır. Ancak Bulgaristan, bu antlaşmanın da ülkesindeki Türklerin haklarını koruyan maddelerine uymamış ve izlediği baskı siyasetini devam ettirmiştir. 1912 yılında Balkan Savaşı'nın başlaması ile ise Bulgaristan, ülkesindeki Türklerin mallarına el koymaya, cami ve vakıf mallarını

¹³⁵ Nedim İpek, **Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri**, s. 44-45; Ayrıca İngiltere'nin Edirne Konsolosu Blunt'tan İstanbul Büyükelçisi Layard'a gönderilen bir raporda, Rusların Tunca Vadisi'ne kadar ilerledikleri, Kızanlık ve civarı halkının Edirne'ye doğru kaçtığı belirtilirken, Edirne halkının da çoğunluğunun Tekirdağ'a doğru göç ettiği belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Rumeli'den Türk Göçleri-Belgeler I**, haz. Bilal Şimşir, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989, s. 258. Ömer Turan, Rus ordusunun Keşan'a ulaştığında, bundan cesaret alan Bulgarların kaçan Müslüman nüfusa saldırdığını, 1878 yılının Ocak ayında sadece İstanbul'da yaklaşık 200.000 mültecinin kaydedildiğini belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ömer Turan, **The Turkish Minority in Bulgaria (1878-1908)**, TTK Yayınları, Ankara, 1998, p. 143.

¹³⁶ Nihat Erim, **Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1953, s. 409.

¹³⁷ Bilal Şimşir, **Bulgaristan Türkleri**, s. 201.

yıkmaya, bu uygulamalara direnç gösterenleri ise göçe zorlamaya başlamıştır.¹³⁸ Savaşın ilerleyen dönemlerinde ise Bulgarların ilerleyişi durdurulamamış, 22-23 Ekim 1912’de Kırkkilise (Kırklareli), 26 Mart 1913’te ise Edirne düşmüş ve yaklaşık beş ay sürecek muhasaraya maruz kalmıştır.¹³⁹

Bulgarların göçe zorlamalarının yanı sıra istilâ edilen yerlerdeki ahalinin çoğu, gördükleri zulüm ve düşmanlık nedeniyle de göç etmeye başlamıştır.¹⁴⁰ Edirne’nin düşmesi ve Bulgarların Edirne-Çatalca civârına gelmeleri ile Trakya halkını korku sarmış, Silivri’ye kadar olan yerlerde yaşayan yöre halkı İstanbul veya Anadolu’nun çeşitli şehirlerine yönelmişlerdir. Babaeski’den yola çıkan göçmenler Marmara Ereğlisi’ne, Kırklareli ve Lüleburgaz’dan manda arabalarıyla yola çıkan yaklaşık 400 hane İstanbul’a, Uzunköprü ve Keşan halkı Gelibolu’ya doğru ilerlemiştir. 14 Kasım 1912’de Lüleburgaz, Çatalca, Tekirdağ, Ahtapolu ve Midye’den İstanbul’a gelen göçmen sayısı 100.000’e ulaşmış, bunların dışında daha 20.000 kişinin de yolda olduğu bilgisi verilmiştir. Göçmenlerin toplandığı şehirlerde sürekli yığılmalar olurken, bu şehirlerden durumu en kötü olan Edirne olmuştur. Bir yandan savaş devam ederken, diğer yandan şehirdeki göçmenler ve yerli ahâli şehirden kaçmak için, yeni gelen göçmenler ise şehre girmek için yığılmışlardır. Şehrin yerli ahâlisinden olan Müslüman, Rum ve Ermenilerin nakil vasıtalarına sahip olmaları sebebiyle % 25’i kısa bir sürede şehri terk etmiştir.¹⁴¹

Bilal Şimşir, Balkan Savaşları nedeniyle bir milyona yakın Rumeli Türkünün yurtlarından sökülüp atıldığını, 200.000 kadarının ise savaşta can verdiğini belirtmiştir.¹⁴² Tefik Bıyıklıoğlu ise bu dönemde sadece Batı Trakya’dan 200.000,

¹³⁸ Ömer Turan, “Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri”, **Balkan Türkleri: Balkanlar’da Türk Varlığı**, der. E. Türbedar, ASAM Yayınları, Ankara 2003, s. 22.

¹³⁹ Bülent Yıldırım, **Bulgaristan ve Bulgaristan Türkleri 1878-1938**, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2019, s. 131.

¹⁴⁰ Bulgarların Balkan Savaşlarında Trakya’da yaptıkları yıkım, katliam ve zulümler ile bölgedeki Rumların Bulgarlara nasıl yardım ettiklerini ayrıntılı olarak anlatan rapor, anı ve gazete yazıları için bkz. Bilal Şimşir, **Balkan Savaşlarında Rumeli Türkleri Kırımlar-Kıyımlar-Göçler 1821-1913**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 2017.

¹⁴¹ Ahmet Halaçoğlu, **a.g.e.**, s. 71-75. Ayrıca 20 Nisan 1338 tarihinde kabul edilen 224 nolu kanun ile düşman istilası nedeniyle yaşadığı mahali terk eden kişilerin sahipsiz kalan emvali mal sandıklarına tevdi edilmek üzere emanet hesaplarına alınmış, geri dönenlerin malları ise kendilerine iade olunmuştur. Bir yıl sonra ise bu kanun 333 numaralı kanunun 7 nci maddesi ile ilga edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. T.C. Maliye Vekâleti Milli Emlâk Müdürlüğü, **Milli Emlâk Muamelelerine Mûteallik Mevzuat**, Başvekâlet Matbaası, Ankara, 1937, s. 156.

¹⁴² Bilal N. Şimşir, “Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu”, **Bulgaristan’da Türk Varlığı Bildiriler 7 Haziran 1985**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1992, s. 53.

Makedonya'dan ise 240.000 kişi olmak üzere toplam 440.000 kişinin göç ettiğini belirtmiştir.¹⁴³

Balkan Savaşlarının sona ermesi ile Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında 29 Eylül 1913 tarihinde İstanbul Antlaşması imzalandı. İstanbul Antlaşması ile Türk-Bulgar sınırı, Karadeniz kıyısında Rezvaya Suyu'nun ağzından başlayarak batıya doğru uzanmakta ve Kırklareli ile Edirne'nin 30 kilometre kadar kuzeyinden geçerek, Tunca Nehri'ne ulaşmaktaydı. Tunca Nehri'nden sonra sınır, Meriç'in batısında 25-30 kilometre genişliğinde bir toprağı Osmanlı Devleti'nde bırakacak şekilde güneye yönelerek Sofulu'nun hemen kuzeyinde Meriç Nehri'ne varmakta, Ege Denizi'ne kadar Meriç Nehri'ni takip etmekteydi. Böylece Dimetoka ile Mustafapaşa-Dedeoğlu demiryolunun 100 kilometrelik bir kısmı Osmanlı sınırları içerisinde kalmış oluyordu. Antlaşmanın 9. maddesine göre yukarıdaki sınırlar dikkate alındığında, Osmanlı toprakları içerisinde kalan Bulgarlar, diğer Hristiyan uyruklarının sahip oldukları hak ve ayrıcalıklara aynen sahip olacaklardı. Bulgaristan'da kalan Türk nüfusu ise, dört yıl içinde Osmanlı Devleti'ne göç etme hakkı kazanmıştır. Göç etmeyip Bulgaristan'da kalan Türkler her türlü din ve mezhep hürriyetinden tam olarak yararlanacak ve ibadetlerini serbestçe yapabileceklerdi.¹⁴⁴

Balkan Savaşlarını sona erdiren antlaşma olarak tarihe geçen 1913 İstanbul Antlaşması, Bulgaristan sınırları içerisinde kalan Türklerin haklarını korumanın yanı sıra, antlaşma metnine dâhil olan gizli bir protokol ile sınırı 15 kilometrelik mesafede bulunan Bulgar ve Müslüman ahalinin ve emlakının isteğe bağlı ve karşılıklı olarak mübadelesinin kolaylaştırılması için kendilerine nakliye araçlarının verilmesini de öngörüordu.¹⁴⁵ Cemal Paşa hatıratında bu gizli protokol ile Osmanlı hududu dahilinde kalan Bulgarların, Bulgaristan dahilinde oturan Türklerle mübadele edildiğini, her iki tarafın da memnuniyeti ile sonuçlanan bu uygulama neticesinde

¹⁴³ Tevfik Bıyıkhoğlu, **Trakya'da Milli Mücadele I**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1992, s. 92-93.

¹⁴⁴ Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2003, s. 689.

¹⁴⁵ **İskân Tarihçesi**, s. 5; "Trakya Göçmenlerinin Yerleştirilmesiyle İlgili 1913 Bulgaristan-Türkiye Sözleşmesi ve Protokolü 2-15 Kasım 1913" ve "1913 İstanbul-Bulgaristan-Türkiye Antlaşması ile İlgili Gizli Rapor 3 Aralık 1913" ayrıntıları için bkz. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, **Belgelerle Mustafa Kemal Atatürk ve Türk-Bulgar İlişkileri (1913-1938)**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2002, s. 36-40.

Edirne Vilayeti'nin Kırkkilise Sancağı'nın kuzey hududunda bulunan birkaç köyün dışında Bulgar nüfusunun kalmadığını belirtmiştir.¹⁴⁶

Her ne kadar İstanbul Antlaşması ile ciddi bir Türk-Bulgar nüfus mübadele edilmiş olsa da, hâlâ karşılıklı mübadele edilmesi gereken bir nüfus mevcuttu. Bunun üzerine Osmanlı Devleti ve Bulgaristan, Trakya göçmenleri sorununu çözmek için 2-15 Kasım 1913 tarihleri arasında Edirne'de yaptıkları görüşmelerin sonunda Trakya göçmenlerinin mübadelesi ve iskânları sorununa çözüm getiren bir sözleşme daha imzalamışlardır. Sözleşmenin birinci, üçüncü ve dördüncü maddeleri mübadeleye tâbi yerleşim yerleri, farklı nitelikteki nüfusun nakil yerleri, gayrimenkullerin durumu ayrıntılı bir şekilde sıralanmakla kalmamış, nakil araçlarının teminine dair kararları dâhi içermiştir. Türk ve Bulgarlardan oluşan Muhtelit Komisyon'un çalışmaları sonucunda, Osmanlı Devleti'nin 1914 yılının Ekim ayında Birinci Dünya Savaşı'na girmesine kadar geçen süreçte 48 bin 570 Müslüman ve 46 bin 764 Bulgar mübadele edilmiştir.¹⁴⁷

Yukarıda da değindiğimiz üzere, günümüz Trakya sınırları içerisinde Balkan Savaşlarından önce ciddi bir Bulgar nüfusunun olduğu, Türk-Bulgar nüfus mübadelesi ve sonrasında yaşanan göçler ile bölgedeki Bulgar nüfusunun göç ettiği malumdur. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri sınırları içerisindeki köylerden, Balkan Savaşlarından önce karma bir şekilde ya da tamamını Bulgarların oluşturdukları köylerin isimleri aşağıda verilmiştir. Buna göre Balkan Savaşlarından önce Edirne'de tamamını Bulgar nüfusunun oluşturduğu 27, Kırklareli'nde 38, Tekirdağ'da ise 7 köy mevcuttur. Bulgarlarla muhtelit köy sayısı ise Edirne'de 15, Kırklareli'de 18, Tekirdağ'da 5'tir.¹⁴⁸ Özellikle Edirne ve Kırklareli illeri sınırları dahilinde Bulgarların

¹⁴⁶ Cemal Paşa, **a.g.e.**, s. 88.

¹⁴⁷ Selahattin Önder, "Meclis-i Vükela Mazbatalarında Türk-Bulgar Mübadelesi", **Anadolu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. III, S. 1, Eskişehir, 1991, s. 207-225; Tuncay Ercan Sepetçioğlu, "İki Tarihsel "Eski" Kavram, Bir Sosyo-Kültürel "Yeni" Kimlik: Mübadele Nedir, Mübadiller Kimlerdir?", **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S. 18, 2014, s. 53-54.

¹⁴⁸ **BCA**, 272. 11. 25. 134. 11. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da Balkan Savaşlarından önce tamamı Bulgarlardan oluşan toplam 72 köy, Bulgarlarla muhtelit 38 köy bulunmasına karşılık, 1927 nüfus sayımına göre ana dili Bulgarca olan Edirne'de 3.276, Kırklareli'de 841 ve Tekirdağ'da 1.772 kişi bulunmaktadır. Bu da özellikle Kırklareli başta olmak üzere Trakya'da Bulgar nüfusunun ciddi bir şekilde azaldığını göstermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 43-44. Özellikle Trakya Bölgesi başta olmak üzere Türkiye'den ayrılan ve ülkemizde yaşamaya devam eden Bulgarların gayri menkulleri 1932 senesinde dahi gündeme gelmiştir. Bir İngiliz gazetesinin Sofya muhabiri Türkiye ile Bulgaristan arasında yapılan her iki taraftan göç edenlerin geride bıraktıkları gayrimenkullerin ilgili devletlere kalması yönündeki protokolü ihlal ederek,

yaşadıkları bu köylere Cumhuriyet döneminde başta Bulgaristan’dan gelenler olmak üzere ciddi bir Balkan göçmeni yerleştirilmiştir.

Tablo 9. Balkan Savaşlarından Önce Tamamını Bulgarların Oluşturduğu ya da Bulgarlarla Muhtelit Olan Edirne’ye Bağlı Köylerin Listesi¹⁴⁹

Edirne/Merkez Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Çömlek Akpınar, Değirmenyeni, Hıdırağa, Korucu, Menekşesofular, Demirhanlı, Muratçalı, Musabeyli, Osmanlı, Musulça, Büyüköylü, Taşlımüsellim, Geçkinli, Süloğlu, Yağcılı, Ahi, Kadın, Kemal Köy
Edirne/Merkez Kazasına Bağlı Bulgarların Yaşadığı Muhtelit (Karma) Köyler	Çömlek Köy, İskender Köy, Karakasım, Kayapa, Arpaç, Habiller, Lalapaşa, Hanlı Yenice, Pravadi, Yünlüce, Tatarlar, Vaysal, Budakdoğanca, Büyük İsmailçe, Uzgaç Köyü
Uzunköprü Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Türkobası, Çöp Köy, Yeniköy, Bayramlı, Elmalı Köyü
Keşan Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Yeni Muhacir, Küçükevren, Hisarlı Köyü
Kavaklı Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Kadındondurma Köyü
İpsala Kazası	İpsala kazasında muhtelit ve müstakil Bulgar Köyü yoktur.

Tablo 10. Balkan Savaşlarından Önce Tamamını Bulgarların Oluşturduğu ya da Bulgarlarla Muhtelit Olan Kırklareli’ye Bağlı Köylerin Listesi¹⁵⁰

Kırklareli Merkez’e Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Erikli, Karakoç Köyleri
Kırklareli Merkez’e Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Karahıdır Köyü
Kırklareli Burgaz Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Sakız Köy, Hamzabey
Kırklareli Babaeski Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Yenimahalle Köyü
Kırklareli Babaeski Kazasına Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Kuleli, Kofalça, Karamaşı Köyleri
Kırklareli Demirköy Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Velika, Plaça, Macora, Pirgöplü, Karacadağ, Mihalangoz, Kamilya, Kireçnova, Muğlavit, Sarpaç, Karanlık, İncesirt, Paspala, Mikraşova Köyleri
Kırklareli Demirköy Kazasına Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Demirköy, Turulya
Kırklareli Vize Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Balkaya, Kömür Köy
Kırklareli Vize Kazasına Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Kızılcı, Evrenli, Sergen
Kırklareli Üsküp Nahiyesine Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Sadece Merkez Nahiye muhtelittir.
Kırklareli Dereköy Nahiyesine Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Dereköy, Burgazcık, Karadere, Çağlayık Köyleri

Türkiye’den ayrılmayan Bulgarların da mallarına el koyduğuna dair asılsız bir haber yayınlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “Bulgaristan Türkleri”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 21 Mayıs 1932, s. 3.

¹⁴⁹ **BCA**, 272. 11. 25. 134. 11. Tabloda verilen idarî yapılanma 1932 senesindeki Edirne ili idarî yapılanmasıdır. Belgede ayrıca Balkan Savaşlarından önce, tabloda adı geçen köylerin dışında Edirne’de müstakilen ya da muhtelit olarak Bulgarların yaşadığı başka bir köyün olmadığı belirtilmiştir.

¹⁵⁰ **BCA**, 272. 11. 25. 134. 11. Tabloda verilen idarî yapılanma 1932 senesindeki Kırklareli ili idarî yapılanmasıdır.

Kırklareli Dereköy Nahiyesine Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Hediye Köy
Kırklareli Kofçaz Nahiyesine Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Taştepe, Kula, Yukarıkanar, Aşağıkanar, Terzidere, Kocatarla, Peyçomahalle, Devletli Ağaç Köyleri
Kırklareli Kofçaz Nahiyesine Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Elmacık, Keşirlik Köyleri
Kırklareli Pınarhisar Nahiyesine Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	İslambeyli
Kırklareli Pınarhisar Nahiyesine Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Kurudere, Ceviz Köy
Kırklareli Polos Nahiyesine Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Kadıköy
Kırklareli Polos Nahiyesine Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Karahamza, Erikler
Kırklareli İnece Nahiyesine Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	İnece Dokuzhöyük, Kavaklı,
Kırklareli İnece Nahiyesine Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Koyunbaba

Tekirdağ'ın Merkez kasabasıyla, Şarköy'de Balkan Savaşlarından evvel Bulgarlarla muhtelit veya meskûn köy bulunmazken, tamamını Bulgarların oluşturduğu ya da Bulgarların karma bir şekilde yaşadıkları köylerin isimleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 11. Balkan Savaşlarından Önce Tamamını Bulgarların Oluşturduğu ya da Bulgarlarla Muhtelit Olan Tekirdağ'a Bağlı Köylerin Listesi ¹⁵¹

Tekirdağ/Malkara Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Yayla, Güne, İzgar, Kadı, Teslim, Pişman köyleri
Tekirdağ/Hayrabolu Kazasına Bağlı Müstakilen (Tamamı) Bulgarlardan Oluşan Köyler	Hedili Köyü
Tekirdağ/Saray Merkez'e Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Kavacık Köyü'nde Bir hane, Mehmet Köy'de 7 hane
Tekirdağ/Çerkezköy'e Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Şevket Paşa Arazisinde 10 hane
Tekirdağ/Çorlu'ya Bağlı Bulgarların Yaşadıkları Muhtelit (Karma) Köyler	Yeniçiftlik köyü'nde 50 hane

Balkan Savaşları sırasında ve öncesinde Bulgaristan'da yaşanan olumsuz hava, 1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti ile Bulgaristan'ın aynı safta yer almasıyla tersine dönmüştür. İttifak gereği Türk ordu birlikleri Bulgaristan'a müttefik sıfatıyla girerek Bulgarlarla birlikte savaşa katılmış, Rusların Romanya'da açtıkları cepheye savaşımlardır. Böylece Bulgaristan'da yaşayan Türkler de silahlı ordu mensubu olarak Türk ve Bulgar ordusu ile birlikte savaşa katılmıştır.¹⁵² Ancak Bulgaristan savaşı kaybetmiş ve İtilaf Devletleri ile Neully Antlaşması'nı imzalamıştır. Antlaşma ile Bulgaristan, Güney Dobruca'yı Romanya'ya, Batı

¹⁵¹ BCA. 272. 11. 25. 134. 11. Tabloda verilen idarî yapılanma 1932 senesindeki Tekirdağ ili idarî yapılanmasıdır.

¹⁵² Hakkı Abdullah Meçik, **Bulgaristan Türklerinin Durumu**, Hür Efe Matbaası, İzmir, 1984, s. 25.

Trakya'yı ise Yunanistan'a bırakırken Sırbistan ile de küçük de olsa sınır düzeltmesine gitmek zorunda kalmıştır. Antlaşma ile ayrıca Bulgar ordusu 33.000 kişiye indirilmiş ve Bulgarlar iki milyar frank harp tazminatına mahkum edilmiştir.¹⁵³ Antlaşmanın Türk azınlık açısından önemi ise Bulgaristan'daki azınlıkların antlaşma ile koruma altına alınmasıdır. Bu azınlıkların başında da o dönemde Bulgarlardan sonra en kalabalık nüfusu oluşturan Türkler geliyordu.

Türkler ve Bulgarların I. Dünya Savaşı'nda müttefik olup yanyana savaşmalarının ardından Türkiye'de savaş sonrası dönemde Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Kurtuluş Savaşı başlamış, Bulgaristan'da ise önce ihtilalle, sonra seçimle Çiftçi Partisi iktidara gelmiştir. Başında Aleksandr Stamboliyski'nin olduğu bu yönetimin Bulgaristan'da yaşayan Türkler açısından ayrı bir önemi vardır. İlk kez bu dönemde (1919-1923) Bulgaristan Türk azınlığı rahat bir nefes almış ve Bulgar Hükümeti ülkesinde yaşayan Türklerin haklarını açıkça kabul etmiştir.¹⁵⁴ Bu dönemde ayrıca antiemperyalist ve savaş karşıtı bir politika izlenmiş, barış merkezli bir dış politika perspektifi içerisinde bölge ülkeleri ile de iyi ilişkiler geliştirilmiştir.¹⁵⁵

Çiftçi Partisi'nin iktidarı sırasında Türk nüfusuna özellikle sosyal ve kültürel alanda bazı haklar verilmiş, Bulgaristan Meclisi'nde Türk milletvekillerinin sayısında da artış olmuştur. Ancak Stamboliyski'nin öldürülmesinden ve iktidara faşist partilerin gelmesinden sonra Türklere uygulanan baskı yeniden artmış ve "Bulgaristan Bulgarlarıdır" sloganları atılmaya başlanmıştır.¹⁵⁶

1913-1934 yılları arasında Bulgaristan'dan her yıl ortalama 10-12 bin Türk, Türkiye'ye göç etmiştir. Türklerin Türkiye'ye göç etmelerine engel olunmadıysa da 18 Ekim 1925 tarihinde imzalanan Türk-Bulgar İkamet Sözleşmesi'ne kadar Türklerin değerli eşyalarını yanlarına almaları yasaklanmıştır. Türklerin Bulgaristan'daki mallarının bedellerini yanlarına alamamaları, bu dönemde Türkiye'ye kitleler hâlinde göç etmelerinin önündeki en önemli engel olmuştur.¹⁵⁷ 1926 yılına ait Bulgaristan nüfus kayıtlarına göre, Bulgaristan nüfusunun yüzde 81.32'si Bulgar ve yüzde 10.45'i

¹⁵³ Muzaffer Erendil, **Tarihte Türk-Bulgar İlişkileri**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1976, s. 92.

¹⁵⁴ Bilal Şimşir, **Bulgaristan Türkleri**, s. 54.

¹⁵⁵ Kader Özlem, **Türkiye-Bulgaristan İlişkileri ve Türk Azınlık**, Dora Yayıncılık, Bursa, 2019, s. 57.

¹⁵⁶ Hakkı Abdullah Meçik, **a.g.e.**, s. 26.

¹⁵⁷ Ömer Turan, "Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri", s. 22.

(577.552) Türklerden oluşuyordu.¹⁵⁸ Diğer bir deyişle 1876 yılında Bulgaristan nüfusunun yüzde 50'si Türklerden oluşurken, 1926'da bu oran yüzde 10'a kadar düşmüş bulunuyordu.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından, 18 Ekim 1925'te, Bulgaristan ile imzalanan Türk-Bulgar İkamet Sözleşmesi, Türklerin göç etmesini engellemeyi yasaklamış ve göçmenlere taşınabilen mallarıyla hayvanlarını yanlarında götürmeleri imkânı vermiştir. Antlaşmanın ikinci maddesine göre Türkler, taşınmaz mallarını serbestçe satabilecek ve elde ettikleri bu paraları yurt dışına çıkarabileceklerdi.¹⁵⁹ Ayrıca İkamet Sözleşmesi ile aynı gün imzalanan Dostluk Antlaşması taraflara siyasi ilişkilerini Devletlerarası Hukuka uygun bir şekilde kurma yükümlülüğü getirmiştir. Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığının hukukî durumunun bu antlaşmada yer alması, Türk azınlığına tanınan haklara saygılı olmanın, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerin temelini oluşturduğunu göstermektedir.¹⁶⁰ Bunun yanında antlaşmanın ekli protokolünün A bendine göre Neuilly ve Lozan antlaşmalarından her hangi birini imzalayan devletlerin azınlıklar konusunda sahip oldukları tüm hakları Bulgaristan Türkiye'ye, Türkiye de Bulgaristan'a karşılıklı olarak tanımıştır. Ekli protokolün C bendine göre İstanbul hariç olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa kıtasındaki topraklarının yerli halkından olup, 5-18 Ekim 1912 gününden protokolün imzasına kadar geçen tarih aralığında Bulgaristan'a göç etmiş olan Bulgarların ve Balkan Savaşlarından sonra Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılan toprakların yerli halkından olup aynı tarih aralığında Türkiye'ye göç etmiş olan Müslümanların sahip oldukları her türlü taşınmaz, bulundukları ülkelerin devletlerince karşılıklı olarak edinilmiş olacaktır.¹⁶¹

18 Ekim 1925 tarihli Dostluk Antlaşması gereğince Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç edenlere verilecek emval, 23 ve 24 Mayıs 1928 tarihlerinde yapılan TBMM oturumlarında tartışma konusu olmuştur. Maliye Vekili Şükrü Saraçoğlu yaptığı

¹⁵⁸ Celal Aybar, **Bulgaristan Nüfusu**, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, İstanbul, 1935, s. 23.

¹⁵⁹ Antlaşmanın ayrıntıları için bkz. İbrahim Kamil, **Bulgaristan'daki Türklerin Statüsü**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1989, s. 37-43.

¹⁶⁰ Hamza Eroğlu, "Türk-Bulgar İlişkileri ve 18 Ekim 1925 Tarihli Dostluk Antlaşması", **Bellekten**, C. LI, S. 210, Ankara 1988, s. 1342.

¹⁶¹ İsmail Soysal, **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)**, C. I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, s. 264-265. Ayrıca antlaşmanın ayrıntılı metni için bkz. **BCA**, 030. 10. 116. 808. 8.

konuşmada antlaşmanın Bulgaristan göçmenlerinin geride bıraktıkları mallarına karşılık mal verilmesini hükme bağladığını, ancak neredeki ve hangi emvalin bu göçmenlere verileceğini belirlemediğini, bunu da bir kanun ile belirlemek gerektiğini ifade etmiştir. Saraçoğlu konuşmasında ayrıca, Kırklareli başta olmak üzere Bulgaristan'dan gelen göçmenlere Trakya topraklarından emval verilebileceğini, İstanbul dışındakiler hariç olmak üzere, Bulgarlardan kalan malların ve Trakya'da mübadeleden arta kalan emlak ve emvalin bu göçmenlere tevzi edilebileceğini, bunun da bir kanun ile hükme bağlamasının önemi üzerinde durmuştur. Aksi durumda Bulgaristan Hükümeti'ne çok fazla emval bırakmasına rağmen, Türkiye'de sadece iskân-ı adi ile iskân edilen bir göçmenin çok ciddi bir haksızlığa uğratılmış olacağını belirtmiştir.¹⁶² Uzun tartışmalardan sonra kanun metninin encümene tevdi edilmesine karar verilmiş, encümenin düzelttiği yeni hâli ile de kanun 28 Mayıs 1928 tarihinde kabûl edilmiştir. Buna göre kabûl edilen ve uzun bir müddet Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin iskânında temel alınan kanun metni şöyledir:

*“Türkiye Cumhuriyeti İle Bulgaristan Kraliyeti Beyninde 18 Teşrinievvel 1925 Tarihinde Münakit Muhadenet Muahedenamesine Merbut Protokolün (C) Fıkrası Hükmüne Nazaran Emvali Gayrimenkulelerini Bulgaristan'da Terk Etmiş Olanlara Verilecek Emval Hakkında ki Kanunun Birinci Maddesi — 18 Teşrinievvel 1925 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Krallığı beyninde Münakit muhadenet muahedenamesine merbut protokolün (C) fıkrası mucibince gayrimenkul emvali Bulgar Hükümetine intikal etmiş olan Türk tebaası adiyen iskân edilir. Bunlardan daha fazla istihkakları olanlara aynı protokol mucibince Türk Hükümetine intikal eden emvali gayrimenkule istihkakları nispetinde ita olunur. Ve bu emvalden şimdiye kadar mübadillere veya diğer eşhas ve müessesata verilmiş olanlara bedel mübadillere muhdes veya Hazineye müntekil emvali gayrimenkuleden kaymeten muadilleri ita olunur.” Verilecek emvâlin şerait ve nisbeti İcra Vekilleri Heyetince tayin olunur.*¹⁶³

Bulgaristan ile yapılan İkamet Sözleşmesi'nin ikinci maddesi gereğince, Türkiye'ye göç edecek olan kişilerin muhaceretini düzenlemek için Bulgar Hükümeti'ne 1929 yılının Kasım ayında Türk ve Bulgar temsilcilerden oluşan muhtelit bir komisyonun kurulmasının teklif edilmesi gündeme gelmiştir. Ancak Sofya Elçiliği, Bulgar Hükümeti'nin böyle bir komisyonu kabul etmesinin mümkün olmadığına dair görüş

¹⁶² TBMM Tutanak Dergisi, (23 Mayıs 1928), Dönem III, Toplantı 81, C. 4, s. 290-293.

¹⁶³ BCA, 030. 10. 116. 808. 8; TBMM Tutanak Dergisi, (24 Mayıs 1928), Dönem III, Toplantı 82, C. 4, s. 376.

bildirmiştir. Hariciye Vekâleti ise Yunanistan ile Türkiye arasında mübadele konusunda ihtilaflar devam ederken, Bulgaristan ile aynı sorunlara neden olabilecek bir komisyon tesis etme fikrinden vazgeçilmesinin daha doğru bir karar olacağı yönünde İcra Vekilleri Heyeti'ne görüş beyan etmiştir. Bu görüş 20 Kasım 1929 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti tarafından kabul edilmiştir.¹⁶⁴

1925 yılında Bulgaristan ile Türkiye arasında imzalanan Dostluk Antlaşması'na dayanarak Türkiye'ye göç eden Bulgaristan göçmenlerine Türkiye'de verilecek haklar, gerek idareciler gerekse de bizzat göçmenlerin aklında soru işaretleri bırakmıştır. Bu belirsizliği gidermek için 1928 yılında yukarıda bahsettiğimiz kanun çıkarılmış olsa da uygulamada sorunlar çıkmaya devam etmiştir. Bunun üzerine Dahiliye Vekaleti 20 Ocak 1931 tarihinde vilayetlere gönderdiği bir tamim ile 18 Ekim 1925 tarihinde Bulgaristan ile Türkiye arasında imzalanan antlaşmadan önce (Balkan Savaşlarından itibaren) Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa kıt'asında (İstanbul hariç) yaşayan Bulgarların mutasarrıf oldukları gayrimenkul mallar ile bu tarihlerde Türkiye ve Bulgaristan'a hicret eden Bulgar ve Müslümanların isimlerinin ve terk ettikleri malların cinsi ve miktarlarının tespit edilmesini, bu mallardan muhacirlere tahsis edilmiş olanlar varsa bunların listelerini, bunlar arasında iskâna tâbi tutulan varsa kendilerine verilen emvalin cins ve miktarının bildirilmesini istemiştir. Dahiliye Vekaleti ayrıca ileride herhangi bir mağduriyete mahal vermemek için iki ay içerisinde üç defa gazeteler ve ihtiyar heyetleri marifetiyle konunun tebliğ edilmesini, adresleri belli olan kişilerin ise adreslerine tefhimatta bulunulmasını kararlaştırmıştır.¹⁶⁵

Türkiye'de aldığından daha fazla Bulgar Hükümeti'ne mal bırakan göçmenler ile ilgili mevzûlara, 1934 yılının Ocak ayında, Hariciye Vekili'nin Sofya'ya yaptığı ziyaret neticesinde Başvekâlet'e gönderdiği bir yazısında da değinilmiştir. Buna göre, Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin orada bıraktıkları mallarla ilgili tahmin ve takdiri kıymet işlerine girilmemesinin kararlaştırıldığını, ancak bu konunun muhaceret işinin tanzim ve tatbikinden sonra bir komisyon marifetiyle tetkik ettirileceğinin protokolle öngörüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca Şarkî Trakya'ya uygun şartlar dahilinde Bulgar Hükümeti tarafından en son sevk edilmiş olan Cuma-i Balâ ahalisinden 110 muhacirden dâhi bıraktıkları emlâk ve arazinin miktarını gösteren bir beyannamenin,

¹⁶⁴ BCA, 030. 18. 01. 02. 6. 57. 9.

¹⁶⁵ BCA, 272. 11. 25. 134. 1.

yerleştikleri vilayet memurları vasıtasıyla aldırılmasının uygun görüldüğü belirtilmiştir.¹⁶⁶

1.2.1. 1924-1933 Yılları Arasında Edirne'ye İşkân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

Edirne İl Özel İdaresi Arşivi'ndeki istatistiksel verileri içeren belgeler, 1924-1934 yılları arasında Yunanistan ve Bulgaristan'dan gelen göçmenleri birlikte hesaplayarak göstermektedir. Dolayısıyla bu belgelerden bu tarihler arasında gelen Yunanistan ve Bulgaristan göçmenlerini ayrı ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Ancak 1928 yılının Aralık ayında, Edirne Valisi'nin imzası ile Dahiliye Vekaleti'ne gönderilmiş olan istatistiksel bir rapora göre bu tarihe kadar Edirne'ye işkân edilen mübadil sayısı 25.220'dir.¹⁶⁷ Mübadele ile ilgili yerleştirmelerin neredeyse tamamının bu tarihe kadar bitmiş olduğunu düşünerek olursak, Edirne İl Özel İdaresi istatistiklerinde 1924-1934 tarihleri arasında Yunanistan-Bulgaristan'dan geldikleri belirtilen 42.641 göçmenden¹⁶⁸ 17.421'inin Bulgaristan göçmeni olduğunu söyleyebiliriz.

1927-1930 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiş olup Edirne'ye işkânları tamamlandıktan sonra Türk vatandaşlığına geçmek için resmî başvuruda bulunan 219 kişinin kayıtları mevcuttur. İstisnaî şekilde Türk vatandaşlığına alınmaları İcra Vekilleri Heyetince kabul edilmiştir. Bu kişiler Türkiye'ye geldikten ortalama 87 gün sonra Türk vatandaşlığına başvurmuşlardır.¹⁶⁹ Bu kişilerin geldikleri yerleri ve aile reislerinin mesleklerini gösterir tablolar aşağıdaki gibidir:

¹⁶⁶ BCA, 030. 10. 242. 632. 5.

¹⁶⁷ BCA, 272. 12. 61. 176. 2.

¹⁶⁸ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

¹⁶⁹ BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 5; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 47. 7; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5.

Tablo 12. 1927-1930 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Edirne'ye Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerler¹⁷⁰

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Alaçlı	5	Hasköy	6	Koşukavak	35	Şumnu	8
Beyköy	2	Eğridere	4	Mestanlı	1	Yahyalı	7
Çitahlar	2	İslimye	2	Nevrekep	3	Zağra	1
Deren	1	Kabağağaç	1	Osmanpazar	4	Ziştovi	1
Döbre	1	Kalaycılar	5	Pravadi	7	Bulgaristan	16
Eskicuma	5	Karadeniz Köyü	2	Plevne	1		
Filiba	6	Karlıköy	2	Ruşçuk	1		
Harmanlı	1	Kırcaali	83	Sofulu	5		

Tablo 13. 1927-1930 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Edirne'ye Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo¹⁷¹

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	2	Koruyucu	1	Rençber	30	Tenekeci	1
Çiftçi	26	Köy Hocası	1	Sığırtmaç	1	Tütüncü	3
Çoban	1	Kunduracı	1	Şöför	1	İşsiz	2
Hizmetkâr	1	Muallim	2	Taşçı	1		

Bu göçmenlerden 15'i 1927'de, 36'sı 1928'de, 98'i 1929'da ve 70'i 1930 yılında Türkiye'ye gelmiş ve 131 kişi Edirne ve köylerine, 15 kişi Keşan ve köylerine, 64 kişi Uzunköprü ve köylerine 1 kişi Havsa'ya, 8 kişi de Enez ve köylerine iskân edilmiştir. Edirne ve ilçelerine iskân edilen bu ailelerden 4 aile dışındakilerin tamamı çekirdek aile olmakla birlikte¹⁷² bir aile ortalama 3 kişiden oluşmaktadır. 24 göçmen ise tek başına Türkiye'ye gelmiştir. Bu göçmenlerin tamamı erkek olup, bunlardan biri boşanmış, birinin eşi vefat etmiş, beşi bekar, geri kalanının durumu hakkında ise herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.¹⁷³

Yaşları itibarıyla incelediğimizde 219 kişiden 126'sı erkek ve 93'ü kadın olmakla birlikte ikisinin doğum tarihi belirtilmemiştir. Doğum tarihleri yazan 217 kişinin yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:¹⁷⁴

¹⁷⁰ Tablo, **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 5; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 47. 7; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5 belgelerindeki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

¹⁷¹ Tablo, **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 5; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 47. 7; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5 belgelerindeki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

¹⁷² Söz konusu bu dört aileden birinde çekirdek aileye ilaveten bir erkek kardeş, birinde bir gelin ve iki torun, birinde bir büyükanne, birinde ise kız kardeş ve iki yeğen vardır.

¹⁷³ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 5; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 47. 7; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5.

¹⁷⁴ Tablo, **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 5; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 47. 7; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5 belgelerindeki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 14. 1927-1930 Yılları Arasında Edirne’ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıkları

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	16 Kişi
2-7 Yaş Arası	45 Kişi
8-15 Yaş Arası	33 Kişi
16-30 Yaş Arası	59 Kişi
31-60 Yaş Arası	61 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	19 Kişi

1933 yılında Türkiye’ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden Edirne’ye iskân edilen olmamıştır.¹⁷⁵

1.2.2. 1934 Yılında Edirne’ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1934 yılında Edirne ve ilçelerine yerleştirilen Bulgaristan göçmenleri 1.241 kişiden oluşan 351 ailedir. 1934 yılında Edirne ve ilçelerine iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinin tamamı iskânlı göçmen olup, bu kişilere verilen taşınmazlar, Keşan ve Uzunköprü İlçe merkezleri ile Uzunköprü’nün bazı köylerindeki gayrimenkuller hariç 1934 ile 1938 yılları arasında temlik ve tescil edilmiştir. Keşan Merkez ile Uzunköprü Merkez’e, Uzunköprü’ye bağlı Çakmak Köy, Çiftlikköy, Eskiköy ve Kırkkavak Köyü’ne iskân edilen göçmenlere verilen taşınmazların temlik tarihi 1936, tescil tarihi ise 1944’tür. Aşağıdaki tabloda il, ilçe ve köyler bazında yerleştirilen göçmenlerin sayısı verilmiştir.¹⁷⁶

Tablo 15. 1934 Yılında Edirne İli Merkez İlçesi, Havsa, Keşan, Lalapaşa ve Uzunköprü’ye Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenlerinin Sayısı

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı
Edirne	Merkez	Merkez	49	165
Edirne	Merkez	İskender	8	31
Edirne	Merkez	Yenikadın	21	88
Edirne	Merkez	Doyran	58	227
Edirne	Merkez	Büyükmemailçe	11	48
Edirne	Havsa	Hasköy	13	47
Edirne	Havsa	Arpaç	62	144
Edirne	Havsa	Habiller	34	126
Edirne	Havsa	Musulça	15	67
Edirne	Keşan	Merkez	37	156
Edirne	Lalapaşa	Büyüköğünlü	29	95
Edirne	Lalapaşa	Küçüköğünlü	3	18
Edirne	Uzunköprü	Çakmak	3	9
Edirne	Uzunköprü	Çiftlikköy	4	11
Edirne	Uzunköprü	Eskiköy	2	4
Edirne	Uzunköprü	Kırkkavak	2	5
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			351	1.241

¹⁷⁵ BCA, 030. 010. 81. 531. 8.

¹⁷⁶ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne’ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No’lu Tablo.

1.2.3. 1928-1934 Yılları Arasında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1927 yılı itibari ile Tekirdağ'da ikamet eden Bulgaristan doğumlu kişi sayısı 7.594'tür.¹⁷⁷ Ancak bu sayı bize 1923-1927 yılları arasında Tekirdağ'a iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinin tam sayısını vermez. Bunun nedeni, 1927 yılında yapılan sayıma kadar yerleştirilen göçmenlerden bir kısmının vefat etmiş, bir kısmının yer değiştirmiş olması, bir kısmının da Cumhuriyet öncesi Tekirdağ'a yerleşmiş olmasındandır.

1928-1934 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen göçmenler arasında 659'u kadın, 674'ü erkek olan 1.333 kişiden oluşan 341 ailenin kayıtlarını inceledik. 48 kişiden oluşan 16 aile kayıtlara Pomak olarak geçmiş, göçmenlerin geri kalanı Türk olarak kayıt edilmiştir. 341 aileden 35'i ataerkil aile geri kalanı ise çekirdek ailedir. Ayrıca aile reislerinden birinin iki eşi vardır. Bu durum Balkan göçmenleri arasında çok sık rastlanan bir durum değildir. Söz konusu bu göçmenlerin geldikleri yerleri, aile reislerinin mesleklerini, Tekirdağ'da yerleştikleri yerleri ve Türkiye'ye geldikleri tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir:¹⁷⁸

Tablo 16. 1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Boğazkesen	28	Mestanlı	8	Şekere	10
Caferler	36	Nasufçular	6	Sıratça	1
Çikendir	9	Osmanpazarı	81	Sofular	31
Dişbudak	3	Pazarcık	9	Şumnu	139
Eğridere	8	Pestere	7	Taşçı Köy	19
Eskicuma	151	Petriç	27	Taya Köy	19
Hasköy	5	Razgrat	148	Turkan	7
Kemaller	26	Ruşçuk	1	Varna	54
Kırcaali	101	Salman	12	Yenipazar	39
Kocacık	30	Saltıklar	144	Ziştovi	6
Köstencik	48	Saray	1		
Küçükler	15	Sazlıtekke	4		

¹⁷⁷ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 48.

¹⁷⁸ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy Ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İline Bağlı Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No:80; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 10; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 9.

Tablo 17. 1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmeni Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Berber	2	Kunduracı	2	Rençber	54
Çiftçi	275	Makinist	2	Saraç	1
Kalaycı	1	Mutaf	1	Tenekeci	1
Kasap	1	Peynirci	1		

Tablo 18. 1928-1934 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Gelen Göçmenlerin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Büyükmanka	6	Kavacık Köyü	11	Sofular	15
Çerkezköy	188	Kavak Köy	11	Tatarlı Köy	34
Çorlu	123	Murathı	43	Tekirdağ-Merkez	125
Demirler	185	Osmanlı Köyü	72	Türkmenli	3
Göçerler	4	Sağlık Köy	60	Ulaşköy	46
Hayrabolu	5	Saray	122	Uzunhacı	13
Karabürçek	71	Sinanlı	196		

Tablo 19. 1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	100 Kişi
2-7 Yaş Arası	201 Kişi
8-15 Yaş Arası	187 Kişi
16-30 Yaş Arası	315 Kişi
31-60 Yaş Arası	305 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	39 Kişi

Yukarıdaki tablolardan da görüleceği üzere göçmenlerden 275 aile reisi geçimini çiftçilikten, 54 aile reisi de rençberlikten sağlamaktadır ki bu yalnızca 12 aile reisinin çiftçilik ve rençberlik dışında bir mesleğe sahip olduğunu gösterir. Yaş aralıklarını incelediğimizde ise en fazla göçmenin 315 kişi ile 16-30 yaş aralığında ve 305 kişi ile 31-60 yaş aralığında olduğunu görüyoruz. Bu da bize geçimini çiftçilikle sağlayan bu ailelerin yeterli iş gücüne sahip olduklarını göstermektedir. Göçmenlerden 156'sı iskânlı göçmen, 136'sı ise serbest göçmen olarak kayıt edilmiş, geri kalan göçmenlerin iskân şekli ve kendilerine yapılan yardımlar kayıt edilmemiştir. İskânlı göçmenlerden devlet yardımı alanların aldıkları yardımlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 20. 1928-1934 Yılları Arasında Çerkezköy, Ulaşköy, Muratlı, Uzunhacı'ya Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımlar¹⁷⁹

Ailedeki Kişi Sayısı	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan	Verilen Tarım Aleti	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Eşya vs.
3	1 /1936	32-Orta	1 Öküz /1939		600/ 1935	200/1935	1 Elbise
7 ¹⁸⁰	1 /1935	77-Orta		1 Pulluk	1500/1935	400/1935	
7	1/1936	82-Orta	1 Öküz	1 Pulluk 1 Araba	1200/1934	400/1934	Kundura- Kasket
4	1/1936	50-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	840/1934	250/1934	1 Elbise
2	1/1935	33-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	480/1934	150/1934	1 Elbise
4	1/1936	50-Orta		1 Pulluk	720/1935		1 Elbise 1Kundura 1 Kasket
1					120/1935		1 Elbise
5 ¹⁸¹	1/1936	49-İyi	1 Öküz	1 Pulluk	840/1935	60/1935	1 Elbise
3	1/1936	40-İyi	1 Öküz/ 1939	1 Pulluk/ 1939	600/1935		
2	1/1936	14-İyi 18-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	480/1935	150/1935	
5	1/1936	60-İyi			840/1935		
4		69-İyi					
2		46-İyi					
7		95-İyi					
		58-İyi					
3		1-Bağ					
		1-Bahçe					
3		56-İyi					
2		38-İyi					
4		69-İyi					
4		65-İyi					
3		56-İyi					
4		71-İyi					
6		10-Orta	2 Eşek	1 Araba			
6	1 /1935						
5	1 /1936	50-Orta	1 Öküz	1 Pulluk 1 Araba	368 Kg	20 Kg	1 Elbise
2		30-Orta	1 Öküz		480 Kg	150 Kg	1 Elbise
		422 Dekar-Orta					
Toplam	12 Ev	786 Dekar-İyi 2 Dekar-Bağ/Bahçe	9 Öküz 2 Eşek	9 Pulluk 3 Araba	9068 Kg	1780 Kg	8 Elbise 2 Kasket 2 Kundura

¹⁷⁹ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

¹⁸⁰ Kendisine tarım arazisi, tarım aleti, hayvan ve tohumluk tahıl verilen bu ailenin reisi kalaycıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

¹⁸¹ Kendisine tarım arazisi, tarım aleti, hayvan ve tohumluk tahıl verilen bu ailenin reisi kasaptır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

1.2.4. 1927-1933 Yılları Arasında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1927 nüfus sayımına göre Kırklareli'nde yaşayan Bulgaristan doğumluların sayısı 9.617'dir. Ancak bu kişilerin çoğunluğu mübadele öncesi dönemde Türkiye'ye göç edip yerleşen göçmenlerdir. 1927 yılından itibaren Bulgaristan'dan yeniden bir göç dalgası başlamış, 1934 ve sonrasında ise yoğunluk yaşanmıştır. Arşiv belgeleri ve Muhacir kayıt defterlerinde kayıtlarını incelediğimiz bu dönemde Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç edip Kırklareli'ne yerleşen kişi sayısı 595'tir. Söz konusu bu göçmenler arasında 1918 ve 1926 yılında Türkiye'ye gelen dört kişinin dışında yoğunluk 1927 sonrasında olmuştur ki mübadele dönemine denk gelen süreçte bu, tahmin edilebilir bir durumdur. Söz konusu göçmenlerden baba ve oğlundan oluşan iki kişilik çiftçi bir aile 1918 yılında Hasköy'den Türkiye'ye gelmiş ve serbest göçmen olarak Kırklareli-Osmaniye Köyü'ne yerleşmiştir. 1926 yılında gelen iki kişi ise Osmanpazar'dan gelmiş ve serbest göçmen olarak Babaeski'ye yerleşmiştir ve ikisi de kunduracıdır. 1927 yılında gelen 27 kişiden oluşan altı aile mevcuttur. Aile reislerinin tamamı çiftçi olan bu göçmenlerden biri Razlık, altısı Kırcaali'den gelmiş ve Kırklareli Merkez'e yerleşmiştir. Yine 5'i Aydos, 15'i ise Harmanlı'dan gelmiş ve Lüleburgaz'a yerleşmiştir. 1928 yılında Bulgaristan'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerden ise 194 kişiden oluşan 54 ailenin kaydını inceledik. Buna göre bu göçmenlerden 29'u serbest göçmen, ikisi iskânlı göçmen olmakla birlikte geri kalan kişilerin iskân şekli belirtilmemiştir. 10 ailenin reisi eşleri vefat etmiş kadınlar olmakla birlikte bu kişilerin meslekleri belirtilmemiştir. Bunların dışında kalan aile reislerinden biri amele, geri kalanının tamamı çiftçidir. İki kişinin dili Pomakça, etnik kimliği Pomak olarak belirtilmiş, 169 kişinin dili ve etnik kimliği belirtilmemiş, geri kalanın ise Türk ve Türkçe olarak kayıtlara geçmiştir. Doğum yerleri ise şöyledir: 8 kişiden oluşan bir aile Aydos, 10 kişiden oluşan iki aile Hasköy, bir kişi Drama, 14 kişiden oluşan 6 aile Eğridere, iki kişi Eskicuma, iki kişiden oluşan ve Pomak olan aile Eyüblü, 9 kişiden oluşan iki aile Hacı İlyas, 13 kişiden oluşan üç aile Harmanlı, 9 kişiden oluşan iki aile İslimye, 3 kişiden oluşan bir aile İştıp, 6 kişiden oluşan bir aile Karnabat, 3 kişiden oluşan bir aile Kirazlıtarla, 51 kişiden oluşan 15 aile Kırcaali, 14 kişiden oluşan dört aile Koşukavak, bir kişi Mestanlı, 13 kişiden oluşan dört aile Osmanpazarı, 9 kişiden oluşan iki aile Razgrat, 9 kişiden oluşan iki aile Razlık, 8 kişiden oluşan bir aile

Ruşuk, 3 kişiden oluşan bir aile Seniçe, 5 kişiden oluşan bir aile Şumnu ve bir kişi de Varna doğumludur.¹⁸²

1928 yılında Türkiye'ye gelen bu göçmenlerin Kırklareli'nde yerleştikleri köy ve kasabalar ise şöyledir: 15 kişiden oluşan dört aile Babaeski'ye, bir kişi Çavuşköy'ye, 18 kişiden oluşan 5 aile Demirköy'e, 10 kişiden oluşan üç aile Düğüncülü Köyü'ne, 6 kişiden oluşan bir aile Kadı-köy'e, 27 kişiden oluşan 11 aile Kırklareli Merkez'e, 6 kişiden oluşan bir aile Kofçaz Nahiyesi'ne, 44 kişiden oluşan 11 aile Lüleburgaz'a, 1 kişi Pancar Köy'e, 38 kişiden oluşan 10 aile Pınarhisar'a, bir kişi Terzidere'ye ve 27 kişiden oluşan 6 aile ise Vize'ye yerleşmiştir. Ayrıca bu göçmenlerden iki aileye biri 70 dekar, diğeri 15 dekar olan tarım arazileri verilmiştir. 1928 yılında Türkiye'ye gelen bu göçmenlerden ikisinin eşi, bir kişinin hem eşi hem çocukları vefat etmiştir. 11 göçmen ise yerleştikten sonra, vatandaşlığa geçmeden önce vefat etmiştir. 5 ailede aile reisinin annesi, bir ailede aile reisinin erkek kardeşi, bir ailede yeğen ve bir ailede de çekirdek aileye ilaveten damat yaşamakta, geri kalan ailelerin tamamı anne, baba ve çocuklardan oluşmaktadır.¹⁸³

1929 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerden kayıtlarını incelediklerimizin sayısı 273 kişiden oluşan 76 ailedir. Bu ailelerin reislerinden ikisi kadın olmakla birlikte meslekleri de belirtilmemiştir. Bunların dışında bir aile reisi geçimini saraç olarak, ikisi çobanlıktan, birisi koyun satıcılığından sağlamakta, geri kalan aile reislerinin tamamı ise çiftçidir. 3 aile iskânlı göçmen, 11 aile serbest göçmen, geri kalan ailelerin iskân şekli kayıtlarda mevcut değildir. 6 ailede aile reisinin annesi, 2 ailede kayınvalidesi, bir ailede gelini, bir ailede babası, 2 ailede ise

¹⁸² **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 6; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 46. 18; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 3; **BCA**, 030. 18.01. 02. 15. 79. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 20.

¹⁸³ Muhacir kayıt defterlerinden kayıtlarını incelediğimiz göçmenlerden bir aile hariç tamamı serbest göçmendir. Geriye kalan bilgiler arşiv belgelerinden elde ettiğimiz verilerdir ve söz konusu bu kayıtlarda yapılan yardımlar yer almamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 6; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 46. 18; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 3; **BCA**, 030. 18.01. 02. 15. 79. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 20.

kardeşi de yaşamakta, geri kalan ailelerin tamamı sadece anne, baba ve çocuklardan ya da sadece tek bir kişiden oluşmaktadır. Sekiz ailenin reisi eşi vefat etmiş kadınlardır. İki aileye birer ev, bir aileye de 50 dekar tarım arazisi verilmiş, 62 aileye ise bir şey verilip verilmediği belirtilmemiştir. 44 göçmenin etnik kimliği Türk ve dili de Türkçe olarak kayıt edilmiş, geri kalanlarıntki belirtilmemiştir. Ayrıca bu göçmenlere yapılan herhangi bir yardım da kayıtlarda mevcut değildir. 1929 yılında gelen bu göçmenlerin doğdukları yerler ve Kırklareli’de yerleştikleri yerler aşağıdaki gibidir.¹⁸⁴

Tablo 21. 1929 Yılında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Aydos	8	Eskicuma	8	Kırcaali	34	Petriç	27
Ortaköy	8	Filibe	1	Koşukavak	1	Plevne	11
Çitaklar	1	Harmanlı	3	Kulfalar	4	Popköy	14
Cuma-ı Bala	7	Ropçoz	5	Mestanlı	1	Pravadi	20
Dövlən	13	Karakoçlar	4	Mogila	6	Ravsova	1
Drama	2	Karnabat	22	Osmanpazarı	27	Ruşçuk	7
Eğridere	7	Kazan	4	Paşmaklı	13	Razlık	5
Şumnu	1	Timova	5	Belirtilmeyen	4		

Tablo 22. 1929 Yılında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Akçaköy	3	Evrensekiz	9	Kurudere	1
Babaeski	18	Gazi Kemal Mah.	7	Lüleburgaz	18
Demirköy	8	İslambeyli köyü	7	Pancar Köy	2
Düğüncülü	4	Kırklareli Merkez	42	Pınarhisar	14
Erikler	10	Kofçaz Nahiyəsi	17	Vize	113

1930-1932 tarihleri arasında Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelip Kırklareli’ne yerleşen göçmenlerden 92 kişiden oluşan 40 ailenin kayıtlarını inceledik. Bu ailelerden birinin reisi tornacı, dördü kahveci, ikisi terzi, biri bahçıvan, biri çekirdekçi, biri berber, iki

¹⁸⁴ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 6; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 46. 18; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 3; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 16; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 20 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

aile reisi kadın olmakla birlikte meslekleri belirtilmemiş, geri kalanları ise çiftçidir. 45 kişi kayıtlara serbest göçmen olarak, 12 kişi iskânlı göçmen olarak geçmiş, geri kalan kişilerin ise iskân şekli belirtilmemiştir. İskân şekli belirtilmeyen bu kişilere yapılan yardımlarda kayıtlarda mevcut değildir. İskânlı olan göçmenlere ise iki ev, 90 dekar orta tarım arazisi, 600 kilo da yemeklik buğday verilmiştir. Ayrıca göçmenlerden 6'sı vatandaşlık almadan önce vefat etmiştir. 6 ailenin reisi de eşi vefat etmiş kadınlardır. İki ailede yeğen, bir ailede ise torun mevcuttur. Geri kalan ailelerin tamamı çekirdek ailedir. Tamamı kayıtlara Türk, dilleri ise Türkçe olarak geçen bu göçmenlerin doğum yerleri ve Kırklareli'de yerleştikleri yerler aşağıdaki gibidir.¹⁸⁵

Tablo 23. 1930-1932 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Boğazkesen	5	Filibe	1	Karnabat	10	Ortaköy	1
Dövlən	4	Harmanlı	3	Kırcaali	18	Osmanpazar	2
Eğridere	17	Hasköy	2	Koşukavak	4	Straviç	3
Eskicuma	4	İslimye	1	Loma	1	Timova	10
Eskizağra	2	Karamanlar	3	Mestanlı	1		

Tablo 24. 1930-1932 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmet Bey	3	Hacı Hasan Mah.	1	Pancar Köy	1
Babeski-Merkez	24	Kasaba	4	Pınarhisar	13
Burgazcık	3	Kırklareli-Merkez	1	Sakız Köy	3
Çavuş Köy	2	Lüleburgaz	13	Üsküp	2
Düğüncülü	3	Lefeci Köyü	1	Vize	15
Evrensekiz	1	Karakoç	3		

¹⁸⁵ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli Merkezine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 6; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 46. 18; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 3; **BCA**, 030. 18.01. 02. 15. 79. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 16; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 20 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 25. 1926-1932 Tarihleri Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo:¹⁸⁶

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	47 Kişi
2-7 Yaş Arası	97 Kişi
8-15 Yaş Arası	109 Kişi
16-30 Yaş Arası	148 Kişi
31-60 Yaş Arası	160 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	20 Kişi

1933 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden Kırklareli'ne iskân edilen olmamıştır.¹⁸⁷

1.2.5. 1934 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1934 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne iskân edilen ve Kırklareli muhacir kayıt defterlerinde mevcut olan 2.955 kişiden oluşan 911 ailenin kayıtlarını inceledik ki büyük ihtimalle bu sayı bu tarihte gelip Kırklareli'ne iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinin neredeyse tamamına tekâbül etmektedir. Bulgaristan'dan göç eden bu kişilerden 1.313'ü Türkiye'ye Edirne'den, 98'i Kırklareli'den, 45'i İstanbul'dan, 10'u Tekirdağ'dan ve 3'ü de Çanakkale'den giriş yapmış, geri kalan göçmenlerin ise Türkiye'ye nereden giriş yaptıkları belirtilmemiştir. 911 aileden 135'inde çekirdek aileye ilaveten aile reisinin annesi, babası, kayınvalidesi, baldızı, damadı, gelini, kardeşi, torunu, yengesi gibi yakın akrabalarından biri ya da bir kaç yaşmakta, geri kalan ailelerin tamamı çekirdek ailelerden oluşmaktadır. 78 ailenin reisi eşi vefat etmiş ya da yalnız göç etmiş kadınlardan oluşmaktadır. 2.955 göçmenden 11 kişinin iskân şekli belirtilmemiş olmakla birlikte 2.205 kişi iskânlı göçmen, 749 kişi ise serbest göçmendir. 15 kişinin dili ve etnik kimliği Pomak-Pomakça olarak kayıtlara geçmiş, geri kalanının tamamı Türk ve dili de Türkçe olarak

¹⁸⁶ 9 kişinin yaşı kayıtlarda mevcut değildir. Tablo, **BCA**, Kırklareli İli Merkezine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 6; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 46. 18; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 3; **BCA**, 030. 18.01. 02. 15. 79. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 16; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 20; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 9 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

¹⁸⁷ **BCA**, 030. 010. 81. 531. 8.

kayıt edilmiştir. Pomak olarak kayıt edilen kişilerden 9 kişiden oluşan iki aile iskânlı göçmen, geri kalanları ise serbest göçmen olmakla birlikte tek başlarına göç etmiş kişilerden oluşmaktadır. İskânlı göçmen olarak kayıt edilen bu iki aileden birine bir ev ve 34,2 dekar orta tarım arazisi, serbest göçmen olan bir kişiye de 30 dekar tarım arazisi verilmiştir. Göçmenlerin mesleklerini incelediğimizde 8 ailenin reisinin kadın olduğunu ve bu kadınların da mesleğinin belirtilmediğini görüyoruz. Bunun yanında bazı aile reislerinin çift mesleği bulunmaktadır. Bunlardan bir aile reisi makinist ve çiftçi, bir aile reisi muallim ve gazeteci, bir aile reisi çoban ve çiftçi, bir aile reisi marangoz ve dülger, bir aile reisi de amele ve çiftçidir. Geri kalan aile reislerinin meslekleri ve doğum yerleri aşağıdaki tablolarda belirtildiği gibidir:¹⁸⁸

Tablo 26. 1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmeni Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	17	Dülger	2	Marangoz	4	Manifaturacı	1
Arabacı	3	Esnaf	3	Memur	1	Tüccar	1
Araba Ustası	3	Fırıncı	1	Muallim	4	Tuğlacı	2
Bağcı	1	Gazeteci	1	Nalbant	5	Tütüncü	6
Berber	14	Helvacı	1	Rençber	2	Yemenici	5
Börekçi	2	İşçi	3	Süpürgeci	1	Tuhafiyeci	1
Boyacı	1	Kahveci	7	Sütçü	1	Yemişçi	1
Çiftçi	778	Kasap	4	Tabak	5	Yumurtacı	6
Çoban	4	Kunduracı	6	Tatlıcı	1		
Değirmenci	1	Kremitçi	1	Tenekeci	3		
Demirci	3	Makinist	4	Terzi	2		

¹⁸⁸ 1934 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ye yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin aile reislerinin mesleklerini ve doğum yerlerini gösteren tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkezine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca yapılmıştır.

Tablo 27. 1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Akmehmed	70	Eğridere	165	Kırcaali	742	Ruşçuk	51
Alvanlar	10	Elvanlar	15	Kızanlık	48	Saran	4
Arslan Köy	15	Eskizağra	4	Kokarca	5	Selvi	6
Aydos	12	Eskicuma	295	Kozluca	1	Silistre	1
Balpınar	4	Filiba	7	Kubadin	5	Soğucak	26
Bayaç Köy	1	Geren	1	Küçükler	1	Şumnu	54
Beyalan	6	Gradişte	1	Koşukavak	248	Taşçıköy	13
Beyköy	11	Göceci	91	Leşmiçe	1	Terbiköy	40
Beypınar	4	Hamzalar	1	Lofça	2	Timova	29
Boğazkesen	48	Harmanlı	90	Mestanlı	13	Turhanlar	4
Boyalar	6	Hasköy	24	Muratlar	9	Üçtepe	4
Bulgar	5	İslimye	13	Nasçı	44	Ürenli	5
Caferler	3	İsmailler	7	Nevrekop	13	Üsküp	3
Çobandere	1	İştîp	7	Niğbolu	1	Ütükler	68
Çukurtekk	1	Kara Hasanlar	2	Omaç	72	Varna	7
Çukurova	6	Karagözler	1	Opaka	4	Yanbolu	8
Darıdere	2	Kurmanova	10	Ortaköy	20	Yenipazar	77
Deren Köy	1	Karnabat	109	Osmanpazarı	70	Yenice	4
Dişbudak	18	Kayalıdere	5	Plevne	30	Yeniköy	1
Doğanbey	3	Kayıklar	10	Popköy	4	Yenimahalle	1
Doruklu	15	Keçiler	1	Postallar	10	Yürükler	4
Doyran	19	Kemaller	5	Pravadi	2	Zağra	10
Dövlən	19	Kırtılı	1	Razgrat	33		

1934 yılında Türkiye'ye gelen 2.955 göçmen yanlarında 15 at, 73 öküz, 4 inek, 4 koyun, 3 eşek, 25 manda, 49 araba ve 11 pulluk getirmişlerdir. Aynı göçmenlere devlet tarafından yapılan yardımlar ise şöyledir: 70 tane yeni yapılan evlerden, 39 tane iki odalı yeni yapılan evlerden ve 17 eski tip evlerden olmak üzere toplam 126 ev, metrekaresi belirtilmemiş olmakla birlikte 5 aileye 5 ev arsası, 2.355 dekar ve 51 parça iyi tarım arazisi, 27.519 dekar ve 595 parça orta tarım arazisi, 20 dekar ve bir parça aşağı tarım arazisi, 41 öküz, 4 araba, 72 pulluk, 125 lira nakdi yardım, 88.346 kilo yemeklik buğday ve 32.060 kilo tohumluk buğday verilmiştir. 1934 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenlerden 10 kişinin doğum tarihi kayıt edilmemiş olmakla birlikte geri kalan 2.945 kişinin Türkiye'ye geldikleri tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo ve Kırklareli'de yerleştikleri yerler aşağıdaki gibidir:¹⁸⁹

¹⁸⁹ 1934 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ye yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin yaş aralıklarını ve yerleştikleri yerleri gösterir Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkezine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt

Tablo 28. 1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	159 Kişi
2-7 Yaş Arası	504 Kişi
8-15 Yaş Arası	569 Kişi
16-30 Yaş Arası	728 Kişi
31-60 Yaş Arası	857 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	128 Kişi

Tablo 29. 1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	346	Düzova	1	Kasaba-Yılmaz	9	Pınarhisar-Kaynarca Köyü	2
Akçaköy	37	Demirkapı Köyü	12	Kazan	3	Pınarhisar-Yancıklar Köyü	13
Alpullu-Pancar Köy	82	Dereköy-Hediye	1	Kırklareli-Merkez	2	Sakız Köy	325
Büyükkarıştıran	89	Develi	1	Küçük Yayla	3	Sarıcalı	7
Babaeski-Merkez	188	Düğüncülü Köy	8	Kuleli köy	23	Sinanlı Köy	4
Babaeski-Dindoğru	14	Evrensekiz	702	Kumsayık	40	Sofuhalil Köyü	20
Babaeski-Gazi	3	Fevzi Dere	4	Lüleburgaz	1	Soğucak Köyü	5
Kemal Mah.							
Babaeski-Hacı	4	Kasaba-Gündoğu Mah.	16	Mandıra	1	Taştepe	11
Hasan Mah.							
Babaeski-Hamidiye	166	Hamzabey	59	Minnetler	1	Tatarköy	5
Bedir Köy	7	İstasyon	2	Müsellim Köy	52	Turgutbey	46
Çavuş Köy	2	Kadıköy	6	Oklağlı	7	Umrca	8
Cehilli (Çiğdemli) Köyü	95	Karaağaç	24	Oruçlu Köy	14	Üsküp	2
Çengelli	2	Kasaba	375	Osmaniye	9	Vize	12
Ceylan Köy	9	Kasaba-Kocasinan Mah.	7	Pınarhisar Nahiyesi	16	Yeniköy	6
Davutlu	1	Kasaba-Özerler	8	Pınarhisar-Cevizköy	18	Yenimahalle	21

1.3. ROMANYA'NIN BAĞIMSIZLIĞINI KAZANMASI İLE ÜLKEDEKİ TÜRK AZINLIĞI'NIN DURUMU VE ROMANYA'DAN GÖÇLER (1923-1934)

18. ve 19. yüzyıllarda Romen topraklarında Osmanlı hâkimiyetinin zayıflaması ile birlikte, bu topraklar Avusturya-Macaristan ve Rusya'nın eline geçmeye başlamış, 1877-1878 Türk-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Berlin Antlaşması ile de bölgede Osmanlı hâkimiyeti tamamen sona ermiş ve Osmanlı Devleti'nden Dobruca'yı da alan

Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Romanya’da 26 Mart 1881 yılında Krallık ilan edilmiştir. Bu tarihten sonra topraklarını genişletme hedefini sürdüren Romanya, I. Dünya Savaşı’nın başlaması ile iki yıl tarafsız kalmış, ardından ise topraklarını yaklaşık iki katına çıkararak bu amacına ulaşmıştır. İtilaf devletleriyle ittifak yapan Romanya, 1918-1919 yıllarında Besarabya, Bukovina ve Transilvanya’yı topraklarına dahil ederek savaşın kazananları arasında yer almıştır.¹⁹⁰

I. Dünya Savaşı’nın ardından Romanya’da yaklaşık olarak 190 bin Müslüman-Türk yaşamaktaydı. Gagauz Türklerinin aksine azınlık olarak kabûl edilen bu grup din, kültür ve eğitim alanındaki azınlık haklarını bu dönemde diğer Balkan ülkelerinde yaşayan Türk azınlığa kıyasla daha rahat kullanabiliyor, seçim kanununun kendilerine verdiği haklardan istifade ederek Romanya Meclisi’nde kendilerini temsil edecek vekiller seçebiliyorlardı.¹⁹¹ Ancak buna rağmen Romanya’da yaşayan Türk azınlığının huzurunu bozacak gelişmeler de yaşanıyordu. Bunlardan en önemlileri büyük toprak sahipliğine dayanan feodal yapının değişmesi ile sosyo-ekonomik yapıda meydana gelen bozulmalardan kaynaklanmıştır. Nitekim 1921 yılında 100 hektarın üzerindeki mülkiyetli arazilerin istimlak edilerek ihtiyaç sahibi köylülere dağıtılması yönünde bir karar uygulamaya koyulmuş ve bu durum ülkede yaşayan Türk azınlığı olumsuz etkilemiştir. 1924 yılında ise Türklerin yoğun olarak yaşadıkları Dobruca Bölgesi’nde ikinci bir istimlak kanunu uygulanmaya başlanmış ve buna göre de kendisine ait toprağı tapu senedi ve şahit ile kanıtlayan kişilere topraklarının üçte ikisinin verilmesine, sahipliğı kanıtlanamayan toprakların ise devlete intikaline karar verilmiştir.¹⁹²

Cumhuriyet’in ilk yıllarında mübadele ve mübadillerin iskânına ve müstahsil hâle getirilmelerine öncelik verilmesi için mübadillerin dışında diğer yerlerden gelmek isteyen kişilerin mezalimden kaçmış olsalar bile göç etmelerinin önüne geçilmesi için Mübadele İmar ve İskân Vekaleti bir tezkere yayınlamıştır.¹⁹³ Benzer bir durum

¹⁹⁰ Giray Saynur Bozkurt, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, **Karadeniz Araştırmaları**, C. 5, S. 17, Bahar 2008, s. 3.

¹⁹¹ Ancak 1932 yılı seçimlerinde Romanya’daki Türk azınlık bir tek mebus dahi çıkaramamış, bu durum birlikte hareket etmeyerek muhtelif partilerin peşlerine takılmaları ile açıklanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 030. 10. 246. 667. 9.

¹⁹² Önder Duman, “Atatürk Döneminde Romanya’dan Türk Göçleri (1923-1938)”, **Bilgi**, S. 45, Bahar 2008, s. 26-27.

¹⁹³ **BCA**, 030. 18. 01. 01. 08. 39. 9.

1930'ların başında Romanya, Yugoslavya ve Bulgaristan göçmenleri için tekrar gündeme gelmiş ve Dahiliye Vekaleti Başvekalete gönderdiği bir yazı ile bu ülkeden gelecek göçmenlerin anavatanlarında daha müşkül hâle gelmemeleri için yapılacak hazırlıklar tamamlanana kadar göçlerine mani olunmasını istemiştir. Yazıda sadece Romanya'dan 150 bini aşkın Müslüman Türkün hasat mevsimini takiben Türkiye'ye göç etmeyi planladıklarını, ancak göçmenlerin geride bıraktıkları emvalin ve haklarının güvence altına alınmaya çalışılmasından dolayı bu göçün önüne geçilmesinin gerekliliği bildirilmiştir. Türkiye'nin Bükreş Elçisi Hamdullah Suphi Bey, 26 Mayıs 1932 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği bir raporda, her ne kadar kendisinden buradaki Türklerin Türkiye'ye göçüne mani olması istenmiş olsa da bunun tamamen önüne geçilebilmesinin mümkün olmadığını, Türklerin göç etme arzusunun hâlen devam ettiğini bildirmiştir. Raporda Romanya'da yaşayan Türklerin gördükleri baskı ve zulümlere de değinilmiş ve Türklerin parasız angarya işlerde çalıştırıldığından, şiddet ve katle maruz kaldıklarından, bunları yapan failerin ise mahkemelerce salıverildiğinden, Romen makamlarına şikayette bulunanların ise ayrıca zulme uğradığından bahsedilmiştir. Raporda ayrıca, Romanya'nın Türk ve Bulgarlarla meskûn yerlere Romen veyahut Makedonyalı muhacirler yerleştirerek oralardaki Romen nüfusu arttırmaya çalıştığından, ülkeden ayrılmak isteyen 200 bin kadar Türk'ün mallarının da yine bu kişilere verileceğinden, yapılacak antlaşma ile bu malların karşılığının Romen Hükümeti'nden alınmasının gerekliliğinden söz edilmiştir. Hamdullah Suphi Bey kendisini ziyaret eden bir kişinin "*Nemiz varsa bırakıp gideceğiz, biz burada artık kalmayız, bizi orada bir zıra atınız, dileneceğiz, sürüneceğiz, fakat Türkiye'ye gideceğiz*" dediğini ve bu sözlerin aslında burada yaşayan Türklerin sıkıntılarının boyutunu anlamak için yeterli olduğunu bildirmiştir.¹⁹⁴ Romanya'daki Türklerin sıkıntıları bu kadarla da kalmamış, Bulgaristan Hükümeti tarafından maddi olarak desteklenen Bulgar Dobruca Komitesi de Romanya'daki sınır köylerine ve burada yaşayan Türklere çeteleri aracılığıyla zaman zaman saldırılar düzenlemiştir.¹⁹⁵

Romanya'da yaşayan Türklerin kitleler hâlinde göç etmesinin önüne geçebilmek için Hariciye Vekaleti ve Bükreş Elçiliği, Romen makamları ile görüşmüş ve önlem olarak

¹⁹⁴ BCA, 030. 10. 116. 809. 3.

¹⁹⁵ BCA, 030. 10. 241. 631. 33.

önce Türklerle meskûn üç bölgede Türklerin evine yerleştirilen Romen ve Makedon muhacirlerin çıkartılmasını istemiş, bu şekilde en azından Türklerin üstündeki sıkıntıların bir nebze de olsa azaltılması planlanmıştır.¹⁹⁶ Sonrasında ise Silistre Valiliği ile yapılan görüşmeler netice vermiş ve Romanya-Bulgaristan hududunda bulunan 36 karakolun su ihtiyacının Türk köylüsü tarafından angarya suretiyle değil, araba, fiçı, hayvan ve para tedarik edilerek askerler tarafından karşılanmasına karar verilmiştir. Ayrıca her köyden iki arabanın herhangi bir vak'anın olup olmadığına bakılmaksızın jandarmanın emrinde bulundurulması uygulamasına da son verilmiştir. Köylülerin jandarmayı olay mahaline getirmeleri de ücrete tâbi tutulmuştur. Bunun dışında jandamaların ihtiyacı olan tavuk, yumurta, ekmek, süt gibi malzemeleri köylüden doğrudan doğruya bedelsiz olarak almasına son verilerek, bu ihtiyaçların belediyeler tarafından bedelleri karşılığında sağlanmasına karar verilmiştir. Eğitim alanında alınan önlemler ise Silistre Vilayeti sınırları içinde Türkçe eğitim veren 52 muallime ilaveten 30 muallimin daha alınması ve bu kişilerin maaşlarına yüzde 20 zam yapılması, cami hatiplerinin maaşlarına zam yapılması için de görüşmelerin başlatılması şeklinde olmuştur.¹⁹⁷

Alınan tüm bu önlemler etkisini göstermiş ve Romanya'dan yaklaşık 200 bin kişinin göçünün en azından hazırlıklar tamamlanana kadar bir süre daha önüne geçilebilmiştir. 1927 nüfus sayımına göre, Türkiye'de yaşayan Romanya doğumlu kişilerin sayısı 19.331'dir.¹⁹⁸ Cevat Geray'ın verdiği rakamlara göre ise 1923-1933 yılları arasında Türkiye'ye gelen Romanya göçmenlerinin sayısı 33.852 kişiden oluşan 8.151 ailedir.¹⁹⁹ 1 Haziran 1933 tarihinden 1 Haziran 1934 tarihine kadar Türkiye'ye gelen Romanya göçmenleri ise 3.337 kişiden oluşan 749 aile ile sınırlı kalmıştır.²⁰⁰ Buna göre 1923 yılından 1934 yılının Haziran ayına kadar Türkiye'ye gelip yerleşen Romanya göçmenlerinin toplam sayısı ise 37.189 kişiden oluşan 8.900 ailedir.

¹⁹⁶ BCA, 030. 10. 246. 667. 10.

¹⁹⁷ BCA, 030. 10. 247. 668. 6.

¹⁹⁸ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 48.

¹⁹⁹ Cevat Geray, *Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)*, s. 79.

²⁰⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934), Devre IV, İctima: 4, C. 25, s. 15.

1.3.1. Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Romanya Göçmeleri (1923-1934)

Edirne İl Özel İdaresi'nin Edirne ili muhacir kayıt defterlerine dayanarak oluşturduğu belgelerde yer alan bilgilere göre 1923-1934 yılları arasında Edirne'ye serbest göçmen olarak yerleşen ya da zorunlu olarak iskân edilen Romanya göçmeni olmamıştır.²⁰¹ Ancak Zeynep Eres, Edirne'nin Havsa ilçesinin doğusunda, 1932 yılında Romanya'dan serbest göçmen olarak gelen kişiler için devletin arazi vererek bir mahalle kurduğunu, Cumhuriyet Mahallesi olarak adlandırılan bu yerleşmenin planlamasının devlet tarafından yapıldığını, ancak buradaki evlerin göçmenler tarafından kendi olanakları ile inşa edildiğini belirtmiştir.²⁰²

1927 nüfus sayımına göre bu tarihte Edirne'de yaşayan kişilerden 103'ü Romanya doğumludur. Yine aynı sayıma göre Kırklareli'de 98, Tekirdağ'da 350 kişi Romanya doğumludur. Bu da özellikle mübadele döneminde Trakya'ya iskân edilen Romanya göçmenlerinin oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir.²⁰³ 1933 yılında Türkiye'ye gelen Romanya göçmenlerinden ise Edirne ve Kırklareli'ne yerleşen olmazken, Tekirdağ'a 309 kişiden oluşan 85 aile yerleşmiştir.²⁰⁴ Yaptığımız araştırmalarda 1934 öncesi kayıtlarında Edirne ve Kırklareli illeri için incelemeye değer sayıda Romanya göçmenine rastlanmazken, Tekirdağ için incelenen göçmen sayısı anlamlı sonuçlar çıkarılabilecek oranda olmuştur.

1.3.1.1. 1928-1934 Tarihleri Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenleri

1928-1934 yılları arasında Romanya'dan gelip Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerden 244 kişiden oluşan 58 ailenin kayıtlarını inceledik. Tamamı Türk ve Müslüman olarak kayıtlara geçen bu kişilerden 132'si erkek ve 112'si de kadındır. 8 ailede gelin ve torunlar ile birlikte yaşayan aile büyükleri mevcutken diğer ailelerin tamamı çekirdek ailedir. Göçmenlerden 10'unun iskan şekli belirtilmemişken, 43'ü iskânlı, 4'ü mecburî iskânlı, 187'si ise serbest göçmendir. Yanlarında sadece iki aile 3 at, 1 araba, 1 öküz ve 1 inek getirmiştir. Kayıtlarda 43 iskânlı aileden sadece 9 aileye devlet yardımı

²⁰¹ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

²⁰² Zeynep Eres, *Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, s. 227.

²⁰³ *1929 İstatistik Yıllığı*, C. II, s. 47-48.

²⁰⁴ *BCA*, 030. 010. 81. 531. 8.

yapıldığına dair bilgi mevcuttur. Yapılan yardımlar, göçmenlerin geldikleri yerler ve Tekirdağ'da yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.²⁰⁵

Tablo 30. 1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımlar

Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan	Verilen Tarım Aleti	Verilen Yemeklilik Buğday (Kg)	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)
1 Ev	80-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	390 Kg	200 Kg
		1 Öküz	1 Pulluk	350 Kg	200 Kg
		1 Öküz		800 Kg	450 Kg
1	19-Orta 41-lyi 20-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	600 Kg	200 Kg
		1 Öküz	1 Pulluk	340 Kg	150 Kg
		1 Öküz	1 Pulluk	340 Kg	150 Kg
				440 Kg	650 Kg
			1 Pulluk	1.440 Kg	150 Kg

Tablo 31. 1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahat	7	Köstence	1	Tutrakan	119
Çakırca	6	Pazarcık	10	Yenice	9
Karasular	3	Silistre	72		

Tablo 32. 1928-1934 Yılları Arasında Romanya'dan Gelen Göçmenlerin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Çerkezköy	14	Sağlık Köy	168	Ulaş Köy	6
Çorlu	8	Sarılar	6	Yenice Köy	8
Göçerler	8	Seymen	11		
Muratlı	6	Sinanlı	9		

1928-1934 yılları arasında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen bu 244 Romanya göçmeninden 10 kişinin muhacir kayıt defterlerinde doğum tarihleri belirtilmemiştir.

²⁰⁵ **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İline Bağlı Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

Geriye kalan 234 kişinin Türkiye'ye geldikleri tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.²⁰⁶

Tablo 33. 1928-1934 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	68 Kişi
2-7 Yaş Arası	29 Kişi
8-15 Yaş Arası	33 Kişi
16-30 Yaş Arası	56 Kişi
31-60 Yaş Arası	45 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	3 Kişi

1.3.1.2. 1934 Yılında Kırklareli'ne İskan Edilen Romanya Göçmenleri

1934 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen toplam 69 kişiden oluşan 17 Romanya göçmeni ailenin kayıtlarını inceledik. Bu göçmenlerden 25 kişiden oluşan 6 aile iskânlı göçmen, 44 kişiden oluşan 11 aile ise serbest göçmen statüsünde Kırklareli'ne yerleşmiştir. Göçmenlerden 7 kişiden oluşan bir aile Balçık, 4 kişiden oluşan bir aile Hasırcık, 5 kişiden oluşan bir aile Semizler, 19 kişiden oluşan 5 aile Silistre, geri kalanların tamamı ise Pazarcık'tan gelmiştir. Kırklareli'nde yerleştikleri yerleri inceleyecek olursak, 7 kişiden oluşan bir aile Burunsuz Köyü'ne, 9 kişiden oluşan iki aile Cehilli (Çiğdemli) Köyü'ne, 3 kişiden oluşan bir aile Çengelli Köyü'ne, bir kişi Kumsayık'a, 10 kişiden oluşan iki aile Oruçlu Köyü'ne, bir kişi Pancar Köyü'ne, 26 kişiden oluşan 7 aile Sakız Köyü'ne ve 5 kişiden oluşan bir aile Üsküp'e yerleşmişlerdir. Söz konusu 17 ailenin tamamı geçimini çiftçilik yaparak sağlamakta ve tamamı çekirdek ailelerden oluşmaktadır. Bu 17 ailenin sadece ikisine biri eski biri yeni olmak üzere ev verilmiştir. 13 aileye 80 dekar iyi tarım arazisi, 370 dekar orta tarım arazisi ve 240 dekar aşağı tarım arazisi verilmiştir. Toplam 1.920 kilo yemeklik, 60 kilo da tohumluk buğdayın dışında iki aileye birer öküz ve bir aileye de bir pulluk

²⁰⁶ **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İline Bağlı Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

verilmiştir. Bunların dışında göçmenlerin yanlarında getirdikleri tarım aleti ve hayvan da olmamıştır. Göçmenlerin yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:²⁰⁷

Tablo 34. 1934 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli ve Köylerine Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralıkları	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	3 Kişi
2-7 Yaş Arası	13 Kişi
8-15 Yaş Arası	12 Kişi
16-30 Yaş Arası	13 Kişi
31-60 Yaş Arası	26 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	2 Kişi

1.4. SİRP-HIRVAT-SLOVEN KRALLIĞI'NDAN YUGOSLAVYA KRALLIĞI'NA ÜLKEDEKİ MÜSLÜMAN AZINLIĞIN DURUMU VE TÜRKİYE'YE GÖÇLER

I. Dünya Savaşı'nın ardından Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun çözülme sürecine girmesiyle Sırbistan'ın emeli olan Güney Slavlarını birleştirme projesi, 1918 yılının Aralık ayında Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nın kurulması ile hayata geçmiş, Krallığın başına da Sırp Karayorgiyeviç getirilmiştir. Krallığın toprakları Sırbistan, Karadağ, Hırvatistan, Slovenya, Dalmaçya, Bosna-Hersek ve Banat topraklarının bir bölümünden oluşmaktaydı.²⁰⁸ Ancak yeni kurulan bu krallık, etnik çeşitlilik açısından oldukça karmaşık bir yapıya sahipti. Sırlar (% 43), Hırvatlar (% 23), Slovenler (% 8.5), Boşnaklar (% 6), Makedonlar (% 5), Arnavutlar (% 3.6) ve Almanlar, Macarlar, Ulahlar, Yahudiler ile Çingenelerden (toplam % 14) oluşuyordu. Bunun dışında Slovenya ile Hırvatistan'da Katolikliğin etkisi güçlü bir şekilde kendini hissettirirken, Sırbistan ve diğer Doğu halkları, Ortodoks Kilisesi'nin etkisi altındaydı. Ayrıca Bosna-Hersek, Makedonya ve Sırbistan'da Müslümanların varlığı bu ayrılıkçı görüntüyü keskinleştiren bir etki ortaya çıkarmaktaydı. Farklılıklar etnik ve dinî temele dayanmakla birlikte bununla kalmamış, alfabede dahi gözlemlenmiştir.

²⁰⁷ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli Lüleburgaz İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli Babaeski İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli Babaeski İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²⁰⁸ Fahriye Emgili, **Yeniden Kurulan Hayatlar Boşnakların Türkiye'ye Göçleri (1878-1934)**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2012, s. 330-331.

Slovenya ve Hırvatistan Latin alfabesini kullanırken, Sırlar ve Karadağlılar Kiril alfabesini kullanıyordu. Özellikle siyasi açıdan ön plana çıkan ve baskıcı tutumlarıyla dikkat çeken Sırların, ekonomik olarak Sloven ve Hırvatlardan geri kalmış olmaları ve ülke topraklarının geçmişinden gelen çetecilik ve siyasi suikast geleneği en önemli sorunlar arasındaydı.²⁰⁹ Bu sorunların gölgesi altında Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı 1921’den itibaren Sırların giderek kendini daha da derinden hissettiren merkezileşme eğilimlerinin baskısı altında kalmıştır. 1929 yılının Ocak ayına gelindiğinde ise Kral Aleksander Karayorgieviç parlamentoyu ve 1921 Anayasası’nı feshederek ülkeyi millî sınırları dikkate almadan 9 vilayete ayırmış ve Sırp egemenliğini pekiştiren bir anayasa yürürlüğe koymuştur. Kısa bir süre sonra da ülkenin adı “Yugoslavya Krallığı” olarak değiştirilmiştir.²¹⁰ Ülkede örfi idare ilan edilmiş, basına sansür koyulmuş, tüm partiler kapatılmış ve muhalif sesler baskı ve şiddet uygulanarak bastırılmıştır. Hırvatistan’ın yeni yönetimi reddetmesi ve muhaliflerin karşı çıkışları ülkedeki bu baskıların daha da artması ile sonuçlanmıştır.²¹¹

Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanının ardından Yugoslavya’dan yaşanan ilk belirgin göç hareketinin temelinde de aslında ülkenin 1929 yılındaki bu idarî yapılanması vardır. Müslümanların yoğun olarak yaşadıkları Kosova, Bosna-Hersek, gibi toprakların bölünmesi ve faşist yönetimlerin idaresine verilmesi, Müslüman halkın yaşamını gittikçe zorlaştırmış, sistematik devlet terörü, etnik temizlik ve ekonomik zorluklar ülkedeki Müslümanların Türkiye’ye göç etmelerine ya da bir başka deyişle kaçmalarına yol açmıştır. Ayrıca siyasi kargaşalar ve çalkantılar gündemi o kadar meşgul etmiştir ki, ülke ekonomisi çoğu zaman geri planda kalmıştır. 1929 yılında yaşanan Dünya Ekonomik Krizi ise ülkedeki ekonomik geri kalmışlığın ve halkın yaşadığı ekonomik sıkıntıların gittikçe derinleşmesine neden olmuştur.

Tüm bu gelişmeler neticesinde Yugoslavya’dan yeni bir göç dalgası beklenmiş ve biraz da abartılı tahminler yapılmıştır. 1929 yılında Yugoslavya’da yaşanan karışıklıklar ve baskılar nedeniyle ülkedeki Müslümanlardan 200.000 kişinin Türkiye’ye göç etmek üzere hazırlandığına dair Türk basınında haberler yer almış,

²⁰⁹ Tanıl Bora, **Milliyetçiliğin Provakosyonu Yugoslavya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2018, s. 44-45.

²¹⁰ Fahriye Emgili, **Yeniden Kurulan Hayatlar Boşnakların Türkiye’ye Göçleri (1878-1934)**, s. 335.

²¹¹ “Yugoslavya’da”, **Vakit Gazetesi**, 8 Kanûn-ı Sâni 1929, s. 1.

hatta bazı çalışmalarda bu gazeteye atıfta bulunularak bu göçmenlerin geldiği ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine sevk edildiği yazılmıştır.²¹² Ancak bir gün sonra farklı bir gazetede bu haberin doğru olmadığı, son zamanlarda Sırbistan'dan 8 bin muhacirin geldiği, bu göçmenlerin iskân yerlerine sevk edildiği, 200 bin göçmenin daha geleceği yönündeki haberin ise doğruyu yansıtmadığı açıklanmıştır.²¹³ Bunun dışında Hariciye Vekâleti, Dahiliye Vekâleti'ne gönderdiği 29 Mayıs 1929 tarihli bir tezkerede Üsküp Konsolosluğu, havaların düzelmesi ile Cenubî Sırbistan'dan Türkiye'ye göçlerin başladığını, göçlerin münferit göçler olduğunu, sayının her geçen gün arttığını ve konsolosluğun; Tikveş, Usturumca, Köprülü, Manastır havalisinin Teşrinievvele kadar boşalacağını düşündüğünü, Yenipazar havalisinde ise henüz muhaceretin başlamadığını bildirmiştir. Ancak Belgrad Elçiliği, Üsküp Konsolosluğu'nun yukarıdaki bölgelerin boşalacağı yönünde verdiği bilgileri abartılı bulmuş, buna rağmen yine de tedbirlerin alınmasının uygun olacağı yönünde görüş bildirmiştir. Dahiliye Vekâleti, söz konusu tezkereye cevaben Makedonya, Tikveş, Usturumca, Köprülü ve Manastır havalisinin Ekim ayına kadar tamamen boşalıp, buradaki Müslüman halkın Türkiye'ye göç etmelerini mevcut iskân bütçesi ile karşılamının mümkün olmadığını bildirmiştir. Bu sebeple de gelecek mültecilerin maddi sıkıntı çekmemeleri, muhtaç durumda olanların daha da sefaletе düşmemeleri için pasaportlarının vize edilmeyip, yalnız hükümetten yardım talep etmeyen, gayri muhtaç ve Türk unsuruna mensup bulunanların arzu ettikleri yerde ikamet ve ticaret etmek üzere Türkiye'ye gelmelerine kolaylık gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Türk unsurundan muhtaç olanların kabulü durumunda ise öncesinde iskân bütçesinin revize edilmesinin gerekliliğinin altı çizilmiştir.²¹⁴

1931 yılına gelindiğinde Yugoslavya'da şartlar düzelmemiş, hatta daha da zorlaşmıştır. Çıkartılan Zirai Islahat Kanunu, zaten ekonomik açıdan zor durumda olan Müslüman nüfusun tamamen çökmesi ile sonuçlanmıştır. Söz konusu kanun, Müslümanların ellerindeki toprakların bedelsiz olarak istimlâk edilmesine yol açmış ve sadece Bosna-Hersek, Makedonya, Kosova ve civarlarında uygulanmıştır. Bu da

²¹² Fahriye Emgili, **Yeniden Kurulan Hayatlar Boşnakların Türkiye'ye Göçleri (1878-1934)**, s. 343; Ülkü Köksal, **Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçler (1923-1960)**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2004, s. 22.

²¹³ "200 bin Muhacir mi Gelecek", **Vakit Gazetesi**, 6 Kanûn-ı Sanî 1929, s. 3.

²¹⁴ **BCA**, 030. 10. 250. 691. 9.

kanunun asıl amacının Müslümanların ellerindeki topraklara el koymak olduğunu açıkça göstermektedir. Yönetim bununla da kalmamış, vakıf mallarının da müsadere edilmesine karar vermiştir.²¹⁵ Yaşanan tüm bu gelişmeler ülkede yaşayan Müslümanların Türkiye'ye göç etme arzularının giderek artmasını tetiklemiştir. 1921 ve 1931 tarihlerinde Yugoslavya'da yapılan nüfus sayım sonuçlarını içeren tablolar karşılaştırıldığında, diğer etnik grupların nüfusu artarken, ülkedeki Türklerin nüfusunun azaldığı görülmektedir.

Tablo 35. 1921 Tarihinde Yugoslavya'da Yapılan Nüfus Sayımına Göre Ülkedeki Etnik ve Dini Dağılım²¹⁶

Dillere Göre	Nüfus	Dine Göre	Nüfus
Sırp-Hırvat	8.911.509	Ortodoks	5.593.057
Sloven	1.019.997	Roma Katoliği	4.708.657
Alman	505.790	Yunan Katoliği	40.338
Macar	467.658	Müslüman	1.345.271
Arnavut	439.657	Protestan	229.517
Romen	231.068	Yahudi	64.746
Türk	150.322	Diğer Dinler	1.944
Çek-Slovak	115.532	Dinsizler	1.381
Rutenyalı	25.615		
Rus	20.568		
Polonyalı	14.764		
İtalyan	12.553		
Diğer	69.878		
Toplam	11.984.911		

Tablo 36. 1931 Tarihinde Yugoslavya'da Yapılan Nüfus Sayımına Göre Ülkedeki Etnik Dağılım²¹⁷

Etnik Gruplar	Nüfus	Oran %
Sırp-Hırvat	10.730.823	77.01
Sloven	1.135.410	8.15
Slovak	76.411	0.55
Çek	52.909	0.38
Alman	499.969	3.59
Macar	468.185	3.36
Arnavut	505.259	0.98
Romen	137.879	0.95
Türk	132.924	0.20
Ukrayna	27.681	0.26
Rus	36.333	0.07
İtalyan	9.370	0.12
Yahudi	18.044	0.51
Çingene	70.424	0.23
Diğer	32.417	
Toplam	13.934.038	

²¹⁵ Ülkü Köksal, **a.g.e.**, s. 17-20.

²¹⁶ Georges Castellan, **Balkanların Tarihi**, Milliyet Yayınları, çev. Ayşegül Yaraman, İstanbul 1991, s. 425.

²¹⁷ M. Kemal Özerin, "Yugoslavya'da Yaşayan Türkler", **Türk Kültürü**, S. 11, 1963, s. 16.

Yugoslavya yönetimi, özellikle Rugova'da yaşayan Arnavutların buradan göç etmelerini sağlamak için politika oluşturmuş, Türkiye'nin bu kişilere vize vermesi için girişimlerde bulunmuştur. Arnavutluk Hariciye Nezareti ise Türkiye'nin Tiran Maslahatgüzarlığı'na 15 Kasım 1932 tarihinde gönderdiği bir yazıyla, Yugoslavya'nın bu siyasetini onaylamadıklarını, Türkiye'nin bu tarihe kadar Yugoslavya'da bulunan Arnavutların toplu olarak göç etmelerine izin vermediğini, bundan sonra da Arnavutluk ve Türkiye'nin Balkanlardaki menfaatleri gereğince Yugoslavya'da yaşayan ve Türkiye'ye göç etmek isteyen Arnavutların pasaportlarının vize edilmemesine devam edilmesinin Arnavutluk Hükümeti'ni memnun edeceğini bildirmiştir. Bunun üzerine Hariciye Vekaleti durumu tetkik ettikten sonra İpek, Yakova, Luma ve Debreizir havalisinde ikâmet eden ve aslen Türk olan bazı ailelerin anavatana gelmek üzere münferit müracaatları dikkate almış ise de Arnavutların muhacir sıfatı ile Türkiye'ye göç etmeleri için hiç bir emir verilmediğini, esasen Türklerden dahi toplu olarak göçmen kabul etmenin mümkün olmadığını bildirmiş ve Balkan halkının mukadderatı söz konusu olduğunda ekaliyetler hakkındaki uluslararası garantilerin her iki hükümetçe göz önünde bulundurulacağı yönünde beyanlarda bulunmuştur.²¹⁸

1934 yılına kadar başta Balkanlardan olmak üzere ciddi bir muhacir gelmiş olmasına rağmen 762.736 kilometre toprak ve 17 milyon nüfusu ile Türkiye'de kilometreye hâlen sadece 22,3 kişi düşmekteydi. Trakya Bölgesi'nde ise aynı tarihte nüfus yoğunluğu 25 kişiydi. Hâlbuki Balkan Harbi öncesinde bile bölgede nüfus yoğunluğu km²'ye 48 kişi düşecek şekildeydi. Üstelik Balkan Harbi öncesinde Trakya Bölgesi bu iki kat fazla nüfusuyla daha yarım milyon muhacirin yerleştirilmesine elverişli görülmüştür.²¹⁹ Nüfusun ciddi şekilde azalmış olması ve bölgenin sınırda olmasının güvenlik ve savunma gereksinimlerini tetiklemesi sebebiyle, özellikle de Balkanlardan gelen göçmenlerin yerleştirilmesinde Trakya Bölgesi'ne öncelik verilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye genelinde insan gücüne duyulan ihtiyaç, hükümeti yeni önlemler almaya itmiştir. Dahiliye Vekaleti 1931 yılında bu sorunu çözmeye yönelik bir çalışma hazırlamıştır. Buna göre; ülkedeki nüfusun arazi miktarı

²¹⁸ BCA, 030. 10. 233. 570. 25.

²¹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, (7 Haziran 1934), Devre: IV, İctima: 3, C. 23, 1/335 Numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni Mazbatası, Sıra No: 189, s. 6-7.

ile kıyas edilemeyecek kadar az olması sebebiyle ileriki tarihlerde uygulanmak üzere Bulgaristan ve Yugoslavya'dan Türkiye'ye gelmek isteyen kişilerden 100.000 kişinin ülkeye getirilmesi ve iskânı sağlanarak bu kişilerin üretici konumuna geçirilmesi hedeflenmiştir. Bu kişilerin barınmalarını sağlayacak evler inşaa etmek, üretici konumuna geçmeleri içinse kendilerine toprak ve hayvan verilmesi projenin kapsamındadır. Bu dönemde projenin maliyetinin ise 5 milyon Türk Lirası olacağı tahmin edilmiştir.²²⁰ Ancak Yugoslavya'dan gelen göçmen sayısı incelendiğinde bu projenin en azından Yugoslavya ayağının hayata geçirilmediğini görüyoruz. Yugoslavya'dan göçmenler gelmiş, ancak kitlesel boyutta bir göç bu dönem için söz konusu olmamıştır.

Söz konusu projenin ardından 1934 yılının ilk günlerinde Yugoslavya'dan yabancı bandıralı bir gemi ile 90 kişilik bir göçmen kafilesi gelmiş, bu kişilerin Çanakkale Limanı'nda inmeleri gerekirken, vapur göçmenleri İzmir Limanı'na bırakmıştır. Daha sonra bu göçmenler buradan tekrar Çanakkale'ye götürülmüştür.²²¹ Yine aynı yılın Temmuz ayında Bulgaristan ve Yugoslavya'dan göçmenler gelmiş, bu kişiler Silivriye sevk edilmiş, daha sonra buraya yakın yerlerde iskân olunmuşlardır.²²² 1934 yılının son aylarında yine İzmir Limanı'na Yugoslavya'dan göçmenler gelmiş, gelen bu kişiler yakında bu ülkeden oldukça fazla kişinin Türkiye'ye göç edeceği bilgisini vermiştir.²²³ Yugoslavya'dan 1923-1933 yılları arasında Cevat Geray'ın verdiği rakamlara göre 108.179 kişi Türkiye'ye göç etmiştir.²²⁴ TBMM zabıtlarında Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç edenlerin sayısı 1 Haziran 1933 tarihinden 1 Haziran 1934 tarihine kadar 1.383 kişiden oluşan 337 aile, 1 Haziran 1934'ten 1 Kasım 1934 tarihine kadar ise 1.959 kişiden oluşan 496 aile olarak geçmektedir.²²⁵ Dahiliye Vekaleti'nden Başvekalet'e gönderilen bir başka belgede ise 1933 yılında Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin sayısı 3.018, aile sayısı ise 724 olarak verilmektedir.²²⁶

²²⁰ “Yeniden 100.000 Muhacir Getirilmesi Düşünüyor”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 14 Ağustos 1931, s.1.

²²¹ “Yugoslavyalı 90 Muhacir Geldi”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 4 Ocak 1934, s. 2.

²²² “80 Muhacir Geldi”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 19 Temmuz 1934, s. 2.

²²³ “İzmir’e Yugoslavya’dan Muhacir Geldi”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 22 Teşrinievvel 1934, s. 2.

²²⁴ Cevat Geray, **Türkiye’den Türkiye’ye Göçler (1923-1961)**, s. 80.

²²⁵ **TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934)**, Devre IV, İctima: 4, C. 25, s.15.

²²⁶ **BCA**, 030. 10. 81. 531. 8.

1.4.1. 1927-1934 Tarihleri Arasında Trakya Bölgesine Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1927 nüfus sayımına göre, 1918’de kurulan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ve devamı niteliğinde olan Yugoslavya Krallığı topraklarında doğup Türkiye’ye göç eden ve Edirne’ye yerleşen 2.334, Tekirdağ’a yerleşen 581, Kırklareli’ne yerleşen 2.415 kişi mevcuttur.²²⁷ Dahiliye Vekaleti’nin özellikle mübadele döneminde, mübadele kapsamı dışında kalan bölgelerden göçmen kabûl etmeme konusundaki politikasını²²⁸ düşünecek olursak bu kişilerin büyük çoğunluğunun mübadele öncesi Türkiye’ye gelmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Arşiv belgeleri ve muhacir kayıt defterleri üzerinde yaptığımız çalışmalara göre, 1927-1934 tarihleri arasında, Trakya Bölgesi’ne yerleşen Yugoslavya göçmenlerinin sayısı oldukça azdır.

1933 yılında sadece 97 kişiden oluşan 24 aile Tekirdağ’a iskân edilmiş, Kırklareli ve Edirne’ye yerleştirilen Yugoslavya göçmeni olmamıştır.²²⁹ 1934 yılında ise Edirne ve Tekirdağ illeri ve sınırları içerisinde herhangi bir yere yerleşmiş ya da yerleştirilmiş Yugoslavya göçmeninin kayıtlarına rastlamadık. Yine aynı yıl Kırklareli iline iskân edilen ya da serbest göçmen olarak yerleşen 99 Yugoslavya göçmeninin kayıtlarını inceledik.

1.4.1.1. 1927-1934 Yılları Arasında Edirne’ye Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1928-1930 yılları arasında Edirne’ye yerleştirilen Yugoslavya göçmenlerinin nüfus yapısını incelediğimizde 73’ünün kadın, 84’ünün erkek, ailelerin neredeyse tamamının çekirdek aile olduğunu görüyoruz. Sadece bir ailede çekirdek aileye ilaveten aile reisinin babası ve bir ailede aile reisinin annesi yaşamaktadır. Yalnız başına göç eden toplam 11 kişi mevcuttur. Bunlardan biri 22 yaşında bir kadın, geri kalan 10’u ise erkektir. Bu kişilerden ikisi bekar, ikisinin ise ailesi vefat etmiştir. Ayrıca her bir ailede ortalama 3-4 kişi mevcut olup toplam aile sayısı 43’tür. 157 kişiden oluşan bu göçmen grubunun yaş dağılımları ise şöyledir.²³⁰

²²⁷ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 47-48.

²²⁸ BCA, 030. 18. 01. 01. 08. 39. 9.

²²⁹ BCA, 030. 010. 81. 531. 8.

²³⁰ Tablo, BCA, 30. 18. 01. 02. 12. 45. 5; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 7; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5 arşiv belgeleri kullanılarak tarafımızca yapılmıştır.

Tablo 37. 1927-1930 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Edirne'ye Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Durumlarını Gösterir Tablo

Yaş Aralıkları	Toplam Kişi Sayısı
0-1 Yaş Arası	11 Kişi
2-7 Yaş Arası	40 Kişi
8-15 Yaş Arası	27 Kişi
16-30 Yaş Arası	34 Kişi
31-60 Yaş Arası	42 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	14 Kişi

Bu göçmen grubunu meslekleri itibari ile incelediğimizde ise, 1 kişinin amele, 14 kişinin çiftçi, 1 kişinin kömürcü, 1 kişinin muallim, 7 kişinin rençber, 3 kişinin süpürgeci, 15 kişinin ise işsiz olduğu görülmektedir.²³¹

1930 ve öncesi Yugoslavya'dan Türkiye'ye gelmiş olup, Edirne'ye iskân edilen söz konusu bu göçmenlerin geldikleri yerler ise şöyledir: 3 kişi Fizavik, 3 kişi İştıp, 5 kişi Kosava, 6 kişi Manastır, 7 kişi Piribost, 3 kişi Sırbistan, 7 kişi Tırnofça, 18 kişi Bosna, 16 kişi Geylan, 29 kişi Koretin, 20 kişi Pirepol, 40 kişi Pirlepe'dir. Bu göçmenlerden 18'i 1928 yılında, 33'ü 1929 yılında ve 51'i 1930 yılında Türkiye'ye gelmiştir. Türkiye'ye geldikleri günden itibaren ortalama 35 günde Türk vatandaşlığına geçmek için başvuruda bulunmuşlardır. Bu kişilerden 18'i Uzunköprü ve köylerine, geri kalan 139 kişi ise Edirne ve köylerine iskân edilmişlerdir.²³² 1933 yılında Türkiye'ye gelen Yugoslavya göçmenlerinden Edirne'ye iskân edilen olmamıştır.²³³

1.4.1.2. 1927- 1934 Yılları Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

Romanya göçmenlerinde olduğu gibi, 1933 ve öncesinde Tekirdağ'a yerleşen Yugoslavya göçmenlerinde de yoğunluk 1929 yılında olmuştur. Bu tarihe ait, 47 erkek ve 43 kadından oluşan toplam 90 kişilik 20 Yugoslavya göçmeni ailenin kayıtlarını inceledik. Bu ailelerden 3 kişiden oluşan bir aile Muratlı'ya, geri kalanı ise Çorlu'ya yerleşmiştir. Muratlı'ya iskânlı göçmen olarak yerleştirilen Yugoslavya-Debre göçmeni bu aileye devlet tarafından yapılan herhangi bir yardım olmamıştır.²³⁴

²³¹ BCA, 30. 18. 01. 02. 12. 45. 5; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 7; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5.

²³² BCA, 30. 18. 01. 02. 12. 45. 5; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 7; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5.

²³³ BCA, 030. 010. 81. 531. 8.

²³⁴ BCA, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82, Defter Tarihi: 1936-1950.

Çorlu'ya yerleşen ailelerden 32 kişiden oluşan 7 aile Yugoslavya-İştıp, 8 kişiden oluşan 2 aile Yugoslavya-Köprülü, 47 kişiden oluşan 10 aile Yugoslavya-Radoviş göçmenidir. Söz konusu bu göçmenlerin tamamı çiftçidir.²³⁵

Tablo 38. 1929 Yılında Türkiye'ye Gelip Çorlu ve Muratlı'ya Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo²³⁶

Yaş Aralıkları	Toplam Kişi Sayısı
0-1 Yaş Arası	8 Kişi
2-7 Yaş Arası	7 Kişi
8-15 Yaş Arası	8 Kişi
16-30 Yaş Arası	33 Kişi
31-60 Yaş Arası	27 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	6 Kişi

Bilgilerine ulaştığımız 1930 yılında Türkiye'ye gelen Yugoslavya göçmenlerinden 3'ü erkek, 2'si kadın olmak üzere 5 kişiden oluşan 2 aile Tekirdağ'a yerleşmiştir. Bunlardan 2 kişilik 1 aile Köprülü'den gelmiş olup Tekirdağ Merkez'e yerleşmiştir. 3 kişilik bir aile ise Debre'den gelmiş ve yine Tekirdağ Merkez'e yerleşmiştir. Yaşları 63, 53, 47, 42 ve 8 olan bu kişilerin tamamı çiftçidir.²³⁷

1931 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen Yugoslavya göçmenlerinden kayıtlarına ulaşabildiğimiz göçmen olmadı. 1932 yılında gelenlerden Tekirdağ-Muratlı'ya iskânlı göçmen olarak yerleştirilen sadece 5 kişilik bir ailenin kaydına ulaşabildik. Bu aile geçimini çiftçilik yaparak sağlamış ve iskânlı olarak kayıt edilmiş olmasına rağmen herhangi bir yardım almamıştır. Yaşları 21 ve 19 olan iki ebeveyn ile doğum tarihleri 1932, 1934 ve 1943 olan 3 çocuktan oluşan bu ailenin bireylerinin dilleri Türkçe'dir.²³⁸ Söz konusu göçmenler aynı muhacir kayıt defterinde takip edilmeye devam edilmiş olacak ki, aile Tekirdağ'a yerleştikten sonra 1934 ve 1943 tarihlerinde doğan iki çocukları da bu dönem göçmenlerinin çoğunda olduğu gibi defterde ailelerinin bulunduğu yere doğum yerleri Türkiye ve Tekirdağ olacak şekilde ilave edilmişlerdir.

²³⁵ BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 10.

²³⁶ Bir kişinin doğum tarihi ya da yaşı kaydedilmemiştir. Tablo, BCA, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82, Defter Tarihi: 1936-1950; BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 10 arşiv belgeleri kullanılarak hazırlanmıştır.

²³⁷ BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 10.

²³⁸ BCA, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82, Defter Tarihi: 1936-1950.

1933 yılında Yugoslavya'dan gelen göçmenlerden Tekirdağ'a iskân edilenlerin sayısı 97 kişi ve 24 ailedir.²³⁹

1.4.1.3. 1927-1933 Yılları Arasında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1927-1932 yılları arasında Kırklareli'ne yerleşen Yugoslavya göçmenlerinden 103'ü kadın, 97'si erkek olmak üzere 200 kişiden oluşan 60 ailenin kayıtlarını inceledik. Beş ailede torun, yenge, anne, kardeş, yeğen gibi yakın akrabalar mevcut olmakla birlikte geri kalan aileler çekirdek aileden ya da tek başına göç etmiş kişilerden oluşmaktadır. Sekiz ailenin reisi kadındır. Ayrıca bir aile reisinin de iki eşi mevcuttur. Altı göçmen iskânlı, dokuz göçmen serbest göçmen statüsünde olup geri kalan göçmenlerin iskân şekli belirtilmemiştir. Söz konusu bu göçmenlerin meslekleri ise şöyledir: 5 kişi amele, bir kişi arabacı, 7 kişi aşçı, 2 kişi dülgere, bir kişi kasap, bir kişi helvacı, 50 kişi ise çiftçidir. Göçmenlerden iki kişinin doğum tarihi kayıt edilmemiştir. Geri kalanların ise Türkiye'ye geldikleri sene hangi yaş aralığında olduklarını, doğum yerlerini ve Kırklareli'de yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.²⁴⁰

Tablo 39. 1927-1932 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralıkları	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	22 Kişi
2-7 Yaş Arası	26 Kişi
8-15 Yaş Arası	45 Kişi
16-30 Yaş Arası	58 Kişi
31-60 Yaş Arası	55 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	12 Kişi

²³⁹ BCA, 030. 10. 81. 531. 8.

²⁴⁰ Tablolar, BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; BCA, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; BCA, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; BCA, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 4; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 6; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 9; BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 46. 18; BCA, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 3; BCA, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 4; BCA, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 16 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 40. 1927-1932 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Akova	3	Köprülü	14	Preşova	17	Yarobrat	1
Delçova (Sarova)	11	Mitroviça	1	Radoviş	4	Yenipazar	1
Doyran	5	Ohri	3	Bosna	3		
Geylan	14	Osmaniye	1	Seniçe	41		
İştîp	12	Priştine	15	Sırbistan	14		
Kalkandere	8	Prizren	47	Usturumca	4		

Tablo 41. 1927-1932 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Babaeski-Merkez	16	Düğüncülü	3	Karakaş Mah.	4	Lüleburgaz	4
Çiftlik Köy	2	Hacı Hasan Mah.	1	Kavaklı Karyesi	4	Pınarhisar	8
Demirköy	19	Karahıdır Karyesi	4	Kırklareli	147	Vize	8

1933 yılında Türkiye’ye gelen Yugoslavya göçmenlerinden Kırklareli’ne iskân edilen olmamıştır.²⁴¹

1.4.1.4. 1934 Yılında Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1934 yılında Yugoslavya’dan Türkiye’ye gelen göçmenlerden 99 kişiden oluşan 43 ailenin kayıtlarını inceledik. Söz konusu ailelerin tamamı çekirdek ailedir. Ayrıca tek kişi olarak kayıt edilmiş, bireysel göçler Yugoslavya göçmenlerinde daha sık görülmektedir. Örneğin toplam 43 aile olarak kayıt edilmiş bu göçmenlerden aslında 23’ü aile sütununa tek kişi olarak kayıt edilmiştir. Bu 99 göçmenden ikisinin dili Arnavutça, altısının dili Boşnakça, geri kalanlarının ise Türkçe’dir. 71 göçmen iskânlı statüde, 28’i ise serbest göçmen olarak Kırklareli’ne yerleşmiştir. Söz konusu bu göçmenlerin aile reislerinin meslekleri ise şöyledir: 2 aile reisi aşçı, 6 aile reisi çoban, 3 aile reisi dülger, 4 aile reisi duvarcı, biri helvacı ve geri kalan aile reisleri ise çiftçidir. Ayrıca bu göçmenlerden iskânlı olanlara 21 parçadan oluşan toplam 900 dekar, serbest göçmen olanlara ise 3 parçadan oluşan 12 dekar orta tarım arazisi verilmiştir.

²⁴¹ BCA, 030. 10. 81. 531. 8.

Göçmenlerin 1934 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo ile doğum yerlerini ve Kırklareli’de yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.²⁴²

Tablo 42. 1934 Yılında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıkları

Yaş Aralıkları	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	1 Kişi
2-7 Yaş Arası	11 Kişi
8-15 Yaş Arası	15 Kişi
16-30 Yaş Arası	35 Kişi
31-60 Yaş Arası	33 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	8 Kişi

Tablo 43. 1934 Tarihinde Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Debre	3	Köprülü	26	Priştine	2	Struga	5
İştîp	14	Kumanova	4	Preşova	5	Üsküp	2
Kalkandere	5	Manastır	2	Prizren	12	Yuvanlı	1
Karadağ	1	Mitroviçe	2	Radoviş	14		

Tablo 44. 1934 Tarihinde Türkiye’ye Gelen Yugoslavya Göçmenlerinin Kırklareli’de Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ayvalı	6	Çengelli Köy	3	Evrensekiz	9	Kırklareli-Merkez	5
Babaeski-Merkez	1	Çiftlik Köy	15	Kasaba-Gündoğu	11	Lüleburgaz	2
Bedir Köy	5	Eskitaşlı	4	Kayabeyli	7	Turgutbey	8
Büyükkarıştıran	6	Evrencik	2	Kırıkköy	5	Vize	10

1.5. 1923-1934 YILLARI ARASINDA BÖLGEYE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLERİN BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISINA ETKİLERİ

Kültür, en geniş anlamıyla bir toplumu veya sosyal bir grubu belirleyen maddi ve manevi entellektüel ve duygusal özelliklerin bütünüdür. Sanat ve edebiyata ilaveten yaşam biçimlerini, değer sistemlerini, gelenekleri ve inançları da içerir. Kültürü

²⁴² Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

oluşturan temel öğeler dil, din, gelenek, görenek, sanat, dünya görüşü, tarih, mutfak ve tarihi yaşanmışlıklardır. Kısacası kültür bir toplumun kimliği ve hafızasıdır. Ortak bir coğrafyada, ortak idealler etrafında toplanmış ortak tarihe ve ortak geleceğe yönelik birliktelikle oluşan kültür o coğrafyada yaşayan insanların ortak kültürünü oluşturur. İnsanoğlunun kaderini etkileyen doğum, ölüm, evlenme, yeme-içme, örf ve adetler hatta iş hayatı bile kültür tarafından tayin edilir.²⁴³

Farklı kültürlerden gelen grupların doğrudan ve sürekli olarak ilişkiye girdiklerinde gruplardan herhangi birinin ya da tüm grupların özgün kültür yapılarında değişimin ortaya çıkması beklenir.²⁴⁴ Bir kültürde sosyalleşen ve daha sonra başka bir kültürel çevreye giren bireylerin yeni bir kültürle etkileşimleri sonucunda duygu, düşünce ve davranışlarında meydana gelen bu değişimlere kültürlenme denir.²⁴⁵ Kültürleşme süreci olarak da adlandırılan bu süreç, iki veya daha çok kültürün karşılıklı etkileşimlerinden yeni sentezlere varılmasıdır. Trakya Bölgesi toplumların kültürleşme süreçlerine gösterilebilecek en iyi örneklerden biridir. Edirne, Kırklareli, Tekirdağ illerinde tarihsel süreç içerisinde yaşayan Ermeni, Rum, Pomak, Gacal, Yahudi ve Türklerin farklı kültürel özelliklerinin süreç içerisinde kaynaşıp günümüze kadar ulaşmış olması bu süreçte etkili olurken, bölgenin göç yolları üzerinde olması ve Cumhuriyet döneminde de göç almaya devam etmesi bu sürece katkıda bulunmuştur.²⁴⁶

Cumhuriyet'in kurulmasından kısa bir süre sonra Türk-Yunan nüfus mübadelesi ile Trakya Bölgesi'nden ciddi bir Rum nüfus ayrılırken, bölgeye mübadiller yerleştirilmiştir. Mübadelede ve sonrasında gerçekleştirilen göçlerde ana hedeflerden biri, göçmenlerin en kısa sürede üretici konumuna getirilmesi olmuştur. Trakya Bölgesi'ne iskân edilen ya da kendi isteğiyle serbest göçmen statüsünde bölgeye yerleşen göçmenlerin üretici hâle gelmesi ile de bölge 4-5 yıl gibi kısa bir sürede ekonomik açıdan bir çok alanda üretim düzeyini arttırmıştır. Bölgeden ciddi bir gayrimüslim nüfusun göç etmesi her ne kadar başlangıçta bölge ekonomisini olumsuz

²⁴³ Ali Çakır, Bahadır Sezer, Derman Küçükaltan, "Trakya Mutfağı'nda Kültürel Unsurlar: Kırklareli Örneği", **Eko-Gastronomi Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, 2014, s. 58.

²⁴⁴ David Bartram, Maritsa V. Poros, Pierre Monforte, **Göç Meselesinde Temel Kavramlar**, Hece Yayınları, Ankara, 2017, s. 24.

²⁴⁵ Meral Gezici Yalçın, **Göç Psikolojisi**, Pharmakon Yayınları, Ankara, 2017, s. 73.

²⁴⁶ Sema Yalçın, Sibel Arık, "Bereket Kavramının Trakya Bölgesi Düğün Törenleri Geleneği ile İlişkilendirilmesi", **Akademik Sanat: Journal of Art Desing and Science**, S:2, Yıl: 2017, s. 84.

etkilese de bu süreç daha sonra yeni gelen göçmenler ve yerli halk için yeni fırsatların doğmasını sağlamıştır.

1.5.1. 1923-1934 Yılları Arasında Bölgeye İskân Edilen Göçmenlerin Bölgenin Ekonomik Yapısına Etkileri

Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllarda Trakya Bölgesi gerek yaşanan savaşlar gerekse göçler ile ciddi bir nüfus kaybetmiş, nüfus yoğunluğu ciddi şekilde azalmış durumdaydı. Bundan dolayı 1924 yılında Trakya'da nüfusa bağlı yaşanan bu sıkıntıları azaltmak için Trakya'ya yerleştirilecek muhacirlerin sayısının 100 bine çıkarılmasına dair bir karar alınmıştır.²⁴⁷ Ekonominin ve güvenliğin insan gücüne bağımlı olduğu bu dönemde bölge nüfusunu göçmen iskânları ile arttırmak son derece önemli görülmüştür. Ayrıca Trakya'nın Balkan göçmenlerinin geldikleri coğrafyaya en yakın bölge olması, göçmenlerin geldikleri coğrafyaya benzer iklim ve kültürel özelliklere sahip olması, ekilebilir boş tarım arazileri, çiftlikler ve gayrimüslimlerden kalan hane ve iş yerlerinin olması bölgenin tercih edilmesinde etkili olan diğer faktörlerdir.

1923-1934 yılları arasında Trakya Bölgesi'ne yapılan göçmen iskânlarının bölge ekonomisi açısından beklenen en önemli sonuçları arasında, talep artışına bağlı olarak fiyatlar genel düzeyinin hızla artması gelir. Yeni gelen göçmenlerin üretime başlamadığı, kısacası arzın sabit kaldığı, bu dönemde yüksek talep artışının fiyatlar genel düzeyinde hızlı bir artış ile sonuçlanması doğaldır. Diğer etkenlerin sabit olduğu varsayılırsa, bölgeye yerleşen bu kişilerin üretime başlaması ile arzda da artış olacağı için fiyatlar genel düzeyinin önce artan, üretimin artması ile azalan ve sonra da stabil olması beklenebilir.

Hayat pahalılığı ülke çapında fiyatlar genel düzeyinde zamana göre meydana gelen değişimler olarak ele alındığında genel fiyat endeksleriyle hesaplanan enflasyona karşılık gelmektedir. Ancak belirli bir zamanda farklı bölgelerde veya şehirlerde ortaya çıkan mekâna ilişkin fiyatlar, genel fiyat endekslerinden veya enflasyondan farklılaşabilmektedir. Bu durumda bazı bölge veya şehirlerde diğerlerine göre daha yüksek veya daha düşük hayat pahalılığından söz edilebilmektedir. Dolayısıyla aynı veya benzer bir gelir düzeyinde bulunan insanlar farklı hayat pahalılığı yüzünden

²⁴⁷ BCA, 30. 18. 01. 01. 10. 37. 10.

yoksulluktan farklı şekilde etkilenmektedirler. Özellikle gelişmiş ülkelerde kentler ve bölgeler arasında fiyat düzeyleri birbirine yakın olduğu gözlemlenirken, gelişmekte olan ülkelerde farklı bölgelerde veya şehirlerde ya da kırsal alanlarda malların fiyatlarında çoğunlukla önemli farklılıklar mevcuttur.²⁴⁸ Bu durumun en önemli sebepleri arasında ise yüksek taşıma maliyetleri, yetersiz işgücü ve erken Cumhuriyet dönemi için iklime bağlı üretim sayılabilir. İlk olarak 1914 yılında hesaplanan hayat pahalılığı endeksi, daha sonra 1922 yılından 1928 yılına kadar her yıl hesaplanmıştır. 1914 yılından 1922 yılına kadar endeksin hesaplanmamasının nedeni, önce I. Dünya Savaşı ve ardından yaşanan Kurtuluş Savaşı döneminin getirdiği şartlar ile açıklanabilir. 1914-1928 yılları arasında, 26 kalem zorunlu ihtiyaç ürününün perakende fiyatları baz alınarak 20 vilayet merkezi²⁴⁹ için hesaplanan endeksler kullanılarak Türkiye ortalaması bulunmuştur. Bu 20 il içerisinde Trakya Bölgesi'nden sadece Edirne bulunmaktadır ki bu da bölge hakkında fikir edinmemiz için yeterlidir. Endekse göre 1914 yılından 1928 yılına kadar Edirne'de hayat pahalılığı, hesaplama yapılan yılların tamamında Türkiye ortalamasının altındadır. Bu da göstermektedir ki 1924 yılından itibaren şehre ciddi bir göçmen nüfus yerleştirilmiş olmasına rağmen bu durum hayat pahalılığı seviyesini ya da bir başka deyişle enflasyonu Türkiye ortalamasından daha yukarılara çekmemiştir. Ancak Edirne'nin 20 il içerisindeki sıralamasının göç almaya başladığı 1924 yılından itibaren değiştiğini görüyoruz. Buna göre 1914 yılında Edirne 20 vilayet arasında hayat pahalılığının en az olduğu dördüncü il iken, 1922 yılında ikinci, 1923 yılında beşinci, 1924 ve 1925 yıllarında dördüncü, 1926 yılında altıncı, 1927 yılında dokuzuncu, 1928 yılında sekizinci olmuştur. Kaldı ki 1922-1928 yılları arasında Edirne'ye iskân edilen mübadil ve gayri mübadil toplam göçmen sayısı 49.441'dir. Bu da Edirne büyüklüğünde bir il için oldukça önemli bir sayıdır. Ancak 1914 yılı ile 1922 yılı arasında Edirne için hayat pahalılığı endeksinin ciddi bir artış göstermesi şehre gelen göçmenler ile değil o yıllar arasında yaşanan I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı ile açıklanmalıdır. Bunun en önemli kanıtı da

²⁴⁸ Şevket Tüylüoğlu, Ali Sait Albayrak, "Hayat Pahalılığı ve Türkiye'de İllerin Hayat Pahalılığı Sıralamasını Belirleyen En Önemli Faktörlerin Ridge Regresyon Analiziyle İncelenmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, Yıl: 2010, s. 63-64.

²⁴⁹ Bu iller şunlardır: Adana, Ankara, Antalya, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elâziz, Erzurum, Eskişehir, Giresun, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Konya, Mersin, Samsun, Sivas, Trabzon ve Zonguldak. Ayrıntılı bilgi için bkz. **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 222.

Türkiye hayat pahalılığı endeksinin 1914-1928 yılları arasında Edirne endeksinden daha fazla artış göstermesidir.

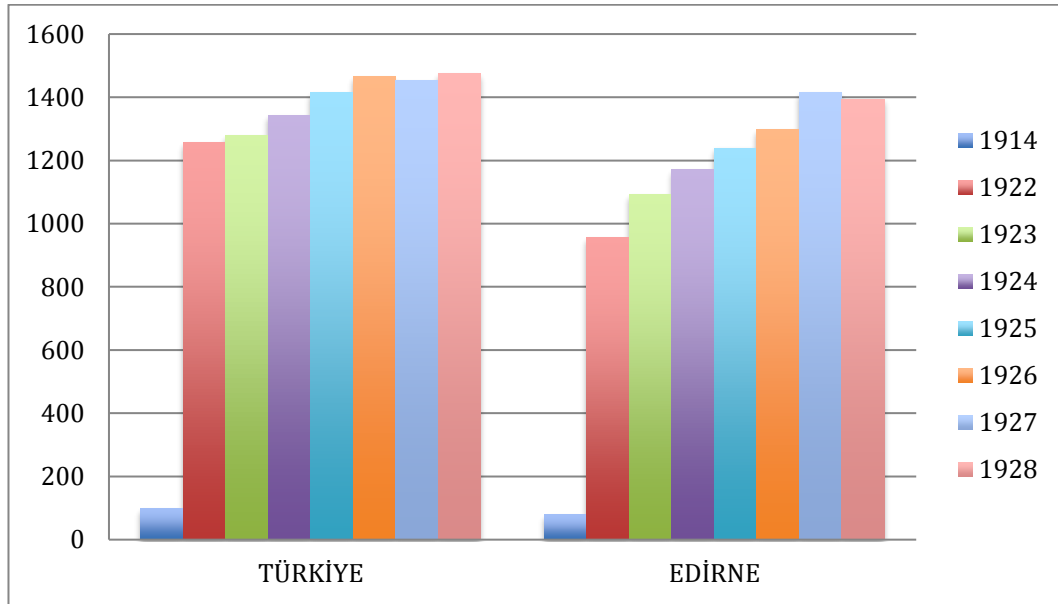
Tablo 45. Edirne Hayat Pahalılığı Endeksi 1914-1928²⁵⁰

1914	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
79	957	1091	1171	1239	1299	1414	1394

Tablo 46. Türkiye Hayat Pahalılığı Endeksi 1914-1928²⁵¹

1914	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
100	1256	1279	1343	1415	1466	1452	1474

1914-1928 yılları arasında Edirne ve Türkiye’de hayat pahalılığı endeksini gösterir grafik aşağıdaki gibidir²⁵²

Şekil 1. Türkiye ve Edirne’de Hayat Pahalılığı Endeksini Gösterir Grafik (1914-1928)

²⁵⁰ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 222.

²⁵¹ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 222.

²⁵² Grafik tarafımızca hazırlanmış olup, veriler 1929 İstatistik Yıllığı’ndan alınmıştır. 26 kalem zorunlu ihtiyaç maddelerinin perakende fiyatları (kuruş olarak) alınarak hesaplanmıştır. 26 kalem içerisinde bulunan ürünler şunlardır: Sadeyağ, zeytin yağı, kaşar peyniri, beyaz peynir, yumurta, siyah zeytin, çay, kahve, şeker, odun, kömür, gaz yağı, sabun, ekmek, buğday unu, pirinç, bulgur, makarna, patates, fasulya, nohut, mercimek, soğan, koyun eti, sığır eti, tavuk. Ayrıntılı bilgi için bkz. 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 222.

Her ne kadar Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Trakya Bölgesi göçmenler ile yeniden kalkındırılmaya çalışılsa da ticaret, hatta ilk yıllarda tarımda dahi istenilen sonuç elde edilememiştir. Göçlerden önce Rumların elinde olan bağcılık ve ipek böcekçiliği, iskân edilen göçmenler tarafından bilinmediğinden büyük bir darbe almış ve maalesef eski üretim potansiyelini bir daha yakalayamamıştır. Bu gibi pek çok alanda üretimin düşmesi idarecileri bazı önlemler almaya itmiştir. Bu önlemlerden biri, yurdun pek çok yerinde tarım, hayvancılık, bahçecilik, sağlık gibi konularda halkı eğitmek amacıyla kursların açılması olmuştur. Edirne'nin Karaağaç semti ise bu çalışmalar için pilot bölge seçilmiştir. Bölge ticaretini canlandırmaya yönelik atılan adımlardan bir diğeri ise pazar günleri Pazarkule Hudut boyunda Yunanların ve Türklerin her iki ülke polisinin nezaretinde kurduğu çoğunlukla takas usulünün kullanıldığı ve iştirak etmek için pasaportun aranmadığı panayırlar olmuştur. Karaağaç'ta mübadeleden sonra kurulmaya başlanan bu panayırlar 1950 yılına kadar devam etmiş ve bölge ekonomisine ciddi kazanç sağlamıştır.²⁵³

Başta mübadiller olmak üzere bu dönemde bölgeye iskân edilen göçmenlerin bölge ekonomisine çok önemli katkıları olmuştur. Makedonya Bölgesi'nden gelen tütüncü mübadillerin bir kısmının Trakya'ya yerleştirilmesi ile bölgede bir milyon kilo olan tütün üretimi, 2-2,5 milyon kiloya çıkmıştır.²⁵⁴ Bu dönemde gelen göçmenlerin çoğunluğunun çiftçi olması, bölgede nüfus azlığı sebebiyle ekimi yapılmayan arazinin çok oluşu ve mübadillerin tarımda uyguladıkları farklı yöntemler sayesinde kısa sürede bölgede tarım üretimi önemli miktarda artmıştır. Kemal Arı, göçmenlerin “muhamir arabası” diye bilinen -Trakya'da daha çok “talika” olarak bilinmektedir- ve Rumeli'de yaygın olarak kullanılan dört tekerlekli çelik talimiyeli at arabalarını getirip günlük yaşama kazandırdıklarını belirtmektedir. Kağnı arabalarına göre daha seri olan bu arabalar sadece Trakya'da değil, Anadolu'da da yaygın olarak kullanılır hâle gelmiştir. Bu arabalara sadece atlar koşulabildiği için koşumluk araba yapma zanaatı da ayrıca gelişmiştir.²⁵⁵ Ayrıca özellikle mübadele göçmenleri Trakya'da inşaa

²⁵³ “Güngör Mazlum Yazı Dizisi, Mübadil Kent Edirne-4”, **Hudut Gazetesi**, 9 Şubat 2017.

²⁵⁴ İbrahim Erdal, **Mübadele Uluslaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan**, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 272.

²⁵⁵ Kemal Arı, **a.g.e.**, s. 170. Ayrıca görüştüğümüz göçmenler traktörün henüz yaygın kullanımının olmadığı dönemlerde talika ve talika ustahının bölgede önemli bir zanaat olduğunu, talikaların sadece tarla sürümünde değil, her türlü ulaşımda kullanıldığını ve talikanın 90'lı yıllara kadar yaygın olarak kullanıldığını belirtmişlerdir. Babaları Selanik-Karacaabad doğumlu ve talika ustası

ettikleri evlerde genellikle bahçe içinde yer alan, zemin katı ahır ya da depo olarak kullanılan, üst katı ise hayat denen bir verandayla evin kullanım alanları olan odalara açılan bir form kullanmaya devam etmişlerdir.²⁵⁶

Özellikle Anadolu’da çok fazla arpa ve çavdar unu kullanılarak yapılan mayasız ekmeğin ocakta pişirilmesi yerine göçmenler daha sıhhi yöntemlerle hamuru mayalayarak buğday unundan yapılan ekmeğin fırında pişirilmesinin yaygınlaşmasını sağlamışlardır. Yine evlerde düz damlar yerine üç köşeli çatılar ve geniş pencereler göçmenler sayesinde yaygınlaşmıştır. Kemal Arı, mübadillerin ekonomiye kattığı bu değerlerin yanında Anadolu’da çok kullanılan ve Anadolu iklimine daha uygun olan mandayı tanıdıklarını ve bu hayvanın sadece etinden, sütünden faydalanılmadığını, ayrıca yük taşıma gibi konularda da mübadillerin hayatını kolaylaştırdığını belirtmiştir.²⁵⁷ Trakya’ya yerleşen mübadiller çiftçilik yaparken diğer hayvanların yanında mandaları da kullanmışlardır.²⁵⁸

Mübadiller ve bu dönemde gelen diğer Balkan göçmenleri, erken Cumhuriyet döneminde Türk sanayisinin ilk öncüleri arasında olmuşlardır. Bu anlamda değişik alanlarda yatırımlar yaparak Türkiye’de devletle iç içe geçmiş iş adamı tipinin de ilk örnekleri arasına girmişlerdir. Ancak Türkiye’nin bu dönemde içinde bulunduğu olumsuz ekonomik koşullar ve 1929 ekonomik krizinin de etkisiyle göçmenler ekonomik, sosyal ve siyasi süreçleri etkileyecek ve güçlü bir burjuvazi sınıfını oluşturacak fırsatı bulamamışlardır.²⁵⁹

olan Necmiye Çalışkan, Naciye Dilci ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 5 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

²⁵⁶ Mehmet Ali Gökaçtı, bu yapı tarzında inşaa edilen evlerin Balkan şehirlerinde sık görüldüğünü belirtmiştir. Bkz. Mehmet Ali Gökaçtı, **Nüfus Mübadelesi Kayıp Bir Kuşağın Hikayesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s. 67. Ayrıca mübadele göçmenlerinin yoğun olarak iskân edildikleri, Edirne İli’nin merkezine bağlı bir semt olan Yıldırım’da yaşayan göçmen ailelerin anlatılarına göre göçmenler bu mahallede bu mimari formda bir çok ev inşaa etmişlerdir. 2019 yılının Kasım ayında bu mahallede bu evlerden sadece 4 ev tespit ettik. Ancak bu evlerden biri daha sonra 2020 yılının Ocak ayında yıkılmıştır. Yıkılan bu evin son fotoğrafı ekler bölümünden görülebilir. Evlerden diğer ikisi kullanılmadığı için harabe durumdadır, biri ise halâ kullanılmaktadır. Ayrıca mübadillerin inşaa ettiği bu evlerde dikkat çeken bir diğer özellik bahçelerinde kuyunun ve geniş bir ada içerisindeki evlerin bahçelerinin komşu kapıları ile birbirine bağlantısının olmasıdır.

²⁵⁷ Kemal Arı, **a.g.e.**, s. 171.

²⁵⁸ Annesi ve babası Selanik göçmeni olan Mustafa Dadakçı, annesinin ailesinin çiftçilik yaparken mandaları kullandıklarını, ayrıca lakaplarının da “mandacılar” olduğunu belirtmiştir. Mustafa Dadakçı ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 5 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Kırklareli.

²⁵⁹ Mehmet Ali Gökaçtı, **a.g.e.**, s. 266-167.

1.5.1.1. Trakya Bölgesi'ne Yapılan Göçmen İskânlarının Ekonomik ve Sosyal Açından 1934 Trakya Olaylarına Etkisi

Mübadele öncesinde Trakya Bölgesi'nde ticarî faaliyetlerde Rum ve Ermenilerin etkin olması, bu kişilerin yerlerine gelen göçmenlerin ise çoğunlukla çiftçilikle uğraşıyor olması bölge ticaretini olumsuz etkilemiştir. Rumlardan kalan bu boşluğu Cumhuriyet'in ilk yıllarında Müslümanlar değil, bölgedeki Museviler doldurmuştur. 1927 nüfus sayımına baktığımızda Edirne'de 6.098, Tekirdağ'da 1.481 ve Kırklareli'de 978 kişi ile Museviler her üç ilde de Müslümanlardan sonra ikinci büyük dinî grubu oluşturmuşlardır.²⁶⁰ Musevilerin Trakya Bölgesi'nde ticaret hayatındaki mevcudiyetlerine Edirne'den örnek vermek gerekirse, 1928 yılında kentte faaliyet gösteren 284 tüccarın 135'i, yani %48'i, Musevi idi.²⁶¹ Ancak milliyetçilik duygularının oldukça güçlü olduğu bu dönemde söz konusu bu durum bazı kesimlerin tepkilerine neden olmuştur.

11 Eylül-28 Aralık 1933 tarihleri arasında Edirne Erkek Lisesi'nde görev yapan Nihal Atsız tam da bu milliyetçilik duygularının en yoğun olarak yaşandığı dönemde Trakya'da bulunmuş ve bu dönemde *Orhun* dergisini yayınlamaya başlamıştır. Mehmet Orhun'un 1930'lu yılların Edirne'sini ve Nihal Atsız'ın bölgede milliyetçilik duygularının gelişmesindeki etkisini anlatırken kullandığı şu ifadeler ilgi çekicidir:

*"1933 yılı Eylül ayının ilk haftasından sonra, Edirne Erkek Lisesi'nde son sınıf talebesi olarak bulunuyordum. Edirne Lisesi o tarihlerde Trakya'daki tek lise olduğu için, Kırklareli, Tekirdağ gibi komşu vilayetlerden de gelen arkadaşlarımız yanında eski Edirne Vilayeti'nin Yunanistan ve Bulgaristan kesiminde kalmış yerlerinden göçmen olarak gelmiş arkadaşlarımız da vardı. Daha 10 yıl önce Yunan işgalinden kurtulmuş olan bu sınır kentinde Milliyetçilik ruhu taze ve dipdiri idi."*²⁶²

Nihal Atsız'ın 21 Mart 1934'te *Orhun* dergisinde yayınladığı "*Komünist, Yahudi ve Dalkavuk*" başlıklı makalesinde Yahudiler, Türk Milleti'nin komünistlerden sonra ikinci büyük düşmanı olarak gösterilmiş ve menfaatleri için yaşadıkları ülkenin bayrağını dahi satmaktan çekinmeyecek kadar "*namussuz bezirgânlar*" olarak nitelendirilmişlerdir. Bu dönemde Yahudi karşıtı yazılar yayınlayan sadece Nihal

²⁶⁰ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 41-43. Cumhuriyet'ten önce Balkan coğrafyasında yaşayan Yahudi nüfusu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Karpat, **Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2017, s. 296-298.

²⁶¹ Murat Koraltürk, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Edirne'de Ticaret ve Sanayi: Sermayenin Etnik Kompozisyonu", **Edirne: Serhatteki Payitaht**, haz. M. Sabri Koz, Nedret İşli, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 299.

²⁶² Rıfat N. Bali, **1934 Trakya Olayları**, Libra Yayınları, İstanbul, 2014, s. 66.

Atsız olmamış, bir çok basın organında buna benzer yazılar yayınlanmıştır.²⁶³ Örneğin, Yahudi girişimcilerin bölge ekonomisindeki ağırlıklarının her geçen gün artmasına *Paşaili Gazetesi*'nde çıkan bir yazıda şöyle tepki verilmiştir.

*“Rum ve Ermenilerin memleketten uzaklaştırılmasıyla beraber bize geçen iktisadi sahaya ecnebi unsurların yerleştiğini görüyoruz. Madem ki Rum ve Ermenilerin iktisadi sahada bıraktıkları bir boşluk vardır, onu biz doldurmamız. Şu kısa müddet içinde memleketimizden uzaklaşan unsurların boşluğunu Türklerden gayri bir unsur işgal etmek üzeredir.”*²⁶⁴

Yine Trakya Umumi Müfettişi İbrahim Tali Bey bu durumu, 1934 yılında hazırladığı bir raporda şöyle açıklamıştır:

*“İktisadî sahada Türklerin emniyet ve itimatla adım atamamaları, Musevilerin iktisadî gelişmede arızasız ve engelsiz daha iyi yerleşmelerinde etken olacak, neticede Yahudi sermayesi Türk sermayesinin yerine tamamen geçecek, daha kolay ve daha emin bir vaziyetle kuvvetlenecek olan Yahudi sermayesine Türk sermayesi boyun eğmeye mecbur olacaktır. Çok hassas bir zeka oyunu hâlinde ve vasıtasız Yahudi kaynaklarından idare edilen bu propagandalar, kendi lehlerine beklenen neticeye doğru adım atmalarına vesile vermiş ve Türk sermayesi biraz daha tereddüte düşüp zayıflayarak gün geçtikçe piyasada gerilemiştir.”*²⁶⁵

İbrahim Tali raporunun bir çok farklı yerinde, Trakya Bölgesi'nde Yahudilerin özellikle iktisadî alandaki yükselişlerine dikkat çekmiş ve bu durumu düzeltilmesi gereken bir sorun olarak görmüştür. Trakya'da ne zaman bir Türk sermaye hareketi başlasa karşısına mutlaka bir Musevi sermayesinin dikildiğini ya da bu Türk teşebbüsüne iştirak çaresi aradıklarını belirten İbrahim Tali, bu durumun Musevilerin iyi niyeti ile açıklanamayacağını, bölgedeki şarapçılık, balık konserveciliği, un fabrikaları, peynircilik, zahire, yapağı, kuzu alıcılığı gibi bir çok iktisadî alanın doğrudan ya da dolaylı olarak Musevilerin elinde olduğunu belirtmiştir. Bu durum ise şüphesiz daha çok bölgeye yeni yeni kök salmaya çalışan muhacirleri etkilemiştir. İbrahim Tali'nin bu konuda önerisi ise şöyledir:

“Trakya Türkünü canlandırmak ve iktisadî kalkınmaya mazhar kılmak için iktisadî sahada yapılacak ilk teşebbüs, Trakya'nın kazanç ve hayat kaynaklarını sağlam tedbirlerle öz Türk çocuklarına intikal ettirmek ve bütün Trakya piyasalarını Musevi hakimiyetinden kurtarmaktır.”

²⁶³ Yahudilerin aleyhinde basında çıkan yazılar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sezen Kılıç, “1934 Trakya Yahudi Göçünde Türk Basınının Rolü”, **International Journal of Social Sciences and Education Research**, Volume: 1 (3), 2015, s. 923.

²⁶⁴ Aytaç Özkan, **a.g.e.**, s. 208.

²⁶⁵ Murat Burgaç, **Trakya Raporu 1934 Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey'in Gözünden 1930'lu Yıllarda Trakya**, Kaynak Yayınları, Ankara 2017, s. 37.

Ayrıca İbrahim Tali, ekonomik alanda canlanmayı ve sermayenin millileştirilmesini sağlayacak adımları, bölgenin göçmenlerle kalkındırılması, sınırlarda yeni bir savaş propagandasına yönelik yapılan dış propagandanın bertaraf edilmesi ve böylece Trakya sakinlerinin devlete güvenlerini artırarak, bölgeye ekonomik yatırım yapmalarını sağlamak şeklinde sıralamaktadır. Ayrıca nüfusunun çoğunluğu muhacir olan Trakya'nın en küçük sarsıntıdan etkilenen, henüz köklü üreticiler hâline gelmemiş göçmenlerinin, oturmuş üreticiler hâline gelmelerini sağlamak için bölge zahire ticaretinin de Yahudilerin elinden kurtarılması gerektiğini, muhacirlerin bu olumsuz etkilere karşı mümkün olduğu kadar korunup himaye edilmeleri gerektiğini belirtmektedir.²⁶⁶ Bir başka raporda ise Trakya'da ticarî alanda ortaya çıkan bu boşluğun ancak bölgeye iskân ettirilecek göçmenlerin geldikleri ülkelerdeki birikimlerini yanlarında getirerek sermaye olarak kullanmaları ile sağlanabileceği belirtilmiştir.²⁶⁷

1934 Trakya olayları, 14 Haziran 1934 tarihinde kabul edilen ve 21 Haziran 1934 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayınlanan 2510 sayılı İskân Kanunu ile de ilişkilendirilmektedir. Kanununun 9. maddesinin casusluk nedeni ile sınır boylarında yaşayanları buradan uzaklaştırmaya Dahiliye Vekili'ni yetkili kılması, 11. maddenin (a) bendinin ana dili Türkçe olmayanlara köy, mahalle, işçi ve sanatçı kümesi kurmasını yasaklaması, (b) bendinin de Türk kültürüne bağlı olmayanlarla, bağlı olup da Türkçe'den başka bir dil konuşanlar hakkında harsî, askerî, siyasi, içtimâî ve inzibatî sebeplerle İcra Vekilleri Heyeti kararı ile Dahiliye Vekili'nin lüzumlu görülen tedbirleri almasının mecburî tutulması, toptan olmamak şartıyla başka yerlere nakil ve vatandaşlıktan çıkarmanın bu tedbirlerden olması ile 1934 Trakya olayları arasında bağ kurulmaktadır.²⁶⁸ Ancak 21 Haziran'da *Resmî Gazete*'de yayınlanan bir kanunun daha henüz hiç uygulanmamış olduğu bir dönemde, yayınlanmasından yaklaşık 15 gün sonra gerçekleşen olayların nedenleri arasında sayılması çok muhtemel gözükmemektedir. Yaşanan olaylar kısa bir sürede şekillenmiş olmaktan uzaktır ve temelleri çok daha eski birikimlere dayanmaktadır.

²⁶⁶ Murat Burgaç, *Trakya Raporu 1934 Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey'in Gözünden 1930'lu Yıllarda Trakya*, s. 153-177-179.

²⁶⁷ *BCA*, 030. 10. 72. 475. 2.

²⁶⁸ Rıfat N. Bali, *a.g.e.*, s. 58; Zafer Toprak, "1934 Trakya Olaylarında Hükümetin ve CHF'nin Sorumluluğu", *Toplumsal Tarih*, Ekim, 1996, s. 20.

Rıfat Bali İskân Kanunu'nun 11. Maddesi'nin (b) bendinde "Türkçe'den başka bir dil konuşanlar" ile ilgili yer alan ifadeleri, Trakya Bölgesi'nde yaşayan Yahudiler ile ilişkilendirirken, Yahudilerin Türkçe konuşmamasının Edirne'de bir "mesele" hâline geldiğini, olayların patlak vermesinden kısa bir süre önce CHF Edirne Vilayeti İdare Heyeti Reisi İbrahim Akıncıoğlu'nun sahibi olduğu *Edirne Millî Gazetesi*'nin bir baş yazısında yer alan şu satırlara bağlamaktadır:

*"Türk topraklarında Türkçe konuşulur. Bu memleketin anadili, konuşma dili ve resmî dili Türkçe'dir. Bu mübarek topraklarda yaşayan ve onlara bütün varlıkları ve temiz kanları ile bağlı olanlar, bu dilden başka bir dil işitmeye tahammül edemezler."*²⁶⁹

Yukarıdaki Türkçe konuşulması ile ilgili ifadeleri Yahudiler ile ilişkilendirmek ne kadar doğrudur? Bu dönemde Türkçe konuşulması konusunda bir hassasiyet olduğu muhakkaktır. Ancak bölgede Türkçe'den başka bir dil konuşan tek grubun Yahudiler olmadığı ihmal edilmemesi gereken bir husustur. Bu dönemde Trakya Bölgesi'nde göçmenler arasında Pomakça, Boşnakça, Arnavutça, Ulahça gibi diller konuşulmakla birlikte, Türkçe'yi hiç bilmeyen Müslümanların sayısı da az değildi. Bu duruma *Tekirdağ Gazetesi*'nde yayınlanmış bir yazıdan örnek verecek olursak:

*"Trakya köylüsünün lisan meselesi de halledilecek işlerden biridir. Öz dilimiz Türkçe olduğu hâlde Trakya havalisindeki bazı köylerde halâ birkaç lisanla konuşanlara tesadüf edilmektedir. Bu köyler bir araya geldikleri zaman Pomakça, Arnavutça, Boşnakça, Ulahça ve kısmen Bulgarca konuştukları için öz dillerini öğrenmekte güçlük çekmektedirler. Bu köylülerimizin aralarındaki lisan karışıklığına yine kendilerinin nihayet vermesini dilemek, kendi istifadeleri iktizasındandır."*²⁷⁰

Dolayısıyla Trakya'da çıkan yerel gazetelerde ve İbrahim Tali'nin raporunda değindiği asıl mesele, Yahudilerin Türkçe konuşmamaları ya da muhacirler arasındaki grupların farklı dil kullanmaları değil, Türkçe'nin ana dil olarak öğrenilmesi ve kullanılmasıydı. Ayrıca II. Dünya Savaşı'nın ardından 18 Mayıs 1947 tarihinde İskan Kanunu'nun 11. maddesi kaldırılmıştır.²⁷¹

Zafer Toprak, 1934 yılının Haziran ayında halk arasında hükümetin Yahudilerin Trakya'dan göç etmesini istediğini ancak bunu açıktan açığa değil, özel tertipler ve baskılarla yapılmasını tercih ettiği söylentilerinin dolaştığını belirtmektedir. Sonrasında ise 3-4 Temmuz gecesi "*çapulcu anası*" Kırklareli'de Yahudi evlerinde hırsızlığa ve soygunculuğa koyulmuş, soygunculuk çarşıya ve dükkânlara sireyet

²⁶⁹ Rıfat N. Bali, **a.g.e.**, s. 60.

²⁷⁰ "Trakya Köylüsünün Refahı İçin", **Tekirdağ Gazetesi**, 28 İkincikanun 1937, s.1.

²⁷¹ **Resmî Gazete**, S. 6640, 24 Haziran 1947, s. 12544.

etmeden bastırılmış ve bu sırada 65 ev soyulmuş, olaylar sırasında bir jandarma şehit olmuş ve bir Yahudi de yaralanmıştır.²⁷²

1934 olaylarından sonra bölgeden göç eden Yahudilerin sayısı bir başka tartışmalı konudur. Ancak bu bağlamda da 1927 nüfus sayımı ile 1935 nüfus sayımında belirtilen bölgedeki Yahudi nüfus arasındaki farkı en doğru rakamlar olarak kabul etmek gerekir.

Tablo 47. 1927-1935 Nüfus Sayımlarına Göre Trakya’da Musevi Nüfus²⁷³

	1927 Nüfus Sayımı		1935 Nüfus Sayımı	
	Dini: Musevi	Dili: İbranice	Dini: Musevi	Dili: İbranice
Edirne	6.098	5.876	4.071	2.986
Kırklareli	978	912	680	362
Tekirdağ	1.481	1.197	1.221	547
Çanakkale	1.845	1.303	1.583	1.256
Toplam	10.402	9.288	7.555	5.151

Yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi bölgedeki Musevilerin nüfusu 2.847 kişi azalmıştır. En fazla azalmanın olduğu il 2.017 kişi ile Edirne, en az azalmanın olduğu il ise 260 kişi ile Tekirdağ’dır. Tabloda dikkat çeken bir diğer unsur ise bölgede ana dilini İbranice²⁷⁴ olarak belirten Musevilerin sayısında ciddi bir azalma olmasıdır. Musevilerin bölgeden göçleri II. Dünya Savaşı döneminde ve İsrail’in kurulduğu 1948 yılından sonra hız kazanmıştır. 1948 yılının Eylül ayında *Edirne Postası*’nda çıkan bir haberde şehirdeki Musevî vatandaşların Hayfa, İtalya veya İsviçre’ye gitmek üzere pasaport aldıklarını, önceleri gençler arasında başlayan bu göçe, sonraları ailelerin geri kalanlarının da katıldığı, bu kişilerin daha sonra Filistin’e geçecekleri belirtilmiştir. Ayrıca göç eden bu Musevilerin Edirne’de ekonomik sıkıntı yaşadıklarından dolayı göç ettiklerini belirttikleri ifade edilmiştir.²⁷⁵ Ancak daha sonra çıkan başka bir haberde göç işinin İsrail’den emir alan bir komite tarafından organize edildiği,

²⁷² Zafer Toprak, **a.g.m.**, s. 22. Temmuz 1934 olayları ve Kırklareli’de Musevi Cemaati’nin sosyal hayatı için bkz. Erol Haker, **Bir Zamanlar Kırklareli’de Yahudiler Yaşardı**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 249-268.

²⁷³ **1929 İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 41-44; **1936 Trakya İstatistik Yıllığı**, C. I, Yıl: 1936, Mehmet İhsan Matbaası, Ankara, 1938, s. 35-37.

²⁷⁴ İstatistik Yıllıkları ve Genel Nüfus Sayımlarında her ne kadar bu dil İbranice olarak belirtilmiş olsa da aslında Trakya Bölgesi’nde Yahudilerin konuştukları dil ve eğitim dilleri Ladino’dur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Erol Haker, **a.g.e.**, s. 308.

²⁷⁵ “Yahudiler Nereye Gidiyor”, **Edirne Postası**, 15 Eylül 1948, s. 1; “Yahudilerde Göç Hazırlığı”, **Edirne Postası**, 27 Ekim 1948, s. 1.

bölgedeki Yahudilerin göç etmeden önce gayrimenkullerini ve menkul eşyalarını sattıkları, işlerini ise tasfiye ettikleri belirtilmiştir.²⁷⁶ Böylece 1965 yılına gelindiğinde Edirne’de 321, Tekirdağ’da 170, Kırklareli’de 75 ve Çanakkale’de de 496 olmak üzere toplam 1.053 Musevi kalmıştır.²⁷⁷

1.5.2. 1923-1934 Yılları Arasında Bölgeye İskân Edilen Göçmenlerin Bölgenin Sosyo-Kültürel Yapısına Etkileri

Cumhuriyet döneminde Trakya Bölgesi’ne yoğun olarak yerleştirilen ilk göçmenler mübadiller ve Bulgaristan göçmenleridir. 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması kapsamında yapılan “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi’ne İlişkin Sözleşme ve Protokol” çerçevesinde hakları bir antlaşma ile belirlenen mübadillere yeni ikamet yerlerinde Yunanistan’da bıraktıkları mallarına karşılık mal verilmiştir. Bu durum maalesef zaman zaman iskân edildikleri yerlerdeki yerli halkın tepkisine neden olmuştur. Nedim İpek, Yunanistan’daki Türk köylüsünün koyun, keçi, çift hayvanı ve hububatını terk ederek sahillere döküldüğünü, özellikle Makedonya köylüsünün bölgenin en faal üretici unsuru olması sebebiyle nispeten mühim bir servete sahip olduklarını ve bu serveti Yunanistan’da bırakıp göç etmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir.²⁷⁸ Malını mülkünü, hayvanlarını, kısacası servetinin neredeyse tamamını bırakıp gelen göçmenler, bıraktıkları malların tam karşılığını alamamaktan şikayet ederken, bir de yeni yerleştikleri yerlerin sakinleri tarafından haksız yere kendilerine mal verildiğine dair imalar ile karşı karşıya kalmışlar,²⁷⁹ hatta bazı yerlerde mal dağıtımı yerli halk tarafından engellenmeye çalışılmıştır. Fahriye Emgili, Mersin’de mübadiller ile yaptığı bir çalışmada, Ali Bölükbaşı’nın “*Bir takım ağalar orada toprağınız, malınız yok idi ancak burada varmış gibi mal talep ediyorsunuz dediler*”, yine Selanikli Osman Oğuz’un ise mal dağıtımı ile ilgili “*Hatırlıyorum. İstemezlerdi. Gavurların malları hep onlara kalsın isterlerdi. Onun için istemezlerdi macır milletini.*

²⁷⁶ “Yahudiler Gidiyor”, **Edirne Postası**, 19 Şubat 1949, s. 1; “Yahudiler Filistin’e Gidiyorlar”, **Edirne Postası**, 5 Mart 1949, s. 1.

²⁷⁷ **1965 Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri**, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1969.

²⁷⁸ Nedim İpek, **Mübadele ve Samsun**, s. 170.

²⁷⁹ Mehmet Ali Gökaçtı, **a.g.e.**, s. 270.

Gavur gibi sanarlar” dediklerini belirtmiştir.²⁸⁰ Aytaç Özkan’ın belirttiğine göre benzer durumlar nüfusunun çoğunluğu göçmen olan Trakya’da da yaşanmış, mübadiller bıraktıkları malların karşılığını alamadıklarına dair şikayetlerde bulunurken, yerli halktan bazı kimseler de “*bu yabanlar geldi en güzel evlere yerleştiler*” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Ancak Aytaç Özkan, münferit olarak yaşanan bu olaylardan genelleme yapmanın çok doğru olmadığını, özellikle Trakya köylerine yerleşen göçmenlere köy halkının elinden geldiği her türlü yardımı yaptığına dair verilerin çoğunlukta olduğunu ifade etmekte ve bu düşüncesini örneklendirmektedir. Örneklerden biri de Tekirdağ’da görev yapan Trakya İskân Mıntıkası Müdürü Ali Bey’in, *Paşaili Gazetesi*’ne verdiği bir mülakattır. Buna göre, mübadiller tarım aletlerini tedarik edinceye kadar arazilerini ekebilmeleri için Tekirdağ halkı imece usulü tarım yapmaya söz vermiş, İncecik Nahiyesi 30, Barbaros Nahiyesi 580, Gündüzlü Nahiyesi 220, Hayrabolu Kazası 13, Kırklareli’nin Bedre Köyü 1.170, Babaeski 500 dönüm yer hazırlamıştır.²⁸¹

Edirne Merkez İlçe’ye mübadiller iskân edilirken Serez’den gelen zengin göçmenler Kaleiçi, Yıldırım ve Kırıyık’a yerleştirilmiş, ticaret ile uğraşan ya da esnaf olanlara fırın, dükkan, han, otel, yağhane, değirmen ve çömlekhane gibi gayrimenkuller verilmiş, daha çok tarımla uğraşan Karacaovalı göçmenleri ise Kırıyık, Yeliburgaz, Yıldırım ve Kirişhane’ye iskân edilmişlerdir. Güngör Mazlum’um belirttiğine göre Drama, Serez ve Gevgili bölgesinden gelip Edirne’ye yerleşen mübadiller Türkçe konuşabiliyorken, Makedonya Bölgesi’nden gelen Karacaovalıların büyük çoğunluğu Türkçe bilmiyordu. Bu nedenle Karacaovalıların kenar mahallelere yerleştirilmiş olmaları da topluma intibak etmelerini daha da zorlaştırmıştır. Türkçe bilen göçmenlerin sosyal ve ekonomik hayata adapte olmaları daha kolay olurken, Türkçe bilmeyen mübadiller bu süreci daha sıkıntılı atlatmıştır. Muhacirliğin yanı sıra bir de Türkçe konuşmuyor olmaları yerli halk ile kaynaşmalarını zorlaştırmış, hatta bu kişilerin dışlanmalarına neden olmuştur.²⁸² Muhtemelen bu mübadiller evlenmek için de tercih yaparken dil konusuna dikkat etmişlerdir. Çünkü aksi durumda hayatları daha da zorlaşmıştır. Örnek vermek gerekirse, mülakat yaptığımız mübadil çocuklarından biri evlerinde

²⁸⁰ Fahriye Emgili, “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinin Mersin’in Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri”, **Tarih İçinde Mersin Kolokyumu II**, Mersin, 2005, s. 138.

²⁸¹ Aytaç Özkan, **a.g.e.**, s. 136.

²⁸² “Güngör Mazlum Yazı Dizisi, Mübadil Kent Edirne-3”, **Hudut Gazetesi**, 8 Şubat 2017.

çocukluğunda hiç Türkçe bilen birinin olmadığını, ağabeyinin eşinin de mübadele göçmeni olmasına rağmen farklı bir dil konuştuğunu, bu nedenle de vefatına kadar Türkçe'yi ancak derdini anlatabilecek kadar bilen kayınvalidesi ile iletişim kurmak için yengesinin, eşinin ailesinin konuştuğu dili de öğrenmek zorunda kaldığını anlatmıştır.²⁸³ Ayrıca Türkçe bilmeyen mübadil ailelerin çocukları da Türkçeyi iyi bir şekilde ancak okulda öğrenebilmişlerdir.

Erol Yaş, Edirne ve Edirne'ye bağlı köylerde yaptığı saha çalışmasında göçmenlerin kendilerini geldikleri yerlere göre adlandırdığını, örneğin Karacaova'dan gelenlerin kendilerini "Karacovalı", Kırcaali'den gelenlerin "Kırcalili", Bulgaristan'ın bazı yerlerinden gelenlerin "Pomak", bazı yerlerinden gelenlerin "Dağlı", Romanya'dan gelenlere ise muhacir denildiğini belirtmiştir.²⁸⁴ Edirne'de göçmen ve göçmen çocukları ya da mübadil çocuk ya da torunları ile yaptığımız çalışmalarda buna benzer bir durum tespit ettik. Mübadiller kendilerini çoğunlukla "mübadil" olarak değil, geldikleri yerlere göre adlandırmaktadırlar. Örneğin, Karacaovahlılar kendilerini Karacaovalı, konuştukları dili "Karacaovaca", Nudya göçmenleri kendilerini "Nidyan", konuştukları dili "Nidyanca", Bezova'dan gelenler "Bizofka" konuştukları dili "Bizofkaca" olarak adlandırırken, Bulgaristan ve Yunanistan'ın bazı köylerinden gelenlere Pomak, Romanya'dan gelenlere göçmen, Yugoslavya ve Bulgaristan'dan gelenlere ise çoğu zaman "muhacir" denildiğini tespit ettik.

Trakya'ya yerleşen mübadiller arasında özellikle Kuzey Yunanistan'dan gelenlerin Pomakça, Makedonca ve Ulahca konuşuyor olması, mübadele sonrasında başta Bulgaristan'dan gelen göçmenler olmak üzere Pomakça konuşanların yaygınlaşması ve bunlara Boşnakça, Arnavutça konuşanların eklenmesi ile bölgede dil açısından oldukça çeşitlilik ortaya çıkmıştır. 1927 nüfus istatistiklerine göre Edirne nüfusunun % 95.48'i Müslüman olmasına rağmen Türkçe konuşan nüfusun oranı % 93.22'dir. Aynı istatistiklere göre Kırklareli nüfusunun % 98.78'i Müslümanken, nüfusun % 96.06'sının ana dili Türkçe'dir. Tekirdağ'da ise nüfusun % 98.67'si Müslüman olmasına rağmen % 96.72'sinin ana dili Türkçe'dir. Bu da demek oluyor ki 1927 itibari

²⁸³ Emine Kutlucuk ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi 5 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne, Naciye Yıldırım ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

²⁸⁴ Erol Yaş, **Edirne Ağzı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul 1973, s. 5.

ile Edirne’de nüfusun % 2.26’sı, Kırklareli’de % 2.72’si ve Tekirdağ’da da % 1.95’i Müslüman olmasına rağmen ana dili Türkçe değildir.²⁸⁵

Ancak bu dil çeşitliliği milliyetçilik duygularının oldukça derin bir şekilde hissedildiği iki dünya savaşı arası bu dönemde “kültürel bir mozaik” olarak algılanmamış, gerek bölge halkı, gerek karar verici idareciler tarafından düzeltilmesi gereken bir sorun olarak görülmüştür. Birinci nesil muhacir çocukları “yarım gâvur”, “gâvur” şeklinde hakaretlere maruz kaldıkları için bu durumu süreç içerisinde en çok incindikleri tecrübeler arasında saymışlardır.²⁸⁶ Trakya Umumi Müfettişi İbrahim Tali ise raporunun maarif işleri kısmında bu durumu Trakya mektep hareketi açısından en önemli sorun olarak görmüştür. Trakya halkı arasında muhacirlerin çoğunluğu oluşturduğunu belirten İbrahim Tali, bu kişiler arasında farklı dillerin konuşulmasını düzeltilmesi gereken bir sorun olarak görmüş, bu durumun çözümü için de bu ailelerin çocukları arasında okullaşmanın yaygınlaştırılmasını ve bunlar vasıtasıyla ana babalarının kullandıkları bu dilleri unutmalarını sağlayarak bu kişiler arasında tam manasıyla “*Türklüğe mal etme hareketi*”nin başlatılmasını önermiştir.²⁸⁷ Ancak yaptığımız çalışmalarda ve mülakatlarda bölgeye yerleşen göçmenlerin dil konusunda direnç göstermediklerini, Türkçe’nin öğretilmesi ve öğrenilmesi konusunda büyük ölçüde uyumlu bir süreç izlediklerini gördük. Örnek vermek gerekirse Edirne’de iskân edilmiş mübadil torunlarından biri anneannesinin vefatına kadar sadece Pomakça konuşabildiğini, Türkçe’yi hiç bir zaman öğrenemediğini ama torunları evde Pomakça konuştuğunda kızdığını, “biz Türkiye’de yaşıyoruz ve siz artık Türkçe konuşacaksınız” şeklinde kendilerini uyardığını anlatmıştır.²⁸⁸ Bir başka mübadil kızı ise ilkokul çağına geldiğinde annesinin yalnızca Nidyanca²⁸⁹ konuşabildiğini, kendisinin de ancak okulda Türkçe’yi öğrenebildiğini ifade ederek şunları eklemiştir: “*Annem Türkçe’yi öğrenmek için çok hevesliydi, okulda öğrendiğim her kelimeyi evde*

²⁸⁵ 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 45.

²⁸⁶ Naciye Yıldırım, Havva Livada, Ahmet Livada ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

²⁸⁷ Murat Burgaç, **Trakya Raporu 1934 Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey’in Gözünden 1930’lu Yıllarda Trakya**, s. 195.

²⁸⁸ Gülser Orgun ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 20 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

²⁸⁹ Naciye Yıldırım, geldikleri köyün adından dolayı kendilerinin Nidyan olduğunu (Selanik-Nutya Köyü), konuştukları dilin de Nidyanca olduğunu ifade etmiştir. Nidyanca diye bahsedilen dilin o bölgede kullanılan Ulahça olması muhtemeldir. Çünkü Nidyanca diye bahsedilen dilin Pomakça ve Makedonca konuşan diğer göçmenlerin konuştukları dilden çok farklı bir dil olduğunu da belirtmiştir. Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

ona öğretiyordum. Bu sayede derdini anlatabilecek kadar Türkçe öğrendi.”²⁹⁰ Türkçe konuşma konusundaki hassasiyet ve gayretler sadece mübadiller arasında değil, Balkanlardan gelen diğer göçmenler arasında da görülmektedir. Edirne Merkez’e bağlı Budakdoğanca Köyü’ne yerleşen Silistre göçmeni bir aile üyeleri, sadece merak ettikleri için dedelerinden Bulgarca konuşmasını istediklerinde “*ben Köstence’de vapura bindiğim anda Bulgarca konuşmayı bıraktım*” şeklinde cevap aldıklarını belirtmiştir.²⁹¹

Trakya’da özellikle mübadiller arasında lakap kullanılması da son derece yaygın olmuştur. Mustafa Hatipler, mübadillerde lâkapların farklı bir ses yapısına sahip olduğunu, bunun sebebinin de kullandıkları diller olduğunu belirtmiştir. Mübadillerden bazıları bu lâkapları soyadı kanunundan sonra soyadı olarak almış, bazıları ise tamamen farklı bir soyismi almışlardır. Edirne’de mübadillerin kullandıkları lâkaplara örnek olarak Mustafa Hatipler şunları vermiştir: Kingivi, Tutunivi, İbrişko, Çoykova, Galitçiva, Çimçoykova, Hayta, İbrimçivi, Isinka, Isince, Tafçe, Alok, Alibeg, Mustabeg, Sutibik, Jurva, Doliv, Abdulvi, Dulgarvi, Mutaşçe, Gala, Mollaisin, Mollamemet, Satsolvi, Tartoluşko, İsnkivite, Jinivi, Karlotçivi, Abdulçe, Boynitsa.²⁹²

Güngör Mazlum, Edirne’de mübadillerin yaşadığı mahallelerde insanların hep lâkapları ile anıldığını ve hâlen bu lâkapların kullanıldığını belirtmiştir. Lâkaplardan bazılarının bir anlamı varken bazılarının hiçbir anlamı yoktur. Örnek olarak, Sarpar Ali, Caca Ramiz, Kusa Süleyman, Belo Yusuf, Beyaz Sino Mustafa, Oğul Ciro Mehmet, Mazne Hüseyin, Düz Serko Rafet, Bico Hasan gibi.²⁹³

Trakya’nın yerli halkının göçmenlerle, göçmenlerin de kendi aralarında farklı bölgelerden göç etmiş kişilerle kız alıp verecek kadar kaynaşması ise maalesef daha geç tarihlerde olmuştur. Mübadil aileden gelen kişilerle yaptığımız görüşmelerde neredeyse tamamı yerleştikleri tarihlerde kız alıp vermede karşılıklı sorunların yaşandığını, evliliklerde daha çok aynı yerden göç etmiş kişilere öncelik verdiklerini,

²⁹⁰ Naciye Yıldırım ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

²⁹¹ İsmail Sağlam ve dedesi, babaannesi, amca ve halaları ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 5 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

²⁹² Mustafa Hatipler, **Selanik’ten Edirne’ye İnsan Ziyanlığı (Gözyaşı, Hicran ve Büyük Mübadele)**, Assos Yayınları, İstanbul 2003, s. 118.

²⁹³ Güngör Mazlum, “Mübadil Kent Edirne”, **Mübadil Kentler: Türkiye**, ed. Müfide Pekin, Lozan Mübadilleri Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013, s. 164.

ancak bu durumun zamanla ortadan kalktığını belirtmiştir. Bu konuya yaptığımız mülakatlardaki anlatılardan şu örnekleri verebiliriz: *“Ağabeyimin arkadaşı ve göçmen çocuğu olan komşumuzun oğlu boylu poslu, yakışıklı ve bir devlet kurumunda müdür olmasına rağmen sırf Pomak olduğu için sevdiği kızı vermediler”*. Bir başka ilginç örnek ise Edirne’de bir ailenin oğullarını evlendirirken, göçmen bir aileden gelen Havva ismindeki gelin adayının ismini, bu isim çoğunlukla göçmen Pomakların kullandığı bir isim olduğu için düğün davetiyesinde “Sevinç” olarak değiştirmesi verilebilir.²⁹⁴ Her ne kadar istisnaları olsa da sosyal adaptasyon açısından maddi durumu iyi, hayat düzenini oturtmuş göçmenlerin bu sorunları daha hızlı bir şekilde aştıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca bu durumun uzun yıllar görülmesinin nedenlerinden biri de yukarıda da belirttiğimiz gibi özellikle kenar mahallelere yapılan iskânların göçmenlerin sosyo-ekonomik yapısını olumsuz etkilemesi, bu kişilerin büyük çoğunluğunun nesillerce bu semtlerde yaşamaya devam etmesi ile de ailelerin geçmişiyile ilgili bu bilgilerin nesillerden nesile aktarılması ve orada yaşayanlar tarafından bilinmesidir. Dolayısıyla toplumsal hafıza sayesinde, ailelerin geçmişleriyle ilgili bilgiler buralarda nesillerden nesillere aktarılmıştır. Yukarıda verdiğimiz örneklerin yanı sıra bugün gelinen nokta oldukça farklıdır. Göçmen ve göçmen çocuklar ile yaptığımız görüşmelerde “Trakya’nın yerlisinden ya da sizin geldiğiniz yerden farklı bir bölgeden göç etmiş göçmenlerden kız alıp verir misiniz” sorusuna mülakat yapılan göçmenlerin büyük çoğunluğu “evet” şeklinde cevap vermiş, ancak geçmiş yıllarda bu konuda sorunların daha sık yaşandığını da ilave etmişlerdir.

Toplumsal hafıza, Trakya köylerine iskân edilen göçmenlerin büyük çoğunluğunun en azından bir kaç nesil boyunca buralarda yaşamaya devam etmesiyle köylerde de canlı kalmıştır. Bu olguya örnek teşkil etmesi açısından Edirne İli Merkez İlçesi’ne bağlı bir köy olan Budakdoğanca Köy Kütüğü’nü inceleyebiliriz. Budakdoğanca, Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren Balkanların çeşitli yerlerinden göçmenlerin yerleştirildiği bir köy olmuştur. İskânlı göçmenlerin iskân yerlerini terk etmelerinin önündeki en büyük engel, devlet tarafından verilen gayrimenkullerin bu durumda geri alınması olmuştur. Devletin iskânlı göçmenleri kolluk kuvvetleri ile takip ettiği, bu

²⁹⁴ Lale Korkmaz İle Yapılan Görüşme, Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

kişilerin başka şehir ya da köylerde yaşayan yakınlarının yanında kalmalarının dahi izne bağlı olduğu bu dönem sonunda ise artık bu göçmenler muhtemelen yerleştikleri yere ve insanlara alıştıklarından ve entegre olduklarından buralarda gönüllü olarak kalmaya devam etmişlerdir.²⁹⁵ Budakdoğanca Köyü'nün ilk köy kütüğüne kayıtlı 216 hanenin 191'i göçmendir. Bunlardan 2 hane İran göçmeni, geri kalanı Balkan göçmenidir. Buna göre 191 aileden, aile reisinin vefat ettiği iki aile Bulgaristan'a geri dönmüş, 9 aile Trakya Bölgesi dışında bir ile nakil olmuş, 6 ailenin durumu bilinmiyor, geri kalan köye ilk yerleşen aile bireyleri ise köyde vefat etmişlerdir.²⁹⁶ Aslında bu inceleme küçük çaplı da olsa, Trakya'ya iskân edilen göçmenlerin iskân edildikleri yerleri uzun yıllar terk etmediklerini göstermesi açısından önemli bir örnektir.

²⁹⁵ Özellikle mübadele göçmenlerinin geldikleri bölgelerin iklim özelliklerine uygun yerlere iskân edilmemeleri eleştiri konusu olmuş, *Son Posta Gazetesi*'nde çıkan bir haberde bu konu ile ilgili şöyle denilmiştir: “mübadele ettiğimiz muhacirlerin vaziyetini bile senelerden beri ıslah edemedik. İnsan bir çiçek fidesi bile naklederken muhitini, havasını, toprağını nazarı itibara alır. Sahilin rutubetli ve yumuşak havasına alışan bir çiçek kuru ve sert havalı yaylalarda soluverir”. Ayrıntılı bilgi için bkz. “Muhaceret Siyaseti Karşısında Halk”, *Son Posta*, 15 Ağustos 1931, s. 2.

²⁹⁶ Veriler Necmettin Kıyıcı tarafından excele aktarılan Budakdoğanca Köy Kütüğü kullanılarak elde edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Edirne İli Merkez İlçesi Budakdoğanca Köy Kütüğü**. (Kütük Budakdoğanca Köyü'ndedir).

İKİNCİ BÖLÜM

1935-1938 YILLARI ARASINDA TRAKYA BÖLGESİ'NE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER

2.1. TRAKYA'YA İSKÂN EDİLMESİ PLANLANAN GÖÇMENLER İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR

1935 yılı ve sonrasında Trakya Bölgesi'ne iskân edilmesi planlanan göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanması, muhtemel sorunların giderilmesi için birçok hazırlık yapılmıştır. Bölgenin gelecekte iskân durumunun planlanması için 1934 yılında toplanan Merkez İskân Komisyonu, komisyon azaları ve bölge valilerinin katıldığı bir toplantı düzenleyerek hem durum değerlendirmesi hem de gelecek ile ilgili planlar yapmıştır. 1934 yılına kadar bölgeye gelen muhacirler için tüm imkânların seferber edildiği, endişe verici hiçbir eksik olmadan bu işlerin tamamlandığı, ancak bundan sonra gelecek göçmenler için acil kararların alınması gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre kalan metruk ve millî malların durumunun tespit edilmesi, bölgede kadastro çalışması yapılarak devlete ait toprakların miktarının öğrenilmesi, ayrıca vilayetlerin köy ve meralar üzerinde yapacakları çalışmalar ile Trakya Bölgesi'nin daha ne kadar nüfus besleyebileceğinin tespit edilmesine karar verilmiştir. Ayrıca muhacirlerin getirdikleri “Ley” ve “Leva”ların Trakya'daki banka şubelerinden biri tarafından günlük kur üzerinden satın alınmasını sağlamak için yapılan görüşmelerin takip edilmesi alınan bir diğer önemli karar olmuştur.²⁹⁷

Trakya'ya 1934 yılı bahar aylarından aynı yılın Kasım ayına kadar Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan gelen göçmenlerin sayısı 15 bini geçmiş, yine Kasım ayı itibari ile 20 bin göçmen ise Romanya'da yola çıkmak üzere hazırlıklarını tamamlamıştır. Gelecek bu ilave göçmenlerin de Trakya'ya yerleştirilmeleri ihtimali

²⁹⁷ BCA, 030. 10. 72. 472. 8.

üzerine, 1934 yılında Trakya Umumî Müfettişliği, Başvekil İsmet İnönü'ye bir mektup göndermiş ve bu göçmen yoğunluğunun karşısında bütçede yeterli meblağın olmadığını, Trakya'da yıl içinde tertip edilecek balo ve müsamerelerin gelirlerine ilaveten, Ankara ve İstanbul'da düzenlenecek olanların da gelirlerinin Trakya'daki göçmenlerin yararına tahsis edilmesini talep etmiştir.²⁹⁸ Göçmenlerin yararına kullanılabilecek ilave gelirler bulmak, her dönem olduğu gibi bu dönemde ilgili kurumların meselesi hâline gelmiştir.

16 Şubat 1935 tarihinde Edirne'de toplanan Tekirdağ, Kırklareli, Edirne ve Çanakkale valileri 1935 yılı içinde Trakya'ya getirilip yerleştirilmesi düşünülen 90 bin göçmenle, sonraki dört yıl içinde bölgeye yerleştirilmesi planlanan göçmenlerin barınma, ev başına verilebilecek yemeklik ve ekimlik buğday miktarını ve yine ev başına verilebilecek hayvan, saban konusunu görüşmüşlerdir. Buna göre, 1935 yılı içerisinde yurda gelecek olan 100 bin göçmenin 10 bininin Şark'a gönderilmesi, 90 bininin ise 15 bin Edirne, 30 bin Kırklareli, 15 bin Tekirdağ ve 30 bin Çanakkale olacak şekilde bu illerdeki boş topraklara ve meralara yerleştirilmesi planlanmıştır.²⁹⁹ 11 Ağustos 1934 tarihli *Cumhuriyet Gazetesi*'nde yer alan bir habere göre ise önemli kısmı Trakya Bölgesi'ne yerleştirilecek olan bu göçmenlerin 50.000'i bir yıl içerisinde gelip, Trakya Bölgesi'ne iskânları sağlanacaktır.³⁰⁰ Sonuçta 1935 yılında saydığımız illere toplam 45.481 göçmen yerleştirilmiştir.³⁰¹ Gelen bu göçmenler için yapılacak evlerde kullanılacak kaba kerestenin Trakya ve Çanakkale ormanlarından, kapı ve pencere çerçevelerinin ise diğer devlet ormanlarından karşılanmasına karar verilmiş,³⁰² evlerin kerpiçlerinin köylülerce kesilmesi, işçiliklerin ise halk ve göçmenler arasındaki ustalara yaptırılarak bir evin maliyetinin 60 liraya³⁰³ çıkarılması planlanmıştır.³⁰⁴ O günkü şartlarda bir öküzün 30 lira ettiği düşünülecek olursa, göçmenler için planlanan bir evin maliyetinin iki öküz bedeline tekabül etmesi planlanmıştır. Ancak Trakya

²⁹⁸ BCA, 030. 10. 72. 472. 7.

²⁹⁹ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

³⁰⁰ "Bu Sene Balkanlardan 50.000 Kişi Gelecek", *Cumhuriyet Gazetesi*, 11 Ağustos 1934, s. 2.

³⁰¹ **1939 Trakya İstatistik Yıllığı**, C. II, Ankara Basımevi, Ankara 1939, s. 190.

³⁰² Aynı belgede yer alan bilgilere göre 72.000 mikâp kaba, 10.800 mikâp kapı ve çerçevelik keresteye ihtiyaç vardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

³⁰³ Çivi, cam masrafı, kiremit yapılması, kerestenin biçilip doğranması için harcanacak para, 60 liraya dâhildir. Kiremitlerin altında kullanılacak olan buğday ve çavdar sapları imece usulü ile yaptırılmaya çalışılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

³⁰⁴ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

Bölgesi için göçmen evlerinin maliyetleri planlanan bu bedelleri aşmıştır. Trakya Bölgesi'nde yapılacak evler için açık eksiltme ile ihaleye çıkılmış, şehir tipi evlerin işçiliği 82 lira, istekli köy tek evinin işçiliği 67 lira, bir istekli çift evin işçiliği 81 lira 71 kuruş olarak belirlenmiştir. İşçiliğin dışında kerpiç, saman, tuğla, kiremit gibi evlerin inşasında kullanılacak diğer malzemeler de maliyetleri etkilemiştir. 1936 yılı için bu malzemelerin bedellerine baktığımızda (40 tek, 80 çift ev için) 726.402 kerpiçin alınması planlanmıştır. Bu kerpiçlerin her bin adetinin nakliyesi dahil 400 kuruş ve toplam bedeli 2.905 liradan, aynı sayıdaki ev için 38.000 yerli tuğlanın yine nakliyesi dahil her bin tanesinin 12 liradan toplam 436 liraya, 260.000 yerli kiremitin her bin adetinin 12 liradan toplam 3.120 liraya, evlerin inşasında kullanılacak 26.325 kilo samanın ise her bir kilosunun 1 kuruştan toplam 263 lira 25 kuruşa eksiltme usulü ihale edilmiştir.³⁰⁵ Sıhhat Vekaleti ve İskân Umum Müdüriyeti ayrıca 16.03.1938 tarihli tezkeresi ile Kızılay aracılığıyla göçmen evlerinin inşaatında sarfedilmek üzere 2.5 milyon liralık kredi açmıştır.³⁰⁶

Göçmenlere verilmek üzere ev başına 500 kilo yemeklik, 250 kilo ekimlik toplam 13.500 ton buğday ve her eve bir saban ve bir hayvan olacak şekilde toplam 18.000 saban ve 9000 öküzü ihtiyacı olacağı belirlenmiştir.³⁰⁷ Göçmenlere tevzi edilecek hayvanların çalınma ve kaybolma ihtimallerine karşılık üzerlerine damgaların vurulması, bu damgaları taşıyan hayvanların hiç bir suretle satılmaması, bilerek veya bilmeyerek alanlar olursa derhal istirdat edilmesi kararlaştırılmıştır.³⁰⁸ Göçmenlerin yanlarında getirdikleri hayvanların da sağlık kontrolleri yapılmış, bu hayvanlar için ayrıca devlet tarafından yem verilmiştir. Devletin göçmenlerin hayvanları için yem vereceğinden haberdar olmayan Trakya'daki bazı göçmenler hayvanlarına kendi paraları ile yem almış, daha sonra Kızılay'a gönderdikleri dilekçeleri ile bu yem paralarının kendilerine ödenmesini talep etmişlerdir.³⁰⁹

³⁰⁵ “Kırklareli İskân Müdürlüğünden”, **Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi**, 29 Haziran 1936, s. 4.

³⁰⁶ **Kızılay Arşivi**, 2232/307. Ancak yapılan bu evler her zaman sorunsuz olmamıştır. Örneğin Bünyan Kasabası'nda, her biri 580 liraya iki müteahhide ihale edilerek yapılan evlerde, göçmenler şartnameye uymayan, ileride ciddi sorun teşkil edebilecek uygulamalar tespit etmişler ve tek tek maddeledikleri bir rapor ile bu durumu Kızılay'a bildirmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kızılay Arşivi**, 2232/394.

³⁰⁷ Ev başına bir öküzün verilmesine, iki evin birleşerek bir çift öküzü ortak kullanmalarına karar verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 030. 10. 72. 474. 6.

³⁰⁸ “Kırklareli İskân Müdürlüğünden”, **Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi**, 29 Haziran 1936, s. 5.

³⁰⁹ **Kızılay Arşivi**, 2232/265; **Kızılay Arşivi**, 2232/266.

Öküz ve sabanların satın alma yolu ile temin edilmesine karar verilmiş ve bir öküz bedeli olan 30 lira ile bir saban bedeli olan 10 liraya 60 liralık ev maliyeti de ilave edildiğinde göçmen başına 100 liradan toplam 1.800.000 liraya ihtiyaç duyulacağı hesaplanmıştır.³¹⁰

Göçmenlere yapılacak yardımların dışında, iskân işleri için ihtiyaç duyulan memur ve yapılanma bedelleri de Trakya Umumî Müfettişliği tarafından Başbakanlığa bildirilmiştir. Buna göre bu ihtiyaçlar şöyleydi:

1. Her vilâyet merkezinde bir müdür, bir memur ve iki kâtiple bir odacıdan oluşan kadro ile bir yazı makinesi ve kırtasiye malzemesi;
2. İkiisi Umumî Müfettişlik'te 18'i iskân görececek kazalarda ihtiyaç oldukça kullanılmak üzere 100 lira aylıklı 5 memur, 80 lira aylıklı 15 memur;
3. Çanakkale, Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne vilayetlerinde birer doktor, ikişer sıhhiye memurlu üç grup yapılmak üzere Sıhhat Vekâleti'nin mıntıkadaki göçmen işleriyle alâkadar ettiği sari hastalıklarla mücadele teşkilâtındaki bir doktor ve dört sıhhiye memuruna ilâveten 200 lira aylıklı iki doktor ve 75 lira aylıklı iki sıhhiye memuru;
4. 200 lira aylıklı bir mimarla 100 lira aylıklı iki fen memuru;
5. Bükreş, Sofya ve Köstence'de bulunup göçmen gelişini yola koymak için 250 lira ücretli üç memur;
6. Harcırah ve sair müteferrik masraflarda kullanılmak üzere 4.200 lira ki, bu teşkilâtın maaşlı kısmı hariç ücretli kısmının kurulabilmesi için ayrıca 45.000 lira.³¹¹

1935 yılında Trakya Bölgesi'ne yerleştirilmesi planlanan 90.000 göçmenden başka, dört yıl içerisinde meralardan istifade edilmek, keleme ve kıraç yerleri işlenebilir hâle getirmek, Meriç ve Ergene sularından, Çanakkale'deki Kırgözler de dâhil bataklıkların kurutulması, çiftliklerin satın alınması şartıyla, geçimini sadece topraktan sağlayabilecek Edirne Vilâyeti'ne 45.000, Kırklareli Vilâyeti'ne 44.000, Çanakkale Vilâyeti'ne 44.000, Tekirdağ Vilayeti'ne 40.000 toplam 173.000 göçmenin daha

³¹⁰ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

³¹¹ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

Trakya Bölgesi ve Çanakkale'ye yerleştirilebileceği de Trakya Umumi Müfettişliği'nin raporuna yansımıştır.³¹²

Tablo 48. Edirne'de Yapılacak Göçmen Evleri İçin Gerekli Malzeme Listesi (1935)³¹³

	Merkez	Uzunköprü	Keşan	Kavaklı	Tutarı	
Alacağı Ev	2.338	135	467	60	3.000	
Kaba Kereste	9.352	540	1.868	240	12.000	Metre Mikab
Kapı ve Pencere	9.352	540	1.868	240	12.000	Adet
Kerestesi	1.399,8	81	280,2	36	1.800	Metre Mikab
Çivi	81.630	4.725	16.345	2.100	105.000	Kilo
Cam	5.845	337,5	1.167,5	150	7.500	Metre Murabba
Kiremit	16.376.000	945.000	3.269.000	420.000	21.000.000	Adet
Kerpiç	30.396.000	1.755.000	6.071.000	780.000	39.000.000	
Çavdar veya Yulaf Sapı	4.676	270	934	120	6.000	Araba

Tablo 49. Kırklareli'de Yapılacak Göçmen Evleri İçin Gerekli Malzeme Listesi (1935)³¹⁴

	Merkez	Lüleburgaz	Babaeski	Vize	Demirköy	Tutarı	
Alacağı Ev	1.125	2.140	1.267	700	398	6000	
Kaba Kereste	4.900	9.640	5.068	2.800	1.592	24.000	Metre Mikab
Kapı ve Pencere	4.900	9.640	5.068	2.800	1.592	24.000	Adet
Kerestesi	735	1.446	750,2	420	238,8	3.600	Metre Mikab
Çivi	42.875	84.350	44.345	24.500	13.930	210.000	Kilo
Cam	3.069,5	6.695	3.167,5	1.750	995	15.000	Metre Murabba
Kiremit	8.675.000	16.870.000	8.860.000	4.900.000	2.785.000	42.000.000	Adet
Kerpiç	15.925.000	31.330.000	16.471.000	9.100.000	5.174.000	78.000.000	
Çavdar veya Buğday Sapı	2.450	4.820	2.534	1.400	796	12.000	Araba

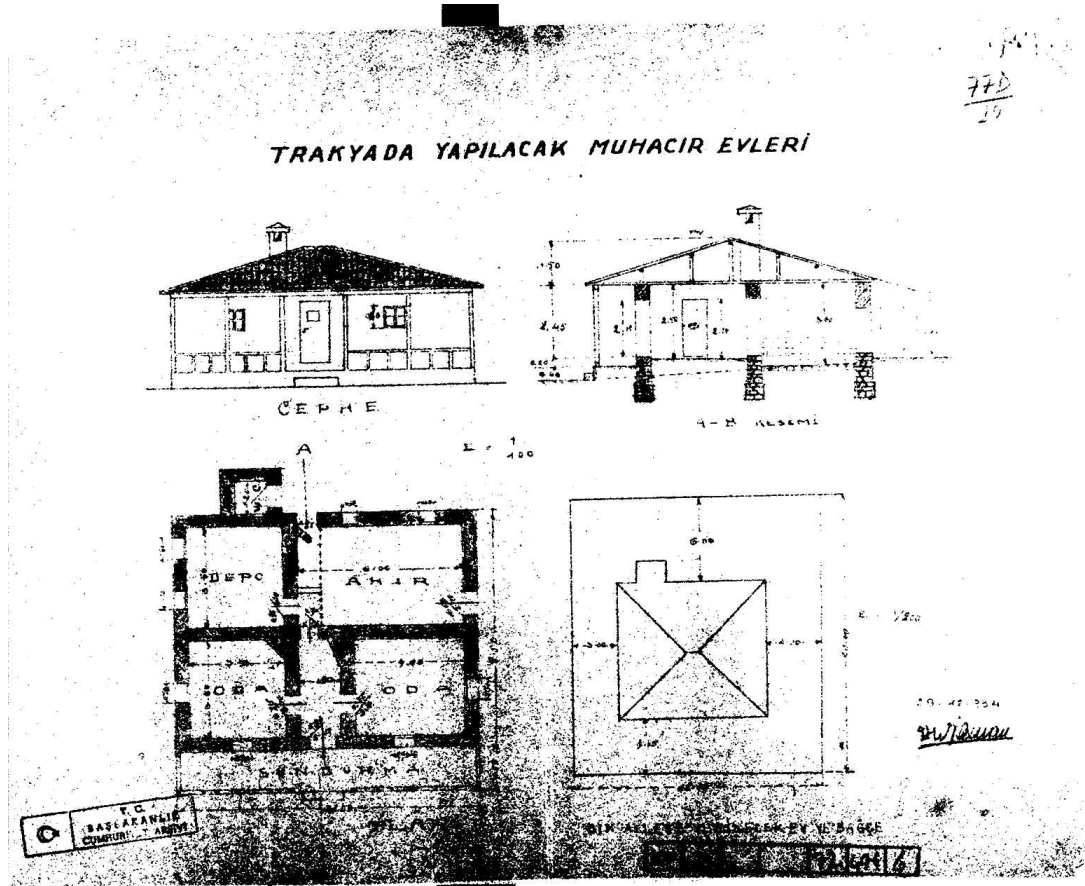
³¹² BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

³¹³ BCA, 030. 10. 72. 474. 6. 5.

³¹⁴ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.6.

Tablo 50. Tekirdağ'da Yapılacak Göçmen Evleri İçin Gerekli Malzeme Listesi (1935)³¹⁵

	Merkez	Hayrabolu	Çorlu	Malkara	Şarköy	Saray	Tutarı	
Alacağı Ev	500	400	500	400	200	1.000	3.000	
Kaba Kereste	2.000	1.600	2.000	1.600	800	4.000	12.000	Metre Mikab
Kapı ve Pencere Kerestesi	2.000	1.000	2.000	1.600	800	4.000	12.000	adet
	300	240	300	240	120	600	1.800	Metre Mikab
Çivi	17.500	14.000	17.500	14.000	7.000	35.000	105.000	Kilo
Cam	1.250	1.000	1.250	1.000	500	2.500	7.500	Metre Murabba
Kiremit	3.500.000	2.800.000	3.500.000	2.800.000	1.400.000	7.000.000	21.000.000	Adet
Kerpiç	6.500.000	5.200.000	6.500.000	5.200.000	2.500.000	13.000.000	39.000.000	
Çavdar veya Buğday Sapı	1.000	800	1.000	800	400	2.000	6.000	Araba

Şekil 2. 1935 Yılında Trakya Bölgesi ve Çanakkale'ye Yerleştirilecek Göçmenlere Yapılacak Evlerin Planı.³¹⁶

³¹⁵ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.7.

³¹⁶ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

Yukarıda alınan önlemlere ilaveten, İcra Vekilleri Heyeti'nin 25 Nisan 1935 tarihli toplantısında, yurda gelen muhacirlerin büyük çoğunluğunun çiftçilerden oluşması sebebiyle ihtiyaç hâlinde istimlâk edilip kullanılmak üzere Trakya Umumî Müfettişliği'nin görev alanına giren Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale vilayetlerinde 350 bin göçmenin sığabileceği büyüklükte olan, şahıslara ait bakımsız hâlde bulunan 178 çiftliğin istimlâk edilmesine ve buralara beş yıl boyunca muhacirlerin yerleştirilmesine karar verilmiştir.³¹⁷ Ayrıca daha önce göçmenlere bedeli taksitlendirilerek ipotek edilen bazı çiftliklerdeki hane sayısı da ihtiyaç hâlinde arttırılmıştır. Bunlardan biri 15 Şubat 1928 tarihli bir kararname ile 114 hane Bulgaristan göçmenine bedeli 4 taksit ile ipotek edilen Kırklareli Vilayeti Pınar Nahiyesi sınırları içerisinde yer alan Keskinli ya da diğer adı ile Mandıra Çiftliği'dir. Söz konusu çiftlikteki hane sayısı 7 Eylül 1937'de alınan İcra Vekilleri Heyeti kararı ile 166 haneye çıkarılmış, yeni yerleştirmeler yapılarak ipotek işlemi yeni duruma göre yeniden düzenlenmiştir.³¹⁸ 1938 yılının Temmuz ayında ise Çorlu-Edirne-İstanbul yolu üzerinde 200 hanelik iki göçmen köyünün kurulmasına karar verilmiştir.³¹⁹ Tekirdağ İskân Müdürlüğü eksiltme usûlü yapılacak olan bu 200 göçmen evi için keşif bedelini 63.024 lira olarak belirlemiş ve 15 Haziran 1939 tarihinde ilana çıkmıştır.³²⁰

³¹⁷ **BCA**, 030. 18. 01.02. 54. 31. 1; T.C. Maliye Vekâleti Milli Emlâk Müdürlüğü, **Milli Emlâk Muamelelerine Müteallik Mevzuat**, Başvekâlet Matbaası, Ankara, 1937, s. 64.

³¹⁸ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 78. 77. 5.

³¹⁹ “Yeni Göçmen Köyleri”, **Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi**, 22 Temmuz 1938, s. 4.

³²⁰ “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden” **Tekirdağ Gazetesi**, 15 Haziran 1939, s. 4.

2.2. 1935-1938 YILLARI ARASINDA BULGARİSTAN'DA TÜRK AZINLIĞI'NIN DURUMU VE TÜRKİYE'YE GÖÇLER

1930'lu yılların başından itibaren Bulgaristan'da diktatör eğilimler ortaya çıkmaya başlamış ve bu durum ülkedeki Türk azınlığını yeni bir baskı politikası ile karşı karşıya bırakmıştır. 1933 yılında Razgrat'ta Türk mezarlığı yakılmış, Türklerin ileri gelenleri tutuklanmaya, Türk okulları kapatılmaya, Türklerin aleyhinde filmler gösterilmeye başlanmış, Türk gençleri takibata uğramıştır. 19 Mayıs 1934 tarihine gelindiğinde ise faşist bir askerî darbe ile hükümet devrilmiş, darbeden ve darbeciler arasında çıkan anlaşmazlıklardan faydalanan Kral Boris, 1935'te askerlerin gücünü kırarak 1943'e kadar devam edecek diktatörlüğünü kurmuştur. Bulgaristan'da yaşanan bu gelişmeler 1935 ve sonrasında bu ülkeden Türkiye'ye olan göçleri arttırmıştır.³²¹ Bulgaristan'da şiddet ve baskıların arttığı bu dönemde Pomak ve Türk nüfus sadece Türkiye'ye değil, Yunanistan ve Romanya'ya da iltica etmiştir.³²²

Bulgaristan'ın Pomaklara ve Türk azınlığına uyguladığı baskı neticesinde Yunanistan ve Türkiye'ye ilticalar artmış, Bulgaristan İçişleri Bakanlığı ise bir emir çıkararak her iki grubun da ülkeden iltica etmesinin önüne geçilmesini istemiştir.³²³ Bu dönemde ekonomik sıkıntılar nedeniyle Türkiye'nin Bulgaristan'daki Türk okullarına gönderdiği yardımları kesmesi, bu okullarda okuyanların ailelerinin öğretmenlerin maaşlarını karşılayamayacak kadar fakir olması, Pomak çocuklarının Bulgar okullarına gitmek zorunda kalmasına neden olmuştur. Bu durum maalesef Pomakların da eğitim aldıkları Türk okullarını tek tek kapatan, Türkçe eğitimi yasaklayan Bulgar yönetiminin politikalarına fayda sağlamıştır.³²⁴

Bulgaristan'ın bu dönemde uyguladığı baskı ve sindirme politikalarının bir diğer uygulayıcıları ise 1935 yılında Belediyeler Kanunu'nda yapılan değişiklikler vasıtasıyla, merkezi hükümetin kasaba ve köylere gönderdiği belediye reisleri ya da

³²¹ Hikmet Öksüz, "İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi (1923-1938)", *Atatürk Dergisi*, C. 3, S. 1, Yıl: 2000, s. 178-179.

³²² Hariciye Vekaleti'nden Başvekalet'e 1934 yılının Eylül ayında gönderilen bir yazıda, Türkiye'nin Bükreş Elçisi Hamdullah Suphi Bey'in Bulgaristan'dan 100 kişinin daha iltica ettiğini ve Köstence'de sevk edilmek üzere bekleyen 50 kişinin olduğunu, ilticalar nedeniyle tahsisatının bitmek üzere olduğunu bildirdiği belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *BCA*, 030. 10 242. 635. 16; *BCA*, 030. 10. 242. 634. 22.

³²³ *BCA*, 030. 10. 242. 633. 9; *BCA*, 030. 10.242. 633. 21.

³²⁴ *BCA*, 030. 10. 242. 637. 8.

nüfusu 10 binden az olan yerlere gönderdiği belediye reisi muavinleri olmuştur. Bulgaristan'da bir hudut köyü olan Dosbat'a gönderilen belediye muavini göreve gelir gelmez buralardaki Türk ve Pomak halkı bir araya toplayarak aşağıdaki konuşmayı yapmıştır:

*"Hükümet-i merkeziye beni köyünüze belediye reisi gönderdi. Elimden geldiği kadar iyi olmanız için çalışacağım. Evvel emirde köyünüzde muhteşem bir kilisenin mevcut olmaması teessürümü mucib olmuştur. Biz hepimiz bir dine mensup olmakla beraber bugünden itibaren sizi camiye gidip ibadet etmekten menediyorum. 15 güne kadar hükümet-i merkeziye buraya külli miktarda şapka gönderecek ve siz de eski dininize avdet edeceksiniz."*³²⁵

Belediye muavini ayrıca Dosbat İmamı Hafız Hüseyin'i hudut komutanı vasıtasıyla yanına çağırarak, camiye gitmemesini ve Müslüman cemaate imam olmamasını söylemiş, aksi durumda ikamet ettiği mahalden gönderileceğini bildirmiştir.³²⁶

Bülent Yıldırım, 1924-1934 yılları arasında Bulgar faşist cemiyetlerinin Müslüman Türk azınlığına yönelik baskı ve saldırılarının, askerî darbeden sonra daha sistematik ve hükümetin doğrudan kolluk kuvvetlerini de kullanarak asimilasyon politikalarını geliştirdiği bir süreç olarak devam ettiğini belirtmektedir. Örneğin, garnizon komutanlarının emirleriyle geceleri Türklerin evleri basılmış, Türklerin ileri gelenleri ile zenginleri Emniyet Müdürlüğü'nde sorgulanmış, evlerinde aramalar yapılmış ve Türkiye'ye göç etmeye zorlanmıştır. Böylece bir yandan bu kişilerin mallarının Bulgaristan'a kalması, diğer yandan da Türk azınlığın kendilerine önderlik edebilecek aydınlardan yoksun kalması sağlanmıştır.³²⁷

Hariciye Vekili'nin 1934 yılının Ocak ayında Başvekalet'e gönderdiği bir yazıda Bulgaristan'ın Makedonya Bölgesi'nden 3-4 bin kadar Türk'ün muhacir olarak 1934 yılının bahar aylarından itibaren Türkiye'ye getirileceği, buna karşılık Doğu Trakya'da bulunan Kurfalı Köyü'nde yaşayan Bulgarların Bulgaristan'a sevk olunacağı bildirilmiştir.³²⁸ İstanbul Vilayeti'nden Dahiliye Vekaleti'ne 1931 yılında gönderilen bir telgrafnameye göre Kurfalı Köyü'nde bu tarihte 400 nüfus kadar Bulgar yaşamaktadır.³²⁹ Bu bağlamda Kurfalı'da yaşayan Bulgar nüfusunun malları Türk Hükümeti'ne geçerken, Türkiye'ye gelecek olan Türklerin Bulgaristan'da

³²⁵ BCA, 030. 10. 242. 637. 8.

³²⁶ BCA, 030. 10. 242. 637. 8.

³²⁷ Bülent Yıldırım, "Bulgaristan'daki Müslüman Türk Azınlığa Baskılar ve Göç (1934-1939)", **Yeni Türkiye Rumeli ve Balkanlar Özel Sayısı- IV**, S. 69, Mart-Haziran 2015, s. 4097.

³²⁸ BCA, 030. 10. 242. 632. 5.

³²⁹ BCA, 272. 11. 25. 134. 11.

bıraktıkları malların da Bulgaristan’a geçmesi, tahmin ve takdiri kıymet işlerine girişilmeden sadece gelecek olan muhacirlerin bıraktıkları emvalleri tasdikli bir liste ile muhtelit komisyona bildirmeleri şeklinde bir planlama yapılmıştır. Bu dönemde göçmenler taşınabilir mallarını yanlarına alabilmişler, ancak Bulgaristan’ın mevcut döviz ile ilgili kanunlarından ötürü paralarını getirememişlerdir.³³⁰ 1935-1938 yılları arasında Bulgaristan’dan gelen göçmenlerin sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Buna göre en fazla göçmen 1935 ve 1938 yıllarında gelmiştir. Bu dönemde gelen göçmenlerin sayısının fazla olmasında yaklaşan savaş ortamının getirdiği belirsizlik ve faşist idarecilerin azınlıklar üzerinde olumsuz etkisi de oldukça önemli olmuştur.

Tablo 51. 1935-1938 Tarihleri Arasında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenler³³¹

Yıllar	Hane	Nüfus
1935	6.488	24.968
1936	2.986	11.730
1937	3.638	13.490
1938	6.296	20.542
Toplam	19.408	70.730

2.2.1. 1935 Yılında Trakya Bölgesi’ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1935 yılında Bulgaristan’dan gelen toplam göçmen sayısı 24.968’dir. Bunların içerisinde Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli’ne iskân edilen 19.185 göçmenin kayıtlarını incelemiş bulunuyoruz. 1935 yılında Türkiye’ye gelip Kırklareli’ne iskân edilen ya da serbest göçmen olarak yerleşen 13.323 kişiden oluşan 3.675 Bulgaristan göçmeni ailenin kayıtlarını inceledik. 1935’te diğer ülkelerden gelen göçmenler de dâhil edildiğinde Kırklareli’ne yerleştirilen toplam göçmen sayısının 17.104 kişi olduğunu dikkate alacak olursak, çok büyük olasılıkla Kırklareli’ne yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin tamamını incelemiş bulunuyoruz. Aynı yıl Tekirdağ’a iskân edilen toplam göçmen sayısı 12.236’dır. Bunların içerisinde bizim kayıtlarına ulaşip incelediğimiz Bulgaristan göçmenlerinin sayısı 3.277 kişiden oluşan 818 ailedir. 1935

³³⁰ BCA, 030. 10. 242. 632. 5.

³³¹ Nasrullah Uzman, **Türkiye’nin Mülteci ve Muhacir Politikaları (1923-1947)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2018, s.26.; **Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945**, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara 1947, s. 104.

yılında Edirne'ye iskân edilen toplam göçmen sayısı 9.309³³² ve bunların içerisinde Bulgaristan göçmenlerinin sayısı ise 2.585 kişiden oluşan 701 ailedir.

2.2.1.1. 1935 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1935 yılında yapılan nüfus sayımına göre Edirne'nin nüfusu 92.743'ü erkek ve 92.097'si kadın olmak üzere toplam 184.840 kişidir. Yine aynı tarihte yapılan nüfus sayımına göre Edirne'de 30.536 erkek ve 30.133 kadının, yani toplam 60.669 kişinin doğum yeri Türkiye dışında bir ülkedir. Bunların içerisinde Bulgaristan doğumlular ise 13.046'sı erkek, 12.414'ü kadın olmak üzere toplam 25.460 kişidir. Bu da demek oluyor ki 1935 yılına kadar Edirne'ye yerleşen göçmenlerin neredeyse yarısı Bulgaristan göçmenidir.³³³ 1935 yılında ise başta Bulgaristan'dan olmak üzere göçmenler gelmeye devam etmiştir.

1935 yılı içerisinde Edirne Merkez ve Merkez'e bağlı köylere yerleştirilen Bulgaristan göçmeni aile sayısı 198, bu ailelerdeki toplam kişi sayısı ise 703'tür. Edirne Merkez ve Merkez'e bağlı köylere 1935 yılı içerisinde yerleştirilen serbest göçmen ve mülteci mevcut değildir. Yerleştirilen göçmenlerin tamamı iskânlı göçmen olup, bu ailelere verilen gayrimenkullerin tamamı 1936 yılında temlik edilmiş, ancak tescil tarihleri 1936 ile 1944 yılları arasında olmuştur.³³⁴

Tablo 52. 1935 Yılı İçerisinde Edirne Merkez ve Merkez'e Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Merkez	51	188	1936	1936
Edirne	Merkez	Büyükdöllük	5	13	1936	1936
Edirne	Merkez	Doyran	49	187	1936	1938
Edirne	Merkez	Sarayakpınar	9	34	1936	1940
Edirne	Merkez	Budakdoğanca ³³⁵	17	48	1936	1938

³³² 1939 Trakya İstatistik Yıllığı, C. II, s. 190.

³³³ 1939 Trakya İstatistik Yıllığı, C. II, s. 44.

³³⁴ Tablo, Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo kullanılarak hazırlanmıştır.

³³⁵ Budakdoğanca Köy Kütüğü'ne göre, köye 1935 yılından önce de Bulgaristan'dan gelen göçmenler yerleştirilmiş ve bunların büyük çoğunluğu köyde vefat etmiştir. Ayrıca Bulgaristan göçmenlerinin dışında köye Romanya göçmenleri de yerleştirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Edirne İli Merkez İlçesi Budak Doğanca Köyü Nüfus Kütüğü** (Söz konusu kütük arşivde değil, adı geçen köyde bulunmaktadır.)

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Ekmekçi	24	81	1936	1940
Edirne	Merkez	Usgaç	18	57	1936	1944
Edirne	Merkez	Geçkinli	9	34	1936	1936
Edirne	Merkez	Keramettin	4	15	1936	1940
Edirne	Merkez	Tatarlar	8	30	1936	1936
Edirne	Merkez	Yağcılı	4	16	1936	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			198	703		

1935 yılı içerisinde Edirne'nin Enez İlçesi'nin merkezine yerleştirilen Bulgaristan göçmeni mevcut değildir. Enez'e bağlı köylerden Küçükevren Köyü'ne ise 1935 yılında 21 kişiden oluşan 5 Bulgaristan göçmeni aile yerleştirilmiştir. Bu aileler iskanlı göçmen olup, bunlara verilen gayrimenkuller 1936 yılında temlik, 1938 yılında ise tescil olmuştur. 1935 yılı içerisinde Küçükevren Köyü dışında Enez İlçesi'ne yerleştirilen Bulgaristan göçmeni olmamıştır. Havsa Merkez ve köylerine 1935 yılı içerisinde yerleştirilen toplam Bulgaristan göçmeni aile sayısı 102, kişi sayısı ise 365'tir. Bulgaristan göçmenlerinin yerleştirildiği Havsa'ya bağlı köylerden Azatlı Köyü'ne aynı yıl içerisinde 52 kişilik 11 aile yerleştirilmiştir.³³⁶ Azatlı Köyü Pomakların yoğun olarak yaşadıkları ve Pomak gelenek ve kültürünün bugün hâlen devam ettirildiği bir köydür. Georgi Zelengora 1913 yılına kadar Azatlı Köyü'nde Bulgar asıllı kişilerin yaşadığını ve bu kişilerin bu tarihten sonra köyü terk ettiklerini belirtmektedir.³³⁷ Ancak Edirne Vilayeti'nden Dahiliye Vekaleti'ne gönderilen ve Balkan Savaşlarından önce vilayette tamamını Bulgarların oluşturduğu ya da diğer etnik gruplarla birlikte Bulgarların da mevcut oldukları köylerin listesini içeren belgede Azatlı Köyü'nün adı geçmemektedir.³³⁸ 1923 yılından sonra Azatlı Köyü'ne yerleştirilen Bulgaristan göçmenleri daha çok Hasköy, Kırcaali ve Razgrat'tan gelen Müslümanlar olmuştur. Sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte bu göçmenlerden bir bölümünü Pomaklar oluşturmaktadır.³³⁹

Edirne'nin bir diğer ilçesi olan İpsala Merkez'e 1935 yılında yerleştirilen Bulgaristan göçmeni olmamıştır. Ancak İpsala'ya bağlı köylerden Korucu Köy'e 1935 yılında 77 kişilik 19 aile, İbriktepe Köyü'ne 284 kişiden oluşan 69 aile yerleştirilmiştir. Böylece İpsala'ya bağlı köylere yerleştirilen Bulgaristan göçmeni aile sayısı 88, toplam kişi

³³⁶ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

³³⁷ Georgi Zelengora, **Türkiye'deki Pomaklar**, çev. Zeynep Zafer, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2017, s. 94.

³³⁸ **BCA**. 272. 11. 25. 134. 11.

³³⁹ Georgi Zelengora, **a.g.e.**, s. 94.

sayısı ise 361 olmuştur.³⁴⁰ Balkan Savaşlarından itibaren Balkanlardan gelen göçmenlerin iskân edildiği İbriktepe Köyü, 1935 yılında da Edirne’de en fazla Bulgaristan göçmeninin yerleştirildiği köy olmuştur. Mübadele döneminde köyde yaşayan Rumların ayrılmasının ardından köye mübadiller ve sonrasında da Bulgaristan göçmenleri yerleştirilmiştir. Yerleştirilen göçmenler arasında Pomak nüfusunun da olduğu bilinmektedir.³⁴¹

1935 yılı içerisinde Edirne’nin Keşan İlçesi’nin merkezine yerleştirilen Bulgaristan göçmeni olmamıştır. Keşan’a bağlı köylere ise yerleştirilen Bulgaristan göçmeni aile sayısı 76, toplam kişi sayısı ise 287’dir. Edirne’ye bağlı diğer ilçelerden Lalapaşa ve bağlı köylerine 1935 yılında yerleştirilen göçmen aile sayısı 36, toplam kişi sayısı 142, Meriç İlçesi ve ilçe köylerine yerleştirilen aile sayısı 68, kişi sayısı ise 294 olmuştur. Ayrıca aşağıdaki tablodan söz konusu bu göçmenlerin iskân edildiği yerler ve verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri listelenmiştir.³⁴²

Tablo 53. 1935 Yılında Edirne İli’ne Bağlı Enez, Havsa, İpsala, Keşan ve Lalapaşa İlçelerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Enez	Küçükevren	5	21	1936	1938
Edirne	Havsa	Merkez	45	149	1936	1944
Edirne	Havsa	Azatlı	11	52	1936	1944
Edirne	Havsa	Bostanlı	42	150	1936	1944
Edirne	Havsa	Habiller	4	14	1936	1940
Edirne	İpsala	Korucu	19	77	1936	1936
Edirne	İpsala	İbriktepe	69	284	1936	1938
Edirne	Keşan	Altıntaş	15	51	1936	1940
Edirne	Keşan	Beğendik	23	81	1936	1936
Edirne	Keşan	Çobançeşmesi	11	40	1936	1940
Edirne	Keşan	Karasatı	11	38	1936	1944
Edirne	Keşan	Çelebi	8	35	1936	1944
Edirne	Keşan	Mecidiye	3	14	1936	1944
Edirne	Keşan	Karlı	5	28	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Merkez	7	24	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Hanlıyenice	5	19	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Ortakçı	15	64	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Sinanköy	9	35	1936	1936
Edirne	Meriç	Merkez	27	119	1936	1936
Edirne	Meriç	Kadıondurma	19	83	1936	1936
Edirne	Meriç	Yakupbey	15	63	1936	1936
Edirne	Meriç	Küçükaltıağaç	7	29	1936	1936
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			375	1.470		

³⁴⁰ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne’ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No’lu Tablo.

³⁴¹ Georgi Zelengora, **a.g.e.**, s. 97.

³⁴² **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne’ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No’lu Tablo.

1935 yılında Bulgaristan göçmenlerinin yerleştirildiği Edirne'ye bağlı bir diğer ilçe Uzunköprü'dür. Buna göre söz konusu yılda Uzunköprü Merkez'e 119 kişiden oluşan 33 aile yerleştirilmiştir. Edirne ve ilçeleri arasında 1935 yılında gelen Bulgaristan göçmenlerinden en az kişinin iskân edildiği yer, bir göçmen ile Uzunköprü'ye bağlı Başağıl (Mandıra) Köyü'dür. Aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi, 1935 yılı içerisinde Uzunköprü ve köylerine yerleştirilen Bulgaristan göçmeni aile sayısı 128, toplam kişi sayısı ise 412'dir. Bu ailelere verilen gayrimenkullerin temlik tarihleri 1936, tescil tarihleri ise 1944'tür.³⁴³

Tablo 54. 1935 Yılında Edirne İline Bağlı Uzunköprü İlçesi'ne Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Merkez	33	119	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çakmak	3	11	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çiftliköy	3	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kırkavak	3	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kiremitçi Salih	6	27	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kurdu	3	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Saçlımüsellim	3	5	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Başağıl (Mandıra)	1	1	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Bildir	4	12	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Gazimehmet	3	11	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Karabürçek	2	6	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Muhacirkadı	3	14	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Ömerbey	3	19	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Sipahi	9	15	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Sultanşah	3	10	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Balabankoru	3	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Dereköy	5	17	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kadıağılı(Gazihalil)	7	22	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kadıköy	3	5	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kurtbey	5	11	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	7	23	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Türkobası	3	11	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Meşeli	4	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Yeniköy	9	28	1936	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			128	412		

1935 yılı içerisinde Edirne ve Edirne'ye bağlı ilçe ve köylere yerleştirilen Bulgaristan göçmenleri toplam 2.585 kişiden oluşan 701 ailedir. Bu kişilerin tamamı iskânlı göçmendir. Ayrıca 1935 nüfus sayımına göre Edirne'ye yerleştirilen göçmenler arasında, içerisinde Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin de olduğu, ana dili Pomakça olan kişi sayısı 7.175, ana dili Bulgarca olan kişi sayısı ise 1.199 kişidir. Yine 1935

³⁴³ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo kullanılarak hazırlanmıştır.

nüfus sayımına göre Edirne nüfusuna kayıtlı 25.460 kişi Bulgaristan doğumludur.³⁴⁴ Bu da 1935 tarihinde şehirde yaşayan her 7 kişiden birinin Bulgaristan göçmeni olduğu anlamına gelmektedir.

2.2.1.2. 1935 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1935 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden Tekirdağ'ın çeşitli yerlerine yerleşen toplam 3.224 kişiden oluşan 803 ailenin kayıtlarını inceledik. 2.944 göçmenin soy ve dili belirtilmemişken, tamamı Müslüman olarak kayıtlara geçmiş, 287'si ise Türk ve dilleri de Türkçe olarak kaydedilmiştir. Göçmenlerden 1.651'i Muhacir kağıdını Edirne'den, 7'si Babaeski'den, 3'ü Demirköy'den, 14'ü Kırklareli'den, 12'si Saray'dan, 14'ü Tekirdağ'dan, 11'i Vize'den almış, 1.565 göçmenin muhacir kağıtlarını nereden aldıkları ise kaydedilmemiştir. Aile reislerinin mesleklerini incelediğimizde, 557 aile reisinin yani yarısından fazlasının çiftçilikle meşgul olduğunu görmekteyiz. Bunun dışında 208 aile reisinin meslekleri belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalan meslekler şöyledir: 1 aile reisi aşçı, 4'ü berber, 1'i çoban, 1'i kahveci, 5'i kunduracı, 2'si muallim, 32'si rençber, 1'i tenekeci, 3'ü terzi, 1'i tütüncü ve 2'si de yumurtacıdır. 1935 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerin doğum yerlerini, Tekirdağ'da yerleştikleri yerleri ve 1935 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.³⁴⁵

³⁴⁴ 1939 Trakya İstatistik Yıllığı , C. II, s. 39.

³⁴⁵ 108 göçmenin doğum yeri, 459 göçmenin ise doğum tarihleri belirtilmemiştir. Geri kalan göçmenlerin doğum yerleri ve 1935 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar yukarıdaki gibidir. Söz konusu tablolar, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82'de kayıtlı göçmenlerin bilgileri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Tablo 55. 1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Aydos	5	Habip Köy	1	Muratlar	27	Tutrakan	113
Balpınar	1	Hotul	7	Nevrekop	6	Varna	19
Bayaç	16	Kayık Köy	5	Odaköy	1	Yamna	28
Boğazkesen	78	Kemaller	6	Popköy	4	Yayla	4
Büyükada	4	Kırcaali	6	Razgrat	1.199	Yenipazar	208
Çikendir	9	Kocacık	1	Ruşuk	23	Yürükler	127
Çöller Köyü	4	Koçmar	31	Saltıklar	69	Zağralı Köy	69
Elibey	2	Kubrat	383	Silistre	3		
Eskicuma	374	Madara	4	Şumnu	273		
Filibey	42	Mumcular	1	Tatar Köy	1		

Tablo 56. 1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahi Mehmet	327	Edirköy	7	Sağlık Köy	6	Türkgücü	2
Balabanlı	4	Göçerler	70	Saray	324	Uzunhacı	482
Ballıhoca	7	Kadıköy	394	Sefaalan	12	Yuvalıköy	99
Büyük Manika	209	Karabürçek	206	Sinanlı	173		
Çerkezköy	439	Muratlı	25	Sofular	88		
Demirler	187	Osmanlı Köy	116	Tatarlı Köy	100		

Tablo 57. 1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	160 Kişi
2-7 Yaş Arası	531 Kişi
8-15 Yaş Arası	601 Kişi
16-30 Yaş Arası	594 Kişi
31-60 Yaş Arası	792 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	140 Kişi

1935 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerden 2.945'i 81 nolu defterde kayıtlıdır ki, bu defterde sadece göçmenlerin kimlik bilgileri ve temel bilgiler kayıt edilmiş, göçmenlerin yanlarında getirdikleri hayvanlar ve tarım aletleri ile devletin bu kişilere yaptığı yardımlar belirtilmemiştir. Geri kalan 332 kişi ise ayrıntılı tutulan defterlerde kayıtlıdır ve bunlar arasında devletten yardım alan ve yanlarında hayvan ya da tarım aleti getirenler Çerkezköy, Muratlı, Uzunhacı ve Sağlık Köy'e yerleşmiş olan göçmenlerdir. Çerkezköy'e yerleşen ve ayrıntılı tutulmuş olan 79 nolu defterde kayıtlı bulunan 119 göçmen mevcuttur. Bu 119 göçmenden 50'si serbest³⁴⁶,

³⁴⁶ Bu 50 serbest göçmenden 5 aile sonraki yıllarda yer değiştirmiştir. Defterde bu durum düşünceler kısmında "Bir semti meçhule gitmiştir" şeklinde belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

69'u ise iskânlı göçmendir. 69 kişiden oluşan bu iskânlı göçmenler 18 aileden oluşmaktadır ve bu ailelerin tamamına yardım yapılmıştır. İskânlı göçmenlerden yanlarında hayvan ya da tarım aleti getirenler aşağıdaki tabloya ilave edilmiştir. Serbest göçmen olup yanlarında tarım aleti veya hayvan getirenler ise şöyledir: 7 kişiden oluşan bir aile 2 öküz, 1 inek, 1 manda ve 1 araba; 4 kişiden oluşan bir aile, 2 öküz, 1 manda ve 1 araba; 3 kişiden oluşan bir aile, 2 öküz, 1 inek ve 1 araba; 6 kişiden oluşan bir aile, 2 manda, 2 kişiden oluşan bir aile, 2 öküz, 1 inek; 5 kişiden oluşan bir aile, 2 öküz, 1 araba; 4 kişiden oluşan bir aile, 2 manda ve 1 pulluk getirmiştir.³⁴⁷

Tablo 58. 1935 Yılında Çerkezköy'e İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo:³⁴⁸

Ailedeki Kişi Sayısı	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Eşya vs.
1			20-Orta			247-1936		Kundura-Kasket
1			20-Orta			480-1935	100-1935	
6		1/1935	72-Orta	1 Öküz	1 Pulluk 1 Araba	1120-1935	350-1935	1 Elbise Kundura-Kasket
2		1/1936	32-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	490-1935	150-1935	
2	2 Öküz 1 Araba	1/1935	32-Orta		1 Pulluk	480-1935	150-1935	Kundura-Kasket 1 Elbise
4		1/1936	50-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	720-1935	250-1935	Kundura-Kasket 1 Elbise
6		1/1936	72-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1200-1935	350-1935	Kundura-Kasket
3	2 Öküz 1 İnek 1 Araba	1/1935	52-Orta		1 Pulluk	720-1935	350-1935	
5		1/1936						Kundura-Kasket
6	4 Öküz 1 İnek 2 Araba 2 Öküz	1/1936	72-Orta		1 Pulluk	1200-1935	350-1935	
3	1 Koyun 1 Araba 2 Öküz	1/1935	42-Orta		1 Pulluk	990-1935	200-1935	1 Kasket
7	1 Araba 1 Manda	1/1935	82-Orta		1 Pulluk	1240-1935	400-1935	1 Elbise

³⁴⁷ **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81.

³⁴⁸ Tablo, Tekirdağ İli'ne ait muhacir esas kayıt defterleri taranarak tarafımızca oluşturulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

Ailedeki Kişi Sayısı	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Eşya vs.
7	2 Öküz 1 Araba 2 Manda	1/1935	72-Orta		1 Pulluk	1440-1935	400-1935	
2	2 Öküz 1 Manda	1/1935	32-Orta		1 Pulluk	480-1935	150-1935	1 Elbise
2			20-Orta			480-1935		
2		1/1935	32-Orta		1 Pulluk	480-1936	150-1936	
4		1/1936	52-Orta		1 Pulluk	720-1935	250-1935	
6		1/1936	62-İyi	1 Öküz-1935	1 Pulluk	1200-1936		
Toplam								

Tablo 59. 1935 Yılında Muratlı İlçesi Merkezi'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo:³⁴⁹

Ailedeki Kişi Sayısı	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Eşya ve Nakdî Yardımlar
4				1 Öküz	1 Pulluk	840 150-1946	250	
3					1 Pulluk	300-1946 150-1947	200-1946	
4		1				677	200	54 Lira 34 Kuruş

Tablo 60. 1935 Yılında Uzunhacı'ya İskân Edilen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo:³⁵⁰

Ailedeki Kişi Sayısı	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Eşya vs.
2		1/1935	45-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	480-1935	150	
4		1/1935	50-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	720-1935	250	
1		1/1935	15-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	240-1935	150	
5		1/1935	60-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	960-1935	300	
2			15-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	240-1935	100	
4		1/1935	50-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	860-1935	250	
4		1/1936	50-Orta	1 Öküz		720-1935	250	
5		1/1935	70-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1200-1935	350	
3		1/1935						
6	1 Araba 2 Manda	1/1935						
3		1/1936						
4		1/1935	60-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	492-1935	250	
2	1 İnek	1/1936	30-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	480-1935	150	
7		1/1945	71-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1560-1935	450	4 Elbise
4		1/1935	71-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	720-1935	250	
7	2 At 1 Araba	1/1935	110-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1760-1935	450	
8		1/1935	90-Orta	1 Öküz	1 Araba	1560-1935	450	

³⁴⁹ BCA, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

³⁵⁰ BCA, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

Ailedeki Kişi Sayısı	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Eşya vs.
9 ³⁵¹		1/1935	100-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1800-1935	500	
2			30-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	480-1935	150	1 Kundura 1 Kasket
4		1/1935	50-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	860-1935	250	1 Kundura 1 Kasket
3		1/1935	40-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	740-1935	250	
5		1/1936	60-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1080-1935	300	
3		1/1936	40-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	780-1935	200	
5		1/1935	60-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	960-1935	300	
7		1/1935	80-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1200-1935	400	
3			75-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	720-1935	200	
1			75-Orta			240	100	1 Elbise
6		1/1936	71-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1200-1935	350	1 Elbise
2			15-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	240-1935	100	1 Elbise
1			15-Orta	1 Öküz		48-1935	100	1 Elbise
5	2 Öküz 1 Araba 1 Pulluk		56-Orta 5-lyi		1 Pulluk	840-1935	300	1 Elbise
2		1/1936	30-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	480-1935	150	1 Elbise
5 ³⁵²		1/1936	60-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1080-1935	300	1 Elbise
5		1/1936	55-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	852-1935	150	1 Elbise
6		1/1935	71-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1080	350	1 Elbise
2						480-1936		
Toplam								

Yukarıdakilerin dışında Sağlık Köy'e yerleşen 6 kişiden oluşan bir aile 2 öküz, 1 araba ve 1 pulluk getirmiş ve bu aileye 750 kilo yemeklik, 450 kilo da tohumluk buğday yardımı yapılmıştır. Ballıhoca'ya iskân edilen 4 kişiden oluşan bir aileye de 1 öküz, 720 kilo yemeklik ve 250 kilo da tohumluk buğday verilmiştir.³⁵³

2.2.1.3. 1935 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1935 yılında Kırklareli'ne yerleşen 6.431'i kadın, 6.892'si erkek olmak üzere toplam 13.323 kişiden oluşan 3.675 Bulgaristan göçmeni ailenin kayıtlarını inceledik. Bu ailelerden 141'inin reisi, eşini kaybetmiş ya da bekâr kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca vefat eden göçmenlerin de kayıt altına alındığı 200 No'lu defterde kayıtlı 1935 yılında Türkiye'ye gelen 3.223 Bulgaristan göçmeninden 160'ı Türkiye'ye geldikten yaklaşık

³⁵¹ Firari oldukları tespit edildiğinden haklarında 4062 sayılı kanun tatbik edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

³⁵² Bu ailenin izinsiz iskan yerini terk ederek iki yıl içinde avdet etmemiş olduğu anlaşıldığından Devlet Vekaleti'nin 26.1.1954 gün ve 3645 sayılı emirleri ile 5038 sayılı kanunun 9 maddesinin 3. fıkrası hükmü 9.2.1954 tarihinde tatbik olunmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz., **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

³⁵³ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

bir yıl içinde vefat etmiş, aynı defterde kayıtlı 11 aile Bulgaristan’a geri dönmüş ya da kaçmış, 45 aile ise iskân yerlerini terk ettiklerinden, o tarihte yürürlükte olan 4062 sayılı yasa gereği kendilerine verilen emvâl geri alınmıştır. Vefat eden göçmenlerin büyük çoğunluğu yaşlı ya da çocuklardan oluşmaktadır. Bunun dışında 23 ailede üvey yakınlar mevcuttur. Bunlar bir ailede aile reisinin üvey annesi, bir ailede üvey kardeşi ve 21 ailede de aile reisinin üvey çocuklarıdır. 13.323 göçmenden 12.529’u iskânlı, 736’sı serbest, 49’u mecburi iskâna tâbi tutulmuştur.³⁵⁴ Mecburi iskâna tâbi tutulanların tamamının etnik kimliği “Çingene” olarak kayıt edilmiştir.³⁵⁵ 10 kişinin ise iskân şekli belirtilmemiştir. Tüm bu göçmenlerin içerisinde 72 kişinin etnik kimliği “Çingene”, 16 kişinin “Pomak” ve dilleri de “Pomakça” olarak kayıt edilmiş, geri kalan göçmenlerin tamamının etnik kimliği “Türk” ve dilleri de “Türkçe” olarak kayıt edilmiştir. Ayrıca büyük çoğunluğu Bulgaristan göçmeni olan bu kişilerin çocuklarından 69’u Türkiye’ye vardıktan kısa bir süre sonra doğmuş ve doğum yerleri Türkiye olarak kayıt edilmiştir. Söz konusu göçmenler yanlarında 72 at, 11 tay, 1.039 öküz, 396 inek, 2.399 koyun, 387 manda, 770 araba ve 153 pulluk getirmişlerdir. 1935 yılında gelen bu göçmenlerin doğum yerlerini, Kırklareli’de yerleştikleri yerleri ve aile reislerinin mesleklerini gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.³⁵⁶

³⁵⁴ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

³⁵⁵ Ancak iskânlı ve serbest göçmen olan ve “Çingene” olarak kaydedilmiş göçmenler de mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199.

³⁵⁶ Söz konusu tablolar Kırklareli İli’ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200’deki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 61. 1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	5	Çilingir	5	İşçi	11	Satıcı	3
Arabacı	2	Çoban	2	Kahveci	3	Sobacı	1
Araba Ustası	1	Çömlekçi	2	Kasap	5	Şöför	1
Aşçı	7	Demirci	12	Kaşkavalcı	1	Sünnetçi	1
Bağcı	6	Doğramacı	1	Kunduracı	31	Tabak	6
Bağ Aşıcısı	2	Dülger	17	Kürkçü	1	Talebe	5
Bahçıvan	12	Duvarcı	3	Limonatçı	1	Taş Ustası	1
Bakırcı	1	Düvençi	1	Makinacı	1	Tatlıcı	6
Bakkal	9	Elektrikçi	1	Makinist	4	Tenekeci	2
Balıkçı	1	Esnaf	1	Mandıracı	2	Terzi	7
Baltacı	1	Ev İşi	6	Marangoz	10	Tüccar	2
Berber	47	Ev Hanımı	17	Memur	3	Tütüncü	5
Bıçakçı	4	Fırıncı	6	Muallim	25	Yağcı	1
Boyacı	2	Fotoğrafçı	1	Mutaf	1	Yemenici	2
Börekçi	2	Gazeteci	1	Nalbant	7	Yumurtacı	5
Cambaz	1	Gocukçu	1	Rençber	2	Zahireci	1
Çarıkcı	3	Haşlamacı	1	Saatçi	1		
Çiftçi	3.315	Helvacı	3	Saraç	16		

Yukarıdaki meslekleri icra edenlerden çiftçi, marangoz, kunduracı, fırıncı, öğretmen, demirci, boyacı, bıçakçı, berber, bağcı, amele ve bahçıvanların tamamı aileleriyle birlikte hem köy hem il-ilçe merkezlerine, geri kalan meslek gruplarını icra edenlerin tamamı il-ilçe merkezlerine yerleştirilmiş, bunların arasından Kırklareli'nin köylerine yerleştirilen olmamıştır.³⁵⁷

³⁵⁷ Tamamı il-ilçe merkezlerine yerleştirilen meslek grupları şunlardır: Aşçı, arabacı, bakırcı, doğramacı, çömlekçi, çilingir, çarıkcı, cambaz, börekçi, terzi, bakkal, tüccar, tenekeci, tatlıcı, tabak, sünnetçi, esnaf, balıkçı, duvarcı, şöför, sobacı, satıcı, saraç, saatçi, mutaf, memur, makinacı, ev işlerinde çalışanlar, limonatacı, kürkçü, kaşkavalcı, helvacı, haşlamacı, gocukçu, gazeteci, fotoğrafçı. Bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

Tablo 62. 1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo³⁵⁸

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Abdallar	33	Doymuşlar	38	Kiremitlik	7	Ravutsa	33
Adaköy	66	Doyran	34	Kırtılı	11	Rahmanlı	9
Ah Yolu	22	Durarca	24	Kışlaarası	3	Razgrat	1.560
Ahlatlar	25	Dursun	15	Kızanlık	68	Ruşçuk	354
AkMehmet	20	Eğridere	120	Kızılçık	6	Sağırallı	6
Akbaş	4	Elena	6	Koca Ömer	2	Saldere	8
Akçaköy	10	Elvanlar	5	Koca Doğan	4	Saltıklar	139
Akgün	2	Emirler	5	Koçaşlı	9	Sarıyer	6
Akpınar	8	Enbiyalar	36	Kocacıklar	6	Selim Köy	8
Alemdar	47	Erikli	17	Kömürcü	62	Selvi	4
Alibeyköy	2	Eskicuma	2.253	Korucu	9	Senova	5
Aslan Köy	57	Eski	17	Koşanlar	5	Şekere	8
		İstanbolluk					
Aşıklar	10	Eskipazar	6	Köseler	50	Şeremet	13
Avdalar	11	Eski Zağra	93	Koşukavak	28	Serez	7
Ayvalı	16	Filiba	30	Köteş	5	Seymen	6
Azmaklar	3	Fundacık	6	Kozluca	2	Sinanköy	5
Bağlar	4	Geren	127	Kubadin	104	Silistre	30
Bahşişler	3	Grafla	7	Kubrat	11	Sırakaya	27
Balıncılar	154	Gökçe	4	Küçükler	6	Sofuhallil	4
Bejanova	3	Habip Köy	255	Kurutsa	15	Soğucak	32
Bekleş	14	Harmanlı	118	Kuşluköy	152	Süleyman Köy	6
Benli Köy	9	Hasan Terzi	6	Lefçe	6	Şumnu	464
Beşevli	73	Hasköy	168	Peran	14	Sungurlu	7
Beyalan	28	Hıdır	12	Lofça	15	Sünnetler	
Birtova	9	Hüseyinler	21	Maden	9	Tekkeköy	47
Bıyıklı	3	İlyas Köy	60	Madara	5	Tetova	15
Boğazkesen	72	İmren	5	Mahmut Köy	2	Tırnova	272
Bohçalar	6	İncebalkan	9	Mestanlı	11	Tunaçça	4
Boyalı	7	İnebekçi	3	Mumcular	16	Turnacık	31
Buhar	71	İşıklar	110	Muratlar	163	Turgutlu	20
Bulutlar	10	İslimye	176	Nadır Köy	127	Topköy	9
Burgaz	99	İstanimak	52	Nasçı	14	Uyukluköy	7
Büyükdada	5	Kadıköy	11	Nasrettin	27	Uzuncaalan	43
Büyükdöllük	3	Karaip	9	Nasufçu	23	Uzunhacı	3
Caferler	1	Kalkandere	8	Nevrekop	5	Uzunkale	5
Çakallar	10	Karaağaç	215	Niğbolu	195	Ütükler	46
Çamurlu	32	Karaçufallar	10	Novipazar	2	Ürenli	5
Çavuşköy	3	Karahasan	14	Okçular	30	Vardar Köy	5
Çikendin	198	Karakocalar	18	Omaç	49	Varna	218
Çobandere	6	Karamanlar	6	Omurca	7	Vetova	11
Çukurköşk	9	Karalar	11	Ortaköy	32	Vidin	7
Çukurtekte	8	Karaveli	3	Osmanpazar	371	Yanbolu	15
Çukurova	33	Karlıova	55	Öğütü	4	Yavuzlar	10
Çulfalar	27	Karnabat	271	Palama	8	Yalımlar	6
Cuma-i Bala	3	Kavaklı	4	Pamukçu	2	Yeleme	7
Debrenli	34	Kayalar	47	Pasçılar	7	Yelciler	6
Dereköy	28	Kaygılar	29	Paşa Köy	5	Yenimahalle	52
Dingilli	5	Kazan	50	Pazarcık	14	Yenice	9
Drabolar	5	Keçidere	6	Peştere	29	Yenipazar	445
Dişbudak	121	Kemaller	566	Plevne	183	Yıllancılar	7
Doğanca	77	Kerimler	6	Pınarlı	4	Yürükler	93
Doruklu	5	Kılıç	5	Popköy	31	Zıştovi	10
Dövlən	5	Kırcaali	109	Pravadi	209		

³⁵⁸ Söz konusu tablo Kırklareli İli'ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200'deki verilerden istifade edilerek hazırlanmıştır.

Tablo 63. 1935 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo³⁵⁹

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ağayeri köyü	58	Emirali	540	Kuleli Köy	174	Sarımsaklı	3
Ahmetbey	141	Eriklyurdu	63	Kumköy	105	Sergen	130
Akçaköy	146	Evrencik Köyü	51	Kumsayık	241	Seydiler	64
Pancar Köy	206	Evrenli Köyü	136	Kuştepe Köyü	57	Sinanlı Köy	186
Ayastefanos (Beğendik)	90	Evrensekiz	194	Kuzuçardağı	73	Sofuhalil Köyü	112
Ayvalı Köy	226	Hamitabat	33	Dereköy-Bedre	16	Soğucak Köyü	78
Babaeski-Merkez	1552	Hamzabey	6	Dereköy-Koruköy	8	Taşagıl Köyü	28
Burunsuz Köy	102	Hasbuğa Köyü	80	Karakoç	40	Taşköprü	22
Büyük karıştıran	300	Hazinedar	57	Merkez-Kasaba	122	Tatarlı Köy	148
Çakıllı Köy	163	Hıdırca Köy	109	Midye Köyü	115	Tilkıpınar Köyü	6
Çavuş Köy	79	İğneada	1	Müsellim Köyü	288	Topçu Köy	326
Cehilli (Çiğdemliköy)	115	İmece	41	Nacak Köyü	149	Turgut Bey	127
Çengelli Köy	382	İmrallı	10	Nadirli Köyü	17	Turulya (Hamdibey)	15
Ceylan Köy	56	Kadıköy	75	Oklağlı	214	Umurca	65
Çiftlik Köy	152	Kalyon Köy	19	Oruçlu Köy	160	Üsküp Mah.	72
Çövenli Köy	181	Karaağaç	26	Omurca	43	Vize	1041
Davutlu	201	Karacadağ	5	Osmaniye	6	Yeniköy	102
Demirkapı	75	Karacaoğlan Köyü	103	Pazarlı Köy	143	Yenice-Merkez	75
Demirköy	32	Karahalil Köyü	274	Pehlivan köy	17	Yenice-Kavaklı	238
Dereköy	2	Karamusul	134	Pınarhisar Nahiyesi	184	Yenice-Dokuzhöyük	85
Develiköy	18	Lüleburgaz-Merkez	728	Pınarhisar-Cevizköy	64	Yenice-Lefeci	5
Devletiağaç	9	Kırklareli-Merkez	16	Pınarhisar-Kaynarca	121	Yenimahalle Köyü	153
Doğanca Köyü	177	Koçaz Mah.	21	Pınarhisar-Yenimandıra	303	Yenitaşlı	28
Düğüncülü	6	Koyunbaba	6	Sakızköy	48		
Düzova	174	Küçükkarıştıran	120	Sarıcalı	9		

³⁵⁹ Söz konusu tablo Kırklareli İli'ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200'deki verilerden istifade edilerek hazırlanmıştır.

Tablo 64. 1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo³⁶⁰

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	717 Kişi
2-7 Yaş Arası	2.397 Kişi
8-15 Yaş Arası	2.756 Kişi
16-30 Yaş Arası	3.095 Kişi
31-60 Yaş Arası	3.689 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	657 Kişi

1935 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenlere devletin yaptığı yardımlar şöyledir: 305'i eski, 1.124'ü yeni olmak üzere toplam 1.429 ev, 918 aileye toplam 35.819 dekar iyi tarım arazisi, 2.208 aileye toplam 80.556 dekar orta tarım arazisi, 22 aileye 6.740 dekar aşağı tarım arazisi, 10 aileye 12 dekar bostanlık, 116 aileye 5.980 dekar istimplâk edilen çiftlik arazilerinden olmak üzere toplam 129.107 dekar tarım arazisi. Bunların dışında 2.681 aileye toplam 1.575.796 kilo yemeklik buğday, 2.541 aileye toplam 451.027 kilo tohumluk buğday, 607 aileye 5.668 kilo kuş yemi, 659 aileye 7.891 kilo mısır, 68 aileye 210 kilo nohut, 43 aileye 110 kilo fasulye, 2 aileye 2 kilo sabun, 3 aileye 6 metereküp kereste verilmiş, 5 aileye 700 lira ev inşaat yardımı, 20 aileye 237 lira iâşe yardımı yapılmış ve toplam 927 öküz ile 1.391 pulluk verilmiştir. ³⁶¹

2.2.2. 1936 Yılında Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1936 yılı, Balkanlardan Türkiye'ye göçlerin devam ettiği bir yıl olmuştur. 1935-1938 yılları arasında göçlerin yoğun olmasının sebepleri arasında, Türkiye'nin uluslararası

³⁶⁰ 9 göçmenin doğum tarihi kaydedilmemiş olmakla birlikte geri kalan göçmenlerin 1935 yılındaki yaşları hesaplanarak tarafımızca Kırklareli İli'ne ait muhacir kayıt defterleri kullanılarak tarafımızca hazırlanmış tablodur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

³⁶¹ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

arenada itibarının kuvvetle artmasını, Balkan ülkelerinde izlenen politikalarda milliyetçi uygulamaların hâkim olmasıyla birlikte azınlıklara olan hoşgörünün giderek azalmasını ve son olarak Türkiye'nin bu dönemde sınırları dışında kalan Türkleri kendi ülkesi içerisinde iskân etme politikası izlemeye devam etmesini sayabiliriz. Bu dönemde sadece Trakya Bölgesi'ne yarım milyon muhacirin yerleştirilmesi hedeflenmiştir.³⁶² 1936 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin sayısı ise 11.730 kişiden oluşan 2.986 ailedir.³⁶³

2.2.2.1. 1936 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1936 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerden Edirne Merkez'e ve Edirne'nin Enez İlçesi ile bu ilçeye bağlı köylere iskân edilen olmamıştır. Edirne Merkez'e bağlı köylere 160 kişiden oluşan 38, Edirne'nin Havsa İlçesi ve bu ilçeye bağlı köylere 498 kişiden oluşan 142 aile, İpsala İlçesi'ne bağlı köylere toplam 546 kişiden oluşan 133 aile, Keşan İlçesi ve bağlı köylerine 621 kişiden oluşan 167 aile, Lalapaşa İlçesi'ne bağlı köylere 104 kişiden oluşan 29 aile, Meriç İlçesi'nin merkezi ve bağlı köylerine 318 kişiden oluşan 77 aile iskân edilmiştir. Edirne Merkez ve ilçelerine bağlı köylere yerleştirilen göçmenlerin tamamı iskânlı göçmen olup, bu ailelere verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.³⁶⁴

Tablo 65. 1936 Yılında Edirne İli Merkez, Havsa, İpsala, Keşan, Lalapaşa ve Meriç İlçelerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Karayusuf	18	61	1936	1938
Edirne	Merkez	Kayapa	5	19	1936	1938
Edirne	Merkez	Korucu	6	18	1936	1938
Edirne	Merkez	Yenikadın	4	16	1938	1944
Edirne	Merkez	Büyük Gerdelli	12	46	1936	1940
Edirne	Havsa	Şerbettar	60	264	1936	1944
Edirne	Havsa	Hasköy	37	113	1936	1944
Edirne	Havsa	Musulça	13	49	1936	1940
Edirne	Havsa	Söğütlüdere	23	72	1936	1940
Edirne	İpsala	Hıdırköy	21	92	1936	1936
Edirne	İpsala	Korucu	22	83	1936	1936
Edirne	İpsala	İbriktepe	90	371	1936	1938

³⁶² “Binlerce Balkan Türkleri Anavatana Akın Halinde Geri Dönüyorlar”, **Tekirdağ Gazetesi**, 16 İkincikanun 1936, s. 2.

³⁶³ Nasrullah Uzman, **a.g.e.**, s. 126.

³⁶⁴ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Keşan	Merkez	28	112	1936	1944
Edirne	Keşan	Altıntaş	23	72	1936	1940
Edirne	Keşan	Beğendik	41	165	1936	1936
Edirne	Keşan	Karacaali	7	25	1936	1936
Edirne	Keşan	Maltepe	19	65	1936	1944
Edirne	Keşan	Paşayığıt	21	77	1936	1944
Edirne	Keşan	Yeni Muhacir	23	86	1936	1944
Edirne	Keşan	Dişbudak	5	19	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Yünlüce	7	21	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Ortakçı	22	83	1936	1944
Edirne	Meriç	Merkez	35	153	1936	1936
Edirne	Meriç	Kadıondurma	21	90	1936	1936
Edirne	Meriç	Yakupbey	9	39	1936	1936
Edirne	Meriç	Küçükaltıtağaç	12	36	1936	1936
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			584	2247		

1936 yılında Uzunköprü ve köylerine yerleştirilen Bulgaristan göçmeni aile sayısı 243, toplam kişi sayısı 776'dır. Böylece Edirne ve ilçeleri ile bağlı köylerine 1936 yılı içerisinde iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinin toplam sayısı 3.023 kişiden oluşan 827 aile olmuştur. Bu göçmenlerin tamamı iskânli statüdedir. Uzunköprü'ye iskân edilen göçmenlerin köylere göre dağılımı ve bu göçmenlere verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri aşağıdaki tablodaki gibidir:³⁶⁵

Tablo 66. 1936 Yılında Edirne İli Uzunköprü ilçesine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Merkez	13	65	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çalıköy	2	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Değirmenci	7	27	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Gemici	6	27	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Hamitli	4	13	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Karayayla	7	21	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kavacık	9	17	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kiremitçi	9	45	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kurttepe	5	19	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Malçoç	6	26	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Saçlımüsellim	5	8	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Sığırcılı	1	4	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çöpköy	9	31	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Başağıl (Mandıra)	2	5	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Bayramlı	3	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Beykonağı	5	16	1936	1941
Edirne	Uzunköprü	Bıldır	5	12	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Danişment	6	16	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Elmalı Köy	2	5	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Muhacir Kadı	5	24	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Ömerbey	9	45	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Turnacı	2	7	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Yağmurca (Kestanbolu)	6	12	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Hamidiye	9	12	1936	1944

³⁶⁵ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo kullanılarak hazırlanmıştır.

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Alıç	9	50	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Altınyası (Harala)	3	10	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Balaban	1	2	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Balabankoru	4	15	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çavuşlu	7	21	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çobanpınar	5	14	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Harmanlı	2	3	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Hasanpınar	13	23	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kadıağılı (Gazihalil)	15	52	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kadıköy (Kadıgebren)	4	8	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Karapınar	12	28	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kavakayazma	4	8	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kırköy	3	14	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kurtbey	1	1	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Süleymaniye	9	20	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kırcasali	3	8	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Meşeli	6	13	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Sazlımalkoç	5	11	1936	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			243	776		

2.2.2.1.1. 1936 Yılında Edirne’ye İskân Edilen Göçmenlere Yapılan Yardımlar

“1936 Yılı Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter”de 2.093 kişiden oluşan 500 aile mevcuttur. Bu ailelerin tamamı Bulgaristan ve Romanya göçmenidir. Bulgaristan göçmenlerinden 215 hane ve toplam 902 kişi Türk, 24 hane ve 112 kişi ise Kıpti³⁶⁶ olarak kaydedilmiştir. Böylece defterde mevcut toplam Bulgaristan göçmeni sayısı 1.014 kişi ve 239 hane, Romanya göçmenleri ise toplam 1.079 kişi ve 261 hanedir. Romanya göçmenlerinden 147 hanede toplam 575 kişi Türk, 63 hanede yaşayan toplam 268 kişi Tatar ve 51 hanede yaşayan toplam 236 kişi Kıpti olarak kayıt edilmiştir. Göçmenlerin meslekleri ile ilgili köy bazında bilgi verilmezken sadece kasaba merkezlerine yerleştirilen göçmenlerin meslekleri belirtilmiştir. Buna göre buraya iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinden ikisi kunduracı, Romanya göçmenlerinden ise 2 kişi kahveci, 2 kişi çalgıcı, 1 kişi dondurmacı, 56 kişi çiftçi, 2 kişi marangoz, 1 kişi öğretmen, 1 kişi ev ustası, 1 kişi ise duvar ustasıdır. Diğer köylere yerleştirilen göçmenlerin meslekleri ile ilgili her ne kadar elimizde bilgi olmasa da kasaba merkezine yerleştirilen göçmenlerin mesleklerini incelediğimizde bu boyuttaki bir idarî birim için yeterli ekonomik çeşitliliğin sağlanmış olduğunu görmekteyiz.³⁶⁷ Ancak her ilçe ve köy için bu durum

³⁶⁶ Türk Dil Kurumu’nun Türkçe sözlüğünde Kıptî, “Mısır halkından olan kimse” olarak tanımlanmış ve kelimenin yanlış olarak “Çingene” anlamında kullanıldığı belirtilmiştir. Buradaki kullanımı yanlış bir kullanımdır ve Çingene kastedilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **TDK Türkçe Sözlük II**, s. 852.

³⁶⁷ **BCA**, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334.

böyle olmamıştır. Bu durumun en önemli sebebi iskân edilen göçmenlerin çoğunlukla çiftçi olması, çiftçi olmayanları ya da başka bir mesleki bilgi ve beceriye sahip olanların da muhtemelen devletten toprak alabilmek için iskân defterlerine kendilerini çiftçi olarak kaydettirmelerinden kaynaklanmaktadır. Zira bazı defterlerin meslek kısmında çiftçi olarak kaydedilmiş olmakla birlikte düşünceler kısmında “öğretmen”, “kasap” şeklinde not düşülen göçmenler mevcuttur.

Edirne İli Merkez, Keşan ve Enez ilçeleri göçmen durumlarını gösterir defteri incelediğimizde, 1936 yılında söz konusu il ve ilçelere yerleştirilen 500 hane Romanya ve Bulgaristan göçmenine, 65’i kasaba tipi, 407’si köy tipi olmak üzere toplam 472 evin verildiğini görüyoruz.³⁶⁸ Ev verilmeyen hane sayısı 28’dir. Ancak anne ve babası olmayıp, bekar olan erkek çocuklar iskân defterlerinde ayrı bir hane sütununa kaydedilmiş, ancak bu kişilere toprak, yemeklik ve tohumluk buğday verilmesine rağmen ev verilmemiştir. Bu 28 haneden bir kısmının bu şekilde kayıt edilen bekar erkek çocuklardan olması muhtemeldir.

472 haneden başka 22.604 dekar toprak da yine söz konusu defterdeki yerlere iskân edilen 500 hane göçmene dağıtılmıştır. Buna göre hane başına 45, kişi başına ise 10,7 dekar toprak düşmektedir.³⁶⁹

Trakya Umumî Müfettişliği’nin 16 Şubat 1935 tarihli raporuna göre, Trakya’ya yerleştirilecek göçmenlere her aileye bir ev, ev başına 500 kilo yemeklik, 250 kilo ekimlik buğday, her eve bir öküz ve saban verilecek şekilde planlamanın yapıldığını daha önce belirtmiştik.³⁷⁰ 1936 yılında Türkiye’ye göç eden muhacirlere ve ihtiyacı olan köylülere dağıtılan toplam buğday 30.436 ton olmuştur.³⁷¹ İncelediğimiz bu defterde kayıtlı göçmenler için verilen yemeklik buğday miktarı ise Trakya Umumî Müfettişliği’nin planladığı miktarın üstündedir. Buna göre 500 hane göçmene toplam 365.314 kg yemeklik buğday verilmiştir. Bu da hane başına toplam 730,5 kg, kişi başına ise toplam 174,5 kg buğdayın verildiğini gösterir. Yani hane başına verilen yemeklik buğdayın miktarı, verilmesi planlanan buğday miktarından 230 kg fazladır.

³⁶⁸ BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334.

³⁶⁹ BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334.

³⁷⁰ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

³⁷¹ “Köylüye ve Göçmenlere 30.436 Ton Buğday Dağıtıldı”, **Tekirdağ Gazetesi**, 30 İkincikanun 1936, s.3.

Tohumluk buğday miktarını incelediğimizde ise hane başına 284,5 kg, kişi başına ise yaklaşık 68 kg buğdayın verildiğini görüyoruz³⁷² ki bu da raporda yazan ve verilmesi planlanan hane başına 250 kg tohumluk buğdaydan 34,5 kg fazladır.³⁷³

Aynı deftere göre toplam 2.093 kişi ve 500 hane göçmene 141 öküz, 124 manda, 71 sığır, 107 at ve 453 koyun verilmiştir. Göçmenlere verilecek büyükbaş hayvanların planlaması yapılırken her eve bir öküz olacak şekilde ve iki hanenin tarımda bir çift öküzü ortak kullanması planlanmıştır. Ancak 500 haneye sadece 141 öküzün verildiğini görüyoruz. Her ne kadar bu rakam planlananın çok altında olsa da verilen diğer büyükbaş hayvanların da tarımda kullanılabildiğini dikkate alacak olursak tarımda kullanılabilen hayvan sayısı 443 olmaktadır ki bu da planlanan rakama oldukça yakındır. Aslında söz konusu 500 hane göçmene dağıtılması planlanan öküz sayısı defterde 312 olarak zikredilse de ancak 141 öküz verilebilmiştir. 500 göçmen aileye dağıtılan tarım aletleri ise şöyledir: 180 araba, 53 pulluk, 51 saban, 3 ekin makinesi. Yine 413 pulluk ve 309 arabanın göçmenlere dağıtılması planlanmıştır.³⁷⁴ Özellikle dağıtılan hayvanlar açısından defteri incelediğimizde ve hane başına ortalama rakamlara baktığımızda neredeyse her haneye bir büyükbaş hayvanın düştüğünü görüyoruz. Ancak gerçekte durum böyle değildir. Bazı köylere planlanandan fazla hayvan verilmiş, bazı köylere ise hiç verilmemiştir. Üstelik toplam 30 köyden hem tarım aleti hem de hayvan verilmeyen köylerin sayısı 11'dir. Bu köyler şunlardır: 39 kişilik 10 ailenin iskân edildiği Küçük Doğanca Köyü, 35 kişilik 5 ailenin iskân edildiği Çelebi Köy, 7 kişilik 1 ailenin iskân edildiği Çavuş Köy, 3 kişilik 1 ailenin iskân edildiği Orhaniye-Mecidiye, 3 kişilik 1 ailenin iskân edildiği Yayla Köyü, 5 kişilik 1 ailenin iskân edildiği Barağı, 14 kişilik 4 ailenin iskân edildiği Pınar-Yerlisu, 23 kişilik 6 ailenin iskân edildiği Suluca Köyü, 30 kişilik 5 ailenin iskân edildiği Bahçe Köy, 5 kişilik 1 ailenin yerleştirildiği Mahmut Köy ve 7 kişilik 2 ailenin yerleştirildiği Yerlisu Köyü'dür.³⁷⁵

³⁷² BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334.

³⁷³ Söz konusu defterde; verilen yemeklik ve tohumluk buğday, öküz sayısı ve koyun sayılarının toplamı yanlış yazılmıştır. Burada dikkate aldığımız veriler excelde hesaplanan doğru olan sonuçlardır.

³⁷⁴ BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334.

³⁷⁵ BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334.

Bunun yanında bir de hayvan ve tarım aleti dağıtımından çok az miktarda pay alan 6 köy mevcuttur. Bu köyler, 36 kişilik 6 ailenin yerleştirildiği ve sadece 2 arabanın verildiği Kocaali Köyü, 66 kişilik 14 ailenin yerleştirildiği ve sadece 2 atın verildiği Küçükevren Köyü, 31 kişilik 5 ailenin yerleştirildiği ve sadece 6 arabanın verildiği Dişbudak Köyü, 57 kişilik 14 ailenin yerleştirildiği ve sadece 6 atın verildiği Karatepe Köyü, 68 kişilik 13 ailenin yerleştirildiği ve sadece 8 saban ile 1 ekin makinasının verildiği Karlı Köyü, 42 kişilik 10 ailenin yerleştirildiği ve 2 at ile 1 arabanın verildiği Mercan Köyü'dür. Dağıtımdan en fazla payı alan köyler ise şunlardır: Kasaba, Altıntaş, Beğendik, Karacaali, Maltepe, Mozal, Paşayığıt, Siğili, Türkmen Köy, Yeni Muhacir Köyü, Çamlıca Köyü ve Şükrüköy'dür.³⁷⁶

Tablo 67. “Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter”e Göre İskân Edilen Göçmenlere Verilen Buğday, Toprak, Ev Miktarı ile Verilen Öküz ve Pulluk Adetlerini Gösterir Tablo³⁷⁷

Köyü	Hane	Nüfus	Verilen Yemeklik Buğday	Verilen Tohumluk Buğday	Verilen Toprak/Dekar	Verilen Köy Tipi Ev	VerilenKasaba Tipi Ev	Verilen Öküz/Adet	Verilen Pulluk/Adet
Kasaba	69	290	52902	600	0	0	65	32	45
Altıntaş	35	150	27327	10200	1850	35		24	32
Beğendik	85	337	56281	25300	4263	83		61	79
Karacaali	19	76	14760	5700	958	19		4	17
Küçük Doğanca	10	39	6034	2700	497	9		9	9
Maltepe	26	103	19617	8100	1305	26		12	19
Mozal	11	38	6729	3300	490	9		3	9
Paşayığıt	51	213	36089	14900	2678	45		33	42
Siğili	30	127	21715	9600	1600	29		18	22
Türkmen	31	113	20480	9300	1473	26		16	21
Yeni Muhacir	35	140	25500	10800	1798	34		23	31
Çelebi-Enez	5	35	5789	1500	400	5		5	5
Çavuş-Enez	1	7	1152	300	70	1		1	1
Kocaali-Enez	6	36	5683	1800	385	6		6	6
Küçükevren-Enez	14	66	10523	4200	800	14		12	14
Dişbudak-Mecidiye	5	31	5324	1500	382	5		5	5
Karatepe-Mecidiye	14	57	8530	4200	710	14		8	14
Orhaniye-Mecidiye	1	3	505	4200	40	1		1	1
Yayla-Mecidiye	1	3	505	4200	40	1		1	1

³⁷⁶ BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334.

³⁷⁷ Tablo, BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Köyü	Hane	Nüfus	Verilen Yemelik Buğday	Verilen Tohumluk Buğday	Verilen Toprak/ Dekar	Verilen Köy Tipi Ev	VerilenKasaba Tipi Ev	Verilen Öküz/Adet	Verilen Pulluk/Adet
Barağı- Mecidiye	1	5	706	4200	60	1		1	1
Pınar-Yerlisu	4	14	2230	1200	170	2		2	2
Suluca- Mecidiye	6	23	3788	1800	300	6		6	6
Bahçe- Yerlisu	5	30	5085	1500	370	5		5	5
Çamlıca- Yerlisu	4	15	2852	1200	198	3		0	1
Karlı-Yerlisu	13	68	12871	5100	852	13		13	13
Mahmut- Yerlisu	1	5	709	300	60	1		1	1
Mercan- Yerlisu	10	42	7268	3000	513	8		7	7
Şükrüköy- Yerlisu	5	20	3144	1500	252	4		1	2
Yerlisu									
Köyü-Yerlisu	2	7	1216	0	90	2		2	2
Nahiyesi									
TOPLAM	500	2093	365314	142200	22604	407	65	312	413

Tablo 68. “Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter”e Göre İskân Edilen Göçmenlere Verilen Öküz, Manda, Sığır, At, Koyun, Araba, Pulluk, Saban, Ekin Makinesi Adedini Gösterir Tablo³⁷⁸

Köyü	Hane	Nüfus	Öküz	Manda	Sığır	At	Koyun	Araba	Pulluk	Saban	Ekin Makinesi
Kasaba	69	290	4	1	13	44	1	25	10	0	0
Altıntaş	35	150	11	19	4	1	0	13	3	0	0
Beğendik	85	337	17	8	18	24	141	28	8	16	2
Karacaali	19	76	36	18	11	2	50	25	2	5	0
Küçük Doğanca	10	39	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maltepe	26	103	27	22	12	0	160	250	8	5	0
Mozal	11	38	5	0	0	12	0	15	0	0	0
Paşayığıt	51	213	2	31	0	2	0	11	3	4	0
Sığılı	30	127	8	2	2	12	0	9	6	6	0
Türkmen	31	113	11	8	3	0	0	13	5	0	0
Yeni Muhacir	35	140	12	13	1	0	0	0	3	2	0
Çelebi-Enez	5	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Çavuş-Enez	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kocaali- Enez	6	36	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Küçükevren- Enez	14	66	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Dişbudak- Mecidiye	5	31	0	0	0	0	0	6	0	0	0
Karatepe- Mecidiye	14	57	0	0	0	6	0	0	0	0	0
Orhaniye- Mecidiye	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yayla- Mecidiye	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Barağı- Mecidiye	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pınar- Yerlisu	4	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0

³⁷⁸ Tablo, **BCA**, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir Defter, Defter No: 334 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Köyü	Hane	Nüfus	Öküz	Manda	Sığır	At	Koyun	Araba	Pulluk	Saban	Ekin Makinesi
Suluca-Mecidiye	6	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bahçe-Yerlisu	5	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Çamlıca-Yerlisu	4	15	4	0	3	0	54	3	2	1	0
Karlı-Yerlisu	13	68	0	0	0	0	0	0	0	8	1
Mahmut-Yerlisu	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mercan-Yerlisu	10	42	0	0	0	2	0	1	1	0	0
Şükrüköy-Yerlisu	5	20	4	2	4	0	47	4	2	4	0
Köyü-Yerlisu	2	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nahiyesi											
TOPLAM	500	2093	141	124	71	107	453	180	53	51	3

Yukarıda belirtilen yardımların dışında 1930-1938 yılları arasında Trakya Bölgesi’nde iskân gören göçmenlere ve ihtiyaç sahibi köylülere Edirne’de 24.119 lira değerinde 6.136 dekar, Kırklareli’nde 781.000 lira değerinde 101.831 dekar, Tekirdağ’da 63.430 lira değerinde 22.480 dekar toprak tevzi edilmiştir.³⁷⁹ Ayrıca Bulgaristan ve Romanya’dan gelip Trakya Bölgesi’ne iskân edilen göçmenler arasında arıcılıkla meşgul olan 100 aileye iskân tahsisatından döner sermaye olarak 600 lira verilmiştir.³⁸⁰

1936 yılında Edirne’de göçmenler için yapılması planlanan evlerin sayısı ve yerleri aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 69. 1936 Yılında Edirne’de Yapılması Planlanan Göçmen Evlerinin Yeri ve Sayısı³⁸¹

İl	İlçe	Konum	Köy	Ev Sayısı
Edirne	Merkez	Merkez	Korucu	12
Edirne	Merkez	Merkez	Kayapa	6
Edirne	Merkez	Merkez	Azatlı	20
Edirne	Merkez	Sırsındığı	Karabulut	5
Edirne	Merkez	Sırsındığı	Uzgaç	29
Edirne	Merkez	Sırsındığı	Doğanca	33
Edirne	Merkez	Lalapaşa	Hanlıyenice	15
Edirne	Merkez	Tatarlar	Süloğlu	20
Edirne	Merkez	Havsa	Şerbettar	49
Edirne	Merkez	Havsa	Oğulpaşa	17
Edirne	Merkez	Havsa	Musulça	12
Edirne	Merkez	Havsa	Hasköy	51
Edirne	Merkez	Havsa	Bostanlı	36

³⁷⁹ “Toprak Tevziati”, **Tekirdağ Gazetesi**, 3 Mart 1938, s. 1.

³⁸⁰ **BCA**, 030. 10. 116. 810. 14.

³⁸¹ **Cumhurbaşkanlığı Arşivi**, 01009627-6.

İl	İlçe	Konum	Köy	Ev Sayısı
Edirne	Merkez	Havsa	Sögütlüdere	15
Edirne	Uzunköprü	Kırcasali	Yeniköy	2
Edirne	Uzunköprü	Kırcasali	Aslıhan	5
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	Kadıgebre	10
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	Elmalı	6
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	Karapınar	6
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	Alıç	5
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	Gazihalil	7
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Bayramlı	3
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Muhacirkadı	5
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Çongra	12
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Çöpköy	16
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Danişment	3
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Bıldır	6
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Gaziment	2
Edirne	Uzunköprü	Ömerbeyli	Turnacı	4
Edirne	Merkez	Merkez	Karayayla	16
Edirne	Merkez	Merkez	Çiftlik	16
Edirne	Meriç	Merkez	Meriç	22
Edirne	Meriç	Merkez	Kadıköy	43
Edirne	Meriç	Merkez	Yakupbey	2
Edirne	Meriç	Merkez	Altınağaç	13
Edirne	Keşan	Merkez	Keşan	50
Edirne	Keşan	Merkez	Sığilli	10
TOPLAM				584³⁸²

2.2.2.2. 1936 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1936 yılında Tekirdağ'a yerleşen Bulgaristan göçmenlerinden 73'ü kadın, 70'i erkek toplam 143 kişiden oluşan 48 ailenin kayıtlarını inceledik. Tamamı kayıtlara Türk ve Müslüman olarak geçen bu göçmen ailelerden 14 aile reisinin meslekleri belirtilmemiş olmakla birlikte geriye kalan ailelerden birinin reisi bağcı, birinin değirmenci, birinin rençber, otuzunun çiftçidir. Yalnız göç etmiş olan bekar bir kişi ise öğrencidir. Göçmenlerin Bulgaristan'dan geldikleri yerleri incelediğimizde, 2 kişi Adaköy, 1 kişi Boğazkesen, 6 kişi Demirciler, 7 kişi Eskicuma, 3 kişi Hasköy, 4 kişi Kadıören, 2 kişi Kızanlık, 3 kişi Koçmar, 1 kişi Malkoçlar, 40 kişi Razgrat, 29 kişi Saltıklar, 9 kişi Şumnu, 1 kişi Taşçı, 1 kişi Tutrakan, 7 kişi Uzunca Alan, 13 kişi Varna, 3 kişi Veli Bey, 12 kişi ise Yeni Pazar'dır.³⁸³

143 göçmenden 43'ü kayıtlara serbest göçmen olarak, 35'i ise iskânlı göçmen olarak geçmiştir. 1936 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen Bulgaristan

³⁸² Belgede toplam 610 yazılmış, ancak 584'tür. 584 eve daha sonra 5 ev daha ilave edilmiştir.

³⁸³ Kayıtlarda göçmenlerden birinin Bulgaristan'ın neresinden geldiği bilgisi okunamamıştır. Bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81.

göçmenlerinden 29'unun doğum tarihi ya da yaşı belirtilmemiştir. Geriye kalan 114 göçmenin 1936 yılında kaç yaşında olduklarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir.³⁸⁴

Tablo 70. 1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	5 Kişi
2-7 Yaş Arası	22 Kişi
8-15 Yaş Arası	11 Kişi
16-30 Yaş Arası	51 Kişi
31-60 Yaş Arası	19 Kişi
61 Yaş ve	6 Kişi

Göçmenlerin yerleştikleri yerleri incelediğimizde 13 kişinin Ahi Mehmet Köyü'ne, 3 kişinin Balabanlı'ya, 4 kişinin Ballıhoca'ya, 5 kişinin Büyük Manika'ya, 33 kişinin Çerkezköy'e, 11 kişinin Çeşmeli'ye, 34 kişinin Demirler'e, 2 kişinin Kadıköy'e, 6 kişinin Muratlı'ya, 12 kişinin Osmanlı Köyü'ne, 5 kişinin Saray'a, 1 kişinin Sofular'a, 13 kişinin Vakıflar'a ve bir kişinin Yuvalıköy'e yerleştiğini görüyoruz. Bu göçmenlerin Türkiye'ye nereden giriş yaptıkları kayıt altına alınmamış olmakla birlikte göçmenlerden 64'ü Edirne'den, 3'ü Demirköy'den, 5'i İstanbul'dan, 13'ü Saray'dan, 13'ü ise Tuzla'dan muhacir kağıtlarını almışlardır.³⁸⁵ 1936 yılında muhacir kağıtlarını alıp Tekirdağ'a yerleşen bu göçmenlerden incelediğimiz 48 aileden sadece 7 aileye devlet yardımı yapılmıştır.³⁸⁶

³⁸⁴ 143 göçmenden 85'i 81 nolu Tekirdağ muhacir kayıt defterinde kayıtlı olup bu defterde göçmenlerin kimlik bilgileri, meslekleri, doğum yerleri dışında pek az bilgiye yer verilmiştir. İskân şekli belirtilmemiş olan bu 65 göçmende söz konusu defterde kayıtlı göçmenlerdendir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81.

³⁸⁵ 45 göçmenin muhacir kağıtlarını nereden aldıkları belirtilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81.

³⁸⁶ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81 defterleri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

2.2.2.2.1. 1936 Yılında Tekirdağ’a İskân Edilen Göçmenlere Yapılan Yardımlar

Muhacir esas kayıt defterlerine göre 1936 yılında Tekirdağ’a iskân edilen göçmenlerden devlet yardımı alan ailelerin aldıkları yardımlar aşağıdaki gibidir.³⁸⁷

Tablo 71. 1936 Yılında Tekirdağ’a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımlar

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
2- İskânlı			30-İyi			480		
3- İskânlı		1/1936	42-Orta		1 Pulluk-1939	600-1936		23 lira 49 kuruş-1936
4- İskânlı						420		11 lira 48 kuruş
3- Serbest			40-Orta					
4- İskânlı					1 Pulluk	970	970 kg Buğday 25 kg Tohumluk Yulaf	8 lira 40 kuruş
4- İskânlı					1 Pulluk	120 kg Buğday 25 kg Yemeklik Yulaf		8 lira 40 kuruş
4- İskânlı					1 Pulluk	120 kg Buğday 25 kg Yemeklik Yulaf		8 lira 40 kuruş

1936 yılında Tekirdağ’a iskân edilen göçmenlere yukarıdaki tabloda belirtilen ev, hayvan, tarım aleti, tohumluk buğday, yemeklik buğday, toprak ve iaşenin dışında geçimini balıkçılıkla sağlayan göçmenlere sandal, olta takımı, barbunya ağı, volü ağı, iki çift kürek ve yelkenden oluşan aletler takım hâlinde dağıtılmıştır.³⁸⁸ Yine aynı yıl gelip Tekirdağ sınırları içerisinde iskân gören muhtaç göçmenlere dağıtılmak üzere muhammen bedeli 10.500 lira olan çeşitli bedenlerde 1.400 takım elbise, muhammen bedeli 2.520 lira olan 1.400 çift ayakkabı ve yine muhammen bedeli 490 lira olan 1.400 adet kasket pazarlık usulü ile satın alınmıştır.³⁸⁹

³⁸⁷ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81 defterleri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

³⁸⁸ “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 13 Şubat 1936, s. 3.

³⁸⁹ “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 12 Mart 1936, s. 4; “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 9 Nisan 1936, s. 4.

Tekirdağ bir liman şehri olarak sadece göçmenlerin iskân edildikleri bir şehir değil, aynı zamanda başka şehirlerde iskân görececek muhacirlerin Türkiye’ye giriş yaptıkları ilk yer olarak da önem kazanmıştır. Bu sebeple 1936 yılında Tekirdağ’da bir “göçmen temizlenme evi”nin yapılmasına karar verilmiş ve Tekirdağ İskân Müdürlüğü, muhammen bedelini 2.992 lira 21 kuruş olarak belirlediği bu bina için ihaleye çıkmıştır.³⁹⁰

1936 yılında Tekirdağ’da yapılması kararlaştırılan göçmen evleri için Tekirdağ İskân Müdürlüğü’nün belirlediği açık eksiltmeye konu maliyetler, evlerin nerede yapılacağı ve miktarları aşağıdaki gibidir:³⁹¹

Tablo 72. Tekirdağ’da Yapılan Göçmen Evlerinin Planlanan Maliyet Listesi

Evlerin Yapılacağı Yer	Yapılacak Evin Tipi	Yapılacak Ev Adedi	Birim Fiyatı		Toplam Fiyatı	
			Lira	Kuruş	Lira	Kuruş
Tekirdağ Merkez	Şehir Evi	106	209	14	22.168	84
Tekirdağ Merkez Köyleri	Tek Ev	61	161	24	9.835	64
Tekirdağ Merkez Köyleri	Çift Ev	54 (108) ³⁹²	277	90	15.006	60
Şarköy Merkez ve Köyleri	Tek Ev	40	132	14	5.285	60
Şarköy Merkez ve Köyleri	Çift Ev	55 (110)	222	70	12.248	50
Çorlu Merkez	Tek Ev	1	153	96	153	96
Çorlu Merkez	Çift Ev	87 (174)	264	10	22.976	70
Çorlu Merkez Köyleri	Tek Ev	68	190	34	12.943	12
Çorlu Merkez Köyleri	Çift Ev	77 (154)	333	10	25.648	70
Murtalı Nahiye Merkezi	Çift Ev	91 (182)	222	70	20.265	70
Muratlı Köyleri ³⁹³	Tek Ev	81	146	69	11.881	89
Muratlı Köyleri ³⁹⁴	Çift Ev	70 (140)	250	30	17.521	00
Saray Merkez ve Köyleri	Tek Ev	40	161	24	6.449	60
Saray Merkez ve Köyleri	Çift Ev	55 (110)	277	90	15.284	50
Hayrabolu Merkez ve Köyleri	Tek Ev	50	209	25	10.462	50
Hayrabolu Merkez ve Köyleri	Çift Ev	75 (150)	368	98	27.673	50
Malkara Merkez ve Köyleri	Tek Ev	61	161	24	9.835	64
Malkara Merkez ve Köyleri	Çift Ev	82 (164)	277	90	22.787	80
TOPLAM		1.800³⁹⁵	4.012	882	268.419	1.079

³⁹⁰ “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 23 Nisan 1936, s. 4.

³⁹¹ “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 18 Haziran 1936, s. 3.

³⁹² Çift evlerin sayısının yanında parantez içinde yazan rakamlar, toplam ev adedidir.

³⁹³ Muratlı Nahiyesi’ne bağlı köylerde yapılması planlanan bu evlerden tek olarak yapılacak 42 göçmen evi Sarılar Köyü’nde, 30’u Kırkkepenekli Köyü’nde, 1’i Aşağısevindikli Köyü’nde, 1’i Deregündüzlü Köyü’ndedir. Bkz. “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 16 Temmuz 1936, s. 2.; Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 16 Temmuz 1936, s. 5.

³⁹⁴ Muratlı Nahiyesi’ne bağlı köylerde yapılması planlanan bu evlerden çift olarak yapılacak 52 göçmen evi Aşağısirt Köyü’nde, 70’i Viran Balabanlı Köyü’nde, 6’sı Yukarısevindikli Köyü’nde, 4’ü Aşağısevindikli Köyü’ndedir. Bkz. “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 16 Temmuz 1936, s. 2.; “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden”, **Tekirdağ Gazetesi**, 16 Temmuz 1936, s. 5.

³⁹⁵ Çift evler toplam ev adedi parantez içinde yazan miktarlar dikkate alınarak dahil edilmiştir.

Tablo 73. 1936 Yılında Tekirdağ'da Yapılan Göçmen Evlerin Yapıldıkları Yerler ve Sayısı³⁹⁶

Yerin Adı	Ev Sayısı	Yerin Adı	Ev Sayısı
Tekirdağ-Merkez	106	Mürefte	35
Köseilyas	2	Ormanlı	11
Kepenekli	10	Tatarlı	9
Müsellim	2	Teslim	7
Selçuk	3	Yaylagöne	5
Oğuzlu	2	Danışment	3
Arahacı	3	Haliç	1
Sametli	3	İzgar	2
Oruç Beyli	9	Kadıköy	4
Banarlı	24	İshakça	2
Osmanlı	40	Pişman	2
Karabezirgan	23	Gözsüz	4
Karahalil	3	Deveci	7
Ortaca	3	Tekke	5
Barbaros	12	Tatarıcedit	6
Kumbağ	15	Demircili	10
Nusratlı	3	Karacagür	3
Yağzır	5	Mestanlar	3
Naip	1	Davuteli	4
Yayabaşı	6	Dolu	3
Avşar	1	Şahin Köy	7
Saray	9	İbriçe	2
Karabücek	11	Batkın	1
Yuvalı	3	Yörücek	4
B. Manika	20	Sarıç	2
Kadıköy	8	Hemit	5
Sofular	5	Kürtüllü	5
Osmanlı Köyü	13	Yılanlı	7
Ahi Mehmet	15	Kiretlik	1
Göçerler	7	Doğan	4
Sinanlı	18	Sarıyer	4
Emirler	15	Çimendere	2
Çerkezköy	8	Balabancık	11
Uzunhacı	13	Ballı Süle	5
Hayrabolu-Merkez	13	Kavakçeşme	2
Çıkrıkçı	12	Yuvaköy	3
Buzağacı	5	Sırbey	17
Faşar	3	Deliler	3
Karabürcek	6	Esenlik	5
Dambazlar	4	Müstecep	1
Doğçalı	9	Karaidemir	7
Büyük Karakarlı	4	Evrenbey	1
Küçük Karakarlı	3	Hacısungur	4
Avlu Obası	3	Günerli	3
Kemaller	14	Çorlu-Merkez	175
Kandamış	3	Seymen	14
Çene	2	Yakuplu	1
Bayramşah	2	Türkmenli	25
Tatarbajdar	12	Vakıflar	20
Yavaşça	5	Misinli	12
Muzrublu	2	İğneler	5
Kılıçlar	2	Yeniçe	15
Hanoğlu	22	Paşalıağıl	121
Alacaoğlu	10	Velimeşe	2
S. Müsellim	25	Karamehmet	1
Tatarlı	5	Önerler	4
Örey	2	Değirmen	2
Umurca	2	Muratlı	182
Hasköy	1	Aşağısırt	1
Subaşı	6	Sarılar	42
Sırınsıllı	6	Deregündüzlü	2
Delibedir	6	Aşağısevindikli	5
Canlıdır	6	Yukarısevindikli	6
Şarköy	80	Ballıhoca	65
Gölcük	15	Kırkkepenekli	30
Balabanlı	70		

³⁹⁶ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, 01009627-6.

Tekirdağ İskân Müdürlüğü, yukarıda belirtilen toplam 1.800 göçmen evinin dışında, 1936 yılında yaptırılmak üzere Muratlı'da 20, Sarılar'da 2 adet olmak üzere toplam 22 adet dükkanın inşaa edilmesine karar vermiş, dükkanların taşı, kiremidi, kireci, kerpiçi ve işçiliği müteahhide, sair malzemeleri devlete ait olacak şekilde, bir dükkanın bedeli 82 lira 13 kuruş, 22 dükkanın toplam bedeli ise 1.806 lira 86 kuruş olarak belirlenmiş ve açık eksiltme usulü ile ihale edilmiştir.³⁹⁷ Bu dönemde Muratlı'da yapılan göçmen evlerinin görüntüsü ve Tekirdağ'da kurulan göçmen köyünde inşa edilen evlerin toplu görüntüsü ek - 10'da görülebilir.³⁹⁸

2.2.2.3. 1936 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

Türkiye'ye 1936 yılında gelen Bulgaristan göçmenlerinden 1.147 kişiden oluşan 344 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. Göçmenlerden 392'si iskânlı, 755'i ise serbest göçmendir. Göçmenlerden 7 kişiden oluşan bir aile kayıtlara Çingene ve dilleri Türkçe olarak, geri kalanının tamamı ise Türk ve dilleri de Türkçe olarak geçmiştir. Göçmenlerin doğum yerleri, Kırklareli'de yerleştikleri yerler ve meslekleri aşağıdaki gibidir.³⁹⁹

Tablo 74. 1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Alanköy	11	Emirler	14	Kırcaali	14	Soğucak	1
Alemdağ	8	Eskicuma	186	Kızanlık	144	Sığırcık	5
Aydos	26	Eskiistanbolluk	1	Koşukavak	25	Süleyman Köy	9
Aytaş	4	Eski Zağra	47	Kubrat	6	Şumnu	12
Balıncı	12	Filibe	1	Macarlar	1	Tekke Köy	6
Boğazkesen	4	Gölmen	1	Kulaksızlar	1	Teteven	8
Burgaz	1	Harmanlı	76	Malkoç	1	Tırnova	9
Çatak	1	Hasköy	74	Mestanlı	49	Ulanlı	11

³⁹⁷ “Tekirdağ İskân Müdürlüğünden: Açık Eksiltme ile 22 Adet Dükkân Yaptırılacak”, **Tekirdağ Gazetesi**, 9 Temmuz 1936, s. 8.

³⁹⁸ Zeynep Eres, **a.g.e.**, s. 394.

³⁹⁹ Tablolar Kırklareli İli'ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190, **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Çataldere	1	Hıdır İlyas	34	Osmanpazar	7	Üçtepe	1
Çikendin	6	Işıklar	17	Pazarcık	2	Varna	11
Çirmenli	117	İslimye	9	Peştere	6	Yemişler	6
Çukur-ova	5	Karatepe	4	Plevne	15	Yenipazar	7
Dişbudak	2	Karlıova	6	Popköy	1	Yeni Zağra	4
Doymuşlar	5	Karnabat	25	Razgrat	49	Yürükler	6
Doyran	4	Kaykılar	2	Ruşçuk	3		
Eğridere	1	Kemalköy	6	Saranlı	8		

Tablo 75. 1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	53	Dereköy	1	Kırklareli-Merkez	17	Seydiler	5
Arizbaba	6	Düğüncülü	14	Kumsayık	7	Sinanlı	3
Ayvalı	2	Emirali	6	Kuleliköy	2	Sofuhalil	3
B.Karıştıran	3	Evrensekiz	48	Kömürköy	2	Topçuköy	15
Babaeski-Merkez	188	Hazinedar	13	Lüleburgaz	18	Turgutbey	37
Bayramdere	8	Hıdırca	5	Mandıra	22	Vize	27
Çakıllı	1	İmrallı	22	Müsellim	1	Yeniceköy	7
Çavuşköy	3	Kadıköy	2	Oklağlı	4	Kavaklıköy	1
Cehilli	1	Karaağaç	97	Pancarköy	1	Yeniköy	2
Çengelli	3	Karahalil	9	Osmaniye	1	Yenimhalle	10
Ceylan Köy	1	Karamusul	2	Pınarhisar	70		
Çiftlikköy	3	Kasaba	134	Cevizköy	17		
Çövenli	1	Kayabeyli	159	Sakızköy	27		

Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenlerden 5 aile reisi, çift mesleğe sahiptir. Biri bakkal ve fırıncı, biri çiftçi ve düvenci, biri çiftçi ve kasap, biri çiftçi ve yemenici, biri de çiftçi ve demircidir. Geri kalan aile reislerinin mesleklerini gösterir tablo aşağıdaki gibidir. Ayrıca bu grupta da en yoğun meslek grubu yine çiftçilerdir. 284 aile reisi geçimini çiftçilik yaparak sağlamaktadır. Ancak diğer meslek grupları ile uğraşan az sayıda kişi olsa da bu dönemde şehrin nüfusu ve ekonomik yapısı dikkate alındığında söz konusu mesleklerde çalışan bu kişilerin, Kırklareli ekonomisine oldukça fayda sağladığını tahmin etmek mümkündür. Tüm bu meslekleri gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁴⁰⁰

⁴⁰⁰ Tablo Kırklareli İli'ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca yapılmıştır.

Tablo 76. 1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Arabacı	1	Dülger	1	Mandıracı	1	Tatlıcı	1
Aşçı	1	Ev işi	1	Marangoz	1	Tenekeci	1
Bakkal	2	Fırıncı	2	Nalbant	1	Terzi	2
Berber	6	Kalaycı	1	Örgücü	1	Tütüncü	2
Cambaz	1	Keresteci	1	Saraç	1	Yumurtacı	1
Çarıklı	2	Kunduracı	2	Sebzeci	1	Zahireci	1
Çiftçi	284	Leblebici	1	Şekerci	1		
Demirci	2	Makinist	1	Talebe	1		

Göçmenlerin yaşlarını incelediğimizde ekonomik hayata katılabilecek yaş aralığındaki göçmen sayısının yaşlı nüfusa oranla oldukça fazla olduğunu görüyoruz. Aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi 61 yaş ve üzeri göçmen sayısı ise toplam göçmenlerin nerdeyse 1/18'dir.⁴⁰¹

Tablo 77. 1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	31 Kişi
2-7 Yaş Arası	199 Kişi
8-15 Yaş Arası	232 Kişi
16-30 Yaş Arası	283 Kişi
31-60 Yaş Arası	338 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	64 Kişi

1936 yılında Türkiye'ye gelen bu göçmenler 11 at, 2 tay, 94 öküz, 73 inek, 47 manda, 7 buzağı, 435 koyun/keçi, 3 eşek, 65 araba ve 12 pulluk getirmişlerdir. Bunun yanında devletin bu göçmenlere yaptığı yardımlar ise şöyledir: 3 eski ev, 48 yeni ev, 3 arsa, iki aileye 90 dekar istimplâk edilen çiftlik arazisi, 48 aileye toplam 2.377 dekar iyi tarım arazisi, 42 aileye toplam 1.814 dekar orta tarım arazisi, 9 öküz, 1 at, 1 araba, 23 pulluk, 4 yedek bıçak, 28 aileye toplam 17.479 kilo yemeklik buğday, 25 aileye toplam 7.675 kilo tohumluk buğday, 4 aileye 40 kilo kuş yemi, 3 aileye 50 kilo mısır, bir aileye 5

⁴⁰¹ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

kilo fasulye, 7 aileye toplam 100 lira 72 kuruş iaae yardımı, 2 aileye toplam 100 lira sermaye, iki aileye toplam 300 lira inŖaat yardımı yapılmıŖtır.⁴⁰²

2.2.3. 1937 Yılında Trakya Bölgesi'ne İŖkân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1935 yılından itibaren Bulgaristan'dan gelen göçmen sayısında artışın olması, özellikle bu ülke için göçü bazı kurallara bağlamayı gerekli kılmıŖtır. 1937 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçmen olarak gelmek isteyen aileler için bir tebliğ yayınlanmış ve bu ülkeden gelecek göçmenler için bazı düzenlemeler getirilmiŖtir. Buna göre, Türkiye'ye göçmen olarak gelmek isteyen ailelerin Türkiye Cumhuriyeti konsolosluklarına göçmen olmak istediklerini beyan etmeleri zorunlu hâle getirilmiş, yapılacak bu beyanlarda aile reisinin ve aile efradının isimleri, mahalli ikametleri ve yaşları, aralarındaki ilişkinin niteliği, mali vaziyetleri, üzerlerine kayıtlı emvali gayrimenkuller ve bunların takribi kıymetlerinin açıkça yazılması istenmiŖtir. Tebliğde ayrıca konsolosluklardan tahriri vesika almadıkça hiç kimsenin Türkiye'ye göçmen olarak girmesine müsaade edilmeyeceği, bu vesikaların da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 1937 yılında kabul edilecek göçmen sayısının belirlenmesinin ardından bu sayı nispetinde verileceği belirtilmiş, konsolosluklardan bu vesikayı almadan hiç kimsenin gayrimenkullerini satmaması ve göçmen pasaportu başvurusu yapmaması istenmiŖtir. Türkiye'ye serbest göçmen olarak göç etmek isteyenlerin ise hükümetten hiç bir yardım talep etmediklerini belirten bir dilekçe ile konsolosluklara her zaman başvuru yapabilecekleri, başvuru sahiplerinin malî vaziyetlerinin veya Türkiye'de yanlarına gitmek istedikleri ailelerin malî durumlarının konsolosluklar tarafından tetkik edilmesinden sonra göç etmesinde sakınca görülmeyenlere göçmen vesikasının verileceği bildirilmiŖtir.⁴⁰³

1937 yılında Trakya'da en az Bulgaristan göçmeni Edirne'ye iskân edilmiŖtir. Bu tarihte Uzunköprü Merkez'e 18 kiŖiden oluŖan 5 aile iskân edilmiş, bu ailelere verilen

⁴⁰² **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

⁴⁰³ "Bulgaristan'dan Gelecek Göçmenler", **Tekirdağ Gazetesi**, 7 İkincikânun 1937, s. 4.

gayrimenkuller 1938 yılında temlik, 1944 yılında da tescil edilmiştir. Bu ailelerin dışında Edirne'nin herhangi bir yerine iskân edilen Bulgaristan göçmeni olmamıştır.⁴⁰⁴

2.2.3.1. 1937 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1937 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen Bulgaristan göçmenlerinden 21'i erkek, 27'si kadın toplam 48 kişiden oluşan 11 göçmen ailenin kayıtlarını değerlendirdik. 48 göçmenin 21'i Eskicuma, 11'i Razgrat, 16'sı ise Yenipazar doğumludur. Tamamı Türk ve Müslüman olan ailelerin reislerinin hepsi geçimlerini çiftçilikle sağlamaktadır. 1937 yılında Edirne'den Türkiye'ye giriş yapan 34 göçmen muhacir kağıtlarını yine aynı tarihte Edirne'den almışlardır. Geriye kalan göçmenlerden 10'u 1937 yılında Edirne'den Türkiye'ye giriş yapmış, ancak muhacir kağıtlarını 6'sı 1938 yılında Saray'dan, 4'ü ise 1939 yılında yine Saray'dan almıştır. Dört göçmenin ise Türkiye'ye giriş yaptığı yer ve muhacir kağıtlarını aldıkları yer kaydedilmemiştir.⁴⁰⁵

Göçmenlerin yerleştikleri yerleri incelediğimizde 44 kişinin Çerkezköy'ün merkezine, 4 kişinin ise Ulaşköy'e yerleştiklerini görüyoruz. Ayrıca 37 göçmen serbest göçmen statüsünde, 3 aileden oluşan 11 kişi ise iskânlı göçmen statüsünde şehre yerleşmişlerdir. 48 göçmenin 1937 tarihindeki yaş aralıklarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir:⁴⁰⁶

Tablo 78. 1937 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	4 Kişi
2-7 Yaş Arası	9 Kişi
8-15 Yaş Arası	9 Kişi
16-30 Yaş Arası	11 Kişi
31-60 Yaş Arası	16 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

⁴⁰⁴ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

⁴⁰⁵ BCA, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; BCA, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

⁴⁰⁶ Tablo, BCA, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; BCA, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak taramızca hazırlanmıştır.

1937 yılında Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerden 4 aileye tarım arazisi ile birlikte hayvan ve tahıl yardımında bulunulmuştur. Yardım alan bu aillerden üçü iskânlı, biri ise serbest göçmen olarak kayıtlara geçmiştir. Yapılan yardımlar ise aşağıdaki gibidir:⁴⁰⁷

Tablo 79. 1937 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
5- İskânlı 3-Serbest ⁴⁰⁸	50 Koyun 21 Kuzu 2 Keçi 1 Manda 1 Ekin Makinası		60-İyi	1 Öküz-1939	1 Pulluk	840 Kg- 1937	450 Kg- 1939	10 Lira 40 Kuruş nakit
5- İskânlı 2- Serbest ⁴⁰⁹			60-İyi	1 Öküz	1 Pulluk	960 Kg-1937	450 Kg	2 lira 60 kuruş nakit, 500 Kg Odun
1- İskânlı 4- Serbest			15-İyi 67,5-İyi			240 Kg-1938		2 lira nakit

2.2.3.2. 1937 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1937 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden 556 kişiden oluşan 194 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. Göçmenlerin 78'i iskânlı, 477'si serbest, biri ise ağabeyinin yanına iskân görmüştür. Bunun yanında tamamının etnik kimlikleri Türk ve dilleri de Türkçe olarak kayıt edilmiştir. Göçmenlerin meslekleri, doğum yerleri ve Kırklareli'de yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁴¹⁰

⁴⁰⁷ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak taramızca hazırlanmıştır.

⁴⁰⁸ Söz konusu aile ataerkil aile olmakla birlikte, aile üyelerinden 5'i iskânlı, 3'ü ise serbest göçmen olarak kayıt edilmiştir. Serbest göçmen olarak kayıt edilenlerden 2'si, aile reisinin kız kardeşi, biri ise kız kardeşlerinden birinin eşidir. Bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

⁴⁰⁹ Söz konusu aile ataerkil aile olup, aile reisinin annesi ve 1937 yılında 14 yaşında olan bir erkek serbest göçmen olarak kayıt edilmiştir. Ancak kendilerine toprak verilmiş olmasına ve aile reisi ile birlikte ailenin 5 üyesi iskânlı göçmen statüsünde olmasına rağmen daha sonra aile yerleştirildikleri yerde bulunamamıştır. Bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

⁴¹⁰ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir

Tablo 80. 1936 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	1	Çiftçi	154	Kahveci	1	Marangoz	1
Arabacı	1	Çoban	1	Karyolacı	1	Muallim	2
Aşçı	1	Değirmenci	1	Kasap	2	Nalbant	1
Bakkal	1	Düvenci	1	Kunduracı	4	Terzi	1
Berber	5	Ev İşi	1	Mandıracı	1	Yemenici	1
Boyacı	2	Ev Hanımı	8	Makinist	1		

Tablo 81. 1937 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Abdurrezzak	1	Harmanlı	30	Kızanlık	90	Ruşçuk	11
Aydos	19	Hasköy	22	Koşukavak	11	Sinanlı	1
Balpınar	3	İslimye	2	Opaka	5	Şumnu	27
Beyköy	8	Karlköy	2	Osmanpazar	5	Tırnova	2
Buhular	4	Karnabat	18	Petriç	1	Varna	8
Çikendin	14	Kazan	1	Plevne	11	Yanbolu	3
Eskicuma	98	Kemaller	9	Popköy	2	Yenipazar	39
Eski Zağra	3	Kırcaali	17	Pravadi	9		
Filiba	3	Kızana	6	Razgrat	71		
		Tekkesi					

Tablo 82. 1937 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ağayeri	1	Düzova	7	Kuleli	1	Sergen	6
Ahmetbey	32	Emirali	9	Kuştepe	6	Sinanlıköy	12
Alpullu	2	Evrencik	1	Kuzuçardağı	4	Taşagıl	7
Ayvalı	1	Evrensekiz	58	Lüleburgaz-Merkez	113	Topçu	3
B.Karıştıran	8	Hamzabey	1	Müsellim	2	Turgutbey	12
Babaeski-Merkez	71	İmrallı	2	Oklağlı	10	Umrca	1
Çakıllı	1	Karaağaç	28	Oruçlu	1	Vize	11
Çavuşköy	1	Karacaoğlan	6	Osmaniye	4	Yenice	1
Cehilli Köy	14	Karahalil	3	Pancarköy	8	Yenimahalle	7
Çengelli	10	Karamusul	1	Pınarhisar	32	Yenitaşlı	1
Çövenli	2	Kayabeyli	1	Pınarhisar-Ceviz Köy	28		
Düğüncülü	2	Kırklareli-Merkez	22	Sakızköy	2		

Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199 nolu defterler kullanılarak tarafımızca yapılmıştır.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi tüm bu göçmenler arasında ekonomik hayata katkıda bulunabilecek genç nüfusun sayısı 61 yaş üstü kişilere kıyasla çok daha fazladır. Ayrıca 0-7 yaş arası çocuklardan biri Türkiye’de vefat etmiştir.⁴¹¹

Tablo 83. 1937 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	15 Kişi
2-7 Yaş Arası	91 Kişi
8-15 Yaş Arası	103 Kişi
16-30 Yaş Arası	156 Kişi
31-60 Yaş Arası	161 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	30 Kişi

1937 yılında Bulgaristan’dan gelen bu göçmenler yanlarında 1 at, 2 tay, 43 öküz, 10 inek, 664 koyun/keçi, 4 eşek, 41 manda, 13 pulluk, 38 araba ve bir de mısır makinası getirmişlerdir. Gelen aile sayısının sadece 194 olduğunu düşünecek olursak, göçmenlerin getirdikleri hayvan ve tarım aleti sayısı özellikle geçmiş yıllardaki göçmenlerin getirdiklerine kıyasla daha fazladır. Bunun yanında sadece 78 ailenin iskânlı göçmen olduğu bu gruba devletin yaptığı yardımlar ise şöyledir: Bir eski tipte ev, 5 yeni ev, iki aileye toplam 2.000 metrekare arsa, bir aileye 500 metrekare arsa, 16 aileye toplam 480 dekar iyi tarım arazisi, 11 aileye toplam 550 dekar orta tarım arazisi, 6 öküz, 10 pulluk, 8 aileye toplam 4.860 kilo yemeklik buğday, üç aileye toplam 1.350 kilo tohumluk buğday, bir aileye 4 kilo fasulye, dört aileye toplam 24 kilo mısır, bir aileye 4 kilo nohut ve iki aileye de iâşe yardımı yapılmıştır.⁴¹²

⁴¹¹ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁴¹² **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199.

2.2.4. 1938 Yılında Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1935 yılı ve sonrasında gelen göçmenler bu tarihten önce gelenlere kıyasla daha fazla tarım aleti ve hayvan getirmişlerdir. Bunun nedeni savaşı geçiren dönemde ekonomik durumlarının daha iyi bir hâle gelmesi ve daha planlı bir göç süreci izlenmiş olmasıdır. Örneğin 1 Aralık 1938 tarihinde Tekirdağ'ın Ereğli limanına Nazım Vapuru ile bir günde 2.461 göçmen gelmiş, gelen göçmenler, 291 büyükbaş, 568 küçük baş hayvan, 14 makina, 177 araba ile sair eşya getirmişlerdir.⁴¹³

2.2.4.1. 1938 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1938 yılında Edirne Merkez'e yerleştirilen Bulgaristan göçmeni olmazken, Merkez'e bağlı köylere 302 kişiden oluşan 82 aile, Enez'e bağlı iki köye 16 kişiden oluşan 3 aile, Havsa'ya ise 178 kişiden oluşan 48 aile yerleştirilmiştir.⁴¹⁴

Tablo 84. 1938 Yılında Edirne Merkez, Enez ve Havsa İlçelerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri⁴¹⁵

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Avarız	6	20	1940	1944
Edirne	Merkez	Demirhanlı	5	13	1938	1938
Edirne	Merkez	Hıdırağa	2	5	1938	1938
Edirne	Merkez	Karayusuf	2	5	1938	1938
Edirne	Merkez	Kayapa	4	15	1938	1938
Edirne	Merkez	Korucu	5	16	1938	1938
Edirne	Merkez	Muratçalı	13	46	1938	1944
Edirne	Merkez	Musabeyli	3	11	1938	1944
Edirne	Merkez	Yenikadın	2	8	1938	1944
Edirne	Merkez	Karabulut	3	14	1940	1944
Edirne	Merkez	Süloğlu	2	6	1940	1944
Edirne	Merkez	Suakacağı	35	143	1944	1944
Edirne	Enez	Çavuşköy	1	7	1938	1938
Edirne	Enez	Kocaali	2	9	1938	1940
Edirne	Havsa	Çukurköy	4	17	1940	1944
Edirne	Havsa	Şerbettar	21	76	1938	1944
Edirne	Havsa	Hasköy	23	85	1938	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			133	496		

Edirne'nin İpsala ve Meriç ilçelerine 1938 senesinde Bulgaristan göçmenlerinden yerleştirme yapılmazken, Keşan'a 94 kişiden oluşan 21 aile, Lalapaşa'ya 113 kişiden

⁴¹³ “Göçmen Geldi”, **Tekirdağ Gazetesi**, 1 Birincikanun 1938, s. 4.

⁴¹⁴ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

⁴¹⁵ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo kullanılarak hazırlanmıştır.

oluşan 31 aile, Uzunköprü'ye ise 110 kişiden oluşan 32 aile iskân edilmiştir. Bu göçmenlere verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri ile köylere yerleştirilen göçmen sayısı aşağıdaki gibidir:⁴¹⁶

Tablo 85. 1938 Yılında Edirne'nin ilçelerinden Keşan, Lalapaşa ve Uzunköprü'ye Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Keşan	Küçükdoğanca	7	31	1938	1938
Edirne	Keşan	Barağı	1	6	1944	1944
Edirne	Keşan	Beyköy	1	6	1951	1951
Edirne	Keşan	Kızkapan	2	8	1944	1944
Edirne	Keşan	Gökçetepe	4	18	1944	1944
Edirne	Keşan	Yerlisu	6	25	1940	1944
Edirne	Lalapaşa	Büyüköğünlü	4	13	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Çatma	3	14	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Donköy	5	20	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Kavaklı	3	12	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Ömeroba	6	21	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Sarıdanişment	7	23	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Taşlümüsellim	3	10	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Hamitli	3	9	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Danişment	5	13	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Muhacirkadı	4	15	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Ömerbey	8	38	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Çavuşlu	3	9	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Çobanpınar	9	26	1938	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			84	317		

2.2.4.2. 1938 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1938 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden Tekirdağ'a yerleşenlerden 192'si erkek, 184'ü kadın toplam 376 kişiden oluşan 97 göçmen ailenin kayıtlarını inceledik. 97 aileden iki ailenin reisleri aşçı, bir aile reisi fırıncı, geri kalanı ise çiftçilik ile uğraşmaktadır. Geldikleri yerleri incelediğimizde ise 19 kişinin Ambarlık, 11 kişinin Araplar, 33 kişinin Canbazlık, 5 kişinin Çanakçılar, 8 kişinin Dereaga, 4 kişinin Emirköy, 10 kişinin Eskicuma, 3 kişinin Karaca At, 72 kişinin Kaspeçen, 47 kişinin Korkut, 4 kişinin Muhla, 6 kişinin Pravadi, 5 kişinin Razgrat, 3 kişinin Semiz, 46 kişinin Süleyman Köy, 1 kişinin Şumnu, 8 kişinin Peştera, 1 kişinin Tırnova, 42 kişinin Varna, 1 kişinin Vratsa, 4 kişinin Voyvoda Köyü, 23 kişinin Yenipazar ve 4 kişinin de

⁴¹⁶ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

Yenice Köyü'nden geldiği anlaşılmaktadır. 1938 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen bu göçmenlerin yaş durumlarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir.⁴¹⁷

Tablo 86. 1938 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinden Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	19 Kişi
2-7 Yaş Arası	69 Kişi
8-15 Yaş Arası	70 Kişi
16-30 Yaş Arası	102 Kişi
31-60 Yaş Arası	105 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	11 Kişi

Göçmenlerden 278 kişi muhacir kağıtlarını Ereğli'den, 19 kişi Edirne'den, 9 kişi Tuzla'dan, 6 kişi ise İstanbul'dan almıştır. 64 kişinin ise muhacir kağıtlarını nereden aldıkları kayıt altına alınmamıştır. İncelediğimiz bu göçmenlerin Türkiye'ye giriş yaptıkları yerler ise şöyledir: 278 kişi Türkiye'ye Ereğli'den, 19 kişi Edirne'den, 10 kişi Tuzla'dan, 5 kişi İstanbul'dan, 1 kişi Kırklareli'den giriş yapmış, 63 kişinin ise Türkiye'ye nereden girdikleri belirtilmemiştir.⁴¹⁸

İncelediğimiz 376 göçmenden 62'si serbest göçmen, 314'ü ise iskânlı göçmen olarak kayıtlara geçmiştir. Söz konusu bu göçmenlerin Tekirdağ sınırları içerisinde yerleştikleri yerler ise şöyledir: 4 kişi Balabanlı'ya, 5 kişi Ballıhoca'ya, 123 kişi Çerkezköy'e, 128 kişi Uzunhacı'ya, 6 kişi Çevrimkaya Köyü'ne, 3 kişi Esenler Köyü'ne, 48 kişi Karlıköy'e, 11 kişi Muratlı'ya, 4 kişi Müzrüplü'ye, 1 kişi Pınarça'ya, 28 kişi Sağlık Köy'e, 5 kişi Sarılar'a, 3 kişi Sefaalan'a ve 7 kişi de Ulaşköy'e yerleşmiştir.⁴¹⁹

1938 yılında Bulgaristan'dan gelip Tekirdağ'a yerleşen 30 serbest, 307 iskânlı göçmen aile yanlarında toplamda 33 öküz, 11 inek, 21 manda, 7 at, 323 koyun, 1 buzağı, 29 araba, 9 pulluk, 3 tırmık getirmiştir. Ek. 2'de ayrıntılı bir şekilde verilen devletin bu

⁴¹⁷ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁴¹⁸ **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

⁴¹⁹ Söz konusu tablolar, Tekirdağ İli'ne ait **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

göçmenlere yaptığı yardımlar ise şöyledir: 4 ev, 1.223 dekar iyi, 2.380 dekar orta arazisi ile 6 arsa, 37 öküz, 41 pulluk, 60.533 kilo yemeklik tahıl, 35.560 kilo tohumluk tahıl, 173 lira 48 kuruş iâşe, 177 lira değerinde odun, 23.500 kilo hayvan yemi ve 1.250 lira ev yardımındır.⁴²⁰

2.2.4.3. 1938 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1938 yılında Türkiye'ye gelen 1.044 Bulgaristan göçmeninden oluşan 326 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. 8'i akrabalarının yanına iskân, 50'si iskânlı göçmen ve 986'sı da serbest göçmen olan bu kişilerin tamamının soyları Türk ve dilleri de Türkçe olarak kaydedilmiştir. Göçmenler arasında en yaygın meslek çiftçiliktir. 284 ailenin reisi geçimlerini çiftçilik ile sağlarken, ikisi amele, biri arabacı, biri bağcı, biri bahçıvan, biri balıkçı, üçü berber, biri işçi, beşi kunduracı, biri makinist, biri marangoz, ikisi nalbant, ikisi saraç, biri sobacı, biri şöför, biri tabak, biri tatlıcı, ikisi terzi, ikisi tütüncü ve biri de yemenicidir. Tek başına göç etmiş kişilerden dördü öğrenci, biri ise çocuk yaştadır. 23 ailenin reisi ise kadındır. 11 göçmenin doğum yeri belirtilmemişken geri kalan kişilerin doğum yerleri, Kırklareli'de yerleştikleri yerler ve 1938 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁴²¹

Tablo 87. 1938 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğdukları Yerleri Gösterir Tablo

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Ahyolu	17	Hemitli	12	Lejova	4	Ruşçuk	12
Eğridere	69	İslimye	8	Madara	9	Şumnu	49
Aydos	71	İstanimaka	6	Mestanlı	3	Terzi-ören	21
Cuma-i Bala	1	Kalkandere	1	Osmanpazar	22	Tırgovişte	7
Dövlên	2	Karlova	5	Peştere	1	Tırnova	4
Eskicuma	92	Karnabat	27	Plevne	5	Varna	1
Eski Zağra	14	Kazan	31	Popköy	9	Yenipazar	7
E. İstanbolluk	1	Kemaller	4	Pravadi	4	Yeni Zağra	2
Filibé	11	Kırcaali	112	Rah-ovası	3		
Harmanlı	73	Kızanlık	146	Rahmanlı	2		
Hasköy	69	Koşukavak	50	Razgrat	46		

⁴²⁰ Tekirdağ İli'ne ait **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

⁴²¹ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 88. 1938 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	42	Emirali	1	Koyunbaba	1	Sakızköy	16
B.Karıştıran	55	Evrensekiz	37	Kumsayık	8	Sergen	13
Babaeski-Merkez	57	Hamitabat	3	Lüleburgaz	273	Seydiler	11
Çakıllı	10	Hamzabey	14	Mandıra	13	Tatarköy	5
Cehilli	4	İmrallı	17	Müsellim	10	Terzidere	3
Çengelli	13	K.Karıştıran	1	Oklağlı	6	Topçu	1
Çiftlik Köy	4	Karaağaç	97	Omurça	3	Turgutbey	21
Çövenli	7	Karahalil	12	Oruçluköy	4	Umurca	13
Hedye	3	Karamusul	3	Pancar Köy	40	Üsküp	2
Düğüncülü	2	Kayabeyli	68	Pazarlı	2	Vize	65
Düzova	2	Kırklareli-Merkez	15	Pınarhisar	66	Yenimahalle	1

Tablo 89. 1938 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	47 Kişi
2-7 Yaş Arası	177 Kişi
8-15 Yaş Arası	204 Kişi
16-30 Yaş Arası	269 Kişi
31-60 Yaş Arası	274 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	73 Kişi

Kırklareli'ne yerleşen bu 326 aile 22 at, 6 tay, 71 öküz, 59 inek, 8 buzağı, 277 koyun/keçi, 71 manda, 2 köpek, 7 eşek, 65 araba, 29 pulluk, 3 saban, 2 tırmık, 4 düven getirmiştir. Devletin bu göçmenlere yaptığı yardımlar ise şöyledir: 13 eski ev, 7 yeni ev, bir aileye 150 lira inşaat yardımı, 2 ev arsası, toplam 205 dekar olan 5 parça iyi tarım arazisi, toplam 17 parçadan oluşan 616 dekar orta tarım arazisi, 6 pulluk, 3 aileye toplam 1.100 kilo yemeklik buğday, bir aileye 450 kilo tohumluk buğday, bir aileye 14 lira 40 kuruş iyeş yardım.⁴²² Ayrıca 1938 yılında Kırklareli'ye yerleşen göçmenlere tevzi edilmek üzere 1.011 baş çift öküzü alınmıştır.⁴²³

⁴²² **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

⁴²³ "Kırklareli İskân Müdürlüğünden", **Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi**, 7 Mart 1938, s. 4.

2.3. 1935-1938 YILLARI ARASINDA ROMANYA'DA TÜRK AZINLIĞI'NIN DURUMU VE TÜRKİYE'YE GÖÇLER

1935 yılı öncesinde Türk Hükümeti'nin Romanya'dan yaklaşık 200 bin Türk'ün Türkiye'ye kitlesel göçünü önlemeye yönelik uyguladığı politikalar etkisini göstermiş ve bu tarihe kadar Romanya'dan Türkiye'ye yapılan göçler kitlesel olmaktan ziyade bireysel nitelikte olmuştur. Ancak 1934 yılı sonuna gelindiğinde Köstence'deki konsoloslukta işlemlerinin bitmesini bekleyen Türklerin sayısı 10 bin kişiyi bulmuş, 1935 yılı itibari ile de bu sayı her geçen gün daha da artmıştır.⁴²⁴ Romanya'daki Türk azınlığının durumunun gittikçe tahammülü zor bir vaziyet alması üzerine Türkiye'nin Bükreş Elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver'in girişimleriyle 21 Şubat 1935 tarihinde Romanya Başbakanı'nın başkanlığında, Dahiliye Bakanı ve Ziraat Bakanı bir toplantı yapmış ve ülkedeki Türk azınlığının durumu ile Türkiye'ye göç sürecinin iyileştirilmesi konularını ele almışlardır. Hamdullah Suphi Tanrıöver bu toplantıda öncelikle Dobruca'da yaşayan Türklerin önceden beri neden göç etmeye mecbur kaldığı konusunda Başvekile bilgi vermiştir. Buna göre Türklerin göç etmek istemelerinin sebepleri şunlardır: İstimlâk Kanunu'nun suistimal edilmesi, hudut köylerinde yaşayan Türklerin karakollar için angarya işlerde çalıştırılması⁴²⁵, Kuçovalakların (Makedonya Romenleri)⁴²⁶ iskânlarının iyi organize edilememesi ve bunların Türklerin evlerine yerleştirilmelerinin doğurduğu sonuçlar, pasaport almak için belirlenen vergi için üç, bazen dört misli ücretin alınması, merkezî hükümet tarafından Türkler lehine alınan kararların yerel yöneticiler tarafından dikkate alınmaması.⁴²⁷ Bu sebeplere ilaveten 1935 yılında Besarabya başta olmak üzere Romanya'nın bazı bölgelerinde kıtlık yaşanmış, bu durum ülke ekonomisini olumsuz etkilemiş, ayrıca ülkedeki Türklerin göçlerini de tetikleyici etki yapmıştır. Romanya Hükümeti özellikle açlık yaşayan ailelerin çocukları için önlemler almış, aralarında Gagauzlarında olduğu bu çocuklar trenlerle çocuk esirgeme kurumlarına ya da bazı

⁴²⁴ Önder Duman, **a.g.m.**, s. 31.

⁴²⁵ **BCA**, 030. 10. 247. 668. 16.

⁴²⁶ Kuçovalak, Makedonya Romenleri için kullanılan bir terimdir. Bkz. Selçuk Ural-Selçuk Kılınç, "Türkiye-Romanya İlişkileri (1923-1950)", **Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi**, C. 6, S. 11, 2015, s. 197.

⁴²⁷ **BCA**, 030. 10. 247. 668. 16.

hayırseverlerin mülklerine taşınmış, böylece açlıktan ölmelerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.⁴²⁸

Türk Hükümeti özellikle Dobruca ve Deliorman bölgelerinde yaşayan Türklerin göç etmelerinin önüne daha fazla geçemeyeceğini anlayınca, göç sürecinde yaşanan sorunların mümkün olduğunca en aza indirilmesi, hatta tamamen giderilmesi hususunda çalışmalarda bulunmuştur. Bu bağlamda Hamdullah Suphi Tanrıöver 21 Şubat 1935'te toplanan komisyondan şu taleplerde bulunmuştur:

- a. Türk arazisi üç veya dört mıntıkaya ayrılmalı. Bu mıntıklarda oturan Türklerin 3-4 sene içerisinde peş peşe göç etmesi ile arazi ve emlâkın Romen Hükümeti namına satın alınması ve bedelinin Türk ve Romen üyelerden oluşturulan komisyonlar tarafından tespit edilerek bedellerinin kısmen petrol, mazot, benzin, kereste gibi aynı olarak ödenmesi;
- b. Millet Meclisinden geçirilen, Romanya Hükümeti'ne göçmenlerin arazisini satın almak için bir yıl süre veren evveliyet hakkının, Türk göçmenlerin aleyhine olması sebebiyle fesh edilmesi;
- c. Göç edecek olan Türklere köy köy müşterek pasaportların verilmesi;
- d. Göç edecek olanların geriye dönük vergilerinin hükümetçe affedilmesi;
- e. Bu köyler ahalisinden olup askerde olanların göçten iki ay evvel askerlikten terhis edilmesi;
- f. Göçmenlerin hususi mallarını ve paralarını serbestçe götürmelerine izin verilmesi ve bu paraların Millî Banka tarafından Türk parasına çevrilmesi;
- g. Vakıflara ait binaların, arsaların ve her çeşit kirada olan malların Romanya Hükümeti tarafından satın alınarak bedellerinin 4-5 sene zarfında taksitle ödenmeleri;
- h. Köstence Limanı'nda rıhtım hammallarının imtiyazında olan hayvan ve her türlü eşyanın yükletilmesi işinin, yüksek ücretlerden dolayı göçmenler için kaldırılarak

⁴²⁸ BCA, 030. 10. 116. 810. 11.

Türklerin eşyalarını ve hayvanlarını vapurlara kendilerinin yükletebilmelerine izin verilmesi.⁴²⁹

Romanya'dan gelecek göçmenlerin tüm haklarını garanti altına alabilecek bir göç anlaşması için çalışmalar devam ederken, Trakya Umum Müfettişliği 1935 yılında Romanya'dan gelip Trakya Bölgesi'ne yerleştirilebilecek göçmenler için kontenjanı 50.000 kişi olarak belirlemiş ve bu sayıyı ilgili kurumlara bildirmiştir. Bunun dışında Müfettişlik, Romanya'ya memur göndererek göçmenlerin yanlarına alabilecekleri her nevi eşya ve miktarlarını gösteren talimatnameler hazırlamış ve bu talimatnameler elçiliğe tebliğ edilmiştir. Ayrıca Trakya Umum Müfettişliği'ne elçilikle doğrudan temas edebilme yetkisi verilmiştir. Romanya'dan göçler çoğunlukla Türklerin yoğun olarak yaşadıkları Silistre, Pazarcık, Köstence ve Tulça'dan ve göçmenlerin büyük çoğunluğu da çiftçilikle uğraşan ailelerden olmuştur. 1935 yılı boyunca Romanya'dan Türkiye'ye göçmen taşıma işleri devam etmiş, ancak göçmen sayısı 25.000 kişiyi bulduğunda göçe ara verilmesi istenmiştir. Hamdullah Suphi Tanrıöver'e göre göçün durdurulmasına neden olan sorunların en önemli sorumlusu, başta bir yılda yerleştirilebilecek göçmenlerin sayısını yanlış tahmin eden ve planlama hatası yapan Trakya Umum Müfettişliği'dir. Ayrıca vapurların geç gelmesi, tahmin edilenden daha az kapasiteye sahip olmaları ve kışın şiddetinin giderek artması göçün durdurulmasının sebepleri arasındadır. Köstence Limanı'nda biriken muhacirler hanlara ve camilere yerleştirilerek kış şartlarının getirebileceği felaketlerden kurtarılmışlar, Romanya Hükümeti yetkilileri ile temaslarda bulunularak göç anlaşması imzalanana kadar göçün önüne geçilmesi hususunda yardım talep edilmiştir. Ancak göçün durdurulması ile evlerini barklarını terk ederek limanlara kadar gelen yaklaşık 10.000 kadar Türk, kış aylarında ortada kalmıştır. Romanya gazeteleri Köstence Limanı'nda toplanan muhacirlerin perişan hâlini ve günlerce vapur beklediklerini, bu şartlara dayanamayan çocukların vefat ettiklerini yazmışlardır. Pazarcık'tan gelen ve çevre köylerde yaşayan binlerce Türk'ü temsil eden 20 kişilik bir heyet ise göçe hazırlanan bu kişilerin evlerini sattıklarını, satın alanların evleri yıkarak tarlalara dönüştürdüklerini, bu sebeple de bahçelerde ve ahırlarda çocukları ile Türkiye'nin göndereceği vapurları beklediklerini, ellerinde para olarak ne varsa

⁴²⁹ BCA, 030. 10. 247. 668. 16.

hayvana ve mala yatırdıklarından bir gün sonrası için ne yem ne yiyecek alacak paraları kalmadığını konsolosluğa bildirmişler ve göçün durdurulmaması için girişimlerde bulunulmasını istemişlerdir.⁴³⁰

Başta Hamdullah Suphi Tanrıöver olmak üzere Türk yetkililerin uzun çalışmaları sonucunda 4 Eylül 1936 tarihinde Romanya ile Göç Sözleşmesi imzalanmıştır. Buna göre göçün sözleşme ile belirlenen sıra ile yapılmasına karar verilmiştir. 15 Nisan 1936 tarihinden itibaren mallarını zaten tasviye etmiş kişilerden oluşan 15 bin kişilik bir kafilenin göç etmesine, ikinci sene Romanya-Bulgaristan hududu boyunca 8 kilometrelik bir mntıkada yaşayanların, üçüncü sene Pazarcık şehri, Ezibeyi ve Kurtpınar sancaklarının, dördüncü sene Acadanlar ve Turtukaya sancaklarında ve beşinci sene de Silistre ve Dobruca topraklarının geri kalan kısımlarında yaşayan ve Türkiye'ye göç etmek isteyen Müslüman Türklerin bu sözleşmeden 5 yıllık bir süre içerisinde faydalanmaları karara bağlanmıştır. Göç etmek isteyen bu kişilerin şehir dışında kalan gayrimenkullerinin, muhacirler limana gitmek üzere ikametlerini terk ettikten sonra hektar başına 6.000 leyin, 4 sene içerisinde Türkiye Cumhuriyeti adına Romanya Milli Bankası'na yatırılması karşılığında Romanya Hükümeti'ne geçmesi kararlaştırılmıştır. Şehirde bulunan gayrimenkulleri ise göçmenler kendileri satabilecek, ellerine geçecek olan paranın % 25'i ile kereste, % 25'i ile hayvan, % 10'u ile petrol ve geri kalanı ile de Türkiye'ye vergi, resim ve harçlardan muaf olacak şekilde ihraç edilmek üzere listede yeralan eşyalardan alabileceklerdi. Ayrıca göçmen kadınların ziynet eşyalarını yanlarına almaları da serbest bırakılmıştır. Sözleşmenin bir diğer önemli maddesi mukavelenin akdinden evvel Türkiye'ye göç etmiş ve Romanya'da mallarını bırakmış olan şahısların da sözleşmeden faydalanmalarına imkân verilmesi olmuştur.⁴³¹

Göç Sözleşmesi'nin uygulanması aşamasında özellikle kırsal bölgelerden göç edecek göçmenlerin haklarını korumak amacıyla her iki ülkenin de temsilcilerinden oluşturulan bir komisyon kurulmuştur. Türkiye'den komisyona 14 Mayıs 1937 tarihinde Tokat Milletvekili Nazım Poroy, 23 Temmuz 1937 tarihinde de Avukat Kemal Bey görevlendirilmiştir.⁴³²

⁴³⁰ BCA, 030. 10. 116. 810. 13.

⁴³¹ Resmî Gazete, S. 3523, 2 Şubat 1937, s. 7615-7617.

⁴³² BCA, 030. 18. 01. 02. 74. 40. 5; BCA, 030. 18. 01. 02. 77. 68. 6.

1937 yılı içerisinde, 4 Eylül 1936 tarihinde imzalanan “Dobruca’daki Türklerin Göçlerine Dair Sözleşme” mucibince Romanya’dan 3.600 kişi Türkiye’ye getirilmiştir. Bu göçmenlerin Dobruca’da şehir dışında kalan ve Romen Hükümeti’ne geçen gayri menkulleri karşılığı olarak, Romen Milli Bankası’na, Türkiye Cumhuriyeti namına 12.000.979 ley yatırılmıştır. Buna göre tahakkuk eden ley miktarının köylere göre dağılımı aşağıdaki gibidir:⁴³³

Tablo 90. 1937 Yılında Türkiye’ye Gelen 3.600 Göçmenin Romanya’da Kırsal Alanda Bıraktıkları Mallarına Karşılık Tahakkuk Eden Ley Miktarı

Köyün Adı	Tahakkuk Eden Leyh
Razman Aşıklar	7.632.989
Uslu Köyü	577.721
Düretler	1.437.263
Çirekci	1.932.479
Muslular	420.527
Toplam	12.000.979

1938 malî yılı içerisinde, sözleşme kapsamında Romanya’dan 12.000 kişinin Türkiye’ye kabul edilmesine karar verilmiştir. Göçmenlerin tamamı Köstence’den deniz yolu ile getirilip, Kavak’ta sağlık kontrolleri yapıldıktan sonra mahallî mürettep yerleri olan Trakya Bölgesi’ne sevk edilmek üzere Marmara Ereğlisi’ne gönderilmiştir.⁴³⁴ Ayrıca örnek teşkil etmesi açısından, muhacir kayıt defterlerinden, 1938 yılında Romanya’dan gelip Kırklareli’ne yerleşen göçmenlerin kayıtları incelendiğinde, istisnalar dışında göçmenlerin büyük çoğunluğunun Türkiye’ye girdiği kapının Marmara Ereğlisi olduğu görülmektedir.⁴³⁵

İskân Umum Müdürlüğü’nün Başvekalet’e gönderdiği 30 Eylül 1938 tarihli yazısına göre, 1938 yılında Türkiye’ye gelen Romanya göçmenlerinin kırsal alanda bıraktıkları gayrimenkullerine karşılık, Türkiye hesabına geçen ley miktarları, köy ve hane bazında aşağıdaki gibidir:⁴³⁶

⁴³³ BCA, 030. 10. 123. 880. 2.

⁴³⁴ BCA, 030. 10. 81. 531. 16.

⁴³⁵ BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; BCA, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; BCA, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

⁴³⁶ BCA, 030. 10. 123. 880. 2.

Tablo 91. Romanya Göçmenlerinin Kırsal Alanda Bıraktıkları Gayrimenkullerine Karşılık Türkiye Adına Kayıtlanan Ley Miktarı

Köyün Adı	Hane	Nüfus	Türkiye Adına İntikal Eden Ley Miktarı
Pirli Köy	28	83	483.875
Pirli Dokcalar	25	106	328.172
Pirli Yeni Mahalle	66	250	1.035.538
Pirli Cami Mahalle	89	342	1.640.681
Kurtpalar Köyü	103	435	1.316.846
Toplam	311	1216	4.804.912

Göçmenler için alınan tedbirlerin yanında, yanlarında getirdikleri hayvanlar da göçün başladığı günden itibaren hudut kapılarında ve iskelelerde veteriner kontrolüne tâbi tutulmuş ve ihtiyat aşısı yapılmıştır.⁴³⁷ Romanya’dan Türkiye’ye 1935-1938 yılları arasında yapılan göçler imkânlar elverdiğince planlı, programlı yürütölmeye çalışılmış ve göçmenlerin mağduriyetlerinin mümkün olduğunca en aza indirilmeye gayret gösterilmiştir. 1935-1938 yılları arasında Romanya’dan gelen göçmenlerin sayıları ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 92. 1935-1938 Tarihleri Arasında Romanya’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenler⁴³⁸

Yıllar	Hane	Nüfus
1935	5.327	21.162
1936	5.321	20.692
1937	3.312	13.110
1938	2.345	8.832
Toplam	16.305	63.796

2.3.1. 1935-1937 Yılları Arasında Edirne’ye İskân Edilen Romanya Göçmenleri

Edirne Merkez ve bağı köylerine 1935 yılında yerleştirilen Romanya göçmenlerinin sayısı 1.209 kişiden oluşan 320 ailedir. Köylere göre yerleştirilen göçmenlerin sayısı ile bu kişilere verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri ise aşağıdaki gibidir:⁴³⁹

⁴³⁷ BCA, 030. 10. 116. 811. 6.

⁴³⁸ Nasrullah Uzman, a.g.e., s. 144; Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945, s. 104.

⁴³⁹ Tablo, Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne’ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No’lu Tablo, kullanılarak yapılmıştır.

Tablo 93. 1935 Yılı İçerisinde Edirne Merkez ve Merkez’e Bağlı Köylere Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Merkez	102	401	1936	1936
Edirne	Merkez	Büyükdöllük	11	35	1936	1936
Edirne	Merkez	Demirhanlı	9	28	1936	1936
Edirne	Merkez	Hıdırağa	4	14	1936	1938
Edirne	Merkez	İskender	3	12	1936	1941
Edirne	Merkez	Karayusuf	15	66	1936	1938
Edirne	Merkez	Kayapa	7	21	1936	1938
Edirne	Merkez	Korucu	9	36	1938	1938
Edirne	Merkez	Menekşesofular	11	39	1936	1936
Edirne	Merkez	Musabeyli	5	23	1936	1944
Edirne	Merkez	İğnesi (Yolüstü)	1	3	1936	1936
Edirne	Merkez	Sarayakpınar	11	44	1936	1940
Edirne	Merkez	Budakdoğanca	29	118	1936	1936
Edirne	Merkez	Ekmekçi	33	124	1936	1944
Edirne	Merkez	Uzgaç	16	61	1936	1944
Edirne	Merkez	Akardere	6	21	1936	1936
Edirne	Merkez	B. Gerdelli	8	23	1936	1940
Edirne	Merkez	Geçkinli	18	67	1936	1936
Edirne	Merkez	Hacıumur	3	13	1936	1936
Edirne	Merkez	Küküler	2	8	1936	1936
Edirne	Merkez	Sülecik	8	25	1936	1936
Edirne	Merkez	Taşılsekban	4	12	1936	1936
Edirne	Merkez	Tatarlar	5	15	1936	1936
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			320	1209		

1935 yılında Enez Merkez’e Romanya göçmeni yerleştirilmezken bu tarihte Enez’e bağlı sadece Kocaali Köyü’ne 12 kişilik 3 aile yerleştirilmiştir. Edirne’nin Havsa İlçesi’nin Merkezi’ne aynı yıl, 87 kişiden oluşan 24 Romanya göçmeni aile yerleştirilmiştir. Havsa’ya bağlı köylere ise 381 kişiden oluşan 79 aile iskân edilmiştir.⁴⁴⁰ Havsa’nın merkezine yerleştirilen göçmenler için ilçenin batısında bir mahalle kurulmuş, Yeni Mahalle olarak adlandırılan bu yerleşmenin planlanması ve yapıların uygulanması devlet tarafından yapılmıştır. Aşağıda resimlerde görülen Havsa’daki bu mahallede inşaa edilen göçmen evlerinden günümüze sadece bir tanesi ulaşmıştır.⁴⁴¹

⁴⁴⁰ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne’ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No’lu Tablo.

⁴⁴¹ Zeynep Eres, **a.g.e.**, s. 227-228, 388.

Resim 1. Edirne'nin Havsa Nahiyesi'nde Yapılan Göçmen Evleri

İpsala'nın Merkezi'ne 1935 yılında Romanya göçmeni yerleştirilmezken, İpsala'ya bağlı köylere toplam 405 kişiden oluşan 100 aile, Keşan'a 281 kişiden oluşan 81 aile, Lalapaşa'ya 155 kişiden oluşan 46 aile ve Meriç'e de 259 kişiden oluşan 64 Romanya göçmeni aile yerleştirilmiştir. Göçmenlerin köylere göre dağılımı ve bu kişilere verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri aşağıdaki gibidir:⁴⁴²

Tablo 94. 1935 Yılı İçerisinde Edirne'nin İlçelerinden Enez, Havsa, İpsala, Keşan, Lalapaşa ve Meriç İlçeleri ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Enez	Kocaali	3	12	1936	1940
Edirne	Havsa	Merkez	24	87	1936	1944
Edirne	Havsa	Azatlı	17	71	1936	1944
Edirne	Havsa	Oğulpaşa	7	28	1936	1944
Edirne	Havsa	Şerbettar	34	127	1936	1944
Edirne	Havsa	Hasköy	8	27	1936	1944
Edirne	Havsa	Musulça	4	12	1936	1940
Edirne	Havsa	Söğütlüdere	9	29	1936	1940
Edirne	İpsala	Hıdırköy	8	29	1936	1936
Edirne	İpsala	Korucuköy	13	55	1936	1936
Edirne	İpsala	Turpçular	11	48	1936	1936
Edirne	İpsala	İbriktepe	37	143	1936	1938
Edirne	İpsala	Hacıköy	11	46	1936	1936
Edirne	İpsala	Sultanköy	20	84	1936	1936
Edirne	Keşan	Beğendik	17	64	1936	1936
Edirne	Keşan	Karacaali	1	3	1936	1936
Edirne	Keşan	Karasatı	3	11	1936	1944
Edirne	Keşan	Kozköy	6	21	1936	1936
Edirne	Keşan	Maltepe	4	9	1936	1944

⁴⁴² Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Keşan	Paşayığıt	13	53	1936	1944
Edirne	Keşan	Siğilli	15	51	1936	1944
Edirne	Keşan	Türkmen	13	35	1936	1936
Edirne	Keşan	Yenimuhacir	9	34	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Çömlekakpınar	4	15	1936	1936
Edirne	Lalapaşa	Hanlıyenice	2	7	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Ortakçı	25	85	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Taşlımüsellim	7	21	1936	1944
Edirne	Lalapaşa	Yünlüce	8	27	1936	1944
Edirne	Meriç	Merkez	37	141	1936	1936
Edirne	Meriç	Kadıondurma	13	51	1936	1936
Edirne	Meriç	Yakupbey	8	33	1936	1936
Edirne	Meriç	Küçükaltıağaç	6	34	1936	1936
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			397	1493		

1935 yılında Uzunköprü Merkez ve Merkez’e bağlı köylere 327 kişiden oluşan 114 Romanya göçmeni aile iskân edilmiştir. Bu göçmenlerin köylere göre dağılımı ile verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri aşağıdaki gibidir.⁴⁴³

Tablo 95. 1935 Yılı İçerisinde Edirne’nin Uzunköprü İlçesi ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Merkez	27	87	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çalıköy	1	2	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Çiftlikköy	7	22	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Değirmenci	3	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Gemici	2	5	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kırkavak	5	11	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kavacık	6	13	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kiremitçisalih	2	4	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kurdu	2	6	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kurttepe	3	11	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Beykonağı	3	8	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Bıldır	6	16	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Elmalı	2	7	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Gazimehmet	1	2	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Muhacirkadı	3	15	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Sultanşah	1	2	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Turnacı	2	9	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Yağmurca (Kestanbolu)	2	4	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Alıç	2	5	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Dereköy	2	4	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Hasanpınar	1	3	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kadıağılı	3	11	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kavakayazma	2	4	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kırköy	2	5	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Kurtbey	4	8	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	1	3	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Süleymaniye	6	15	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Türkobası	3	7	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Meşeli	3	7	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Sazlımalkoç	1	2	1936	1944
Edirne	Uzunköprü	Yeniköy	6	20	1936	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			114	327		

⁴⁴³ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne’ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No’lu Tablo, kullanılarak hazırlanmıştır.

1936 yılında Edirne Merkez, Enez, Havsa ve bağlı köylerine yerleştirilen Romanya göçmeni olmamıştır. Edirne'nin İpsala İlçesi'ne bağlı Turpçular Köyü'ne 119 kişilik 30 aile, Hacıköy'e 212 kişilik 49 aile, Sultanköy'e 91 kişiden oluşan 23 aile yerleştirilmiştir. Lalapaşa İlçesi'ne bağlı Sinanköy'e 1936 yılında 29 kişiden oluşan 9 aile yerleştirilmiştir. Uzunköprü İlçesi'nin sadece Çakmak Köyü'ne 15 kişiden oluşan 4 aile yerleştirilmiştir. 1937 yılında Romanya göçmenlerinden 201 kişiden oluşan 53 göçmen Edirne'nin Meriç İlçesi'nin merkezine yerleştirilmiş, bu ailelerin dışında Edirne ve ilçelerine 1937 yılında yerleştirilen Romanya göçmeni olmamıştır.⁴⁴⁴

2.3.2. 1935 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenleri

1935 yılında Türkiye'ye gelen Romanya göçmenlerinden Tekirdağ'a yerleşen 60'ı erkek, 42'si kadın toplam 102 kişiden oluşan 25 aileyi inceledik. İncelediğimiz göçmenlerin tamamı Türk ve Müslüman'dır. 25 ailenin reisi de geçimini çiftçilikle sağlamaktadır. 102 Romanya göçmeninden 5'inin doğum yeri belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalan göçmenlerden 86'sı Tutrakan, 4 kişi Silistre, 5 kişi Pazarcık ve 2 kişi de İsmail Köy doğumludur. 17 kişiden oluşan 4 aile Türkiye'ye 1935 yılında giriş yapmıştır. Geri kalan göçmenlerin Türkiye'ye girdikleri tarih belli olmamakla birlikte, muhacir kağıtlarını aldıkları tarih 1935 olarak kayıtlara geçmiştir. Göçmenlerden 31'i muhacir kağıdını Bayramiç'ten, 32'si İstanbul'dan, 5'i Kırklareli'den, 7'si Demirköy'den ve 1'i de Edirne'den almıştır. 26 göçmenin ise muhacir kağıdını aldığı yer belirtilmemiştir. 1935 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen bu göçmenlerden 26'sının doğum tarihi ya da yaşı belirtilmemiştir. Geriye kalan 76 göçmenin 1935 yılında kaç yaşında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:⁴⁴⁵

⁴⁴⁴ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

⁴⁴⁵ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 96. 1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	6 Kişi
2-7 Yaş Arası	9 Kişi
8-15 Yaş Arası	13 Kişi
16-30 Yaş Arası	28 Kişi
31-60 Yaş Arası	19 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

Aşağıdaki tabloda yerleştikleri yerler ve sayıları verilen göçmenlerden 20 kişiden oluşan 6 aile iskânlı, 82 kişiden oluşan 19 aile ise serbest göçmen olarak kayıt edilmiştir. İskânlı göçmenlerden 5 kişiden oluşan 1 aile Muratlı'ya, 4 kişiden oluşan bir aile Sarılar'a, 5 kişiden oluşan bir aile Şahpaz'a ve 7 kişiden oluşan 2 aile Vakıflar'a yerleştirilmiştir. Göçmenlerin yerleştikleri yerleri ve yapılan devlet yardımlarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir:⁴⁴⁶

Tablo 97. 1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Çerkezköy	81	Şahpaz	5
Muratlı	5	Vakıflar	7
Sarılar	4		

Tablo 98. 1935 Yılında Çerkezköy, Şahpaz ve Vakıflar'a Yerleştirilen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Eşya vs.
3-Serbest	1 Öküz 1 Araba		5-İyi					
5-İskânlı			40-Kötü		1 Pulluk	960		
5-İskânlı						960		
2-İskânlı						960		

Romanya göçmelerinden Çerkezköy'e yerleşen 5 kişiden oluşan bir aile yanlarında 1 öküz ve 1 araba; yine 5 kişiden oluşan bir aile 2 at, 1 araba; 7 kişiden oluşan bir aile 2

⁴⁴⁶ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

at, 1 araba; 4 kişiden oluşan bir aile 4 at, 2 araba; 5 kişiden oluşan bir aile de 2 inek ve 1 eşek getirmişlerdir.⁴⁴⁷

2.3.3. 1935 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri

1935 yılında Türkiye'ye gelen Romanya göçmenlerinden Kırklareli'ne yerleşen ve iskân defterlerinde kaydı bulunan 5.069 kişiden oluşan 1.245 aile mevcuttur. Söz konusu göçmenlerden 421'i kayıtlara Çingene⁴⁴⁸, 32'si Tatar ve dilleri Tatarca, bir kişi ise Gagauz ve dili de Gagauzca olarak geçmiş, geri kalan göçmenlerin tamamının etnik kimliği Türk, dilleri de Türkçe olarak kayıt edilmiştir. Göçmenlerden 52'si Kırklareli'ne yerleştikten kısa süre sonra vefat etmiş, 52 aile ise iskân yerini terk ettiğinden verilen gayrimenkuller geri alınmıştır. Bunlardan 5 aile Bulgaristan ve Romanya'ya gitmiştir. "Çingene" olarak kayıt edilmiş 421 kişi aşağıda ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Geri kalan 1.145 aile ve 4.648 kişiden oluşan bu göçmenlerin 4.423'ü iskânlı, 4'ü mecburî iskânlı, 37'si misafir, 184'ü serbest göçmendir. Ayrıca söz konusu bu göçmenlerin doğum yerleri, meslekleri ve yaş aralıklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁴⁴⁹

⁴⁴⁷ Söz konusu göçmenlerden 25 kişiden oluşan 6 aile 81 No'lu defterde kayıtlıdır. 81 No'lu defterde göçmenlere yapılan yardımlar ve yanlarında getirdikleri eşyalar kayıt altına alınmamış, sadece göçmenlerin şahsi bilgileri yazılmıştır. Yanlarında getirdikleri eşya ve hayvanlar kayıt altına alınmış olan bu göçmenler 79 No'lu Tekirdağ defterinde kayıtlıdır. Bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

⁴⁴⁸ 1934 İskân Kanunu'nun nasıl uygulandığını daha iyi anlayabilmek adına "Çingene" olarak kayıt edilen bu kişileri ayrı olarak değerlendirdik.

⁴⁴⁹ Söz konusu tablolar Kırklareli İli'ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Tablo 99. 1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	4	İmece Mah.	25	Lüleburgaz	8	Kaynarca Köyü	197
Akpınar Köyü	27	İmrallı	15	Mağlevit- (Gökyaka)	65	Pınarhisar Nahiyesi	58
Aksicim Köyü	21	İncesirt	29	Asılbeyli	115	Sakızköy	1
Ayastefanos- Beğendik	109	K. Karişturan	2	Eriklice Köyü	47	Sarpaç- (Sarpdere)	69
Babaeski-Merkez	8	Kamilya (Yiğitbaşı)	171	Karahıdır	205	Sergen	23
Çakıllı Köy	7	Karacadağ	162	Karakoç Köyü	31	Soğucak Köyü	49
Çavuşköy	22	Karanlık	26	Polos	35	Tekkeşeyhler Köyü	1
Çengelli	10	Kavaklı	45	Midye Köyü	54	Turulya- Hamdibey	131
Demirköy	383	Kireçnova (Boztaş)	67	Mihalangoz- Yeşilce	122	Urgaz	227
Develi Köy	56	Kırklareli- Merkez	121	Müsellim Köy	96	Üsküp Mah.	209
Doğanca Köyü	23	Kızılağaç Köyü	16	Oklağlı	9	Velika- (Balaban)	11
Düğüncülü	2	Koçaz Mah.	31	Pancar Köy	1	Vize	393
Düzova	69	Kömürköy	27	Paşayeri	19	Yenice Nahiyesi	29
Emirali	58	Korfa (Avcılar)	6	Paspala- (Armutveren)	114	Kavaklı Köyü	204
Evrencik Köy	78	Koyunbaba	7	Pazarlıköy	67	Lefeci Köyü	85
Hasboğa Köyü	240	Limanköy	42	Plaça- (Sislioba)	60	Ayvalı	4

Tablo 100. 1935 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Doğum Yerleri⁴⁵⁰

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Arbut	23	Daydın	14	Kasaplı	8	Peştere	1
Amedal Köyü	4	Doğanca	14	Kocalar	65	Pirlepe	3
Arabacı Köyü	8	Doyran	3	Koçmar	256	Silistre	1.283
Avcılar	8	Düğüncülü	20	Köstence	1.283	Söğütçük	4
Balçık	183	Ebeköy	7	Koyunlu	10	Tatlıca	8
Basarabya	1	Göllere	2	Kurtpınar	11	Tutrakan	502
Bayramdere	1	H. Pazar	7	Mamkale	12	Tırnova	12
Boğazköy	16	Hasanlar	5	Mantaş	3	Tulça	70
Burgazcık	7	Hasboğa	3	Mecidiye	7	Usluköy	5
Burhanlar	2	Hırsova	9	Ortaköy	2	Yayla	3
Çernavoda	26	Kanlı	2	Ovida	5	Yumuşçular	4
Davullar	4	Karaağaç	1	Pazarcık	473		

⁴⁵⁰ 248 göçmenin doğum yeri belirtilmemiştir. Bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

Tablo 101. 1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne İskân Edilen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo⁴⁵¹

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	6	Ebe	1	Lağımçı	1	Şöför	2
Arabacı	5	Esnaf	1	Makasçı	1	Talebe	1
Bahçevan	1	Ev İşi	1	Makinist	1	Tatlıcı	1
Bakkal	1	Fırıncı	5	Marangoz	1	Tenekeci	3
Berber	8	Gemici	1	Sanat Okulu Mezunu	1	Terzi	1
Boyacı	4	Kasap	7	Nalbant	2	Tüccar	1
Çiftçi	1003	Katip	1	Saatçi	1		
Demirci	4	Kremiçi	2	Saraç	3		
Dülger	3	Kunduracı	5	Sütçü	2		

Yukarıdaki mesleklerden duvarcı, ebe ve katip olan aile reisleri, aileleri ile birlikte köye yerleşmiş, geçimlerini berber, kalaycı, nalbant ve çiftçi olarak sağlayan aile reisleri ve aileleri il, ilçe ve köylere, diğer meslekleri icra edenlerin tamamı ise il ve ilçe merkezlerine yerleşmiş veya iskân edilmişlerdir.⁴⁵²

Tablo 102. 1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo⁴⁵³

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	200 Kişi
2-7 Yaş Arası	891 Kişi
8-15 Yaş Arası	897 Kişi
16-30 Yaş Arası	1.151 Kişi
31-60 Yaş Arası	1.251 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	257 Kişi

1935 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen Romanya göçmenleri 377 at, 8 tay, 157 öküz, 225 inek, 28 buzağı, 13 eşek, 448 koyun-kuzu, 320 araba, 77 pulluk ve

⁴⁵¹ “Çingene” olarak kayıt edilenler tabloya dahil edilmemiştir.

⁴⁵² **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

⁴⁵³ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 muhacir kayıt defterleri kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

49 manda getirmişlerdir. Aynı göçmenlere devletin yaptığı yardımlar ise şöyledir: 25 eski ev, 306 yeni ev, 1 arsa, 35.474 metrekare ve 6.273 dekar iyi tarım arazisi, 29.239 dekar ve 5.340 metrekare orta tarım arazisi, 34.052 metrekare ve 461 dekar aşağı tarım arazisi, 57 dekar bostanlık, 10 dekar bağ yeri, 3 at, 339 öküz, 525 pulluk, 13 araba, 4 metreküp kereste, iki aileye 155 lira sermaye, 8 aileye 246 lira 28 kuruş iâşe yardımı, 5 aileye toplam 5 takım iç çamaşırı ve 5 gömlek, 1.057 kilo kuş yemi, 1.936 kilo mısır, 123 kilo nohut, 136 kilo fasulye, 825.394 kilo yemeklik buğday, 151.047 kilo tohumluk buğday ve 5 aileye ilave 40 kilo yemeklik buğday verilmiştir. Ayrıca 89 aileye metruk evlerden verilmiştir.⁴⁵⁴

2.3.3.1. 1935 Yılında Romanya’dan Gelip Kırklareli’ne İskân Edilen Çingener

Bazı çalışmalarda 1934 İskân Kanunu sadece lâfzî olarak yorumlanmakta ve kanunun özellikle Çingenerlere etnik ayrımcılık yapıldığı, bu kişilerin iskânına izin verilmediği, bir şekilde yerleşenlerin de diğer göçmenlerle kıyaslandığında devletin yaptığı yardımlardan mahrum bırakıldıkları belirtilmiştir.⁴⁵⁵ Bu sebeple 1935 yılında Romanya’dan gelen göçmenler içerisinde “Çingene” olarak kayıt edilen bu 421 kişiden oluşan 100 aileyi diğer göçmenlerden ayrı incelemek, 1934 Kanunu’nun metin olarak incelemenin yanında, uygulamasını görebilmek açısından oldukça faydalı olacaktır. Öncelikle söz konusu bu 421 kişiden 121’i Kırklareli’ne başka bir ilden nakil

⁴⁵⁴ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

⁴⁵⁵ Sema Erder, Çingenerlerin ayrımcılığa maruz kaldıklarını, bu durumun Cumhuriyet Dönemi’nde de devam ettiğini ve iskân yasalarında Çingenerlerin Türkiye’ye göç etmelerinin açıkça yasaklandığını belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sema Erder, **Zorla Yerleştirmeden Yerinden Etmeye Türkiye’de Değişen İskân Politikaları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018, s. 39. Ancak 1935 yılında Romanya’dan göçmen olarak Türkiye’ye gelip Kırklareli’ne yerleşen Çingenerlerin durumunun analizi bize onların göçmen olarak Türkiye’ye kabul edildikleri gibi yapılan devlet yardımları açısından da avantajlı olduklarını göstermektedir. İlâveten 1934 tarihli İskân Kanunu’nun kabulünden bir yıl önce 18 Haziran 1933’te Bulgaristan’dan gelecek göçmenlerle ilgili Hariciye Vekâleti, Başvekâlete gönderdiği bir yazıda Bulgar Çingenerlerinden şehirlerde sakin olup Türkçe konuşan kısmının memlekete kabul ve hicrete teşvik ederek protestan propagandasından kurtarmanın çok isabetli olacağını belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 030. 10. 241. 629. 15. 1925 yılından 1938 yılına kadar Hariciye Vekili’nin değişmediği göz önüne alınacak olursa Vekâletin bu görüşünde bir yıl sonra da ciddi bir değişikliğin olmadığını söylemek yanlış olmaz.

yoluyla gelmiştir. Ayrıca 154'ü iskânlı, 261'i mecburi iskânlı, 6 kişi ise serbest göçmen olarak kayıt edilmiştir. Kişilerin mecburî iskânlı olarak kayıt edilmesi çok sık rastlanan bir durum değildir. Bu Trakya için daha çok, Doğu illerinden nakledilen Kürtler ve bu dönemde gelen Çingenler'de karşımıza çıkan bir durumdur. Söz konusu uygulamayı anlaşılır kılan olgu ise Romanya'dan gelen bu göçmenlerden 30 ailenin iskân yerlerinden firar etmiş olmalarıdır. Bu kişilerin firara yatkın olması tarihten gelen tecrübe ile idarecileri böyle bir önlem almaya itmiş olabilir.

Mesleklerini incelediğimizde bu göçmenlerin yaygın olanın aksine büyük çoğunluğunun çiftçilikle değil, kalaycılıkla geçimlerini sağladıklarını görüyoruz. Buna göre, 62 aile reisi kalaycı, 27 aile reisi çiftçi, 6 aile reisi amele, biri çoban, biri davulcu, biri demirci, biri ise zurnacıdır. Ayrıca 6 ailenin reisi kadındır. Göçmenlerin neredeyse yarısına tekabül eden 207'si Üsküp Mahallesi'ne iskân edilmiştir. Bunun dışında 19'u Balkaya Köyü'ne, 5'i Evrencik Köyü'ne, 44'ü Hamidiye Köyü'ne, 3'ü Koyunbaba'ya, 6'sı Paşayeri'ne, 56'sı Polos'a, 13'ü Velika'ya (Balaban), 32'si Yenice Köyü'ne, 35'i Kavaklı Köyü'ne ve bir kişi de Vize'ye iskân edilmiştir. Söz konusu bu göçmenlerin doğum yerleri ise şöyledir: 262 kişinin doğum yeri belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalan göçmenlerden 84 kişi Köstence, 33 kişi Avcılar, 25 kişi Pazarcık ve 17 kişi Silistre doğumludur. Söz konusu bu göçmenlerden biri Türkiye'ye Ereğli'den giriş yaparak muhacir kağıdını 1935 yılında Kırklareli'den almış, 5 kişi İstanbul'dan giriş yaparak muhacir kağıtlarını 1936 yılında Kırklareli-Demirköy'den almış, 223 kişi Kırklareli'den giriş yaparak, muhacir kağıtlarını 1935 yılında Kırklareli-Üsküp'ten almış, 192 kişi Tekirdağ'dan giriş yaparak bunlardan 89'u 1935 yılında, 103'ü ise 1936 yılında muhacir kağıtlarını Kırklareli'den almışlardır. Söz konusu bu kişilerden üretime katkı sağlayabilecek olanların sayısını görebileceğimiz yaş aralıklarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir.⁴⁵⁶

⁴⁵⁶ **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

Tablo 103. 1935 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Çingenelerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	24 Kişi
2-7 Yaş Arası	92 Kişi
8-15 Yaş Arası	77 Kişi
16-30 Yaş Arası	90 Kişi
31-60 Yaş Arası	116 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	22 Kişi

421 kişiden oluşan bu 100 aile, 6 at, 3 tay, 2 öküz, 1 inek, 2 koyun, 4 kuzu, 2 eşek, 3 araba ve 2 pulluk getirmişlerdir. Devletin bu ailelere yaptıkları yardımlar ise şöyledir: 100 ailenin 92'si misafir olarak konaklayacakları bir eve yerleştirilmiş, 3 aile ise doğrudan kendilerine verilen evlere yerleşmiştir. Ayrıca 17 aileye 280 dekar iyi tarım arazilerinden, 83 aileye 3.243 dekar orta tarım arazilerinden, 18 aileye 502 dekar aşağı tarım arazilerinden ve 2 aileye toplam 2 dekar bağ verilmiştir. Bunların yanında 9 pulluk, 18 öküz, 74.530 kilo yemeklik buğday, 4.750 kilo tohumluk buğday, 5 kat iç çamaşırı, 5 kat gömlek, 19 aileye de toplam 30 lira 80 kuruş yol parası verilmiştir.⁴⁵⁷

Yukarıda ayrıntılı olarak incelediğimiz, 1934 İskân Kanunu'nun kabul edilmesinden yaklaşık bir yıl sonra Romanya'dan gelen ve kayıtlara "Çingene" olarak geçen bu göçmenler bize göstermektedir ki bu dönemde Çingeneler, Türkiye'ye göçmen olarak kabul edildikleri gibi diğer göçmenlerden hiçbir ayırım yapılmadan devlet yardımı olarak iskânları gerçekleştirilmiştir. İskân edilen bu ailelerin neredeyse tamamına devlet toprak, yemeklik tahıl yardımı yapmış ve yine neredeyse tamamına geçici olarak barınacakları ya da kalıcı olarak yerleşecekleri bir ev vermiştir. Tüm bu yardımlara ilaveten bazı ailelere yol parası, kıyafet, hayvan ve pulluk yardımı da yapılmıştır. Diğer göçmenlerle karşılaştırıldığında aslında bu grubun dezavantajlı olmak bir yana avantajlı olduğu görülmektedir.

2.3.4. 1936 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenleri

1936 yılında Romanya'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerden 10'u erkek, 8'i kadın toplam 18 kişiden oluşan 4 ailenin kayıtlarını inceledik. 6 kişinin geldiği yer

⁴⁵⁷ Bazı aileler hem iyi, hem orta hem de aşağı tarım arazilerinden toprak almışlardır. Bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

belirtilmemiş olmakla birlikte göçmenlerden 3'ü Silistre, 4'ü Deli Yusuf ve 5'i de Tutrakan'dan gelmiştir. Tamamı Türk ve Müslüman olarak kaydedilen göçmenlerin hepsi geçimlerini çiftçilikle sağlamaktadır. Yerleştikleri yerleri incelediğimizde ise 7 kişiden oluşan iki ailenin Saray'a, 6 kişiden oluşan bir ailenin Sağlık Köy'e ve 5 kişiden oluşan bir ailenin ise Vakıflar'a yerleştiklerini görüyoruz. Saray'a yerleşen 7 göçmenin iskân şekli belirtilmemiş olmakla birlikte geriye kalan 11 kişi iskânlı göçmen olarak kayıt edilmiştir.⁴⁵⁸ İskânlı olarak kayıt edilen bu göçmenlere yapılan yardımlar ise aşağıdaki gibidir:⁴⁵⁹

Tablo 104. 1936 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
6- İskânlı			20-Orta					140 lira ile 1 traktör
5- İskânlı	1 Öküz 1 Araba		40-Kötü		1 Pulluk	960		

Göçmenlerden 6 kişiden oluşan bir ailenin muhacir kağıtlarını nereden aldıkları kayıtlı oldukları deftere yazılmamış olmakla birlikte, 7 kişiden oluşan iki aile muhacir kağıtlarını 1936 yılında Tuzla'dan, 5 kişiden oluşan bir aile ise yine aynı yıl Demirköy'den almışlardır. Romanya'dan gelip Tekirdağ'a yerleşen bu göçmenlerin yaşlarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:⁴⁶⁰

⁴⁵⁸ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81.

⁴⁵⁹ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak hazırlanmıştır.

⁴⁶⁰ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81 kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 105. 1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	0 Kişi
2-7 Yaş Arası	3 Kişi
8-15 Yaş Arası	6 Kişi
16-30 Yaş Arası	2 Kişi
31-60 Yaş Arası	7 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	0 Kişi

2.3.5. 1936 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri

1936 yılında Türkiye'ye gelen Romanya göçmenlerinden 40 kişiden oluşan 11 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. 6'sı kayıtlara Çingene ve dilleri Türkçe, geri kalanı ise Türk ve dilleri de Türkçe olarak geçmiştir. 22'si serbest, 18'i ise iskânlı göçmen statüsünde şehire yerleşen bu kişilerden 2 ailenin reisi berber, 1 aile reisi öğretmen, geri kalanı ise çiftçidir. İki ailede çekirdek aileye ilaveten aile reisinin annesi de yaşamakla birlikte geri kalan ailelerin tamamı çekirdek ailedir. 10 göçmenin doğum yeri belirtilmemiştir. Bunun dışında kalanların ise 6'sı Köstekçiler, 6'sı Köstence, 1'i Şahinler, 8'i Silistre ve 9'u da Söğütçük doğumludur. Göçmenlerden 14'ü İstanbul, 12'si Tekirdağ ve 14'ü de Tuzla'dan Türkiye'ye giriş yapmıştır. Bunların yanında Kırklareli'de yerleştikleri yerler ve 1936 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁴⁶¹

Tablo 106. 1936 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Aksicim	3	Kırıkköy	1	Mandıra	6	Yeniceköy	6
Karahıdır	1	Kırklareli-Merkez	7	Sakızköy	3		
Kavaklı	9	Pınarhisar	1	Vize	3		

⁴⁶¹ Tablolar Kırklareli İli'ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200 kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Tablo 107. 1936 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıkları

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	1 Kişi
2-7 Yaş Arası	6 Kişi
8-15 Yaş Arası	11 Kişi
16-30 Yaş Arası	8 Kişi
31-60 Yaş Arası	12 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	2 Kişi

Yanlarında sadece 2 at ve 1 araba getiren göçmenlere devletin yaptığı yardımlar şöyledir: 1 metruk ev, 5 aileye 300 dekar orta tarım arazisi, 2 öküz, 3 pulluk, bir aileye 17 lira 60 kuruş iâşe yardımı, 6 aileye toplam 4.680 kilo yemeklik buğday, 4 aileye toplam 1.350 kilo tohumluk buğday, 1 aileye 35 kilo mısır, 1 aileye 5 kilo fasulye ve bir aileye de 50 kilo arpa.⁴⁶²

2.3.6. 1937 Yılında Tekirdağ'a İskân Edilen Romanya Göçmenleri

1937 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ ili sınırları içerisinde iskân gören ya da serbest göçmen statüsünde buraya yerleşen 6'sı kadın, 8'i erkek 14 kişiden oluşan 3 ailenin kayıtlarını inceledik. 5'i Mecidiye, 9'u ise Silistre'den gelen göçmenlerin tamamı Türk ve Müslüman olarak kayıtlara geçmiştir. 2 aile reisi geçimini çiftçilikle, bir aile reisi ise esnaflıkla sağlamaktadır. 5 göçmen, muhacir kağıtlarını Saray'dan, 3'ü ise Ereğli'den almıştır. Yine göçmenlerden beşi Türkiye'ye İstanbul'dan, 3'ü ise Ereğli'den girmiştir. 6 göçmenin ise Türkiye'ye nereden girdikleri ve muhacir kağıtlarını nereden aldıkları belirtilmemiştir.⁴⁶³

Göçmenlerden serbest göçmen statüsünde olan beş kişi Karaağaç'a, iskânlı göçmen olan 3 kişi İğneler'e yerleşmiştir. İskân şekli belirtilmemiş olan 6 kişi ise Ulaşköy'e

⁴⁶² **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

⁴⁶³ **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

yerleşmiştir. 1937 yılında Türkiye'ye gelen bu göçmenlerin yaşlarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir:⁴⁶⁴

Tablo 108. 1937 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	0 Kişi
2-7 Yaş Arası	4 Kişi
8-15 Yaş Arası	2 Kişi
16-30 Yaş Arası	5 Kişi
31-60 Yaş Arası	2 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

İncelediğimiz ailelerden sadece iki aile yanlarında tarımda kullanılabilecekleri alet ya da hayvan getirmiştir. Bu ailelerden serbest göçmen olan aileye devlet yardımı yapılmamıştır. Bu aile 4 öküz, 1 araba ve 1 pulluk getirmiştir. Devlet yardımı alan iki aileye verilenler ve yanlarında getirdikleri hayvan ve aletler ise aşağıdaki gibidir.⁴⁶⁵

Tablo 109. 1937 Yılında Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımlar

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
6- İskân Şekli Belirtilmemiş	2 At 1 Araba					1200 Kg		
3-İskânlı			26,5-İyi			600 Kg-1938	450 Kg-1938	2 lira 60 kuruş nakit, 500 Kg Odun

2.3.9. 1937 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri

1937 yılında Türkiye'ye gelen Romanya göçmenlerinden Kırklareli'ne yerleşecek olan ilk kabile 1937 yılının Temmuz ayında Kırklareli'ne gelmiştir. Bu ilk kabile Romanya'nın Valera Köyü'nden olup 50 haneden oluşan, 136'sı yetişkin, 70'i küçük

⁴⁶⁴ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak tarafımızca yapılmıştır.

⁴⁶⁵ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 taranarak tarafımızca yapılmıştır.

yaştaki çocuk olmak üzere 206 kişidir.⁴⁶⁶ Bu 206 göçmen yanlarında 30 çift at, 98 öküz, inek ve manda, 235 koyun ve keçi ve 37 araba getirmiştir. Marmara Ereğlisi'nde Kızılay tarafından kurulan kamplarda her türlü ihtiyaçları karşılandıktan sonra kara yolu ile Çorlu İstasyonuna getirilen göçmenler burada sıhhi kontrolleri yapıldıktan sonra trenle Kırklareli'ne getirilmişlerdir. İki gün şehir merkezindeki misafirhanelerde kalan göçmenler daha sonra Demirköy ve Kuru Köy'e sevk edilmişlerdir. Aynı hafta trenle 250 göçmen daha gelmiş ve Dereköy, Hediye, Osmancık, İslambeyli köylerine sevk edilmişlerdir. Halk göçmenleri tren istasyonunda karşılamış, Sakarya Gazoz Fabrikası sahibi Hasan Fehmi Bey, göçmenlere gazoz ikram etmiş, belediye de etli pilav dağıtmıştır.⁴⁶⁷

Romanya'dan 1937 yılında Türkiye'ye gelen göçmenlerden 3.400 kişiden oluşan 889 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. 150 göçmenin etnik kökeni ve dili belirtilmemişken geri kalanların tamamının dili Türkçe, etnik kökeni Türk olarak kayıt edilmiştir. 3.161 göçmen iskânlı statüde Kırklareli'ne yerleştirilmişken, 239'u serbest göçmendir. Göçmenlerin doğum yerlerini, Kırklareli'de yerleştikleri yerleri ve aile reislerinin mesleklerini gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁴⁶⁸

Tablo 110. 1937 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğdukları Yerleri Gösterir Tablo

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Akkadın	115	Gelincik	11	Kızılcık	1	Pazarcık	251
Akınıcı	20	Geyikçiler	3	Kozluca	3	Recep Köy	102
Arnavutköy	6	Hamzaca	14	Köstekçiler	2	Rumca Köy	6
Babadağı	45	Hasanfaki	163	Köstence	65	Şahinler	16
Balabanca	116	Hasırkuyusu	105	Küpeliler	13	Sahtıyanlık	17
Balçık	90	Hırsova	106	Kuruorman	1	Sarıca	61
Çamurlu	141	Hüseyince	8	Kuyucuk	20	Sarımahmut	6
Çatallar	22	Kaçamak	11	Maçın	179	Silistre	316
Doğanyuvası	23	Kadıköy	168	Mahmut Kuyusu	13	Soğanlı	81
Durası	50	Karahan	6	Mariya	241	Süleymanlı	12
E.Kızçe	197	Karayazıcı	4	Meşe Mahallesi	13	Tulça	27
Emirler	21	Karlıbeyköy	10	Murfatça	77	Valera	207
Evlekler	18	Kayıcı	5	Nasreddin	2	Veis Köy	34

⁴⁶⁶ Kırklareli Muhacir Kayıt Defterlerinde 1937 yılında Valera'dan gelen 207 kişinin kaydı mevcuttur. Bunların tamamı incelediğimiz göçmenler arasındadır.

⁴⁶⁷ "İlk Kafile Göçmenlerimiz Geldi", **Trakya'da Yeşilyurt Gazetesi**, 19 Temmuz 1937, s.1.

⁴⁶⁸ Tablolar Kırklareli İli'ne ait **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Ezibey	2	Kırca Köy	7	Ortaköy	3	Yunuscular	5
Frokotsay?	70	Koçaman?	20	Osmanca	12		

Tablo 111. 1937 Yılında Romanya’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli’de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	185	Eriklyurdu	28	Kavakdere	76	Mandıra	74
Asılbeyli	27	Elmacık	10	Kayabeyli	18	Müsellim	27
B.Karıştıran	87	Evciler	23	Keşirlik	33	Nadırlı Köy	82
Babaeski-Merkez	323	Hamitabat	43	Kırıkköy	69	Osmancık	27
Bedre	111	Hazinedar	20	Kırklareli-Merkez	38	Pancarköy	4
Çavuşköy	37	İmece	110	Kızılcadere	66	Pınarhisar	27
Cehilli	98	İslambeyli	27	Kızılcamüsellim	91	Paşayeri	34
Çengelli	13	K.Karıştıran	42	Koruköy	83	Polos	44
Cevizköy	35	Kadıköy	33	Kuleliköy	41	Sarıcalı	37
Demirköy	248	Karabayır	26	Kumrular	120	Turgutbey	14
Dereköy	126	Karacaoğlan	19	Koyunbaba	18	Üsküp	85
Doğanca	23	Karahamza	5	Kuştepe	10	Yeniköy	33
Dokuzhöyük	39	Karamesut	22	Lefeci	54	Yenimahalle	41
Düğüncülü	64	Katranca	65	Lüleburgaz	252	Yenitaşı	13

Aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi göçmenler arasında en yaygın olan meslek, bu tarihe kadar gelen tüm göçmen gruplarında olduğu gibi çiftçiliktir. Ancak yine de Kırklareli gibi küçük bir şehrin ekonomik hayatında ihtiyaçları karşılayabilecek 22 farklı meslek grubundan göçmen şehre iskân edilmiştir. Söz konusu bu meslekler ve meslekleri icra eden aile reislerinin sayısı aşağıdaki gibidir.⁴⁶⁹

Tablo 112. 1937 Yılında Romanya’dan Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Bahçıvan	1	Demirci	1	Kasap	1	Nalbant	2
Berber	6	Deric	1	Kiremitçi	3	Şöför	1
Boyacı	1	Doğramacı	2	Kunduracı	4	Tenekeci	1
Camcı ve Şişeci	1	Dülger	4	Marangoz	2	Torna ve Tesviyeci	1
Çiftçi	846	Esnaf	2	Memur	2		
Çömlekçi	1	Kahveci	2	Öğretmen	3		

⁴⁶⁹ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenler arasında ekonomik hayata katılabilecek yaş aralığında olanların sayısı yaşlı nüfusa göre 15 kat daha fazladır. Özellikle 889 aileden 846'sının geçimini çiftçilikle sağladığını ve çiftçiliğin de genellikle tüm aile bireylerinin katkısı ile yapılan bir meslek olduğunu düşünecek olursak, bu durum aile ve şehir ekonomisi açısından son derece önemli hâle gelmektedir.

Tablo 113. 1937 Yılında Romanya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo⁴⁷⁰

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	172 Kişi
2-7 Yaş Arası	580 Kişi
8-15 Yaş Arası	612 Kişi
16-30 Yaş Arası	980 Kişi
31-60 Yaş Arası	903 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	153 Kişi

889 aileden oluşan bu göçmen grubunun yanlarında getirdikleri tarım aletleri ve hayvanların sayısı şöyledir: 468 at, 36 tay, 127 öküz, 143 inek, 59 buzağı, 472 koyun, 127 keçi, 23 manda, 16 eşek, 253 araba, 45 pulluk, 1 çamur makinası, 3 ekin makinesi.⁴⁷¹

Toplam 3.400 kişiden oluşan ve Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenlere devletin yaptığı yardımlar şöyledir: 35 aile Kırklareli'de 1937 yılında mevcut olan evlere tescil edilmişler, 7 aileye eski evlerden birer ev, 6 aileye aile başı 100 lira inşaat yardımı ile 6 eski ev, 13 aileye aile başı 150 lira inşaat yardımı ile 13 adet eski ev, 3 aileye aile başı 150 lira inşaat yardımı ile yine aile başı 2 kapı ve 2 pencere ile birlikte 3 eski evlerden verilmiştir. Bunların dışında 58 aileye yeni evlerden aile başı bir ev verilmiş,

⁴⁷⁰ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁴⁷¹ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

25 aileye aile başı 150 lira inşaat yardımı yapılmıştır. Bu aileler kendi evlerini kendileri yapmıştır. Yine 13 aileye aile başı 150 lira inşaat yardımı ve toplam 20 kapı ve 27 pencere, 24 aileye aile başı 2 metreküp kereste ve 30 lira inşaat yardımı (1942 yılında) yapılmış, 42 aileye de ev arsası verilmiştir. Verilen evlerin temlik tarihleri 1937 ile 1949 yılları arasındadır. Verilen tarım arazileri ve diğer yardımlar ise şöyledir: 216 parça toplam 9.770 dekar ve iki aileye toplam 1.502 metrekare iyi tarım arazisi, 457 parça 23.912 dekar orta tarım arazisi, 29 parça 617 dekar aşağı tarım arazisi, 17 parça toplam 19 dekar bağ yeri, 96 öküz, 3 at, 629 pulluk, 1 araba, 3 pulluk yedek bıçağı, 175 aileye aile başı 4 kilodan toplam 700 kilo fasulye, 100 aileye aile başı 6 kilodan toplam 600 kilo mısır, 137 aileye aile başı 4 kilodan toplam 548 kilo nohut, 611 aileye toplam 442.559 kilo yemeklik buğday, 737 aileye toplam 331.670 kilo tohumluk buğday, 277 aileye toplam 2.967 lira 52 kuruş iase yardımı, 64 aileye toplam 350 lira 91 kuruş yem yardımı, 1 aileye 49 kilo kömür, 246 aileye toplam 506 lira 40 kuruş mahrukat yardımı, bir aileye 40 kuruş yünlük, 3 aileye aile başı 300 kilo zâtî eşya.⁴⁷²

2.3.8. 1938 Yılında Edirne'ye İskân Edilen Romanya Göçmenleri

Edirne'ye iskân edilen Romanya göçmenleri yoğun olarak 1935 ve 1938 yıllarında yerleştirilmişlerdir. Edirne Merkez'e ve bağlı köylerine 1938 yılında yerleştirilen toplam Romanya göçmeni kişi sayısı 691, toplam aile sayısı ise 194 olmuştur. En fazla göçmen 167 kişi ile Suakacağı Köyü'ne yerleştirilmiştir. 1938 yılında Edirne'nin merkezine ve merkeze bağlı köylere yerleştirilen bu göçmenler ayrıca aşağıdaki tabloda da gösterilmiştir.⁴⁷³

⁴⁷² **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

⁴⁷³ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo, kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 114. 1938 Yılında Edirne Merkez ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Merkez	17	44	1938	1941
Edirne	Merkez	Avarız	3	11	1940	1944
Edirne	Merkez	Değirmenyeni	1	5	1940	1944
Edirne	Merkez	Muratçalı	11	45	1938	1944
Edirne	Merkez	Musabeyli	3	9	1938	1944
Edirne	Merkez	Yenikadın	4	14	1938	1944
Edirne	Merkez	Karakasım	1	4	1938	1938
Edirne	Merkez	Sarayakpınar	13	47	1938	1940
Edirne	Merkez	Budakdoğanca	21	77	1938-1951	1938-1951
Edirne	Merkez	Büyükmışılçe	5	22	1938	1944
Edirne	Merkez	Ekmekçi	9	37	1938	1944
Edirne	Merkez	Karabulut	17	61	1940	1944
Edirne	Merkez	Kemal	11	45	1940	1944
Edirne	Merkez	Uzgaç	13	43	1938	1940
Edirne	Merkez	Süloğlu	6	23	1940	1944
Edirne	Merkez	Büyük Gerdelli	9	22	1938	1940
Edirne	Merkez	Keramettin	2	6	1938	1940
Edirne	Merkez	Suakacağı	45	167	1944	1944
Edirne	Merkez	Yağcılı	3	9	1938	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			194	691		

Edirne'nin Enez İlçesi'ne bağlı Küçükkevren Köyü'ne 1938 yılında 26 kişiden oluşan 8 aile yerleştirilmiş, bu ailelerin dışında Enez'e yerleştirilen Romanya göçmeni olmamıştır. Aynı yıl, Edirne'nin Havsa ilçesine yerleştirilen Romanya göçmenleri ise 372 kişi ve 111 ailedir. Aşağıdaki tabloda bu göçmenlerin hangi köylere iskân edildikleri ve verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri yer almaktadır.⁴⁷⁴

Tablo 115. 1938 Yılında Edirne'nin ilçelerinden Enez ve Havsa İlçeleri ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Enez	Küçükkevren	8	26	1938	1938
Edirne	Havsa	Merkez	41	153	1938	1944
Edirne	Havsa	Bostanlı	12	37	1938	1944
Edirne	Havsa	Çukurköy	4	14	1940	1944
Edirne	Havsa	Kuzucu	3	12	1940	1944
Edirne	Havsa	Şerbettar	17	44	1938	1944
Edirne	Havsa	Hasköy	19	71	1938	1944
Edirne	Havsa	Habiller	1	3	1938	1940
Edirne	Havsa	Musulça	7	18	1938	1940
Edirne	Havsa	Söğütlüdere	7	20	1938	1940
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			119	398		

⁴⁷⁴ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo, kullanılarak hazırlanmıştır.

Edirne'nin İpsala İlçesi'ne 1938 yılında yerleştirilen Romanya göçmeni olmazken, Keşan İlçesi'ne aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi 700 kişiden oluşan 200 aile iskân edilmiştir.⁴⁷⁵

Tablo 116. 1938 Yılında Edirne'nin İlçelerinden Keşan'a ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Keşan	Merkez	8	23	1938	1944
Edirne	Keşan	Altıntaş	12	41	1938	1940
Edirne	Keşan	Beğendik	25	91	1938-1951	1951
Edirne	Keşan	Çobançeşmesi (Mozal)	2	5	1938	1940
Edirne	Keşan	Kozköy	19	65	1938-1953	1938-1953
Edirne	Keşan	Küçükdoğanca	13	56	1938	1938
Edirne	Keşan	Paşayığıt	9	25	1938	1944
Edirne	Keşan	Siğilli	21	74	1938	1944
Edirne	Keşan	Türkmen	30	90	1953	1953
Edirne	Keşan	Yeniçiftlik	1	5	1944	1944
Edirne	Keşan	Yenimuhacir	19	78	1938	1944
Edirne	Keşan	Akhoca	1	3	1944	1944
Edirne	Keşan	Beyköy	1	3	1944	1944
Edirne	Keşan	Çelebi	3	9	1938	1944
Edirne	Keşan	Dişbudak	2	4	1938	1944
Edirne	Keşan	Mecidiye	2	4	1938	1944
Edirne	Keşan	Orhaniye	1	3	1944	1944
Edirne	Keşan	Yayla	1	5	1944	1944
Edirne	Keşan	Bahçeköy	4	18	1944	1944
Edirne	Keşan	Gökçetepe	4	13	1944	1944
Edirne	Keşan	Karlı	7	28	1944	1944
Edirne	Keşan	Mahmut	1	1	1944	1944
Edirne	Keşan	Mercan	5	19	1944	1944
Edirne	Keşan	Pınar	3	12	1944	1944
Edirne	Keşan	Şükrü	4	17	1944	1944
Edirne	Keşan	Yerlisu	2	8	1940	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			200	700		

Edirne'nin Lalapaşa İlçesi'ne 1938 yılında iskân edilen Romanya göçmenleri 287 kişiden oluşan 78 ailedir. Bu kişilerin yerleştirildikleri köylerin isimleri ve devletin verdiği gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihleri aşağıdaki gibidir.⁴⁷⁶

⁴⁷⁵ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo, kullanılarak hazırlanmıştır.

⁴⁷⁶ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo, kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 117. 1938 Yılında Edirne'nin ilçelerinden Lalapaşa İlçesi ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Lalapaşa	Merkez	5	17	1938	1944
Edirne	Lalapaşa	Büyüköğünlü	5	19	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Çatma	2	7	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Dombay	7	26	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Donköy	4	12	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Hüseyinpınar	4	15	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Kavaklı	3	10	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Küçüköğünlü	9	32	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Ortakçı	13	51	1938	1944
Edirne	Lalapaşa	Ömeroba	5	27	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Sarıdanişment	5	18	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Taşlımüsellim	11	36	1938	1944
Edirne	Lalapaşa	Yünlüce	5	17	1938	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			78	287		

Edirne'nin Meriç İlçesi'ne 1938 yılında iskân edilen Romanya göçmeni olmazken aynı yıl Uzunköprü'ye yerleştirilen Romanya göçmenleri 617 kişiden oluşan 196 ailedir. Bu göçmenlerin tamamı iskânlı göçmen olarak ilçeye yerleştirilmiştir. Uzunköprü'ye bağlı köylere yerleştirilen bu göçmenlerin sayıları ve devlet tarafından verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihlerini gösterir tablo aşağıdaki gibidir:⁴⁷⁷

Tablo 118. 1938 Yılında Edirne'nin Uzunköprü İlçesi ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Romanya Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Merkez	37	135	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Eskiköy	8	21	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Gemici	4	12	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Hamitli	6	23	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Karayayla	6	15	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Kiremitçisalıh	6	26	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Malkoç	6	22	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Saçlımüsellim	6	9	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Sığircılı	4	12	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Çöpköy	4	11	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Başağıl (Mandıra)	5	11	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Bayramlı	2	4	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Danişment	3	7	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Karabürçek	1	3	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Muhacirkadı	4	12	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Ömerbey	8	40	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Sipahi	4	9	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Hamidiye	6	8	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Altınyazı (Harala)	2	5	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Balaban	4	18	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Balabankoru	6	25	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Çavuşlu	8	22	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Çobanpınar	10	36	1938	1944

⁴⁷⁷ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo, kullanılarak hazırlanmıştır.

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Harmanlı	7	22	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Kadağlı (Gazihalil)	6	27	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Kadıköy	3	6	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Karapınar	13	27	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Kırcasali	7	19	1938	1944
Edirne	Uzunköprü	Aslıhan	1	10	1940	1944
Edirne	Uzunköprü	Sazlımalkoç	9	20	1938	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			196	617		

1938 yılında Edirne ve bağlı ilçelerine yerleştirilen Romanya göçmenleri 2.693 kişiden oluşan 787 ailedir. Ailelerin tamamı iskânlı göçmen statüsünde yerleştirilmiştir.⁴⁷⁸

2.3.11. 1938 Yılında Tekirdağ’a İskân Edilen Romanya Göçmenleri

1938 yılında Türkiye’ye gelen Romanya göçmenlerinden Tekirdağ’a yerleşen 32’si kadın, 37’si erkek 69 kişiden oluşan 19 ailenin kayıtlarını inceledik. Buna göre Türk olarak kayıtlara geçen göçmen ailelerin reislerinin tamamı geçimlerini çiftçilik yaparak sağlamaktadır. 46 kişinin Romanya’nın neresinden geldiği belirtilmemiş olmakla birlikte 10 kişi Ahat’tan, 4 kişi Perili Köy’den, 9 kişi Silistre’den gelmiştir. Göçmenlerin Türkiye’ye girdikleri yerleri incelediğimizde 28 kişi İstanbul’dan, 4 kişi Ereğli’den giriş yapmış, 37 kişinin ise Türkiye’ye nereden girdikleri kaydedilmemiştir. Yine söz konusu göçmenlerden 28’i muhacir kağıtlarını Eceabat’tan, 9’u Ereğli’den almış, 32 göçmenin ise muhacir kağıtlarını nereden aldıkları belirtilmemiştir. Göçmenlerden beşinin doğum tarihleri ya da yaşları kaydedilmemiştir. Geriye kalan 64 göçmenin 1938 tarihinde hangi yaş aralığında olduğunu gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁴⁷⁹

⁴⁷⁸ Tablo, **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne’ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No’lu Tablo, kullanılarak hazırlanmıştır.

⁴⁷⁹ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 119. 1938 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	7 Kişi
2-7 Yaş Arası	6 Kişi
8-15 Yaş Arası	12 Kişi
16-30 Yaş Arası	20 Kişi
31-60 Yaş Arası	18 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

1938 yılında Türkiye'ye gelen Romanya göçmenlerinin Tekirdağ'da yerleştikleri yerler ise şöyledir: 4 kişi Büyükkarakarlı, 4 kişi Esenler, 6 kişi Karahyaşı, 9 kişi Kırkkepenekli, 2 kişi Muratlı, 22 kişi Müzrüplü, 3 kişi Parmaksız ve 19 kişi ise Ulaşköy'e yerleşmiştir. Göçmenlerin büyük çoğunluğu olarak değerlendirilebileceğimiz 53 kişi iskânlı göçmen olarak il sınırlarına yerleştirilirken, 16 kişi serbest göçmen olarak Tekirdağ'a yerleşmiştir. Tekirdağ'a yerleşen bu toplam 19 aileden, 2 kişiden oluşan iskânlı bir aile ile 3 kişiden oluşan 2 serbest göçmen aileye herhangi bir yardımda bulunulmazken, devlet yardımı alan 16 aileye yapılan yardımlar ise aşağıdaki gibidir:⁴⁸⁰

Tablo 120. 1938 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Romanya Göçmenlerine Yapılan Yardımlar

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanları nda Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa (m2)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemelik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
4- İskânlı						840 Kg	450 Kg	
2-İskânlı			10-İyi	1 Öküz	1 Pulluk	480 Kg	450 Kg	8 Lira 60 Kuruş
4-İskânlı			30-İyi	1 Öküz	1 Pulluk	840 Kg	450 Kg	15 Lira 48 Kuruş
3-İskânlı			15-İyi	1 Öküz	1 Pulluk	720 Kg	450 Kg	11 Lira 18 Kuruş
4-Serbest			79-İyi					İaşe
5-İskânlı			75-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	840 Kg	450 Kg	
4-İskânlı			10-İyi-1952 18-İyi-1952 2-İyi-1952		1 Pulluk	840 Kg	450 Kg	7 Lira 20 Kuruş İaşe 93 Lira Mahrukat (Odun) 16 Lira 38 Kuruş Nakit
7-İskânlı			92-Orta 2000m2 Arsa		1 Pulluk-1946			
6-İskânlı			71-Orta 1000 m2 Arsa		1 Pulluk-1946			

⁴⁸⁰ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82, kullanılarak hazırlanmıştır.

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanları nda Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa (m2)	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
2-İskânlı			30-Orta 1000 m2 Arsa		1 Pulluk-1946			
4-İskânlı			54-Orta 1500 m2 Arsa		1 Pulluk-1946			
3-İskânlı			47-Orta 1000 m2 Arsa		1 Pulluk-1944			
3-İskânlı		1 Ev-1949	30-Orta-1949 919 m2 Arsa-1949		1 Pulluk-1946			
4-İskânlı			45-Orta-1948 319 m2 Arsa-1948					
3-Serbest ⁴⁸¹			59-Orta					
3-Serbest ⁴⁸²			58-Orta					
TOPLAM			200- Aşağı					
10 Serbest 51 İskânlı Göçmen		1 Ev	164 Dekar-İyi, 561 Dekar Orta, 200 Dekar Aşağı Tarım Arazisi, 7738 m2 Arsa	4 Öküz	11 Pulluk	4560 Kg Yemeklik Tahıl	2700 Kg Tohumluk Tahıl	42 Lira 46 Kuruş İşe 93 Lira Odun 16 Lira 38 Kuruş Nakit Yardım

2.3.12. 1938 Yılında Kırklareli'ne İskân Edilen Romanya Göçmenleri

Romanya'dan 1938 yılında Türkiye'ye gelen kayıtlarını incelediğimiz göçmenlerden 2.164 kişiden oluşan 563 aile Kırklareli'ne iskân edilmiştir. Tamamının soyu Türk, dili ise Türkçe olarak kayıt edilmiş olan göçmenlerden sadece 3'ü serbest göçmen, geri kalanının tamamı iskânlı göçmen statüsündedir. Ayrıca göçmenlerden 8'i Kırklareli'ne yerleştikten bir süre sonra vefat etmiştir. 2.138'i Türkiye'ye Ereğli'den, 26 kişi ise İstanbul'dan giriş yapmıştır. Göçmenlerin 2.034'ü Silistre doğumludur. Bunun dışında 6 kişi Aşıklar, 1 kişi Hırsova, 1 kişi Karakoç, 4 kişi Köstence, 6 kişi Nalbant, 2 kişi Pazarcık, 90 kişi Pirliköy ve 4 kişi de Türk Köyü doğumludur. Mesleklerini incelediğimizde ise, bu grubun 1938 yılına kadar gelen göçmenler arasında en az mesleki çeşitliliğe sahip göçmen grubu olduğunu görüyoruz. Sadece bir aile reisi farklı bir mesleğe sahiptir. Kasap olan bu aile reisinin dışındaki tüm aile reisleri geçimlerini çiftçilikten sağlamaktadır. Bunun dışında göçmenlerin

⁴⁸¹ Defterde belirtilen nota göre, bu aile 1938 senesi Romanya göçmenlerindendir. İlk mürettep yerleri Eceabat-Alçıtepe olup bu aileye Devlet Bakanlığı'nın 3.3.58 tarihli ve vilayet makamının emirleri ile 2510 sayılı kanunun 3. fıkrası gereğince 5098 sayılı kanunun 5c maddesine göre toprak verilmiştir. 18.7.58. Bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83.

⁴⁸² Bu aileye Devlet Bakanlığı'nın 3.3.58 tarihli ve vilayet makamının emirleri ile 2510 sayılı kanunun 3. fıkrası gereğince 5098 sayılı kanunun 5c maddesine göre toprak verilmiştir 18.7.58. Bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83.

Kırklareli’de yerleştikleri ve 1938 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁴⁸³

Tablo 121. 1938 Yılında Türkiye’ye Gelen Romanya Göçmenlerinin Kırklareli’de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ayvalı	137	Dere Köy	8	Kavaklı	243	Pınarhisar	146
Azizbaba	477	Düğüncülü	57	Katranca	4	Kaynarca	110
Büyükkarıştıran	42	İmece	7	Lüleburgaz	11	Polos	79
Bedre	2	Koyunbaba	57	Kuleli	1	Erikler	21
Çayırılı	9	Dokuzhöyük	49	Oklağlı	59	Karahamza	31
Cehilli	2	Kızılcadere	10	Pancarköy	59	Sarıcalı	31
Çiftlik Köy	52	Kızılcamüsellim	177	Minnetler	10	Tekkeşeyhler	272
Üsküp	1						

Tablo 122. 1938 Yılında Romanya’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	91 Kişi
2-7 Yaş Arası	350 Kişi
8-15 Yaş Arası	411 Kişi
16-30 Yaş Arası	625 Kişi
31-60 Yaş Arası	587 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	100 Kişi

1938 yılında Romanya’dan Türkiye’ye gelen bu göçmenler 301 at, 5 tay, 189 öküz, 143 inek, 50 buzağı, 608 koyun/keçi, 103 manda, 28 eşek, 12 tırmık, 72 pulluk ve 315 araba getirmişlerdir. Bunların dışında devletin bu göçmenlere yaptığı yardımlar ise şöyledir: 2 aileye eski ev, 189 aileye yeni ev, 2 aileye 200 lira inşaat yardımı, 7 aileye 150 lira inşaat yardımı, 24 aileye 2 metre küp kereste ve 30 lira inşaat yardımı, 78 aileye 1940-1941 yılları arasında temlik edilen 78 ev arsası, toplam 9.502 dekar ve 176 parça iyi tarım arazisi, toplam 18.004 dekar ve 350 parçadan oluşan orta tarım arazisi, 114 öküz, 2 düven, 482 pulluk, 547 aileye toplam 421.470 kilo yemeklik buğday, 526 aileye toplam 236.505 kilo tohumluk buğday, 734 aileye toplam 7.925 lira 66 kuruş iaaş yardım, 42 aileye toplam 297 lira 3 kuruş tutarında hayvan yemi, 18 aileye toplam

⁴⁸³ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

889 kilo mısır, 18 aileye toplam 883 kilo kömür ve 503 aileye toplam 736 lira 2 kuruş değerinde mahrukat yardımı yapılmıştır.⁴⁸⁴

2.4. 1935-1938 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE-YUGOSLAVYA İLİŞKİLERİ VE GÖÇLER

Cumhuriyet'in ilk yıllarında olduğu gibi 1935-1938 yılları arasında da Yugoslavya'dan ülkemize yönelik göçlerin en önemli nedeni, Yugoslavya Hükümeti'nin sürdürdüğü tarım reformu olmuştur. Nurcan Özgür Baklacioğlu'nun da belirttiği gibi, her ne kadar Osmanlı Devleti yıkılsa da Osmanlı'nın iskân politikaları neticesinde Balkan coğrafyasında ve Yugoslavya'da Arnavut, Türk, Boşnak, Pomak, Torbeş, Sancak Müslümanları gibi Müslüman azınlıklar zengin toprak sahipleri olmaları sebebiyle iktisadî açıdan avantajlı konumlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Osmanlı toprak düzenini yıkmayı, toprak burjuvazisini alaşağı etmeyi ve toprakların topraksız köylüler lehine yeniden dağıtımını hedefleyen söz konusu tarım reformu, öncelikle Müslüman nüfusu olumsuz etkilemiş, bazı grupların tarihten gelen adaletsizliğe uğradıkları inancının intikam alma hırsına dönüşmesi ile de etnik temizlik aracına dönüşmüştür.⁴⁸⁵

Yugoslavya'da ciddi bir Müslüman nüfusun olmasına rağmen Yunanistan, Bulgaristan, Romanya gibi Balkan ülkeleriyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan göç antlaşmalarına benzer bir anlaşma bu ülke ile yapılamamıştır. Diplomatik ilişkiler de ancak 28 Ekim 1925 tarihinde Dostluk Antlaşması ile başlamıştır. Bu antlaşmayı 27 Kasım 1933 tarihinde imzalanan Dostluk, Saldırmazlık, Yargısal Çözüm, Hakemlik ve Uzlaştırma Antlaşması izlemiştir.⁴⁸⁶

Yugoslavya Krallığı 1927 yılında başlayıp 1933 yılına kadar Zirai Reform Kanunu ile millileştirme faaliyetlerini sürdürmüş, uygulanan bu politikadan zarar gören Türklerin bu zararlarının tazmin edilmesi için Türkiye ile Yugoslavya Krallığı arasında 28

⁴⁸⁴ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

⁴⁸⁵ Nurcan Özgür Baklacioğlu, **a.g.e.**, s. 164.

⁴⁸⁶ Antlaşma metni için bkz. İsmail Soysal, **a.g.e.**, s. 450-454.

Kasım 1933 tarihinde yapılan “Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Krallığı Arasında Mütakabil Mutâlebâtın Tesviyesine Mûteallik İtilafname” ile Krallığın Türkiye Cumhuriyeti’ne 17 milyon dinar ödemesine karar verilmiştir. Hak sahiplerinin çokluğu sebebiyle paranın taksimi mümkün görülmemiş ve 3427 sayılı kanunla bu para Kızılay’a aktarılmıştır.⁴⁸⁷ 1936 yılında ise Yugoslavya’da bulunan Türk vatandaşlarının ve Türkiye’de bulunan Yugoslavya vatandaşlarının medeni, ticari ve adli haklarını düzenleyen bir sözleşme imzalanmıştır.⁴⁸⁸

Türkiye ile Yugoslavya arasında uzun görüşmelere neden olan bir diğer antlaşma Güney Sırbistan’da yaşayan yaklaşık 200.000 kişiden oluşan 40 bin aileyi ilgilendiren 1938 Göç Antlaşması’dır. 25-27 Şubat 1938’de Türkiye ile Yugoslavya heyetlerinin katılımıyla düzenlenen beş konferansın neticesinde antlaşmanın detayları ve hukukî çerçevesi çizilmiştir. Ayrıca Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, Balkan ülkelerinden Türkiye’ye Müslüman göçlerini ele alacak 2 Romen, 2 Yugoslav, 2 Türk ve 1 Yunan gözlemciden oluşan bir komisyonun oluşturulmasını önermiştir. Türkiye’yi Hasan Saka’nın temsil ettiği göç komisyonu 9-11 Temmuz 1938 tarihleri arasında sekiz kez müzakerelerde bulunmuş ve 11 Temmuz 1938 tarihinde antlaşma metni parafe edilmiştir.⁴⁸⁹

21 maddeden oluşan antlaşma ile göçün 1 Temmuz 1939 tarihinde başlaması ve 6 yıl içerisinde de sırasıyla 4.000, 6.000, üçüncü ve dördüncü yılların her birinde 7.000, beşinci ve altıncı yılların her birinde 8.000 aile olacak şekilde toplam 200 bin kişiden oluşan 40 bin ailenin Yugoslavya’dan Türkiye’ye göç etmesi, aile başına Yugoslavya Hükümeti’nin 500 Türk Lirası olmak üzere toplam 20 milyon TL ödeme yapması planlanmıştır. Antlaşma ile düzenlenen bir diğer önemli husus göçün lojistiğidir. Buna

⁴⁸⁷ Hikmet Öksüz’ün de belirttiği gibi Yugoslavya’da mal bırakan göçmenlerin payını belirlemek üzere Türk Hükümeti tarafından bir komisyon oluşturulmuş ve alacakların beyanname vermek suretiyle bu paradan alacakları miktarın tesbiti işlemine 1935 yılının Şubat ayından itibaren başlanmıştır. Bkz. Hikmet Öksüz, **a.g.m.**, s. 184. Ancak hak sahiplerinin sayısının fazla olması sebebiyle paranın taksimi mümkün görülmemiş ve 2382 sayılı kanunla onaylanan itilafname gereğince Yugoslavya Hükümeti tarafından verilen tazminat, yasal faizleri ile birlikte, Heybeliada’da bulunan verem senetoryumu ve Haydarpaşa Numune, İzmir Emrazı Sariye ve İstilaîye hastanelerine mülhak olarak en çok yatak adedi temin edilmek suretiyle kurulacak verem pavyonu ve daireleri inşasına ve bu hususta icap eden tesisata sarfedilmek ve inşaat ve tesisat tamamlandıktan sonra devlete devredilmek üzere Kızılay’a verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Resmî Gazete**, S. 3934, 15 Haziran 1938, s. 1040; **TBMM Tutanak Dergisi**, (10 Aralık 1968), Birleşim 12, Toplantı 8, C. 49, s. 363.

⁴⁸⁸ **Resmî Gazete**, S. 3197, 4 Kânunusanî 1936, s. 5898.

⁴⁸⁹ Nurcan Özgür Baklacioğlu, **a.g.e.**, s. 157-158.

göre Yugoslavya Hükümeti Selanik’e kadar olan göçmen sevkıyatlarını demiryolu ile sağlamaktan, Türk Hükümeti ise buradan sonra yapılacak ulaşımdan sorumlu olacaktı. Göçün hangi bölgeden başlayacağına Yugoslavya Hükümeti’nin karar vermesi kararlaştırılmış olmakla birlikte göçün kapsayacağı bölgeler antlaşma ile belirlenmiştir. Buna göre bu bölgeler şunlardır:

- a. Vardar Vilayeti’nden Prizren, Dragaşi, Suhareka, Ferizay, Kalkandere, Gostivar, Rostuša, Bibra, Struga, Priştine, Kaçanik, Gjilan, Preşeva, Prespa, Ohri, Kırçova, Kruşeva, Poreçi, Prilepe, Bitola, Marihovo, Kavadari, Negotin, Üsküp, Kumanova, Veles, Sveti Nikola, İştip, Koçani, Radoviç, Struça, Valandovo, Gevgeli, Kriva, Palanka Kratoval, Carevo Selo ve Berova;
- b. Züt Vilayeti’nden Peç, İstog, Mitroviça, Gjakova ve Rahovets;
- c. Morava Vilayeti’nden Podujevo, Vılçitrın ve Dreniça.⁴⁹⁰

Antlaşma ile ilk yıl 6.000 ailenin Türkiye’ye getirilmesi planlanmış olmasına rağmen, 1939 yılında Yugoslavya’dan Türkiye’ye gelen göçmen sayısı 154’tür. 1940 yılında bu sayı 1.060’a çıkmış, ancak buna rağmen 1939-1945 yılları arasında Yugoslavya’dan Türkiye’ye göç eden kişi sayısı toplamda 1.825 kişi ile sınırlı kalmıştır.⁴⁹¹ Antlaşmanın uygulanmaya başlayacağı tarihin II. Dünya Savaşı’na denk gelmesi, göçün uygulanamamasının en önemli nedenlerinden biridir. Nitekim bu dönemde tüm Balkan ülkelerinden Türkiye’ye göçlerde ciddi bir azalma olmuş, kitlesel denilebilecek hiçbir göç yaşanmamış, gelenler daha çok mülteci olarak gelen kişiler olmuştur. Aşağıdaki tabloda 1935-1938 yılları arasında Yugoslavya’dan Türkiye’ye gelen göçmenlerin sayısı belirtilmiştir. Buna göre bu tarih aralığında en fazla göçmen 3.489 kişi ile 1935 yılında, en az göçmen ise 65 kişi ile 1937 yılında gelmiştir.

⁴⁹⁰ Murat Mufit Aliu, “Zorunlu Göç Perspektifinden 1938’de Türkiye Yugoslavya Nüfus Mübadelesi Üzerine Bir İnceleme”, **Balkan Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 2 Yıl: 2015, s. 39-40.

⁴⁹¹ **Küçük İstatistik Yılığ 1947-1950**, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara 1951, s. 86.

Tablo 123. 1935-1938 Tarihleri Arasında Yugoslavya’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenler⁴⁹²

Yıllar	Hane	Nüfus
1935	892	3.489
1936	73	250
1937	15	65
1938	18	71
Toplam	998	3.875

2.4.1. 1935-1938 Yılları Arasında Trakya Bölgesi’ne İskân Edilen Yugoslavya Göçmenleri

Muhacir kayıt defterlerinden tespit edebildiğimiz 1935-1938 yılları arasında Türkiye’ye gelen Yugoslavya göçmenlerinden Trakya Bölgesi’ne yerleşenlerin sayısı şöyledir: 1935 yılında Türkiye’ye gelenlerden 315 kişiden oluşan 93 aile Kırklareli’ne, 1936 yılında gelen göçmenlerden 24 kişiden oluşan 4 aile Tekirdağ’a, 1937 yılında gelen göçmenlerden 138 kişiden oluşan 20 aile Kırklareli’ne ve 1938 yılında gelen göçmenlerden 49 kişiden oluşan 9 aile yine Kırklareli’ne yerleşmiştir. Böylece 1935-1938 yılları arasında Trakya Bölgesi’ne yerleşen Yugoslavya göçmenlerinden tespit edebildiklerimiz 526 kişiden oluşan 126 ailedir. Bu tarih aralığında Edirne’ye yerleşen Yugoslavya göçmeni ise olmamıştır.

2.4.1.1. 1935 Yılında Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

Yugoslavya’dan 1935 yılında Türkiye’ye gelen göçmenlerden 315 kişiden oluşan 93 aile Kırklareli’ne yerleşmiştir. Bu kişilerden birinin dili kayıtlara Arnavutça, geri kalanının Türkçe olarak geçmiştir. Ayrıca 10 ailenin reisi de eşleri vefat etmiş kadınlardır. Göçmenlerden 81’i serbest, 234’ü iskânlı göçmendir. Aile reislerinin meslekleri ise şöyledir: 3 aile reisi amele, 81 aile reisi çiftçi, 2 aile reisi dülger, 5 aile reisi helvacı, 1 aile reisi leblebici, 2 aile reisi ise şöfördür. Göçmenlerden 16’sı Kırklareli’den, 172’si Edirne’den, 82’si İstanbul’dan ve 5’i de Tekirdağ’dan Türkiye’ye giriş yapmış ve yanlarında hayvan ya da herhangi bir tarım aracı getirmemişlerdir. Yugoslavya’dan gelen bu göçmenlere yapılan yardımlar ise şöyledir: 38 ev, 2.283 dekar iyi tarım arazisi, 380 dekar orta tarım arazisi, 20 öküz, 14 pulluk, 3 araba, 19.840 kilo yemeklik buğday ve 5.000 kilo tohumluk buğdaydır. 315

⁴⁹² Ülkü Köksal, **a.g.e.**, s. 23.

göçmenden 87 kişinin doğum yeri kayıtlarda mevcut değildir. Geri kalan göçmenlerden 26'sı Çarova, 15'i Doyran, 7'si Gara, 16'sı Gevgili, 109'u İştıp, 1'i Kırçova, 13'ü Köprülü, 4'ü Manastır, 1'i Nevrekop, 9'u Pirlepe, 4'ü Rodaviş ve 9'u da Üsküp doğumludur. Göçmenlerin Kırklareli'de yerleştikleri yerler ve 1935 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁴⁹³

Tablo 124. 1935 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	34	Çiftlikköy	5	Kavaklı	4	Müsellim	15
Akçaköy	8	Emirali	10	Kazanköy		Seyitler	1
Asılbeyli	1	Evrensekiz	5	Kırıkköy	6	Taştepe	5
Babaeski-Merkez	26	Hamidiye Mah.	6	Kasaba-Merkez	23	Üsküp	15
B. Karıştıran	1	Hamitabat	7	Kayabeyli	105	Vize	12
Çeşmekolu	9	Karaağaç	2	K. Karıştıran	1	Yenitaşlı	2

Tablo 125. 1935 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	19 Kişi
2-7 Yaş Arası	69 Kişi
8-15 Yaş Arası	49 Kişi
16-30 Yaş Arası	84 Kişi
31-60 Yaş Arası	78 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	16 Kişi

2.4.1.2. 1936 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1936 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen Yugoslavya göçmenlerinden 12'si erkek, 12'si kadın olmak üzere 24 kişiden oluşan 4 ailenin kayıtlarını incelediğimizde söz konusu göçmenlerin ikisinin çekirdek, ikisinin ise ataerkil aile olduğunu görüyoruz. Tamamı kayıtlara Türk ve Müslüman olarak geçen göçmenlerin hepsi Budaklar doğumludur. Aile reislerinden üçü geçimini rençberlikten, biri çiftçilikten sağlamaktadır. 24 göçmenin hepsi muhacir kağıtlarını 1936 yılında Tekirdağ'ın Saray

⁴⁹³ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

İlçesi'nden almış, 1936 yılında yine aynı ile bağlı olan Osmanlı Köyü'ne yerleşmiş serbest göçmenlerdir. Yugoslavya'dan gelip Tekirdağ'a yerleşen bu göçmenlerin yaşlarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:⁴⁹⁴

Tablo 126. 1936 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	1 Kişi
2-7 Yaş Arası	7 Kişi
8-15 Yaş Arası	3 Kişi
16-30 Yaş Arası	6 Kişi
31-60 Yaş Arası	5 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	2 Kişi

2.4.1.3. 1937 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

Devlet İstatistik Enstitüsü 1937 yılında Türkiye'ye gelen Yugoslavya göçmenlerinin sayısını 65 kişiden oluşan 15 aile olarak vermektedir.⁴⁹⁵ Ancak bizim Kırklareli İli muhacir kayıt defterlerinden tespit ettiğimiz kadarıyla 1937 yılında Türkiye'ye gelen Yugoslavya göçmenlerinden sadece Kırklareli'ne yerleşenlerin sayısı 138 kişiden oluşan 20 ailedir. 1937 yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerden Kırklareli'nin dışında Tekirdağ ve Edirne'ye yerleşen ise olmamıştır. Bu 138 kişinin kayıtlarını incelediğimizde ise tamamının kayıtlara Türk ve dillerinin de Türkçe olarak geçtiğini görmekteyiz. Ayrıca tamamı serbest göçmen statüsünde olan bu kişilerin yanlarında getirdikleri hayvan ya da ziraat aleti olmadığı gibi, devlet tarafından kendilerine yapılan herhangi bir yardım da olmamıştır. Bir aile reisinin derici, geri kalanların ise çiftçi olduğu bu göçmenlerden 9'u Doyran, 5'i Hamzalı, 98'si Usturumca ve 17'si de Zarova doğumludur. Yugoslavya'dan gelen bu göçmenlerin Kırklareli'de yerleştikleri yerler ise şöyledir: 21 kişi Ahmetbey'e, 5 kişi Çiftliköy'e, 7 kişi Düzova'ya, 21 kişi Hasboğa'ya, 25 kişi Kaynarca'ya, 9 kişi Kırklareli-Merkez'e, 44'ü Pınarhisar'a ve 6 kişi de Vize'ye yerleşmiştir. Göçmenlerin 1937 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir.⁴⁹⁶

⁴⁹⁴ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81, kullanılarak hazırlanmıştır.

⁴⁹⁵ Ülkü Köksal, **a.g.e.**, s. 23.

⁴⁹⁶ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi

Tablo 127. 1937 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralıkları	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	6 Kişi
2-7 Yaş Arası	39 Kişi
8-15 Yaş Arası	28 Kişi
16-30 Yaş Arası	37 Kişi
31-60 Yaş Arası	21 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	7 Kişi

2.4.1.4. 1938 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

Yugoslavya'dan 1938 yılında Türkiye'ye gelen göçmenler arasından 49 kişiden oluşan 9 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. Göçmenler arasında sadece bir kişinin dili Arnavutça, etnik kimliği Arnavut olarak kaydedilmiş, geri kalanların tamamının dili Türkçe, etnik kimliği ise Türk olarak kayıtlara geçmiştir. Kırklareli'ne 4'ü iskânlı göçmen, 45'i serbest göçmen olarak yerleşen bu kişilerden bir aile reisi bozacı, geri kalanı çiftçidir. Göçmenlerden 4 kişi Kırçova, 4 kişi Köprülü, 12 kişi Radoviş, 5 kişi Vardar ve 24 kişi de Ustrumca doğumludur. Göçmenlerin tamamı Edirne'den Türkiye'ye giriş yapmış, 4'ü Çengelli, 4'ü Çiftlik Köy, 24'ü Hasboğa, 12'si Kavaklı ve 5'i de Vize'ye yerleşmiştir. Bunun dışında göçmenlerin yanlarında getirdikleri hayvan veya tarım aleti olmazken, devletin bu göçmenlere yaptığı herhangi bir yardım da olmamıştır. Yugoslavya'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenlerin 1938 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir.⁴⁹⁷

Tablo 128. 1938 Yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralıkları	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	2 Kişi
2-7 Yaş Arası	13 Kişi
8-15 Yaş Arası	14 Kişi
16-30 Yaş Arası	3 Kişi
31-60 Yaş Arası	16 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁴⁹⁷ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2.5. 1935-1938 YILLARI ARASINDA TRAKYA'YA İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER İÇİN İNŞA EDİLEN EVLER, YAPILAN DİĞER YARDIMLAR VE ALINAN TEDBİRLER

Her geçen yıl göçlerle büyüyen Trakya köylerinin göç süreçlerinde en büyük ihtiyacı ev, yol ve okul olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında 30-40 hanelik Trakya köyleri, 1930'lu yılların sonlarına doğru göçmenlerle ortalama 150-200 hanelik köyler hâline gelmiştir.⁴⁹⁸

1934 yılında Trakya'ya Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya'dan gelen muhacir sayısının 15 bini geçmesi ve bu göçmenlere ilaveten 1934 sonu 1935 yılı başlarında 20 bin göçmenin daha göç için gün saymaya başlaması, Trakya Umumi Müfettişliğini ilave tedbirler alma ve göçmenlerin yararına kullanılabilecek ek gelir bulma yoluna itmiştir. Müfettişliğin hazırladığı bir belgeye göre, göçmenlerden ancak 4 ile 5 bini halkın, devletin ve kendi çabaları ile yapılan bir eve girebilmiş, gerisi kışı geçirmek üzere köylere dağıtılmıştır. Göçmenlerin yanlarında getirdikleri nakit para ise istisnalar hariç olmak üzere çok sınırlı olmuştur. Örnek vermek gerekirse Tekirdağ'a gelen 1.583 kişilik bir Romanya muhacir kafilesinin başlarındaki memura teslim ettikleri nakit mevcutları 2.500 lira olmuştur. Bu da kişi başına ancak 1,5 lira ile geldiklerini göstermektedir. Muhacirlerin kendi geçimlerini sağlayacak duruma gelene kadar ihtiyaçlarının karşılanması için bölge halkı büyük bir seferberlikle çaba sarfetmiş, yeme-içme, barınma gibi her türlü ihtiyaçların karşılanmasında yardımcı olmuştur.⁴⁹⁹

1934 yılının Ağustos ayında yapılacak göçmen evlerinin maliyetini ve verilmesi gereken tahsisatın miktarını bir raporla Dahiliye Vekaleti'ne ve Başvekâlet'e bildiren Trakya Umum Müfettişi İbrahim Tali, birinci iskân mıntıkasında kerpiç ve kaba işçiliği muhacirlere ait olmak üzere kiremitli, tavan ve bodrumu olmayan, zemini toprak çift evin, dışarıdan usta kullanılması hâlinde 500, kullanılmaması durumunda 400 liraya, kerestesi hükümet tarafından verilmesi durumunda 200 liraya, malzeme ve işçiliğin müteahhide ait olması durumunda ise 200 ile 1000 lira arasında bir maliyetinin olacağını, yatak odası tahta döşemeli ve bodrumlu yapılması halinde ise

⁴⁹⁸ "Kızılay'ın Göçmenlere Yardımı", **Tekirdağ Gazetesi**, 16 İkincikanun 1936, s. 1.

⁴⁹⁹ **BCA**, 030. 10. 72. 472. 7.

bu hesaba 100 lira daha ilave edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca beş nüfuslu bir ailenin bir senelik yiyeceği, çift hayvanı, tohumu, arabası, sabanı, mahrakatı, giyim eşyası ve hayvanlarının 4 aylık yem bedelleri ile muhacirlerin yol paralarının mahalli rayice göre 100 ile 120 liraya mal olacağının tahmin edildiğini, aile nüfusu artarsa bu maliyetinde artacağı, azalması durumunda ise daha az bir meblaya mal olunacağı belirtilmiştir. Bu durumda gönderilmesi istenilen tahsisat ve harcama kalemleri aşağıdaki gibidir:⁵⁰⁰

Tablo 129. Göçmenler için Planlanan Harcama Kalemleri

Meblağ (Lira)	Harcama Kalemi
10.000	Nakil işlemleri için
20.000	Mersin'den getirilecek olan kerestenin biçilmesi, nakli, muhafazası ve sigortası
20.000	200 haneye kereste verildikten sonra ev başına 100 lira yardım
100.000	200 eve bin nüfus itibarıyla evden başka yardım
20.000	Daha önceden gelip nakledilen göçmenlerin vaziyetlerinin düzeltilmesi için
30.000	Sene sonuna doğru fevkalade ihtiyaçlar ile karşı karşıya kalınmaması hâlinde kerestesi verilmek suretiyle 1935 yılında gelecek göçmenler için 100 çift ev yapılmasına
Toplam	200.000 Lira

Ayrıca Trakya Bölgesi'nde 1934 yılında yaptırılan ve 1935 yılında yaptırılacak olan göçmen evlerinden biri için gerekli malzemeler şöyledir: 4 metre mikâb kaba kereste, kapı ve 4 pencere için 0,60 metre küp ince kereste (kereste yetmezse bahçeye açılan kapının yapımı göçmene bırakılabilir), 35 kilo çivi, 2,5 metrekare cam, bir metrekareye 60 adet olacak şekilde toplam 7.000 kiremit, 13.000 kerpiç, kiremit altı tahtalardan tasarruf etmek için çavdar ve yulaf saplarından iki araba sap.⁵⁰¹

Trakya Umumi Müfettişliği'nin 28 Ağustos 1935 tarihli bir raporunda, mübadeleden sonra 1934 yılına kadar gelen göçmen sayısında ciddi bir azalış olduğu, ancak 1934 yılı sonu itibarı ile sadece Trakya'ya Bulgaristan ve Romanya'dan 22.457 göçmenin geldiği ve o senenin bütçesinde iskân için yeterli tahsisatın bulunmaması sebebiyle göçmenlerin Trakya halkının yardımları ile barındırıldıkları belirtilmiştir. Rapora göre Trakya halkının bu konuda gösterdiği fedakârlık her türlü takdirin üstünde olmakla birlikte, halk göçmenleri sadece evlerine kabul etmekle kalmamış, bir önceki senenin kuraklığının doğurduğu darlığa rağmen göçmenleri evlerinde çok uzun süre barındırıp

⁵⁰⁰ BCA, 030. 10. 72. 472. 3.

⁵⁰¹ BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

beslemiş, tarlalarını sürmüş, hatta tohumunu bile vermiştir. 1935 yılının Ağustos ayına gelindiğinde ise gelen göçmen sayısı 6.915 haneden oluşan 39.124 kişi olmuştur. Ayrıca sonbaharda Bulgaristan ve Romanya'dan mühim miktarda daha göçmenin gelmesi beklendiği belirtilmiştir. Bu dönemde Trakya'da göçmen iskânı üç aşamalı olarak yürütülmüştür. Buna göre birinci aşama, göçmenin barınmasını sağlayacak bir eve sahip olmasıdır. İkinci aşama kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamaya başlayana kadar iâşesini temin etmek, üçüncü aşama ise toprak ve çift hayvanları ile ziraat aletleri vererek müstahsil hâle gelmesini sağlamaktır.⁵⁰² Ancak bu süreçte göçmenler çoğunlukla öncelikle geçici olarak barındırılmış, geçimlerini sağlayabilecekleri tarım arazileri ise daha kısa sürede tevzi edilmiş ve göçmenler bölge halkının yardımları ile kendilerine verilen tarım arazilerini ekim için hazırlamaya başlamışlardır. Dolayısıyla çoğu zaman göçmenlere verilecek evlerin hazır olmaması nedeniyle planlanan ilk aşama aslında en son gerçekleşen aşama olmuştur.

1934 ve 1935 yılında gelen göçmenler geldiklerinde evvelce yapılmış hazır evler olmadığı için iskân kanunun verdiği salâhiyete istinaden geçici olarak yerli halkın evlerine yerleştirilmişler, kıştan önce gelen göçmenlere ise yerli halk ve göçmenler çalıştırılarak az sayıda da olsa ev yapılmış ancak göçmenlerin önemli bir kısmı kış yerli halkın evlerinde geçirmiştir. Evlerin yapımında kullanılan kerpiğin imalatı göçmenler tarafından yapılmaya başlanmış, inşaatta ilerleme kaydedilmiş olsa da kereste eksikliği nedeni ile evlerin çatıları örtülemediğinden evler 1935 yılının Ağustos ayı itibari ile tamamlanamamıştır. Bu sebeple de yaklaşık 4.000 göçmen aile kış aylarını yerli halkın evinde geçirmiştir.⁵⁰³

⁵⁰² **BCA**, 030. 10. 72. 475. 2.

⁵⁰³ **BCA**, 030. 10. 72. 475. 2. Her ne kadar belgelerde “yerli halk” terimi kullanılmış olsa da, bu kişilerin önemli bir kısmının daha önceki yıllarda Trakya'ya iskân edilen göçmenlerden olması muhtemeldir.

Tablo 130. 13 Ekim 1935 Tarihi İtibari ile Göçmen Evlerinin Yapı Durumlarını Gösterir Tablo⁵⁰⁴

İl ve İlçe	Bitmiş	Çatıda	Duvarda	Toplam
Edirne-Keşan	12	8	100	120
Edirne-Kavaklı	---	---	50	50
Tekirdağ	140	46	147	333
Çorlu	935	389	320	1644
Malkara	60	205	107	372
Şarköy	81	61	68	210
Hayrabolu	275	178	113	566
Saray	147	90	47	284
Kırklareli	---	---	10	10
Babaeski	36	59	159	254
Lüleburgaz	273	49	85	407
Vize	108	85	58	251
Toplam	2.067	1.170	1.264	4.501

1934 ve 1935 yıllarında Trakya Bölgesi'ne iskân edilen bu göçmenlerin iâşesi, Heyeti Vekile'nin kararı ile Ziraat Bankası'nın satın aldığı buğdaylar ile temin edilmiş ve 1934 malî yılı itibari ile Tekirdağ, Kırklareli, Edirne ve Çanakkale'ye iskân edilen göçmenlere 1.680.927 kilo buğday tevzi edilmiştir. 1935 yılında da Ziraat Bankası buğday tevzi işlerini yürütmüş ve göçmenlerin aç kalmalarına izin verilmemiştir.⁵⁰⁵ 12 Temmuz 1935 tarihinde alınan bir karar ile Trakya'da iskân edilen göçmenlere 8.700 ton yemeklik ile 4.300 ton tohumluk buğdayın dağıtılmasına karar verilmiştir.⁵⁰⁶

Bu dönemde Gelibolu ve Çorlu'da kurulan iki üç müstakil göçmen köyünün dışında köy kurulmamış, göçmenlerin büyük kısmı arazisi müsait olan mevcut köylere iskân edilmiştir. Bu durumun en önemli sebebi ise mevcut köylerin çoğunun halihazırdaki nüfusunun az olmasıydı. Göçmenler geldiklerinde evleri hazır olmadığından bu süreci yerli halkın evlerinde geçirmiş, mümkün mertebede iskân edilecekleri mahal ile misafir edildekleri yerlerin aynı olmasına gayret gösterilmiştir. Bu sayede hem eski köyler büyütülmüş, hem de göçmenler evlerinin imece usulu yapılması, tarlalarının sürülmesinde yerli halk ile birlikte çalışmışlardır. Ancak yöneticiler tarafından en önemli mevzu göçmenlerin ev sahibi yapılması değil, müstahsil hâle getirilmeleri olmuştur. Bu sebeple de göçmenler gelir gelmez ev yapımı ile birlikte tarlaların tahsis ve tevziine de başlanmıştır. 1935 yılının Ağustos ayı itibari ile Tekirdağ'da 86.622, Kırklareli'de 4.265, Edirne'de 2.210 dekar tarım arazisi dağıtılmıştır. 1934 yılında ve 1935 yılının ilk yarısında gelen göçmenlere ayrıca Tekirdağ'da 1.520, Kırklareli'de

⁵⁰⁴ BCA, 030. 10. 72. 475. 4.

⁵⁰⁵ BCA, 030. 10. 72. 475. 2.

⁵⁰⁶ BCA, 030. 10. 20. 120. 12.

300, Edirne’de 10 adet çift hayvanı, toplam 700 pulluk, 200 düven dağıtılmıştır.⁵⁰⁷ 1936 yılı sonu itibarıyla ise Trakya’ya 64.555 kişiden oluşan 16.697 Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya göçmeni iskân edilmiş ve bu göçmenlere yapılan yardımlar da, 4.973 öküz, 762 araba ve 8.839 pulluk, 16.350 lira sermaye yardımı, gelen her aileye yemeklik ve tohumluk tahıl ve 10.136 ev olacak şekilde güncellenmiştir. Ayrıca 2.987 evin 1937 senesinde, 2.017 evin ise 1938 yılında yapılmasına da karar verilmiştir. 1937 yılında Trakya’ya yerleşen göçmenler ayrıca yanlarında 1.969 at, 85 tay, 133 merkep, 490 öküz, 777 inek, 301 buzağı, 427 manda, 47 malak, 4.689 koyun, 541 kuzu, 160 keçi, 35 oğlak, 75 dana ve 1.427 tane araba getirmişlerdir.⁵⁰⁸

Trakya Bölgesi’nde Rumlar ve Bulgarlardan kalan araziler daha önce gelen göçmenlere dağıtılmış olduğundan bu dönemde dağıtılan arazilerin %75’i mer’a, fundalık gibi ham arazilerden, %25’i ise işlenmiş tarla, bağ ve bahçelerden ibaret olmuştur. Ham topraklardan mahsul alınabilmesi için bu toprakların traktör yardımıyla derin bir şekilde sürülmesine ihtiyaç olduğundan ve maalesef her köyde traktörün olmamasından bir çok yerde atılan tohum dahi alınamamıştır. Bu sebeple göçmenlerin bir an evvel müstahsil hâle gelebilmeleri için kendilerine verilecek toprakların işlenmiş topraklardan olmasına, bunun için de sahipli çiftliklerin istimlâkı veya satın alınması ve bölgedeki bataklıkların kurutulması yoluna gidilmiştir.⁵⁰⁹

2.5.1. 1935-1938 Yılları Arasında Kırklareli’de İnşa Edilen Göçmen Evleri

1936 yılında Kırklareli’nin Vize İlçesi’nde yapılması planlanan 120 adet büyük ev, 60 adet küçük ev olmak üzere toplam 180 göçmen evi için ihaleye çıkılmıştır. Yapılacak evlerde kullanılması planlanan malzemeler şöyledir: Her bir adedi bir kuruştan 6.000 tuğla, bin tanesi 250 kuruştan 857.400 kerpiç, her bir metresi 4 liradan 2.000 metre taş, her bir adedi bir kuruştan 2.000.000 kiremit. Ayrıca her bir küçük evin işçiliği için 46 lira işçilik bedeli, her bir büyük evin işçiliği için ise 60 lira işçilik bedeli

⁵⁰⁷ BCA, 030. 10. 72. 475. 2.

⁵⁰⁸ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, 01009099-28

⁵⁰⁹ BCA, 030. 10. 72. 475. 2.

belirlenmiştir.⁵¹⁰ 1936 yılında Kırklareli’de yapılmasına karar verilen evlerin sayısı ve yapılacakları yerler aşağıdaki gibidir:

Tablo 131. 1936 Yılında Kırklareli’de Yapılması Planlanan Göçmen Evlerinin Yeri ve Sayısı⁵¹¹

İl	İlçe	Konum	Köy	Ev Sayısı
Kırklareli	Merkez	Merkez	Kırklareli	17
Kırklareli	Merkez	Merkez	Asilbeyli	4
Kırklareli	Merkez	Merkez	Eriklice	8
Kırklareli	Merkez	Merkez	Karakoç	2
Kırklareli	Merkez	Pınarhisar	Pınarhisar	35
Kırklareli	Merkez	Pınarhisar	Kaynarca	25
Kırklareli	Merkez	Koçaz	Kocatarla	7
Kırklareli	Merkez	Koçaz	Devletliagaç	1
Kırklareli	Merkez	Polos	Polos	9
Kırklareli	Merkez	Dereköy	Dereköy	4
Kırklareli	Merkez	Üsküp	Üsküp	30
Kırklareli	Merkez	Üsküp	Yundalan	3
Kırklareli	Merkez	Yenice	Kavaklı	55
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Lüleburgaz	80
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	İstasyon	60
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Ayvalı	40
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Hamitabat	4
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Çeşmekolu	4
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Oklalı	12
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Kumsayık	40
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Müsellim	40
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Turgutbey	6
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Eskitaşı	4
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Hamzabey	4
Kırklareli	Lüleburgaz	Merkez	Ceylanköy	4
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	B. Karıştıran	12
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	K. Karıştıran	6
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Çiftlikköy	8
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Seyitler	12
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Karamusul	6
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Davutlu	6
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Kayabeyli	16
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Çengelli	6
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Akçeköy	8
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	Evresekiz	6
Kırklareli	Lüleburgaz	B. Karıştıran	İmrallı	16
Kırklareli	Demirköy	Merkez	Demirköy	12
Kırklareli	Demirköy	Merkez	Velika	4
Kırklareli	Demirköy	İğneada	Limanköy	5
Kırklareli	Demirköy	Karacadağ	Kamila	10
Kırklareli	Demirköy	Karacadağ	Mhalangoz	10
Kırklareli	Demirköy	Karacadağ	İncesirt	5
Kırklareli	Demirköy	Karacadağ	Paspala	4
Kırklareli	Babaeski	Merkez	Babaeski	70
Kırklareli	Babaeski	Merkez	Pancarköy	20
Kırklareli	Babaeski	Merkez	Karahalil	30
Kırklareli	Babaeski	Merkez	Mandra	30
Kırklareli	Babaeski	Merkez	Kuleli	10
Kırklareli	Babaeski	Taşagıl	Taşagıl	5
Kırklareli	Babaeski	Merkez	Cehilli	3
Kırklareli	Babaeski	Pehlivan köy	Çengelli	10
Kırklareli	Babaeski	Pehlivan köy	Burunsuz	10
Kırklareli	Babaeski	Pehlivan köy	Kumköy	20

⁵¹⁰ “Vize İskân Müdürlüğünden”, *Trakya’da Yeşilyurt Gazetesi*, 29 Haziran 1936, s. 4.

⁵¹¹ **Cumhurbaşkanlığı Arşivi**, 01009627-6. Genel toplam belgede 1.200 olarak verilmiş, ancak toplam 1.195’dir.

İl	İlçe	Konum	Köy	Ev Sayısı
Kırklareli	Babaeski	Pehlivan köyü	Ağayeri	10
Kırklareli	Babaeski	Taşagıl	Erikler yurdu	12
Kırklareli	Babaeski	Taşagıl	Nacak	15
Kırklareli	Vize	Merkez	Vize	140
Kırklareli	Vize	Merkez	Çövenli	20
Kırklareli	Vize	Merkez	Doğanca	14
Kırklareli	Vize	Merkez	Topçuköy	15
Kırklareli	Vize	Merkez	Müsellim	8
Kırklareli	Vize	Merkez	Düzova	13
Kırklareli	Vize	Merkez	Hasboğa	50
Kırklareli	Vize	Merkez	Evrenli	10
Kırklareli	Vize	Merkez	Tatarlı	10
Kırklareli	Vize	Sergen	Sergen	10
Kırklareli	Vize	Midye	Midye	10
TOPLAM				1.195

1937 yılının Haziran ayında Babaeski’de yapılacak 80 adet şehir tipi kerpiç göçmen evi 16.805 lira 60 kuruş, 108 adet köy tipi kerpiç ev 19.411 lira 92 kuruş ve toplam 188 göçmen evinin muhammen bedeli ise toplam 36.217 lira 52 kuruş olarak tespit edilmiştir.⁵¹²

1937 yılında Kırklareli’nin Burgaz Kazası’nda 108 göçmen evinin yapılmasına başlanmıştır. Bu evlerden 27 şehir tipi göçmen evi 5.671 lira 9 kuruş, iki adet köy tipi kârgir ev 380 lira 84 kuruş, 79 adet köy tipi kerpiç ev 14.199 lira 46 kuruş ve bu evlerin tamamının muhammen bedeli 20.252 lira 19 kuruş olarak belirlenmiştir. Yine aynı yıl Kırklareli Merkez Kazası’nda 20 adet şehir tipi kerpiç göçmen evi 4.201 lira 40 kuruş, 91 adet köy tipi kârgir ev 17.328 lira 22 kuruş ve 162 adet kerpiç ev 29.117 lira 88 kuruş ve toplam 273 ev için muhammen bedeli 50.647 lira 50 kuruş olarak belirlenmiştir. Kırklareli’nin Demirköy Kazası’nda ise 10 adet şehir tipi kârgir göçmen evi 3.295 lira 70 kuruş ve 95 adet köy tipi kârgir ev 3.020 liradan olacak şekilde bu 105 adet evin muhammen bedeli toplam 33.317 lira 70 kuruş olarak belirlenmiştir.⁵¹³

1935-38 yılları arasında gelen göçmenler için evlerin yapımına 1939 yılında da devam edilmiş, Kırklareli’ne 20 kilometre uzaklıkta bulunan Arızbaba Çiftliği’nde 100 adet, Kırklareli’ne 20 kilometre uzaklıkta bulunan Tekkeşeyhler’de 50 adet ve Kızılcamüsellim Köyü’nde 50 adet olacak şekilde toplam 200 göçmen evinin yapımına başlanmış, bu evlerin yapımı aşamasında yalnız kerestenin devlet tarafından

⁵¹² “Kırklareli İskân Müdürlüğü’nden”, **Trakya’da Yeşilyurt Gazetesi**, 28 Haziran 1937, s. 2.

⁵¹³ “Kırklareli İskân Müdürlüğü’nden”, **Trakya’da Yeşilyurt Gazetesi**, 1 Temmuz 1937, s. 4.

verilmesine karar verilmiştir.⁵¹⁴ Kırklareli’de bu dönemde yapılan göçmen evlerinin 1938 yılında çekilmiş fotoğrafları ek - 9’daki gibidir.⁵¹⁵

2.5.2. 1935-1938 Yılları Arasında Gelen Göçmenlere Kızılay’ın Yaptığı Yardımlar

Resmî olarak 14 Nisan 1877 tarihinde kurulan Hilal-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti, yaralı ve hasta askerlerin tedavisi, savaş mağdurlarına yardım ve göçmenlerin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması gibi faaliyetlerde öncü kurumlardan olmuş ⁵¹⁶, bu misyonunu Cumhuriyet döneminde de devam ettirmiştir. Göçmenlerin barınmaları ve sağlık sorunlarının çözümünde, iâşe ve kıyafet gibi ihtiyaçlarının temin edilmesinde aktif rol oynayan Kızılay, bu ihtiyaçlarının karşılanması için yardım toplama faaliyetlerini de yürütmüştür.

1935-1938 yılları arasında Balkanlardan gelen göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanmasında tıpkı önceki dönemlerde olduğu gibi Kızılay aktif rol oynamıştır. Kızılay sadece iskânları sırasında değil, yolculukları esnasında da göçmenlere yardım etmiştir. Romanya’dan gelecek olan 900 muhacire vapur henüz Karadeniz’de iken 900 ekmek gönderilmiş, İzmir’e gitmek için Sarıyer’e yanaşan ve Romanya’dan gelen muhacirleri taşıyan vapurdaki göçmenlerin yol iâşeleri için ekmek, zeytin ve helva verilmiştir. Ayrıca Sirkeci’deki Kızılay teşkilatının bir benzeri bu dönemde İzmit’te açılmış, Türkiye’nin çeşitli yerlerinde iskân ettirilecek göçmenlerin bu aşevinde, iskân, iâşe, sağlık ve temizlik ihtiyaçları karşılanmıştır. ⁵¹⁷ Türkiye’ye gelen göçmenlerden maddi imkânları olmayanların çamaşır, elbise ve ayakkabısız yarı çıplak bir halde oldukları Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliği’ne bildirilmiş, havaların yağmurlu ve soğuk olması, kış mevsimininde yaklaşması sebebiyle bu kişilere çamaşır, elbise ve ayakkabı verilmesinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir. ⁵¹⁸

⁵¹⁴ “Kırklareli İskân Müdürlüğünden”, **Trakya’da Yeşilyurt Gazetesi**, 29 Haziran 1939, s. 2.

⁵¹⁵ Zeynep Eres, **a.g.e.**, s. 393.

⁵¹⁶ Mesut Çapa, **Kızılay (Hilal-i Ahmer) Cemiyeti (1914-1925)**, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları, Ankara, 2010, s. 12.

⁵¹⁷ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1934-1935 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor**, Çankaya Matbaası, Ankara 1936, s. 12.

⁵¹⁸ **Kızılay Arşivi**, 2101/174.1.

Kızılay, muhtaç göçmenler için Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale'ye 1935 yılında 7.702 parça çamaşır ve aşağıdaki tabloda belirtilen giyim eşyalarını göndermiştir.⁵¹⁹

Tablo 132. Kızılay'ın 1935 Yılında Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale'de Dağıttığı Giyim Eşyalarının Cinsini ve Miktarını Gösterir Liste

Eşyanın Cinsi	Tekirdağ		Çanakkale		Edirne	
	Büyük	Çocuk	Büyük	Çocuk	Büyük	Çocuk
İç Çamaşırı (Amerikan)	1000		500		500	
Gömlek (Amerikan)	1000		500		500	
Meşin Yelek	500		250		250	
Fanila- Örne		63				
Fanila-Pamuklu		148				
Yelek-Kumaş		289		250		250
Yün Çorap	1000	500	500	250	500	250
Fotin			20			
Fotin-Sarı				60		
Fotin-Siyah				4		
İskarpın				125		

Kızılay, Edirne'de muhtaç göçmenlere dağıtılmak üzere, 1936 yılının Kasım ayında 175 adet yetişkin iç çamaşırı, 25 adet çocuk iç çamaşırı, 175 yetişkin gömleği, 25 çocuk gömleği, 200 keten ceket, 200 pantolon, 200 kaput, 200 çift yün çorap, 200 battaniyeden yelek, 200 kasket, 18 pamuklu hırka göndermiştir.⁵²⁰

Göçmenlerin Türkiye'ye ayak basmasından itibaren Kızılay yardımlarını sürdürmüş, aş evlerinde göçmenlerin yeme-içme, acil ihtiyaçları ve hasta olup ayakta tedavi edilebilecek olanların tedavileri sağlanmıştır. 1 Şubat 1936'dan 31 Ağustos 1936 tarihine kadar Sirkeci Aşevi'nde 1.825 göçmen ağırlanmış, bu göçmenler için nüfus başına günde 20 ilâ 25 kuruş ve toplam 1.434,35 lira harcanmıştır. Bu tarih aralığında aşevine genel merkez ambarlarından yapılan yardımlar ile toplam harcama 2.045,54 lira olmuştur. 1 Eylül 1936'dan 7 Ocak 1937 tarihine kadar Sirkeci Aşevi'nde göçmenlere yapılan yardımların tutarı ise toplam 1.474,40 lira olmuştur.⁵²¹ 1937 yılının takip eden aylarında ise 3.774'ü yetişkin, 1.834'ü çocuk olmak üzere toplam 5.608 göçmen daha Sirkeci Aşevi'nde ağırlanmış ve bu kişilerin iâşesi ve acil

⁵¹⁹ Türkiye Kızılay Cemiyeti 1934-1935 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, s. 24-59.

⁵²⁰ Kızılay Arşivi, 2101/173.1.

⁵²¹ Türkiye Kızılay Cemiyeti 1935-1936 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, Çankaya Matbaası, Ankara, 1937, s. 12.

ihtiyaçları için toplam 13.421,32 lira harcanmıştır.⁵²² Romanya ve Bulgaristan’dan 1937 yılının son ayları ve 1938 yılının ilk aylarında toplam 31.018 kişi gelmiş, bunlardan 4.659’u Sirkeci Aşevi’nde kabul edilmiş, sıhhat ve temizlik muameleleri yapıldıktan sonra başta iaşeleri olmak üzere bu göçmenler için bu dönemde 10.057,98 lira harcanmıştır.⁵²³

20 Nisan 1936 tarihinde Kızılay Tuzla’da bir aşevi daha açmıştır. Açıldığı tarihten 21 Ağustos 1936 tarihine kadar bu aşevinde Romanya ve Bulgaristan’dan gelen toplam 12.434 göçmen ağırlanmıştır. Bu göçmenlere de aşevinde bulundukları süre zarfında sıcak yemek verilmiş, ayrıca mahalli mretteplerine varıncaya kadar da kumanya dağıtılmıştır. Sıcak yemekler her zaman etli olacak şekilde taze ve kuru fasulye, pirinç, bulgur lapası, pilav, un orbası ve patates olmuştur. Göçmenlerin yanlarına verilen kumanyalarda ise zeytin, beyaz peynir ve kaşar peyniri olmuştur. Böylece bu 12.434 göçmenin iaşesi için yedi günlük sıcak yemek ve beş günlük de kumanya verilmiş, toplam 15.813,71 lira sarfedilmiştir.⁵²⁴ 1937 yılının ilk aylarında Tuzla Aşevi’nde 4.143’ yetişkin, 2.311’i ocuk olmak üzere toplam 6.454 göçmen ağırlanmış ve toplam 21.661,66 lira harcanmıştır.⁵²⁵ Yine 1937 yılının takip eden aylarında ve 1938 yılının ilk aylarında Tuzla Aşevi’nde 6.306 göçmen misafir edilmiş ve bu göçmenlere misafirlikleri boyunca başta iaşeleri olmak üzere toplam 6.636,68 lira harcanmıştır.⁵²⁶

Bir diğer aşevi olan İzmit Aşevi’ne ise 6 Aralık 1935 tarihinden 2 Ocak 1936 tarihine kadar 3.945 göçmen gelmiş, bu göçmenlerin de misafirlikleri boyunca iaşeleri ve iskân yerlerine kadar ihtiyaçları olan kumanya bu aşevi tarafından karşılanmıştır. Böylece 1935-1936 hesap devresi içerisinde İzmit Aşevi’nde göçmenler için toplam 7.182,19 lira harcanmıştır.⁵²⁷

⁵²² **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1936-1937 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor**, Ankara, 1938, s. 10.

⁵²³ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1937-1938 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor**, Ankara 1939, s. 11.

⁵²⁴ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1935-1936 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor**, s. 12.

⁵²⁵ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1936-1937 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor**, s. 10.

⁵²⁶ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1937-1938 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor**, s. 11.

⁵²⁷ **Türkiye Kızılay Cemiyeti 1935-1936 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor**, s. 12-13; “Kızılayın Göçmenlere Yardımı”, **Tekirdağ Gazetesi**, 16 İkciknun 1936, s. 1.

Kızılay tarafından açılan bir diğer aşevi 18 Ekim 1937 tarihinde Urla'da açılmıştır. Açıldığı tarihten 26 Kasım 1936 tarihine kadar Bulgaristan'dan 3.423 ve Romanya'dan 2.381 kişi olmak üzere toplam 5.804 göçmen bu aşevinde misafir edilmiş, günlük iâşeleri karşılanmış ve toplam 5.984,83 lira harcanmıştır. Aşevinde göçmenlere verilen yemekler etli kuru fasulye, nohut, etli patates, kıymalı makarna, etli pirinç veya bulgur, etli taze fasulye veya patlıcan olmuştur.⁵²⁸

1937-38 yılında Romanya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin misafir edildikleri diğer aşevleri Kavak ve Marmara Ereğlisi olmuştur. Bu dönemde gelen göçmenlerden 8.741 kişi Kavak Aşevi'nde kabul edilmiş ve ikametleri boyunca bu göçmenler için 6.313,45 lira harcanmıştır. Marmara Ereğlisi'nde ise bu dönemde 11.312 kişi misafir edilmiş ve bu göçmenler için toplam 23.296,95 lira harcanmıştır.⁵²⁹

1935 yılında Trakya Bölgesi'ne yerleştirilecek göçmenler için evleri hazırlanana kadar Kızılay tarafından Tekirdağ-Muratlı'ya 3.697 lira kıymetinde 100 çadır ve ilaveten 100 iç çamaşırı, 100 gömlek, 100 çift çorap, 100 meşin yelek, 100 kat elbise ve 47 çift ayakkabı gönderilmiştir. Yine aynı yıl Kırklareli'de iskân edilmiş olan göçmenlerin evleri tamamlanana kadar barınmaları için şehre 816 lira değerinde 25 çadır gönderilmiştir.⁵³⁰

1 Şubat 1936'da Edirne'nin Keşan İlçesi'nde 30 yataklı bir göçmen hastanesi açılmıştır. Kızılay bu hastaneye 30 Kasım 1936 tarihine kadar ilaç, alet, çamaşır, porselen, makine ve mobilyası ile beraber idare ve iâşe masrafı olarak 23.310,26 lira harcamıştır. 1 Mayıs 1936'da göçmenler için açılan bir diğer hastane olan 30 yataklı Çorlu Hastanesi'ne de Kızılay 30 Aralık 1936 tarihine kadar ilaç, alet, çamaşır, porselen, makine ve mobilya ile beraber idare ve iâşe masrafları için 11.698,28 lira harcamıştır. 21 Mart 1936 tarihinde Gelibolu'da açılan 10 yataklı hastane için ise 30 Kasım 1936 tarihine kadar yine ilaç, alet, çamaşır, porselen, makine ve mobilya ile beraber idare ve iâşe masrafları için Kızılay tarafından 5.470,70 lira harcanmıştır. Böylece Trakya Bölgesi'nde göçmenler için hizmet veren bu üç hastaneye, verilen

⁵²⁸ Türkiye Kızılay Cemiyeti 1935-1936 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, s. 13.

⁵²⁹ Türkiye Kızılay Cemiyeti 1937-1938 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, s. 11.

⁵³⁰ Türkiye Kızılay Cemiyeti 1935-1936 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, s. 51-52.

tarikhler arasında toplam 40.479,24 lira harcamıştır.⁵³¹ 1937 yılında ise Çorlu, Keşan ve Gelibolu'daki bu hastanelere toplam 41.349 lira harcama yapılmıştır.⁵³² Ayrıca sağlık ihtiyaçlarının karşılayabilmek için Kızılay, göçmenlerin toplu olarak sevk edildikleri yerlerde 100 yataklı 6 gezici hastane oluşturmuştur.⁵³³ İhtiyaç sahibi göçmenler hastalandıklarında ya da herhangi bir hastalık şüphesi olduğunda iskan memurları, köy ihtiyar kurulları, kaymakamlıklar veya Trakya Mıntıkası Sıtma ile Mücadele Riyaseti'nin ilgili şubeleri tarafından Keşan, Gelibolu ve Çorlu'da bulunan göçmen hastanelerinden en yakın olana bir dilekçe ile durumu bildirerek, ilgili göçmenin tedavisi için hastaneye kabulü istenmiş⁵³⁴ ve bu göçmenlerin tedavileri bu hastanelerde yapılmıştır.

⁵³¹ Türkiye Kızılay Cemiyeti 1935-1936 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, s. 13-14.

⁵³² Türkiye Kızılay Cemiyeti 1936-1937 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, s. 10.

⁵³³ "Kızılay'ın Göçmenlere Yardımı", *Tekirdağ Gazetesi*, 16 İkcincikanun 1936, s. 1.

⁵³⁴ Göçmenlerin hastanelere kabûlü için yazılan dilekçelerin örnekleri için bkz. *Kızılay Arşivi*, 2109/144; 2109/165; 2109/181; 2109/188.

2.5.3. Göçmenlerin Karşılaştıkları Sağlık Sorunları ve Alınan Tedbirler

Göç süreci bir çok sorunu beraberinde getiren bir olgudur. Bu sorunların en başında da hastalıklar gelmektedir. Göç süresi boyunca sağlıklı beslenme, toplu olarak hareket etme ve kalabalık ortamlarda uzun süre bulunma, hijyen sağlamada en önemli şart olan temiz suya ulaşmada zorluk, göçmenleri başta salgın hastalıklar olmak üzere bir çok hastalık açısından savunmasız hâle getirmektedir. Bağışıklık sistemleri zarar gören göçmenler barınma ve beslenme sorunları ile sağlık hizmetlerine ulaşmada güçlük nedenleriyle maalesef iskân sürecinden sonra bir süre daha hastalıklara karşı savunmasız olmaktadır. Ancak göçmenlerle birlikte gelen hastalıklardan yerli halk etkilendiği gibi bağışıklığı zaten zayıf olan göçmenler de bölgedeki bulaşıcı hastalıklardan etkilenmiştir.

Trakya’da göçmenleri etkileyen en önemli hastalıklardan biri sıtma olmuştur. 1935 yılı itibari ile bölgenin Rumeli kısmında akan Meriç, Tunca, Ergene nehirleriyle Çanakkale’nin güneyinden gelip Adalarda denize dökülen Küçük Menderes Nehri’nin yaptığı bataklıklar nedeniyle Edirne’nin merkezi, Uzunköprü, Kavaklı, İpsala kazaları ve Tekirdağ’ın Malkara, Hayrabolu ve Çorlu kazalarıyla Çanakkale’nin Erenköy Nahiyesi ve Ezine, Kırklareli’nin Karadeniz sahilindeki Midye Nahiyesi ile Lüleburgaz ve Vize kazaları sıtmanın yaygın olduğu yerlerden olmuştur. Tahsisatın yetersizliği nedeniyle Trakya’da sıtma ile mücadele sorun olmuş, ancak daha sonra halkı ve göçmenleri sıtmanın tahribatından korumak ve kurtarmak için Sağlık Vekâleti bölgeyi üç mücadele mıntıkasına ayırarak her mıntıkaya bir doktor ile iki sıhhiye memuru tayin etmiş ve gerekli miktarda kinin dağıtmıştır.⁵³⁵

Bölgenin en önemli sağlık sorunlarından biri olan sıtma ile mücadelede Trakya Umumi Müfettişliği, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâleti ile koordineli olarak çalışmış ve Vekâlet Trakya Bölgesi’ni “sıtma ile mücadele bölgesi” ilan etmiş, bulaşıcı hastalıklar uzmanı Dr. Kemal Bey’i de bölgeye göndermiştir. Sıtma ile mücadele kapsamında bölgede alınan tedbirler şunlardır: Bölgedeki bataklıkların kurutulması, derelerin temizletilmesi, nahiye merkezlerinde buğu sandıklarının kurulması, vilayet

⁵³⁵ BCA, 030. 10. 72. 475. 2. Kızılay Arşivi’nde bulunan hasta kayıt ve raporlarında özellikle 1935-1938 yıllarında Trakya’da sıtmaya yakalanan göçmenlerle ilgili pek çok belge vardır. Örnek belgeler için bkz. Kızılay Arşivi, 2109/144; Kızılay Arşivi, 2109/144.2; Kızılay Arşivi, 2109/144.3.

merkezlerinde sağlık kurslarının açılması, bölge halkının düzenli olarak sağlık kontrolünden geçirilmesi ve bölgedeki sağlık kuruluşlarının kapasitesinin arttırılması.⁵³⁶

Bölgedeki sağlık kuruluşlarının yanında göçmen hastaneleri de hastalıklarla mücadelede aktif rol oynamıştır. Örneğin 1936 yılında Keşan'daki hastaneden Kızılay'a gönderilen bir yazı ile tetanoz ve şarbon vakalarında kullanılan ilaçların çok az kaldığı belirtilerek söz konusu bu hastalıklarla mücadelede kullanılan ilaçların gönderilmesi istenmiştir.⁵³⁷

Sıtmanın dışında bu dönemde bölgede kızamık, tifo, lekeli humma, şarbon, kızıl gibi sarı hastalıklar da görülmüş, bu hastalıkların görüldüğü yerlerde tecrit uygulaması ve aşılama ile hastalıklarla mücadele edilmiştir.⁵³⁸ 1936 yılının Ağustos ayında orlu Askeri Hastanesi, Kızılay Genel Merkezi'ne Lüleburgaz'dan hastaneye gelen 50'den fazla hastada tularemi hastalığının tespit edildiğini bildirmiştir. Filyasyonun Lüleburgaz'da olduğu, hastalığın aslında bir önceki senede görülmüş olabileceği, ancak benzer bulgulara farklı teşhisler koyulmuş olabileceği bildirilmiştir. At sineği ve kenelerden bulaştığı düşünülen hastalık ile ilgili Lüleburgaz'ın 50 kilometre uzaklıkta olması sebebiyle ilgili hastanece önleyici tedavi başlatılmamıştır.⁵³⁹

Sadece 1937 yılında bölgede 179 tifo, 59 sarisahaya, 57 difteri, 942 kızamık, 9 kızıl, 131 şarbon, 2 dizanteri, 7 tetanos, 43 tularemi, 9 hummayinisafa vakası grlmştir. Bu hastalıklarla mücadele için 161.261 adet aşı yapılmış ve 103 serum uygulanmıştır. Ayrıca göçmenler için Gelibolu'da 15 yataklı, orlu'da 30 yataklı, Keşan'da 30 yataklı hastanelerin açılması, göçmenlerin sağlık hizmetlerine ulaşımını kolaylaştırmıştır. Sadece 1936 yılında; Gelibolu'da 262'si yatarak, 1.351'i ayakta; orlu'da 218'i yatarak, 2.452'si ayakta; Keşan'da 991'i yatarak ve 2.646'sı ayakta olmak suretiyle 8.010 göçmen tedavi edilmiştir. Her türlü olanaksızlık içinde, perişan bir hâlde yurda gelen göçmenler arasında alınan önlemler, iaşe ve sağlık hizmetleri

⁵³⁶ Murat Burgaç, **Türkiye Umumi Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumi Müfettişliği**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2013, s. 216, 331-337.

⁵³⁷ **Kızılay Arşivi**, 2101/6.

⁵³⁸ **BCA**, 030. 10. 72. 475. 2.

⁵³⁹ **Kızılay Arşivi**, 2101/98.

sayesinde bulaşıcı hastalıktan ya da gıdasızlıktan kaynaklı ölüm vak'aları yaşanmamıştır.⁵⁴⁰

2.6. TRAKYA BÖLGESİ'NİN KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAŞAMINDA GÖÇMENLERİN ETKİSİ

Toplumsal mekânlar, bireylerin ve farklı grupların kimliklerini oluşturdukları maddi bir alt yapı sağlarken zaman, söz konusu deneyimler üzerinde egemenlik kurar. Dolayısıyla zaman ve mekân toplumun kurucu öğelerindendir. İnsanın yaşadığı dünyayı anlaması ve kendini o dünya içerisinde konumlandırabilmesinin anahtar kavramı zaman ve mekândır. Ancak zaman ve mekân nesnel olgular değil, tarih içerisinde değişime uğrayan kültürel olgulardır.⁵⁴¹ Cumhuriyet öncesinde Trakya Bölgesi'nde bir çok etnik kimliğin bir arada yaşaması, 19. yüzyıldan itibaren bölgenin Balkanlardan gelen göçmenlerin iskân yerleri arasında olması ve 1923-1938 yılları arasında yaklaşık 200 bin göçmenin daha buraya iskân edilmiş olması bu kültürleşme sürecine şüphesiz çok önemli katkı sağlamıştır. Bu sebeple de Cumhuriyet döneminde Trakya, göçmenlerin diğer gruplarla birlikte mekâna ve zamana bağlı olarak kültürel kimliklerini yeniden yapılandırırları bir yer olmuştur. Etkileşimin kilit rol oynadığı bu süreç, kişiler üzerinden tüm bölge kültürünü etkilemiştir.

Göçmenler ile Trakya'nın kültürel yapısı şekillenmekle kalmamış, üretim ilişkileri de bu süreçten etkilenmiştir. Toplumsal mekân göçmenlerle gelişirken üretim kavramı da sürece dahil olmuştur. Böylece özgül bir diyalektik hareket ortaya çıkmış, üretim-tüketim ilişkisi de bu süreçte genişleyerek dönüşmüştür.⁵⁴²

2.6.1. Trakya'da Göçmen Düğünleri

⁵⁴⁰ Murat Burgaç, *Türkiye Umumi Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumi Müfettişliği*, s. 216-336.

⁵⁴¹ Meral Özçınar, "Toplumsal Kültürel Zaman Mekân Algısının Anlatı İnşasındaki Yeri ve Örnek Film İncelemeleri", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, İstanbul, 2011, s. 90.

⁵⁴² Toplumsal mekânların üretim sürecine katkısı için bkz. Henri Lefebvre, *Mekânın Üretimi*, çev. Işık Ergüden, Sel Yayınları, İstanbul, 2014, s. 90.

Evlilik amacıyla yapılan düğün törenleri, iki kişinin birlikte başladığı yeni yaşamın farklı toplumlarda ve kültürlerde, farklı biçimlerde kutlanmasıdır. Düğün geleneklerinin toplumlara göre değişiklik göstermesindeki en büyük etken toplumların kültürel farklılıklarının toplumsal değer ve inançların oluşması üzerindeki etkisidir. Trakya bölgesinde yapılan düğün törenleri de kültürel birikimler, yaşam biçimleri, inanç, âdet, gelenek ve göreneklerin etkisiyle biçimlenmiştir ki⁵⁴³ bu süreçte bölgeye yerleşen göçmenlerin etkisi büyüktür. Göçmenlerin başta Edirne ve Kırklareli olmak üzere yerli halka göre sayıca çoğunlukta olmaları, Balkanlardan gelmiş olmaları sebebiyle Trakya'nın zaten içerisinde bulunduğu bir kültür havuzundan beslenmiş olmaları yerli halk ile aralarında derin farklılıkların olmaması ile sonuçlanmıştır.

Trakya Bölgesi'nde evlenme ile ilgili göçmenler ve yerli halk arasında uygulanan bazı ortak gelenek ve görenekler olduğu gibi Pomaklar ve Romanlar gibi bazı gruplar arasında uygulanan farklı âdetler de vardır. Trakya'da göçmenler arasında yaygın olarak uygulanan evlenme ile ilgili en önemli kural, akraba evliliğinin kesinlikle kabul edilmemesidir. Bu nedenle evlenecek çiftlerin birbirleri ile yedi kuşak boyunca hiç bir akrabalıklarının bulunmamasına son derece dikkat edilir.⁵⁴⁴ Evlendirilmek istenen kız ve erkeğin yedi kuşak boyunca soyu incelenir, eğer akrabalık çıkarsa aile büyükleri tarafından evliliğe onay verilmez.⁵⁴⁵ İlginç olan ise sadece akrabaların değil yakın komşuların çocuklarının birbiri ile evlenmesinin de hoş karşılanmamasıdır. Yakın komşu çocuklarının kardeş gibi büyütülmeleri bu durumun en önemli nedenidir. Çocukların yakın komşulara “komşu anne, komşu baba” ya da “ahret anne, ahret baba”⁵⁴⁶ şeklinde hitap etmeleri, komşuların birbirini ne kadar yakın gördükleri ile de

⁵⁴³ Sema Yalçın, Sibel Arık, **a.g.m.**, s. 77.

⁵⁴⁴ 1957 Makedonya-Çanaklı Köyü'nden göç etmiş bir ailenin bireyi olan Fehmiye Çelik, ailesi ile ilgili anılarını anlatırken ailesinde akraba evliliği söz konusu olmadığı gibi komşu çocuklarının da birbirleri ile evlenmelerine hoş gözle bakılmadığı için göç etmeden önce Makedonya'da evliliklerin genellikle farklı köyler arasında yapıldığını anlatmaktadır. Bu düşünce Trakya'da göçmen aileler arasında yıllardır devam etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Fehmiye Çelik, “Kendi Kuş Olup Uçarken Kalbi Ağaç Olup Kök Salanlar”, **Trakya'nın Renkli Dünyası Aşrı Memleket**, der. Tuncay Bilecen-İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, s. 302.

⁵⁴⁵ S. Balkan, **Peçenekler ve Tikveş Türkleri**, E Yayınları, İstanbul 2017, s. 73.

⁵⁴⁶ Trakya'da özellikle kız çocukları ve genç kızların ailelerin de onayı ile ahret kardeşi olmaları göçmenler arasında ve yerli halk arasında yaygın bir gelenektir. Her ne kadar günümüzde unutulmaya yüz tutsa da sevgiye dayalı kurulan bu bağ Edirne, Kırklareli, Tekirdağ'da bir ömür boyu sürdürülen, evlendiklerinde de devam eden bir bağıdır. İki ahret kardeşin eşleri ve çocukları arasında bu bağ devam ettirilmektedir. Ahreti olan bir kadının çocuğu annesinin ahretine “ahret anne”, onun eşine ise “ahret baba” demektir. Mine Dadakçı ve Ayşe Issı ile 10 Aralık 2019'da yapılan görüşme.

açıklanmaktadır. Bu bağlamda yakın komşular Trakya’da neredeyse akrabalar ile bir tutulmuştur.

Düğün ile ilgili gelenek ve görenekler nereden geldiğine bakılmaksızın göçmenler arasında çoğunlukla benzerlik göstermektedir. Örneğin kız görmeye, kız istemeye Pazartesi ve Perşembe günleri gidilir. Kız istemeye erkek tarafının anne, babası ile birlikte uygun görülen aile büyükleri de davet edilir. Eğer kız verilirse söz kesilir. Söz kesme töreninde bohçalar içinde karşılıklı hediyeler verilir. Bohçaların içerisinde genelde kumaş, seccade, terlik, gecelik, çamaşır, tülbent, çetık, çorap gibi eşyalar olur. Buna benzer bir bohça daha çok eşya içerecek şekilde nişan töreninde karşılıklı verilir. Nişan töreninde genellikle aile bireylerinin tamamına birer bohça içerisinde hediyeler verilir. Nişanın yedinci günü kız tarafı erkek tarafına kurabiye gönderir. Erkek tarafı da bir tepsiyi kuruyemiş, meyve, çikolata, şeker vs. ile doldurarak kız tarafına götürür. Nişanla düğün arası dinî bayramlara denk gelirse bu bayramlarda da karşılıklı bohçalar içerisinde gelin ve damada hediyeler verilir. Kurban bayramında ayrıca geline boynuzuna bilezik takılmış bir koç götürülür ve karşılıklı baklavalar gönderilir. Bayram sabahı kız evinde baklavanın ortası damat adayına yedirilmeden baklava kimseye ikram edilmez.⁵⁴⁷

Düğüne sayılı günler kala kız evinde çeyiz hazırlıkları yapılır. Eksiklikler tamamlandıktan sonra yakın akrabalar ve yakın komşular toplanarak çeyizi yıkar, ütüler ve kız evinin bir odasında sergilenmek üzere hazırlar. Komşular çeyizi görmeye gelirken tülbent, çetık, havlu vs. gibi hediyeler getirir. Düğünden kısa bir süre önce de erkek tarafı bir imamla birlikte gelerek dualarla çeyizi kız evinden alırlar. Çeyiz taşınmaya başlamadan önce bir kişi sandığın üstüne oturur ve bahşiş almadan kalkmaz. Çeyizin arabalara yüklenmesi tamamlandığında önden bir çocuk müjde yastığı denilen küçük bir yastık ve mushaf ile giderek damadın evine bu güzel haberi götürür. Müjde veren bu çocuğa müjde parası ya da hediye verilir. Davul-zurnalar eşliğinde çeyiz yola çıkar ve müstakbel çiftlerin oturacakları eve götürülür. Kız tarafı yakın akrabalar ve

⁵⁴⁷ Naciye Yıldırım, Gülser Orgun, Havva Livada ile yapılan görüşmeler. Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

yakın komşular ile gelinin evini tüm eşyalar sergilenecek şekilde yerleştirirler ve düğüne kadar isteyen herkes çeyizi görmeye gelir.⁵⁴⁸

Kına gecesi kızın evinde akrabalar, arkadaşlar ve yakın komşular arasında yapılır. Kına yakılırken geline türkü söylenir, Gostivar yöresinde “çintan gecesi” (şalvar gecesi) olarak adlandırılan kına töreni, diğer göçmenler ve yerliler arasında kına gecesi olarak adlandırılır.⁵⁴⁹ Gelin, kayınvalide eline altın koyana kadar elini açmaz. Kayınvalidenin altını gelinin avucuna koymasından sonra gelinin yengesi kınayı sürer ve buna “kına vurmak” ya da “kına yakmak” denilir. Bu sırada bir tepsi ya da sepet içerisinde “kına parası” toplanır. Toplanan bu para öksüz ya da yetim birine verilir. Gelinin ellerine ve ayaklarına kına sürülüp işlemeli bezler ile bağlandığı için damat gelini kucağında evine kadar götürür. Kına gecesinde gelinin arkadaşları gelini yalnız bırakmaz, sabaha kadar birlikte kalıp sohbet etmeye ve eğlenmeye devam ederler.⁵⁵⁰

Gelin almaya gelindiğinde gelin hemen verilmez, bekâr kız arkadaşları gelini bir odaya saklar, odadaki kızlara bir miktar para ve bir kutu lokum gibi hediyeler verildikten sonra gelin odadan çıkartılır. Gelinin başına kırmızı krep örtülür ve beline de kırmızı kuşak bağlanır. Gelini evden ağabeyi ya da babası çıkartır. Gelin, damat evine geldiğinde önceden hazırlanmış leblebi, pirinç, buğday, şeker, bozuk para bereket için misafirlere doğru atılır. Ayrıca gelin eskiden at, daha sonraki yıllarda arabadan indirilmeden önce bir isteğinin yerine getirilmesi gerekir. Damat evine gelen gelinin kucağına erkek ya da kız çocuk oturtulur. Çocuk erkek ise ilk çocuklarının erkek, kız ise kız olacağına inanılır.⁵⁵¹

Düğün törenleri ile ilgili âdetler Trakya’da Balkanların farklı yerlerinden gelen göçmenler ve yerli halk arasında oldukça benzerlik göstermektedir. Ancak bölgede yaygın olarak uygulanan bu gelenek ve görenekler açısından göçmenlerin mi yerli halkı etkilediği, yerli halkın mı göçmenleri etkilediği konusu tespit edilmesi güç bir

⁵⁴⁸ Erman Artun, “Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**-Prof. Dr. Kemal Eraslan Armağanı S. 9-10, s. 12; Mustafa Hatipler, **a.g.e.**, s. 107-108.

⁵⁴⁹ Selçuk Kürşad Koca, “Makedonya’da Yaşayan Türk-Makedon-Arnavut-Boşnak Toplamlarının Geçiş Dönemlerinde Görülen Ortak Kültür Unsurları”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, S. 7/2, 2018, s. 1097.

⁵⁵⁰ Gülser Orgun, Havva Livada, Elmas Mercan ile yapılan görüşme. Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

⁵⁵¹ Selçuk Kürşad Koca, **a.g.m.** s. 1097.

meseledir. Trakya'nın konumu nedeniyle Balkanlarla tarihten gelen kültürel bağı ve bölgedeki yoğun göçmen nüfusu dikkate alınacak olursa, düğünler konusunda bölgede süreç içerisinde ortak bir gelenek-görenek benimsenmiş olması muhtemeldir.

2.6.1.1. Trakya'da Pomaklar ve Pomak Düğünleri

Pomakların etnik kökenleri özellikle son dönemde tartışma konusu olmuş ve bu konuda bir çok farklı görüş ortaya atılmıştır. Balkan coğrafyasında dil, din, ırk, kültür açısından çok farklı toplulukların bir araya gelmiş olması, bu grupları keskin bir şekilde birbirinden ayırt etmeyi de o derece güçleştirmiştir. Ahmet Günşen'in de belirttiği gibi ırkların, dillerin ve kültürlerin tarih boyunca birbirini etkilediği, birbirine karıştığı Balkanlarda etnik kimliği tanımlamak için ırk, dil ve din gibi unsurlardan sadece birini dikkate almak doğru bir yöntem değildir.⁵⁵² Kaldı ki Pomaklar gibi Balkanlarda geniş bir coğrafyaya dağılmış ve bir çok farklı grupla tarihsel süreç içerisinde etkileşimde bulunmuş bir grubun çok daha derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

Pomak kelimesine Osmanlı kaynaklarında XIX. yüzyıldan itibaren rastlanmaktadır. Etnik kimlikleri konusunda çoğu siyasî temellere dayanan bir çok farklı görüş mevcuttur. Slav ağırlıklı bir dil kullanmaları sebebiyle Müslümanlaştırılmış Sırp, Bulgar, hatta Rum oldukları iddia edilmiştir. Yine Pomakların XI. yüzyılda Balkanlara akın eden Kuman Türklerinin bakiyeleri olduğu tezi de ileri sürülmektedir. Kuman Türklerinin daha XI. yüzyılda Balkanlara geldikleri, Pirin ve Vardar Makedonyası ile Rodoplara yerleştikleri bilinmektedir. Balkanlarda Slav akınları ile karşılaşan Kuman Türkleri bazı bölgelerde bu gruplarla karışarak büyük ölçüde ana dillerini kaybetmişler ancak eski örf, âdet ve geleneklerini sürdürmüşlerdir. XI-XIV. yüzyıllarda güneyden Müslüman Türklerin Balkanlara gelişiyle Kumanların çoğu eski dinlerini terkederek İslamiyet'i kabul etmişlerdir.⁵⁵³

XIX. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı idaresinde Pomak Türklerinin önemli bir kısmı Rodoplar ile Doğu Makedonya arasında yaşamaktaydı. Ayrıca Kuzey Bulgaristan'da

⁵⁵² Ahmet Günşen, "Pomaks As A Balkan Community and Evidence of Turkishness in Their Perceptions of Identity", **Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi**, C. II, S. I, Temmuz 2013, s. 40.

⁵⁵³ Hüseyin Memişoğlu, **Pomaklar**, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 34, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 320.

Lofça, Plevne ve Rahova, Orta Bulgaristan'da Filibe civarında, Selanik, Manastır, Kosova ile İşkodra vilayetleri dahilinde küçük gruplar hâlinde meskûn idiler. 1913 yılında imzalanan Bükreş Antlaşması ile Pomakların yaşadıkları sahalarda Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan'ın siyasi sınırları içerisinde kalmıştır. Günümüzde ise Pomaklar Rodoplar, Trakya, Makedonya'nın Pirin, Ege ve Vardar olmak üzere üç bölgesinde ve Arnavutluk'ta yaşamaktadırlar.⁵⁵⁴

Pomaklar genellikle dağlık ve dağınık bir coğrafyada yaşadıklarından çok çeşitli isimlerle anılmışlardır. Doğu Rodoplarda Ahriyan-Agaryan, Makedonya'da Torbeş, Potur ve nadiren de Kurki, Kosova ve Arnavutluk'ta Gora Dağı'na izafeten Gorani (Goralı) veya Apovci, Pomaklar için kullanılan isimlerden bazılarıdır. Pomak teriminin ise Bulgarca Poturnyak/Poturnak tabirinden gelmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Balkanlarda İslamiyet Türkler vasıtasıyla yayıldığı için Türklük ve Müslümanlık eş anlamlı kullanılmıştır. Bu bağlamda Slav dillerinde ihtida ederek Müslüman olanlara "Türk olmuş" anlamında Potur, Poturi, Poturnak, Poturçen ve Poturçi gibi isimler verilmiştir.⁵⁵⁵ Alexei Kalinonski "Pomak" adının Bulgarca konuşan tüm Müslümanların ortak adı olmamakla birlikte, Hristiyanlar ve Türkler tarafından aşağılamak amaçlı kullanılan yaygın bir ifade olduğunu, literatürde ise Müslüman Bulgarlar ile Pomak teriminin eş anlamlı kullanıldığını belirtmiştir.⁵⁵⁶ Ancak bu literatür muhtemelen çoğunluğu Bulgar araştırmacılar tarafından oluşturulan literatürdür.

Pomakların Trakya Bölgesi'ne yerleşmeleri 93 Harbi sonrasında başlamış, Balkan Savaşları ve sonrasında yaşanan gelişmeler ile Cumhuriyet tarihi boyunca devam etmiştir. Stoyan Raichevsky, Kuzey Bulgaristan'dan Doğu Trakya'ya Rodop Bölgesinden Pomakların geldiğini, bunu Makedonya göçmenlerinin izlediğini, 1900 yılına gelindiğinde yedi bölgeye dağılmış Pomak göçmenlerinin yaklaşık 17.000 kişi

⁵⁵⁴ İlker Alp, **Pomak Türkleri (Kumanlar-Kıpçaklar)**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Edirne, 2008, s. 5.

⁵⁵⁵ Aşkın Koyuncu, "Balkan Savaşları Sırasında Pomakların Zorla Tanassur Edilmesi (1912-1913)", **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, C.33, Yıl: 2013, s. 141-142.

⁵⁵⁶ Alexei Kalionski, **Communities, Identities and Migrations in Southeast Europe**, Anamnesis Books Series, Sofia, 2014, p. 6.

olduğunu belirtmiştir. Doğu Trakya'ya iskân edilen bu Pomakların yerleştikleri yerleri ve sayıları ise aşağıdaki tablodaki gibi vermiştir.⁵⁵⁷

Tablo 133. 1900 Yılında Doğu Trakya'ya Yerleşen Pomaklar

Yerleştikleri Yer	Hane Sayısı	Kişi Sayısı
Havsa	300	1.500
Malkara	1.410	7.050
Keşan	200	1.000
Babaeski	345	1.725
Uzunköprü	655	3.275
Enez	120	600
Hayrabolu	350	1.750
Toplam	3.380	16.900

Trakya Bölgesi, Balkanlardan gelen göçmenler arasında Pomakların yoğun olarak iskân edildikleri yerlerdendir. Diğer göçmenlerle birlikte bölgenin etnik bir mozaik görüntüsü vermesinde Pomakların rolü son derece önemlidir. 1935 yılında Edirne'de ana dilini Pomakça olarak belirten kişilerin sayısı 7.175, Bulgarca olarak belirtenlerin sayısı 1.199'dur. Aynı şekilde Kırklareli'de ana dilini Pomakça olarak belirtenlerin sayısı 8.822, Bulgarca olarak belirtenlerin sayısı 673'tür. Tekirdağ'da ise 2.355 kişi anadilini Pomakça, 2.009 kişi Bulgarca olarak belirtmiştir.⁵⁵⁸ 1965 yılına gelindiğinde ise Edirne'de ana dilini Pomakça olarak belirten kişilerin sayısı 10.324, Kırklareli'de 3.373, Tekirdağ'da ise 1.632 kişidir.⁵⁵⁹ Edirne'deki artışın yanı sıra Kırklareli ve Tekirdağ'da yaşanan düşüş dikkat çekicidir. Aslında bu durum Pomakların büyük kısmının entegrasyonu ile açıklanabilir.

Tablo 134. Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İllerinde Pomakların Meskûn Oldukları Köyler⁵⁶⁰

EDİRNE				
Musabeyli	Küçük Mandıra	Karabürçek	Karayusuflu	Altıntaş
Hatipköy	Çalıköy	Bayramlı	Subaşı	Suluca
Karayusuf	Yağmurca	Kurtbey	Akçadam	Karahisar
Kayapa	Sazlımalkoç	Kiremitçisalih	Orhaniye	Kızkapan
Büyükgerdelli	Elmalı	Hasanpınar	Koruklu	Bahçeköy
Sinanköy	Sultanşah	Kırcasalih	Akhoca	Yenikarpuzlu
Vaysal	Kadıköy	Hamide	Çobançeşme	Koyunyeri

⁵⁵⁷ Stoyan Raichevsky, **Islamized Bulgarians Pomaks**, Prof. Marin Drinov Academic Publishing House, Sofia, 2014, s. 186. Ancak verilen bu rakamların doğruluğu tartışmalıdır.

⁵⁵⁸ **1936 Trakya İstatistik Yıllığı**, C. I, s. 36-37.

⁵⁵⁹ Emel Deniz, **Türkiye'ye Pomak Göçleri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 95.

⁵⁶⁰ Tablo, Georgi Zelengora, **a.g.e.**, s. 92-103'teki bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır.

Büyüköğünlü	Sipahi	Küplü	Lalacık	Esetçe
Azatlı	Muhacirkadı	Hasırcıarnavutköy	Mahmutköy	Kocahıdır
Naıpyusuf	Süleymaniye	Kavaklı	Küçükdoğanca	İbriktepe
Şerbettar	Çöpköy	Karahamza	Pınar	Sultanice
KIRKLARELİ				
Armağan	Düzova	Kozpınar	Taşköprü	Boztaş
Şükrüpaşa	Kızılağaç	Sütlüce	Pancarköy	Beyci
Kuzulu	Kışlacık	Yeniceköy	Kuleli	Kula
Üsküp	Eskitaşı	İslambeyli	Katranca	Taştepe
Sergen	Kırıkköy	Pehlivanköy	Ağayeri	Kuştepe
Küçükyayla	Alacaoğlu	Armutveren	Çengelli	Kocayazı
Evrencik	Sarıcaali	İncesirt	Müsellim	
Soğucak	Davutlu	Sarpdere	Minnetler	
Doğanca	Büyük Mandıra	Yeşilce	Yeni Mahalle	
TEKİRDAĞ				
Karacakılavuz	Bukrovo	Hereke	Kadriye	Küçük Mandıra
Selçuk Köy	Buynak	Çavuşköy	Karahöyük	Küçük Manika
Çınaraltı Köyü	Yenice	Yaylaköy	Hedeyli	Yayaagaç
Batkın Köyü	Ekdemir	Çerkez müsellim	Kemaller	Kırkgöz
Balabankoru	Kermeyan	Şalgamlı	Çene Köy	
Balıkköy	Küçükhıdır	Büyük Danişment	Büyük Mandıra	

Bölgede özellikle Makedonya bölgesinden gelen Pomak göçmenlerle ilgili yaptığımız çalışmada, diğer göçmenlerle ve yerli halk ile bir arada yaşayan Pomak ailelerin Türkçe öğrenmek ve konuşmak için büyük çaba sarfettiklerini gördük. Aileler okul çağına gelen çocuklarının Türkçe konuşmaları hususunda özellikle teşvik etmişlerdir. Pomakların bir arada yaşadıkları köylerde ise durum farklı olmuş, bu kişilerin Türkçe konuşmaya adapte olmaları daha uzun sürmüştür. Bu açıdan bakıldığında Pomakların bir kısmının daha göç ettiği dönemde Türkçe'yi de konuşabiliyor olması, erken dönemde göç etmiş ve Türkçe konuşan göçmen ve yerli ahali ile birlikte yaşayanların kısa sürede Türkçe'yi öğrenmiş olmaları sebebiyle bölgedeki Pomakların sayısının bu belirtilen rakamlardan daha fazla olduğu muhakkaktır.

2.6.1.1.1. Trakya'ya İskân Edilen Pomaklarda Düğün Gelenekleri

Tarihsel süreç içerisinde İslam dinini kabul edene kadar devam ettirdikleri kültürel unsurların önemli bir kısmını Müslüman olduktan sonra da devam ettiren Pomakların, bu geleneklerinin içerisinde en önemli ve farklı uygulamaları evlenme törenleri ile ilgili olanlardır. Trakya Bölgesi'nde özellikle diğer göçmen ve yerel ahali ile karışık iskân edilmiş Pomakların, düğün gelenekleri de dahil olmak üzere yaşadıkları toplumla kültürel bir ahenk oluşturduklarını ve farklı kültürel unsurların etkileşimleriyle yeni sentezlere varıldığını gözlemlemek mümkündür. Bu bağlamda

Trakya Bölgesi toplumların kültürleşme süreçlerine gösterilebilecek en iyi örneklerden biridir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki Trakya’da homojen bir şekilde iskân edilmiş Pomakların bir kısmı başta düğün törenleri olmak üzere kendi kültürlerine ait bu ritüellerin önemli bir kısmını sürdürmektedir.

Pomaklarda kızlar ve erkekler en erken yirmili yaşlarda evlenirler. Yakın hatta uzak akraba evliliği yoktur. Hatta evlenecek gençlerin geriye dönük olarak 7 nesli evlilik öncesi araştırılarak akrabalık bağı varsa evliliğin gerçekleştirilmesine aile büyükleri izin vermez. Kız görmeye sadece kadınlar gider. Evine görücüye gidilen kız tüm marifetlerini sergileyerek misafirlerini en iyi şekilde karşılar. Genç kız beğenildiği takdirde 7 gün sonra söz kesmeye gidilir. 40 gün sonra da nişan yapılır. Nişan gecesinin en güzel sürprizi “meçka”dır. Ayı anlamına gelen “meçka”, eski püskü kıyafetler giyip yüzünü kömür ile boyayan, başına korkutucu başlıklar takan ve çıplak karnına insan yüzü çizilmiş bir erkektir. Nişanın bitmesine yakın genelde damat adayı tarafından bir erkek dans etmesi için paldır güldür kadınların ortasına atılır. Çaputlar içerisinde dans eden bu kişi kadınları eğlendirmeye ya da korkutmaya çalışır. Gelin tarafından meçkaya bahşişinin verilip gönderilmesi ile de nişan sona erer.⁵⁶¹

Pomak düğünlerinde en dikkat çeken ayrıntı 1960’lı yıllara kadar gelinlerin renkli gelinlik giymeleri ve yüzlerinin boyanmasıdır. Bu uygulamalar gün geçtikte daha az rastlanır hâle gelmiştir. Gelinliklerde kırmızı ve yeşil renkler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Hazır gelinlik tercih edilmediği için gelinlik, gelin adayının belirlediği kumaşlardan köyün marifetli kadınları tarafından dikilirdi.⁵⁶²

Pomaklarda düğün Çarşamba gecesi gelinin saçının boyanması ile başlar. Perşembe gecesi kayınvalidenin hazırlığının yapıldığı gecedir. Cuma günü Cuma namazı saatinde gelin, babasının evinden damadın anne ve babası tarafından alay eşliğinde alınır. Cuma günü hayırlı gün kabul edildiği için gelinin yatak, yorgan ve yastıklarından oluşan yatak çeyizi de aynı gün alınır. O gün yüklük denilen gelinin sandığı düzenlenir. Cuma akşamı kına gecesi yapılır. Gelin sarı veya kırmızı renklerde ipek şalvar, üzerine ise bordo, mavi veya lacivert renkli sim sırma işlemeli bindallı

⁵⁶¹ Hasan Uygun, “Trakya’da Pomaklar: Kökenleri, Yerleşim Yerleri, Gelenekleri ve Kültürleri”, **Trakya’nın Renkli Dünyası Aşrı Memleket**, der. Tuncay Bilecen, İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 187.

⁵⁶² Hasan Uygun, **a.g.m.**, s. 187.

giyer. Davul, zurna ve ince çalgı eşliğinde eğlence yapılır ve gelinin eline kına vurulur. Kınadan sonra damat gelini kucağına alır ve tavanı üç kez öptürür. Damat gelini aldıktan sonra kayınvalide de yeni evlilerin bereketli olması için evinin önünde içinde buğday, şeker ve para bulunan testi kırdırır.⁵⁶³

Pomaklarda düğün ile ilgili en önemli ritüel düğünden önce yapılan gelinin yüzünün boyanmasıdır. Edirne’de yaşayan Pomaklardan Gönül Toprak, Pomak düğünlerinde gelinin yüzünü boyama geleneğini Sema Yalçın’a aşağıdaki gibi anlatmıştır:

“Cuma günü kınadan önce gelinin yüzü pullarla ve boncuklarla süslenir. Kurtçuk adı verilen bir süsleme malzemesi reçine ile gelinin yüzüne yapıştırılarak gelinin tüm yüzü süslenir. Yüz süslemede eskiden leftika denilen, beyaz “aklık” kremi sürülür. Yanaklar kırmızı allık ile belirginleştirilir. Alın kısmına ortadan şakaklara doğru bir dal çizilir. Dalın etrafına çiçekler yapılır. Çiçeklerin dış çizgileri kurtçuk ile belirginleştirilir, iç kısmı pul ve çörek otu ile doldurulur. Yanak kısmına bir daire olucak şekilde alın kısmındaki gibi çiçek yapılır. Çene kısmına da diğer çiçeklere uygun olarak süsleme yapılır. Gözlere genellikle sürme çekilir. Dudaklar kırmızı ruj ile boyanır. Bu boyama işini yapan kadının adı “Belliya Jana”dır. Jana Pomakça’da kadın demektir. Günümüzde yüz süsleme âdeti devam etmesine rağmen süsleme işlemini yapan kişilerin yaşlanması ve malzemelerin bulunmasının zorluğundan dolayı bu ritüel gittikçe azalmaktadır.”⁵⁶⁴

Resim 2. Pomaklarda gelinin yüzünü boyama âdeti⁵⁶⁵

Düğünden yedi gün sonra damat eşiyile birlikte kayınpederinin evine gozbaya davet edilir. Gozba, düğünden sonra gelinle damada verilen yemek ziyafetidir.⁵⁶⁶

⁵⁶³ Sibel Arık, Sema Yalçın, **a.g.m.**, s. 77.

⁵⁶⁴ Sema Yalçın, **Geleneksel Giyim Kuşamda Gelin Kıyafetlerinin Günümüze Erişmesi ve Yöresel Belgeleme Edirne-Tekirdağ-Kırklareli**, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 2019, s. 85.

⁵⁶⁵ Sema Yalçın, **a.g.e.**, s. 85.

⁵⁶⁶ Hasan Uygun, **a.g.m.**, s. 187.

Nüfusun önemli bir kısmının Balkan göçmeni olduğu Trakya’da göçmenler ve yerli halk arasında düğünlerde benzer gelenek ve görenekler görülmekle birlikte, Pomaklar; nişanda meçka, düğünde yüz boyama adetleri ve değişik gelinlikleri ile farklı gelenek ve göreneklerini uzun yıllar sürdürmüşlerdir.

2.6.2. Trakya’da Göçmenler Arasında “Ahretlik” Anlayışı

Trakya’da özellikle kız çocukları ve genç kızların ailelerin de onayı ile ahret kardeşi olmaları göçmenler arasında ve yerli halk arasında bugün kaybolmaya yüz tutmuş olsa da yaygın bir gelenektir. Her ne kadar genç kızlar arasında yaygın bir uygulama olsa da Trakya’da erkekler arasında da ahret kardeşliği görülmektedir. Sevgiye dayalı kurulan bu bağ Edirne, Kırklareli, Tekirdağ’da bir ömür boyu sürdürülen, evlendiklerinde de devam eden bir bağlıdır. İki ahret kardeşin eşleri ve çocukları arasında da bu bağ devam ettirilmektedir. Ahreti olan bir kadının çocuğu annesinin ahretine “ahret anne”, onun eşine ise “ahret baba” demektedir. Ahretler birbirlerinin anne ve babalarına da aynı şekilde hitap etmektedirler.⁵⁶⁷

Ahret kardeşliği taraflara bazı sorumluluklar da yüklemektedir. Bu sorumlulukların en önemlisi ise ahretliklerin düğün törenlerinde ortaya çıkar. Kız istemeden söz kesmeye, nişan töreninden çeyiz serilmesine, kına gecesinden düğün törenine kadar ahret kardeşler her zaman birbirlerinin yanında olmalı ve ihtiyaç olduğunda gelinin en büyük destekçisi olmalıdır.⁵⁶⁸ Örneğin Trakya’nın bazı yerlerinde kız isteme törenlerinde kızın verildiği cevabı karşı tarafa iletdikten sonra gelin adayı ahretliği ile odaya gelerek orada hazır bulunanların ellerini öper. Eli öpülen herkes gelin adayı ve ahretliğine para verir.⁵⁶⁹ Düğün günü “ahret çiçeği”nin hazırlanması da gelinin ahretliğinin görevidir. Ahret çiçeği ile birlikte bir tepsi baklava ve içerisinde

⁵⁶⁷ Ayşe Akman, “Ahret Kardeşliği Geleneği ve Trakya Bölgesinin Bazı Yerlerinde Evlenme Geleneklerine Yansımaları”, **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milletlerarası 9. Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiriler**, s. 75.

⁵⁶⁸ Yaptığımız görüşmeler arasında Karacaabad göçmeni bir aileye mensup olan 1967 Edirne doğumlu Ayşe İssı ve yine göçmen bir aileden gelen 1966 Edirne doğumlu Mine Dadakçı, gençlik yıllarında ahret kardeş olmakla birlikte her ikisi de diğerinin anne-babasına “ahret anne”, “ahret baba” şeklinde hitap ettiklerini, günümüzde hâlen daha ahretliklerini sürdürdüklerini ve çok yakın olduklarını belirtmişlerdir. Görüşme Tarihi 10 Aralık 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

⁵⁶⁹ Murat Kuru, **Edirne İli Keşan İlçesi Folklorunda Gelenekler ve Maniler**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2006, s. 19.

hediyelelerin olduğu bir bohça hazırlayan ahretlik, almaya gelen kişilere bunları teslim eder. Gelin de ahret çiçeğine karşılık ahretine hediye bir elbise alır.⁵⁷⁰

Damadın ahretliği de (aratlık) benzer şekilde evlenmeyle ilgili tüm süreçlerde damadın yanında olur. rnek vermek gerekirse erkek tarafı düğünden önce davul zurnalar ile damadın ahretliğinin evine gider. Burada yaşlılar oturur, gençler oynar. Daha sonra ahretliğin hazırlatmış olduğu baklava tepsisi, kurbanlık bir koç ve ahretin damat için hazırlattığı hediyeler alınarak damat evine götürülür.⁵⁷¹ Damat tıraşı sırasında da ahretlik yine damatla birlikte ön plandadır. Damat bir masaya oturtulur ve delikanlılar etrafını sararak mahalli oyunlar oynarlar. Bu sırada damadın ahretliği tıraşta kullanılacak aletleri bulmak için delikanlıların üzerlerini arar. Bulduğu aletleri bahşiş karşılığı toplar. Ahretlik geleneği Trakya’da manilere de yansımıştır. Bu manilerden bazıları şöyledir:⁵⁷²

Ahretle otururuz

Bizim Bahçe otlanmış

Abaları dokuruz

Gel kazalım ahretim

Yardan gelen mektubu

Yarlar mektup istiyor

Ahretimle okuruz

Gel yazalım ahretim

(Edirne-Keşan-Çelebi Köy)

(Edirne-Keşan-Bahçeköy)

Sadece düğün törenleri gibi mutlu anlar değil, hastalık ya da yakınların vefatında da ahret kardeşler birbirlerinin en büyük destekçisi olmaktadır.

Ahret kardeşliği uygulamasına ilişkin tespit edilen ahret kınası, ahret mevlidi gibi törenler, ahret çiçeği ve ahret bohçası gibi uygulamalarıyla evlenme ve ölüm gibi süreçlerde taraflara sorumluluklar yüklemekte ve bu bağlamda da ahret kardeşlerin birbirlerinin ailelerini de akrabalık terimleriyle sürecin içerisine dahil ederek sürdürülmektedir. Tüm bu unsurlarıyla ahret kardeşliği Trakya Bölgesi’nde göçmenler ve yerli halk arasında başlı başına bir kültür unsuru olarak yıllarca yaşatılmıştır.⁵⁷³

⁵⁷⁰ Zekeriya Kurtulmuş, **Kırklareli Folklorundan rnekler**, Kırklareli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kırklareli, 2010, s. 30.

⁵⁷¹ Zekeriya Kurtulmuş, **a.g.e.**, s. 30.

⁵⁷² Murat Kuru, **a.g.e.**, s. 19.

⁵⁷³ Ayşe Akman, **a.g.m.**, s. 75.

2.6.3. Trakya Mutfak Kültüründe Göçmenlerin Etkisi

Trakya’da mutfak kültürünün oluşmasında bölgenin kozmopolit yapısının etkisi, kültürel kimlikler ve çeşitlilik çok büyük etkiye sahiptir. Balkan coğrafyasının farklı bölgelerinden göç ederek Trakya Bölgesi’ne yerleşmiş göçmenlerin hiç şüphesiz bu kültürün oluşmasında ve bugünkü konumuna gelmesinde etkisi büyük olmuştur. Göçmenler kendi mutfak kültürünü yeni yerleştikleri bu coğrafyaya taşımakla kalmamış, bölgenin yerli lezzetleriyle de harmanlayarak yeni tatların ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Yiyecek içecek alışkanlıkları yaşanılan coğrafya ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda özellikle Balkanlardan gelen göçmenlerin daha önce yaşadıkları coğrafya ile benzer özellikler göstermesi açısından Trakya Bölgesi’ne adapte olmaları, yemeklerinde kullandıkları benzer sebze-meyve, et ve süt ürünlerine burada da ulaşılabilir olmaları, mutfak kültürlerini bölgede devam ettirmeleri ve bu kültürü yerel unsurlar ile harmanlamaları ile sonuçlanmıştır.

Göçmenlerin kültürel kimlikleri çoğu zaman yaptıkları yemek isimlerine de yansımıştır. Örneğin Boşnak mantısı, Boşnak böreği, Arnavut ciğeri, Arnavut böreği, Pomak böreği, muhacir tarhanası gibi. Ayrıca bazı göçmen grupları Trakya mutfağının bazı alanlarında daha fazla ön plana çıkmıştır. Örneğin bölgede en iyi tatlıcılar ve bozacılar ya Arnavut ya da Arnavut bir ustanın yanında yetişmiş kişiler olmuştur. Ayrıca ilginç bir hususa Trakya sınırları içerisinde farklı köy ve yerleşim yerlerinde bazen aynı yiyeceğin farklı isimlerle anılması veya bir yerde yapılan bir yemeğin başka bir köy ya da yerleşim yerinde hiç bilinmiyor olmasıdır. Bu durum göçmenlerin geldikleri yerlere göre kültürel farklılıklarının olması ve bunu yerleştikleri sınırlı bir alanda korumaları ile açıklanabilir. Örneğin Pomakların çibrika, çubritsa ya da çubrika şeklinde ifade ettikleri yemeklere koyulan bir baharat, Kırklareli’de Gacallar arasında tavuk otu, Türkmen Amuca Kabilesi’nde ise kuzu otu olarak adlandırılmaktadır.⁵⁷⁴ Aslında bir tür kekik olan bu bitki, zahter kekiği olarak da bilinmektedir.

Göçmenler bazı yemek isimlerini geldikleri yerdeki isimleriyle kullanmaya devam etmişlerdir. Örneğin mübadele ile Yunanistan’ın Makedonya Bölgesi’nden gelen göçmenlerde balkabağı ile yapılan böreğe “tikfinik” ya da “tikvenik”, kuru domateslerin suda pişirildikten sonra yağda kızartılarak sarımsakla dövülmesine

⁵⁷⁴ Ali Çakır, Bahadır Sezer, Derman Küçükaltan, **a.g.m.** s. 69-70.

“talçına”, elde açılmış yufkaların üst üste dizilerek pişirilmesinden sonra yapılan tavuk ya da patates yemeğinin üstüne ilave edilerek tekrar fırınlanmasına “kodra” (aynı böreğin soğan yemeği ile yapılmasına pomaklar kurmitnik demektedir), közlenmiş patlıcan ve biberden yapılan sarımsaklı salataya Edirne’de “mamzana”, Kırklareli’de “manca”, fırında tepsi içerisinde tavuk ya da et suyu ile pişirilmiş pilavın üstüne fırınlanmış tavuk ya da etlerin dizilip üstü kapatılarak tekrar fırınlanmasına “kapama” denilmektedir.⁵⁷⁵ Kapama sadece göçmenler arasında yaygın olmayıp Trakya’nın yerli halkı tarafından da bilinip yapılan, Balkan coğrafyasında oldukça sevilen bir ana yemektir. Özellikle mübadele ile bölgeye gelip yerleşen göçmenler arasında dinî bayramların sabahlarında tarhana çorbası, kapama ve börek ile kahvaltı etmek uzun yıllar sürdürülmüş bir gelenektir.

Tikveş’ten gelen göçmenler ile Yunanistan’ın Makedonya bölgesinden gelen mübadillerin yaygın olarak yaptıkları “yayçanık” diğer adı ile “sütlü börek” çok özel bir lezzettir. Üst üste dizilmiş yufkaların pişirilmesinin ardından üstteki yufkalar kaldırılarak böreğin arasına süt ve yumurta ile yapılan tatlı ya da tuzlu bir muhallebi dökülür. Ardından üstten alınan yufkalar muhallebinin üstüne koyulur ve börek tekrar fırına verilir.⁵⁷⁶ Daha çok Hıdırellez’de ve bayram sabahları yapılan bu börek mübadillerin ve Tikveş göçmenlerinin en sevdikleri lezzetler arasında olmakla birlikte Trakya’da diğer göçmenler ve yerli halk arasında çok fazla bilinmez.

Bayramlara özel bir diğer lezzet nohutlu ekmektir. Ekmeğin pişirilebilmesi için bayramdan önce nohutların mayalanması gerekir. Ancak göçmenler bu mayanın herkes tarafından yapılamayacağına inanır. Bu nedenle de mayalama işlemi, bu işi en iyi yaptığı bilinen ve genelde yaşlı olan kişilerce yapılır. Nohut mayası hazırlanırken seyretilmesi, konuşulması uğursuzluk sayılır ve mayanın nazarlanabileceğine inanılır. Bundan ötürü de bu işlem gizli yapılır. Maya toprak bir kapta toprağa gömülerek bekletilir. Bayramdan önceki gün nohut mayası komşulara dağıtılır. Bu mayadan yapılan nohutlu ekmekten mayayı yapan kişiye bir parça ekmek verilir. Eğer verilmezse bunun uğursuzluk getireceği ve bir sonraki yıl nohut mayasının

⁵⁷⁵ Naciye Yıldırım ile yapılan görüşme. Naciye Yıldırım’ın annesi Selanik Karacaoğlu-Nutya Köyü doğumlu mübadele göçmeni olup Edirne-Merkez’e iskân edilmiştir. Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

⁵⁷⁶ S. Balkan, **a.g.e.**, s. 83.

tutmayacağına inanılır.⁵⁷⁷ Nohutlu ekmeğin tadı oldukça lezzetli olmasının yanında ağır ve farklı bir kokusu vardır.

Aslen Balkanlara ait bir yemek olan “kaçamak”, zamanla Trakya mutfağında yerini almıştır. Mamaliga olarak da bilinmekle birlikte, mısır unu özel bir şekilde pişirildikten sonra üzerine çeşitli malzemeler ilave edilerek hazırlanır. Sıcak olarak servis edilen kaçamak, tıpkı kapama gibi Balkan coğrafyasının ortak bir yemeğidir ve Trakya’da da yaygın olarak yapılmaktadır.⁵⁷⁸ Kaçamak bazen et yemekleri ile birlikte servis edilirken, bazen üstüne pekmez ya da reçel ilave edilerek tatlı olarak sofralarda yer almakta ya da sade olarak kahvaltıda tercih edilmektedir.

Kaymaçına ve trileçe, Balkanlardan Trakya’ya, hatta tüm Türkiye’ye yayılmış tatlılardır. Trileçe Balkan tatlısı olup aslında Arnavutların Trakya’ya getirdikleri bir diğer lezzettir. Hafif, süngerimsi bir kek, üç süt karışımının kullanıldığı bir sütlü şerbet ile hazırlanan ve karamalize sosla servis edilen tatlı son yıllarda Trakya dışında da yaygınlaşmıştır.⁵⁷⁹

Boşnakların sahiplenmesine rağmen Arnavutluk, Karadağ, Makedonya göçmenlerinin de yaptıkları bir diğer tat, “palaçinka”dır. Palaçinka, Trakya’da yapılan klasik akıtmaya (krep) benzemekle birlikte içerisine koyulan reçel, marmelat ve üzerine serpilene pudra şekeri ile akıtmadan ayrılır.

Trakya’da göçmenlerin yaptıkları bir diğer hamur işi “dızlama”dır. Lutenitsa ise bazı markaların tüm Türkiye’de satılmasına vesile oldukları, “Balkan kahvaltık sosu” olarak pazarladıkları, közlenmiş biber ve patlıcandan yapılan ve özellikle kahvaltılarda yenilen bir çeşit sostur.

Bölgede yaşayan Boşnakların Trakya mutfağına kattığı bir diğer lezzet bir tür süt ürünü olan “soka”dır. Soka ismi Boşnakça’dan gelmektedir. Bölgede kullanılan diğer isimleri sütlü biber turşusu, biberli peynir ve “hatça katığı”dır.⁵⁸⁰ Aslında Boşnakların bölgeye getirdiği bir tat olmasına rağmen diğer göçmenler ve yerli halkın da sıkça yaptığı ve yemekten zevk aldığı, özellikle kışın yemeklerin yanında garnitur olarak

⁵⁷⁷ S. Balkan, **a.g.e.**, s. 84. Nohutlu ekmek bu anlatılan ritüellere uygun bir şekilde Edirne’de göçmenlerin toplu olarak yaşadıkları köy ya da mahallelerde bayramlarda hâlâ yapılmaktadır.

⁵⁷⁸ Ali Çakır, Gülsel Çiftçi, Gülay Çakır, “Trakya Turizm Rotası: Lezzet Rotası Üzerine Bir Değerlendirme”, **Journal of Tourism Studies**, 5/Special Issue 2, 2017, s. 200.

⁵⁷⁹ Ali Çakır, Gülsel Çiftçi, Gülay Çakır, **a.g.m.**, s. 197.

⁵⁸⁰ Ali Çakır, Bahadır Sezer, Derman Küçükaltan, **a.g.m.**, s. 68.

tüketilen farklı bir lezzettir. Közlenmiş yağlı biber turşusu da göçmenler arasında oldukça yaygın yapılan bir diğer turşu çeşididir.

Tekirdağ'da Bulgaristan göçmenleri arasında yapılan bir araştırma, göçmenlerin malzemeye ulaşımında sorun olmadığı sürece mutfak kültürlerini devam ettirdiklerini, ancak yerel yemekleri de yaptıklarını göstermektedir. Ayrıca Bulgaristan'ın farklı bölgelerinden gelen göçmenlerin farklı yemek alışkanlıkları olduğu da belirtilen bir diğer husustur. Hamur işlerinden kollaç, akıtma (krep), kıpana banitsa (su böreği), mamaliga, papuç topu (kaymaklı kesme erişte), pırasa böreği, dızman, pesmet, gömme, çorbalardan ise popara çorbası (sütlü ekmekli), kaşa (mısır unu çorbası), ovalama çorbası, tarna çorbası (sütlü ekmekli), sucuklu çorba, labada çorbası Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin yemek kültürlerinin bir parçasıdır.⁵⁸¹

Köylerde ve göçmenlerin toplu olarak yaşadıkları yerlerde kadınların toplanarak kışlık tarhana, erişte, kuskus, salça, kahvaltılık sos, turşu gibi hazırlıkları birlikte yapmaları, bölgede hâlâ sürdürülen bir nevi sosyalleşme ve yardımlaşma faaliyetlerindendir. Ayrıca Trakya'da göçmenler arasında yemek kültürü toplumsal ve kültürel olaylara göre de şekillenmektedir. Asker yemeği, bayram yemeği, düğün yemeği, lohusa yemeği gibi farklı sosyal etkinliklere özel yapılan yemekler vardır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi örneğin bayram sabahları geleneksel kahvaltı yerine tarhana çorbası, kapama ve börek ile geniş aileyle birlikte kahvaltı edilmesi göçmenler arasında uzun yıllar sürdürülmüş bir gelenektir. Düğün ve cenaze evine komşular ve akrabalar tarafından yemek götürülmesi, askere gidecek olan gençlerin ve yeni evli çiftlerin yemeğe alınması⁵⁸² hem Trakya'nın yerli halkı hem de göçmenler arasında halen devam ettirilen çok kıymetli âdetlerdendir.

2.6.4. Trakya'ya İskân Edilen Göçmenlerin Bölgenin Diline Etkisi

Macar Türkolog Gyula Nemeth'in yaptığı sınıflandırmaya göre Rumeli Türk ağızları batı ve doğu olmak üzere iki ana kola ayrılmaktadır. Doğu Rumeli ağızları

⁵⁸¹ Cahit Karaman-İlhan Güneş, "Bulgaristan Göçmen Mutfağının Dünü ve Bugünü", **Trakya'nın Renkli Dünyası Aşırı Memleket**, der. Tuncay Bilecen, İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, s. 290-291.

⁵⁸² Yeni evlenen çiftlerin yemeğe alınmasına Trakya'da bazı göçmen grupları arasında "gozba" denilmektedir.

Bulgaristan'ın Lom-Sofya-Samakov-Köstendil-Ege Denizi sahiline kadar uzanan hattın doğu ve güneyinde, Batı Rumeli ağızları ise Lom-Samakov hattından batıya ve Samakov-Köstendil-Makedonya hattından kuzeye doğru uzanan bölgede konuşulmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre de bugün Türkiye sınırları içerisinde yer alan Doğu Trakya ağızları, Doğu Rumeli ağızlarına dahildir. Böylece Balkanlarda konuşulan Türkçenin geniş bir hat dahilinde aslında Doğu Trakya ağızlarının bir devamı niteliğinde olduğunu görüyoruz.⁵⁸³

Janos Eckmann, Yugoslavya'nın Makedonya Bölgesi'nin İştıp Kazası'nın Ovçebolu Nahiyesi'ne bağlı bir köy olan Dinler Köyü'nde 1930 yılında doğmuş, 1958 yılında Türkiye'ye göç ederek Edirne'ye yerleşmiş göçmenlerden Muhittin Dinler ile Makedonya ağızı üzerine bir inceleme yapmıştır. Makedonya ağızını çok iyi konuşan Muhittin Dinler'in Edirne'ye yerleşmesinden kısa bir süre sonra araştırmanın yapılmış olması ise henüz yerli halkın ve diğer göçmenlerin ağızlarından etkilenmemiş olması nedeniyle önemlidir. Gyula Nemeth'in Rumeli ağızlarını Batı ve Doğu olarak ikiye ayırdığını belirtmiştik. Bu ayrıma göre Makedonya ağızları Batı grubunun içerisinde yer almaktadır. Ancak bu araştırma göstermiştir ki G. Nemeth'in Batı grubu için tespit ettiği hususiyetlerin hepsi Dinler Köyü'nde mevcut değildir. Yani esas karakteri itibari ile Batı grubundan olan Dinler ağızı bazı özellikleri ile Doğu grubuna bağlanmaktadır.⁵⁸⁴ Bu da Trakya Bölgesi'ne yerleşen Doğu ve Batı ağızlarını kullanan Balkan göçmenleri arasında aslında sanılandan daha az farklılıkların olduğunu göstermektedir.

Ahmet Günşen, Rumeli ağızlarının ya da dar anlamda Doğu Trakya ağızlarının XIV. yüzyılın ortalarından itibaren bu coğrafyaya Anadolu'dan getirilip iskân ettirilen Oğuz boy, aşiret, cemaat ve obalarının yüzyıllar içinde oluşturup yaşattığı Türk ağızlarından olduğunu ancak zamanla İstanbul ağızına, Anadolu ağızlarına göre daha yakın bir hâl aldığını belirtir. Ahmet Günşen, yine aynı çalışmada günümüzde “Doğu Trakya yerli ağızı” diye özgün bir ağız bölgesinden söz etmenin imkânsız olduğunu belirterek şöyle devam etmektedir:

⁵⁸³ Ahmet Günşen, “Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler”, **Turkish Studies**, Volume: 3/3, Spring 2008, s. 403.

⁵⁸⁴ Janos Eckmann, “Dinler (Makedonya) Türk Ağızı”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, 1960, s. 190-191.

*“Bugünkü durum olsa olsa ancak karma bir Doğu Trakya ağızı olabilir. Bu durumun en önemli nedeni ise bölgeye yapılan göçmen iskânlarıdır. Ancak yerli ağzın mı göçmen ağızları içerisinde eridiği, yoksa göçmen ağızlarının mı yerli ağız içerisinde eridiği konusunda kesin bir şey söylemek mümkün görünmese de ikinci ihtimal daha ağır basmış gibi görünmektedir.”*⁵⁸⁵

Diğer taraftan Janos Eckmann, Mecdut Mansuroğlu ile birlikte başta Edirne ve Kırklareli olmak üzere Trakya Bölgesi’nde yaşayan Balkan göçmenlerinin ağızları ile ilgili bir çalışma yapmış ve bu çalışmayı 1962 yılında “The Turkish Dialect of Edirne” ismi ile yayınlamıştır. Bu çalışmada Janos Eckmann, bölgede yerli halkın küçük bir azınlık olarak kaldığını, burada çok sayıda birbirine karışmış değişik ağızların kullanıldığını ve böyle giderse yerli ağzın göçmenlerin ağızlarının içerisinde kaybolmasının uzun zaman almayacağını belirtmiştir.⁵⁸⁶

Trakya ağızlarını incelediği bir çalışmasında Nursel Özdarendeli, ağızların kayıt altına alınmasının kültürel açıdan büyük bir kazanç olduğunu, ancak Trakya ağızları üzerine yapılan çalışmaların Trakya’nın orjinal yerli ağızlarını ne kadar yansıttığının bilinmediğini belirtmektedir. Trakya ağızları ile ilgili yapılan çalışmaların son 100 yıllık bilgi ve belgelere dayandığını, dışarıdan her ne kadar tek tip bir ağız gibi görünse de kendi içerisinde pek çok farklılığı içerdiğini belirten Nursel Özdarendeli, bu durumun en büyük nedeninin Trakya ağızlarının Balkanların çeşitli yerlerinden gelen göçmenlerin beraberlerinde getirdikleri biçimlerin ya da yabancı etnik grupların dilsel izlerinin karışımı olmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Trakya’nın yerli ağızlarının bugün nerede olduğu, Edirne’nin Osmanlı’nın başkenti olduğu dönemde Edirnelilerin konuştuğu ağzın şu anda mevcut olup olmadığını, bugün Edirne’de yaşayan ahalinin Edirne’de 300-500 yıl önce yaşayan ahalinin nesli olup olmadığı sorularına da çalışmada cevap aranmıştır. Bu bağlamda bu sorulara verilen cevaplar ise şöyledir:

“1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ile başlayan Balkan Savaşları ile daha da artan göç hareketleri ile birlikte, İstanbul ve civarına dağılmış olan o günkü Trakya Türk nüfusu, tarihî Trakya ağızları diyebileceğimiz yerli ağızları da beraberinde götürmüş olmalıdır. Dolayısıyla bugünkü ağızlar, büyük ölçüde Osmanlı-Rus Savaşı ile tetiklenen ve 1989’a kadar süren irili ufaklı göçlerin oluşturduğu tabloya dayalı olarak şekillenen son 100-150 yıldır oluşmuş ağızlardır. Bu etnik çeşitlilik bakımından Trakya ağızlarına “Balkan diyaletikleri müzesi” demek çok da yerinde bir tabir olacaktır. Her ne kadar Balkan göçleri sebebiyle yerli Trakya

⁵⁸⁵ Ahmet Günşen, “Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler”, s. 464.

⁵⁸⁶ Janos Eckmann, “Edirne Ağızı”, çev. Oğuzhan Durmuş, **İlmi Araştırmalar**, S. 18, 2004, s. 135-136.

ağızlarının orjinal biçimini kaybettiğini söylesek de Trakya ağızlarının Oğuz karakterini yansıttığı kesindir.”⁵⁸⁷

Levent Doğan, Doğu Trakya ağızlarının Gacal, Dağlı, Pomak ve göçmen ağızlarından oluştuğunu ve bu ağızların sınırlarını belirlemenin yetersiz çalışmalar nedeniyle çok zor olduğunu belirtmiştir. Çalışmada Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne’de yaşayan Yunanistan, Bulgaristan, Romanya göçmenleri, Pomaklar, Dağlılar, Yörükler, Gacallar ve Tatarlar incelenmiş, göçmen ve yerli ağızların hangi sınırlar çerçevesinde ayrıldığına tespitinin çok zor olduğu belirtilmiştir. Günümüzde ise yerli ve göçmen ağızlarının standart Türkçeye yakın, müşterek bir ağıza dönüştüğü, ileriki dönemlerde ise bu müşterek ağızların tamamen ortadan kalkacağı ve yerini standart Türkçe’ye bırakacağı belirtilmiştir.⁵⁸⁸

Selahattin Olcay 1966 yılında yayınladığı, “*Doğu Trakya Yerli Halkının Ağzı*” isimli çalışmasında Tekirdağ, Edirne, Kırklareli’de yaptığı saha araştırmalarında karşılaştığı en büyük zorluğun az sayıda olan yerli halkı bulmak olduğunu belirtmiştir. Doğu Trakya yerli halkı kendini “Gacal” olarak tanımlarken göçmenleri “gelme” olarak adlandırmaktadır. Aslında bu “gelme” terimi aşağılama da barındırmaktadır. Gacal kelimesinin Türk Dil Kurumu’nun yayınladığı “Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi”nde geçmekte olduğunu ve burada “yerli, göçmen olmayan” anlamında kullanıldığını belirten Selahattin Olcay, ayrıca D. G. Gadzanov’dan naklen T. Kowalski’nin, Bulgar araştırmacıların Deliorman Türklerini de Gacal adı ile andığını yazdığını belirtmektedir. Son olarak Selahattin Olcay, Doğu Trakya’da yaptığı incelemelerin sonucunda, bölgede yerli ağzın kendi özelliklerinden uzaklaşma yolunda olduğunu, bunun en önemli nedeninin ise radyo, televizyon, basın ve ulaşımın gün geçtikçe daha çok gelişmesinde ve bu sürecinde etkileşimi gün geçtikçe daha da arttırmasında aramak gerektiğini tespit etmektedir.⁵⁸⁹

Edirne ve Edirne’ye bağlı köylerde yapılan bir başka saha çalışması üzerine hazırlanan “Edirne Ağzı” isimli çalışmada, özellikle köylerde yaşayanların hemen hemen hepsinin göçmen oldukları, yerlilere bazı yerlerde Gacal, bazı yerlerde ise Yörük

⁵⁸⁷ Nursel Özdarendeli, “Trakya Ağızları”, **Trakya’nın Renkli Dünyası Aşrı Memleket**, der. Tuncay Bilecen-İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, s. 275-276.

⁵⁸⁸ Levent Doğan, “Doğu Trakya Ağızlarında Uzun Ünlüler”, **Turkish Studies**, Volume: 3/3 Spring 2008, s. 731-756

⁵⁸⁹ Selahattin Olcay, **Doğu Trakya Yerli Ağzı**, Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara 1966, s. 5-6-10.

denildiği, ancak kendini yerli olarak tanımlayan kişilerin de çoğunlukla konuşma sırasında 93 Harbi ya da Balkan Savaşlarından sonra şehre gelip yerleştiklerini belirttikleri ifade edilmiştir. Dolayısıyla çoğu zaman 93 Harbi ile Balkan Savaşları arasında bölgeye yerleşen göçmenler kendilerini “yerli” olarak değerlendirmiş, Mübadeleden itibaren iskân edilenler ise muhacir olarak adlandırılmıştır. Çalışmada ayrıca Edirne’de farklı toplulukların ağızları arasında bazı farklılıklar olsa da bu farkların iyice azalmış olduğu, insanların birbirleri ile olan temasları arttıkça ağız özelliklerinin ve farklılıkların kaybolmaya başladığı ve gün geçtikçe konuşma dilinin yazı diline yaklaşmaya başladığı belirtilmiştir.⁵⁹⁰

Cevat Geray’ın göçmenler ile ilgili yaptığı çalışmalara göre 1923-1960 yılları arasında Edirne’ye 84.946, Tekirdağ’a 83.329 ve Kırklareli’ne de 69.402 göçmen iskân edilmiştir. Böylece Edirne nüfus artışının %71,3’ünü, Tekirdağ %57,8’ini ve Kırklareli’de %52,1’ini göçmenler sayesinde elde etmiştir.⁵⁹¹ Ancak bu araştırma sadece Cumhuriyet dönemini kapsamaktadır. 1881-1882 ve 1893 Edirne Vilayet Salnamesi’ne göre, bu tarihlerde Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ’ın Müslüman nüfusunun toplamı 195.264’tür.⁵⁹² Kaldı ki biz Edirne Vilayeti sınırları içerisinde yaşayan Müslüman nüfusun bir kısmının Balkan Savaşları sırasında ve sonrasında göç ettiğini biliyoruz.⁵⁹³ Müslüman nüfus bölgeden göç ederken, 1912-1920 yılları arasında bölgeye 132.500 kişi⁵⁹⁴, 1921-1929 tarihleri arasında 121.455 kişi⁵⁹⁵, 1934-1938 yılları arasında ise 75.031 Balkan göçmeni iskân edilmiştir.⁵⁹⁶ Böylece 1912-1938 yılları arasında bölgeye iskân edilen göçmenlerin sayısı 328.986 ile bölgedeki yerli nüfusun sayıca çok üstüne çıkmıştır. Dolayısıyla bu rakamlar dikkate alındığında göçmenler bölgede nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Böyle olunca da Janos Eckmann’ın Trakya’da yerli halkın bölgede azınlık olarak kaldığı ve göçmenler lehine yerli ağzın giderek kaybolacağı yönündeki görüşlerinde haklı olduğu düşüncesi oluşmaktadır. Ancak burada önemli olan bir diğer husus göçmenlerin tek bir yerden gelmemiş olmasıdır. Trakya Bölgesi’ne 1923-1960 yılları arasında iskân edilen

⁵⁹⁰ Erol Yaş, **a.g.e.**, s. 5.

⁵⁹¹ Cevat Geray, “Türkiye’de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi”, s. 19.

⁵⁹² Kaya Göktepe, **a.g.m.**, s. 227.

⁵⁹³ Ahmet Halaçoğlu, Balkan Harbi’ni müteakip Trakya’dan göç eden Müslümanların sayısını 180.883 olarak vermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Halaçoğlu, **a.g.e.**, s. 93.

⁵⁹⁴ Justin McCarthy, **a.g.e.**, s. 181.

⁵⁹⁵ **1930 İstatistik Yıllığı**, C. III, S. 101.

⁵⁹⁶ **1939 Trakya İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 190.

göçmenlerin neredeyse tamamına yakını Bulgaristan, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya'dan gelmiştir. Dolayısıyla aslında dil ve ağız konusunda aralarında farklılıklar vardır. Bölgede yaptığımız mülakatlarda gördük ki bölgeye yerleşen göçmenlerden Pomaklar, Boşnaklar, Arnavutlar ve mübadele ile Yunanistan'ın Makedonya bölgesinden gelenler arasında Türkçe'yi hiç bilmeyenler de vardır. Bu kişiler muhtemelen yerli ağzın ve göçmenlerin kullandıkları ağızların etkisinde kalarak Türkçe'yi öğrenmişler, dolayısıyla hem bölgenin yerli halkının hem de yeni sakinleri olan göçmenlerin etkisinde kalmışlardır. Kitle iletişim araçlarının ve ulaşımın oldukça geliştiği günümüzde ise bu farklılıklar gün geçtikçe kaybolmaya yüz tutmuştur.

2.6.5. Trakya Ekonomisi ve Çalışma Hayatına Göçmenlerin Katkısı

Balkan Savaşlarından önce Trakya'nın kasaba ve köylerinde yaşayan Rum ve Bulgar nüfusunun kasabada yaşayan kesimi san'at ve ticaretle, köylerde yaşayan kesimi ise ziraatle iştigal ediyordu. Balkan Savaşlarından sonra Bulgarların Bulgaristan'a, Lozan Antlaşması'ndan önce ve sonra da bölgede kalan Rumların Yunanistan'a gitmesi ile Trakya Bölgesi'nde ekonomik açıdan ciddi bir boşluk olmuştur. 1935 yılına kadar Balkanlardan gelip bölgeye iskân edilen göçmenlerin % 95'inin çiftçi olması sebebiyle⁵⁹⁷ ziraî açıdan bu boşluğu kısa sürede doldurduklarını görüyoruz. Ancak gelen göçmenlerin mallarını geldikleri yerlerde bırakmaları ve sermaye olarak kullanabilecek bir birikimlerinin olmaması ticarî açıdan bölgede bir boşluk oluşturmıştır. Bu boşluğu da daha çok bölgedeki Museviler doldurmuştur.

Murat Koraltürk'ün incelediği 1924-1925 Türk Ticaret Salnamesi'ne göre Edirne'de bu yıllarda modern anlamda sanayinin izlerini bulmak pek mümkün değildir. Sanayi kuruluşu olarak nitelendirilebilecek işletmeler ise bölgenin zirai üretimi ve ürünleri ile yakından ilgili olmuştur. Bu nedenle kentte sanayi tesisi olarak nitelendirilebilecek işletmelerin başında un fabrikaları ve değirmenler gelmiştir. 1926-1927 tarihli Devlet Salnamelerine göre Edirne'de kayıtlı beş adet un fabrikası vardır. Bu fabrikalar üretim kapasiteleri göz önüne alındığında ise oldukça küçük kapasiteli işletmeler oldukları görülmektedir. Aynı salnamede şehirde bu tarihte un fabrikalarının dışında bir

⁵⁹⁷ BCA, 030. 10. 72. 475. 2.

konserve, iki yapağı fabrikası, bir değirmen, iki torna atölyesi, bir buz fabrikası, altı adet araba imalathanesi olduğu belirtilmektedir. 1928 yılına gelindiğinde şehirde un fabrikalarının sayısı 13'e çıkarken, bir buz, üç araba, bir tarım aletleri, iki susamyağı ve tahin, üç yapağı tarama, bir konserve fabrikası, iki dökümhane, sekiz değirmen, ve yirmisekiz yağhane mevcuttur.⁵⁹⁸

Bu dönemde Edirne'de sanayi işletmeleri arasında sayılan 28 yağhanenin, bugün Trakya'da yaygın olarak görülen ayçiçek değil, susam işleyen yağhaneler olması ilginçtir. Edirne'deki göçmen aileler ile yaptığımız mülakatlarda eskiden sıvı yağa “şırlan yağ” dediklerini, ancak bu yağın ayçiçek değil susamdan elde edildiğini daha sonra ayçiçek yağının yavaş yavaş bu yağın yerini almaya başlaması ile bu terimi bir süre daha “sıvı yağ”ların tamamını karşılar şekilde kullanmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir.⁵⁹⁹

14 Haziran 1925 tarihinde 500.000 lira sermayeli özel bir girişim olarak kurulan İstanbul ve Trakya Şeker Fabrikaları Türk Anonim Şirketi (İTŞFTAŞ) tarafından 21 Haziran 1925 tarihinde kurulan Alpulu Şeker Fabrikası, kısa sürede bölgenin en kıymetli fabrikalarından biri hâline gelmiştir. Bir çok muafiyet ve imtiyaz ile koruma altına alınan fabrika, 25 yıl süreyle İstanbul, Çatalca, Tekirdağ, Kırklareli, Babaeski, Çorlu'da yeni şeker fabrikalarının kurulmasına yasak getirilmesi ile de korunmuştur. İTŞFTAŞ'ın kurucuları arasında Trakya'nın tanınmış işadamları ve fabrikatörleri ile bölgenin milletvekilleri yer almış, şirketin başına da Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti önderleri ile Ankara Hükümeti arasındaki ilişkileri sağlayan, Trakya'nın kurtarılmasında önemli rol oynayan Cumhuriyet'in ilk İktisat Bakanı Şakir Kesebir getirilmiştir.⁶⁰⁰

Alpulu Şeker Fabrikası'nın bölgede yapılmasının en önemli nedenleri arasında ulaşım olanakları, pancar ekimine uygun tarım arazilerinin genişliği ve işgücü gibi unsurlar gelmektedir. Ancak fabrikanın bölgede yapılmasının çok önemli bir nedeni daha

⁵⁹⁸ Murat Koraltürk, **Erken Cumhuriyet Döneminde Ekonominin Türkleştirilmesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, s. 194-195.

⁵⁹⁹ Naciye Yıldırım, Lale Korkmaz İle Yapılan Görüşme, Görüşme Tarihi: 15 Kasım 2019, Görüşme Yeri: Edirne.

⁶⁰⁰ Hüsnü Tekeşin, “Cumhuriyet'in İlk Ekonomik Kurumlarından Alpulu Şeker Fabrikası'nın Türkiye'nin Ekonomik ve Sosyal Yaşamına Katkıları”, **Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu**, C: I, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2017, s. 749-752.

vardır. Bu da Cumhuriyet'in ilk yıllarında yoğun bir göçmen iskânının yapıldığı ve yeni göçmen iskânlarının planlandığı Trakya ekonomisini göçmenlerin bölgeden ayrılmalarını önlemek için güçlendirmektir. Fabrikanın teknik sorumlusu Kâzım Taşkent ve fabrikanın ziraat işlerini yöneten Şefik Bakay, Alpullu'ya şeker fabrikasının kurulması düşüncesinin Trakya'dan göç etmeye başlayan Pomaklar ve diğer göçmenleri bölgeye bağlamak ve devletin bölgeyi önemseydiğini gösterip göçmenlere güven duygusu vermek amacını taşıdığını belirtmişlerdir. Öyle de olmuştur. 1926 yılında 3.477 ton pancarın işlendiği fabrikada 1929 yılında 31.772 tona, 1930'da 57.561 tondan 1931'de 105.020 tona ulaşmıştır. 1927 yılında 3.000 olan çiftçi sayısı, 1932'de 10.311 olmuştur. 1933 yılında fabrika, köylü ve pancar üreticisine 4.125.000, vergilere 1.830.861, memur ve işçisine 1.572.637, nakliyat ve demiryoluna 710.706, hissedarlarına 450.000, yoksul cemiyetlerine 31.743 lira ödeme yapmıştır. Bunun dışında şeker pancarı küspesinin hayvan yemi olarak kullanılmasının bölge hayvancılığı üzerinde de olumlu etkisi olmuştur.⁶⁰¹

Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1930'lu yılların sonlarına kadar Trakya sanayisi un, nebati yağ, şeker gibi zirai ürünlere büyük oranda bağımlı kalmıştır. Bu bağlamda ekilen tarım arazilerinin önemi her geçen gün artmıştır. Sadece Tekirdağ ve Kırklareli'ne 1935-1938 yılları arasında iskân edilen göçmenlerden kayıtlarını incelediğimiz 7.055 aileden 6.369'unun geçimini çiftçilikle sağlaması, çiftçilik dışında bir meslekten geçimini sağlayan aile reislerinin sayısının ise 686 olması, bu dönemde bölgedeki zirai ürünler sanayisine ve genel olarak çiftçiliğe göçmenlerin katkısının ne kadar önemli olduğunu da göstermektedir. Aşağıdaki tabloda 1933-1938 yılları arasında Trakya Bölgesi'nde ekilen tarım arazilerinin miktarı verilmektedir. Özellikle hububatta neredeyse iki katına varan artışlarda bu dönemde ve öncesinde bölgeye iskân edilen göçmenlerin katkısı yadsınamaz.

⁶⁰¹ Hüsnü Tekeşin, **a.g.m.**, s. 752, 757-758.

Tablo 135. 1933-1938 Yılları Arasında Trakya’da Ekilen Tarım Arazileri⁶⁰²

HUBUBAT (EKİLEN-HEKTAR)						
	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Edirne	69.572	71.883	78.994	119.682	108.667	111.806
Kırklareli	55.991	32.904	63.718	92.168	93.313	99.623
Tekirdağ	74.167	74.946	77.167	162.106	130.350	141.977
BAKLİYAT (EKİLEN-HEKTAR)						
	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Edirne	2.320	2.124	2.569	6.102	2.847	2.607
Kırklareli	610	638	2.700	2.517	2.027	1.602
Tekirdağ	1.281	1.297	2.698	2.744	2.129	2.836
SİNAİ NEBATLAR (EKİLEN-HEKTAR)						
	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Edirne	4.822	8.384	9.889	20.636	15.509	11.864
Kırklareli	7.079	486	8.267	8.901	7.029	7.287
Tekirdağ	3.095	2.061	1.320	11.061	9.696	9.951
Toplam	218.937	194.723	247.322	425.917	371.567	389.553

Sınaî ve bakliyat ürünlerinin ekim alanlarının tercihe göre yıllık olarak değişmesi mümkünken, halkın temel gıda maddesi olan hububat tüm ülkenin ihtiyacının karşılaması ve gerekirse ihtiyat amaçlı stoklanması gereken ürünler arasındadır. Yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi Edirne’nin 1933 yılı ekilen hububat miktarı 69.572 hektarken, bu rakam 1938 yılında 111.806’ya çıkmıştır. Kırklareli’de yine aynı tarihlerde bu rakamlar, 55.991 hektardan 99.623’e, Tekirdağ’da 74.167 hektardan 141.977’ye çıkmıştır. 1935-1938 yılları arasında muhacir kayıt defterlerinden kayıtlarını incelediğimiz Tekirdağ ve Kırklareli’ye iskân edilen ailelerden 6.369 ailenin reisi mesleğini çiftçi olarak belirtmiştir. Kaldı ki bu sayı sadece aile reislerinin sayısıdır. Çiftçiliğin tüm aile bireyleri ile yapılan bir meslek olduğunu gözönüne aldığımızda bu sayı daha da artmakta ve ekilen tarım arazilerinin artışında sadece 1935-1938 yılları arasında iskân edilen göçmenlerin rolünün dahi ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir.

Trakya’da bu dönemde tarım ürünlerindeki artışın bir diğer sebebi göçmenlere dağıtılan ekilebilir arazilerdir. Sahipsiz topraklardan ve hazine mülkü arazilerden göçmenlere yapılan tevziin dışında, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâleti 1935-1939 tarihleri arasında bölgede bulunan 15 adet ve toplam 295.248 dekar çiftliği satın alıp göçmenlere dağıtmıştır.⁶⁰³

⁶⁰² 1939 Trakya İstatistik Yıllığı, C. II, s. 96-98.

⁶⁰³ BCA, 030. 10. 81. 531. 20.

1935 tarihli Trakya Umumi Mufettişliği'nin raporuna göre bu dönemde bölgenin ekonomisinin gelişmesindeki en büyük engel olarak Şark Demiryolları Şirketi görülür. Trakya ziraatını olumsuz etkileyen bu yabancı şirket uyguladığı yüksek tarife nedeniyle başta sebze ve meyveler olmak üzere bölgede yetişen ürünlerin iç pazarlara ve tüketiciye ulaşamamasının ve bölge halkının onca emeğinin çürüyüp gitmesinin nedeni olarak görülür. Ayrıca bu durum yetiştirdiği ürünleri sevk edemeyeceğini düşünen Trakya çiftçisini, potansiyelin oldukça altında sadece bölgeye yetecek kadar üretim yapmaya sevk etmektedir. Bu dönemde söz konusu demiryollarının, Devlet Demiryolları idaresine geçmesi Trakya ekonomisi için son derece acil ve önemli görülmüştür.⁶⁰⁴ Bu bağlamda 25 Aralık 1936 tarihinde bir sözleşme ile 6 milyon lira karşılığında Rumeli demiryolları millileştirilmiş⁶⁰⁵ ve Trakya ekonomisinin gelişmesinde en büyük engel olarak görülen bu sorun çözülmüştür.

Demiryolları tarifesinin yüksek olmasının yanı sıra bölgede bulunan askerlerin buğday ihtiyacının da yeterli miktarda gluten içermediği gerekçesi ile bu dönemde İstanbul'dan karşılanması Trakya çiftçisini olumsuz etkilemiştir. Ancak Trakya buğdaylarına yapılan yeni tahlillerde istenilen besin değerlerinin karşılanması ile Üçüncü Kolordu'ya mensup kıtaat buğday ihtiyacını Trakya'dan karşılamaya karar vermiştir. Bu da bölgede yetiştirilen buğdayların daha iyi fiyatla alıcı bulması ile sonuçlanmıştır.⁶⁰⁶

Trakya Bölgesi'nde yaygın olarak yapılan bağcılık, meyvecilik, arıcılık ve tavukçuluk bölgede yaşanan işgaller ve hastalıklar nedeniyle ekonomik değerini kaybetmiş ancak bu alanlar bölgede gelişmeye müsait olduğundan 1930'lu yıllarda yeniden ihya edilmeye uğraşılmıştır. Trakya'nın başlıca ihraç ürünü olan peynircilik ise Mübadele'den sonra bölgedeki Müslüman olmayan unsurların elinde kalmış ve sütlerin yarı yağı alınarak üretim yapılmaya başlandığından Edirne peyniri dış pazarlardaki önemini kaybetmiştir. Bu durumun düzeltilmesi için bir talimatname hazırlanarak 1935 yılında tatbik edilmeye başlanmış ve peynir imalatı sıkı kontrol altına alınmıştır.⁶⁰⁷

⁶⁰⁴ **BCA**, 030. 10. 72. 475. 2.

⁶⁰⁵ Vahdettin Engin, Rumeli Demiryolu, **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, C: 35, İstanbul, 2005, s. 237.

⁶⁰⁶ **BCA**, 030. 10. 72. 475. 2.

⁶⁰⁷ **BCA**, 030. 10. 72. 475. 2.

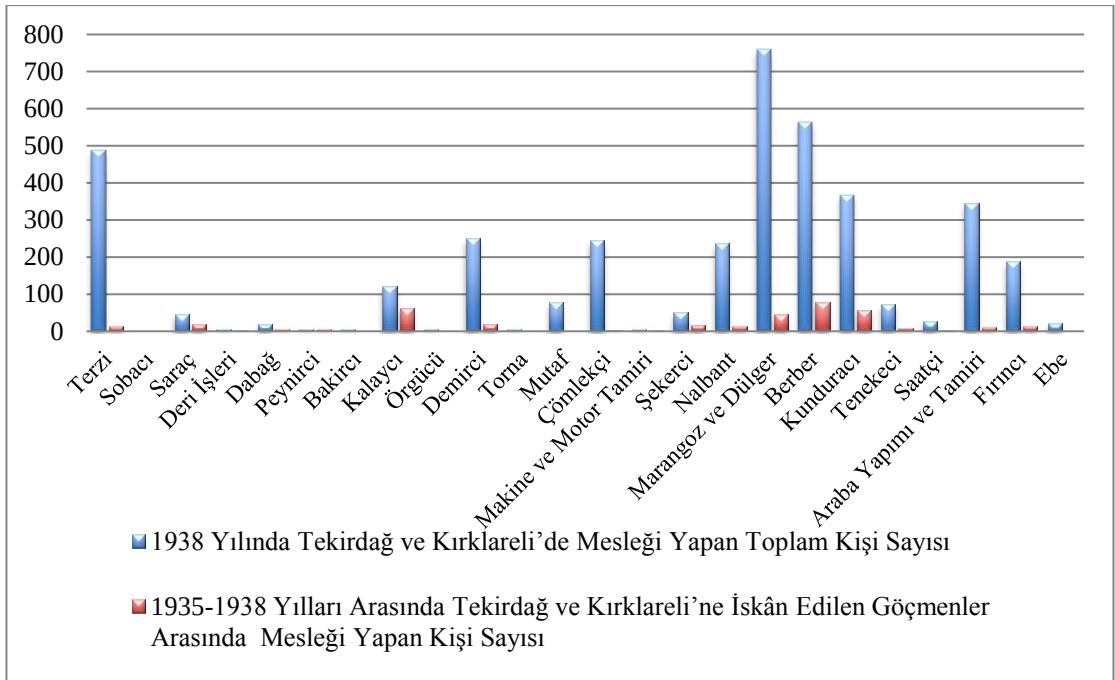
1935-1938 yılları arasında Tekirdağ ve Kırklareli'ne yerleşen göçmenler arasında 6.369 aile reisinin çiftçilikle geçimini sağlamasının yanında, daha önce ayrıntılı olarak verdiğimiz diğer meslek kollarında çalışan kişilerin sayısı oldukça azdır. Ancak bu sayılar az olmakla birlikte bölgede genel olarak çiftçilik dışında bir mesleğe sahip olan kişi sayısının da az olması sebebiyle çok kıymetlidir. Aşağıdaki tablo ve grafikten de görülebileceği gibi Tekirdağ ve Kırklareli'de bu dönemde bazı meslekler ile meşgul olan sadece 4-5 kişi vardır. Dolayısıyla ilave bir kişi bile çok önemli bir hâle gelmektedir. Kaldı ki biz sadece 1935-1938 yılları arasında muhacir esas kayıt defterlerinden tespit edebildiğimiz meslekleri aşağıdaki tabloya dahil ettik. 1938 yılı itibari ile söz konusu meslekleri iştigal eden bu kişilerin içerisinde 1935 öncesi iskân edilmiş göçmenlerden de olması kuvvetle muhtemeldir.

Tablo 136. 1938 Yılında Tekirdağ ve Kırklareli'de Bazı Meslekler ile İştigal Olan Toplam Kişi Sayısı ve Bunların İçerisinde 1935-1938 Yılları Arasında İskân Edilen Göçmenlerin Sayısı⁶⁰⁸

Meslek	1938 Yılında Tekirdağ ve Kırklareli'de Bu Mesleği Yapan Toplam Kişi Sayısı	1935-1938 Yılları Arasında Tekirdağ ve Kırklareli'ne Yerleşenler Arasında Bu Mesleği Yapan Kişi Sayısı	Yüzdesi %
Terzi	488	14	2,8
Sobacı	1	1	100
Saraç	45	20	44,4
Deri İşleri	6	2	33,3
Dabağ	20	6	30
Peynirci	5	5	100
Bakırcı	5	1	20
Kalaycı	121	63	52
Örgücü	5	1	20
Demirci	251	20	7,9
Tornacı	4	1	25
Mutaf	77	1	1,2
Çömlekçi	244	3	1,2

⁶⁰⁸ Tablo ve grafik daha önce ayrıntı olarak verdiğimiz muhacir kayıt defterlerinden derlediğimiz 1935-1938 yılları arasında Kırklareli ve Tekirdağ'a iskân olunan göçmenlerin verileri ile **1939 Trakya İstatistik Yıllığı**, C. II, s. 159-160-188'deki veriler karşılaştırılarak oluşturulmuştur ve iskân edilen göçmenlerden sadece aile reisleri hesaplamalara dahil edilmiştir. Göçmenlerin meslekleri ile ilgili bilgiler, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200, nolu defterlerden elde edilmiştir.

Meslek	1938 Yılında Tekirdağ ve Kırklareli’de Bu Mesleği Yapan Toplam Kişi Sayısı	1935-1938 Yılları Arasında Tekirdağ ve Kırklareli’ne Yerleşenler Arasında Bu Mesleği Yapan Kişi Sayısı	Yüzdesi %
Makine ve Motor Tamiri	6	2	33,3
Şekerci	51	17	33,3
Nalbant	237	13	5,4
Marangoz ve Dülger	759	45	5,9
Berber	564	78	13,8
Kunduracı	368	56	15,2
Tenekeci	72	8	11,1
Saatçi	27	2	7,4
Araba Yapımı ve Tamiri	346	10	2,8
Fırıncı	187	13	6,9
Ebe	21	1	4,7

Şekil 3. 1938 Yılında Tekirdağ ve Kırklareli’de Bazı Meslekler ile İştigal Olan Toplam Kişi Sayısı ve Bunların İçerisinde 1935-1938 Yılları Arasında İskân Edilen Göçmenlerin Oranı

Yukarıdaki tablodan da görüleceği gibi bu tarihler arasında Tekirdağ ve Kırklareli’de toplam ebe sayısı 21’dir. Edirne için de durum çok farklı değildir. 1934 yılında Edirne’de 8 ebe varken bu sayı 1938’de ancak 10’a çıkmıştır. Ayrıca Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ’da toplam 7 hemşire vardır. Doktor sayısı ise 1934 yılında Edirne’de 22, 1938 yılında 26; Kırklareli’de 1934 yılında 12, 1938’de 13; Tekirdağ’da 1934 yılında 14, 1938 yılında 16’dır.⁶⁰⁹ Ratip Kazancıgil 1885-1886 Edirne Vilayet Salnamesi’ne

⁶⁰⁹ 1939 Trakya İstatistik Yıllığı, C. II, s. 188.

göre Edirne’de eczanelerin ve eczanede çalışan hekimlerin tamamının gayrimüslimlerden oluştuğunu, ayrıca 1888-1889 yılı Vilayet Salnamesi’ne göre de belediye hekimi hariç tüm hekim, ebe ve eczacıların gayrimüslim olduğunu belirtmiştir.⁶¹⁰ Dolayısıyla bölgeden gayrimüslümlerin ayrılması ile sağlık alanında da ciddi bir boşluk ortaya çıkmıştır. Bölgeye yerleştirilen göçmenler de bu boşluğu en azından 1938 yılına kadar yeteri kadar dolduramamıştır.

Yukarıda tablo ve grafikte gösterilen meslekler dışında 1935-1938 yıllarında Kırklareli ve Tekirdağ’a iskân edilen diğer göçmenlerin aile reislerinin mesleklerini gösterir tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 137. 1935-1938 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ ve Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo⁶¹¹

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	32	Davulcu	1	Kasap	15	Sebzeci	1
Aşçı	10	Değirmenci	2	Katip	1	Şöför	6
Bağcı	9	Duvarcı	3	Keresteci	1	Sünnetçi	1
Bahçıvan	14	Dövençi	2	Kiremitçi	15	Sütçü	2
Bakkal	13	Elektrikçi	1	Kürkçü	1	Taş Ustası	1
Balıkçı	1	Esnaf	6	Lağımçı	1	Tüccar	3
Baltacı	1	Ev İşi	9	Leblebici	2	Tütüncü	8
Bıçakçı	4	Fotoğrafçı	1	Limonatacı	1	Yağcı	1
Börekçi	2	Gazeteci	1	Makasçı	1	Yemenici	3
Boyacı	9	Gemici	1	Makinist	7	Yumurtacı	8
Cambaz	2	Gocukçu	1	Mandıracı	4	Zahireci	2
Camcı ve Şişeci	1	Haşlamacı	1	Memur	5	Zurnacı	1
Çilingir	5	Kahveci	7	Muallim	33		
Çoban	5	Karyolacı	1	Satıcı	3		

⁶¹⁰ Ratip Kazancıgil, **Edirne’nin Sağlık ve Sosyal Yardım Tarihi 1361-2008**, C. I, Trakya Üniversitesi Yayınları, Edirne, 1996, s. 96-101.

⁶¹¹ **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 81; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 188; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 190; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 193; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 199; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 200.

Her iki tablo gözönüne alındığında 1935-1938 yılları arasında Tekirdağ ve Kırklareli'ne yerleşen göçmenler arasında çiftçilerden sonra en kalabalık meslek grubu 78 kişi ile berberlerdir. Bunu 63 kişi ile kalaycılar, 56 kişi ile kunduracılar, 45 kişi ile marangoz ve dülgerler, 33 kişi ile muallimler, 32 kişi ile ameleler, 20 kişi ile demirciler ve yine 20 kişi ile saraçlar takip etmektedir. Özellikle muallimlerin altıncı sırada olması son derece önemlidir. Ayrıca göçmenlerden bazılarının muhacir kayıt defterlerine mesleklerini çiftçi olarak kayıt ettirirken açıklamalar kısmına ikinci bir meslek daha ilave ettirdiklerini ya da meslekler sütununa iki meslek yazdırdıklarını da belirtmekte fayda var. Bu durumun “tarım arazisi alamam” korkusuyla ortaya çıkmış olması muhtemeldir. Ancak bunların sayıları çok fazla değildir. Dolayısıyla bölgeye iskân edilen göçmenler, tarım dışı alanlarda bölgenin ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamış olsalar bile, ilave her bir kişinin bölge ekonomisine sağladığı fayda çok kıymetli olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA VE SONRASINDA TRAKYA BÖLGESİ'NE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER (1939-1949)

3.1. II. DÜNYA SAVAŞI'NIN BAŞLAMASI VE BALKANLARA YAYILMASI

II. Dünya Savaşı'nın çıkış nedenini uluslararası düzeni revizyonist politikalar ile yeniden şekillendiren I. Dünya Savaşı ve ortaya çıkardığı yeni düzende aramak gerekir. I. Dünya Savaşı sonrası uluslararası düzen, Almanya ve SSCB'nin kabul edemeyeceği şekilde değiştirilmiş, her iki ülke de kendi milliyetlerinden olan insanların sınırlarının dışında başka ülkelerde yaşamasına katlanmak zorunda kalmıştır. Özellikle çoğunluğu Almanlardan oluşan Alsace Loren'in Fransa'ya kaybı, yine ciddi bir Alman nüfusunun Polonya ve Çekoslovakya sınırlarında kalması imparatorluk geleneği olan Almanlar için kabul edilemez bir durum ortaya çıkarmıştır. Benzer bir durum SSCB için de geçerli olmuş, bu duruma ilaveten de SSCB'de yaşanan Bolşevik Devrimi'ne Avrupa ülkelerinin şüpheyile yaklaşması ve Sovyetler'i uluslararası siyasi düzenin dışında tutma çabaları bu ülkeyi daha da saldırganlaştırmıştır.⁶¹² I. Dünya Savaşı'ndan mutsuz ayrılan bir başka ülke olan İtalya ise kömür başta olmak üzere endüstrileşmesine yetecek hammaddeye sahip olamadığı gibi gözü İngiltere ve Fransa'nın Kuzey Afrika'daki sömürgelerinde kalmıştır.

İtalya 10 Haziran 1940 tarihinde Fransa'ya savaş ilan ederek II. Dünya Savaşı'na girmiş, Doğu ve Kuzey Afrika cephelerinin yanı sıra Doğu Akdeniz'de Yunanistan ve Girit'i de alarak Süveyş'i üç cepheden çevirmek istemiş, bu hedefe ulaşmak için de⁶¹³

⁶¹² Barbara Jelavich, **a.g.e.**, s. 204.

⁶¹³ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, Kronik Yayınları, İstanbul, 2018, s. 283.

önce 1939 yılının Nisan ayında Arnavutluk'u işgal etmiştir. Arnavutluk Kralı Zogu⁶¹⁴ halkını işgale karşı direnişe çağırmış, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerden de bu işgale izin vermemelerini istemiştir. Kralın beklentileri gerçekleşmeyince Zogu yurt dışına kaçmış⁶¹⁵ yerine de İtalyan kraliyet ailesinden III. Victor Emmanuel kral yapılmış, 23 Nisan 1939'da ise Arnavutluk Faşist Partisi ülkedeki tek yasal siyasi örgüt olarak kurulmuştur. 28 Ekim 1940 tarihinde İtalya'nın Yunanistan'ı istilasına başlamış, 6 Nisan 1941 tarihinde ise bu sefer Alman birlikleri Yugoslavya ve Yunanistan'ı işgal etmiştir. Balkan Harbi ve Londra Konferansı'nda kaybedilen Kosova'nın büyük kısmı 12 Nisan 1941'de Arnavutluk ile birleşmiştir. Bu birleşmede Batı Makedonya ile Karadağ'dan bazı şehirler de yer almış, Haziran ayına gelindiğinde ise Mussolini Büyük Arnavutluk'u ilan etmiştir.⁶¹⁶

II. Dünya Savaşı'ndan büyük yaralar alan Balkan coğrafyasındaki bir diğer ülke, aynı zamanda Arnavutluk ile sınırı da olan Yunanistan'dır. Yukarıda da değindiğimiz gibi İtalya'nın Arnavutluk'u işgali ile İtalyan birlikleri Yunanistan'ın sınırına kadar gelmiş, 28 Ekim 1940'ta ise Yunanistan'a bir ultimatoma veren İtalya, Yunan limanlarının kendisine bırakılmasını ve Yunanistan'ın İtalya'nın istediği şekilde görece tarafsız bir politika izlemesini istemiştir. Ultimatoma Yunanistan tarafından reddedilmesi ile de İtalyan-Yunan Savaşı başlamıştır.⁶¹⁷ İngiltere ve Fransa 1939 yılının Nisan ayında yabancı bir gücün saldırısına uğraması durumunda Yunanistan'a askerî destek garantisi vermiş, ancak Yunanistan İtalya'nın bu saldırılarını püskürtmek için ciddi bir askerî yardıma ihtiyaç duymamış, Yunanlılar Mussolini'nin birliklerini hızla Arnavutluk sınırına geri püskürtmüşlerdir.⁶¹⁸ Böylece bu savaş İtalya için tam bir başarısızlık olmuş, Yunan kuvvetleri 10 Kasım'da karşı taarruza geçerek Arnavutluk topraklarına girmiştir.

⁶¹⁴ Kral Zogu'nun hayatı ve siyasi kişiliği ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bernd J. Fischer, **King Zog and The Struggle for Stability in Albania**, East European Monographs, Bradenton United States, 1984.

⁶¹⁵ II. Dünya Savaşı'nda Arnavutluk'un işgallere karşı direnişi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bernd Jürgen Fischer, **Albania at War 1939-1945**, Hurst&Company, London 1999.

⁶¹⁶ Robert Elsie, **Historical Dictionary Albania**, The Scarecrow Press, Lanham-Toronto-Plymouth, UK 2010, p. XXXVI.

⁶¹⁷ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Yayınları, Ankara 2003, s. 143.

⁶¹⁸ Craig Stocking and Eleanor Hancock, **Swastika Over The Acropolis Re-Interpreting The Nazi Invasion of Greece in World War II**, Brill, Leiden-Boston 2013, p.1.

1941 yılının Mart ayında İtalyanlar yeniden taarruza geçmiş, ancak bu sefer de Almanya, Sovyetler Birliği'ne saldırmadan önce sağ kanadını güvenlik altına almak istediğinden Balkanlara girmiş ve Yunanistan'ı işgal etmiştir.⁶¹⁹ Yunanistan bu kez İngiltere'den yardım istemiş ve İngiliz kuvvetleri 1941 yılının Mart ayında Yunanistan'a yerleşmeye başlamıştır. Almanya bir hafta gibi kısa bir sürede Yunanistan'ın direnişini kırmış ve yine 1941 yılının 24-29 Nisan tarihleri arasında İngiliz birlikleri Yunanistan'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. Yunan Hükümeti ise 25 Nisan'da daha sonra Almanların eline geçen Girit'e kaçmıştır. Tüm Yunanistan'ın Alman denetimi altına girmesinin ardından, 1941 yılının Mayıs ayında Almanlar, tüm Ege adalarını ve Girit'i de ele geçirmişlerdir.⁶²⁰ Alman askerî birlikleri 22 Haziran 1941 tarihinde Rusya'ya doğru yönelmiş ve Balkanlarda Nazilere karşı yerel yönetimleri kontrol altında tutmak için sadece birkaç askerî garnizon bırakmışlardır. Arnavutluk ve Yunanistan'da bu askerî güç, bu amacı gerçekleştirmek için fazlasıyla yeterli olmuştur. Bu durumun en önemli nedeni ise bu dönemde her iki ülkede de iç karışıklıklar ve iç çatışmalarla Almanlardan daha fazla meşgul olunmasıydı. Öyle ki, Yunanistan'da iki büyük direniş gücü Komünistler ve Cumhuriyetçiler, Almanlarla savaştan ziyade daha çok birbirleriyle çatışmış, İngilizler bu iki grubu Almanlara karşı bir araya getirmek için oldukça çaba sarfetmek zorunda kalmış ve ancak sınırlı bir başarı elde etmişlerdir.⁶²¹ 1943 yılında iç çatışmaların şiddetlendiği Yunanistan'da II. Dünya Savaşı'nın son bulmasının ardından iç savaş çıkmış, ama ülke yine de I. Dünya Savaşı'nda İtalya'ya verilen Oniki Ada'yı alarak topraklarına katmayı başarmıştır.

Tıpkı I. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi II. Dünya Savaşı'nı da Almanya'nın kazanacağına dair inancı tam olan Bulgaristan, Almanya sayesinde Romanya'dan Dobruca'yı almış ve 1941 yılının Mart ayında bu ülke ile bir pakt imzalayarak Alman askerlerinin Sofya'ya girmesine izin vermiştir. Mihver Devletleri açısından Bulgaristan'ın savaş sırasındaki rolü, Alman ve İtalyan birlikleri tarafından zaptedilmiş topraklara garnizon sağlamak ve ayrıca hammadde ve tahıl kaynağı olarak iştaya katkıda bulunmak olmuştur. Buna karşılık Makedonya ve Yunanistan'ın Trakya

⁶¹⁹ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)**, s. 283.

⁶²⁰ Craig Stocking and Eleanor Hancock, **a.g.e.**, p. 1.

⁶²¹ William M. Leary, **Fuelling The Fires of Resistance – Army Air Forces Special Operations in The Balkans During World War II**, Air Force History and Museums Program, 1995, p. 3-4.

topraklarını işgal eden Bulgaristan, 1941 yılının Mayıs ayında işgal ettiği bu yerleri resmî olarak kendi topraklarına katmış, Almanların ise bu duruma hiçbir itirazları olmamıştır.⁶²² Bulgar işgali Batı Trakya’da 14 Eylül 1944 tarihinde Bulgar askerlerinin bölgeyi terk edişine kadar devam etmiştir. Bölgeyi doğrudan “yurt edinme” amacıyla işgal eden Bulgarlar işgal edilen diğer yerlere kıyasla burada ciddi bir yıkım faaliyeti gerçekleştirmemişlerdir. Aslında onlar için bu işgal bir anlamda Balkan Savaşları sırasında kaybettikleri bir coğrafyaya geri dönüşlerini simgeliyordu. Bulgarlar bu bağlamda işgal sırasında bölgenin Türk ve Yunanlılardan temizlenmesi için “Bulgarlaştırma” politikası izleyeceklerinin ve bölge halkını göçe zorlayacaklarının da sinyallerini veriyorlardı. Nitekim işgal sürecinde Batı Trakya ve Doğu Makedonya’da neredeyse tüm tüccar ve esnaflar, dükkân ve atölyelerini Bulgaristan’dan getirilen Bulgarlara devretmek zorunda kalmışlardır. Bölgede bu dönemde yaşanan kıtlık ve ekonomik zorluklar ile birlikte halkın durumu her geçen gün daha da kötüye gitmiş ve özellikle Türkiye’ye ilticalar her geçen gün artmıştır.⁶²³

1944 yılının bahar aylarında Mihver devletlerin savaşı kaybedeceğinin anlaşılmasıyla Bulgaristan’da idareciler savaş dışı kalabilme yolları aramaya başlamışlardır. 5 Eylül 1944’te Sovyetler Birliği’nin Bulgaristan’a savaş ilan etmesi, herşey için artık çok geç olduğunun da bir kanıtı olmuştur. 8 Eylül’de Sovyet Birlikleri ülkeye girmeye başlamış, çaresiz bir durumda olan Bulgar Hükümeti ise askerlerine direniş göstermemeleri emrini vermiştir. Böylece Bulgaristan’ın Almanya ile olan ilişkileri aniden kesilmiş, Sovyetler Birliği ile olan savaş ise 8 Eylül’de yapılan ateşkes ile son bulmuştur.⁶²⁴

Romanya, Balkan ülkeleri arasında daha savaşın başında bir çok toprağını kaybeden ve birçok taviz vermek zorunda kalan ülkelerden biri olmuştur. Besarabya ve Bukovina’yı Sovyetler Birliği’ne kaptıran Romanya, kaybettiği bu toprakları geri almak için Almanya ile ittifak yapma arayışları içerisine girmiş, ancak bu ittifak yeni toprak kayıpları ile sonuçlanmıştır. I. Dünya Savaşı’ndan sonra Romanya’nın Transilvanya’nın tamamını ele geçirmesi, Almanya’nın yakın ilişki içerisinde olduğu

⁶²² Barbara Jelavich, **a.g.e.**, s. 268.

⁶²³ Melih Akdeniz, **Batı Trakya’da Türk Varlığı (1930-1981)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2018, s. 121-136.

⁶²⁴ Barbara Jelavich, **a.g.e.**, s. 274-275.

Macaristan'ın itirazlarına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı'nda Romanya'nın Almanya ile ittifak yapmak istemesini de baskı unsuru olarak kullanan Almanya, Romanya'nın Transilvanya'yı Macaristan ile paylaşmasını, Dobruca'yı da Bulgaristan'a bırakmasını sağlamıştır. Böylece Romanya, Alman ittifakına parçalanarak girmiştir. Savaşın başlaması ile iç rejiminde de değişiklikler olan Romanya'da, II. Dünya Savaşı'nın Balkanlara yayılması ile Başbakan Antonescu ülkede Nazi rejimine benzer bir yönetim kurmuştur. Bu rejim savaşın sonunda gerçekleşen Sovyet işgaline kadar devam etmiştir.⁶²⁵ 1944 yılında Romanya, Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmiş, 12 Eylül 1944 tarihinde de Romanya ile Sovyetler Birliği arasında ateşkes imzalanmıştır. 1947 yılına gelindiğinde ise ülkede sosyalizmin esaslarına dayanan Romanya Halk Cumhuriyeti ilan edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nda parçalanan bir diğer Balkan ülkesi Yugoslavya olmuştur. 17 Nisan 1941 tarihinde Yugoslavya'nın Almanya'ya teslim olması ile ülke dağınık ve yarı bağımsız bölgelerden oluşan adeta uçları ve sınırları keskin bir mozaik görüntüsüne dönüştürülmüştür. Almanya Kuzey Slovenya'yı ilhak etmiş, Banat'ı Macaristan'a, Doğu Makedonya'yı Bulgaristan'a, Güney Slovenya, Dalmaçya ve Karadağ'ı İtalya'ya vermiştir. Hırvatistan ve Bosna-Hersek topraklarında Bağımsız Hırvatistan Devleti kurulurken, Kosova ve Batı Makedonya, Arnavutluk tarafından ilhak edilerek İtalya'nın kontrolü altında "Büyük Arnavutluk" oluşturulmuştur.⁶²⁶

Bulgaristan'ın işgal ettiği Makedonya topraklarında yaşayan Türklerin durumu ile ilgili Hariciye Vekaleti'nin 10 Aralık 1941 tarihinde Başvekâlete gönderdiği Üsküp Konsolosluğu'nun raporuna göre, Üsküp'de kendisini Alman Polisi gibi gösteren üç Bulgar, teravîh namazı çıkışı 60 civarında Türk'ü soymuş ve 8 kişiyi de ellerindeki demirlerle yaralamışlardır. Koçana'da ise sarhoş üç asker Türk kadınlarını rahatsız edici hareketler de bulunmuştur. Türklere ticaret ve zanaat ruhsatlarının verilmemesi sebebiyle Türkler iş bulmakta zorluk çekmiş, Türk ameleler dahi iş bulmakta zorlanmıştır. Ayrıca bölgeden göçler hızla artmış, Arnavutluk'a gizlice kaçanlar olduğu gibi vize alarak başka yerlere gidenlerin sayısı da artmıştır.⁶²⁷

⁶²⁵ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, s. 144-145.

⁶²⁶ Marie-Janine Calic, **A History of Yugoslavia**, Purdue University Press, West Lafayette, Indiana 2019, p. 125.

⁶²⁷ **BCA**, 030. 10. 253. 705. 5.

Bulgarların bölge halkına verdikleri sıkıntılardan başka Hırvatlar da Bosna-Hersek'te yaşayan 750.000 Müslüman'ın İslamlaştırılmış Hırvatlar olduklarını iddia etmiş, göç ettirme, terör eylemleri düzenleyerek sindirme ve Katolikliğe döndürme politikaları ile homojen bir Hırvat devleti oluşturma politikası izlemişlerdir. Aynı şekilde Yugoslavya'da farklı hedefleri olan direniş hareketleri ortaya çıkmıştır. Bunlardan Alman işgaline karşı Sırbistan'da ortaya çıkan ilk örgütlenme, savaş öncesi Yugoslav ordusunda albay olan General Draza Mihailoviç liderliğinde kurulan Çetnik hareketidir. Büyük Sırbistan'a giden yolda Çetniklerin içerisinde bulunan bazı gruplar, bu bölgelerin Sırp olmayan unsurlardan temizlenmesini, bunun için de Hırvatların Hırvatistan'a, Müslümanların Türkiye'ye göç ettirilmesini amaç hâline getirmişlerdir. Alman işgaline karşı bir diğer direniş aynı zamanda bir Hırvat olan Yugoslavya Komünist Partisi'nin başkanı Tito tarafından yürütülmüştür. Başlangıçta Alman ve İtalyan işgaline karşı birlikte hareket eden bu iki grup aslında taban tabana zıttı. Çetnikler monarşi yanlısı, Ortodoks, Hırvat ve Komünist düşmanı Sırlardı. Yugoslavya Komünist Partisi ise Sovyet Cumhuriyeti örneğinde olduğu gibi bir Yugoslavya planlıyordu.⁶²⁸ II. Dünya Savaşı sona erdiğinde, gerek Tito gerekse Mihailoviç, savaş boyunca Yugoslavya Müslümanlarından yaklaşık 250.000 kişinin ölümüne sebep olmuşlardır. Ayrıca savaş sırasında yapılan katliamlar ve saldırılar sonrasında yüzlerce kişi Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır.⁶²⁹

I. Dünya Savaşı'nın öncesinde olduğu gibi sonrasında da Balkanlarda istikrar sağlanamamış, etnik ve mezhepsel çatışmalar, ekonomik ve siyasal çalkantılar ile birleşince sorunlar içinden çıkılmaz bir hâl almıştır. Otoriter rejimlerin güçlendiği Balkan ülkelerinin bir çoğunda benzer uygulamalar görülmeye başlanmış, azınlık hakları ihlal edilirken dini özgürlükler, eğitim alma hakları kısıtlanmış, basına sansür uygulanarak haber alma ve verme özgürlüğü hiçe sayılmış, meclisler baskı altına alınmış ya da tamamen kapatılmıştır. İki dünya savaşı arası dönemde demokrasinin gelişmediği Balkan ülkelerinde halk, savaşın başlaması ile faşist yöneticelerin baskısı altında ezilmiştir. Ayrıca bu da yetmiyormuş gibi bir çok ülkede iç çatışmalar

⁶²⁸ Nesrin Kenar, **Yugoslavya (Yugoslavya Sorununun Ulusal ve Uluslararası Boyutu)**, Palme Yayıncılık, Ankara 2005, s. 61-62.

⁶²⁹ Giray Saynur Derman, "II. Dünya Savaşı'nda Yugoslavya Türkleri ve Müslümanları", **İkinci Dünya Savaşı ve Türk Dünyası**, ed. Nesrin Sarıahmetoğlu-İlyas Kemaloğlu, TDBB Yayınları, İstanbul 2016, s. 311-312.

başlamıştır. Gerhard L. Weinberg'e göre II. Dünya Savaşı'nın Balkanlarda hızla yayılmasının en önemli nedeni, I. Dünya Savaşı sonrası imzalanan barış antlaşmaları ile oluşturulan haritada; Macaristan ile Romanya, Polonya ile Çekoslovakya, Bulgaristan ile Yunanistan ve Avusturya ile Yugoslavya arasında oluşturulan yeni sınırların bir çok tartışmalı meseleyi de beraberinde getirmesi ve bu durumun aslında çok önemli bir gerçeğin altını çizmesinde gizliydi. Bu husus, Almanya'nın Doğu ve Güneydoğu komşularının hiçbirinin, Almanya'ya karşı bir araya gelme ihtimallerinin olmamasıydı.⁶³⁰

II. Dünya Savaşı, geniş bir coğrafyaya yayılması, savaşa katılan ülkelerin tüm ekonomik, bilimsel, endüstriyel kaynaklarını ortaya koymaları, insanlık tarihindeki en geniş çaplı ve yıkıcı savaşlardan biri olması ve ayrıca bir çok insanı mülteci ya da göçmen olarak yerinden etmesinden ötürü son derece önemlidir. Türkiye'nin savaş boyunca uyguladığı politikanın ana amacı ise savaş tehdidini topraklarından uzak tutmak ve savaşa girmemek olmuştur. Savaş nihayete erdiğinde ise bu amacını gerçekleştirerek hedefine ulaşmış bir Türkiye vardır. Hemen yanı başında Balkanlarda savaşın her türlü kötülükleri yaşanırken, Türkiye'nin savaşın dışında kalması özellikle bu coğrafyada yaşayanlar için ülkemizin sığınılacak yerlerin başında görülmesine neden olmuştur. Bu bağlamda Balkan ülkeleri arasında özellikle Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya ve Romanya'dan II. Dünya Savaşı boyunca Türkiye'ye göçler ya da ilticalar olmuştur. Bu göçmen ve mültecilerden bir kısmı da Trakya Bölgesi'ne yerleşmiştir.

3.2. SAVAŞ DURUMUNUN ORTAYA ÇIKARDIĞI BELİRSİZLİK VE TÜRKİYE'YE GELEN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERİN GENEL DURUMU

II. Dünya Savaşı'nın geniş bir coğrafyaya yayılması ile her çatışma ve savaş durumunda karşılaştığımız olgu olan göç ve geçici yer değiştirmeler artmış, etnik temelli kaygılar ise bu durumu daha da karmaşıklştırmıştır. Savaşın yaşandığı süreçte

⁶³⁰ Gerhard L. Weinberg, **A World at Arms A Global History of World War II**, Cambridge University Press, USA 1995, p. 15-16.

ve sonrasında Avrupa'nın genelinde olduğu gibi Türkiye de düzenli ya da kitlesel göçten ziyade düzensiz göç ve ilticalar ile karşı karşıya kalmıştır.

Mültecilik meselesi, I. Dünya Savaşı'ndan sonra başta Milletler Cemiyeti olmak üzere uluslararası örgütlerin ve devletlerin dikkatini çekmeye başlamış ve mülteciler için anlaşmalar ve sözleşmeler yapılmıştır. 1921 yılında Rus devrimiyle birlikte mülteci durumuna düşen insanlara yardım etmek amacıyla Milletler Cemiyeti tarafından "Rus Mülteciler İçin Yüksek Komiserlik Ofisi" kurulmuş, daha sonra ofisin ilk Yüksek Komiseri olan Dr. Fridtjof Nansen'e Osmanlı Devleti'nin yıkılmasıyla yerinden olan kişilere yardım etme ve daimi olarak yerleşmelerini sağlama görevi de verilmiştir. Milletler Cemiyeti tarafından benzer bir yapılanma 1933 yılında Nazi Almanyası'ndan kaçan kişiler için de kurulmuştur. 1938 yılına gelindiğinde ise Milletler Cemiyeti her iki kurumun karması niteliğinde olan "Mülteciler İçin Yüksek Komiserlik"i kurmuştur. Ancak oldukça sınırlı yetkileri olan bu kurum 1946'da sona ermiş, yerine 1947 yılında Birleşmiş Milletler tarafından "Uluslararası Mülteci Örgütü" kurulmuştur. Mültecilerin yaşamlarının her alanıyla kapsamlı olarak ilgilenmeyi hedefleyen bu kurum, bu konuda ilk ulusüstü yapılanma olmuş ve 1951 yılına kadar çalışmalarını sürdürmüştür. 1 Ocak 1951 itibarıyla da, BM Genel Kurulu'na bağlı yardımcı bir organ olarak kurulan BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, bu alanda çalışmalara başlamıştır.⁶³¹

Birleşmiş Milletler'in yaptığı tanıma göre mülteci; siyasî, sosyal, dinî meselelere veya ırk meselelerine dayanan sebeplerle asıl memleketinden kaçmış bulunan kimsedir. Mültecinin geçmişinde bu unsurlardan birinin bulunması şarttır ve mülteci, ülkesinin himayesinde değildir. Ayrıca gerektiği zaman başvurabileceği bir elçi veya konsolos da yoktur. Türkiye'de mültecinin tanımı ise 1934 İskân Kanunu ile yapılmıştır. Buna göre mülteci, *"Türkiye'ye yerleşmek amacına sahip olmayan bir zorunluluk sonucu geçici olarak oturmak üzere sığınanlara denir."* 1940 yılında da belediyelerin görevleri arasına mültecileri gözetmek eklenmiştir.⁶³²

⁶³¹ Elif Uzun, "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK'nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri", **Göç Araştırmaları Dergisi**, C. 2, S. 2, Temmuz-Aralık 2016, s. 63-67

⁶³² Ahmet Emin Yaman, "II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'de Askeri Mülteciler ve Gözaltı Kampları (1941-1942)", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, S. 33, C. 21, Yıl: 2003, s. 143-144.

Süleyman Tekir'in belirttiği gibi II. Dünya Savaşı'nda çeşitli sebeplerle başka ülkelere iltica eden kişilere uluslararası bir koruma sağlamak mümkün olmamış, mülteciler daha çok sığındıkları ülkelerin kanunlarına ve bu ülke yönetimlerinin uygulamalarına göre muamelelere tâbi tutulmuştur.⁶³³ Tüm dünyayı kapsayan uluslararası mülteci hukukundan söz etmenin mümkün olmadığı bu dönemde Türkiye, askerî⁶³⁴, siyasi⁶³⁵ ve sivil mültecileri ırk, din ve mensubiyet ayrımı yapmadan, onlara ev sahipliği yapmış, ya da tarafsız statüsüyle Suriye'ye, İngiliz idaresindeki Kıbrıs Adası'na, Yahudiler için de Filistin'e ulaşmada Avrupa'dan kaçış yolu olarak kullanılmıştır. Ayrıca 1942 yılında İngiltere'nin önderliğinde başlatılan Orta Doğu Yardım ve Mülteci İdaresi programı kapsamında on binlerce mülteci Türkiye aracılığıyla Orta Doğu kamplarına ulaşmıştır.⁶³⁶ Özellikle Yunanistan'daki çatışmaların en yoğun olduğu döneme denk gelen 1941 yılının Mayıs ayından 1943 yılının Mart ayına kadar geçen dönemde 22.909 kişi Türkiye'ye iltica etmiş, bunlardan 10.128'i geldikleri yerlere iade edilmiş, 1.925'i öncelikle Manisa, Afyon, Denizli, Aydın vilayetlerine gönderilmiş, buradan da başka ülkelere sevk edilmişlerdir. Yine 10.472 kişi İzmir ve Çeşme'den Kıbrıs Adası'na ve Islahiye yolu ile Suriye'ye gönderilmiş, 362'si asker olmaları sebebiyle askerî kampa alınmış, 14'ü ölmüş, 8'i ise firar etmiştir. Ancak Yunan adalarındaki açlık ve sefalet nedeniyle özellikle 1943 yılının bahar aylarında yeni bir mülteci akının başlayacağı öngörülmüş ve önlem alınmıştır.⁶³⁷ Ayrıca

⁶³³ Süleyman Tekir, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Sivil ve Askeri Mülteciler Meselesi", **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 23, Bahar 2019, s. 228-229.

⁶³⁴ Ülkenin emniyeti ve güvenliği söz konusu olduğundan, Türkiye'de askerî mülteciler üzerinde daha bir ehemmiyetle durulmuştur. Ordu mensuplarının ilticaları ve idareleri konusunda daha sıkı tedbirler alınmış, bu kişiler hakkında Türk Ordusu dahili hizmet kanunu uygulanmış ve askerî mültecilerin mensup oldukları sefaretlerle münasebette bulunmaları 13559 sayılı talimatın 24. Maddesi gereğince menedilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 030. 10. 55. 367. 5. Ayrıca yabancı ordu mensubu olup Türkiye'ye iltica edenler hakkında uygulanacak 13559 sayılı talimatın ekinde belirtilen tanımlamalar ve uygulanacak kurallar için bkz. **BCA**, 030. 10. 55. 367. 2.

⁶³⁵ Siyasi mültecilere örnek vermek gerekirse, Polonya Divanı eski Muhasebat Reisi Jakup Marian Krzemienski'ye, Hariciye Vekaleti'nin 22/08/1940 tarihli teklifi ve İcra Vekilleri Heyeti'nin 13/09/1940 tarihli kararı ile Türkiye'ye sığınma hakkı verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 030. 18. 01. 02. 92. 3. Ayrıca yine Polonya Hükümeti'nin eski erkânından olup İstanbul'da ikamet etmekte olan Dr. Felicjan Skladowski ile Witold Grabowski'nin mülteci sıfatı ile Türkiye'de kalmalarına izin verilmiştir. Yine 30 Temmuz 1940 tarihli İcra Vekilleri Heyeti'nin kararıyla o tarihte Romanya'da bulunan Antoni Roman, Julijusz Poniatowski, Bronislav Nakoniceznikow, Kulkowski ile eşi ve çocuklarının da mülteci sıfatıyla Türkiye'ye gelmelerine izin verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 030. 18. 01. 02. 92. 76. 9.

⁶³⁶ Süleyman Tekir, **a.g.m.**, s. 228-229.

⁶³⁷ **BCA**, 030. 10. 124. 882. 4. Ayrıca II. Dünya Savaşı döneminde özellikle Yunanistan'ın işgal edilmesiyle ülkede yaşanan açlık ve sefalet ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ulvi Keser, **Kızılây**

mülteciler arasında iltica eden Yunan ordusuna mensup subay ve erlerin maaş, iâşe ve idare masrafları ile sivil mültecilerin istihkakları da 1940 ve 1941 yıllarında Maliye Bütçesi'nin olağanüstü giderler kaleminden karşılanmıştır.⁶³⁸ 11 Ağustos 1941 tarihinde kabul edilen “Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun” ile de, Türkiye'ye iltica eden muharip yabancı ordu mensuplarının, Türkiye topraklarına girdikleri tarihten iade olacakları tarihe kadar nakil, iâşe, ilbas, iskân ve tedavi masraflarının Türk Hükümeti tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır.⁶³⁹

İlticalar yaz aylarında daha yoğun bir şekilde devam etmiş, 1944 yılının Ağustos ayında Edirne, Bodrum ve Çeşme'ye bir hafta gibi kısa bir sürede 135 er, 2 Alman subayı, etnik kimliği Türk olan 2 kadın ve 1 erkek, etnik kimlikleri Yunan olan 159 erkek, 26 kadın, 12 çocuk, Polonya vatandaşı 8 erkek, Amerika vatandaşı 1 kadın ve 1 erkek, toplam 347 mülteci iltica etmiştir.⁶⁴⁰ Yine 1944 yılının Ağustos ayında Bulgaristan'dan İstanbul'a gelmekte olan, Romanya vatandaşı Yahudi mültecileri taşıyan Bülbül ve Mefkûre isimli iki motor, Karadeniz'de denizaltıların taarruzlarına uğramış, Mefkûre isimli motor içerisindeki 350 Musevi ile birlikte batmıştır. Bu motordan sadece 5 yolcu ile motorun kaptanı kurtulmuştur. Bülbül isimli motor ise kadın, erkek ve çocuklardan oluşan 417 Musevi mülteci ile Kırklareli'nin İğneada Limanı'na sığınmıştır. Mültecilerin her türlü ihtiyaçları Kızılay tarafından karşılanmış, içlerinden bir kadın ise bu sırada İğneada'da doğum yapmıştır. Mültecilerin vilayet idarecilerinin temin ettiği araçlar ile İstanbul'a sevk edilmelerine, doğum yapan kadının ise kendini toparlayana kadar İğneada'da misafir edilmesine karar verilmiştir.⁶⁴¹ Aralarında yazar, doktor ve mühendislerin bulunduğu bu kafîle tüm ihtiyaçlarının karşılanması ve itina ile misafir edilmelerinden ötürü Kırklareli Valisi ve Kızılay'a teşekkürlerini iletmişlerdir. Mefkûre isimli motor ile birlikte batan

Belgeleri Işığında Yunanistan'da Ölüm, Açlık, İşgal 1939-1949, Türk Kızılayı Yayınları, Ankara 2010.

⁶³⁸ **BCA**, 030. 10. 55. 365. 18.

⁶³⁹ **Resmî Gazete**, S. 4887, 15 Ağustos 1941, s. 1554

⁶⁴⁰ **BCA**, 030. 10. 117. 815. 1.

⁶⁴¹ “Mülteci Yahudiler”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 8 Ağustos 1944, s. 1; “Toprağımıza Sığınan Museviler”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 11 Ağustos 1944, s. 2.

kişilerin cesetleri ise Kemerburgaz civarında kıyıya vurmuş, idari yetkililer bu cesetleri toplayarak kimliklerini tespit ettikten sonra defin işlemlerini yapmıştır.⁶⁴²

Savaşın son dönemine kadar Türkiye, adalardan gelen mültecileri kabul etmeye devam etmiştir. 1945 yılının Mart ayında Muğla Valiliği, Dahiliye Vekaleti'ne "Almanya ile harp hâlinde bulunmamız nedeniyle adalardan gelecek mültecilerin yurda kabul edilip edilmeyeceği" hususunu sormuş, verilen cevapta ise, "Alman işgali altındaki adalardan gelecek mültecilerin evvelce olduğu gibi yurda kabulü Başbakanlığın emridir" şeklinde cevap verilmiştir.⁶⁴³ Ancak yine 1945 yılının Mayıs ayında Hariciye Vekaleti, Başbakanlığa gönderdiği bir yazıda Trakya, Suriye ve Sovyet Rusya sınırlarının hiç birinden Türkiye'ye mülteci kabul edilmemesi hususunda Milli Savunma Bakanlığı'ndan bir yazı aldıklarını, Hariciye Vekaleti'nin de bu görüşe iştirak ettiğini, bu sebeple Başbakanlığın bu hususu bir karara bağlamasını kurumun onayına sunmuştur.⁶⁴⁴

Kamplarda kalan mültecilerin dışında bir de özel mülklerde ikâmet eden mülteciler olmuştur. İçlerinde Yunan tâbiyetinde olanların çoğunlukta olduğu bu kişilerin bir kısmının kayıtları Prof. Dr. Ali Birinci'nin özel arşivinde mevcuttur. 27 kişinin kaydı bulunan bir belgede mültecilerin tamamı Yunan tâbiyetinde ve etnik olarak da Rum'dur. Ancak ilginç olan şudur ki, bu kişilerden 25'inin doğum yeri Yunanistan değil, İstanbul'dur. Diğer iki kişiden biri Sisam, diğeri ise Yanya doğumludur. Mültecilerden ikisi Tekirdağ'dan, 8'i Balıkesir'den, biri Afyon'dan, 16'sı ise Edirne'den İstanbul'a gelmiş ve tamamı bu şehirde özel mülklerde ikamet etmişlerdir. Meslekleri oldukça çeşitlilik gösteren mültecilerin sekizi marangoz, biri elbise boyacısı, biri elektrikçi, biri leblebici, dördü kunduracı, üçü duvarcı, biri boyacı, biri kasap, biri makinist, biri bakkal, biri otomobil tamircisi, ikisi demirci ve ikisi de sıvacıdır. 19 mültecinin yaşları 20 ile 25 arasındadır. 3 kişinin yaşının olduğu yer yırtılmış olmakla birlikte geriye kalan 5 kişi, 28, 31, 32, 34 ve 39 yaşındadırlar.⁶⁴⁵ İncelediğimiz bu küçük grupta da görüldüğü gibi mülteciler çok yaşlı ya da çok küçük

⁶⁴² "Mülteci Museviler", **Trakya'da Yeşilyurt**, 15 Ağustos 1944, s. 2; "Mefkûre Motoru Kurbanları", **Trakya'da Yeşilyurt**, 15 Ağustos 1944, s. 2.

⁶⁴³ **BCA**, 030. 10. 117. 815. 17.

⁶⁴⁴ **BCA**, 030. 10. 117. 815. 19.

⁶⁴⁵ **Prof. Dr. Ali Birinci'nin Özel Arşivi**, Mültecilerin İkametlerini Gösterir Belge.

yaşta değildirler. Bu durumun sebebini aslında mülteci olmanın getirdiği olumsuz şartlarda aramak gerekir.

II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında istilâ, esaret, iltica gibi sebeplerin tesiri ile Avrupa'nın muhtelif ülkelerinde 1,5 milyona yakın insan birikmiş, savaşın sona ermesi ile de bu kişiler, 1947 yılında BM tarafından kurulan Uluslararası Mülteci Örgütü'nün görev alanına girmiştir. Örgütün ilk gayesi, Avrupa ülkelerinin çeşitli yerlerinde birikmiş olan bu kişileri kendi memleketlerine iade etmek olmuştur. Ancak bu mültecilerden önemli bir kısmı, çeşitli sebeplerle kendi ülkelerine iade edilmek yerine başka ülkelere gönderilme talebinde bulunmuşlardır. Vatandaşı olduğu ülke yerine başka bir ülkeye gönderilmeyi talep edenler arasında 7.170 kişi Türkiye'ye gönderilmelerini talep etmiştir. Uluslararası Mülteciler Teşkilatı tarafından bu kişilerin talepleri Türk Hükümeti'ne iletilmiş, Türk Hükümeti de meselenin ehemmiyeti üzerine yerinde tetkik yapması için 04 Mart 1948 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla, dönemin İskân Genel Müdürü Dr. Cevdet Atasagun başkanlığında üç kişiden oluşan bir heyeti, mültecilerin bulundukları ülkelerdeki kamplara göndermiştir. Heyet 11 Temmuz 1948 tarihinde Yunanistan'daki kamplarda başlattıkları incelemelerini İtalya, Avusturya, Almanya ve İsviçre'deki kamplarda sürdürmüş, Kasım ayında da Türkiye'ye dönmüştür. İncelemeler sonunda heyetin hazırladığı rapora göre, Türkiye'ye gönderilmeyi talep eden 7.170 mülteciden 4.700'ü İtalya, İsviçre ve Almanya'daki kamplarda BM'ye bağlı Mülteciler Teşkilatı'nın himayesi altında yaşamaktadır. Geriye kalan 2.470 kişi ise kampların dışında yaşamaktadır. Türk Hükümeti bu mülteciler hakkında ayrıntılı incelemeler yapıldıktan sonra herhangi bir engel söz konusu olmadığı takdirde bu kişilerin Türkiye'ye getirilmelerine karar vermiştir.⁶⁴⁶

II. Dünya Savaşı'nı da kapsayan 1940-1949 tarihleri arasında Avrupa'daki kamplardan gelen mültecilerle birlikte Türkiye'ye Türk soyundan 24.879 göçmen iltica etmiş, bu kişilere her türlü iskân yardımı yapılarak, müstahsil vatandaş hâline getirilmişlerdir. O dönemde yürürlükte olan 5098 ve 5420 sayılı kanun hükümlerine göre de bu kişilerin iç iskân ve nakil işlemleri düzenlenmiştir. Bu dönemde uluslararası antlaşmalar gereğince Avrupa kamplarından Türkiye'ye gelen 2.607 kişiden

⁶⁴⁶ **TBMM Tutanak Dergisi**, (12 Ocak 1948), Dönem VIII, Toplantı 2, C. 9, s. 17. Ayrıca 04.03.1948 tarihli Bakanlar Kurulu kararı için bkz. **BCA**, 030. 18. 01. 115. 99. 13.

1.883'üne iş bulunmuş ve bu kişiler müstahsil hâle getirilmiştir. Geriye kalan 724 kişiye ise iâşe ve ibate yardımı yapılmıştır.⁶⁴⁷ Cevat Geray'ın, Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü Başmüşavirlik arşivindeki dosyaları tarayarak elde ettiği verilere göre 1940-1949 yılları arasında Türkiye'ye sığınanların sayısı 39.557 Türk soylu, 51.933 Türk olmayan olmak üzere toplam 91.490 kişidir. Bu kişilerden 67.022'si ülkemizden gitmiş, 2.610 kişi ise Avrupa kamplarından Türkiye'ye gelip yerleşmiştir. Böylece ülkemize yerleşenlerin sayısı toplam 27.780 olmuştur.⁶⁴⁸ İstatistik yıllıklarında 1940-1949 yılları arasında ülkemize gelen göçmenlerin ve sığınmacıların toplam sayısı ise 49.097 olarak verilmiştir.⁶⁴⁹

3.2.1. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı Yıllarında Uyguladığı İskân Politikasında Batı Trakya ve Ege Adalarından Gelen Türklerin Durumu

1939 yılının ilk aylarında Bulgar ve Yunan hükümetlerince askere alınıp, komutanlarından gördükleri zulüm nedeniyle askerî ya da sivil olarak Türkiye'ye iltica edenlerin sayısında ciddi bir artış olmuş, bu kişilerin geldikleri ülkelere iade edilmeleri uluslararası teamüllere ve Türk devlet geleneğine aykırı görüldüğünden, şüpheli bir durumu olmayanların iskânlarına İcra Vekilleri Heyeti'nin 13 Şubat 1939 tarihli toplantısında karar verilmiştir.⁶⁵⁰ Daha sonra Batı Trakya ile Ege Adalarından Türkiye'ye gelen veya gelecek olan kişilerin durumları, İcra Vekilleri Heyeti'nin 19 Eylül 1939 tarihli toplantısında yeniden ele alınmış ve 3657 sayılı iskân kanunun birinci maddesine eklenen *“Türkiye'ye yerleşmek maksadıyla ve Hükümet'ten iskân yardımı istememek şartıyla dışarıdan gelmek isteyen Türk soyundan olan kimseler Hariciye, Dahiliye ve Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliklerince müştereken tesbit olunacak şekiller dahilinde konsolosluklarımızın verecekleri muhacir vizesi ile Türkiye'ye gelirler ve serbest muhacir olarak kabul olunurlar. Bu yolda geleceklerin pasaportlarına muktezi meşruhat verilir. İcra Vekilleri Heyeti bu madde hükümlerinin hangi yerler halkına tatbik olunacağını tayin ve tesbit eder”*⁶⁵¹ şeklindeki hükmün, Ege Denizi'ndeki adalar halkı ile Yunan ve Bulgar Garbî Trakya ahalisininin dışında

⁶⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, (23 Kasım 1950), Dönem VIII, Toplantı 4, C. 24, s. 1086.

⁶⁴⁸ Cevat Geray, “Türkiye’de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi”, s. 12.

⁶⁴⁹ Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945, s. 104; Küçük İstatistik Yıllığı 1947-1950, s. 86.

⁶⁵⁰ BCA, 030. 18. 01. 02. 86. 13. 2.

⁶⁵¹ Resmî Gazete, S. 4250, 5 Temmuz 1939, s. 12119.

kalan memleket vatandaşları için tatbik olunacağını karara bağlamıştır. Ancak mevcut durum düşünülerek söz konusu karara üç istisna getirilmiştir. Buna göre bu istisnalar şöyledir:

1. Yunan ve Bulgar sınırları içinde kalan Garbî Trakya ile Akdeniz ve Ege adalarının Türk halkından olup evvelce Türkiye'ye yerleşmiş, müstahsil vaziyete geçmiş, ev ve arazi satın alarak maddî alâka kurmuş veya nüfusa kaydedilmiş bulunan aile reislerinin Garbî Trakya ya da adalarda kalmış ve infak ve iâşesi ile mükellef aile fertlerinin serbest göçmen olarak kabulleri caizdir.⁶⁵²
2. Bunun dışında bu tarihten evvel Garbî Trakya ve adalardan askerî ve yüksek mekteplere girmek niyetiyle memleketimize gelip açılan sınavlarda başarılı olduklarını vesika ile ispat edenlerle, bu tarihten sonra aynı maksatla gelecek talebelerden aynı şeraiti haiz bulunanlar yurda kabul ve serbest muhacir ve mülteciler gibi nüfusa kayıt olunurlar.
3. Yunan ve Bulgar Garbî Trakya halkından ve Türk soyundan olup da Bulgar ve Yunan hükümetlerince askere alınan ve zabitlerinden gördükleri zulûm ve tazyike dayanamadıklarından asker kıyafetiyle veya bu çağda olup sivil elbise ile iltica eden ve edeceklerden vaziyeti kabule şayan görünenler mülteci olarak kabul ve huduttan uzak mahallerde iskân edilirler.⁶⁵³

Ayrıca bu üç maddenin dışında Batı Trakya ve adalardan Türkiye'ye iltica edenlerin derhal, gezi pasaportu ile gelenlerin ise ikamet sürelerinin sonunda geldikleri yerlere iade edilmeleri karara bağlanmıştır.⁶⁵⁴ Ancak II. Dünya Savaşı'nın Balkanlar'da hızla yayılması ve 1941 yılına gelindiğinde Yunanistan'ın işgale uğraması bu durumu değiştirmiş, Batı Trakya'dan Edirne'ye akın akın mülteci gelmeye başlamıştır. Trakya Umum Müfettişi Kazım Dirik, 8 Nisan 1941 tarihli raporunda, Edirne'ye mültecilerin geldiğini, İpsala sınırından gelen komutan, asker ve sivil mültecilerin kaza kaymakamı ve kolordudan görevlendirilen bir albay tarafından kabul edildiklerini, kendilerine her

⁶⁵² Bu madde Bakanlar Kurulu'nun 27.02.1947 tarihli toplantısında değiştirilerek, "Yunan ve Bulgar sınırları içinde kalan Garbî Trakya ile Akdeniz ve Ege adalarının Türk halkından olup evvelce Türkiye'ye yerleşmiş, müstahsil vaziyete geçmiş, ev ve arazi satın alarak maddî alâka kurmuş veya nüfusa kaydedilmiş bulunan aile reislerinin Garbî Trakya ya da adalar halkından olup da *buralarda bulunan ve yanlarına getirilmelerini istedikleri yakın akrabalarının* serbest göçmen olarak kabulleri caizdir" şeklinde değiştirilmiştir. Bkz. **BCA**, 030. 18. 01. 02. 113. 16. 18.

⁶⁵³ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 88. 91. 10.

⁶⁵⁴ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 88. 91. 10.

türlü kolaylığın sağlandığını, 7 Nisan akşamında da Edirne'ye subaylar, erler ve arabaları ile köylü halkın geldiğini, bu kişilerin sıhhat ve iaşeleri için her türlü önlemin alındığını, hayvanların tecrit ve muayenelerinin yapıldığını, ayrıca Ziraat Bankası'nın da para değıştirme hususunda tedbirlerini aldığını belirtmiştir.⁶⁵⁵ Kazım Dirik 10 Nisan 1941 tarihli raporunda ise Edirne'ye kafileler hâlinde mülteci geldiğini, sadece Pityon Demiryolu Köprüsü'nden gün içinde 1.200 kişinin yaya olarak geçtiğini, bu kişilerin arasında koyun sürüleri ile gelenlerin de olduğunu belirtmiştir. Yunanistan ile Bulgaristan hududunda bulunan bir köyden gelen Türkler Kazım Dirik'e, Yunan Jandarma Subaylarının kendilerini uyardığını, Almanların Gümölcine'ye girmek üzere olduğunu ve herkesin başının çaresine bakmasını söylediğini, bu haberlerin yayılması ile de Balkan Savaşlarında Edirne'den göç ettirilen Bulgarların burada yaşayan Türklere musallat olduğunu ve buralar Bulgarlar ve Almanlar tarafından işgal edildiğinde hesaplarının görüleceğini söylediklerini, ayrıca Türklerin mallarına şimdiden zarar vermeye başladıklarını belirtmişlerdir. Kazım Dirik raporunda ilaveten, Yunanistan Milli Bankası Dedeğaç Şubesi'nin parası ile birlikte vapurla Türkiye'ye nakledildiğini, Sofulu Şubesi'nin ise paralarını Edirne'ye getirerek Türk parası ile değıştirdiğini ve Yunan uyruğundan olan kişilere verdiğini belirterek, İpsala'da bulunan Yunan Generali Zizi'nin de tabanca ile intihar ettiğini yazmıştır.⁶⁵⁶ Yine Trakya Umum Müfettişliği'nin Dahiliye Vekaleti'ne gönderdiği 6 Mayıs 1941 tarihli başka bir raporuna göre, Çörek Köyü'nden Altınkarağaç'a gönderilen bir istihbarat raporunda, 1941 yılının Mayıs ayında 60 kişiden oluşan bir Alman askerî kuvvetinin, burada yaşayan halkın Bulgarlardan korkusu ve Almanlardan ricası üzerine iaşelerini taahhüt etmek için Altınkarağaç'a geldiği, teyit edilmemiş olmakla birlikte Almanların, Bulgarlara Türk hududundan 30 kilometre uzakta durmaları için kesin talimat verdikleri belirtilmektedir.⁶⁵⁷

1941 yılının Nisan ayında Almanların Batı Trakya'ya doğru ilerlemesi üzerine, Türkiye'ye ilticalar artmıştır. Prof. Dr. Ali Birinci'nin özel arşivinde T.C. Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti İskan Umum Müdürlüğü'nün, muhacir ve mültecileri kayıt ettiği bir defterin bir bölümü yer almaktadır. Yunanistan'dan 1941 yılında gelen 435

⁶⁵⁵ BCA, 030. 10. 117. 812. 5.

⁶⁵⁶ BCA, 030. 10. 73. 481. 12.

⁶⁵⁷ BCA, 030. 10. 73. 481. 13.

hanede 1.084 kişinin kayıtlı olduğu defterde sadece 1941 yılının Nisan ayının 15'i ile 30'u arasında Edirne'den Türkiye'ye giriş yapmış 466 kişi (103 hane) mevcuttur. 1.084 kişiden 34'ü Yunan uyruğunda asker ve Türk'tür. Edirne'den Türkiye'ye giriş yapmış askerlerden 5 kişi ise Yunan'dır. Askerlerden sadece Yunan vatandaşı olmakla birlikte Türk olan bir kişi ailesi ile birlikte, geri kalanları yalnız gelmişlerdir.⁶⁵⁸ II. Dünya Savaşı'nın başından 1945 yılına kadar Batı Trakya'dan Türkiye'ye 18.518 kişi iltica ya da göç etmiştir. 1932 yılı itibari ile Batı Trakya'da Türklerin sayısının 103.989 olduğunu düşünecek olursak⁶⁵⁹, göç ya da iltica edenler toplam nüfusun neredeyse beşte biri kadardır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi İcra Vekilleri Heyeti'nin 19 Eylül 1939 tarihli kararı ile Türk soyundan göçmenler için serbest göçmen statüsünün, Ege Denizi'ndeki adalar halkı ile Yunan ve Bulgar Garbî Trakya ahalisinin dışında kalan memleket vatandaşları için tatbik olunacağına hükmedilmiştir. Ancak Yunanistan'ın işgal edilmesi ile bu sayılan yerlerden Türkiye'ye gelen Türk soylu kişiler, memleketlerine iade edilemedikleri gibi Türkiye'de de kanunî ve hukukî bir rabita tesis edemediklerinden vatandaşlık hak ve menfaatlerinden istifade edememiş, bu nedenle de müşkil duruma düşmüşlerdir. Bu kişilerin daha da zor durumda kalmaması için 13 Ağustos 1941 tarihli İcra Vekilleri Heyeti toplantısında, belirli bir tarihe kadar Türkiye'ye gelmiş olup, mülteci muamelesine tâbi tutulmamış olanların kararname ile belirlenen kayıt ve şartlar aranmaksızın mülteci olarak kabul edilmeleri ve haklarında serbest göçmen muamelesinin uygulanması karara bağlanmıştır.⁶⁶⁰

Yunanistan'da durumun her geçen gün daha da kötüye gitmesi, Türkiye'ye ilticaların giderek artması ile sonuçlanmıştır. Ancak Yunan ve Bulgar Garbî Trakyası ile Ege Adalarından gelen Türklerin durumundaki muğlaklık devam etmiştir. Dahiliye Vekaleti Emniyet Umum Müdürlüğü 7 Ekim 1943 tarihli bir yazısında, bu saydığımız yerlerden gelen Türklerden yurdumuza ilticaları kabul edilmeyerek iade edilenlerden bir çoğunun, Bulgarlar tarafından öldürüldüklerinin haber alındığını, halen Trakya vilayetlerine sığınmış olup durumları tetkik edilmekte olan soydaşlarımızın, geri

⁶⁵⁸ **Prof. Dr. Ali Birinci'nin Özel Arşivi**, T.C. Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti İskan Umum Müdürlüğü Muhacir ve Mülteci Kayıt Defteri. Defterin kapağı ve sayfaları olmadığından defter numarası belli değildir.

⁶⁵⁹ Melih Akdeniz, **a.g.e.**, s. 143.

⁶⁶⁰ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 96. 72. 03.

çevrilmeleri durumunda, öldürüleceklerini ısrarla beyan ettiklerini, bu durumu önlemek için söz konusu yerlerdeki Türklerden, 1 Haziran 1943 tarihinden beri iltica etmiş olan ve olağanüstü bu hallerin devam etmesi durumunda iltica edecek olan Türk ırkından, Türkçe konuşan kimselerin ilticalarının kabulü ve haklarında mülteci muamelesi yapılmasına dair bir kararname çıkarılmasını teklif etmiştir. Ancak Hariciye Vekaleti 21 Ocak 1944 tarihinde alınacak böyle bir kararın tıpkı 1941 yılında olduğu gibi umumî bir iltica hareketine sebep vereceğini ve bu durumun da Lozan Antlaşması'nın bu bölgede yaşayan Türkler için belirlediği prensiplere uygun düşmeyeceğini belirtmiş ve bu sebeple de böyle bir kararın alınmamasının daha uygun olacağı yönünde görüş bildirmiştir.⁶⁶¹ Hariciye Vekaleti'nin bu olumsuz görüşüne rağmen, Balkanlardan, Yunan ve Bulgar Garbî Trakya'sından ve Ege Adalarından gelen bu kişiler Türkiye'ye kabul edilmiş, serbest göçmen vizesiyle veya mülteci sıfatıyla ayrıca Türk vatandaşlığına da alınmışlardır.⁶⁶²

Batı Trakya ve Ege Adalarından gelen Türkler her ne kadar dönem dönem mülteci olarak kabul edilmiş, hatta Türk vatandaşlığına alınmış olsalar da durumları çoğu zaman belirsizliğini korumuş ve idarî açıdan uzun araştırmalara konu olmuştur. Örnek vermek gerekirse, 1945 yılında Yunanistan-Kumçiftlik'ten Edirne'ye gelen ve buradan da Kırklareli Pancar Köy'e yerleşen beş kişilik bir ailenin reisi dilekçesinde, aslen Batı Trakya halkından olduğunu, Balkan Harbi sırasında göç edip Edirne'nin İpsala İlçesi'nin Hacıköyü nüfusuna tescil edilip iskân edildiğini, ancak Yunanlıların Trakya'yı işgal etmeleri üzerine validesi ile birlikte tekrar geldikleri yere geri döndüklerini, II. Dünya Savaşı'nda Batı Trakya'nın Almanlar tarafından işgal edilmesi üzerine de tekrar Türkiye'ye geldiklerini belirtmiş ve daha önce Türkiye'de nüfusa kayıtlı olması sebebiyle yeniden vatandaşlığa alınmasını talep etmiştir. Ailenin kaydı İpsala Nüfus İdaresi'nden istenmiş, ancak idare 1947 yılında bu ailenin kaydını bulamadıklarını bildirerek dilekçeyi iade etmiştir. Bunun üzerine Kumkapı nüfusuna kayıtlı olan aile reisinin ağabeyinin nüfus kayıt örneği İpsala Nüfus Müdürlüğü'ne

⁶⁶¹ BCA, 030. 10. 117. 813. 9.

⁶⁶² Bakanlar Kurulu'nun 12.02.1948 tarihli toplantısında Balkanlardan, Yunan ve Bulgar Garbî Trakya'sından ve Ege Adalarından serbest göçmen vizesiyle veya mülteci olarak gelen Türklerin kabul edilmesi ve vatandaşlığa alınmasına karar verilmiştir. Bkz. BCA, 030. 18. 01. 115. 93. 14.

gönderilerek, yeniden araştırma yapmaları istenmiş ve sonuç alınana kadar bu aile hakkında hiç bir işlemin yapılmamasına karar verilmiştir.⁶⁶³

Batı Trakya Türklerinin Lozan Antlaşması'ndan kaynaklanan özel durumları, Türkiye'nin iskân siyasetinde de kendisini hissettirmiş, buradan iltica ya da göç eden kişilere uygulanan hükümler, dönemin siyasi koşullarına ve uluslararası konjonktüre göre değişiklik göstermiştir. II. Dünya Savaşı döneminde Batı Trakya Türkleri, zaman zaman mülteci olarak Türkiye'ye kabul edilmiş, bazı dönemlerde Yunanistan'a geri gönderilmiş, bazen de mülteci sıfatıyla kabul edilip, daha sonra serbest göçmen statüsüne alınarak Türk vatandaşlığına kabul edilmişlerdir.

3.3. II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TÜRKİYE'YE GELİP TRAKYA BÖLGESİ'NE YERLEŞEN GÖÇMEN VE MÜLTECİLER

II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye, düzenli ya da kitlesel göçten ziyade düzensiz göç ve ilticalar ile karşı karşıya kalmıştır. Özellikle savaşın Balkanlara sıçraması ile bu ülkelerde yaşayan Türk azınlık başta olmak üzere Türkiye'ye sığınanlar ya da dönmek üzere göç edenler olmuştur. Türk soylu olmakla birlikte, iltica ettikten sonra Türkiye'de kalmaya karar veren mülteciler, Türk vatandaşlığına geçmelerine engel bir durumları yoksa statüleri serbest ya da iskânlı göçmen olarak değiştirilerek iskân edilmişlerdir. Bu göçmenlerden bazıları serbest göçmen olarak kendi istekleri ile, bazıları da iskânlı göçmen olarak Trakya Bölgesi'ne yerleştirilmişlerdir.

1939 yılında Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan 22 bine yakın göçmenin getirilmesi ve bu kişilerin Trakya Bölgesi'ne yerleştirilmesi kararlaştırılmış, Trakya köylerinde gelecek göçmenler için ev inşasına ve göçmenlerin kış gelmeden nakillerinin yapılması için de Haziran ayında hazırlıklara başlanmıştır.⁶⁶⁴ 1939 yılında Türkiye'ye Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan toplam 21.306 kişi göç ya da iltica etmiştir. Ancak savaşın giderek yayılması ve Balkanlara sıçraması, Trakya

⁶⁶³ Söz konusu bu ailenin kaydı için bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197.

⁶⁶⁴ “Yeni Göçmen Mintikaları”, **Tekirdağ Gazetesi**, 23 Haziran 1939, s. 1.

Bölgesi'nde yaşayan halkın Anadolu'ya göç etmeleri ile sonuçlanmış⁶⁶⁵ ve daha son yaşadığı savaşların kötü hatırasının hafızalarında canlı olduğu Trakya'nın sınır illeri halkının panik ve korkusuna neden olmuştur.⁶⁶⁶ Muhtemelen benzer sebeplerle bölgeye yapılması planlanan göçmen iskânları da tekrar gözden geçirilmiştir.

Almanların Türkiye'nin sınırına kadar gelmesi, Trakya Bölgesi'nde yaşayan Yahudi vatandaşlardan bazılarının da paniğe kapılmalarına ve bölgeden ayrılmalarına sebep olmuştur. Giresun Vilayet İdare Heyeti Reisliği'nden, 13 Haziran 1941 tarihinde CHP Yüksek Genel Sekreterliği'ne gönderilen bir yazıda şehirlerine Trakya'dan bir kaç Musevi ailenin geldiği, Giresun'da yabancı bir şirkette çalışan akrabalarının yanında kalacakları belirtilmiş ve bu kişilerin isimlerini Türk ve Müslüman isimleri ile değiştirmiş olmalarının dikkat çekici olduğu ilave edilmiştir.⁶⁶⁷

1939 yılının Eylül ayında Varna'dan hareket eden Nazım Vapuru ile Bulgaristan'dan 2.000 göçmen Tuzla'ya gelmiştir.⁶⁶⁸ 2 Kasım 1939 tarihinde Bulgaristan'dan yaklaşık 1.500 göçmen daha gelmiş, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek isteyen geri kalan kişiler için de yetkililer, yaşanabilecek aksaklıkların önlenmesi için tedbirler almıştır.⁶⁶⁹ Aynı tarihlerde yabancı ülkelerden göç ve iltica suretiyle gelmiş olan 7.986 göçmen İcra Vekilleri Heyetince Türk vatandaşlığına alınmıştır.⁶⁷⁰ 1939-1949 yılları arasında Türkiye'ye gelen göçmen ve sığınmacıların sayıları ise aşağıdaki gibidir.⁶⁷¹

⁶⁶⁵ II. Dünya Savaşı döneminde, özellikle Yunanistan'ın Almanlar tarafından işgalini takip eden yıllarda, Örfi İdare mıntıkası altındaki İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale vilayetlerinden Anadolu'ya yapılan göçlerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bülent Bakar, "İkinci Dünya Savaşı'nda İstanbul ve Trakya'dan Anadolu'ya Göç ve Paniğe Karşı Propaganda", **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 6/2007, S. 12, Ayrıca bkz. Edip Durmaz, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Trakya Umûm Müfettişliği Bölgesi'nden Anadolu ve İstanbul'a Yapılan Göçler ve Edirne'nin Sükûtu", **Geçmişten Günümüze Göç C. I**, ed. Osman Köse, Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2017.

⁶⁶⁶ Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul Vilayet İdare Heyet Reisliği'nden, CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilen 03.05.1941 tarihli bir yazıda, bir kısım Trakya ve Çorlu halkının kitleler hâlinde göç etmesinin Silivri ve Çatalca köylüleri tarafından endişe ile karşılandığı, ancak bu hareketliliğin önüne geçildiği belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, 490. 01. 611. 120. 5.

⁶⁶⁷ **BCA**, 490. 01. 611. 120. 6.

⁶⁶⁸ "2000 Göçmen Geldi", **Tekirdağ Gazetesi**, 14 Eylül 1939, s. 1.

⁶⁶⁹ "Bulgaristan'dan Gelecek Göçmenler", **Tekirdağ Gazetesi**, 2 İkinciteşrin 1939, s. 1.

⁶⁷⁰ "Vatandaşlığa Kabul", **Tekirdağ Gazetesi**, 9 İkinciteşrin 1939, s. 2.

⁶⁷¹ **Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945**, s. 104; **Küçük İstatistik Yıllığı 1947-1950**, s. 86.

Tablo 138. 1939-1949 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelen Göçmen ve Sığınmacıların Ülkelere Göre Sayısı

Yıllar	Göçmenler ve Sığınanların Geldikleri Ülkeler				Toplam
	Bulgaristan	Romanya	Yugoslavya	Diğer Ülkeler	
1939	17.777	3.375	154	152	21.458
1940	4.007	3.021	1.060	131	11.216
1941	3.803	712	512	7.031	12.063
1942	2.678	367	77	1.145	4.261
1943	1.145	75	5	1.091	2.316
1944	489	21	12	159	681
1945	631	5	---	2.119	2.755
1946	706	2	18	3.015	3.741
1947	1.763	12	48	2.542	4.365
1948	1.514	23	40	5.668	7.245
1949	1.670	6	8	1.766	3.450
TOPLAM	36.183	7.619	1.934	24.819	

1934 yılından 1949 yılı sonuna kadar iskân teşkilatı tarafından muhacir, mülteci, menkul eşhasa⁶⁷², yerli çiftçi, aşiret ve felâketzedelere 15 yıl içerisinde dağıtılan toplam toprak miktarı 5.348.353 dönümdür. Ancak 1951 yılı itibari ile bu toprakların sadece 3.494.562 dönümü tapuya bağlanabilmiş, tapuya bağlanmış olan bazı topraklar da aynı arazinin birkaç tapu ile ayrı ayrı şahıslara verilmesi veya gerçekte böyle bir arazinin olmayışı gibi sebeplerle ihtilaflı hâle gelmiştir. Aynı şekilde 1940 yılından 31 Mayıs 1945 yılına kadar Maliye Arazi Komisyonları’nın dağıttığı 973.689 dönüm arazinin de bir kısmı ihtilaflı hâle gelmiştir.⁶⁷³

II. Dünya Savaşı’nın başladığı tarih olan 1939 yılında Edirne’ye iskân edilen ya da serbest göçmen olarak buraya yerleşen göçmenin olmadığını görüyoruz. Savaşın henüz yeni başlamış olmasına rağmen bu ortamın getirdiği belirsizlik ile sınırda bulunan ve savaş tehdidini en derinden hisseden bir yere göçmenlerin yerleşmek istememiş olmaları bu durumun nedeni olabilir. Trakya halkının dahi bu dönemde bölgeden göç etmeye başlamış olması da bunu kanıtlar niteliktedir.

II. Dünya Savaşı’nın devam ettiği 1940 yılında, sadece Bulgaristan’dan gelen 427 kişilik 120 göçmen ailenin Edirne’nin muhtelif yerlerine tamamı iskânlı olarak yerleştirildiğini görüyoruz. 1941 yılında Türkiye’ye gelip Edirne’ye yerleşen göçmenlerin tamamı Yunanistan’dan mülteci olarak gelen 90 kişiden oluşan 30

⁶⁷² Tutanakta geçen “menkul eşhas” ile kastedilen devlet eliyle iskân yerleri değiştirilen, zorunlu olarak başka bir bölgeye gönderilen kişiler olabilir.

⁶⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, (19 Şubat 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 5, s. 395.

aileden ibarettir. Bu göçmenlerin bir kısmının iskânlı, bir kısmının ise serbest göçmen olarak Edirne ve ilçelerine yerleştirildiğini görüyoruz.

1942 ve 1943 yıllarında Türkiye'ye gelip Edirne'ye yerleştirilen ya da kendi isteği ile buraya yerleşen göçmen olmamıştır. 1944 yılında Türkiye'ye gelen göçmenlerden ise sadece Yunanistan'dan mülteci olarak gelip Uzunköprü'nün merkezine ve üç köyüne serbest göçmen olarak yerleştirilen toplam 176 kişiden oluşan 55 aile mevcuttur.

Tekirdağ muhacir kayıt defterlerine göre, 1939-1949 yılları arasında Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Kırım'dan gelip Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerin sayısı 1.358 kişiden oluşan 374 ailedir. Bu göçmenlerden 100 kişi 1939, 61 kişi 1940, 164 kişi 1941, 31 kişi 1942, 20 kişi 1943, 308 kişi 1944, 81 kişi 1945 yılında Türkiye'ye gelmiş ve Tekirdağ'a yerleşmiştir.

Aşağıda ayrıntılı olarak incelediğimiz Kırklareli muhacir kayıt defterlerinde kayıtları bulunan, 1939-1949 yılları arasında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ye yerleşen toplam 1.679 kişiden oluşan 530 göçmen aile mevcuttur. Bunlardan 3 kişiden oluşan bir aile Afganistan'dan, 2 kişiden oluşan bir aile Polonya'dan, 52 kişiden oluşan 22 aile Yugoslavya'dan, 194 kişiden oluşan 52 aile Yunanistan'dan ve 1.335 kişiden oluşan 436 aile Bulgaristan'dan gelmiştir. Bulgaristan'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenlerin büyük çoğunluğu II. Dünya Savaşı'nın ilk iki yılında Türkiye'ye gelmiştir. Buna göre 1939 yılında 699 kişi, 1940 yılında 287 kişi, 1941 yılında 44 kişi, 1942 yılında 72 kişi, 1943-1947 yılları arasında 72 kişi, 1948 yılında 90 kişi ve 1949 yılında ise 72 kişi Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşmişlerdir.

3.3.1. 1939 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler

Tekirdağ muhacir kayıt defterlerine göre, 1939 yılında Tekirdağ'a 100 kişiden oluşan 26 göçmen aile yerleşmiştir. Bu göçmenlerden 92 kişiden oluşan 24 aile Bulgaristan göçmeni, 8 kişiden oluşan 2 aile ise Romanya göçmenidir. Tekirdağ iskân defterlerinden yaptığımız incelemelerde 1939 tarihinde bu göçmenler dışında başka göçmenin kaydına rastlamadık.

Bulgaristan göçmenlerinden 16 kişiden oluşan 4 aile iskânlı, 76 kişiden oluşan 20 aile ise serbest göçmen statüsünde Tekirdağ'a yerleşmiştir. Serbest göçmen statüsünde

yerleşen 20 ailenin tamamı Çerkezköy sınırlarında bir yerleşim yerine yerleşmiş, iskânlı dört aileden biri Ömerler Köyü'ne, ikisi Balabanlı'ya, biri ise Sarılar Köyü'ne yerleştirilmiştir. Bu 24 aileden bir ailenin geldiği köy ya da şehir belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalan ailelerden dördü Eskicuma, ikisi Pravadi, altısı Razgrat, biri Selvili, üçü Şumnu, biri Varna, altısı Yenipazar'dan gelmiştir. Bu göçmenlerin aile reislerinin tamamı çiftçidir. Ayrıca bu göçmenlerin tamamının dili kayıtlara “Türkçe” olarak geçmiştir. Bulgaristan'dan gelen bu göçmenlerden 12 aile Türkiye'ye Edirne'den girip, muhacir kağıtlarını Edirne'den almış, 7 aile Türkiye'ye İstanbul'dan giriş yapmış ve yine muhacir kağıtlarını bu ilden almış, 4 aile Tuzla'dan giriş yapmış ve muhacir kağıtlarını buradan almış, bir aile ise Kırklareli'den ülkeye giriş yapmış ve muhacir kağıtlarını da yine buradan almışlardır. Serbest göçmen statüsünde Tekirdağ'a yerleşen ailelere verilen herhangi bir şey olmazken, iskânlı göçmen statüsünde olan ailelerden bir aileye 7 lira mahrukut bedeli, 2 kg zeytin, 450 kg buğday verilmiştir. Geri kalan 3 iskânlı aileye ise toplam 6 öküz, 3 pulluk, 2.220 kg yemeklik buğday, 325 kg tohumluk buğday, 100 kg tohumluk arpa verilmiştir. Bu üç aileden birine ayrıca 224 lira 62 kuruş iâşe bedeli verilmiştir. 1939 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin yaş aralıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.⁶⁷⁴

Tablo 139. 1939 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	0 Kişi
2-7 Yaş Arası	15 Kişi
8-15 Yaş Arası	21 Kişi
16-30 Yaş Arası	21 Kişi
31-60 Yaş Arası	32 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	3 Kişi

1939 yılında Tekirdağ'a yerleşen 8 kişiden oluşan iki Romanya göçmeni aile mevcuttur. Bu ailelerden her ikisi de Köstence'den gelmiş olup Türkiye'ye Tuzla'dan girmiş ve muhacir kağıtlarını da yine buradan almış ve iskânlı göçmen statüsünde Sağlık Köy'e yerleştirilmişlerdir. Beraberlerinde üç at getiren bu ailelerin her ikisi de

⁶⁷⁴ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy Ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82, kullanılarak hazırlanmıştır.

çiftçi olup kayıtlara dilleri “Türkçe” olarak geçmiştir. Bu ailelere toplam 1.800 kg yemeklik buğday verilmiş ve toplam 40 lira nakit yardım yapılmıştır. Bir kişinin doğum tarihi kayıtlarda belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalan göçmenlerden ikisi 1939 tarihinde 43, biri 61, biri 26, biri 15, biri 16, biri de 3 yaşındadır.⁶⁷⁵

3.3.2. 1939 Yılında Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenler

1939 yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelen göçmenlerden 699 kişiden oluşan 210 aile Kırklareli’ne yerleşmiştir. Göçmenlerden bir kişi Pomak, dili de Pomakça, geri kalanları ise Türk ve dilleri de Türkçe olarak kayıtlara geçmiştir. Pomak olarak kayıtlara geçen göçmen Nevrekop doğumlu olup serbest göçmen olarak Kırklareli’ne yerleşmiş ve dolayısıyla kendisine devletin yaptığı herhangi bir yardım olmamıştır. Göçmenlerden biri kardeşinin yanına iskân görmüş, 30 kişi iskânlı statüde, geri kalanı da serbest göçmen olarak şehre yerleşmiştir. Göçmenlerin 604’ü Türkiye’ye Edirne’den, 60’ı Tuzla’dan, 20’si İstanbul’dan, 14’ü Kırklareli’nden ve bir kişi de İzmir’den giriş yapmıştır. 1939 yılında Türkiye’ye gelip Kırklareli’ne yerleşen bu göçmenlerin mesleklerini, doğum yerlerini ve Kırklareli’de yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁶⁷⁶

Tablo 140. 1939 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Bahçıvan	1	Demirci	1	Garson	1	Kunduracı	2
Bakkal	1	Dülger	1	Hamamcı	2	Saraç	3
Berber	4	Ev Hanımı	9	İşçi	4	Talebe	2
Çiftçi	174	Fotoğrafçı	1	Kasap	1	Yumurtacı	1

⁶⁷⁵ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

⁶⁷⁶ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 141. 1939 Yılında Bulgaristan'dan Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Ahyolu	13	Filiba	3	Kırcaali	8	Popköy	8
Aydos	23	Harmanlı	23	Kızanlık	18	Razgrat	172
Balpınar	14	Hasköy	16	Koşukavak	2	Ruşçuk	61
Beyköy	4	İslimye	55	Nevrekop	2	Şumnu	31
Eğridere	19	Karnabat	48	Osmanpazar	15	Yanbolu	2
Eskicuma	29	Kazan	61	Pazarcık	2	Yenipazar	22
Eskizağra	6	Kemaller	22	Pravadi	18	Yenizağra	2

Tablo 142. 1939 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	18	Evrensekiz	13	Kaynarca	18	Sofuhalil	1
Akçaköy	9	Hamzabey	6	Kırklareli-Merkez	22	Taşagıl	1
Akpınar	4	Hıdırca	13	Kumsayık	26	Taştepe	14
B.Karıştıran	8	Imrallı	24	Lüleburgaz	106	Tatarlı	8
Babaeski	75	K. Karıştıran	25	Mikroçova	1	Turgutbey	13
Çakıllı	11	Karaağaç	19	Nadırlı	18	Üsküp	9
Cehilli	2	Karahalil	9	Oruçlu	4	Vize	52
Çengelli	18	Kasaba	26	Pancarköy	32		
Düzova	15	Kavaklı	9	Pazarlı	17		
Evrenli	8	Kayabeyli	22	Sinanlı	11		

Yanlarında 4 at, 24 öküz, 13 inek, 3 buzağı, 401 koyun/keçi, 26 araba, 11 pulluk ve 31 manda getiren göçmenlere devletin yaptığı yardımlar ise şöyledir: 1 eski ev, 3 yeni ev, 2 aileye toplam 81 dekar iyi tarım arazisi, 8 aileye toplam 347 dekar orta tarım arazisi, 1 pulluk, bir aileye 1.080 kilo yemeklik buğday ve 450 kilo tohumluk buğday ve 2 aileye 43 lira iâşe yardımı yapılmıştır. Göçmenlerden ikisi bebek, biri 50, diğeri 75 yaşında olan 4 kişi Türkiye'ye geldikten bir süre sonra vefat etmiştir. Üretime katkı sağlayabilecek yaşta olanlar 387 kişidir. Bu da göçmenlerin yarısından fazladır. 61 yaş ve üzeri nüfusun ise 41 kişi ile genç nüfusa oranla oldukça az sayıda olduğunu görüyoruz. Bu bağlamda aşağıdaki tablodan söz konusu bu göçmenlerin 1939 yılında hangi yaş aralığında oldukları incelenebilir.⁶⁷⁷

⁶⁷⁷ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

Tablo 143. 1939 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	23 Kişi
2-7 Yaş Arası	116 Kişi
8-15 Yaş Arası	132 Kişi
16-30 Yaş Arası	198 Kişi
31-60 Yaş Arası	189 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	41 Kişi

1939 yılında Kırklareli'ne yerleşen bir diğer göçmen grubu Romanya'dan gelen ve 16 kişiden oluşan 4 ailedir. Tamamı Romanya-Hasırkuyusu'ndan gelen bu kişilerin dilleri Türkçe'dir. Tamamı Türkiye'ye Ereğli'den girip göçmen kağıtlarını da Ereğli'den aldıktan sonra Kırklareli-Düğüncülü'ye iskânlı statüde yerleşmişlerdir. Ailelerin tamamı geçimlerini çiftçilik yaparak sağlamakla birlikte, sadece bir aile 2 at ve bir araba getirmiştir. Devletin bu göçmenlere yaptığı yardımlar ise şöyledir: 4 aileye 172 dekar iyi tarım arazisi, yine 4 aileye 3.000 kilo yemeklik, 1.800 kilo tohumluk buğday ve 4 pulluk verilmiştir.⁶⁷⁸

Romanya ve Bulgaristan'dan gelen bu göçmenlerin dışında Yunanistan-Gümülcine'den gelen yaşları 25 ve 44 olan, anne ve kızından oluşan bir aile serbest göçmen olarak Babaeski'ye yerleşmiştir. Yugoslavya-Prizren'den gelen 6 kişilik bir aile iskânlı olarak Kırklareli'nin merkezine, Radoviş'ten gelen bir kişi serbest göçmen olarak Kavaklı'ya, Kırçova'dan gelen 5 kişilik bir aile serbest göçmen olarak Vize'ye yerleşmiştir. Bu göçmenlerin tamamının dili Türkçe'dir. Aile reislerinden biri tatlıcı, biri çiftçi, biri de leblebicidir. Yanlarında herhangi bir hayvan ya da tarımsal alet getirmemiş olan bu göçmelerden sadece iskânlı olan aileye 680 kilo yemeklik buğday, 28 lira 76 kuruş iâşe yardımı yapılmıştır. Romanya, Yugoslavya ve Yunanistan'dan gelen bu göçmenlerin 1939 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁶⁷⁹

⁶⁷⁸ **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197.

⁶⁷⁹ **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

Tablo 144. 1939 Yılında Romanya, Yugoslavya ve Yunanistan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	1 Kişi
2-7 Yaş Arası	9 Kişi
8-15 Yaş Arası	5 Kişi
16-30 Yaş Arası	5 Kişi
31-60 Yaş Arası	9 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

3.3.3. 1940 Yılında Edirne'ye Yerleşen Göçmenler

1940 yılında Edirne Merkez ve ilçelerine iskân edilen göçmenlerin tamamı Bulgaristan'dan gelmişlerdir. 427 kişiden oluşan 120 aile olarak kayıtlara geçen bu kişilerin tamamı iskânlı göçmen olarak şehre yerleştirilmiştir. 1940 yılında Edirne ve ilçelerine iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinin yerleştikleri yerleri ve kendilerine verilen gayrimenkullerin temlik ve tescil tarihlerini gösterir tablo aşağıdaki gibidir:⁶⁸⁰

Tablo 145. 1940 Yılında Edirne Merkez ve Merkeze Bağlı Köyler ile Edirne'nin İlçeleri ve Bu İlçelere Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Merkez	18	56	1940	1941
Edirne	Merkez	İskender	2	7	1940	1941
Edirne	Havsa	Merkez	9	22	1940	1944
Edirne	Havsa	Azatlı	2	8	1940	1944
Edirne	Havsa	Bostanlı	8	28	1940	1944
Edirne	Havsa	Oğulpaşa	4	15	1940	1944
Edirne	Keşan	Karasatı	2	5	1940	1944
Edirne	Keşan	Küçükdoğanca	4	23	1938-1953	1938-1953
Edirne	Keşan	Maltepe	3	9	1940	1944
Edirne	Keşan	Paşayığıt	18	75	1940	1944
Edirne	Keşan	Mercan	4	16	1944	1944
Edirne	Lalapaşa	Hanlıyenice	3	9	1940	1944
Edirne	Lalapaşa	Kavaklı	4	16	1944	1944
Edirne	Uzunköprü	Merkez	31	110	1940	1944
Edirne	Uzunköprü	Kavacık	3	6	1940	1944
Edirne	Uzunköprü	Başagül(Mandıra)	2	13	1940	1944
Edirne	Uzunköprü	Harmanlı	3	9	1940	1944
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			120	427		

3.3.4. 1940 Yılında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler

1940 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden 52 kişiden oluşan 13 aile Tekirdağ'a yerleşmiştir. Bu ailelerden ikisi Çavuşlar Köyü'nden, beşi Pravadi'den, biri Razgrat'tan, biri Rusçuk'tan, biri Şumnu'dan, biri Tırnova'dan, ikisi

⁶⁸⁰ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

Yenipazar'dan gelmiştir. 13 aile reisinin tamamının mesleği kayıtlara çiftçi olarak geçmiştir. Bu ailelerden 9'u Çerkezköy'e, 2'si Ulaşköy'e, 1 aile Sağlökköy'e, 1 aile Muratlı'ya yerleşmiştir. Muratlı'ya yerleşen bir aile iskânlı göçmen statüsünde, diğer 12 aile ise serbest göçmen statüsündedir. Ulaşköy'e yerleşen ve serbest göçmen statüsünde olan 2 kişiden oluşan bir aileye 41 dönüm, 6 kişiden oluşan bir aileye 104,5 dönüm iyi tarım arazisi verilmiştir. İskânlı göçmen statüsünde Muratlı'ya yerleştirilen 5 kişilik bir aileye ise 1945 yılında 1 pulluk, 1946 yılında ise 540 kilo yemeklik buğday verilmiştir. 1940 yılında Tekirdağ'a yerleşen bu 52 göçmenin yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁶⁸¹

Tablo 146. 1940 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	4 Kişi
2-7 Yaş Arası	10 Kişi
8-15 Yaş Arası	8 Kişi
16-30 Yaş Arası	13 Kişi
31-60 Yaş Arası	13 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	4 Kişi

1940 yılında Bulgaristan'dan gelip Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerden başka bir de 9 kişiden oluşan iki Romanya göçmeni aile vardır. Dilleri kayıtlara Türkçe olarak geçen bu iki ailenin reisleri geçimlerini çiftçilikle sağlamaktadır. Ailelerden ilki, Pazarcık'tan gelip Sağlökköy'e serbest göçmen statüsünde yerleşirken ikinci aile Tutrakan'dan gelip Muratlı'ya yine serbest göçmen olarak yerleşmiştir. 1940 yılında aile bireylerinin ikisi 4 yaşında, biri yeni doğmuş bir bebek olmakla birlikte diğerleri 39, 36, 33, 29, 10 ve 2 yaşındadır. Bu iki aileye de yapılan herhangi bir devlet yardımı olmamıştır.⁶⁸²

⁶⁸¹ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy Ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak hazırlanmıştır.

⁶⁸² **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

3.3.5. 1940 Yılında Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenler

1940 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerden 287 kişinin mevcut olduğu 84 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. Göçmenlerden 15'i iskânlı, 272'si serbest göçmen olarak şehire yerleşmiştir. 15 kişi Pomak ve dilleri Pomakça, geri kalan kişilerin ise etnik kimliği Türk ve dilleri de Türkçe olarak kayıt edilmiştir. İki kişi Kırklareli'den, 28'i İstanbul, geri kalan göçmenler ise Edirne'den Türkiye'ye giriş yapmışlardır. Göçmenler yanlarında sadece 4 öküz, 2 inek, 5 manda ve 5 araba getirmişlerdir. Etnik kimlikleri Pomak olarak kaydedilen 4 aileye 3 eski, bir yeni ev, 3 aileye toplam 184 dekar iyi tarım arazisi, 3 pulluk, 4 aileye toplam 2.760 kilo yemeklik ve 1.800 kg tohumluk buğday verilmiştir. Geri kalan göçmenlerden sadece bir aileye 100 dekar iyi tarım arazisi ve bir aileye de 53 dekar orta tarım arazisi verilmiştir. 1940 yılında Bulgaristan'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen bu göçmenlerin mesleklerini, doğum yerlerini ve yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁶⁸³

Tablo 147. 1940 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Arabacı	2	İşçi	4	Muallim	1	Terzi	1
Berber	6	Kahveci	1	Saraç	1	Tüccar	3
Çiftçi	51	Marangoz	2	Tarakçı	1	Yumurtacı	1

Tablo 148. 1940 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerlerini Gösterir Tablo

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Aydos	20	Eskizağra	13	Popköy	1	Varna	3
Balpınar	27	Filiba	4	Razgrat	42	Yenipazar	12
Dövlən	15	İslimye	10	Ruşçuk	47	Ziştovi	4
Eğridere	3	Kemaller	5	Sofya	3		
Eskicuma	37	Kızanlık	16	Şumnu	25		

⁶⁸³ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

Tablo 149. 1940 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	2	Çövenli	1	Kavaklı	12	Oruçlu Köy	8
Alpullu	2	Demirköy	1	Kayabeyli	4	Pınarhisar	11
Ayvalı	2	Doğanca	4	Kırklareli-Merkez	41	Turgutreis	7
B.Karıştıran	4	Eriklyurdu	5	Kuleli Köy	9	Üsküp	4
Babaeski-Merkez	81	Hasboğa	5	Kumsayık	4	Vize	4
Bedir Köy	12	K. Karıştıran	9	Lüleburgaz-Merkez	39		
Çakıllı Köy	7	Karahalil	1	Müsellim	7		

1940 yılında gelen bu göçmen grubunun içerisinde üretime katkı sağlayabilecek yaş aralığındaki kişi sayısı ve çocuklar çoğunluktadır. Yaşı 61'in üzerinde olan kişi sayısı 22'dir. Söz konusu bu göçmenlerin hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir:⁶⁸⁴

Tablo 150. 1940 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	12 Kişi
2-7 Yaş Arası	57 Kişi
8-15 Yaş Arası	49 Kişi
16-30 Yaş Arası	69 Kişi
31-60 Yaş Arası	78 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	22 Kişi

1940 yılında Bulgaristan'dan başka Polonya, Yugoslavya ve Yunanistan'dan gelen göçmenlerden Kırklareli'ne yerleşenler olmuştur. Polonya-Nalçı'dan gelen 38 yaşındaki bir baba ve 12 yaşındaki oğlundan oluşan, aile reisinin muhasebeci olduğu bir aile Alpullu'ya yerleşmiştir. Etnik kimlikleri Türk ve dilleri Türkçe olarak kayıt edilmiş, Türkiye'ye İstanbul'dan giriş yapmışlardır. Serbest göçmen olan bu aileye herhangi bir yardım yapılmamıştır. Yunanistan-İskeçe'den gelen 27 yaşındaki mesleği

⁶⁸⁴ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

çiftçilik olan bir kişi de serbest göçmen olarak Kayabeyli'ye yerleşmiş, kendisine yapılan herhangi bir yardım olmamıştır.⁶⁸⁵

Kayıtlarını incelediğimiz, 1940 yılında Kırklareli'ye yerleşen göçmenler arasında 57 kişiden oluşan 11 aile Yugoslavya göçmenidir. Tamamı serbest göçmen olan bu kişilerin hepsinin dili Türkçe olarak kayıt edilmiştir. Aile reislerinden biri bahçıvan, biri ev hanımı, biri dülger, ikisi düvenci ve altısı çiftçidir. Göçmenler herhangi bir hayvan ya da tarım aleti getirmedikleri gibi devlet yardımı da almamışlardır. Doğum yerlerini incelediğimizde, 9 kişinin İştıp, 3 kişinin Köprülü, 4 kişinin Piriştine, 9 kişinin Rodaviş ve 32 kişinin de Üsküp doğumlu olduğunu görüyoruz.⁶⁸⁶

Kayıtlarda aynı yıl Romanya'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen 35 kişiden oluşan 13 aile mevcuttur. Tamamı Türk olarak kayıt edilen bu göçmenlerin hepsi serbest göçmen olarak şehre yerleşmiş, yanlarında getirdikleri herhangi bir hayvan ya da zirai alet olmazken, devletten de yardım almamışlardır. Göçmenlerin hepsi Türkiye'ye İstanbul'dan girmiş ve muhacir kağıtlarını da yine İstanbul'dan almışlardır. Göçmenlerden 7'si Köstence, biri Tutrakan, 17'si Pazarcık, 9'u Silistre doğumludur. Kırklareli'de yerleştikleri yerleri incelediğimizde bir kişinin Kavaklı'ya, 15 kişinin Lüleburgaz'ın merkezine, 5 kişinin Babaeski Dindoğru Mahallesi'ne, 9 kişinin Kırklareli'nin merkezine, 3 kişinin Kızılcadere'ye, iki kişinin ise Lefeci'ye yerleştiğini görüyoruz. Aile reislerinin mesleklerini incelediğimizde bir kişinin balcı, bir kişinin berber, bir kişinin çarıkçı, üç kişinin çiftçi, bir kişinin polis, bir kişinin satıcı, bir kişinin tüccar ve bir kişinin de şirket sahibi olduğunu görüyoruz.⁶⁸⁷ İncelediğimiz göçmenler arasında şirket sahibi olan kişiler kayıtlarda oldukça nadirdir. 1930-1949 yılları arasındaki kayıtlarda mesleği polis olan tek kişi ise bu göçmendir.

⁶⁸⁵ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197.

⁶⁸⁶ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

⁶⁸⁷ **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

Tablo 151. 1940 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Yugoslavya ve Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo⁶⁸⁸

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	5 Kişi
2-7 Yaş Arası	19 Kişi
8-15 Yaş Arası	15 Kişi
16-30 Yaş Arası	24 Kişi
31-60 Yaş Arası	25 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	4 Kişi

3.3.6. 1941 ve 1945 Yılları Arasında Edirne'ye Yerleşen Göçmenler

Edirne'ye 1941-1945 yılları arasında sadece 1941 ve 1944 yıllarında göçmen iskânı yapılmıştır. Bunların da tamamı Yunanistan'dan gelen göçmenler olmuştur. 1941 yılında Edirne Merkeze bağlı bir köy olan Köşençiftliği Köyü'ne Yunanistan'dan mülteci olarak gelen 3 kişiden oluşan bir aile yerleştirilmiştir. Aile üyelerinin tamamı serbest göçmen statüsünde buraya yerleştirilmiş, kendilerine verilen herhangi bir taşınmaz olmamıştır. Edirne'nin Meriç İlçesi'nin merkezine 20 kişiden oluşan ve Türkiye'ye Yunanistan'dan mülteci olarak gelen 6 aile iskânlı göçmen statüsünde yerleştirilmiştir. Yine Meriç İlçesi'nin Hasırcıarnavut Köyü'ne Yunanistan'dan mülteci olarak gelen 5 kişiden oluşan bir aile, Karahamza Köyü'ne 3 kişiden oluşan bir aile iskânlı olarak yerleştirilmiştir. İskânlı göçmen olarak yerleştirilen bu ailelere verilen gayrimenkuller 1947 yılında temlik ve 1948 yılında tescil edilmiştir. 1941 yılında Yunanistan'dan mülteci olarak gelen göçmenlerden 55 kişiden oluşan 19 aile serbest göçmen statüsünde Edirne'nin Uzunköprü ilçesinin merkezine, 4 kişiden oluşan 2 aile ise Uzunköprü'ye bağlı Kiremitçisalih Köyü'ne yine serbest göçmen olarak yerleştirilmiştir. Bu ailelere verilen herhangi bir gayrimenkul olmamıştır. Böylece 1941 yılında Türkiye'ye mülteci olarak gelen Yunanistan göçmenlerinden toplam 90 kişiden oluşan 30 aile Edirne'ye yerleştirilmiştir.⁶⁸⁹

⁶⁸⁸ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak hazırlanmıştır.

⁶⁸⁹ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

Tablo 152. 1941 Yılında Edirne Merkeze Bağlı Köyler ile Edirne'nin İlçeleri ve Bu İlçelere Bağlı Köylere Yerleştirilen Yunanistan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Toplam Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Köşençiftliği	1	3		
Edirne	Meriç	Merkez	6	20	1947	1948
Edirne	Meriç	Hasırcıarnavut	1	5	1947	1948
Edirne	Meriç	Karahamza	1	3	1947	1948
Edirne	Uzunköprü	Merkez	19	55	-	-
Edirne	Uzunköprü	Kiremitçisalih	2	4	-	-
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			30	90		

1944 yılında Türkiye'ye mülteci olarak gelen Yunanistan göçmenlerinden 54 kişiden oluşan 18 aile Uzunköprü İlçesi'nin merkezine, 25 kişiden oluşan 10 aile Uzunköprü'ye bağlı Eskiköy'e, 8 kişiden oluşan 6 aile Uzunköprü'nün Salarlı Köyü'ne, 89 kişiden oluşan 24 aile ise yine Uzunköprü'ye bağlı Yeniköy'e serbest göçmen statüsünde yerleşmiştir. Böylece 1944 yılında toplam 176 kişiden oluşan 55 aile Uzunköprü ve köyelerine iskân edilmiştir.⁶⁹⁰

3.3.7. 1941-1945 Yılları Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler

1941 yılında Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerden, Bulgaristan'dan gelen 41 yaşında, konuştuğu dil Türkçe, mesleği çiftçi olan ve serbest göçmen statüsünde Hayrabolu-İlyas Mahallesi'ne yerleşen bir erkek dışındaki göçmenlerin tamamı Yunanistan'dan gelmiştir. Bulgaristan'dan gelen bu kişi serbest göçmen statüsünde olmasına rağmen kendisine 716 sayılı Borçlanma Kanunu gereğince, 1964 yılında 2 odalı bir ev ve 488 metrekare arsa verilmiş ve temlik edilmiştir.⁶⁹¹

1941 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a iskân edilen Yunanistan göçmenleri 163 kişiden oluşan 33 ailedir. Tamamının geçimini çiftçilikle sağladığı göçmenlerin 4'ü Dedeagaç'tan, 38'i Dimetoka'dan, 11'i Gümülcine'den, 8'i İskeçe'den, 58'i Kumçiftliği'nden, 44'ü Sofulu'dan gelmiştir. Bu kişilerden bir kısmının savaş nedeniyle mülteci olarak Türkiye'ye gelip daha sonra göçmen sıfatını almış olmaları muhtemeldir. Yunanistan'ın 1941 yılının Nisan ayında işgal edilmesiyle Türkiye'ye ilticalar da bu tarihten sonra artmıştır. 1941 yılında gelen bu göçmenlerden 33'ü

⁶⁹⁰ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

⁶⁹¹ **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83.

Kırkkepenekli'ye, 6'sı Muratlı'ya, 124'ü Sağlıkköy'e yerleştirilmiştir. 137 göçmen kayıtlara "iskânlı göçmen" olarak geçmiş, 26 kişinin ise iskân şekli belirtilmemiştir. Yanlarında 120 koyun, 3 eşek, 4 manda, 5 araba, 3 pulluk, 1 keçi, 6 öküz, 5 inek ve 5 dana getiren göçmenlere, devlet tarafından da toprak, traktör, tahıl gibi yardımlar yapılmıştır. Yapılan devlet yardımlarının toplam miktarı şöyledir: 517 dönüm (orta) tarım arazisi, 16 öküz, 9 pulluk, 19 traktör, 12.254 kilo yemeklik buğday, 1.716 kilo tohumluk buğday, 1 adet yorgan. 1941 yılında Yunanistan'dan Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen bu göçmenlerin yaş aralıkları ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.⁶⁹²

Tablo 153. 1941 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	3 Kişi
2-7 Yaş Arası	29 Kişi
8-15 Yaş Arası	48 Kişi
16-30 Yaş Arası	26 Kişi
31-60 Yaş Arası	49 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	8 Kişi

1942 yılında Tekirdağ'a 13'ü Yunanistan'dan, 18'i Bulgaristan'dan gelmiş olan göçmenlerden toplam 31 kişi yerleşmiş ya da iskân edilmiştir. Göçmenlerin tamamının dili Türkçe, meslekleri ise çiftçidir. Yunanistan'dan gelen 13 kişiden 5'i Sağlıkköy'e, 8'i ise Yeniceköy'e iskânlı göçmen statüsünde, Bulgaristan'dan gelen 7 kişilik bir aile Çorlu merkeze, 4 kişilik bir aile Tatar Bajdar'a, 7 kişilik bir aile de Tekirdağ Merkez'e serbest göçmen olarak yerleşmiştir. Serbest göçmenlere herhangi bir yardım yapılmazken, Yunanistan'dan gelen ve iskânlı göçmen olan 3 aileye toplam, 60 dönüm (orta) tarım arazisi, 3 öküz, tanesi 140 lira bedel ile 3 traktör ve 993 kilo yemeklik buğday verilmiştir. Söz konusu göçmenlerin Türkiye'ye geldikleri 1942 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁶⁹³

⁶⁹² BCA, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

⁶⁹³ BCA, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; BCA, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; BCA, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80.

Tablo 154. 1942 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	1 Kişi
2-7 Yaş Arası	3 Kişi
8-15 Yaş Arası	9 Kişi
16-30 Yaş Arası	5 Kişi
31-60 Yaş Arası	10 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	3 Kişi

1943 yılında Tekirdağ'a 7 kişiden oluşan iki aile Yunanistan göçmeni ve 13 kişiden oluşan ve Silistre'den gelen üç aile yerleşmiştir. Bulgaristan'dan gelen bir aile ve Yunanistan-Gümülcine'den gelen iki aile iskânlı göçmen, diğer iki aile serbest göçmendir. İskânlı göçmen olan bu üç aile de Sağıkköy'e yerleştirilmiştir. Serbest göçmen olan aileler ise Muratlı'ya yerleşmiştir. Serbest göçmen olan Bulgaristan göçmenlerinden birinin aile reisi çarıkçı, diğeri ise tabaktır.⁶⁹⁴ İskânlı göçmenlerden ise iki aile reisi çiftçi, biri aşçıdır. Göçmenlerin tamamının konuştuğu dil Türkçe'dir. İskânlı göçmenlerden tek kişi olan bir göçmene herhangi bir yardım yapılmazken, diğer iki aileye yapılan yardımlar şöyledir: 40 dönüm orta-tarım arazisi, 1 öküz, 1 traktör, 262 kilo yemeklik, 186 kilo tohumluk buğday, 1 adet yorgan ve 20 lira nakit paradır. Göçmenlerin 1943 yılındaki yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁶⁹⁵

Tablo 155. 1943 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	0 Kişi
2-7 Yaş Arası	4 Kişi
8-15 Yaş Arası	6 Kişi
16-30 Yaş Arası	3 Kişi
31-60 Yaş Arası	6 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

1944 yılında Tekirdağ'a toplam 308 göçmen yerleşmiştir. Bu göçmenlerden 11'i Bulgaristan, geri kalanı Yunanistan göçmenidir. Bulgaristan göçmenlerinden 7 kişiden oluşan iki aile, serbest göçmen olarak buraya yerleşirken, geri kalan göçmenlerin tamamı iskânlı göçmen statüsü almıştır. Tamamının dili Türkçe olarak kayıtlara geçen

⁶⁹⁴ Tabak, hayvan postlarını kullanılabilecek duruma getirmek amacıyla değişik kimyasal maddelerle işleyen ve terbiye eden kişidir. Bkz. **TDK Türkçe Sözlük II**, s. 1395.

⁶⁹⁵ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82.

göçmenlerden bir aile reisi marangoz, bir aile reisi saraç, bir aile reisi işçi, geri kalan aile reislerinin tamamı çiftçidir. 6 kişiden oluşan bir aile Dedeagaç, 48 kişiden oluşan 12 aile Gümülcine, 243 kişiden oluşan 60 aile İskeçe, iki kişi Kırcaali, 4 kişi Rusçuk doğumludur. 5 kişiden oluşan Bulgaristan göçmeni bir ailenin ise doğum yerleri belirtilmemiştir. Göçmenlerden 4 kişi Çorlu-Merkez'e, 6 kişi Hayrabolu-Fahrioğlu Köyü'ne, 7 kişi Hayrabolu-Hanoğlu'na, 7 kişi Hayrabolu-Hedeyli'ye, 4 kişi Hayrabolu-İsmaili Köyü'ne, 10 kişi Hayrabolu Merkez'e, 5 kişi Hayrabolu-Lefeci Köyü'ne, 5 kişi Hayrabolu-Örey'e, 31 kişi Kırkkepenekli Köyü'ne, 36 kişi Marmaracık Köyü'ne, 64 kişi Muratlı'ya, 2 kişi Pınarbaşı'na, 13 kişi Sağlıkköy'e, 73 kişi Sarılar Köyü'ne, 36 kişi Ulaşköy'e yerleştirilmiştir. Bu göçmenlere yapılan yardımların toplamı ise şöyledir: 3 traktör, 8 pulluk, 24.392 kg yemeklik buğday, 12.766 kg tohumluk buğday, 3 aileye toplam 60 dönüm (orta) tarım arazisi, bir aileye 81,5 dönüm (iyi) tarım arazisi, toplam 1.777 lira 32 kuruş değerinde mahrukat, yorgan ve yastık. Ancak devlet yardımı alan ailelerden 7 aile, bir kısmı kendi istekleri ile bir kısmı da zorunlu olarak daha sonraki yıllarda Yunanistan'a iade edilmiştir. 1944 yılında Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerin yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁶⁹⁶

Tablo 156. 1944 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	12 Kişi
2-7 Yaş Arası	33 Kişi
8-15 Yaş Arası	75 Kişi
16-30 Yaş Arası	89 Kişi
31-60 Yaş Arası	88 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	11 Kişi

1945 yılında Türkiye'ye gelen göçmenlerden 81 kişiden oluşan 18 aile Tekirdağ'a yerleşmiştir. Bu göçmenlerin 9'u Romanya, 72'si Bulgaristan'dan gelmiştir. 18 kişiden oluşan 4 aile serbest göçmen, 61 kişiden oluşan 14 aile iskânli göçmendir. Söz konusu göçmenlerin tamamının dili Türkçe ve aile reislerinin tamamının geçimini sağladıkları meslek çiftçiliktir. Göçmenlerden 40'ı Eğridere, 5'i Fındıklı (Romanya),

⁶⁹⁶ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83, kullanılarak hazırlanmıştır.

3'ü Karakaya, 5'i Koşukavak ve 24'ü Mestanlı doğumludur. 4 Romanya göçmeninin ise doğum yeri ya da geldiği köy-şehir belirtilmemiştir. Yerleştikleri yerleri incelediğimizde 21 göçmenin Marmaracık Köyü'ne tamamı iskânli olarak, 14'ünün Misinli'ye serbest göçmen olarak, 4 Romanya göçmeninin Muratlı'ya serbest göçmen olarak, 5 Romanya göçmeninin Ömerler'e iskânli olarak, 3 kişinin Sağlökköy'e iskânli olarak ve 34 kişinin Sarılar Köyü'ne yine iskânli olarak yerleştiklerini görüyoruz. Göçmenlerden sadece bir Romanya göçmeni aile yanlarında 1 at ve 1 araba getirmiştir. Göçmenlerden 14'ü Türkiye'ye Edirne'den, 5'i Edirne'nin Meriç İlçesi'nden, 58'i Edirne'nin Uzunköprü İlçesi'nden girmiş, 4 kişilik Romanya göçmeni bir ailenin ise nereden giriş yaptıkları kayıt altına alınmamıştır. Muhacir kağıtlarını 24 kişinin Çorlu'dan, 14 kişinin Edirne'den, 31 kişinin İstanbul'dan, 5 kişinin Meriç'ten aldığını, 7 göçmenin ise muhacir kağıtlarını aldıkları yerin belirtilmediğini görüyoruz. Göçmenlere yapılan yardımların toplamı ise şöyledir: 1951 yılında temlik edilen 1 ev ve 1000 metrekare arsa, 3 aileye 150 dönüm (iyi) tarım arazisi, 11 pulluk, 9.912 kg yemeklik buğday, 377 kg çavdar, 275 kg mısır, 2.550 kg tohumluk buğday, bir aileye 150 liralık yardım⁶⁹⁷, 6 aileye toplam 275 lira mahrukat yardımı, 6 aileye 48 metre kaput bezi, 7 aileye toplam 150 lira 50 kuruş değerinde 7 adet yorgan, 6 aileye 44 lira 40 kuruş değerinde 24 metre yataklık bez. 1945 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen 81 göçmenden 2 kişinin doğum tarihleri belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalan 79 göçmenin Türkiye'ye geldikleri tarihteki yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁶⁹⁸

Tablo 157. 1945 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Romanya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	7 Kişi
2-7 Yaş Arası	13 Kişi
8-15 Yaş Arası	12 Kişi
16-30 Yaş Arası	21 Kişi
31-60 Yaş Arası	23 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	3 Kişi

⁶⁹⁷ Burada yardımın nevi belirtilmemiş olmakla birlikte bu miktardaki yardımlar diğer göçmenlere genellikle ev inşaatı için yapılmıştır.

⁶⁹⁸ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82, kullanılarak hazırlanmıştır.

3.3.8. 1941-1945 Yılları Arasında Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenler

1941-1945 yılları arasında Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerden Bulgaristan, Yugoslavya ve Yunanistan'dan gelen 311 kişiden oluşan 97 ailenin kayıtlarını inceledik. Göçmenlerden etnik kökeni Türk, konuştukları dil Türkçe olan 125 kişiden oluşan 31 aile Yunanistan'dan gelmiş, 11'i iskânlı, 114'ü serbest göçmen olarak Kırklareli'ne yerleşmişlerdir. Doğum yerleri; 8 kişinin Altın Karaağaç, 7 kişinin Dimetoka, 26 kişinin Gümölcine, 13 kişinin İskeçe, 58 kişinin Kumçiftliği ve 8 kişinin de Ortaköy'dür. Aile reislerinin mesleklerini incelediğimizde 1 kişinin amele, 24 kişinin çiftçi, 1 kişinin çömlekçi, 1 kişinin işçi, 1 kişinin kunduracı, 1 kişinin nalbant, 1 kişinin tütüncü, 1 kişinin ise terzi olduğunu görüyoruz. Sadece iki aile yanlarında 1 tay, 3 öküz, 3 inek ve 2 araba getirmiştir. Devletin bu göçmenlere yaptığı yardımlar ise 1 yeni ev, 2 aileye 106 dekar iyi tarım arazisi, 2 öküz, 2 pulluk ve 5 aileye de 222 lira iâşe yardımıdır. Göçmenlerden 4'ü Kırklareli, 4'ü İnegöl, 2'si İpsala, 17'si Meriç ve 99'u da Edirne'den Türkiye'ye giriş yapmıştır. Muhacir kağıtlarını aldıkları yerler farklılık göstermiştir. 4 kişi Aydın'dan, 66 kişi Kırklareli'den, 17 kişi Edirne'den, 14 kişi Tekirdağ'dan, 1 kişi İncirliova'dan, 3 kişi İnegöl'den ve 5 kişi de Manisa'dan muhacir kağıtlarını almıştır. Göçmenlerin Kırklareli'de yerleştikleri yerler ve yaş aralıklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁶⁹⁹

Tablo 158. 1941-45 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	6	Düğüncülü	8	Kırklareli-Merkez	12	Yenice	9
Babaeski-Merkez	1	Karahalil	10	Pancarköy	33		
Celaliye	1	Lüleburgaz-Merkez	25	Pınarhisar	1		
Doğanca Köyü	8	Kavaklı	4	Yeniköy	7		

⁶⁹⁹ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 159. 1941-45 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ye Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	5 Kişi
2-7 Yaş Arası	15 Kişi
8-15 Yaş Arası	32 Kişi
16-30 Yaş Arası	26 Kişi
31-60 Yaş Arası	40 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	7 Kişi

1941-1943 yılları arasında Türkiye'ye gelen Yugoslavya göçmenlerinden sadece 20 kişiden oluşan 6 ailenin Kırklareli'ne yerleştiğine dair kayıtlara ulaştık. 1944 ve 1945 yıllarında Yugoslavya'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen göçmen kaydı ise mevcut değildir. Ancak 1941-1945 tarihleri arasında Türkiye'ye gelen tüm Yugoslavya göçmenleri zaten sadece 606 kişidir. Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerin tamamı serbest göçmen olarak şehre yerleşmiş, etnik kimliklerini ve dillerini ise tamamı Türk ve Türkçe olarak belirtmiştir. Herhangi bir hayvan ya da tarımsal alet getirmeyen bu göçmenlere devletin yaptığı yardım da olmamıştır. 2 aile reisi çiftçi, biri dülgere, üçü de ev hanımıdır. İki kişinin doğum yeri İştıp, bir kişinin Köprülü, yedi kişinin Lipovik, on kişinin ise Üsküp'tür. Göçmenlerden 5'i Kayabeyli'ne, 5'i Lüleburgaz'ın merkezine, 3 kişi Kırklareli'nin merkezine ve 7 kişi de Kavaklı'ya yerleşmiştir. Göçmenlerin Türkiye'ye geldikleri tarihteki yaşları esas alınarak hesaplanmış yaş aralıkları tablosu ise aşağıdaki gibidir.⁷⁰⁰

Tablo 160. 1941-45 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	1 Kişi
2-7 Yaş Arası	3 Kişi
8-15 Yaş Arası	5 Kişi
16-30 Yaş Arası	6 Kişi
31-60 Yaş Arası	4 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	1 Kişi

1941-1945 yılları arasında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden 160 kişi ve 60 aile tamamı serbest göçmen olarak Kırklareli'ne yerleşmiştir. Makinist olan bir kişi

⁷⁰⁰ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak hazırlanmıştır.

Pomak, geri kalanı ise Türk olarak kayıt edilmiştir. Göçmenler 2 inek ve bir araba getirmiştir. Devletin bu göçmenlere yaptığı yardımlar ise 6 yeni ev, 1 ev arsası, 4 aileye verilen 153 dekar orta kalite tarım arazisi ile sınırlı kalmıştır. Ancak göçmenlerin tamamının serbest göçmen olduklarını düşünecek olursak, aslında bu kişiler devletin kendilerine yardım yapmayacağını baştan kabul ederek geldiklerinden bu durum olağandır. Söz konusu bu göçmenlerin doğum yerlerini, Kırklareli’de yerleştikleri yerleri, mesleklerini ve yaş aralıklarını gösterir tablolar ise aşağıdaki gibidir.⁷⁰¹

Tablo 161. 1941-1945 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Doğum Yerleri

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Aydos	5	Karlıova	4	Loçova	1	Ruşçuk	57
Eğridere	5	Karnabat	2	Osmanpazarı	3	Şumnu	3
Eskicuma	20	Kazan	2	Paşmaklık	1	Tırnova	3
Harmanlı	5	Kırcaali	8	Plevne	1	Varna	5
İslimye	3	Kızanlık	2	Rahova	4	Yanbolu	5
İstanimaka	5	Koşukavak	16	Razgrat	3		

Tablo 162. 1941-1945 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ayvalı	1	Demirköy	1	Lüleburgaz-Merkez	42	Seyitler	3
Babaeski-Merkez	51	Doğanca	8	Kırklareli-Merkez	10	Turgutbey	1
Çakıllı	5	Hamzabey	1	Müşellim Köyü	2	Umurca	1
Çavuşköy	5	Hıdırca	8	Pancar köy	10	Vize	1
Çengelli	1	Karacaoğlan	5	Pınarhisar	10		

⁷⁰¹ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 163. 1941-1945 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmeni Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Aşçı	1	Ev işi	1	Öğretmen	1	Talebe ⁷⁰²	3
Berber	2	İşçi	1	Sıhhat Memuru	1	Tatlıcı	2
Çiftçi	31	Kunduracı	4	Şöför Muavini	1	Yemenici	3
Demirci	1	Makinist	2	Tabak	1		

Tablo 164. 1941-1945 Tarihleri Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	4 Kişi
2-7 Yaş Arası	22 Kişi
8-15 Yaş Arası	30 Kişi
16-30 Yaş Arası	46 Kişi
31-60 Yaş Arası	55 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	9 Kişi

3.4. II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONA ERMESİNİN ARDINDAN TRAKYA BÖLGESİNE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER

II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1945 yılında faaliyete geçen Toprak İşleri Genel Müdürlüğü, ilk toprak dağıtımını 1947 yılında gerçekleştirmiş ve bu yıl içerisinde toplam 49.085 dönüm arazi tevzi etmiştir. 1948 yılında bu miktar 238.656 dönüme çıkarken, 1949 yılında toplam 388.499 dönüm arazi dağıtılmıştır. 1947, 1948 ve 1949'da dağıtılan bu toprakların toplam borçlandırma bedeli ise 4.145.394 lira olmuştur. 1950 yılında dağıtılan toprakların toplam miktarı ciddi şekilde artış göstermiş ve 840.315 dönüme yükselmiştir. Dağıtılan toprak miktarının bu şekilde artış göstermesine rağmen, borçlandırma bedeli toplamı sadece 6.966.859 lira olmuştur. Böylece Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1945 yılından, Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 31 Mayıs 1950 tarihine kadar dağıtılan toprakların toplamı 750.762 dönümken, 1 Haziran 1950'den 31 Aralık 1950 tarihine kadar geçen süreçte dağıtılan toprak miktarı 765.792 dönüm olmuştur. Ayrıca 1950 tarihinde dağıtılan bu topraklar, kadastro haritalarına göre dağıtılmış ve hemen hiçbir ihtilafa mahal bırakmayacak şekillerde hukuka uygun, kadastro esaslarına istinat eden çapları, fiili tevziin hemen ardından ilgili kişilere teslim edilmiştir. Tevzi edilen bu

⁷⁰² Talebe olan bu göçmenler aile reisi olarak kayıt edildikleri için tabloya alınmışlardır.

toprakların bir dönüme göre dağıtma maliyeti ise 1947 yılında 24 lira, 1948 yılında 7 lira 60 kuruş, 1949 yılında 4 lira 70 kuruş, 1950 yılında 2 lira 50 kuruş olmuştur.⁷⁰³ Bu durum Demokrat Parti'nin toprak tevzi işlerine verdiği önemi gösterirken, 1951 yılında da aynı ciddiyetle devam etmesinde, Bulgaristan'dan bu tarihlerde gelen göçmenlerin ve bu dönemde göçmenlerle ilgili uygulanan politikaların da etkili olduğunu söyleyebiliriz. Dağıtılan bu arazilerin önemli bir kısmı göçmenlere verilirken, Trakya Bölgesi'nde iskân edilen göçmenlerin de bu dağıtımdan ciddi şekilde faydalandıklarını görüyoruz.

1945, 1948 ve 1949 yıllarında Türkiye'ye gelen göçmenlerden Edirne'ye iskân edilen ya da kendi isteği ile serbest statüde buraya yerleşen olmamıştır. 1946 ve 1947 yıllarında ise sadece Yunanistan'dan gelen göçmenlerden Edirne'ye yerleşenler olmuştur.

Tekirdağ muhacir kayıt defterlerindeki verilere göre, 1946-1949 yılları arasında Tekirdağ'a yerleşen göçmenlerin sayıları şöyledir: 1946 yılında gelen göçmenlerden 122 kişi, 1947 yılında gelen göçmenlerden 32 kişi, 1948 yılında gelen göçmenlerden 121 kişi ve 1949 yılında gelen göçmenlerden 318 kişi.

Aşağıda ayrıntılı olarak incelediğimiz Kırklareli muhacir kayıt defterlerine göre, 1946-1949 yılları arasında Türkiye'ye gelen göçmenlerden Kırklareli'ye yerleşenlerin sayıları şöyledir: 1943-1947 yılları arasında 72 kişi, 1948 yılında 90 kişi, 1949 yılında 72 kişi.

3.4.1. 1946 ve 1949 Yılları Arasında Edirne'ye Yerleşen Göçmenler

Edirne'ye 1946 ve 1947 yıllarında Yunanistan göçmenleri arasından yerleşenler olmuş, bunların dışında bu tarihlerde başka ülkelerden gelip Edirne'ye yerleşen göçmen olmamıştır. 1948 ve 1949 yıllarında ise Edirne'ye göçmen iskânı yapılmamış, serbest göçmen olarak yerleşen göçmen de olmamıştır. 1946 yılında Yunanistan'dan mülteci olarak gelen 86 kişiden oluşan 21 aile Edirne Merkez'e iskânlı göçmen statüsünde yerleştirilmiş, kendilerine verilen gayrimenkuller de 1951 yılında temlik, 1952 yılında ise tapuya tescil edilmiştir. Edirne'nin Meriç ilçesinin Yakupbey

⁷⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, (19 Şubat 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 5, s. 395.

Köyü'ne de 31 kişiden oluşan 7 aile iskânlı göçmen olarak yerleştirilmiş, bu göçmenlere verilen gayrimenkuller 1947 yılında temlik 1948 yılında da tapuya tescil edilmiştir. Böylece 1946 yılında 117 kişiden oluşan 28 aile Edirne'ye yerleşmiştir.⁷⁰⁴

1947 yılında Türkiye'ye gelen göçmenlerden Edirne sınırları içerisine iskân edilen ya da kendi isteği ile buraya yerleşen göçmenlerin tamamı Yunanistan göçmenidir. Bu tarihte gelip Edirne ve ilçelerine yerleşen göçmenlerin sayıları ve statüleri şöyledir: Mülteci olarak gelip Edirne Merkez'e bağlı Büyük Gerdelli Köyü'ne iskânlı olarak 33 kişiden oluşan 9 aile yerleştirilmiştir. Keşan Merkez'e tamamı mülteci olarak gelen göçmenlerden 12 kişiden oluşan 7 aile iskânlı olarak, 43 kişiden oluşan 42 aile ise serbest göçmen olarak yerleşmiştir. Yine Keşan'a bağlı Beğendik Köyü'ne tamamı mülteci olarak gelen Yunanistan göçmenlerinden 14 kişiden oluşan 3 aile iskânlı, 25 kişiden oluşan 23 aile serbest göçmen statüsünde yerleşmiştir. Keşan'a bağlı bir başka köy olan Yenimuhacir Köyü'ne 35 kişiden oluşan 31 aile iskânlı olarak yerleştirilmiş, ancak bu kişilere verilen gayrimenkul olmamıştır. Edirne'nin Meriç ilçesinin merkezine 13 kişiden oluşan 4 aile iskânlı olarak yerleştirilmiş, Meriç'in Akçadam (Lulu) Köyü'ne 16 kişiden oluşan 4 aile, Kadıondurma Köyü'ne 30 kişiden oluşan 6 aile, Küçükaltıağaç Köyü'ne 21 kişiden oluşan 5 aile yine iskânlı olarak yerleştirilmiştir. Meriç İlçesi'ne yerleştirilen bu göçmenlerin tamamı Türkiye'ye mülteci olarak gelmiştir. Yerleştirilen bu göçmenler aşağıdaki tabloda ayrıca belirtilmiştir.⁷⁰⁵

Tablo 165. 1947 Yılında Edirne ve İlçelerine Yerleştirilen Yunanistan Göçmenleri ve Bunlara Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Büyük Gerdelli	9	33	1951	1952
Edirne	Keşan	Merkez	49	55	1951	1951
Edirne	Keşan	Beğendik	26	39	1951	1951
Edirne	Keşan	Yenimuhacir	31	35	-	-
Edirne	Meriç	Merkez	4	13	1947	1948
Edirne	Meriç	Akçadam (Lulu)	4	16	1947	1948
Edirne	Meriç	Kadıondurma	6	30	1947	1948
Edirne	Meriç	Küçükaltıağaç	5	21	1947	1948
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			134	242		

⁷⁰⁴ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

⁷⁰⁵ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

3.4.1.1. Edirne'ye Yerleşen Göçmenlere 1948 ve 1949 Yıllarında Borçlandırma Usulü ile Temlik Edilen Topraklar

İskânlı göçmen statüsünde veya serbest göçmen olarak Edirne'ye yerleşmiş olan göçmenlere devletin dağıttığı ücretsiz toprakların dışında, bir de hazineye ait ekilebilir alanların ya da rehabilite edilerek tarla hâline getirilebilecek toprakların borçlandırma usulü ile dağıtımı söz konusu olmuştur. Edirne Merkez'e bağlı Demirhanlı, Budakdoğanca, Ahi, Büyük Gerdelli, Değirmenyeni, Kara Yusuf, Köşençiftliği ve Uzgaç köyleri ile Havsa'ya bağlı Habiller Köyü sınırları içerisinde 3.438 kişiden oluşan 799 göçmen aileye borçlandırma yöntemi ile toprak dağıtımı yapılmış ve bu topraklar 1948 ve 1949 yıllarında bu göçmenlere temlik edilmiştir. Dağıtılan toprak 42.405 dönüme ilaveten 3.493 metrekare olup, 2.852 parçadan oluşmaktadır. Göçmenler bu topraklara toplamda 199.521 Lira ödeyerek sahip olmuşlardır. Dağıtılan bu toprakların yanında bu tarihler arasında Edirne sınırları içerisinde göçmenlere tahsis edilen mera olmamıştır.⁷⁰⁶ Bu şekilde dağıtılan ve 1948 ve 1949 yıllarında söz konusu göçmenlere temlik edilen topraklar ve borçlandırılan meblağlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 166. Edirne Merkez'e Bağlı Köyler İle Havsa İlçesi Habiller Köyü'nde Borçlandırma Usulü ile Göçmenlere Dağıtılıp 1948 ve 1949 Yıllarında Temlik Edilen Topraklar⁷⁰⁷

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					Temlik Tarihi
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı Dönüm	M2	Parça Adedi	Borçlandırılan Lira	Kuruş	
Edirne-Merkez-Demirhanlı	91	433	4.049	--	190	24.482	37	1948
Edirne-Merkez-Demirhanlı	18	69	829	696	63	4.391	66	1949
Edirne-Merkez-Budakdoğanca	30	153	3.129	--	119	18.898	50	1948
Edirne-Merkez-Ahi Köy	23	112	2.728	772	116	46.446	68	1949
Edirne-Merkez-Büyükgerdelli	16	77	1.148	--	51	7.485	20	1949
Edirne-Merkez-Değirmenyeni	117	394	724	400	343	6.528	30	1949
Edirne-Merkez-Kara Yusuf	56	233	2.486	445	195	15.758	1	1949
Edirne-Merkez-Köşençiftliği	324	1.383	19.870	--	1.129	27.612	0	1949
Edirne-Merkez-Köşençiftliği	11	51	702	300	46	888	47	1949
Edirne-Merkez-Uzgaç Köyü	40	203	3.202	--	197	24.623	81	1949
Havsa-Habiller Köyü	73	330	3.538	880	403	22.406	4	1949
Toplam	799	3.438	42.405	3.493	2.852	199.517	4 Lira 4 Kuruş	

⁷⁰⁶ BCA, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait İstatistik Defteri, Defter No: 333

⁷⁰⁷ Tablo, BCA, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait İstatistik Defteri, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

3.4.2. 1946 ve 1949 Yılları Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenler

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından 1946 yılında tespit edebildiğimiz 34 kişiden oluşan 9 aile Bulgaristan göçmeni, 88 kişiden oluşan 24 aile Yunanistan göçmeni olmak üzere toplam 122 kişiden oluşan 33 göçmen aile Tekirdağ'a yerleşmiştir. Bulgaristan göçmenlerinden 11 kişiden oluşan 2 aile iskânlı göçmen, geri kalanları serbest göçmen statüsündedir. Yunanistan göçmenlerinden ise 6 kişiden oluşan bir aile serbest göçmen, geri kalan aileler ve kişiler iskânlı göçmen statüsünde şehre yerleştirilmiştir. Bulgaristan'dan gelen 13 kişiden oluşan serbest göçmen statüsündeki iki aile Pomak olmakla birlikte, konuştukları dil de Pomakça olarak kayıtlara geçmiştir. Geri kalan göçmenlerin tamamının soyları Türk, dilleri Türkçe olarak belirtilmiştir. Söz konusu göçmenlerin aile reislerinin mesleklerini incelediğimizde ikisinin dülger, ikisinin şekerçi, birinin kunduracı, geri kalanlarının ise çiftçi olduğunu görüyoruz. Bulgaristan göçmenlerinden bir kişi Caferler Köyü'nden, 4 kişi İstanimaka'dan, bir kişi Koşukavak'tan, Pomak olan 13 kişi Kriçim'den gelmiş, 15 kişinin de hangi köy ya da şehirden geldiği belirtilmemiştir. Yunanistan göçmenlerinden ise 62 kişi Gümölcine'den, 26 kişi ise İskeçe'den gelmiştir. Kayıtlarını incelediğimiz bu göçmenlerden Yunanistan göçmeni olan 3 kişi Türkiye'ye Enez'den, 58 kişi İpsala'dan, 8 kişi Meriç'ten, 3 kişi Uzunköprü'den, 16 kişi İstanbul'dan girmiş, Bulgaristan göçmenlerinden ise 23 kişi Türkiye'ye Edirne'den, bir kişi Kırklareli'den, 10 kişi İstanbul'dan giriş yapmıştır. Söz konusu göçmenlerin Türkiye'de kesin iskânlarına kadar geçen sürede bulundukları yerleri göstermesi açısından, göçmen kağıtlarını aldıkları şehirler de son derece önemlidir. 1946 yılında Tekirdağ'a yerleşen Bulgaristan göçmenlerinden 10 kişi göçmen kağıtlarını Ankara'dan, 5 kişi Edirne'den, 6 kişi Çorlu'dan almış, Pomak olan 13 kişinin göçmen kağıtlarını alıp almadıkları ya da nereden aldıkları konusunda ise herhangi bir bilgi yoktur. Yunanistan göçmenlerinden 6 kişi göçmen kağıtlarını Çorlu'dan, 58 kişi İpsala'dan, 16 kişi İstanbul'dan, 8 kişi de Meriç'ten almıştır.⁷⁰⁸

⁷⁰⁸ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80.

Göçmenlerin yerleştikleri ilçe ya da köylere bakacak olursak, 16 kişi Çorlu Merkez’e, 14 kişi Hayrabolu-Hanoğlu’na, 41 kişi Hayrabolu Merkez’e, 16 kişi Hayrabolu-Kılıçlar’a, 8 kişi Hayrabolu-Lefeci’ye, 9 kişi Misinli’ye, 1 kişi Muratlı’ya, 16 kişi Sarılar Köyü’ne ve bir kişi de Yeniceköy’e yerleşmiştir. Hiçbir göçmen aileye ev verilmezken, bir aileye 40 dönüm orta sınıf toprak verilmiş ve 1951 yılında adına temlik edilmiştir. Yapılan diğer devlet yardımları ise şöyledir: 3 aileye 3 pulluk, 8 aileye toplam 3.675 kilo yemeklik buğday, 7 aileye 1.770 kilo tohumluk buğday, toplamı 5.403 lira 51 kuruş değerinde nakdi ve ayni yardım. Bu nakdi yardımlardan 250 lirası bir göçmene döner sermayeden saraç malzemesi için verilmiş, ancak bu göçmen kayıtlarda saraç değil çiftçi olarak geçmektedir. Yapılan bu 5.403 lira 51 kuruşluk yardımın geri kalan içeriği ise şöyledir: 43 lira değerinde 2 adet yorgan, 265 lira değerinde 29 çift ayakkabı, 14 lira 80 kuruş değerinde 8 metre yataklık bez (2 aileye verilmiş), 48 metre kaput bezi (6 aileye verilmiş), 3.961 lira 71 kuruş değerinde ayni, nakdi ve iâşe yardımı, 375 lira 50 kuruş mahrukat bedeli. Serbest göçmen olarak yerleştirilen ve Pomak olan iki aileye toplam 1.200 kilo yemeklik buğday ve 276 lira 25 kuruş nakdi yardım yapılmıştır. 1946 yılında Türkiye’ye gelip Tekirdağ’a yerleşen bu göçmenlerin bu tarihteki yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁷⁰⁹

Tablo 167. 1946 Yılında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	4 Kişi
2-7 Yaş Arası	24 Kişi
8-15 Yaş Arası	26 Kişi
16-30 Yaş Arası	27 Kişi
31-60 Yaş Arası	37 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	4 Kişi

1947 yılında Türkiye’ye gelen göçmenler arasından Yunanistan’dan gelen 14 kişiden oluşan 4 aile, biri serbest göçmen diğerleri iskânî statüde Tekirdağ’a yerleşmiştir. Tamamı çiftçi, dilleri Türkçe, soyları Türk olarak kaydedilen bu göçmenlerin yine hepsi Kumçiftliği’nden gelmiştir. İki aile 2 öküz, 2 araba, 2 pulluk, 2 at, 3 inek ve 60

⁷⁰⁹ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

koyun getirmiştir. Türkiye'ye Edirne'den girip göçmen kağıtlarını Çorlu'dan alan bu göçmenlerin tamamı Sağlökköy'e yerleştirilmiştir. İlginç bir şekilde bu göçmenlerden iskânlı olanlara herhangi bir yardım yapılmazken, serbest göçmen olan bir kişiye 1953 yılında temlik edilen 900 metre kare arsa, bir ev ve 90 dönüm de (orta) tarım arazisi verilmiştir.⁷¹⁰

Yukarıda incelediğimiz göçmenlerden başka yine 1947 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen 18 kişiden oluşan 5 Bulgaristan göçmeni aile vardır. Bu kişilerden ikisi Dobriç, iki kişi Karamal, bir kişi Alacalar, 3 kişi Karadilli, 6 kişi Pazarcık, 3 kişi Şumnu ve bir kişi de Kırcaali'den gelmiştir. Göçmenlerin tamamının dili Türkçe olarak kaydedilirken, aile reislerinden biri esnaf, diğerleri çiftçi olarak belirtilmiştir. Bir kişi mülteci olarak gelmiş olmakla birlikte serbest göçmen statüsü almış, 3 kişi iskânlı göçmen, 14 kişi ise serbest göçmen olarak yerleşmiştir. Bulgaristan'dan gelen bu göçmenlerden 6 kişi Türkiye'ye Edirne'den girip muhacir kağıdını Çorlu'dan almış, 6 kişi İstanbul'dan giriş yapıp İstanbul'dan muhacir kağıdı almış, iki kişi Edirne'den giriş yapıp Edirne'den muhacir kağıdı almış, iki kişi Edirne'den Türkiye'ye girip, İstanbul'dan muhacir kağıdı almış, bir kişi Tekirdağ'dan girip, Çorlu'dan muhacir kağıdı almış, bir kişi de Enez'den giriş yapıp Keşan'dan muhacir kağıdı almıştır. Bu göçmenlerden biri Vakıflar'a, bir kişi Marmara Ereğlisi'ne, üç kişi Yeniçiftlik'e, geri kalanı da Çorlu Merkez'e yerleşmiştir. Sadece iskânlı göçmen olan iki kişiye 1955 ve 1957 yıllarında temlik edilen iki ev ve 400 metrekare arsa verilmiş, başka yapılan herhangi bir yardım olmamıştır. 1947 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen bu 32 göçmenin 1947 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁷¹¹

⁷¹⁰ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80.

⁷¹¹ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80.

Tablo 168. 1947 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan ve Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	2 Kişi
2-7 Yaş Arası	4 Kişi
8-15 Yaş Arası	3 Kişi
16-30 Yaş Arası	12 Kişi
31-60 Yaş Arası	11 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	0 Kişi

1948 yılında Türkiye'ye gelen göçmenlerden Yunanistan, Bulgaristan, Azerbaycan ve Kırım göçmeni olan toplam 121 kişiden oluşan 52 aile Tekirdağ'a yerleşmiştir. Yunanistan'dan gelen göçmenler 14 kişiden oluşan 3 aile olmakla birlikte, 6 kişi Dimetoka, 4 kişi Gümülcine ve 4 kişi de Nuhçalı'dan gelmiştir. Göçmenlerin tamamı serbest göçmen olup, dilleri Türkçe, meslekleri ise çiftçidir. 6 kişi Türkiye'ye Meriç'ten girmiş, muhacir kağıtlarını Hayrabolu'dan almış; 4 kişi Gökçeada'dan girmiş muhacir kağıtları ile ilgili bilgi kaydedilmemiş; 4 kişi Enez'den Türkiye'ye girmiş, Çorlu'dan muhacir kağıtlarını almıştır. Göçmenlerden altısı Büyük Karakarlı-Hayrabolu'ya, dördü Çeneköy-Hayrabolu'ya, dördü de Çorlu'ya yerleşmiştir. Yunanistan'dan gelen bu göçmenlerden sadece 4 kişilik bir aileye 83 lira 50 kuruş iase yardımı yapılmıştır. Bunun dışında yapılan herhangi bir yardım olmamıştır.⁷¹²

1948 yılında Türkiye'ye gelen göçmenlerden Azerbaycan'dan gelen, ancak kayıtlara teb'asız olarak geçen biri doktor, biri ebe ve bir de mesleği belirtilmemiş erkek kardeşlerinden oluşan üç kişi serbest göçmen olarak Hayrabolu'ya yerleşmiştir. Türkiye'ye İstanbul'dan giriş yapıp muhacir kağıtlarını da İstanbul'dan alan bu kişilere 1953 yılında temlik edilen 318 metrekare bir arazi verilmiş, ancak daha sonra bu arazi üzerinden yol geçmesi planlanınca zaten belediyeye ait olan arazi, işlem iptal edilerek yine belediye adına tescil edilmiştir. Bu üç kişinin dışında Kırım'dan mülteci olarak gelen bir kişi de Çorlu Merkez'e yerleşmiş, kendisine herhangi bir yardım yapılmamıştır. Mesleği makinist olan bu kişi, Türkiye'ye İstanbul'dan girmiş, mülteci kağıdını Tuzla'dan almıştır. Bu dört kişinin de dili kayıtlara Türkçe olarak geçmiştir.⁷¹³

⁷¹² **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83.

⁷¹³ **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83.

1948 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden 103 kişiden oluşan 52 aile Tekirdağ'a yerleşmiştir. Aile reislerinin tamamının geçimini çiftçilikle sağladıkları göçmenlerden 8 kişi Pomak olmakla birlikte dilleri de Pomakça'dır. Geri kalanların tamamının dili Türkçe'dir. Pomak olarak kayıtlara geçen bu kişilerden 4'ü Paşmaklı, 4'ü Nevrekop'tan gelmiş, ikisi mülteci, beşi iskânlı, bir kişi de mülteci olarak gelip daha sonra iskânlı göçmen statüsüne alınmıştır. Bu kişilere 51 lira iâşe yardımının dışında herhangi bir yardım yapılmamıştır. Bu göçmenlerin 4'ü Çeneköy-Hayrabolu, 4'ü de Hanoğlu-Hayrabolu'ya yerleştirilmiştir.⁷¹⁴

1948 yılında Bulgaristan'dan gelen Pomaklardan başka 95 Bulgaristan göçmeni daha Tekirdağ'a yerleşmiştir. Bu kişilerden 16'sı Dövlên'den, 1 kişi Eskicuma'dan, 4 kişi Filibe'den, 59 kişi Nevrekop'tan, 5 kişi Paşmaklı'dan, bir kişi de Smolyan'dan gelmiştir. Bu 95 kişiden biri mülteci olarak gelmiş, daha sonra iskânlı göçmen statüsü almış, ikisi serbest göçmen olarak buraya yerleşmiş, geri kalan kişilerin tamamı ise iskânlı göçmen statüsünde şehre iskân edilmiştir. 13 kişi Türkiye'ye Edirne'den girip Çorlu'dan muhacir kağıtlarını almış, 70 kişi Edirne'den giriş yapıp yine Edirne'den muhacir kağıtlarını almış, bir kişi Edirne'den giriş yapıp Hayrabolu'dan muhacir kağıdı almış, iki kişinin giriş yaptığı yer belirtilmemiş, ancak muhacir kağıtlarını İstanbul'dan almışlar, üç kişi ise Uzunköprü'den giriş yapıp yine muhacir kağıtlarını da buradan almışlardır. Bu göçmenlerden 17'si Hanoğlu-Hayrabolu'ya, bir kişi Kılıçlar-Hayrabolu'ya, iki kişi Merkez'e, 8 kişi Örey Köyü-Hayrabolu'ya, iki kişi Seymen'e, 11 kişi Tatarlı-Hayrabolu'ya, 5 kişi Umurca-Hayrabolu'ya yerleştirilmiştir. Bu göçmenlerden 3 aileye ev verilmiş, evlerin ikisi 1952 yılında, biri 1958 yılında temlik edilmiş, 5 aileye toplam 3.729 metrekare arsa, 6 aileye toplam 133 dönüm orta nitelikte toprak, 2 aileye 2.400 metrekare bağ yeri verilmiş ve bu yerler 1952 ile 1964 yılları arasında temlik edilmiştir. Bunların dışında 2 at, 2 pulluk, 1 araba, 822,5 kilo yemeklik buğday, 2.040 kilo tohumluk buğday, 1.662 lira iâşe bedeli, 8 yorgan ve 6 hasır verilmiş ve bu yardımların neredeyse tamamı 1948 yılında yapılmıştır. 1948

⁷¹⁴ Pomak olan bu göçmenlerin tamamı 83 nolu Tekirdağ defterinde kayıtlıdır. 1948 yılında gelen diğer Bulgaristan göçmenleri 80, 82 ve 83 nolu Tekirdağ defterlerinde kayıtlıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80.

yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen bu 121 göçmenin bu tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁷¹⁵

Tablo 169. 1948 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan, Yunanistan, Kırım ve Teb'asız Olmakla Birlikte Azerbaycan'dan Gelen Göçmenlerin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	6 Kişi
2-7 Yaş Arası	10 Kişi
8-15 Yaş Arası	14 Kişi
16-30 Yaş Arası	35 Kişi
31-60 Yaş Arası	40 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	6 Kişi

1949 yılında Türkiye'ye gelen göçmenlerden Tekirdağ'a yerleşenler Yunanistan, Bulgaristan ve Kırım göçmenleridir. Toplam 318 kişi ve 101 aile olan bu göçmenlerden, ayrı aile sütunlarına kayıt edilmekle birlikte 32 kişi yalnız göç etmişlerdir. 318 göçmenden 183 kişiden oluşan 46 aile Bulgaristan'dan gelmiştir. Bu kişilerden 6'sı Belaslatina, 2'si Caferler, 10'u Dobriç, 14'ü Koşukavak, 18'i Osmanpazar, 20'si Selvi, 6'sı Sertköy, 26'sı Şumnu, 36'sı Varna ve 4'ü Zıştovi'den gelmiş, 42 göçmenin ise geldikleri köy ya da şehir belirtilmemiştir. 26 kişinin iskân şekli belirtilmemiş olmakla birlikte, geriye kalan göçmenlerden 6'sı mülteci, 143'ü serbest göçmen, 8'i iskânlı göçmen statüsündedir. 136 göçmen Türkiye'ye Edirne'den girmiş ve 129'u muhacir kağıtlarını da Edirne'den almışlar, bu kişilerden 7'sinin kağıtlarını nereden aldığı ise belirtilmemiştir. 24 göçmen Türkiye'ye İstanbul'dan girmiş ve göçmen kağıtlarını da yine bu şehirden almışlardır. 19 kişi Türkiye'ye İmroz'dan (Gökçeada) giriş yaparken bu kişilerden 4'ü muhacir kağıtlarını Tekirdağ'dan almış, 15 kişinin muhacir kağıtları ile ilgili herhangi bir bilgi belirtilmemiştir. Uzunköprü'den ülkeye giren 4 kişinin de muhacir kağıtları ile ilgili bilgi mevcut değildir. Bulgaristan'dan gelen bu göçmelerin 10'u Buzağacı Köyü-Hayrabolu'ya, 74'ü Çorlu'ya, 4'ü Hanoğlu-Hayrabolu'ya, 4'ü Hayrabolu Merkez'e, 16'sı İğneler Köyü'ne, 18'i Kırkkepenekli'ye, 4'ü Muratlı'ya, 24'ü Sarılar Köyü'ne,

⁷¹⁵ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

1 kişi Seymen Köyü'ne, 1 kişi şarköy'e, 12 kişi Tekirdağ-Orkez'e, 5'i Yeniiflik'e, 1 kişi Yenice'ye yerleşmiştir.⁷¹⁶

1949 yılında Bulgaristan'dan gelen bu kişilerin aile reislerinin mesleklerini incelediğimizde bir kişinin elektrikçi, 2 kişinin teknisyen, 2 kişinin tabak, 3 kişinin saraç, 1 kişinin nalbant, 5 kişinin marangoz, 7 aile reisinin mesleğinin belirtilmediğini, geri kalanın ise ifti olduğunu görüyoruz. Ayrıca çoğunluğu serbest göçmen olan bu kişilere yapılan yardımlar da oldukça sınırlı kalmıştır. Toplamda 1 pulluk, 53 kilo yemeklik buğday, 267 lira 71 kuruş iaşe yardımı yapılmıştır.⁷¹⁷

İncelediğimiz muhacir kayıt defterlerinde Yunanistan'dan 1949 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşenlerin sayısı 101, ailelerin sayısı ise 37'dir. Bu kişilerden 41'inin dili belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalanlarının dili Türkçe, soyu Türk'tür. 60 kişi Türkiye'ye mülteci olarak gelmiş, 41 kişinin ise iskân şekli belirtilmemiştir. Tekirdağ'a yerleşen bu kişilerden biri Margli, geri kalanları İskeçe'den gelmiştir. Ayrıca 11 aile reisinin mesleği belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalan aile reisleri çiftçidir. Bunlara ilaveten bir göçmenin yanına "il devlet hastanesinde çalışmaya başlamıştır" şeklinde not dşlmştir. Yunanistan'dan gelen bu kişilerin tamamı 1949 yılında İmroz'dan (Gökçeada) Türkiye'ye girmiş, muhacir kağıtlarını da 60 kişi yine aynı yıl Tekirdağ'dan almış, 41 kişinin ise muhacir kağıtlarını nereden ve hangi tarihte aldıkları belirtilmemiştir. Göçmenlerden 13 kişi Buzağacı-Hayrabolu, 12 kişi Duğcalı Köyü-Hayrabolu'ya, 6 kişi Faraş Köy-Hayrabolu'ya, 8 kişi Hayrabolu-Merkez'e, 24 kişi Sırınsıllı Köyü-Hayrabolu'ya, 16 kişi Yavaşça Köyü-Hayrabolu'ya, 3 kişi Yumrulu-Hayrabolu'ya, 1 kişi Malkara'ya, 10 kişi Umurca Köyü-Hayrabolu'ya, 3 kişi

⁷¹⁶ **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli orlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli erkezky, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85.

⁷¹⁷ **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli orlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli erkezky, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85.

Tatar Bajdar Köyü'ne yerleşmiştir. Bu kişilerden ikisine 20 günlük, üçüne 10 günlük, 13 kişiye ise 7 günlük olmak üzere toplam 408 lira 30 kuruş iâşe yardımı yapılmıştır.⁷¹⁸

Tekirdağ'a 1949 yılında yerleşen bir diğer grup Kırım göçmenleridir. 34 kişi ve 16 aileden oluşan bu kişilerin tamamı Tekirdağ'ın merkezine yerleşmiştir. 16 ayrı aile sütununda yer alan bu göçmenlerden 8'i tek başına göç etmiştir. 4'ü İstanbul, geri kalanı Tuzla'dan 1949 yılında Türkiye'ye giriş yapan bu kişilerin muhacir kağıtları ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Ayrıca iskân şekilleri, doğdukları şehir ya da köy de belirtilmemiştir. Bir önemli ayrıntı da ailede ebeveynlerin doğum yeri Kırım olmasına rağmen bu kişilerin yaşları 1 ile 4 arasında değişen çocuklarından 7'si Almanya doğumlu olmasıdır. Mesleklerini incelediğimizde bu gruptaki göçmenlerin mesleklerindeki çeşitlilik dikkat çekicidir. 3 kişinin aşçı, bir kişinin berber, bir kişinin bahçıvan, bir kişinin çilingir, bir kişinin dülger, bir kişinin elektrikçi, bir kişinin fırıncı, bir kişinin gözlükçü, bir kişinin tornacı, bir kişinin işçi, bir kişinin maliye memuru, bir kişinin postacı, bir kişinin şöför ve alışılmış göçmen mesleklerinin aksine sadece bir kişinin çiftçi olduğunu görüyoruz. Ayrıca bir aile de çekirdek aileye ilaveten kayınvalidenin de yer almasının dışında geri kalan aileler çekirdek ailedir. 16 ailenin tamamı devlet yardımı almıştır. Bu yardımların kalem kalem toplamı ise şöyledir: 6.401 lira 54 kuruş haftalık, 10 günlük ya da 20-30 günlük şeklinde verilmiş haçlıklar, toplam değeri 89 lira 10 kuruş olan 23 yastık, toplam değeri 736 lira 55 kuruş olan 23 yatak, toplam değeri 552 lira 15 kuruş olan 23 yorgan, iki göçmene kişi başı 150 lira doğum ikramiyesi, 19 kişiye toplam 8.500 lira sermaye, 3 aileye toplam 78 lira 20 kuruş ev kirası yardımı, 15 aileye toplam 457 lira 50 kuruş mahrukat, bir göçmene 20 lira tedavi masrafı.⁷¹⁹

Yukarıda detaylandırdığımız 1949 yılında Tekirdağ'a yerleşen Bulgaristan, Yunanistan ve Kırım göçmenlerinin bu tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁷²⁰

⁷¹⁸ **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85.

⁷¹⁹ **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85.

⁷²⁰ Tablo, **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri,

Tablo 170. 1949 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan, Yunanistan ve Kırım Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	10 Kişi
2-7 Yaş Arası	58 Kişi
8-15 Yaş Arası	45 Kişi
16-30 Yaş Arası	112 Kişi
31-60 Yaş Arası	83 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	10 Kişi

3.4.3. 1946-1949 Yılları Arasında Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenler

1946-1949 yılları arasında Türkiye'ye gelen 255 kişiden oluşan 104 aile Kırklareli'ne yerleşmiştir. Göçmenlerden üç kişilik bir aile Trakya'da çok da rastlamadığımız Afganistan-Kabil'den gelmiş kişilerdir. Aile reisinin tüccar olduğu bu ailenin dili Türkçe olarak kayıt edilmiş, aile İstanbul'dan ülkeye giriş yapmış, muhacir kağıtlarını ise Lüleburgaz'dan almıştır. Lüleburgaz-Yeni Mahalle'ye serbest göçmen olarak yerleşen bu kişiler 42, 37 ve 3 yaşındadırlar. Kendilerine herhangi bir yardım yapılmamış, yanlarında hayvan ya da tarımsal alet de getirmemişlerdir.⁷²¹

1948 yılında Yugoslavya'dan Türkiye'ye gelen, Arnavut olarak kayıt edilen, 39 ve 32 yaşında iki bekar erkek Kırklareli-Hasboğa'ya yerleşmiştir. Türkiye'ye Tuzla'dan giriş yapan bu iki göçmen, muhacir kağıtlarını Vize'den almış, yanlarında herhangi bir hayvan ya da tarım aleti getirmemişlerdir. Biri çoban, diğeri çiftçi olan bu iki göçmene devlet yardımı da yapılmamıştır.⁷²²

1946-1949 yılları arasında Yunanistan'dan Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen 19 ailenin tamamı Türk ve dilleri de Türkçe olarak kayıt edilmiş, 16 kişi iskânlı, 50 kişi ise serbest göçmen olarak şehire yerleşmiştir. Aile reislerinden birinin bakkal, 13'ünün çiftçi, 2'sinin kunduracı, birinin satıcı ve kadın olan ikisi de ev hanımıdır. Göçmenlerden 19'u Dimetoka'dan, 15'i Gümülcine'den, 19'u İskeçe'den, 13'ü ise Kumçiftliği'nden gelmiştir. Altı göçmen Türkiye'ye Kırklareli'den giriş yapmış, geri kalan göçmenlerin tamamı Edirne'den Türkiye'ye girmiştir. Yanlarında herhangi bir hayvan ya da tarımsal alet getirmeyen göçmenlerden devlet yardımı alan aile sayısı da

Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85 kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

⁷²¹ Afganistan'dan gelen bu göçmenlerin kayıtları için bkz., **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187.

⁷²² **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191.

yalnız birdir. Bu aileye 80 dekar orta kalite toprak verilmiştir. Yunanistan'dan gelen bu 66 kişinin Kırklareli'de yerleştikleri yerleri ve Türkiye'ye geldikleri tarihlerde hangi yaş aralığında bulunduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁷²³

Tablo 171. 1946-1949 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yerleştikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	8	Durak Mah.	4	Koyunbaba	1	Poyralı	2
Akhisar	3	İnece	1	Pınarhisar	5	Vize	5
Ayvalı Köyü	4	Kırklareli-Merkez	23	Lüleburgaz-Merkez	10		

Tablo 172. 1946-1949 Tarihleri Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yunanistan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	6 Kişi
2-7 Yaş Arası	10 Kişi
8-15 Yaş Arası	11 Kişi
16-30 Yaş Arası	16 Kişi
31-60 Yaş Arası	21 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	2 Kişi

1946-1949 yılları arasında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen son göçmen grubu Bulgaristan göçmenleridir. Kırklareli'ne yerleşen 183 kişiden oluşan 82 ailenin kayıtlarını inceledik. 9'u Pomak ve dilleri Pomakça, 174'ünün ise etnik kimliği Türk ve dilleri de Türkçe olarak kayıt edilmiştir. 43'ü iskânlı, 135'i serbest göçmen, 5 kişi ise mülteci olarak gelmiş, ancak daha sonra serbest göçmen statüsü almıştır. Bir aile ise 1951 yılında Bulgaristan göçmenleri için çıkartılan kanuna dayanarak iskânını istemiştir. Göçmenlerin yanlarında getirdikleri hayvan ya da tarım aleti olmazken, devlet bu göçmenlerden bir aileye bir yeni ev, bir aileye 900 metrekare ev arsası, bir aileye 10 dekar iyi tarım arazisi, bir aileye 100 dekar orta kalite tarım arazisi, 2 öküz, 1 pulluk, 450 kilo yemeklik buğday, 15 lira iaşe yardımı yapılmıştır. Söz konusu bu göçmenlerin geldikleri yerler, aile reislerinin meslekleri, Kırklareli'de yerleştikleri

⁷²³ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

yerleri ve geldikleri tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁷²⁴

Tablo 173. 1946-1949 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Aşçı	1	Ev İşi	1	Nalbant	4	Terzi	3
Berber	1	İşçi	1	Satıcı	1	Ticaret	1
Cambaz	1	Kahveci	1	Sihhat	1		
Çiftçi	61	Kasap	1	Memuru	1		
Çoban	1	Makinist	1	Şöför	1		
				Terlikçi	1		

Tablo 174. 1946-1949 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Doğum Yerleri

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Arda Köyü	1	İslimye	2	Menekşe	1	Razgrat	1
Belaslatina	6	İstanimaka	4	Nevrekop	45	Ruşçuk	11
Çatak Köyü	1	Kangırlar	1	Niğbolu	5	Silistre	2
Dövlən	23	Karnabat	16	Osmanpazar	3	Şumnu	4
Eğridere	4	Kazan	2	Paşmaklı	9	Zizova?	6
Eskicuma	10	Kırcaali	2	Pirlepe	3		
Filibe	4	Koşukavak	3	Plevne	5		
Harmanlı	2	Kotal?	1	Rakovski	1		

Tablo 175. 1946-1949 Yılları Arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı	Doğum Yeri	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	16	Evrensekiz	12	Kumsayık	1	Sakız Köy	1
Alpullu	2	Hamidiye	1	Lüleburgaz-Merkez	31	Sivrililer	4
Babaeski-Merkez	27	İnanlı	1	Mikroçova	7	Umrca	1
Dereköy	3	Karahıdır	2	Müsellim	1	Soğucak	1
Develi	1	Kavaklı	1	Paspala	16	Üsküp	6
Dokuzhöyük	1	Kırklareli-Merkez	24	Pınarhisar	19		
Evrenli	2	Kızılağaç	1	Polos	1		

⁷²⁴ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca yapılmıştır.

Tablo 176. 1946-1949 Tarihleri Arasında Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	7 Kişi
2-7 Yaş Arası	16 Kişi
8-15 Yaş Arası	26 Kişi
16-30 Yaş Arası	77 Kişi
31-60 Yaş Arası	44 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	13 Kişi

3.5. II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TRAKYA BÖLGESİ’NDE SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

II. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte Türkiye, her ne kadar tarafsızlık politikası izlemiş olsa da her an savaşa girecekmiş gibi silahlanmış, askerî ve ekonomik tedbirler almıştır. Türkiye ekonomisi ve özelde de Trakya ekonomisi bu süreçten savaş sonrası dönemde oldukça zor telafi edilecek yaralar almıştır.

Savaş boyunca normal zamanlara kıyasla daha geniş bir kesimin askere alınması, öncelikle yetişkin erkeklerin önemli bir bölümünün üretim alanından çekilmesi ile sonuçlanmış, bu boşluk kadın ve çocuk emeği ile ancak bir yere kadar karşılanabilmiş, dolayısıyla üretimde önemli düşüşler ortaya çıkmıştır. Sadece buğday üretiminde % 50’ye yaklaşan düşüşler olmuştur.⁷²⁵ Bu süreçte Trakya Bölgesi’nden İstanbul ile birlikte sadece 1941 yılının Mart ayında bir hafta ara ile çıkartılan iki karar ile toplam 22.000 ihtiyat erinin askere alınmasına ve Milli Müdafaa Kanunu gereğince ihtiyaç duyulan hayvan ve nakil vasıtalarının da bölgeden satın alma yolu ile karşılanmasına karar verilmiştir.⁷²⁶ Böylece bölge üretimi açısından en kıymetli faktör olan iş gücü ve nakil vasıtaları ciddi şekilde azalmıştır.

II. Dünya Savaşı yıllarında Trakya’da sosyal ve ekonomik hayatın ne denli buhranlı olduğunu anlayabilmek açısından en kıymetli belgelerden biri, dönemin Dahiliye Vekili Recep Peker’in CHP Genel Sekreteri’ne sunduğu konu ile ilgili rapordur. Raporda Edirne’de ekonomik hayatın çok sönük olduğu, halkın maneviyatının ise ekonomik durumlarından da kötü olduğu belirtilmiştir. Bu durumun sebebi olarak ise

⁷²⁵ Şevket Pamuk, **Türkiye’nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2019, s. 199.

⁷²⁶ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 94. 23. 7; **BCA**, 030. 01. 02. 94. 26. 4; **BCA**, 030. 18. 01. 02. 94. 31. 19; **BCA**, 030, 10. 56. 379. 20.

ordunun buradan çekilmiş olması ve halkın bir savaş durumunda bölgenin müdafasının Çatalca'dan yapılacağını düşünüyor olması gösterilmiştir. Ayrıca sermayedarların buradan çekilmiş olmasına ve ticaretin yeniden Musevilerin eline geçmesine de dikkat çekilmektedir.⁷²⁷

Savaş yıllarında bölgedeki en büyük sorunlardan biri de kıtlık ve yoksulluk olmuştur. Bu durumu daha da kötüleştiren ve infiale sebep olan durum ise halka yaklaşık 40 kuruşa satılan ekmeğin memurlara 15 kuruştan verilmesi olmuştur. Ayrıca tuz, şeker gibi gıdalar da zor temin edilmekle birlikte dükkanların önünde çoğu zaman uzun kuyruklar ve kalabalıklar oluşmuş, bir çok ürün karaborsaya düşmüştür. Ekmeğin yanı sıra yerli mallar pazarlarında satılan pamuklu ve kumaşların da memurlara dağıtıldığı, halkın temin etmekte zorlandığı kahve, şeker, tuz gibi gıdaları, memurların kolayca tedarik ettiğine dair oluşan düşünceler, bölgede halk ile memurlar arasında sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sorunlar sadece bu kadarla da kalmamış, halkın önemli bir kısmı ekmek alamadığı için mısır yemeye başlamış, belediye mazot vermediğinden değirmenler çalışamaz hâle gelmiştir. Bu da halkı elindeki mısırı öğütmek için Keşan'a kadar gitmeye mecbur bırakmıştır.⁷²⁸ 1941 yılında Edirne'de 13 kuruş olan perakende ekmek fiyatı, 1942 yılında 30, 1943 yılında 51 kuruşa çıkmış, 1942 yılında tekrar 30 kuruşa inmiş, savaşın sona erdiği 1945 yılında ise 33 kuruş olmuştur.⁷²⁹ Ayrıca 1942 yılının Ocak ayında Ankara'dan gönderilen ekmek karneleri Trakya'ya gelmiş, ekmeğin karne ile alınacağı haberi üzerine ise halk telaşa kapılıp fırınlara akın etmiştir.⁷³⁰

Fiyat artışlarının en önemli nedenleri arasında ithal edilen pek çok girdinin ve yatırım malının itahalatının savaş nedeni ile kesintiye uğraması ve artan savunma harcamalarının devlet bütçesinde neden olduğu açıkların bir kısmının para basma yolu ile karşılanmasıyla hızlı fiyat artışları ile sonuçlanması olmuştur. Şevket Pamuk, II. Dünya Savaşı döneminde mal darlığı ve parasal genişleme sonucunda yaşanan tüketici fiyatlarındaki artışların yıllık yüzde 50'yi aştığını belirtmiştir.⁷³¹ Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan bir raporda ise Avrupa ve Amerika'da

⁷²⁷ BCA, 490. 01. 153. 610. 1.

⁷²⁸ BCA, 490. 01. 153. 610. 1.

⁷²⁹ Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945, s. 412.

⁷³⁰ "Ekmek Karneleri Geldi", Trakya'da Yeşilyurt, 12 İkinci Kânun 1942, s. 1.

⁷³¹ Şevket Pamuk, a.g.e., s. 200.

savaş nedeniyle fiyatlarda görülen artışın % 10 ile 50 arasında değiştiği, Türkiye’de ise savaşa girmemiş olmasına rağmen hayat pahalılığının % 400 civarında arttığı belirtilmiştir. Ayrıca bu oran ile Türkiye’nin Suriye, Irak, İran ve diğer Asya ülkeleri ile benzerlik gösterdiği kaydedilmiştir. Raporda gelişmiş ülkelerdeki durumun nedeni, harbe girmiş ya da girmemiş olsun hepsinin temel gıda malzemesi olan buğday ve patates fiyatlarının yükselmesini önlemesi olarak belirtilmiştir. Buğdayın ve dolayısıyla ekmeğin fiyatının yükselmesi işçi ücretlerinin yükselmesi ile sonuçlanmış, bu da maliyetleri yükselterek hayat pahalılığı endeksinin yukarıya doğru tırmanması ile sonuçlanmıştır. Şehirleri besleyen üretici köylülerin önemli bir kısmının askere alınmasının üretimde daralmaya neden olmasına bir de şeker yapılan ani zamlar eklendiğinde piyasada panik havası oluşmuştur. İç piyasada fiyatlardaki ve maliyetlerdeki artış, ihracatı doğrudan etkilemiş, ihracat yapmak neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Raporda dikkat çekilen bir diğer unsur, sabit gelirli memurların ekonomideki bu durumdan oldukça olumsuz etkilenmesi sebebiyle rüşvet gibi olguların artması olmuştur. Üretim yapabilen köylü içinse durum tamamen farklı olmuştur. Sattıkları ürünlerin fiyatlarının artması, onları daha çok üretmeye teşvik etmiş ve daha azimle çalışır hâle gelmişlerdir.⁷³²

Savaşın getirdiği bu olumsuz ekonomik koşullar Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi gibi yeni vergiler konularak ya da mevcut vergilere zamlar getirilerek telafi edilmeye çalışılmıştır. 1940 yılından 1944 yılına kadar kabul edilen tüm bütçelerle birlikte hemen hemen tüm vergi ve resimlerde fevkalâde zam getiren yasalar çıkarılmıştır.⁷³³ Ancak göçmenlerden bir numaralı mıntıkaya iskân edilenler iskân edildikleri mıntıkaya yerleştirildikleri yılın sonundan başlamak kaydıyla 5 yıl, 2 numaralı mıntıkaya iskân edilenler ise 3 yıl, toprak, yapı, kazanç ve yol vergilerinden muaf tutulmuştur.⁷³⁴ Dolayısıyla 1938 yılında gelen göçmenleri vergilerdeki artış ancak 1944 yılında etkilemiştir.

Trakya’da durum öyle bir hâle gelmiştir ki, bir yandan yaşanan ekonomik sorunlar, diğer yandan sınırın hemen yanı başında yaşanan savaş, bölgede yaşayan halkı Silivri

⁷³² BCA, 490. 01. 63. 240. 9.

⁷³³ İlhan Tekeli, Selim İlkin, *İktisadî Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı*, C: 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 37.

⁷³⁴ *Resmî Gazete*, S. 2733, 21 Haziran 1934, s. 4007.

ve Çatalca istikametinde toplu hâlde göç etmeye sevk etmiştir. Savaşın ve başka bir devletin yönetimi altında yaşamının ne demek olduğunu çok iyi bilen göçmenlerin yaşadığı Trakya, II. Dünya Savaşı bitene kadar maalesef unutmaya çalıştığı bu kötü anılarıyla yeniden yüzleşmek zorunda kalmıştır. Başta Çorlu olmak üzere Trakya'nın çeşitli yerlerinden yapılan bu göç hareketi devlet görevlilerinin çeşitli telkinleriyle önlenmiş ve halkın zirai işlerinin başına dönmesi sağlanmıştır.⁷³⁵ Bölgede ekonomik sorunların en çok etkilediği kesim ise savaşın hemen öncesinde 1935-1938 yılları arasında Bulgaristan ve Romanya'dan gelip Trakya Bölgesi'ne yerleşen ve henüz yaşadıkları yerlere kök salmamış göçmenler olmuştur. Yine göçmenlere dağıtılan büyük baş hayvanlar başta olmak üzere bu dönemde yapılan yardımlarda da ciddi bir azalma görülmektedir.

Savaşın ilk yıllarında bölgeden göç etmek isteyen Trakya halkını yetkililer önlemeye çalışmış, ancak 1941 yılının Nisan ayında Örfi İdare Komutanlığı bir tebliğ yayınlarak Örfi İdare altına alınan İstanbul, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale vilayetleri halkından Anadolu'ya gitmek isteyenlerin ister demiryolu ister denizyolu ile kişi başına 50 kilo eşya götürme hakkı verilerek, herhangi bir ücret alınmadan nakil edileceklerini ilan etmiştir. Ayrıca bu durumun Strazburg gibi bazı hudut şehirlerinde uygulanandan farklı olarak mecburi bir tahliye olmadığı, amacın harp tehlikesi altında bulunan Trakya ve İstanbul halkının güvenliğini sağlamak ve önünde ve arkasında askeri kıtalar bulunan bu müdafaa bölgesinde iâşe sıkıntılarının mümkün mertebe önüne geçmek olarak belirtilmiştir.⁷³⁶ Ancak bu tebliğ bölge halkının korku ve endişeye kapılmasına ve hükümetin Trakya'yı tamamen boşaltacağı şeklinde havadislerin yayılmasına neden olmuştur. Bunun üzerine Kırklareli Valisi hükümetin aldığı kararın Trakya ve İstanbul'un tamamen boşaltılmasına dair bir karar olmadığını, halkın huzurunu ve maneviyatını bozan bu tarz söylentileri yayanların Örfi İdare Mahkemesi'nde yargılanacağını belirten bir açıklama yapmıştır. Vali ayrıca alınan bu kararın işi gücü olmayan ve Anadolu'da akrabaları olan kişilerin sevklerini

⁷³⁵ BCA, 490. 01. 611. 120. 5.

⁷³⁶ “Örfi İdare Komutanının Tebliği”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 14 Nisan 1941, s. 1; “Trakya ve İstanbul Hakkındaki Tedbir”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 14 Nisan 1941, s. 1.

sağlamayı amaçladığını, iş gücü sahibi kimselerin ve özellikle de ziraatle uğraşan kişilerin meşguliyetleri ile ilgilenmeye devam etmeleri gerektiğini bildirmiştir.⁷³⁷

Trakya Umumi Müfettişi Kazım Dirik 1940 yılında Trakya topraklarında üretimi arttırmak, göçmen köylüleri kalkındırmak ve bölgedeki askerin gıda ihtiyacını karşılamak için Trakya’da bulunan ve toplam 1.852.509 dekar araziye sahip 163 çiftliğin kullanılmasını önermiştir. Söz konusu bu çiftliklerin büyük kısmı atıl bir şekilde durduğu için ekonomik kayıp olarak değerlendirilmiş, 1940 ve 1941 yıllarında göçmen gelmeyeceği için de bunların tohumu devlet tarafından verilerek, çiftliklere yakın iskân edilmiş köylülerce işletilerek ekonomiye kazandırılması önerilmiştir. Toprakları işleyen göçmenlere devletin belirlediği miktarda kâr ya da üretilen ürünlerden pay verilebileceği de ayrıca belirtilmiştir. Bu atıl toprakları işlemek için zirai bir teşkilatın kurulmasının uygun olacağı raporda belirtilmiştir. Bu teşkilat hakkında öneriler ise şöyledir:

- a. Ziraat bölükleri kurmak, başlarına ziraatçı koymak, onlara gereken avadanlıkları vererek ve ihtiyaç olan mahsullerin tohumlarını şimdiden ayırarak ve çiftlik sahipleri ile yapılacak bir kira ve mükellefiyet karşılığı hemen harekete geçmek;
- b. Bu çiftlikler kalabalık köyler ile her yanı yeni, fakat toprağı kâfi olmayan göçmen köyleri ile dolu ve çevrilmiştir. Tohum devlet tarafından verilmek üzere onlara hemen iş vermek ve orakta da onlara biçtirip, harman yaptırmak ve toplanan mahsülün % münasip bir kısmını vermekle büyük kısmı devlet emrinde, ordu hizmetinde tutmak;
- c. Bu işler yürüye dursun acele olarak kanun çıkartmak, tembel çiftlikleri (boş bırakılan arazilerini) bu hâlden kurtarmak için çiftlik sahibine ancak rahat rahat işleyebilecekleri kadar yer bırakıp diğer kısım toprakları bonoya bağlayarak borçlanmak ve yine a ve b maddesine uyarak harekete geçmek ve böylece devlet eline alınacak çiftliklerin fazla toprakları yeni gelecek göçmenler için iskân bölgesi olacağından onları bu işlenmiş, kurtarılmış topraklara sıkıntısız yerleştirmek çok muvafıktır.⁷³⁸

⁷³⁷ “Tebliğ: Kırklareli Vilayet Makamından”, **Trakya’da Yeşilyurt**, 17 Nisan 1941, s. 1.

⁷³⁸ **BCA**, 030. 10. 81. 531. 20.

1942 yılının başında Trakya’da zirai istihsalı arttırmak amacıyla bir çok tedbir alınmış, bu tedbirlerin uygulama merciinin ise valiler olması kararlaştırılmıştır. Buna göre mısır ve patates ekimine önem verilecek, patates ekimi için dekar başına iki lira prim verilecek, bu 2 lira geri alınmayıp köylünün ihtiyaçları karşılanacaktır. Köylüye tohum dağıtılmak üzere Ziraat Bankası’nın emrine 2.600.000 lira verilmiş, tohumunu kendi tedarik etmek isteyenlere para ödenmesi kararlaştırılmıştır.⁷³⁹ 1935-1938 yılları arasında Trakya’ya iskân edilen göçmenler arasında bağıcılıktan anlayanların olması savaş döneminde meyvesini vermiş, bağların daha itinalı bakılması neticesinde özellikle Kırklareli’de uzun yıllar emsali görülmemiş şekilde mahsul alınmıştır.⁷⁴⁰

Her ne kadar Trakya ekonomisini kaldırmak ve bölgenin savaştan mümkün olan en az zararla çıkmak için çaba sarfedilse de düşmanın her geçen gün daha da yaklaşması, Trakya halkını tedirgin etmiş ve bölge halkı iç kesimlere doğru göç etmeye devam etmiştir. Aşağıdaki tabloda 1935-1940-1945 nüfus sayımlarına göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerindeki nüfus değişimi verilmiştir.

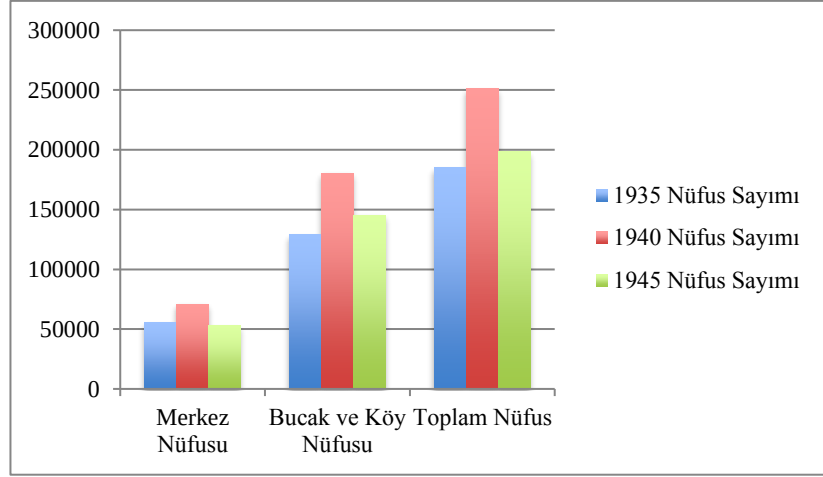
Tablo 177. 1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli, Tekirdağ Nüfuslarındaki Değişimi Gösterir Tablo⁷⁴¹

EDİRNE	Merkez Nüfusu	Bucak ve Köy Nüfusu	Toplam Nüfus
1935 Nüfus Sayımı	55.812	129.028	184.840
1940 Nüfus Sayımı	70.942	180.431	251.373
1945 Nüfus Sayımı	53.082	145.311	198.393
KIRKLARELİ	Merkez Nüfusu	Bucak ve Köy Nüfusu	Toplam Nüfus
1935 Nüfus Sayımı	46.571	126.126	172.697
1940 Nüfus Sayımı	68.987	187.366	256.353
1945 Nüfus Sayımı	38.525	139.857	178.382
TEKİRDAĞ	Merkez Nüfusu	Bucak ve Köy Nüfusu	Toplam Nüfus
1935 Nüfus Sayımı	49.139	145.113	194.252
1940 Nüfus Sayımı	51.994	157.894	209.888
1945 Nüfus Sayımı	43.938	159.285	203.223

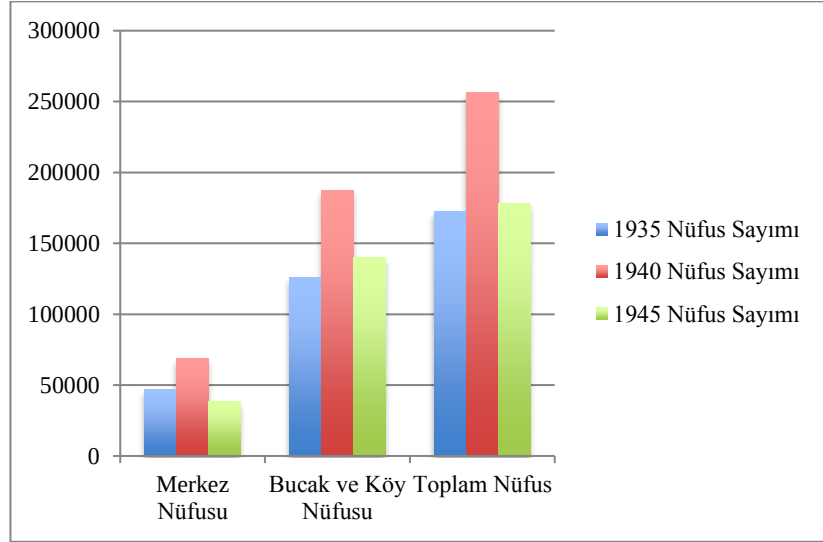
⁷³⁹ “Ziraat İstihsalini Arttırma Tedbirleri”, **Trakya’da Yeşilyurt**, 12 Şubat 1942, s. 1.

⁷⁴⁰ “Bağlarımız”, **Trakya’da Yeşilyurt**, 14 Temmuz 1944, s. 1.

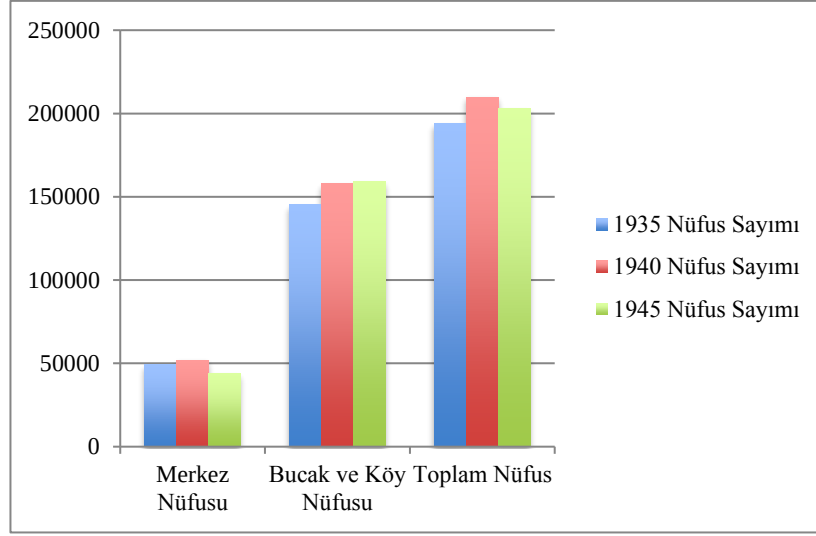
⁷⁴¹ Tablo, **1935 Genel Nüfus Sayımı**, T.C Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, İstanbul, 1935; **1940 Genel Nüfus Sayımı**, Vilayetler, Kazalar, Nahiye ve Köyler İtibariyle Nüfus ve Yüzey Ölçü; **Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945**, **Küçük İstatistik Yıllığı 1951** İstatistik Genel Müdürlüğü, İstanbul, 1953 verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 4. 1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne Nüfusundaki Değişim

Şekil 5. 1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Kırklareli Nüfusundaki Değişim

Şekil 6. 1935-1940-1945 Nüfus Sayımlarına Göre Tekirdağ Nüfusundaki Değişim

Yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ’a yerleştirilen göçmenlerin de etkisiyle 1935 yılındaki nüfus her üç şehirde de 1940 yılında önemli bir artış göstermişken, II. Dünya Savaşı’nın sona erdiği 1945 yılında her üç şehrin nüfusunda da önemli bir azalış olmuştur. Tekirdağ’da bu azalış daha sınırlı kalırken, sınır iller olan Kırklareli ve Edirne’de nüfustaki azalma 50.000’den fazla olmuştur.

Son Trakya Umumi Müfettişi Abidin Özmen, özellikle Edirne nüfusunda yaşanan bu düşüş ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“...Boğazlar, dünya politikasında bugünkü önemini muhafaza ettikçe, Edirne muhteris gözlerin önünde bulunduğça Edirneli kendini emniyette hissedebilecek imkânlarla sahip olmalıdır. Bunun için de bu güzel şehri bugünkü terkedilmiş vaziyette değil (benimdir ve ebediyen benim olacaktır) diyebileceğimiz şekilde mamur ve mürâffeh görmek lazımdır. Bu şehir en son 1940 tahliyesinden sonra bir daha belini doğrultamadı. Her geçen gün inkıraza doğru gitti. Harbe girmedi fakat harpten çıkmış bir hâle geldi. Bugün şüphesiz iyi niyetlerle ve sırf Edirne’yi kalkındırmak için yıkıldığını gördüğümüz evlerin sakinleri kendilerine barınacak yer temin edemediklerinden ve maddi durumları da ayrı bir barınak yapmalarına elvermediğinden eşyalarıyla birlikte kamyon kamyon başka şehirlere göç ediyorlar. 1945 sayımında nüfusu 26 bin küsur olan bu şehirde bugün (1947-1948) 20 bin insanı bulacağımız şüphelidir.”⁷⁴²

Trakya halkı bölgeden daha emniyetli yerlere göç etmeye çalışırken, II. Dünya Savaşı boyunca Türkiye’ye ciddi bir mülteci akını olmuştur. Türkiye yaşadığı tüm ekonomik

⁷⁴² Edip Durmaz, **İkinci Dünya Savaşı’nda Trakya Ekonomisi**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2015, s. 273-274.

ve sosyal sorunlara rağmen etnik ve dinî kimliğine bakmadan gelen mültecilere kapılarını açmış ve başta iâşe, barınma olmak üzere mültecilerin tüm ihtiyaçlarını karşılamıştır. Mülteci akınının yaşandığı en önemli merkezlerden biri de sınır olması sebebiyle hiç şüphesiz Trakya Bölgesi olmuştur. İçlerinde Batı Trakya ve Bulgaristan'dan kaçan Türklerin de olması ve bu insanların çaresizliği, nüfusunun çoğunluğunu göçmenlerin oluşturduğu Trakya'da halkın psikolojisini olumsuz etkilemiştir.

Halkın psikolojisini olumsuz etkileyen uygulamalardan bir diğeri ise hava taarruzlarına karşı gece ışıkların söndürülmesi ile karartma uygulamalarının yapılması olmuştur. Bu durum yakın savaş tehdidi altındaki bir bölgede şüphesiz zorunlu bir uygulama olsa da halkın güvenlik endişesinin derinleşmesi ile sonuçlanmıştır.⁷⁴³

II. Dünya Savaşı yıllarında Edirne'deki sosyal hayat ile ilgili ilginç bir konu ise bu dönemde yapılan belediye başkanlığı seçimlerini kazanan eski belediye başkanı Eczacı Ferit Bey'i halkın desteklememesi ve seçim sonuçlarından oldukça rahatsız olmasıdır. Ayrıca Edirne'de münevverler arasında partiye (CHP'ye) bağlılığın olmaması dönemin Dahiliye Vekili'nin raporuna yansımış, parti erkanı ile görüşenlerin bu kesim arasında “dalkavuk” olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. Halkın Umumi Müfettişlik görevlilerine de kuşkuyla yaklaştığı, kendilerine “tufeyliler”⁷⁴⁴ denildiği ve teşkilata verilen paraların heder edildiğini açıkça dile getirdikleri de belirtilen bir diğ er önemli husustur.⁷⁴⁵ Aslında bu durum Trakya'ya has bir olgu değildir. Savaş nedeniyle ülkede ortaya çıkan ekonomik durumdan halkın bir kısmı başta Cumhurbaşkanı olmak üzere ülkeyi yönetenleri sorumlu tutmuştur. Bu dönemde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü eleştirenler “geldi İsmet gitti kismet” şeklinde ifadeler kullanmıştır. Savaş boyunca yaşanan ekonomik sıkıntılar, temel tüketim ürünlerine ulaşmada yaşanan zorluklar ve karaborsa, savaşın sona ermesinden sonra da halkın hafızasından kolay kolay silinmemiş ve 1950 seçimlerinde tek parti iktidarının sona ermesinde birinci derece rol oynamıştır.⁷⁴⁶

⁷⁴³ “Dün Akşamdan İtibaren Bütün Işıklar Karartıldı”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 8 Ağustos 1944, s. 1.

⁷⁴⁴ Tufeyliler, başkalarının sırtından geçinen kişiler anlamında kullanılmıştır.

⁷⁴⁵ **BCA**, 490. 01. 153. 610. 1.

⁷⁴⁶ Alev Gözcü, “İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Ekonomik Durumun Sosyal Hayata Etkilerine Dair Bazı Tespitler”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S. 62, Bahar 2018, s. 90.

Ekonomik ve sosyal açıdan Türkiye'nin savaş psikolojisinden çıkması kolay olmamıştır. 1945 yılının Ağustos ayında II. Dünya Savaşı Japonya'nın teslim olmasıyla sona ermiş ancak Türkiye muhtemel bir savaş tehditine karşı önlem almaya devam etmiştir. 11 Ekim 1945 tarihli *Resmî Gazete*'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile 16-60 yaş arasındaki erkeklerle, 20-45 yaş arasındaki kadınların yılda en az 72 saat, en çok 9 gün silahlı talim görmelerine, şehir, kasaba ve köylerde oluşturulacak bu birliklere ise “*Avcı Teşkilleri*” denilmesine karar verilmiştir.⁷⁴⁷

Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşanan Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı, sosyal ve ekonomik açıdan bir çok toplumsal sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sorunların en önemlileri ise kitlesel göçler, kimsesiz çocuklar ve yoksulluk olmuştur. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin henüz bu kronikleşmiş sorunların üstesinden gelemeyen kendisini yeni bir savaş tehlikesi ile karşı karşıya bulması, ekonomik ve sosyal sorunları daha da karmaşıktırmıştır. Trakya sınırlarının hemen yanı başında yaşanan bu savaş, bölge halkını maddi ve manevi açıdan sarsmıştır. Bu bağlamda sosyal yardım kurumları, bu içinden çıkılmaz durumun hafifletilmesinde kilit rol oynamışlardır. II. Dünya Savaşı döneminde Edirne'de görev yapan cemiyetler şunlardır: Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Hava Kurumu, Malul Gaziler Cemiyeti, Şehir Kulübü, Musevi Muaveneti Hayriye Cemiyeti, Musevi Düşkünlere Yardım Cemiyeti, Musevi İşçiler Cemiyeti, Musevi Fakir Hastalara Yardım Cemiyeti, Eski Eserleri Sevenler Kurumu.⁷⁴⁸ 10 cemiyetin dördü şehirdeki Museviler tarafından kurulmuş ve başta mübadiller olmak üzere bölgedeki göçmenlere yardım için çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır.⁷⁴⁹ Bu dönemde Kırklareli'de faaliyet gösteren yardım cemiyetleri ise sayı olarak oldukça azdır. Bunlar: Türk Hava Kurumu, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Gençlik ve Spor Kulübü'dür.⁷⁵⁰

⁷⁴⁷ “Bütün Yuttaşlar Milli Müdafaa Hizmetinde Vazife Alacaklar”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 16 Ekim 1945, s. 1.

⁷⁴⁸ **BCA**, 490. 01. 595. 57. 10.

⁷⁴⁹ “Güngör Mazlum Yazı Dizisi, Mübadil Kent Edirne-5”, **Hudut Gazetesi**, 10 Şubat 2017.

⁷⁵⁰ **BCA**, 490. 01. 596. 61. 4.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1950-1960 YILLARI ARASINDA TRAKYA BÖLGESİ'NE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLER

4.1. 1950-1951 BULGARİSTAN'DAN TÜRK GÖÇÜ

4.1.1. 1950-1951 Göçüne Giden Süreçte Türkiye-Bulgaristan İlişkileri ve Türk Azınlığın Durumu

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile Soğuk Savaş Dönemi başlamış, bu süreçte Bulgaristan, Sovyetler Birliği'nin etkisi altına girerken, Türkiye 18 Şubat 1952'de NATO'ya üye olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda iki komşu ülke yeni oluşan iki kutuplu sistemin iki ayrı kutbunda yer alarak bir çok siyasi krizde karşı karşıya gelmiştir. 9 Eylül 1944 tarihinde Bulgaristan'da iktidara gelen Vatan Cephesi Hükümeti'nin üyelerinin tamamı komünist olmakla birlikte söz konusu hükümet, tıpkı bir zamanlar Sovyetler'de olduğu gibi rejimlerini sağlam temellere oturtuncaya kadar Türklerin desteğine ihtiyaç duymuş, bu sebeple de Türk azınlığına birçok vaatte bulunmuştur. Bunlardan en önemlisi de 1947 yılında kabul edilen anayasa ile etnik azınlıkların tanınması, bu grupların ana dilleriyle eğitim yapmalarına ve kendi milli kültürlerini geliştirmelerine imkân vermeleri olmuştur.⁷⁵¹ Ancak verilen bu haklar metin üzerinde kalmış, özellikle komünistlerin ülkedeki hâkimiyetlerini pekiştirmelerinin ardından, Georgi Dimitrov başkanlığındaki yönetimin ülkedeki Türklere karşı izlediği siyaset tamamen değişmiş ve yeni bir baskı dönemi başlamıştır.

Bulgaristan'da Türk azınlığına uygulanan baskı ve asimilasyon girişimleri, burada yaşayan Türk Azınlığı ya da ülkede görev yapan Türk ve yabancı Konsolosluk çalışanları tarafından sık sık gündeme getirilmiştir. Bulgaristan'daki Türk azınlığının

⁷⁵¹ Nikolay Todorov, **Bulgaristan Tarihi**, çev. V. Atayman, Öncü Kitabevi, İstanbul 1979, s. 124.

durumunu ayrıntılı bir şekilde ele alan önemli metinlerden biri de Türkiye'nin Filibe Konsolosluğu'nun konu hakkında hazırladığı 1 Ağustos 1946 tarihli raporudur. Buna göre, yeni Bulgar yönetimi bir taraftan kendisi için çizdiği yolda adım adım ilerlerken, diğer taraftan Moskova'nın direktifleri ile Slav milliyetçiliği esaslarına sıkı sıkıya bağlanma politikası izlemektedir. Bu politikanın Türk azınlık üzerindeki etkisi ise şöyledir:

- a. İktisadî sahada Moskova'nın istediği şekilde sosyalizm tesis edilirken, siyasi alanda azınlıklar sıkı bir şekilde kontrol altına alınmaktadır.
- b. Kendilerinden önceki Bulgar şovanizmini devam ettirerek, eski metodlar ile azınlıkları yavaş yavaş pasifize etmektedirler.
- c. Her ne kadar azınlıklara Bulgarlar ile aynı hakların tanındığı beyan edilse de fiiliyatta sadece Komünist Parti mensupları için hayat hakkı tanınarak, Türk Cemaat ve Türk okulları ile ilgili işler sıkı şekilde kontrol altına alınmaktadır.
- d. Çoğu kendi tarlasında çalışan köyüler olan Türklerin tarlaları, ziraî ıslahat, kooperatif vs. gibi tedbir ve bahanelerle ellerinden alınarak Türk azınlık yavaş yavaş serf hâline getirilmektedir.
- e. Şehirlerde iktisadî alanda harbin mahrumiyet ve tesirlerine bağlanan engeller çıkarılıp, ağır vergiler tarh edilerek paralar toplanmakta, Türklerin geçinebilme ve hatta yaşam hakkı ellerinden alınmaktadır.
- f. Başta vakıflar olmak üzere hayır müesseselerinin varidatı üzerine bu varidatın yüzde 75'ine varan vergiler konularak, bu müesseselerin ve tabiatıyla bunlara bağlı milli ve dinî teşekküllerin faaliyetlerine imkân verilmemektedir.
- g. Kültürel alanda münhasıran komünist ideallerine yer veren bir sistem tatbiki ile bilhassa burada yaşayan Türkleri anavatanlarından hissen ayırmak temayülü ile Türkiye Türklerinden ayrı idealler peşinde koşan bir Türk Camiası teşkil etmek.⁷⁵²

Bulgaristan'da Türklere yönelik uygulamalar, burada yaşayan birçok Türk'ün dilekçesine ya da Türkiye'deki resmî kurumlara gönderdikleri mektuplara da yansımıştır. Bu mektuplardan biri 1 Ocak 1945 tarihinde, Bulgaristan'dan anavatana

⁷⁵² BCA, 030. 10. 243. 646. 6.

gelmek isteyen Türklerin karşılaştıkları sorunları ifade etmek için Türk göçmenleri adına Mehmet Şakir tarafından yazılmış ve dönemin başbakanına sunulmuştur. Mektupta özellikle Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek isteyen Türklerin para ve eşyalarını yanlarına almalarına Bulgar Hükümeti tarafından müsaade edilmediği bildirilmiş ve bu konuda yardım istenmiştir.⁷⁵³ Diğer bir mektup ise İsmet İnönü'ye yazılmış ve Bulgaristan'daki Türk azınlığının durumunun artık katlanılamaz bir hâle geldiği, bu sebeple de Türkiye'ye göçlerini sağlayacak politikaların üretilmesi istenmiştir. Ancak konu ile ilgili Dışişleri, İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlıklarının yazıları üzerine 12 Haziran 1946 tarihinde Bakanlar Kurulu'nda *“Bulgaristan'daki Türklerin, ilgili devletlerle yapılacak anlaşmalara dayanılarak Türkiye'ye nakilleri işinin daha müsait bir zamana bırakılması ve Balkanlardan serbest göçmen vizesi ile veya mülteci olarak gelenlerin kabulleri ve uyrukluğa alınmaları”* karara bağlanmıştır.⁷⁵⁴ Yukarıda değinilen rapor ve mektupları destekleyen bir başka gelişme, Bulgar Hükümeti'nin 27 Ekim 1946 tarihinde yapılan Bulgaristan Kurucu Meclis seçimlerinde muhaliflere oy verdikleri gerekçesi ile suçladıkları Türklere bazı yaptırımların uygulaması ile ortaya çıkmıştır. Örneğin, belediye başkanları ve zabıta aracılığıyla Türklerin dağlarda kışlamakta olan hayvanları köylere indirtilerek açlıktan ölmeye mahkûm edilmiş, ayrıca Türklerin erzak, elbise ve ayakkabı gibi istihkakları da verilmemiştir. Bu uygulamalar üzerine köylerini terk ederek şehirlere kaçan Türkler, Türkiye'nin Filibe Konsolosluğu'ndan yardım talep etmişlerdir. Başkonsolos Ali Rıza Malkoç, Eski Zağra Valisi'ni arayarak şikayetleri kendisine iletmış ve gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Ancak Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin etnik ve dinsel azınlıklara uyguladığı baskıların giderek artması neticesinde, 1947-1948 yıllarında, köy köy dilekçeler hazırlanarak Bulgaristan'daki Türk makamlarına burada yaşayan Türklerin göç etme arzularını içeren belgeler iletmeye devam edilmiştir.⁷⁵⁵

Bulgar Hükümeti, yaklaşık bir asır boyunca asimilasyon politikası izlemesine rağmen Bulgarlaştıramadığı Türk nüfusundan kurtulmak için 1950'li yılların başlarında Türkler arasındaki milliyetçilik ve dinî fanatizm ile mücadeleyi öncelikli meseleler

⁷⁵³ BCA, 030. 10. 117. 815. 15.

⁷⁵⁴ BCA, 030. 01. 17. 97. 3.

⁷⁵⁵ Recep Murat Geçikli, “Bulgaristan Türklerinin Göçü ve ABD Yardım Programına Yansıması”, *Atatürk Dergisi*, C. 5, S. 1, s. 14.

arasına dahil etmiştir.⁷⁵⁶ Komünist Bulgar rejimi de aynen önceki rejimler gibi baskı siyasetini devam ettirmiş, Türk azınlığının ileri gelenlerini sebepsiz yere tutuklatmış, Türk azınlık okullarını 1946'dan itibaren devletleştirme politikası izlemiş ve 1949 yılında kooperatifleştirme bahanesi ile Türklerin topraklarını ellerinden almaya başlamıştır.⁷⁵⁷ Bunun yanında Türkiye'ye ve Bulgaristan'da yaşayan Türklere gözdağı vermek amacıyla 10 Eylül 1949'da Türkiye'nin Filibe Başkonsolosluğu'nun kapısında bir bomba infilak etmiş, konsolosluk çalışanlarından zarar gören olmamış, ancak sokaktan geçen bir kadın ensesinden yaralanmıştır. 13 Eylül 1949'da sabah saat 11'de ise yine Filibe Konsolosluğu'nun pencerelerinden birine fitili tamamen yanmamış ve infilak etmemiş bir bomba bırakılmış, bomba kimseye zarar vermeden imha edilmiştir.⁷⁵⁸

1950 yılının Eylül ayında yayınladıkları bir bildiri ile Bulgar Hükümeti, Türkiye'ye gideceklerin mallarının müsadere edileceğini, mallarını paraya tahvil edenlerin şiddetle cezalandırılacağını duyurmuştur. Ayrıca Rodoplarda yaşayan Türkleri de vagonlara doldurarak bilinmeyen istikametlere sürgüne göndermişlerdir. Ancak Türkiye'ye göç etmeyecekler için de durum pek farklı olmamıştır. Çünkü Bulgar Hükümeti 1951 senesine kadar herkesin elindeki malın kooperatife devredileceğini ilân etmiştir.⁷⁵⁹

Bulgaristan'ın Türk azınlığına uyguladığı baskı, 1950-1951 göçünü takip eden yıllarda da devam etmiştir. Türkler Komünist Partisi'ne katılmadıkları gerekçesi ile Filibe, Vidin ve Rusçuk'ta iş kamplarına götürülmüş, burada çeşitli işkencelere maruz kalmışlardır. Bulgaristan yönetimi bu tarz uygulamalar ile Türkler arasında korku ve dehşet yaratarak sindirme politikası izlemiştir.⁷⁶⁰

Komünist Bulgar yönetiminin en katı uygulamaları dinî alanda olmuştur. Öyle ki sadece camilere gidenler şiddetli baskılara maruz kalmamış, aynı zamanda kiliselere giden memur, talebe, muallim kısacası tüm Bulgarlar da takip edilerek benzer baskılara maruz bırakılmıştır. Kiliselere ait herşey devlet tarafından zaptolunmuş,

⁷⁵⁶ Ömer Turan, "Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri", s. 24.

⁷⁵⁷ Bilal N. Şimşir, "Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu", s. 57.

⁷⁵⁸ "Filibe Konsoloshanemiz Bombalandı", **Edirne Postası**, 14 Eylül 1949, s. 1.

⁷⁵⁹ "Bulgar Zulmü Son Haddini Buldu", **Milliyet Gazetesi**, 20 Eylül 1950, s. 5; "Bulgaristan'daki Türklerin Hali Harap", **Özdilek**, 11 Eylül 1950, s. 1.

⁷⁶⁰ "Bulgaristan'da Türklere Yapılan İşkenceler", **Yeni İnan Gazetesi**, 8 Eylül 1953, s. 1.

Katolik gazeteleri kapatılmış, kiliselerin hakları ellerinden alınmış, rahibeler hastahanelerde hizmetli olarak kullanılmış, papazlar tevkif edilerek türlü eziyetlere maruz bırakılmıştır. Dine karşı hoşgörüsüzlük öyle bir boyuta gelmiştir ki Türklerle birlikte Bulgar din adamlarından da Türkiye'ye iltica edenler olmuştur.⁷⁶¹

1950-51 göçünden önce Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göçleri incelediğimizde, bu göçlerin daha çok kendilerine yapılan baskılara dayanamayan Türk azınlığın, ikili antlaşmalar doğrultusunda kitleler hâlinde ya da daha küçük gruplar halinde göç etmeleri şeklinde olduğunu görüyoruz. Oysa 1950-1951 göçü tüm bu göçlerin aksine, Bulgar yönetiminin ülkesindeki Türklerden ülkeyi terk etmelerini istemeleri neticesinde, Türkiye'ye verdiği sert bir nota sonucu gerçekleşmiştir. Ali Dayıoğlu, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç edecek olan kişilere Bulgaristan yönetimi tarafından sadece 15 günlük bir hazırlanma süresi verildiği için bu göçe Türk azınlığı arasında "15 Hicreti" adı verildiğini belirtmiştir.⁷⁶²

Bulgar Hükümeti 10 Ağustos 1950 tarihinde Türkiye'ye verdiği bir nota ile Bulgaristan'da yaşayan 250.000 Türkün üç ay içerisinde Türkiye'ye alınmasını istemiş ve bu notanın hemen ardından ülkesindeki Türkleri Türkiye sınırına adeta yığmaya başlamıştır. Bulgarlar ayrıca 10 Kasım 1950 tarihine kadar bu meselenin tamamen kapanmasını istemiştir.⁷⁶³ Üç ay gibi kısa bir sürede 250.000 kişinin Türkiye'ye yerleştirilmesi mümkün olmadığından, Türk yetkililer Bulgaristan'a verdikleri cevabî notalarla, isteklerinin imkânsız olduğunu açıklamaya çalışarak müzakere talebinde bulunmuştur. Ankara, Türk göçmenlerin taşınabilen mallarını yanlarına almalarına izin verilmesini, bir göç antlaşması ile de Türk Hükümeti'nin taleplerinin garanti altına alınmasını istemiş, ancak Bulgaristan görüşmelere yanaşmadığı gibi tehdit dolu notalar göndermeye devam etmiştir. SSCB yönetiminin de desteğini arkasına alan Bulgar yetkililer, uluslararası kamuoyuna karşı kendini savunurken ise "*Türkiye'nin Bulgaristan'a karşı yürüttüğü düşmanca propaganda yüzünden Türk azınlık göçe kalkıştı, tarlalarda işleri bıraktı, Bulgar Halk Cumhuriyeti'nin yıllık üretim*

⁷⁶¹ "İstanbul'a Gelen Bulgar Papazı", **Milliyet Gazetesi**, 13 Eylül 1950, s. 2.

⁷⁶² Ali Dayıoğlu, **Toplama Kampından Meclis'e Bulgaristan'da Türk ve Müslüman Azınlığı**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 283.

⁷⁶³ **TBMM Tutanak Dergisi**, (5 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4, s. 53.

*programını aksatarak başarısını kösteklemeye çalıştı” şeklinde bir söylem geliştirmiştir.*⁷⁶⁴

Göçün başlaması ile Bulgaristan, ülkesindeki Türk azınlık ile birlikte çoğunluğu Çingene olarak kayıtlara geçen sahte vizeli ya da vizesiz kişileri de Türkiye’ye göndermeye başlamış, bu da hazırlıksız başlayan bu zor sürecin daha da içinden çıkılmaz bir hâl alması ile sonuçlanmıştır. Dönemin İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu, Başbakanlığa gönderdiği bir telgrafta, bu şekilde sevk edilen kişilerin sayısının 1.146 olduğunu ve Edirne Karaağaç’ta göçmen evinin yanındaki harap kışlada konakladıklarını, vaziyetlerinin hiç iyi olmadığını, ayrıca burada kalmalarının günlük 1.000 lira kadar bir masrafa tekabül ettiğini belirtmiştir. Bulgarların daha göçün başladığı ilk günlerde gönderdiği bu kişiler, müteaddid defa Bulgaristan’a iade edilmiş olmalarına rağmen ülkeye sokulmayıp Türkiye’ye geri gönderilmişlerdir.⁷⁶⁵ Bulgaristan’ın bu uzlaşmaz tavrının devam etmesi üzerine Türk Hükümeti 7 Ekim 1950 tarihinde Türk-Bulgar sınırını kapatmıştır.⁷⁶⁶ Ancak sınırın kapatılması Bulgaristan tarafında bekleyen Türklerin zaten kötü olan durumlarının daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Sivilingrad’ta hududun açılmasını bekleyen bir göçmen, 7 Kasım 1950 tarihinde Edirne’deki ailesine gönderdiği bir mektupta, burada bekleyenlerin 6-7 bin civarında olduğunu, 15 gün içinde 37 doğumun gerçekleştiğini, havanın yağışlı ve soğuk olduğunu, yiyecek ve barınacak yer bulmanın ise mümkün olmadığını yazmıştır.⁷⁶⁷

Bulgar yönetimi, Türkiye’nin sınırını kapatmasının ardından konunun ciddiyetini anlamış ve Türkiye ile uzlaşmak zorunda olduğunu idrak etmiştir. Türk yetkililer, sınırın tekrar açılması için vizesiz gönderilen Bulgar vatandaşlarının geri alınmasını, bundan sonra vizesiz ya da sahte vizeli kişilerin Türkiye’ye gönderilmemesi şartlarını ileri sürmüşlerdir. İki ay süren görüşmelerden sonra Bulgaristan ile Türkiye arasında aşağıdaki konular üzerinde mutabakata varılmıştır:

⁷⁶⁴ Bilal N. Şimşir, **Bulgaristan Türkleri**, s. 221-223.

⁷⁶⁵ **BCA**, 030. 01. 17. 99. 11. Gelen bu kişileri yerel gazeteler, Müslüman, ancak Türk ırkından olmayan vizesiz mülteciler olarak tanımlamışlar ve bu kişilerin geri gönderildiğini de ilave etmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. “Bulgarlar Herşeyde Güçlük Çıkartıyorlar”, **Edirne Postası**, 13 Eylül 1950, s. 1.

⁷⁶⁶ “Türk Bulgar Hududu Dün Tekrar Kapatıldı”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 8 Ekim 1950, s. 1.

⁷⁶⁷ “Bulgar Notasının Son Günü”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 11 Kasım 1950, s. 3.

- a. Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek isteyenler, Türk makamlarından giriş vizesi almadan önce evlerini terk etmeye zorlanmayacak, ayrıca mallarının tasfiyesine başlanmayacak. Bu kişilere ancak Türkiye giriş vizesi verdikten sonra Bulgaristan tarafından çıkış vizesi düzenlenecek;
- b. Bulgar hudut makamlarına Türkiye'ye giriş vizesi olmayanların sınırı geçmelerine izin verilmemesi konusunda gerekli talimatlar verilecek;
- c. Türkiye'ye giriş vizesi olmadan girmeye çalışan ve Türk makamları tarafından geri çevrilen kişiler, Bulgar makamları tarafından derhal geri alınacak;
- d. Bulgaristan'dan vizesiz giriş yapan 67 aile (toplam 360 kişi) Bulgar makamları tarafından geri alınacak.⁷⁶⁸

Aslında yukarıda ayrıntılarına değindiğimiz bu anlaşma diplomaside “Centilmen Agreement” adı verilen yazılı olmayan daha çok şifahi şekilde yapılmasına karşın diplomaside imzalı metinler gibi kıymeti olan anlaşmalardandır. Ancak bu kıymet, anlaşmayı yapan iki ülkenin diplomasi geleneği ve anlaşmalara karşı olan tutumları ile alakalıdır. Bulgaristan'ın ülkesindeki Türk azınlığın hakları konusunda uluslararası antlaşmalara ve Türkiye ile imzaladığı ikili antlaşmalara dahi çoğu zaman uymadığını düşünecek olursak, yukarıdaki anlaşmanın ömrünü değerlendirmemiz daha kolay olacaktır.⁷⁶⁹

Varılan uzlaşmadan sonra Türkiye, 40 gün boyunca kapalı tuttuğu sınır kapısını 2 Aralık 1950 tarihinde açmış ve böylece göçmen girişleri yeniden başlamıştır.⁷⁷⁰ Bilal Şimşir'in verdiği rakamlara göre 1950'de göçün başlaması ve sınırın kapanmasına kadar geçen sürede yaklaşık 30.000 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Sınırın açılmasından (2 Aralık 1950'den) 31 Aralık'a kadar geçen sürede ise 22.000 kişi daha gelmiştir.⁷⁷¹ Ancak dönemin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, mecliste verilen bir soru önergesi üzerine yaptığı açıklamada 2 Aralık 1950-1 Ocak 1951 tarihleri arasında gelen göçmen

⁷⁶⁸ “Türk-Bulgar Hududu”, **Milliyet Gazetesi**, 3 Aralık 1950, s. 5. Türkiye ile müzakereleri yürüten Bulgar heyeti içerisinde Dışişleri Bakan Muavini sıfatı ile 1989 göçünün mimarı Jivkov da bulunmaktadır. Bkz. **TBMM Tutanak Dergisi**, (5 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4, s. 53.

⁷⁶⁹ Bulgaristan'ın yapılan bu anlaşmaya uymaması sebebiyle Türkiye, 8 Kasım 1951'de sınırı tekrar kapatmıştır. Bkz. “Türk-Bulgar Hududu Dün Sabah Kapandı”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 9 Kasım 1951, s. 1.

⁷⁷⁰ “Türk-Bulgar Hududu Açıldı”, **Özdilek**, 4 Aralık 1950, s. 1.

⁷⁷¹ Bilal N. Şimşir, **Bulgaristan Türkleri**, s. 225-226.

sayısını 18.847 olarak vermektedir.⁷⁷² Cevat Geray ise 1950 yılında Bulgaristan'dan gelen aile sayısını 12.233, kişi sayısını 52.185 verirken, 1951 yılı için aile sayısını 25.188 ve kişi sayısını 102.208 olarak vermektedir.⁷⁷³ Bu da demek oluyor ki 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan gelen toplam göçmen aile sayısı 37.421 ve toplam göçmen sayısı ise 154.393'tür.

Bulgaristan'ın Türk olmayan kişileri tekrar Türkiye'ye göndermeye çalışması üzerine 8 Kasım 1951 tarihinde Türkiye sınırını kapattı.⁷⁷⁴ Bulgaristan'ın sahte vize ile gönderdiği 126 Bulgar vatandaşını geri alması ile Türkiye 20 Şubat 1953 tarihinde sınırını tekrar açtı.⁷⁷⁵ Türkiye, sınırını açtıktan sonra göçmenleri kabul etmeyi planlamış ancak bu sefer de Bulgaristan göç politikasını gözden geçirerek Türklerin göçünü yasaklamıştır. Bunun nedeni ise Bulgaristan'da devam eden sanayileşme sürecinin işgücüne olan ihtiyacının artmasıyla Bulgaristan'ın ülkesindeki Türklerin göçüne yönelik siyasetini değiştirmesiydi.⁷⁷⁶

16 Nisan 1951 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında, Bulgaristan'dan 1 Ocak 1950 tarihinden itibaren serbest göçmen vizesi ile Türkiye'ye gelen ve gelmekte olan Türklerin 2510 sayılı iskân kanununun 15. maddesinin 5098 sayılı kanunla değiştirilen ikinci bendi uyarınca iskânlı göçmen muamelesine tâbi tutulmaları ve Bulgaristan'da normal şartların avdetine kadar da gelecek olan kişilere Türk konsoloslukları tarafından iskânlı göçmen vizesi verilmesi kararlaştırılmıştır.⁷⁷⁷ Kararın kabulünden önce gelen göçmenler için yerel gazetelerde ilanlar çıkmış, bu kişilerin kanun kapsamında şehirlerde İl Toprak ve İskân Müdürlüklerine, ilçelerde İlçe Toprak ve İskân memurluklarına başvuru yapmaları gerektiği duyurulmuştur. Kanun kapsamında tüm aile adına aile reislerinin nüfus cüzdanları ve muhacir belgeleriyle yurda giriş tarihinden itibaren iki yıl içinde başvurmaları sonucunda iskânlı göçmen statüsü ile birlikte devlet yardımı almaları mümkün olmuştur.⁷⁷⁸

⁷⁷² TBMM Tutanak Dergisi, (5 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4, s. 54.

⁷⁷³ Cevat Geray, *Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler (1923-1961)*, s. 79.

⁷⁷⁴ "Türk-Bulgar Hududu Dün Sabah Kapandı", *Cumhuriyet Gazetesi*, 9 Kasım 1951, s. 1; "Bulgar Hududunu Kapatık", *Edirne Postası*, 10 Kasım 1951, s. 1.

⁷⁷⁵ "Türk-Bulgar Hududu Dün Tekrar Açıldı", *Milliyet Gazetesi*, 21 Şubat 1953, s. 1.

⁷⁷⁶ Kemal H. Karpat, *Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, s. 341.

⁷⁷⁷ *BCA*, 030. 18. 01. 02. 125. 32. 2.

⁷⁷⁸ "Edirne Toprak ve İskân Müdürlüğünden", *Edirne Postası*, 27 Mayıs 1951, s. 2.

Türk Hükümeti'nin aldığı bu karar, hiç bir şart ve koşula bağlanmadan kitlesel hâlde gelen göçmenlerin tamamının iskânlı göçmen statüsüne alındığı ve Cumhuriyet tarihinde gerçekleştirilen göçler içerisinde daha önce benzeri görülmemiş tek uygulamadır. Ayrıca 14 Mayıs 1950 tarihinde Türkiye'de seçim yoluyla iktidar el değiştirmiş ve Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Yeni yönetim, sadece üç ay sonra Bulgaristan'ın verdiği nota ile ciddi bir sorun ile karşı karşıya kalmıştır. Dönemin şartları gözönüne alındığında aslında Demokrat Parti'nin karşılaştığı bu ilk ve önemli sorunu iyi yönettiğini söylemek mümkündür.

Siyasi açıdan incelediğimizde, Türkiye'nin bu dönemde NATO'ya üyelik için başvuruda bulunması, Kore Savaşı'na asker göndermesi gibi yaptığı hamleler aslında II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan iki kutuplu sistemde hangi tarafa yakın olduğunu gösteren ve SSCB'yi ciddi şekilde rahatsız eden hamlelerdi. Aslında SSCB de bu durumun farkındaydı ve Kemal Karpat'a göre, Türkiye'nin Batı ittifakına yapacağı önemli katkıyı sınırlandırmak ve dikkatini başka konulara çekmek için ittifak hâlinde olduğu Bulgaristan ile anlaşarak bu ülkedeki Türk azınlığı meselesinin tekrar gündeme gelmesini sağladı.⁷⁷⁹ İşte bu sebeple de dolaylı bir şekilde de olsa Amerika da soruna dahil olmuş ve Türkiye'nin hazırlıksız yakalandığı bu sorunu, Marshall Yardımları'nın bir kısmının göçmenler için kullanılması ile çözmesini sağlamıştır. Türkiye 1950-51 göçüne kadar başta mübadele olmak üzere defalarca kitlesel göçlere maruz kalmış, ancak hiçbir göç sırasında Türkiye'ye dış yardım yapılmamıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bu dönemde yapılan uluslararası yardımlar oldukça manidardır.

4.1.2. Türkiye'nin 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler ile İlgili Aldığı Kararlar ve Uyguladığı Politikalar

Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçmen akınının başlamasının hemen ardından Türk Hükümeti konuyu uluslararası alana taşımanın yollarını aramış ve konunun uluslararası bir sorun olarak görülmesi için adımlar atmıştır. Türk Hükümeti'nin bu girişimlerinin arkasında yatan en önemli neden ise beklenmedik bir şekilde karşılaştığı bu kitlesel göçün finansmanını sağlayabileceği uluslararası kaynak arayışı olmuştur.

⁷⁷⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Karpat, *Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, s. 340.

Bu adımlardan biri de Bulgaristan’da Türklere uygulanan insanlık dışı muamelelerin Birleşmiş Milletlerin gündemine taşınmasıdır. Birleşmiş Milletler Siyasi Komitesi’nde görevli Türk delegesi, Bulgar Hükümeti’nin Türklere karşı tehcir girişiminde bulunduğunu, Türklerin mallarının ve mülklerinin yok pahasına satılarak bu kişilerin yoksulluğa mahkum edildiğini ve gayriinsanî hareketlere maruz kaldıklarını bildirmiştir.⁷⁸⁰

Bulgaristan’ın emrivaki tavırları neticesinde Türk Hükümeti’nin hazırlıksız yakalandığı bu göç, özellikle başladığı ilk dönemde bir çok soruna neden olabileceken, alınan hızlı önlemler ve uygulanan politikalar neticesinde daha az sorunla atlatılmıştır. 27 Ekim 1950 tarihinde yapılan ilk incelemelerde Edirne’deki 1.000 kişilik göçmen evinin gelen göçmenlerin muameleleri yapılıp, sevkleri sağlanıncaya kadar göçmenlerin barınma ihtiyaçlarının karşılandığı, iskân idaresinden tahsisat ile Kızılay tarafından açılan aş evinin de göçmenlerin iâşesini sağladığı belirtilmiştir.⁷⁸¹ Ancak daha sonra göçmen yoğunluğunun artması üzerine yatak kapasitesi 1.500’e çıkarılan Edirne’nin en büyük binalarından birine 1.500 yatak daha ilave yapılmış, Kızılay’da muhtelif yerlerde ilave aş evleri açılmıştır.⁷⁸² Gelen göçmenlerin her geçen gün sayısının artması ile Edirne’deki misafirhanenin kapasitesi alınan tüm önlemlere rağmen yetersiz kalmış, bunun üzerine bölgedeki askerî kışlaların bir kısmı da göçmenlere tahsis edilmiştir.⁷⁸³ Ayrıca gelen göçmenlerin misafirhanelerde her türlü muayene ve sağlık sorunlarının giderilmesi için Sağlık Bakanlığı Edirne, Tuzla ve İstanbul için ilave sağlık ekibi görevlendirmiştir.⁷⁸⁴

1950 yılı ve sonrasında Bulgaristan’dan gelen göçmenlerin iskânı ve barındırılmaları hususunda alınan kararlardan, bu dönemde oluşturulan göç ve iskân politikaları hakkında fikir edinmek mümkündür. Örneğin 8 Kasım 1950 tarihinde Bakanlar Kurulu aşağıdaki kararları almıştır.

⁷⁸⁰ “Bulgaristan’daki Türk Malları Tespit Edilecek”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 6 Ekim 1950, s. 1.

⁷⁸¹ **BCA**, 030. 01. 17. 99. 11.

⁷⁸² “Cevabî Notamızdan Sonra Bulgar Mezalimi Son Haddini Buldu”, **Milliyet Gazetesi**, 9 Eylül 1950, s. 1.

⁷⁸³ “Bulgaristan’daki Türk Malları Tespit Edilecek”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 6 Ekim 1950, s. 4.

⁷⁸⁴ “Bulgaristan’dan Mülteci Akını”, **Milliyet Gazetesi**, 3 Eylül 1950, s. 7.

1. Göçmenlerin sanat, meslek, ziraat olmak üzere uğraştıkları alanlar belirlenerek, yaşadıkları iklim şartlarına göre her ilin barındırabileceği miktarı geçmemek şartıyla, illere taksim edilerek yerleştirilmesine;
2. Valilerin en kısa sürede bildirecekleri miktarda olmak üzere göçmenlerin illere sevk edilmesine ve bu sevkın hiç bir izdihama sebebiyet vermeyecek şekilde yapılmasına, bunun için de valilerin illeri dahilinde gereken tüm önlemleri gecikmeden almalarına;
3. Hükümetin alacağı tedbirlerin dışında, gereken tüm mahallî imklânlarla başvurmak suretiyle göçmenlerin bakımları ve barındırılmalarına ve en kısa sürede kendi kendilerini geçindirir duruma gelmelerini temin maksadıyla, il merkezlerinde birer göçmen komisyonunun, ilçe, bucak ve hatta köylerde birer yardım komitesinin kurulmasına ve il merkezindeki komisyon ve komiteye bizzat valilerin başkanlık etmesine karar verilmiştir.⁷⁸⁵

4.1.3. 1950-51 Göçünün Önemi

1950-1951 göçü neticesinde Bulgaristan'dan Türkiye'ye 154.393 kişiden oluşan 37.351 aile gelmiştir. Bu göçmenlerden 113.361'i üzerinde yapılan bir araştırmaya göre bu kişilerden 60.473'ü (%53,4) erkek, 52.888'i (%46,6) kadın, 52.462'si (%46,3) 0-15 yaş arasında, 34.860'ı (%30,8) 16-45 yaş arasında, 26.039'u (%22,9) 45 yaşın üstündedir. Ayrıca gelen göçmenlerin çalışabilecek yaş grubunda olan 52.353'ü üzerinde yapılan meslekî tasnife göre bunlardan 36.374'ü (%68,8) çiftçi (çiftçi, hayvan besleyici, tütüncü, bağcı, bahçıvan), geri kalanların çok büyük bir kısmı işçi ve sanatkâr (inşaat ustası ve işçi, mobilyacı, demirci, kalaycı, dokumacı, kunduracı, çarıkçı, saraç, saatçi, makinist, elektrikçi vs.), bir kısmı küçük esnaf ve ticaret erbabı (fırıncı, aşçı, tatlıcı, leblebici, bakkal, kasap vs) son olarak ise çok küçük bir kısmı talebe, öğretmen, imam, müftü ve memurdur.⁷⁸⁶

Cumhuriyet'in kurulmasının ardından uzun bir süre Türk halkı ve kurucu kadro, Balkanların kaybının ortaya çıkardığı travmanın etkisi altında kalmıştır. Bu öyle bir

⁷⁸⁵ BCA, 030. 18. 01. 02. 124. 83. 7.

⁷⁸⁶ Ali Tanoğlu, "Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi (1950-1951), **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C: 14, S: 1-4, Ekim 1952-Temmuz 1953, s.131-132.

travmadır ki vatan toprağıyla beraber bir neslin önemli bir kesimi doğup büyüdüğü evleri, görev yaptıkları binaları, okudukları okulları, dolaştıkları sokakları, yakınlarının kabirlerini kısacası hatıralarını ve yavaş yavaş da hafızalarını kaybetmiştir. İşte bu sebeple de kaybedilen bu topraklar artık vatan toprağı olmasa da, buradan gelen insanlar uzun bir süre genç Cumhuriyet'in asli unsurları olarak kabul edilmişlerdir. Üretici konumdaki Müslüman nüfusun peş peşe yaşanan savaşlarla, gayrimüslim nüfusun ise göçlerle ciddi şekilde azalması, genç Cumhuriyet'in ekonomik, sosyal ve güvenlik açısından insan gücüne duyduğu ihtiyacı arttırmıştır. Doğumlarla kısa sürede giderilmesi mümkün olmayan bu sorun, Balkanlarda kalan Müslüman nüfusun anavatana göçü ile telafi edilmeye çalışılmıştır. Başta Bulgaristan olmak üzere Balkanlarda Türklere karşı milliyetçiliğin körüklediğı baskı ve şiddet eylemlerinin artması ise çoğu zaman kitleler hâlinde ve yönetimi zor göçler ile sonuçlanmıştır.

1950-51 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen bu göçmenler, Türkiye Cumhuriyeti'nin asli unsurları olarak görülmüş ve Cumhuriyet tarihinde gelenlerin tamamının istinasız iskanlı göçmen olarak kabul edildiğı, serbest göçmen statüsünün ise isteğe bağı olduğu tek kitlesel göç olmuştur. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri Demokrat Parti Hükümeti'nin uyguladığı politikalar ve yönetim anlayışına göre Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfusunun en az bir misli artmasının gerekliliğine inanmaları⁷⁸⁷ ve dünya ekonomisi ile entegre, dış pazarı hedef alan bir sanayileşme hamlesi içerisine girmiş olmalarıdır. Tabi bu tarihe kadar benzeri görülmemiş bir şekilde ABD'nin göçmenler için yaptığı yardımlarda, göçmenlerin iskânlı statüye alınması ve devlet yardımları almalarında etkili olmuştur. Böylece tıpkı kuruluş yıllarında olduğu gibi insan kaynağının karşılanması açısından Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin asli unsur olarak ekonomiye ve sosyal hayata entegrasyonlarına yönelik politikalar uygulanması ile sonuçlanmıştır. Bu tarihten sonra Türkiye'nin uyguladığı göç politikası değişmiş ve gelen göçmenler serbest göçmen statüsünde ülkeye kabul edilmiştir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, bu tarihe kadar gelen göçmenlerle ülkenin zirai açıdan doyum noktasına ulaşması ve toprakların

⁷⁸⁷ Bu konuda dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın konuşması için bkz. "Nüfusumuz En Az Bir Misli Artmalı" **Cumhuriyet Gazetesi**, 23 Aralık 1953, s. 1.

göçmenlerle topraksız çiftçilere dağıtımı vasıtası ile parçalanmış olmasının ortaya çıkardığı olumsuz ekonomik koşullar olmuştur.

4.1.4. 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan’dan Gelen Göçmenlere Yapılan Yardımlar

4.1.4.1. İç Yardımlar

Bulgaristan’dan gelen göçmenlere devletin yaptığı öncelikli yardımlar, göçmenin huduttan girdiği günden itibaren 12 gün boyunca devam etmiştir. Buna göre her bir göçmen için toplam 12 günü geçmeyecek şekilde, Edirne’de kaldıkları dönemde 300 kuruş iâşe yardımı, Edirne’den İstanbul’a kadar 60 kuruş kumanya yardımı, İstanbul ya da Tekirdağ’da 180 kuruş iâşe yardımı ve mürettep oldukları yerlere gidinceye kadarki kumanya ihtiyaçları için de 180 kuruş olmak üzere toplam 720 kuruşluk bir para yardımı yapılmıştır. Göçmenlerin iâşe ihtiyaçları, askerî iâşe usullerine göre yapılmış, böylece bir yandan tasarruf edilirken diğer yandan ihtiyaçların daha verimli karşılanması sağlanmıştır. O dönemde hükümetin yaptığı hesaplamalara göre bir göçmen ailesinin müstahsil hâle gelebilmesini sağlayacak şekilde iskân edebilmesi için yapılması gereken yardımların miktarı ise şöyledir: Mesken, ahır, samanlık inşası için 2.600, yol ve su tesisleri, imar ve eğitim için 400, çift hayvanı ve yem bedeli için 800, ziraat aleti için 150, tohumluk vs için 300, müstahsil hâle gelinceye kadar iâşe yardımı 600, yakacak ve aydınlatma için 50, giyecek ve yatacak yardımı için 100, taşıt için 50 ve tedavi için 50 olmak üzere toplam 5.100 liradır.⁷⁸⁸

22 Aralık 1950 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın teşviki ve Türkiye’nin bir çok tanınmış şahsiyetinin girişimi ile *Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği* kurulmuş, bu tarihten itibaren de göçmenlere toplanacak yardımlarda birlik önemli görevlerde bulunmuştur.⁷⁸⁹ Ayrıca birliğin faaliyetleri de devlet tarafından desteklenmiştir. En önemli destek ise Hükümet’in, Bulgaristan’dan gelen göçmenlere yapılan yardımların artmasını sağlamak ve bağışları teşvik etmek amacıyla bir kanun çıkararak, gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 1.1.1951 tarihinden 31.12.1953 tarihine kadar makbuz karşılığında “Göçmen ve Mültecilere Türkiye

⁷⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, (17 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4, s. 233.

⁷⁸⁹ “Nüfusumuz En Az Bir Misli Artmalı”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 23 Aralık 1953, s. 1.

Yardım Birliği”ne yapılacak nakdî bağışların, yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden ve kurum kazançlarından indirilmesi olmuştur.⁷⁹⁰

Göçmenler için yardım yapan kurumlardan bazıları şunlardır: Otomobil Yedek Parçası Satanlar Cemiyeti adına 7.565 lira⁷⁹¹, Samsun Tütün Bakım ve İşevi 1.480 lira⁷⁹², İstanbul tüccarlarından Ragıp Sarımahmudoğlu 1.000 lira⁷⁹³, Amerikan Koleji öğrencileri göçmenlerin yararına düzenledikleri spor müsabakaları ve konser ile 2.000 lira⁷⁹⁴, İzmir’de göçmenlere yardım birliği 10 gün içerisinde, Ali Haydar Albayrak’tan 50.000 lira, Türk Ticaret Bankası İzmir Şubesi’nden 10.000, Süleyman Eczacıbaşı’ndan 5.000 lira, Merkez Bankası İzmir Şubesi’nden 30.000 lira, Tarih’ten 30.000 lira, Haydar Dünder’den 10.000 lira, Akkerman Şirketi’nden 6.000, İş Bankası İzmir Şubesi’nden 50.000 lira, Hakkı Balcıoğlu’ndan 15.000 lira ve muhtelif kişilerden 9.000 lira olmak üzere toplam 215.000 lira toplamıştır.⁷⁹⁵ Bu şekilde Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği tarafından yurtiçinde toplanan bağışların miktarı 8.935.517 lira gibi ciddi bir meblağa ulaşmıştır. Kurum bu paranın 8 milyonunu göçmen evleri yardımı için Kızılay’a vermiş, bu da 1951-1960 yılları arasında göçmenler için yapılan evlerin finansmanının yüzde 14’üne denk gelmiştir. Bunun dışında Birlik tarafından göçmenler için toplanan aynî yardımların değeri ise 5 milyon liraya ulaşmıştır.⁷⁹⁶

20 Eylül 1950 tarihinde Bakanlar Kurulu’nun aldığı bir karar ile Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelmiş ve gelecek olan göçmenlere, ilgili makamlarca yapılacak evler için devlet ormanlarından parasız kerestelik ağaç ve istedikleri takdirde mevcut istiflerden de kesme ve taşıma bedeli karşılığında tomruk veya kerestenin verilmesine karar verilmiştir.⁷⁹⁷

TBMM, gelirleri göçmenlerin iskân işlerinde kullanılmak üzere, Milli Piyango İdaresi tarafından, 3670 sayılı Kanun hükümleri dahilinde göçmenlere yardım faaliyetleri

⁷⁹⁰ **TBMM Tutanak Dergisi, (15 Ocak 1951),** Dönem IX, Toplantı 1, C. 4, s. 192.

⁷⁹¹ “Küçük Haberler”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 3 Kasım 1950, s. 2.

⁷⁹² “Bulgar Sınırı Açılmıyor”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 20 Kasım 1950, s. 3

⁷⁹³ “Göçmenler İçin Tebberrular”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 23 Kasım 1950, s. 6.

⁷⁹⁴ “Kolejlilerin Bulgaristan Göçmenlerine Yardımı”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 28 Kasım 1950, s. 7.

⁷⁹⁵ “Hariçten Göçmenlere Yardım”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 2 Şubat 1951, s. 1-3

⁷⁹⁶ Cevat Geray, **Türkiye’den Türkiye’ye Göçler (1923-1961)**, s. 74; **Kızılay Arşivi**, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu’nun 1952 Kongresi’ne Sunduğu Rapor, s. 37.

⁷⁹⁷ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 123. 76. 12.

düzenlenmesi amacıyla söz konusu idareye yetki veren bir kanun çıkarmıştır.⁷⁹⁸ Göçmenler için düzenlenen ve 7 Mart 1951’de çekilişi yapılan bu piyangoya Türk halkı büyük ilgi göstermiştir.⁷⁹⁹

Göçmenlere ayrıca ev, toprak, yemeklik ve tohumluk buğday ile hayvan ve tarım aletleri de dağıtılmıştır. Sadece 1953 yılında ihtiyaç sahibi çiftçiler ile göçmenlerden oluşan 30.158 aileye 387 köyde yaklaşık 1.452.645 dönüm toprak borçlandırma usulü dağıtılmıştır. Hazineye ait olan bu araziler için toplam 10.576.568 lira borçlandırma yapılmıştır. Bu toprakların dışında 853.108 dönüm mera da köy orta malı olarak tahsis edilmiştir.⁸⁰⁰ Yine 1953 yılında ihtiyaç sahibi çiftçiler ile birlikte göçmenlere 350 kısırak, 31 tay, 847 boğa, 1860 koç, 299 teke ve 680 koyun olmak üzere toplam 4.067 baş hayvan damızlık olarak dağıtılmıştır.⁸⁰¹

4.1.4.1.1. Kızılay’ın Yaptığı Yardımlar

Bulgaristan’dan Türkiye’ye gelecek olan göçmenlerin Türk hududunun ötesinde çok müşkil vaziyetlerde beklediklerini tespit eden Kızılay, öncelikle bu kişilerin burada yaşadıkları sıkıntılarla ilgilenilmesi amacıyla Milletlerarası Kızılhaç’a ya da Türk Kızılay’ına imkân verilmesi için Kızılay ve Kızılhaç Dernekleri Birliği nezdinde girişimlerde bulunmuştur. Kızılay’ın müracaatına verilen cevapta bu konunun Bulgar Kızılhaç’ının yetkisinde olduğu bildirilmiş, Bulgar Kızılhaç’ı nezdinde yapılan girişimler ise cevapsız kalmıştır.⁸⁰²

Göçmenlerin yurtiçinde yaşadıkları sıkıntıların ve ihtiyaçlarının giderilmesi konusunun ehemmiyeti üzerine, gelen göçmen ve mültecilere her türlü yardım yapılmasını yurt içinde ve dışında teşvik etmek, temin edilen yardımlardan göçmen ve mültecilerin faydalanmalarını sağlamak için her türlü faaliyette bulunmak üzere 22 Aralık 1950’de Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. Bakanlar Kurulu kararı ile genel menfaatlere yararlı dernekler arasına katılan Birlik ile Kızılay işbirliği içinde olmuştur. Ayrıca birliğin temin edeceği

⁷⁹⁸ **TBMM Tutanak Dergisi, (10 Ocak 1951)**, Dönem IX, Toplantı 1, C. 4, s. 131.

⁷⁹⁹ “Göçmen Piyangosu Rağbet Gördü”, **Cumhuriyet**, 24 Şubat 1951, s. 2.

⁸⁰⁰ “30 Bin Aileye Toprak Dağıtıldı”, **Yeni İnan Gazetesi**, 9 Aralık 1953, s. 1.

⁸⁰¹ “Halka 4067 Baş Damızlık Tevzi Edildi”, **Yeni İnan Gazetesi**, 25 Mart 1954, s. 1.

⁸⁰² **Kızılay Arşivi**, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu’nun 1951 Kongresi’ne Sunduğu Rapor, s. 20-21.

bağışların yardım hizmetlerine harcanması hususunda idari ve diğer masraflardan muaf tutulması için Kızılay Genel Merkezi, müesseseleri ve tüm Kızılay şubelerinin Birlik hizmetlerini de ifa etmesi yönünde bir karar alınmıştır. Bunların dışında ise Kızılay'ın 1950 yılının Ocak ayından Aralık ayının sonuna kadar Bulgaristan'dan gelen göçmenler için kendi imkânlarını kullanarak yaptığı yardımlar aşağıdaki gibi olmuştur:⁸⁰³

- a. Edirne, Tekirdağ, İstanbul ve İzmir'de kurulan göçmen misafirhanelerinde göçmenlerin iâşeleri temin ve organize edilmiştir.
- b. Misafirhanelere 75.000 lira değerinde 3.000 adet battaniye tahsis edilmiştir.
- c. Giyim eşyası ihtiyacı olan göçmenlere dağıtılmak üzere toplam 499.825 lira kıymetinde 5.090 yün kazak, 10.000 çift yün çorap, 1.000 çift ayakkabı, 4.000 metre bez ve basma, 40.405 parça çeşitli giyecek ve 1.500 adet battaniye İstanbul, Edirne ve Tekirdağ misafirhanelerine gönderilmiştir.
- d. Göçmenlerin tedavilerinin yapılması amacıyla 50 yataklı bir hastane açılarak masrafları Kızılay tarafından karşılanmıştır.
- e. İlk gelen göçmen kabilelerinden Akşehir'e gönderilenler için 1.000 lira, Samsun'a gönderilenler için 500 lira yardım yapılmıştır.

Böylece 1950 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlere Kızılay Derneği tarafından toplam 580.000 lira kıymetinde yardım yapılmıştır.⁸⁰⁴ 1951 yılı süresince Kızılay tarafından Bulgaristan göçmenlerine yapılan yardımların toplamı ise 104.108,41 lira olmuştur. Bu yardımların içeriği ise aşağıdaki gibidir:

- a. Hasta göçmenlerin tedavileri için Çorlu'da açılan ve daha sonra görülen lüzum üzerine Edirne-Karaağaç'a nakledilen 50 yataklı Kızılay Hastanesi'nin masrafları için 40.247,88 lira harcanmıştır.

⁸⁰³ **Kızılay Arşivi**, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu'nun 1951 Kongresi'ne Sunduğu Rapor, s. 21.

⁸⁰⁴ **Kızılay Arşivi**, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu'nun 1951 Kongresi'ne Sunduğu Rapor, s. 21.

- b. Giyim eşyasına ihtiyacı olan göçmenlerin ve çocuklarının ihtiyacını temin için 30.132 lira harcanmış, gerekli eşyalar temin edilerek misafirhanelere gönderilmiştir.
- c. Bunların dışında 1.500 battaniye ve 2.600 yün kazak toplam 31.565 lira ödenerek temin edilmiş ve misafirhanelere gönderilmiştir.⁸⁰⁵

Bulgaristan'dan gelen göçmenler için Kızılay'ın bütçesinden yapılan yukarıdaki harcamaların dışında bir de Hükümet'in göçmenler için Kızılay'a gönderdiği ve Kızılay marifetiyle harcanan paralar vardır. 1951 yılında Hükümetin gönderdiği bu paralardan Kızılay'ın göçmenlere yaptığı harcamalar şöyledir: 306.616 lira 72 kuruş muvakkat iâşe ve ibate için, 1.171.340 lira göçmen misafirhanlerinde yapılan masraflarla göçmenlerin hududa girişlerinden son iskân yerlerine kadarki nakil, muvakkat ibate ve iâşe masrafları için, 4.717.407 lira ise göçmen evlerinin inşaatı için harcanmıştır.⁸⁰⁶

1952 yılı itibari ile Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin önemli bir kısmının yerleştirilmiş olması sebebi ile Kızılay bütçesinden göçmenlere yapılan yardımlar da azalmıştır. 1952 senesinde 21.702 lira 30 kuruş tasfiye edilen Edirne Göçmen Hastanesi'nin masraflarına harcanmış, Çorlu'da hasta göçmenlerin tedavileri için de 1.000 liralık ilaç yardımı yapılmıştır. İstanbul'da 1952 yılında çadırdaki yaşayan az sayıdaki göçmenin ihtiyacı için toplam 25.600 lira harcanmıştır. Hükümetin Kızılay aracılığı ile 1952 yılında yaptığı harcamalar ise şöyledir: 19.351.282,93 lira göçmen evleri inşaatı ve göçmenlere yapılan diğer yardımlar, 35.932 lira Kastamonu Göçmen Misafirhanesi'nin masrafları için harcanmıştır.⁸⁰⁷

⁸⁰⁵ **Kızılay Arşivi**, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu'nun 1952 Kongresi'ne Sunduğu Rapor, s. 17.

⁸⁰⁶ Hükümet 1951 takvim yılı içerisinde göçmen evlerinin inşaatı için Kızılay'a 11.000.000 lira göndermiş, bu paradan evlerin yapılacağı yerlere gönderilen paralardan harcanan meblağ 4.717.407 lira olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kızılay Arşivi**, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu'nun 1952 Kongresi'ne Sunduğu Rapor, s. 21.

⁸⁰⁷ **Kızılay Arşivi**, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu'nun 1953 Kongresi'ne Sunduğu Rapor, s. 17.

4.1.4.2. Dış Yardımlar

Bulgaristan'dan gelen göçmenler için kullanılan dış yardımlardan en önemlisi Karşılıklı Paralar Fonu'ndan tahsis edilen 30 milyon liradır. Tahsis edilen bu yardım için Uluslararası Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECA) Genel Sekreterliği'ne 15 Ağustos 1951 tarihinde imza yetkisi verilmiştir.⁸⁰⁸ Marshall yardımları olarak adlandırılan bu yardım, 1951-1960 yıllarında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin iskân edildikleri döneme denk gelmiş ve göçmenlerin iskânı ve müstahsil hâle getirilmeleri için gerekli paranın yüzde 28'ine tekâbül etmiştir. 30 milyon liranın, 28.088.076 lirası göçmen evlerinin yapımında kullanılmak üzere Kızılay'a kredi olarak verilmiştir. Bu da 1951-1960 arası dönemde göçmenler için yapılan evlere harcanan paranın yüzde 48'ini oluşturmaktadır.⁸⁰⁹ Bunun dışında uluslararası alanda yapılan yardımlardan bazıları şöyledir: Dünya Sıhhat Teşkilatı İcra Konseyi 50 bin dolar değerinde tıbbî malzeme göndermiş⁸¹⁰, Amerikan Ekonomik İşbirliği İdaresi (The U.S. Economic Cooperation Administration) 4 milyon lira değerinde aynı yardımda bulunmuş, Uluslararası Göçmenler Örgütü (International Refugee Organization) göçmenlerin durumunu incelemek için Ankara'ya teknik yardım ekibi yollamış, Kanada'dan 6 bin dolar giyecek eşya gönderilmiş, Amerikalı Hrand Cevheriyan 2.000 takım giyim eşyası bağışlamış, muhtelif mezheplere ait kiliselerin ortak teşkilatı olan World Council of Churches tarafından 60 ton buğdayla, 60 ton kuru fasulye gönderilmiştir. Irak Kızılay'ı göçmenlere 100 bin lira, Amerikan Prudential Line Deniz Yolları Şirketi 1.000 dolar, Milletlerarası Kurtarma Komitesi 50 bin ton giyilmiş eşya göndermiştir.⁸¹¹ Böylece yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlardan toplanan nakdi yardımların miktarı 252.537 lirayı bulmuştur.⁸¹²

Recep M. Geçikli, Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile özellikle ekonomik ve güvenlik konularında Türkiye ile ABD arasında yakın işbirliğinin oluştuğunu, Bulgaristan ile yaşanan göç sorunu karşısında ise ABD önce mesafeli durmayı tercih etsede, sonrasında sorunu Türkiye'nin ekonomik ve iç güvenliği açısından tehdit

⁸⁰⁸ BCA, 030. 18. 01. 02. 126. 61. 9.

⁸⁰⁹ Cevat Geray, **Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 73-74; "Bulgaristan'dan Gelen Göçmenlere Marshall Planından 30 Milyon Lira", **Edirne Postası**, 20 Ekim 1951, s. 1.

⁸¹⁰ "Hariçten Göçmenlere Yardım", **Cumhuriyet Gazetesi**, 2 Şubat 1951, s. 1-3.

⁸¹¹ Filiz Çolak, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951)", **Tarih Okulu**, S. XIV, İlkbahar-Yaz 2013, s. 131.

⁸¹² Cevat Geray, **Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 74.

olarak gördüğünü ve soruna müdahil olduğunu belirtmektedir. Türkiye, Bulgaristan'ın ülkesindeki Türk azınlığına karşı olan tutumunu, Sovyetler Birliği'nin bölgede yaratmak istediği kaos ortamının bir sonucu olduğunu öne sürerek ABD yardımı almaya çalışmış ve başarılı olmuştur.⁸¹³ Böylece 1950-1951 göçü, Türkiye'ye yapılan göçlerde bu boyutta bir dış yardımın yapıldığı tek göç olarak tarihe geçmiştir.

4.1.5. 1950-1951 Tarihlerinde Trakya Bölgesi'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

Edirne İl Özel İdaresi'nin verilerine göre, 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerden 4.890 kişiden oluşan 1.210 aile Edirne'ye tamamı iskânlı olacak şekilde yerleştirilmiştir. Tekirdağ'a iskân edilen göçmenlerin sayısı ise 7.659'dur. Tekirdağ muhacir esas kayıt defterlerinde kayıtları bulunan ve aşağıda detaylı bir şekilde incelediğimiz 1950-1951 tarihlerinde Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin sayısı 4.899 kişiden oluşan 1.166 ailedir. Kırklareli için ise bu rakam 7.694 kişidir.

4.1.5.1. 1950-1951 Yıllarında Edirne'ye Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri

Bulgaristan'dan göçmenlerin toplu olarak gelişi 1949 yılının ikinci yarısında başlamış, 1949 yılının Ağustos ayında serbest göçmen vizesi ile Edirne'ye 197 kişi gelmiş, bu kişiler Karaağaç Göçmen Evi'nde misafir edilmiştir.⁸¹⁴ 1949 yılında ayrıca Bulgaristan'dan ilticalar da artmış, sadece Türkler değil mahsulünü hükümete vermek istemeyen Bulgarlar da hükümet kuvvetleri ile çatışmalara girmiş ve Edirne sınırından Türkiye'ye iltica etmiştir.⁸¹⁵ 1950 yılına gelindiğinde ise Edirne'ye Bulgaristan'dan bir günde gelen göçmenlerin sayısı 80 ile 100 kişi arasında olmuştur.⁸¹⁶ 1950 yılının Mayıs ayında bu sayı günlük 150-200 kişiyi bulmuş ve artarak devam etmiştir.⁸¹⁷ Böylece Edirne, sadece önemli bir iskân şehri olmasıyla değil, göçmenlerin Türkiye'ye giriş kapısı olarak da önemli bir merkez hâline gelmiştir. Göçmenler

⁸¹³ Recep Murat Geçikli, **a.g.m.**, s. 33.

⁸¹⁴ "Yeni Gelen Göçmenler", **Edirne Postası**, 20 Ağustos 1949, s. 1.

⁸¹⁵ "Bulgar Köylerinde Karışıklıklar Başladı", **Edirne Postası**, s. 1; "Bulgaristan'da Durum Çok Kötü ve Ağırdır", **Edirne Postası**, 10 Ağustos 1949, s. 1.

⁸¹⁶ "Göçmen Akını Devam Ediyor", **Edirne Postası**, 22 Şubat 1950, s. 1.

⁸¹⁷ "Göçmen Akını", **Edirne Postası**, 4 Mayıs 1950, s. 1.

Edirne'ye geldiklerinde ilk olarak emniyet mensupları tarafından pasaportları kontrol edilmiş, ardından gümrük işlemleri yapılarak göçmenler misafirhaneye nakledilmiştir. Göçmenlerin burada sağlık kontrolleri ve Tifo, Tifüs, Çiçek aşıları yapılmış, temizlenmeleri için kendilerine gerekli imkânlar sağlanmıştır. Edirne'deki bu misafirhanede üç gün misafir edilen göçmenler daha sonra mürettep yerlerine sevk edilmişlerdir.⁸¹⁸

1950-51 yıllarında Bulgaristan'dan gelip Edirne Merkez ve bağlı ilçelerine yerleşen göçmenlerden, 250 kişiden oluşan 62 aile serbest göçmen, 15 kişiden oluşan 4 aile mülteci, 4.625 kişiden oluşan 1.144 aile ise iskânlı göçmen olarak il sınırları içerisine yerleşmiştir.⁸¹⁹ Göçmenlerin kesin iskânlarından önce yapılan iskân planına göre, Edirne'de mürettep Bulgaristan göçmeni aile sayısı 903 olmakla birlikte, burada iskân hakkına sahip olan çiftçi aile sayısı 567, bu çiftçi ailelerdeki kişi sayısı 2.492'dir. Yine Edirne'de iskân hakkına sahip olan esnaf aile sayısı 111, bu esnaf ailelerdeki kişi sayısı ise 342'dir. Böylece Edirne'de iskân hakkına sahip toplam aile sayısı 678, kişi sayısı ise 2.834 olarak belirlenmiştir.⁸²⁰ Cevat Geray ise yaptığı çalışmada 1950-60 yılları arasında Bulgaristan'dan gelip Edirne'ye yerleşen göçmenlerin sayısını toplam 4.665 kişiden oluşan 1.071 aile olarak vermektedir. Bu göçmenlerden 3.817 kişiden oluşan 880 aile geçimini çiftçilikle, 848 kişiden oluşan 191 aile ise geçimini sanatkârı olduğu bir meslekten sağlamaktadır.⁸²¹ Huey Louis Kostanick, hükümet tarafından resmî olarak Edirne'ye yerleştirilen göçmenlerin sayısını 711 çiftçi aile, 150 zanaatkâr aile olmak üzere toplam 861 aile ve 3.952 kişi olarak vermektedir.⁸²² Edirne İl Özel İdaresi'nin göçmenlerle ilgili 1982 yılında hazırladığı belgelerden ulaştığımız rakamlara göre ise 1950-1951 göçü neticesinde şehre yerleştirilen göçmen sayısı 4.890 ve aile sayısı da 1.210'dur. Kostanick'in verdiği resmî yerleştirme sayısı muhtemelen sadece iskânlı göçmenleri kapsamaktadır ve Edirne İl Özel İdaresi'nin verileri ile aradaki fark olan 938 göçmen muhtemelen şehre serbest göçmen statüsünde

⁸¹⁸ "Gelen Göçmenler", **Trakya'da Yeşilyurt**, 22 Eylül 1950, s. 1; "Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler", **Edirne Postası**, 16 Aralık 1950, s. 2.

⁸¹⁹ Hesaplamalar Edirne İl Özel İdaresi Tabloları kullanılarak tarafımızca yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

⁸²⁰ Ali Tanoğlu, **a.g.m.**, s. 155.

⁸²¹ Cevat Geray, **Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 87.

⁸²² Huey Louis Kostanick, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, s. 123.

yerleşenlerdir. 1950-1951 göçü neticesinde Edirne’ye yerleştirilmiş olan göçmenlerin nihai miktarı ve yerleştikleri yerler ise aşağıda verilmiştir.

1950-51 yıllarında Bulgaristan’dan gelip Edirne Merkez’e yerleştirilen göçmenlerin tamamı iskânlı göçmen statüsünde buraya yerleştirilmiştir. 1950 yılında Edirne Merkez’e 466 kişiden oluşan 103 aile, 1951 yılında 534 kişiden oluşan 140 Bulgaristan göçmeni aile yerleştirilmiştir. Edirne Merkez ve köylerine yerleştirilen bu göçmenlerin tamamı iskânlı göçmen statüsündedir. Ayrıca aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi 1950-1951 yıllarında Bulgaristan’dan gelip Edirne’ye iskân edilen bu göçmenlere verilen gayrimenkuller, bu tarihe kadar yapılan göçlerle kıyaslandığında en kısa sürede temlik ve tescil edilen gayrimenkuller olmuştur. 1950-1951 yıllarında Edirne Merkez’e bağlı köylere yerleştirilen göçmenlerin sayıları aşağıdaki gibidir.⁸²³

Tablo 178. 1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne Merkez ve Merkez’e Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Merkez	Merkez	103	466	1950	1951	1952
Edirne	Merkez	Ahi	11	52	1950	1951	1952
Edirne	Merkez	B. Gerdelli	9	36	1950	1951	1952
Edirne	Merkez	Geçkinli	5	18	1950	1951	1952
Edirne	Merkez	Hacıumur	5	18	1950	1951	1952
Edirne	Merkez	Merkez	140	534	1951	1951	1952
Edirne	Merkez	Büyükdöllük	1	6	1951	1952	1952
Edirne	Merkez	Değirmenyeni	1	3	1951	1952	1952
Edirne	Merkez	Demirhanlı	6	33	1951	1951	1952
Edirne	Merkez	B. Gerdelli	12	49	1951	1952	1952
Edirne	Merkez	Hacıumur	19	30	1951	1951	1952
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			312	1245			

Edirne Merkez İlçe’ye iskân edilen göçmenlerden 89 çiftçi, 72 zanaatkâr olmak üzere 161 aileye 73 dekar ev yeri, 2.852 dekar tarla verilmiş, verilen tarım arazilerinden 1.188 dekarı devletin sağladığı araçlarla sürülmüştür. Bunların dışında 46 aileye birer çift öküz, araba, pulluk, tırmık, kazma, kürek, çapa, düven tevzi edilmiştir. Bu ailelere ayrıca 23,5 ton tohumluk verilmiş, Ziraat Bankası’ndan 35.000.500 lira tesis kredisi sağlanmıştır.⁸²⁴

⁸²³ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne’ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

⁸²⁴ Bahar Toparlak, **Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya’da İskânları**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Edirne, 2018, s. 126

1950-1951 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden Enez ve Enez'e bağlı köylere yerleşenler arasında 14 kişi Enez Merkez'e serbest göçmen olarak yerleşmiş, geri kalan göçmenlerin tamamı iskânlı göçmen statüsünde ilçe ve bağlı köylerine yerleşmiştir.⁸²⁵

Tablo 179. 1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin İlçesi Enez'e ve Bağlı Köylere Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Enez	Merkez	20	108	1950	1951	1952
Edirne	Enez	Işıklı(Arnavut)	1	6	1950	1951	1951
Edirne	Enez	Karaincirli	3	17	1950	1951	1951
Edirne	Enez	Kocaali	2	12	1950	1951	1952
Edirne	Enez	Küçükevren	1	4	1950	1951	1951
Edirne	Enez	Vakıf	1	3	1950	1951	1951
Edirne	Enez	Merkez	31	142	1951	1951	1952
Edirne	Enez	Büyükevren	1	6	1951	1952	1952
Edirne	Enez	Çavuşköy	2	16	1951	1951-52	1952
Edirne	Enez	Çeribaşı ⁸²⁶	1	3	1951	1952	1952
Edirne	Enez	Hisarlı	1	7	1951	1952	1952
Edirne	Enez	Sultaniçe	1	5	1951	1952	1952
Edirne	Enez	Sütçüler(Galata)	1	4	1951	1952	1952
Edirne	Enez	Şehitler	1	3	1951	1952	1952
Edirne	Enez	Yenice	1	5	1951	1952	1952
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			68	341 ⁸²⁷			

Edirne'nin Havsa İlçesi'nin merkezine 1950 yılında iskân edilen Bulgaristan göçmenleri 22 kişiden oluşan 9 ailedir. Havsa İlçesi'ne bağlı köylere 1950 yılında yerleştirilen Bulgaristan göçmenlerinden Bulgaristan'dan mülteci olarak gelen 12 kişiden oluşan 3 aile serbest göçmen statüsünde Arpaç Köyü'ne yerleşmiş, 3 kişilik bir aile yine aynı ülkeden mülteci olarak gelip, serbest göçmen olarak Musulça Köyü'ne yerleşmiştir. Serbest göçmen statüsünde yerleşen bu göçmenlere herhangi bir gayrimenkul verilmemiştir. Aşağıdaki tabloda ayrıntıları yer alan Havsa ve bağlı köylerine 1950 yılında yerleştirilen Bulgaristan göçmenlerinin geri kalanının tamamı iskânlı göçmendir. Havsa İlçesi'nin merkezine 1951 yılında ise Musulça Köyü'ne

⁸²⁵ **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

⁸²⁶ Bu köye 1923-1982 yılları arasında yerleştirilen göçmenler sadece bu 3 kişilik ailedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

⁸²⁷ 341, toplam iskânlı göçmen sayısıdır. İlaveten 1950 yılında Enez Merkez'e yerleşen 7 ve yine 1951 yılında aynı yere yerleşen 7 serbest göçmen ile toplam göçmen sayısı 355 kişidir. Serbest göçmen statüsünde yerleşen bu göçmenlere herhangi bir gayrimenkul verilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

yerleşen 25 kişiden oluşan 6 aile serbest göçmen olarak bu köye yerleşmiş ve bu ailelere herhangi bir gayrimenkul verilmemiştir. Böylece 1950-1951 yılında Havsa ve bağlı köylerine yerleşen toplam göçmen sayısı 323 kişiden oluşan 75 aile olmuştur.⁸²⁸

Tablo 180. 1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Havsa İlçesi ile Bağlı Köylerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Havsa	Merkez	7	29	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Abalar	3	18	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Bostanlı	2	10	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Kuzucu	3	11	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Necatiye	1	3	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Oğulpaşa	10	44	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Osmanlı	2	11	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Arpaç	3	12	1950/Mülteci	--	--
Edirne	Havsa	Musulça	1	3	1950/Mülteci	--	--
Edirne	Havsa	Merkez	13	53	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Taptık	2	7	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Havsa	Şerbettar	4	18	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Yolageldi	1	5	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Havsa	Hasköy	7	31	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Habiller	6	25	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Söğütlüdere	4	18	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Havsa	Musulça	6	25	1951/Serbest	--	--
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			75	323			

Edirne'nin İpsala İlçesi'nin merkezine ve bağlı köylerine 1950-1951 yıllarında yerleşen Bulgaristan göçmenleri 470 kişiden oluşan 102 ailedir. Göçmenlerin tamamı iskânlı statüde ilçeye yerleştirilmiş ve kendilerine verilen gayrimenkuller 1951-1952 yıllarında temlik ve tescil edilmiştir.⁸²⁹

Tablo 181. 1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin İpsala İlçesi'ne ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	İpsala	Merkez	6	27	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Ahır	9	36	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Karpuzlu	7	34	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Kocahıdır	7	30	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Koyuntepe	1	4	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	İpsala	Koyunyeri	2	10	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	İpsala	Kumdere	1	3	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	İpsala	Sarıcaali	3	15	1950/İskânlı	1951	1951

⁸²⁸ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

⁸²⁹ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	İpsala	Yapıldak	3	15	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	İbriktepe	6	29	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Balabancık	3	14	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	İpsala	Sultanköy	4	19	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Tevfikiye	1	7	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	İpsala	Merkez	4	19	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Karpuzlu	9	37	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Korucu	5	25	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	İpsala	Paşaköy	11	51	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Turpçular	7	35	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Hacıköy	10	46	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Karaağaç	2	9	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	İpsala	Pazardere	1	5	1951/İskânlı	1952	1952
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			102	470			

1950-1951 tarihlerinde Bulgaristan'dan gelen göçmenlerden Edirne'nin Keşan İlçesi'ne yerleştirilenler ilçenin büyüklüğü de gözönünde bulundurulduğunda tahmin edileceği gibi yoğunlukta olmuştur. 1950-1951 yıllarında gelen Bulgaristan göçmenlerinden Keşan ve Keşan'a bağlı köylere 956 kişi yerleştirilmiş ve tamamı iskânlı göçmen statüsüne alınmıştır. Edirne ve ilçelerine yerleştirilen 1950-51 Bulgaristan göçmenlerine verilen gayrimenkuller çoğunlukla 1951-1952 yılları arasında temlik ve tescil edilmiştir. Keşan'ın bazı köyleri ise bu durumun istisnası olmuştur. Göçmenlere Gündüzler ve Karahisar köylerinde verilen gayrimenkuller 1953-1955 yılları arasında, Kozköy'de verilenler 1953-1965 yılları arasında, Küçükdoğanca Köyü'nde verilenler 1951-1956 yılları arasında, Akhoca Köyü'nde verilenler 1951-1962 yılları arasında, Mercan Köy'de verilenler 1951-1954 yılları arasında ve Siğilli'de verilen gayrimenkuller de 1958 yılında temlik ve tescil edilmişlerdir.⁸³⁰

Tablo 182. 1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Keşan İlçesi'ne ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Keşan	Merkez	35	139	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Keşan	Altıntaş	6	33	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Beğendik	17	75	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Çobançeşmesi	7	33	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Gündüzler	4	19	1950/İskânlı	1951-55	1952-55
Edirne	Keşan	İzzetiye	2	8	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Kılıç	3	10	1950/İskânlı	1951	1951

⁸³⁰ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Keşan	Lalacık	1	5	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Türkmen	3	14	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Akhoca	19	81	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Barağı	1	7	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Danişment	1	6	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Kızkapan	3	15	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Keşan	Şabanmera	1	4	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Karlı	1	6	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Mahmut	6	18	1950/İskânlı	1951	1953
Edirne	Keşan	Merkez	13	51	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Keşan	Beğendik	23	95	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Karacaali	1	5	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Karahisar	3	13	1951/İskânlı	1951-55	1951-55
Edirne	Keşan	Kozköy	7	30	1951/İskânlı	1953-65	1953-65
Edirne	Keşan	Küçükdoğanca	9	38	1951/İskânlı	1951-56	1951-56
Edirne	Keşan	Maltepe	3	12	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Paşayığıt	1	1	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Sığilli	6	25	1951/İskânlı	1958	1958
Edirne	Keşan	Yenimuhacir	4	18	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Keşan	Akhoca	15	57	1951/İskânlı	1951-62	1951-62
Edirne	Keşan	Çeltik	2	10	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Keşan	Koruklu	1	5	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Mecidiye	3	14	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Yayla	1	5	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Büyükdoğanca	1	5	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Keşan	Gökçetepe	3	10	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Mercan	6	27	1951/İskânlı	1951-54	1951-54
Edirne	Keşan	Pınar	2	6	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Şükrü	1	2	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Keşan	Yerlisu	11	54	1951/İskânlı	1951	1952
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			226	956			

1950-1951 yıllarında Edirne'nin Lalapaşa İlçesi'ne yerleştirilen Bulgaristan göçmenleri 147 kişiden oluşan 37 ailedir. Tamamı iskânlı statüde ilçe ve köylerine yerleştirilmiş, kendilerine verilen gayrimenkuller ise 1951-1952 yıllarında temlik ve tescil edilmiştir. Edirne'nin Meriç İlçesi'ne 1950 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden yerleştirilen olmamıştır. 1951 yılında gelen Bulgaristan göçmenlerinden ise toplam 239 kişiden oluşan 59 aile ilçe sınırlarına tamamı iskânlı statüde yerleştirilmiş ve kendilerine verilen gayrimenkuller de 1951-1952 yıllarında temlik ve tescil edilmiştir.⁸³¹

⁸³¹ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

Tablo 183. 1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Lalapaşa ve Meriç İlçelerine ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Lalapaşa	Hacıdanişment	1	5	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Lalapaşa	Sarıdanişment	1	5	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Lalapaşa	Süleymandanişment	1	6	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Lalapaşa	Vaysal	1	5	1950/İskânlı	1951	1951
Edirne	Lalapaşa	Merkez	6	16	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Lalapaşa	Büyüköğünlü	1	4	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Lalapaşa	Çömlekakpınar	1	9	1951/İskânlı	1952	1951
Edirne	Lalapaşa	Çömlekköy	1	5	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Lalapaşa	Demirköy	1	3	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Lalapaşa	Donköy	1	3	1951/İskânlı	1951	1951
Edirne	Lalapaşa	Hanlıyenice	4	16	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Lalapaşa	Kavaklı	7	24	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Lalapaşa	Ortakçı	6	22	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Lalapaşa	Ömeroba	1	7	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Lalapaşa	Sinanköy	2	9	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Lalapaşa	Taşlımüsellim	2	8	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Meriç	Merkez	4	13	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Meriç	Akçadam	2	11	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Meriç	Karahamza	3	11	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Meriç	Kavaklı	3	12	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Meriç	Paşayenice	16	61	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Meriç	Umurca	2	7	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Meriç	Yakupbey	20	85	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Meriç	Adasarhanlı	2	8	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Meriç	Küçükaltıtağaç	7	31	1951/İskânlı	1951	1952
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			96	386			

Edirne'nin Uzunköprü İlçesi, 1950-1951 yıllarında gelen Bulgaristan göçmenlerinin yoğun olarak iskân edildiği bir başka ilçe olmuştur. İlçeye bu tarihlerde Türkiye'ye gelen göçmenlerden 1.155 kişiden oluşan 331 aile yerleştirilmiştir. Bu ailelerden 225 kişiden oluşan 56 aile ilçeye serbest göçmen olarak yerleşmiş, geri kalan aileler ise iskânlı göçmen statüsünde yerleştirilmişlerdir. Uzunköprü, Edirne Merkez'den sonra bu tarihlerde en fazla göçmenin yerleştirildiği ilçe olmuştur.⁸³²

Tablo 184. 1950-51 Yıllarında Gelip, Edirne'nin Uzunköprü İlçesi'ne ve Bağlı Köylerine Yerleştirilen Bulgaristan Göçmenleri ve Bu Göçmenlere Verilen Gayrimenkullerin Temlik ve Tescil Tarihleri

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Değirmenci	5	14	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Kavacık	4	10	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Salarlı	3	11	1950/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Gazimehmet	1	8	1950/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Muhacirkadı	4	11	1950/İskânlı	1951	1952

⁸³² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Edirne İl Özel İdaresi Arşivi**, Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

İli	İlçesi	Köyü	Aile Sayısı	Kişi Sayısı	Geldikleri Tarih/İskân Şekli	Temlik Tarihi	Tescil Tarihi
Edirne	Uzunköprü	Sipahi	6	13	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Sultanşah	3	12	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Turnacı	12	27	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Yağmurca	2	13	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Hamidiye	7	38	1950/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Alıç	3	11	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Altıyazı	13	36	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Balabankoru	5	18	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Çavuşlu	3	14	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Dereköy	3	14	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Harmanlı	8	25	1950/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Hasanpınar	3	12	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Kırköy	7	28	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Süleymaniye	6	19	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Türkobası	5	25	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Türkobası	2	7	1950/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Kırcasali	11	37	1950/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Kırcasali	1	4	1950/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Merkez	7	23	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Merkez	18	82	1951/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Çakmak	4	17	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Çalıköy	19	36	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Çiftlikköy	12	31	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Hamitli	2	8	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Karayayla	2	14	1951/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Kavacık	9	20	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Kurttepe	2	7	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Saçlımüsellim	1	4	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Sığırcılı	3	12	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Çöpköy	1	2	1951/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Başagül	3	18	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Bayramlı	2	13	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Beykonağı	1	5	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Bıldır	5	25	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Danişment	3	15	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Elmalı	6	24	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Karabürçek	2	12	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Muhacirkadı	6	22	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Ömerbey	1	7	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Sipahi	19	37	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Turnacı	8	21	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Balaban	7	24	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Çobanpınar	1	4	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Kadıağılı	2	12	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Kadıköy	3	14	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Kadıköy	1	4	1951/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Karapınar	2	10	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Karapınar	4	15	1951/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Kavakayazma	2	8	1951/İskânlı	1952	1952
Edirne	Uzunköprü	Kurtbey	2	7	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Kurtbey	4	12	1951/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Maksutlu	14	45	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Kırcasali	22	100	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Aslıhan	5	19	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Aslıhan	4	3	1951/Serbest	-	-
Edirne	Uzunköprü	Meşeli	4	12	1951/İskânlı	1951	1952
Edirne	Uzunköprü	Sazlımalkoç	1	4	1951/İskânlı	1952	1952
TOPLAM GÖÇMEN SAYISI			331	1155			

4.1.5.1.1. Edirne’de Göçmenlere Yapılan Yardımlar

Göçmenlere Yardım Derneği, göç sırasında ve sonrasında diğer bir çok ilde olduğu gibi Edirne’de de aktif rol oynamıştır. Derneğin faaliyetlerine yardım etmek amacıyla Edirne Öğretmenler Yardımlaşma Derneği’nin idare kurulu olağanüstü bir toplantı düzenleyerek göçmen akınını gündemine almış, Göçmenlere Yardım Derneği’nin faaliyetlerini desteklemek amacıyla Edirne İli’ndeki tüm öğretmen ve öğrencilerin göçmenlere yardım konusunda faaliyet göstermeye davet etmiştir.⁸³³ Edirne Şehir Kulübü de Göçmenlere Yardım Derneği’ne 223 lira nakdî bağışta bulunmuş, böylece 1950 yılının Kasım ayında derneğe göçmenler için yapılan yardım miktarı 4.500 lira olmuştur.⁸³⁴ Kadınlardan oluşan bir ekip ise Edirne halkından göçmeler için giyecek yardımı toplamıştır.⁸³⁵ Göçmenlere buğday tevziatı tüm Türkiye’de olduğu gibi Edirne’de de 1954 yılında da devam etmiştir. 1954 yılının Şubat ayında Bulgaristan’dan gelen göçmenlere 500 bin kilo buğdayın dağıtılması kararlaştırılmıştır.⁸³⁶

1951 yılının Eylül ayında İskân ve Toprak Müdürü ile Trakya illeri valilerinin yaptığı bir toplantıda göçmenler için tüm Trakya’da evlerin yapılması kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda Edirne merkez ve ilçelerinde ilk etapta 348 göçmen evinin yapılması planlanmış, bu evlerden 100’ünün Keşan, 40’ının Meriç, 71’inin Uzunköprü, 70’inin İpsala, 20’sinin Lalapaşa ve 47’sinin de Edirne merkezde yapılması ve iki ay gibi kısa bir sürede bitirilmesi planlanmıştır.⁸³⁷ Ancak planlandığı gibi olmamış, göçmen evlerinin yapım aşamasında bir çok sorun çıkmış ve süreç uzamıştır. İlk çıkan sorunlardan biri evler için hazırlanan kerpiçlerin standartlara uygun olmayan şekilde yapılması nedeniyle önemli bir kısmının ufalanıp toz hâline gelmesi olmuştur.⁸³⁸ Evlerden Ayşekadın-Uzunkaldırım’da yapılan 19 köy tipi göçmen evi ancak 17 Ekim 1952’de kur’a çekimi ile belirlenen sahiplerine teslim edilmiştir.⁸³⁹ 1955 yılının Şubat ayında ise tamamlanamayan göçmen evleri için Devlet Vekaleti İskân ve Toprak

⁸³³ “Göçmenlere Yardım”, **Edirne Postası**, 21 Ekim 1950, s. 1.

⁸³⁴ “Göçmenlere Yardım Faaliyeti”, **Edirne Postası**, 15 Kasım 1950, s. 2.

⁸³⁵ “Göçmenlere Yardım”, **Edirne Postası**, 3 Şubat 1951, s. 2.

⁸³⁶ “Göçmenlere Buğday”, **Edirne Postası**, 17 Şubat 1954, s. 1.

⁸³⁷ “Trakya’da Göçmen Evleri İnşaatı”, **Edirne Postası**, 29 Eylül 1951, s. 1.

⁸³⁸ “Göçmen Evleri”, **Edirne Postası**, 2 Ağustos 1952, s. 1.

⁸³⁹ “Göçmen Evleri”, **Edirne Postası**, 16 Ekim 1952, s. 1.

Umum Müdürlüğü ek tahsisat çıkarmıştır.⁸⁴⁰ Ayrıca müdürlük 1950 yılından itibaren Bulgaristan'dan gelen göçmenlerden Türkiye'ye geldikten sonra evlenen erkek göçmenlere de ev verilmesine yönelik karar almış, valiliklere yazı göndererek bu kişilerin tespit edilmesini istemiştir.⁸⁴¹

Edirne'de iskân edilen 1950-1951 Bulgaristan göçmenlerine yapılan devlet yardımlarının toplamı şöyledir: 647 köy tipi ev, 120 şehir tipi ev, 626 aileye 35.995 dekar tarım arazisi, 238.500 kilo tohumluk tahıl, 606 at arabası, 540 öküz, 504 pulluk, 503 çekiç, 503 kürek, 465 tırmık.⁸⁴²

4.1.5.1.2. 1950-1960 Yılları Arasında Edirne ve İlçelerinde Göçmenlere Borçlandırma Usulü Dağıtılan Topraklar ve Tahsis Edilen Meralar

1945 yılında Edirne İli idarî yapılanmasına göre Edirne; Meriç, Uzunköprü, Keşan, İpsala ve Lalapaşa ilçelerinden oluşmaktaydı. 1953 yılında, daha önce Edirne'nin Keşan İlçesi'ne bağlı bir nahiye olan Enez'in, 1954 yılında da Havsa'nın bir kanun ile ilçe yapılmasıyla Edirne'ye bağlı ilçe sayısı Merkez ilçe ile birlikte sekiz olmuştur.⁸⁴³ 1950-1960 yılları arasında Edirne sınırları içerisinde göçmenlere toprak dağıtımı ve mera tahsisi yapıldığında bu idarî yapılanma dikkate alınarak kayıtlar tutulmuştur. Ayrıca Edirne'ye yerleştirilen göçmenler dikkate alındığında, toprak dağıtımı yapılan bu göçmenlerin büyük çoğunluğunun Bulgaristan'dan gelen göçmenler olması muhtemel olmakla birlikte, söz konusu defterde bu kişilerin hangi ülkelerden geldikleri belirtilmemiştir.

Göçmenlerin müstahsil hâle getirilmeleri için devlet bir program başlatmıştır. Buna göre Hazine'ye ait tarım topraklarının göçmenlere dağıtılması, iskân kanunun hükümlerine istinaden 20 yıllık bir borçlanma ile göçmenlere toprak, ziraat aletleri, çift hayvanlarının verilmesi, ziraatçı olmayan göçmenlere mesleklerini icra edebilecek miktarda sermaye temin edilmesi ve Millî Emlak'ın elinde kalan binaların göçmenlere tahsis edilmesi gibi adımlar atılmıştır.⁸⁴⁴ Bu program kapsamında Edirne sınırları

⁸⁴⁰ “Göçmen Evleri”, **Edirne Postası**, 2 Şubat 1955, s. 1.

⁸⁴¹ “Evlenen Bekar Göçmenler”, **Edirne Postası**, 30 Mart 1955, s. 1.

⁸⁴² Huey Louis Kostanick, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, s. 116-117, 119.

⁸⁴³ Musa Şaşmaz, **Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013)**, C. VI, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s. 4-11.

⁸⁴⁴ “Devlet elindeki Topraklar Göçmenlere Veriliyor”, **Edirne Postası**, 4 Nisan 1951, s. 1.

içerisinde dağıtılan topraklar ve borçlanma bedelleri aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

1950 yılında Edirne Merkez’e bağlı Budak Doğanca, Ahi, Uzgaç, Karabulut, Kemal Köy, Muratçalı, Kerametlin, Büyük Döllük, Elçili köyleri sınırlarında toplam 22.348 dönüm toprak göçmenlere temlik edilmiştir. Söz konusu bu toprakların toplam parça adedi 1.944’tür. Dağıtım yapılan toplam aile sayısı 603’tür. Bu 603 ailede toplam 2.793 kişi bulunmaktadır. 22.348 dönüm toprak, toplam 233.557 lira 28 kuruş borçlandırma ile dağıtılmıştır. Büyük Gerdelli Köyü sınırları içerisinde bulunan 5.149 dönüm tarım arazisi toplam 264 aileye dağıtılmıştır. Bu toprakların borçlandırma bedeli ve temlik tarihi belirtilmemiş olmakla birlikte, 1950-60 tarihleri arasında temlik edilmiş olması muhtemeldir. Herhangi bir bedel belirtilmemiş olması, bu toprakların ücretsiz dağıtıldığını düşündürmektedir. Yine 5.149 adet ücretsiz dağıtıldığını düşündüğümüz bu toprakların kaç parçaya bölünmüş olduğu da belirtilmemiştir. 1951 yılında Edirne Merkez’e bağlı köylerin sınırları dahilinde dağıtılıp temlik edilen toprak miktarı ise 25.352 dönümdür. Bu topraklar 4.570 kişiden oluşan 959 aileye verilmiş ve 1951 yılında temlik edilmiştir. 25.352 dönüm olan bu topraklar toplam 2.357 parçadır ve bu 959 aile bu topraklar için 263.309 lira 24 kuruş borçlandırılmıştır. Toprakların dağıtıldığı köyler, Demirhanlı, Kayapa, Sazlıdere, İskender, Küçük Gerdelli Çiftliği, Korucu, Doyran, Orhaniye (Karakasım), Küküler, Domurcalı, Hacı Umur, Süloğlu ve Karaağaç’tır.⁸⁴⁵

Tablo 185. Edirne Merkez ve Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1951 Yıllarında Temlik Edilen Topraklar⁸⁴⁶

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı		Parça Adedi	Borçlandırılan		Temlik Tarihi
			Dönüm	M2		Lira	Kuruş	
Edirne-Merkez-Budak Doğanca	62	235	4.413	--	177	19.937	27	1950
Edirne-Merkez-Ahi	20	88	1.681	--	112	7.289	90	1950
Edirne-Merkez-Büyük Gerdelli	264	--	5.149	--	--	--	--	--
Edirne-Merkez-Uzgaç	8	30	441	500	22	2.695	41	1950
Edirne-Merkez-Karabulut	36	150	1.507	250	133	23.896	44	1950
Edirne-Merkez-Kemal	177	742	12.005	--	992	151.806	29	1950
Edirne-Merkez-Muratçalı	36	181	587	600	92	4.345	76	1950

⁸⁴⁵ **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait İstatistik Defteri, Defter No: 333.

⁸⁴⁶ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait İstatistik Defteri, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı		Parça Adedi	Borçlandırılan		Temlik Tarihi
			Dönüm	M2		Lira	Kuruş	
Edirne-Merkez-Keramettin	36	170	1.149	900	74	13.800	5	1950
Edirne-Merkez-Büyük Döllük	117	635	234	--	117	2.808	0	1950
Edirne-Merkez-Elçili	111	567	331	53	225	6.978	16	1950
Edirne-Merkez-Demirhanlı	108	373	3.631	--	184	23.838	76	1951
Edirne-Merkez-Kayapa	32	132	773	200	99	5.067	40	1951
Edirne-Merkez-Sazlıdere	27	137	426	600	47	3.675	22	1951
Edirne-Merkez-İskender	38	180	1.325	--	85	15.528	0	1951
Edirne-Merkez-Karaağaç	154	815	288	400	154	1.809	64	1951
Edirne-Merkez-Küçük Gerdelli Çiftliği	136	606	8.965	--	449	83.511	24	1951
Edirne-Merkez-Korucu	66	331	3.127	805	412	28.241	56	1951
Edirne-Merkez-Doyran	123	669	1.314	730	249	30.181	90	1951
Edirne-Merkez-Orhaniye (Karakasım)	150	783	2.350	144	382	30.342	72	1951
Edirne-Merkez-Süloğlu ⁸⁴⁷	35	182	607	--	53	3.188	0	1951
Edirne-Merkez-Küküler	16	88	342	900	34	4.144	80	1951
Edirne-Merkez-Domurcalı	41	174	1.031	800	114	23.785	0	1951
Edirne-Merkez-Hacı Umur	33	100	1.173	--	95	9.995	0	1951
Toplam	1.826	7.368	52.849	6.882	4.301	496.858	852	

1952 yılında Edirne Merkez ve Merkez'e bağlı köylerin sınırları içerisinde dağıtılıp temlik edilen topraklar toplam 16.929 dönüm ve 2.002 parçadır. Bu topraklar 5.157 kişiden oluşan 1.166 aileye verilmiştir. Toplam borçlandırma bedeli 117.367 lira 24 kuruştur. Toprakların dağıtıldığı yerler şunlardır: Budak Doğanca, Ahi, Sarayakpınar, Sülecik, Taşlı Seymen, Yağcılı, Tatarlar, Avarız köyleri ve merkeze bağlı Yeniimaret, Yıldırım mahalleleri ile Yahşi Faki Çiftliği'dir. Edirne'ye bağlı Domurcalı ve Bosna köyleri sınırlarında dağıtılıp, 1953 yılında temlik işlemleri yapılan topraklar toplam 8.530 dönüm ve 933 parçadır. Bu topraklar 1.198 kişiden oluşan 290 aileye dağıtılmıştır. Toprak dağıtımı yapılan bu aileler toplam 63.074 lira 9 kuruş borçlandırılmıştır. Edirne Merkez'e bağlı Hasanağa ve Büyük İsmailçe köylerinin sınırları içerisinde bulunan, 1954 yılında temlik edilen, 92 parçadan oluşan toplam 933 dönüm toprak dağıtılmıştır. 286 kişiden oluşan 72 aileye yapılan bu dağıtım ile aileler toplam 12.553 lira borçlandırılmıştır.⁸⁴⁸

1956 yılında temlik edilen Edirne Merkez ve Merkez'e bağlı köylerde dağıtımı yapılan toplam 7.880 dönümden oluşan 939 parça toprak bulunmaktadır. Bu topraklar Köşenköy, Tayakadın'da ve yazı kötü olduğu için okunamayan üçüncü bir yerde dağıtılmıştır. Dağıtımın yapıldığı toplam aile sayısı 224, bu aillerde bulunan kişi sayısı ise 1.019'dur. Bu topraklar için toplam borçlandırma bedeli 215.931 lira 80 kuruştur.

⁸⁴⁷ Süloğlu bugün Edirne'ye bağlı ilçedir. Ancak söz konusu topraklandırmanın yapıldığı dönemde Süloğlu henüz ilçe değildi.

⁸⁴⁸ Hesaplamalar, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333, kullanılarak tarafımızca yapılmıştır.

1958 yılında Edirne Merkez’e bağlı Tayakadın Köyü’nde 396 kişiden oluşan 82 aileye toplam 95 dönümden oluşan 82 parça toprak dağıtılmış ve temlik edilmiştir. Bu topraklandırmanın neticesinde bu aileler toplam 4.377 lira 64 kuruş borçlandırılmıştır. Edirne Merkeze bağlı İğnesi ve Hatip köylerinin sınırları içerisinde kalan toplam 152 parçadan oluşan 1.689 dönüm toprak, 305 kişiden oluşan 67 aileye dağıtılmış ve 1960 yılında temlik edilmiştir. Söz konusu aileler bu topraklar için toplam 149.441 lira ve 67 kuruş borçlandırılmıştır.⁸⁴⁹

Tablo 186. Edirne Merkez ve Merkez’e Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1952-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar⁸⁵⁰

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					Temlik Tarihi
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı		Parça Adedi	Borçlandırılan		
			Dönüm	M2		Lira	Kuruş	
Edirne-Merkez-Budak Doğanca	45	91	2.486	--	117	11.879	46	1952
Edirne-Merkez-Ahi	32	84	2.073	800	161	13.285	5	1952
Edirne-Merkez-Sarayakpınar	30	145	640	500	41	7.686	0	1952
Edirne-Merkez-Yıldırım-Yeniimaret	198	866	392	900	198	4.125	37	1952
Edirne-Merkez-Yahşi Faki Çiftliği	326	1.438	649	201	328	6.317	40	1952
Edirne-Merkez-Sülecik	27	94	1.040	--	88	6.964	0	1952
Edirne-Merkez-Taşlı Seymen	18	75	680	--	50	6.800	0	1952
Edirne-Merkez-Yağcılı	53	375	2.829	505	333	25.909	5	1952
Edirne-Merkez-Tatarlar	112	440	1.818	500	244	11.532	25	1952
Edirne-Merkez-Avarız-Yıldırım Mah.-Yeniimaret Mah.-Yahşi Faki Çiftliği	325	1.549	4.322	1.000	442	22.868	66	1952
Edirne-Merkez-Domurcalı	115	422	8.005	900	758	52.574	9	1953
Edirne-Merkez-Bosna	175	776	525	--	175	10.500	0	1953
Edirne-Merkez-Hasan Ağa	42	179	91	900	42	1.838	0	1954
Edirne-Merkez-Büyük İsmailçe	30	107	842	500	50	10.715	0	1954
Edirne-Merkez-Köşen	56	228	97	360	56	5.206	90	1956
Edirne-Merkez- ⁸⁵¹	74	280	1.879	650	391	43.812	90	1956
Edirne-Merkez-Tayakadın	94	511	5.904	--	492	166.912	0	1956
Edirne-Merkez-Tayakadın	82	396	95	35	82	4.377	64	1958
Edirne-Merkez-İğnesi	60	273	1.570	519	119	127.568	45	1960
Edirne-Merkez-Hatip	7	32	119	800	33	21.873	22	1960
Toplam	1.901	8.361	36.056	9.070	4.200	562.740	544	

Edirne Merkez ve Merkez’e bağlı köylerde dağıtılan yukarıdaki toprakların dışında bir de 1950-1960 yılları arasında göçmenlere 48.493 dönüm mera tahsis edilmiştir. Tahsis olunan bu meralar Demirhanlı, Budak Doğanca, Ahi, Kara Yusuf, Muratçalı, Elçili,

⁸⁴⁹ **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333.

⁸⁵⁰ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333, kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

⁸⁵¹ Edirne Merkez’e bağlı bir köy ya da semt ancak yerin adı kayıtların tutulduğu defterden okunamamıştır.

Kayapa, Sazlıdere, İskender, Korucu, Doyran, Orhaniye (Karakasım), Domurcalı, Sülecik, Yağcılı, Bosna, İğnesi, Hatip ve Avarız Köyleri ile Yıldırım Mahallesi ve Yeniimaret sınırları içerisinde.

Tablo 187. Edirne Merkez ve Merkez’e Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar⁸⁵²

DAĞITIM YAPILAN YER ADI	TAHSİS OLUNAN MERALAR		TAHSİS TARİHİ
	MİKTARI		
	DÖNÜM	M2	
Edirne-Merkez-Kara Yusuf Köyü	1.838	279	1950
Edirne-Merkez-Demirhanlı Köyü	4.152	917	1951
Edirne-Merkez-Elçili Köyü	2.147	643	1951
Edirne-Merkez-Kayapa	835	800	1951
Edirne-Merkez-Sazlıdere Köyü	1.486	100	1951
Edirne-Merkez-İskender Köy	3.047	500	1951
Edirne-Merkez-Doyran Köyü	2.657	397	1951
Edirne-Merkez-Budak Doğanca Köyü	3.298	--	1952
Edirne-Merkez-Ahi Köy	1.709	--	1952
Edirne-Merkez-Muratçalı Köyü	2.480	--	1952
Edirne-Merkez-Korucu Köy	3.158	447	1952
Edirne-Merkez-Orhaniye (Karakasım)	5.958	--	1952
Edirne-Merkez-Sülecik Köyü	2.096	--	1952
Edirne-Merkez-Yağcılı Köyü	2.946	582	1953
Edirne-Merkez-Bosna Köyü	731	--	1953
Edirne-Merkez-Domurcalı Köyü	5.218	--	1954
Edirne-Merkez-Avarız ve Yıldırım Mah.	140	--	1954
Edirne-Merkez-Yeniimaret Mah.	483	--	1955
Edirne-Merkez-İğnesi Köy	2095	700	1960
Edirne-Merkez-Hatip Köy	2.019	879	1960
TOPLAM	48.493	6.244	

1950-1960 yılları arasında Edirne’nin Lalapaşa İlçesi’ne bağlı köylerde borçlandırma usulü ile göçmenlere dağıtılan topraklar toplam 27.224 dönüm ve 2.961 parçadır. Dağıtım yapılan aile sayısı 1.056, bu ailelerdeki kişi sayısı 4.860’dır. Toplam borçlandırma bedeli ise 290.075 lira 76 kuruştur. Dağıtımın yapıldığı köyler, Ortakçı, Demirköy, Çömlekköy, Süleyman Danişment, Küçünlü, Çömlekakpınar, Suakacağı⁸⁵³, Hanlıyenice, Donköy, Kalkansöğüt, Taşlımüsellim, Pravadi (Sinanköy), Kavaklı, Dombay, Hamzabeyli, Büyünlü, Hacı Danişment, Uzunbayır, Yünlüce ve Lalapaşa Merkez’dir.

⁸⁵² Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁸⁵³ Günümüzde bu köy Lalapaşa’ya değil, Edirne Merkez’e bağlıdır.

Tablo 188. Edirne'nin Lalapaşa İlçesi'nin Merkezi ve Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar⁸⁵⁴

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı		Parça Adedi	Borçlandırılan		Temlik Tarihi
			Dönüm	M2		Lira	Kuruş	
Edirne-Lalapaşa- Ortakçı	79	302	1401	300	104	24.306	0	1952
Edirne-Lalapaşa-Demirköy	26	115	410	600	41	2.053	0	1952
Edirne-Lalapaşa-Çömlekköy	23	130	1.074	450	139	11.187	28	1952
Edirne-Lalapaşa-Süleyman Danişment	33	133	1402	--	97	8.349	80	1952
Edirne-Lalapaşa-Küçünlü	47	227	1.277	950	108	5.217	80	1952
Edirne-Lalapaşa-Çömlekakpınar	45	212	911	250	88	6.345	1	1952
Edirne-Lalapaşa-Suakacağı	26	103	757	500	81	5.472	18	1952
Edirne-Lalapaşa-Hanlıyenice	43	201	764	--	92	5.892	50	1952
Edirne-Lalapaşa-Donköy	41	232	782	690	99	2.645	54	1952
Edirne-Lalapaşa-Kalkansöğüt	47	206	1.472	350	166	6.641	27	1952
Edirne-Lalapaşa-Taşlımüsellim	97	443	2.416	300	382	7.776	30	1953
Edirne-Lalapaşa-Pravadi (Sinanköy)	44	169	1214	350	119	6.079	35	1953
Edirne-Lalapaşa-Merkez	70	352	2.037	800	214	10.019	25	1953
Edirne-Lalapaşa-Kavaklı	24	111	1.401	300	138	6.743	80	1953
Edirne-Lalapaşa-Dombay	65	286	391	50	97	1.173	15	1953
Edirne-Lalapaşa-Hamzabeyli	27	107	359	--	27	14.360	0	1954
Edirne-Lalapaşa-Büyünlü	16	93	296	300	25	8.887	50	1954
Edirne-Lalapaşa-Hacı Danişment	79	435	2.590	900	120	16.954	68	1954
Edirne-Lalapaşa-Uzunbayır	45	227	607	--	85	9.712	0	1955
Edirne-Lalapaşa-Yünlüce	45	195	1.375	--	135	34.0002	40	1955
Edirne-Lalapaşa-Demirköy	118	502	4.067	600	585	91.689	20	1956
Edirne-Lalapaşa-Hanlıyenice	16	79	221	700	19	4.567	75	1959
Toplam	1.056	4.860	27.224	8.390	2.961	290.068	776	

Ayrıca yukarıda belirtilen toprakların dışında Edirne'nin Lalapaşa İlçesi ve bağlı köylerinde bulunan toplam 21.046 dönüm mera 1952-1955 yılları arasında yine göçmenlere tahsis edilmiştir. Bu meralarla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 189. Edirne'nin Lalapaşa İlçesi'nin Merkezi ve Bağlı Köylerin 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar⁸⁵⁵

DAĞITIM YAPILAN YER ADI	TAHSİS OLUNAN MERALAR		TAHSİS TARİHİ
	MİKTARI		
	DÖNÜM	M2	
Edirne-Lalapaşa-Ortakçı	3.165	--	1952
Edirne-Lalapaşa-Çömlekakpınar	3.268	915	1952
Edirne-Lalapaşa-Çömlekköy	1.614	195	1953
Edirne-Lalapaşa-Suakacağı	2.940	980	1953
Edirne-Lalapaşa-Hanlıyenice	2.759	144	1953
Edirne-Lalapaşa-Merkez	5.210	--	1954
Edirne-Lalapaşa-Uzunbayır	2.090	--	1955
Toplam	21.046	2.234	

⁸⁵⁴ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁸⁵⁵ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333, kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Havsa, Edirne'ye bağılı 18 köyden oluşan bir nahiye iken, 1954 yılında çıkarılan bir kanun ile yine Edirne'ye bağılı bir ilçe olmuştur.⁸⁵⁶ 1954 yılına kadar dağıtılan topraklar Havsa Nahiyesi sınırları içerisinde, 1954'ten sonra dağıtılanlar ise Havsa İlçesi sınırlarında dağıtılmıştır. 1950-1960 yılları arasında Havsa'da dağıtılan toprakları incelediğimizde, 8.749 kişiden oluşan 1.897 aileye toplam 41.412 dönüm toprağıın dağıtıldığını görüyoruz. Bu toprakların tamamı için ailelerin borçlandırma bedeli ise 414.724 lira 78 kuruştur. Dağıtımın yapıldığı toprakların bulundukları yerler, Habiller, Söğütlüdere, Akardere, Bostanlı, Şerbettar, Abalar, Azatlı, Köse Ömer, Yolageldi, Osmanlı Köyü, Taptık, Oğulpaşa, Naip Yusuf, Necatiye, Bakışlar, ve Tahal köyleridir.

Tablo 190. Edirne'nin Havsa İlçesi'ne Bağılı Köylerinde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar⁸⁵⁷

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağılı Olduğı İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı		Parça Adedi	Borçlandırılan		Temlik Tarihi
			Dönüm	M2		Lira	Kuruş	
Edirne-Havsa-Habiller	41	163	644	500	72	4.115	93	1950
Edirne-Havsa-Söğütlüdere	61	234	1.688	690	137	9.764	61	1950
Edirne-Havsa-Akardere	151	744	4.684	750	368	35.654	76	1950
Edirne-Havsa-Bostanlı	40	197	1.013	--	93	7.298	0	1950
Edirne-Havsa-Şerbettar	136	748	3.332	--	268	16.677	75	1950
Edirne-Havsa-Abalar	143	710	2.344	--	277	32.565	25	1950
Edirne-Havsa-Azatlı	42	176	1.143	--	69	8.771	0	1950
Edirne-Havsa-Köse Ömer	10	52	458	--	36	3.976	0	1950
Edirne-Havsa-Akardere	1	3	61	250	5	470	75	1951
Edirne-Havsa-Bostanlı	55	185	1.230	--	139	9.234	0	1951
Edirne-Havsa-Yolageldi	205	1.073	3.621	800	524	33.177	400	1951
Edirne-Havsa-Osmanlı	80	351	1.443	--	222	32.900	0	1951
Edirne-Havsa-Taptık	77	498	494	--	102	3.399	78	1951
Edirne-Havsa-Oğulpaşa	185	876	2.434	500	372	34.046	75	1951
Edirne-Havsa-Naip Yusuf	111	580	111	--	111	6.660	0	1951
Edirne-Havsa-Abalar	165	399	2.227	--	185	18.344	0	1952
Edirne-Havsa-Osmanlı	1	1	19	--	3	760	0	1952
Edirne-Havsa-Necatiye	55	278	1.049	130	99	11.505	30	1952
Edirne-Havsa-Şerbettar	10	42	534	0	21	10.680	0	1953
Edirne-Havsa-Azatlı	40	173	1.087	0	80	14.428	0	1953
Edirne-Havsa-Bakışlar	15	80	426	0	32	12.780	0	1953
Edirne-Havsa-Taptık	104	545	5.057	400	619	20.229	60	1955
Edirne-Havsa-Tahal	103	407	5.444	650	619	72.424	80	1957
Edirne-Havsa-Akardere	66	234	869	0	66	14.857	50	1959
Toplam	1.897	8.748	41.412	4.670	4.519	414.713	1.178	

⁸⁵⁶ Musa Şaşmaz, a.g.e., s. 4-11.

⁸⁵⁷ Tablo ve sayısal veriler, BCA, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

1950-1960 yılları arasında Edirne'nin Havsa İlçesi sınırları içerisinde kalan meralardan toplam 43.160 dönümü göçmenlere tahsis edilmiştir. Tahsis edilen bu meralarla ilgili ayrıntılar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 191. Edirne'nin Havsa İlçesi'ne Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar⁸⁵⁸

DAĞITIM YAPILAN YER ADI	TAHSİS OLUNAN MERALAR		TAHSİS TARİHİ
	MİKTARI		
	DÖNÜM	M2	
Edirne-Havsa-Bostanlı	4.114	900	1951
Edirne-Havsa-Köse Ömer	4.249	--	1951
Edirne-Havsa-Yolageldi	3.272	--	1951
Edirne-Havsa-Taptık	2.241	--	1951
Edirne-Havsa-Osmanlı	3.606	--	1952
Edirne-Havsa-Naip Yusuf	1.536	--	1952
Edirne-Havsa-Akardere	2.270	--	1953
Edirne-Havsa-Abalar	4.601	976	1953
Edirne-Havsa-Oğulpaşa	3.412	--	1953
Edirne-Havsa-Necatiye	3.195	164	1953
Edirne-Havsa-Bakışlar	1.984	--	1953
Edirne-Havsa-Şerbettar	3.601	--	1954
Edirne-Havsa-Azathı	3.402	--	1954
Edirne-Havsa-Tahal	1.587	--	1958
Toplam	43.160	2.040	

1950-1960 yılları arasında Edirne'nin Uzunköprü İlçesi'nde göçmenlere dağıtılan topraklar, bu tarihler arasında Edirne sınırları içerisinde dağıtımı yapılan en geniş topraklardır. Toplam 164.913 dönüm toprak, 20.140 kişiden oluşan 5.309 aileye 1.257.140 lira 18 kuruş bedel karşılığında dağıtılmıştır.

Tablo 192. Edirne'nin Uzunköprü İlçesi'ne Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar⁸⁵⁹

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					
	Aile	Nüfus	Miktarı		Parça	Borçlandırılan		Temlik
	Sayısı	Sayısı	Dönüm	M2	Adedi	Lira	Kuruş	Tarihi
Edirne-Uzunköprü-Değirmenci	103	369	3.350	990	436	43.267	77	1952
Edirne-Uzunköprü-Kavacık	284	850	6.654	820	1.448	31.132	44	1952
Edirne-Uzunköprü-Kurtbey	463	2.192	16.050	300	1.941	66.247	90	1952
Edirne-Uzunköprü-Çobanpınar	38	155	2.251	800	280	12.817	50	1952
Edirne-Uzunköprü-Akarca	123	645	3.014	800	419	7.661	48	1952
Edirne-Uzunköprü-Sipahi	71	352	1.494	600	125	8.846	71	1952
Edirne-Uzunköprü-Gazi Mehmet	89	483	4.924	700	604	32.636	96	1953
Edirne-Uzunköprü-Elmalı	166	669	1.683	900	378	19.889	61	1953
	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					

⁸⁵⁸ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁸⁵⁹ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı		Parça Adedi	Borçlandırılan		Temlik Tarihi
			Dönüm	M2		Lira	Kuruş	
Edirne-Uzunköprü-Eskiköy	164	884	3.244	200	478	19.743	0	1953
Edirne-Uzunköprü-Yeniköy	471	2.041	14.701	100	1.870	88.535	60	1953
Edirne-Uzunköprü-Çöpköy	299	1.791	6.683	761	769	69.187	20	1953
Edirne-Uzunköprü-Aslıhan	212	911	6.357	200	546	26.754	20	1954
Edirne-Uzunköprü-Hamitli	203	724	8.787	200	1.294	67.135	93	1954
Edirne-Uzunköprü-Hamitli ⁸⁶⁰	42	--	936	800	--	--	--	1955
Edirne-Uzunköprü-Kurtepe	61	313	3.710	700	654	20.591	42	1955
Edirne-Uzunköprü-Çakmak	207	748	8.257	300	1.384	48.612	73	1955
Edirne-Uzunköprü-Sultanşah	123	489	6.794	300	733	55.011	5	1955
Edirne-Uzunköprü-Turnacı	186	697	8.999	900	785	64.957	75	1955
Edirne-Uzunköprü-Çongara	89	318	2.270	700	346	12.196	75	1955
Edirne-Uzunköprü-Maksutlu	246	914	7.400	160	1.034	167.655	18	1956
Edirne-Uzunköprü-Karapınar	150	596	6.892	560	839	36.904	16	1956
Edirne-Uzunköprü-Türkobası	168	599	4.534	978	342	29.440	29	1956
Edirne-Uzunköprü-Balaban	208	839	5.299	560	427	62.067	5	1956
Edirne-Uzunköprü-Hamidiye	123	501	3.944	250	578	25.128	72	1957
Edirne-Uzunköprü-Çalıköy	72	278	1.139	400	90	6.828	53	1957
Edirne-Uzunköprü-Gemici	89	364	1.910	--	139	7.961	50	1957
Edirne-Uzunköprü-Bıldır	85	358	2.943	310	224	17.543	9	1957
Edirne-Uzunköprü-Mandıra	261	1.063	5.380	65	873	46.716	26	1957
Edirne-Uzunköprü-Sazlımalkoç	92	--	4.081	500	116	31.981	25	1958
Edirne-Uzunköprü-Çiftlikköy	133	--	2.310	--	334	43.233	75	1959
Edirne-Uzunköprü-Karayayla	100	--	3.765	--	519	45.355	0	1960
Edirne-Uzunköprü-Harala(Altınyazı)	188	--	5.158	400	612	41.099	40	1960
Toplam	5.309	20.140⁸⁶¹	164.913	15.254	20.617	1.257.126	1.418	

Uzunköprü'ye bağlı köylerde dağıtılan ve yukarıdaki tabloda belirtilen toprakların dışında, 77.241 dönüm mera göçmenlere tahsis edilmiştir. Tahsis edilen bu meraların bulunduğu köyler ve dönümleri aşağıdaki tablodan incelenebilir.

⁸⁶⁰ Hamitli Köyü'nde 1955 yılında 42 aileye dağıtımı yapılan 936 dönüm toprağın bedeli belirtilmemiştir. Bu toprakların dağıtımının bedelsiz yapılmış olması muhtemeldir. Geri kalan toprakların tamamı bir bedel karşılığında ailelere temlik edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333.

⁸⁶¹ Hamitli, Sazlımalkoç, Çiftlikköy, Karayayla, Harala (Altınyazı) köylerinde dağıtım yapılan aile sayısı belirtilmişken, bu ailelerin kaç kişiden oluştuğu belirtilmemiştir. Ayrıca bazı köylerde dağıtım yapılan toprakların dönümü belirtilirken, bu dönümlerin kaç metrekareye tekâbüle ettiği belirtilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333.

Tablo 193. Edirne'nin Uzunköprü İlçesi'ne Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar⁸⁶²

DAĞITIM YAPILAN YER ADI	TAHSİS OLUNAN MER'A		
	MİKTARI		TAHSİS TARİHİ ⁸⁶³
	DÖNÜM	M2	
Edirne-Uzunköprü-Değirmenci	1.232	920	-
Edirne-Uzunköprü-Kavacık	3.790	-	-
Edirne-Uzunköprü-Kurtbey	7.180	-	-
Edirne-Uzunköprü-Çobanpınar	555	-	-
Edirne-Uzunköprü-Akarca	2.251	-	-
Edirne-Uzunköprü-Sipahi	4.730	-	-
Edirne-Uzunköprü-Gazi Mehmet	3.501	-	-
Edirne-Uzunköprü-Elmalı	2.280	-	-
Edirne-Uzunköprü-Eskiköy	1.910	-	-
Edirne-Uzunköprü-Yeniköy	7.680	-	-
Edirne-Uzunköprü-Çöpköy	6.561	-	-
Edirne-Uzunköprü-Aşlıhan	3.419	-	-
Edirne-Uzunköprü-Hamitli	3.821	-	-
Edirne-Uzunköprü-Kurttepe	1.682	-	-
Edirne-Uzunköprü-Çakmak	1.520	-	1955
Edirne-Uzunköprü-Sultanşah	1.893	-	1955
Edirne-Uzunköprü-Turnacı	884	-	1955
Edirne-Uzunköprü-Çongara	1.324	-	1955
Edirne-Uzunköprü-Maksutlu	1.190	-	1956
Edirne-Uzunköprü-Karapınar	1.520	-	1956
Edirne-Uzunköprü-Türkobası	1.369	-	1956
Edirne-Uzunköprü-Balaban	1.504	-	1956
Edirne-Uzunköprü-Hamidiye	744	-	1957
Edirne-Uzunköprü-Çalıköy	1.290	-	1957
Edirne-Uzunköprü-Gemici	929	-	1957
Edirne-Uzunköprü-Bıldır	1.573	-	1957
Edirne-Uzunköprü-Mandıra	3.617	-	1957
Edirne-Uzunköprü-Sazlımalkoç	1.960	-	1958
Edirne-Uzunköprü-Çiftlikköy	830	-	1959
Edirne-Uzunköprü-Karayayla	1.355	-	1960
Edirne-Uzunköprü-Harala (Altınyazı)	1.179	-	1960
Edirne-Uzunköprü-Kiremitçisalih	1.968	250	-
TOPLAM	77.241		

Edirne'nin Meriç ve Enez ilçeleri 1950-1960 yılları arasında toprak dağıtımının ve mera tahsisinin en az yapıldığı ilçelerdendir. Enez, 1953 yılına kadar Keşan İlçesi'ne bağlı bir nahiye iken 1953 yılında çıkarılan bir kanun ile ilçe yapılmıştır. Meriç ise “Kavaklı” ilçesinin 1935 yılında adının “Meriç” olarak değiştirilmesi ile bu tarihten sonra bu isimle anılmaya başlamıştır.⁸⁶⁴

⁸⁶² Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁸⁶³ Bazı köylerde tahsis edilen meraların tahsis tarihleri belirtilmemiş olmakla birlikte 1951-1960 yılları arasında tahsis edilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Edirne ve ilçelerinde göçmenlere dağıtılan toprakları ve tahsis olunan meraları gösteren söz konusu defter 1950-1972 tarihleri arasında yapılan dağıtım ve tahsisleri kapsamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333.

⁸⁶⁴ Musa Şaşmaz, **a.g.e.**, s. 4-11.

Buna göre Meriç İlçesi'ne bağlı köylerden Yakupbey Köyü'nde 750 kişiden oluşan 150 aileye 5.040 dönümden oluşan 741 parça toprak, 122.481 lira 25 kuruş bedel ile göçmenlere dağıtılmış ve 1959 yılında temlik edilmiştir. Meriç İlçesi Merkezi ve bağlı köylerinde 1950-1960 yılları arasında göçmenlere dağıtılan mera olmamıştır. Enez İlçesi'nin merkezinde 186 göçmen aileye 10.645 dönüm toprak 276.923 lira 5 kuruş bedel ile dağıtılmış ve 1952 yılında temlik edilmiştir. Yine ilçe sınırları içerisinde 4.565 dönüm mera 1952 yılında göçmenlere tahsis edilmiştir. Enez sınırları içerisinde 1950-1960 yılları arasında göçmenlere dağıtılan başka herhangi bir toprak ya da tahsis edilen mera olmamıştır.⁸⁶⁵

Edirne'nin Keşan İlçesi'nde 1950-1960 yılları arasında 3.480 göçmen aileye toprak dağıtımı yapılmış, ancak bu ailelerden sadece beşinin kaç kişiden oluştuğu belirtilmiştir. Dağıtılan topraklar 12.780 parçadan oluşmakta ve 107.898 dönümdür. Göçmenler bu topraklara sahip olmak için 1.098.357 lira 91 kuruş ödemişlerdir. Keşan'da dağıtım tarihi belirtilmemiş olmakla birlikte göçmenlere bedelsiz olarak dağıtılan topraklar da mevcuttur. Bu topraklardan Yerlisu Köyü'nde bulunan 208 dönüm toprak 3 aileye, Akhoca Köyü'nde bulunan 1.342 dönüm toprak 29 aileye, Kızılkapan Köyü'nde bulunan 64 dönüm toprak 1 aileye, Çeltik Köyü'nde bulunan 112 dönüm toprak 2 aileye, Büyükdoğanca Köyü'nde bulunan 67 dönüm toprak 1 aileye, Kozköy'de bulunan 960 dönüm toprak 14 aileye, Küçükdoğanca Köyü'nde bulunan 133 dönüm toprak 2 aileye, ve Beğendik'te bulunan 412 dönüm toprak 10 aileye dağıtılmıştır. Bedelsiz dağıtılan bu topraklar toplam 3.298 dönümdür ve toplam 62 aileye dağıtılmıştır. Ayrıca Keşan'a bağlı köylerden 1952 yılında 1.500 dönüm mera Orhaniye Köyü'nde, 1953 yılında 2.236 dönüm mera Kozköy'de, 1964 yılında 3.318 dönüm mera Maltepe Köyü'nde, 3.009 dönüm mera Karacaali Köyü'nde göçmenlere tahsis edilmiştir. 1972 yılında tahsis edilen meralar ise, Akhoca Köyü'nde 1.105 dönüm, Orhaniye'de 1.111 dönüm, Büyük Doğanca'da 1.349 dönüm, Gündüzler Köyü'nde 1.752 dönüm, Barağı'da 827 dönüm, Şabanmera Köyü'nde 138 dönümdür. Keşan'a bağlı köylerde tahsis edilen bu meralardan başka tahsis işleminin yapıldığı tarih belirtilmemiş olmakla birlikte 1950-1972 tarihleri arasında tahsis edilen meralar bulunmaktadır. Bu meralar, Lalacık Köyü'nde 1.411 dönüm, Küçük Doğanca'da 682

⁸⁶⁵ **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333.

dönüm, Mozalı'da 900 dönüm, Beğendik'te 4.120 dönüm, Boztepe'de 1.876 dönüm, Karahisar'da 1.274 dönüm, Paşayığıt'te 2.100 dönüm, Altıntaş'ta 2.000 dönüm, Yeniceçiftlik'te 3.150 dönüm, Siğilli'de 1.892 dönüm, Kılıç Köyü'nde 1.979 dönüm, Türkmen Köyü'nde 3.945 dönümdür.⁸⁶⁶

Tablo 194. Edirne'nin Keşan İlçesi'ne Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar⁸⁶⁷

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı		Parça Adedi	Borçlandırılan		Temlik Tarihi
			Dönüm	M2		Lira	Kuruş	
Edirne-Keşan-Yerlisu	29	-	2.159	255	219	3.954	46	1952
Edirne-Keşan-Akhoca	65	-	2.716	210	301	11.082	89	1952
Edirne-Keşan-Orhaniye	112	-	3.926	-	241	9.961	9	1952
Edirne-Keşan-Kızılkapan	107	-	5.069	220	513	19.561	5	1952
Edirne-Keşan-Şükranıye	74	-	2.189	765	422	9.489	42	1953
Edirne-Keşan-Bahçeköy	124	-	3.128	500	332	12.700	4	1953
Edirne-Keşan-Çamlıca	128	-	1.548	500	195	6.261	61	1953
Edirne-Keşan-Lalacık	95	-	3.283	150	525	22.294	37	1953
Edirne-Keşan-Kozköy	193	-	10.070	650	945	43.482	24	1953
Edirne-Keşan-Küçükdoğanca	162	-	4.977	700	558	21.844	41	1953
Edirne-Keşan-Mozalı	93	-	2.203	450	288	10.017	0	1954
Edirne-Keşan-Beğendik	333	-	12.137	900	1.168	90.329	53	1954
Edirne-Keşan-Boztepe	93	-	1.160	240	205	4.312	53	1954
Edirne-Keşan-Karahisar	79	545	1.859	700	241	8.029	73	1954
Edirne-Keşan-İzzetiye	101	-	2.607	240	351	13.268	16	1954
Edirne-Keşan-Büyükdoğanca	82	-	2.597	450	261	46.999	10	1955
Edirne-Keşan-Paşayığıt	255	-	3.222	100	513	37.291	40	1955
Edirne-Keşan-Altıntaş	154	-	4.527	-	336	55.536	40	1955
Edirne-Keşan-Yeniceçiftlik	60	-	3.263	-	163	48.342	0	1955
Edirne-Keşan-Siğilli	199	-	4.799	700	811	53.810	40	1955
Edirne-Keşan-Kılıçköy	181	-	2.474	900	307	40.972	60	1955
Edirne-Keşan-Türkman	189	-	7.512	600	789	36.224	60	1957
Edirne-Keşan-Yayla	107	-	1.300	-	611	128.165	52	1957
Edirne-Keşan-Sazlıdere	87	439	4.790	220	474	85.035	0	1959
Edirne-Keşan-Maarız	127	445	7.016	-	1.034	143.950	20	1959
Edirne-Keşan-Çeltik	139	673	4.008	270	680	74.597	16	1960
Edirne-Keşan-İzzetiye	119	535	3.359	750	297	60.845	0	1960
Toplam	3.480		107.898	10.470	12.780	1.098.349	891	

1950-1960 yılları arasında Edirne'nin İpsala İlçesi'nde 7.622 kişiden oluşan 1.640 göçmen aileye 84.176 dönüm toprak, 885.391 lira 88 kuruş borçlandırma bedeli ile dağıtılmıştır. İpsala sınırları içerisinde 1950-1960 yılları arasında göçmenlere tahsis edilen meralar ise toplam 27.702 dönümdür.

⁸⁶⁶ **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333.

⁸⁶⁷ Tablolar ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 195. Edirne'nin İpsala İlçesi'ne Bağlı Köylerde Borçlandırma Usûlü ile Göçmenlere Dağıtılan ve 1950-1960 Yılları Arasında Temlik Edilen Topraklar⁸⁶⁸

Dağıtım Yapılan Köy Adı ve Bağlı Olduğu İlçe	Topraklandırılan		DAĞITILAN TOPRAĞIN					Temlik Tarihi
	Aile Sayısı	Nüfus Sayısı	Miktarı Dönüm	M2	Parça Adedi	Borçlandırılan Lira	Kuruş	
Edirne-İpsala- Hacıköy	280	1.270	12.289	700	1.063	72.648	95	1953
Edirne-İpsala-Kumdere	107	468	11.394	100	775	52.412	86	1954
Edirne-İpsala-Korucu	112	614	8.408	100	909	59.490	42	1954
Edirne-İpsala-Koyunyeri	133	793	2.965	-	279	14.111	65	1954
Edirne-İpsala-Koyunyeri	34	185	501	-	167	12.525	0	1955
Edirne-İpsala-Esetçe	122	567	2.117	500	181	21.093	40	1955
Edirne-İpsala-Sarpdere	103	488	5.156	350	502	62.028	60	1955
Edirne-İpsala-Yapıldak	104	490	8.932	500	849	63.800	40	1955
Edirne-İpsala-Kocahıdır	226	908	7.829	500	1.071	79.389	60	1956
Edirne-İpsala-Küçükdoğanca	42	168	1.590	-	201	18.034	80	1956
Edirne-İpsala-Sultanköy	299	1.332	19.206	450	2.151	363.269	20	1957
Edirne-İpsala-Hıdırköy	78	339	3.789	-	336	66.587	0	1958
Toplam	1.640	7.622	84.176	3.200	8.485	885.386	588	

Tablo 196. Edirne'nin İpsala İlçesi'ne Bağlı Köylerde 1950-1960 Yılları Arasında Göçmenlere Tahsis Edilen Meralar⁸⁶⁹

DAĞITIM YAPILAN YER ADI	TAHSİS OLUNAN MER'Â		TAHSİS TARİHİ
	MİKTARI		
	DÖNÜM	M2	
Edirne-İpsala-Hacıköy	4.191	-	1954
Edirne-İpsala-Kumdere	6.805	100	1955
Edirne-İpsala-Korucu	3.239	800	1955
Edirne-İpsala-Esetçe	2.506	500	1955
Edirne-İpsala-Sarpdere	1.209	-	1955
Edirne-İpsala-Yapıldak	4.184	600	1955
Edirne-İpsala-Sultanköy	3.576	-	1958
Edirne-İpsala-Hıdırköy	1.992	750	1958
Toplam	27.702	2.750	

4.1.5.2. 1950-1951 Yıllarında Tekirdağ'a İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1950-1951 yıllarında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden yapılan iskân planına göre 1.036 aile Tekirdağ'a yerleşmiştir. Ancak buraya yerleştirilmek üzere iskân hakkına sahip göçmen sayısı 6.766 kişiden oluşan 1.564 ailedir. Bu ailelerden 1.361 kişiden oluşan 6.057 kişi geçimini çiftçilikle, 709 kişiden oluşan 203 aile geçimini esnaf ve sanatkârlıkla sağlamaktadır.⁸⁷⁰ Louis Kostanick, 1950-1952 yıllarında Tekirdağ'a resmî olarak yerleştirilen Bulgaristan göçmenlerinin sayısını 1.546'sı çiftçi, 215'i zanaatkâr olmak üzere toplam 1.761 aile (7.759 kişi) olarak

⁸⁶⁸ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁸⁶⁹ Tablo ve sayısal veriler, **BCA**, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala ve Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait Defter, Defter No: 333 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁸⁷⁰ Ali Tanoğlu, **a.g.m.**, s.155.

vermektedir.⁸⁷¹ Cevat Geray ise 1950-1960 yılları arasında Tekirdağ'a yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin sayısını 7.659 kişiden oluşan 1.846 aile olarak vermektedir. Bu göçmenlerden 5.810 kişiden oluşan 1.619 aile geçimini çiftçilikle sağlarken, 849 kişiden oluşan 227 aile reisi zanaatkârdır.⁸⁷² Geray'ın verdiği rakamlar 1950-60 yıllarını kapsamakla birlikte, arşivde bulunan Tekirdağ'a ait muhacir esas kayıt defterlerinden tespit ettiğimiz ve aşağıda ayrıntılı olarak incelediğimiz, Tekirdağ'a 1950-51 yıllarında iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinin sayısı 4.899 kişiden oluşan 1.166 ailedir ve 917 aile geçimini çiftçilikten sağlamaktadır. Bu da bu tarihlerde Tekirdağ'a yerleşen ya da iskân olunan göçmenlerin büyük çoğunluğunu analiz ettiğimizi göstermektedir.

Tekirdağ İli'ne ait muhacir kayıt defterlerinde 1950 yılında Türkiye'ye gelen Bulgaristan göçmenlerinden Tekirdağ'a yerleşen 2.221 kişiden oluşan 540 aile mevcuttur. 2.119 göçmen Edirne'den, 43 kişi İstanbul'dan, 28 kişi Meriç'ten Türkiye'ye giriş yapmış, 30 kişinin nereden Türkiye'ye giriş yaptıkları kayıt altına alınmamıştır. Göçmen kağıtlarını aldıkları yerleri incelediğimizde ise 2.146 kişinin Edirne'den, 43 kişinin İstanbul'dan, 19 kişinin Meriç'ten, 9 kişinin Uzunköprü'den aldığını görüyoruz. 2.084 göçmenin serbest, 49 göçmenin Saray'a kontenjanlı, 14 kişinin mülteci, 46 kişinin iskânlı göçmen, 22 kişinin kontenjanlı göçmen olarak kaydedildiği, 6 kişinin ise iskân şeklinin belirtilmediği görülmüştür.⁸⁷³ Ancak 16 Nisan 1951 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında Bulgaristan'dan 1950 yılı başından itibaren serbest göçmen vizesi ile Türkiye'ye gelen ve gelmekte olan Türklerin 2510 sayılı iskân kanununun 15. maddesinin 5098 sayılı kanunla değiştirilen ikinci bendi uyarınca iskânlı göçmen muamelesine tâbi tutulmaları ve Bulgaristan'da normal şartların avdetine kadar da gelecek olan kişilere Türk konsoloslukları tarafından iskânlı göçmen vizesi verilmesi kararlaştırılmış, böylece

⁸⁷¹ Louis Kostanick, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, s. 123

⁸⁷² Cevat Geray, **Türkiye'den Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 87.

⁸⁷³ **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78.

serbest göçmen statüsü istisnai uygulama hâline gelmiştir.⁸⁷⁴ Dolayısıyla 16 Nisan 1951 tarihine kadar Türkiye'ye gelip kayıt olmuş bu kişilerin iskân şekli de aslında doğruluğunu kaybetmiştir.

Tamamı kayıtlara Türk olarak geçen bu kişilerden 112 kişinin doğum yeri belirtilmemiştir. Geriye kalan göçmenlerin doğum yerlerini ve aile reislerinin mesleklerini gösterir tablolar aşağıdaki gibidir:⁸⁷⁵

Tablo 197. 1950 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Gelen Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Gelen Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Gelen Göçmen Sayısı
Ahatlar	6	Kırcaali	76	Pravadi	9
Balâ	1	Karnabat	12	Rah-Ova	7
Balçık	10	Kos-Ova	6	Razgrat	68
Belo	5	Koşukavak	44	Ruşçuk	142
Burgaz	87	Kozluca	8	Selvi	19
Dobriç	196	Kurtköy	5	Silistre	118
Dobruca	6	Kurtpınar	16	Şumnu	120
Eğridere	8	Labsiç?	2	Tatrakan	11
Elena	7	Mestanlı	39	Tırnova	35
Eskicuma	41	Niğbolu	15	Varna	325
Eski Zağra	6	Obruklu	1	Yambol	13
Pazarcık	108	Omurtak	16	Yelce	11
Hasköy	45	Osmanpazar	30	Yeni Pazar	34
İslimye	2	Pazarcık	104	Ziştovi	193
İstanimaka	7	Petriç	7		
Karlhova	27	Plevne	68		
Kazan	3	Popköy	94		

Tablo 198. 1950 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Arabacı	3	Dülger	6	Öğrenci	3
Ateşçi	1	Fırçacı	1	Öğretmen	3
Bahçıvan	3	Fırıncı	4	Saraç	2
Bakırcı	2	Hasırcı	1	Şapkacı	1
Bakkal	6	Hoca	1	Şekerci	2
Balıkçı	3	Hoca ve Terzi	1	Şöför	1
Berber	14	İşçi	14	Tabak	4
Bostancı	1	Kahveci	1	Tarakçı	2
Boyacı	1	Kalaycı	4	Taşçı	1
Cambaz	2	Kasap	8	Tatlıcı	2
Celep	1	Koyuncu	1	Tenekeci	2
Çarıkcı	1	Kunduracı	12	Terzi	6

⁸⁷⁴ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 125. 32. 2.

⁸⁷⁵ Tablolar, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Çiftçi	377	Kürkçü	1	Tuğlacı	1
Değirmenci	1	Makinist	4	Tuhafiyeci	1
Demirci	4	Marangoz	4	Tüccar	2
Denizci	1	Memur	2	Tütüncü	2
Esnaf	2	Nalbant	2		

Göçmenlerin Tekirdağ'da yerleştikleri yerleri gösterir tablo ve 1950 yılında Tekirdağ'a yerleşen bu kişilerin hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁸⁷⁶

Tablo 199. 1950 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yer Adı	Göçmen Sayısı	Yer Adı	Göçmen Sayısı	Yer Adı	Göçmen Sayısı
Alacaoğlu	7	Kabahöyük	20	Pınarbaşı	20
Aşağı Sert	24	Kandamış	4	Saçlımüsellim	18
Aşağı sevindikli	18	Kapaklı	5	Sağlık Köy	69
Ayaspaşa Mah.	3	Karaağaç	5	Sarılar Köyü	157
Bahçeagıl	18	Karabürçek	11	Seymen Köyü	30
Bakırca Köyü	7	Karakaçak	4	Sinanlı	4
Bala Karaali	4	Karayahşi Köyü	10	Sultan Köy	31
Balabanlı	80	Karlıköy	8	Tatar Bajdar	10
Ballı Hoca	12	Kemaller	4	Temrez Köyü	6
Çerkezköy	27	Kırgöz Köyü	31	Türkgücü Köyü	96
Çeşmeli Köyü	18	Kırkkepenekli	60	Türkmeneli	17
Çıkrıkçı Köyü	7	Kızılıpınar	2	Ulaş Köy	53
Çorlu	390	M. Ereğlisi	26	Umurca	13
Delibedir	38	Marmaracık	23	Uzunhacı	22
Duğcalı	4	Misinli	59	Vakıflar	42
Edir Köy	4	Muratlı	390	Velimeşe	3
Esenler	16	Mustafa Kemal	3	Yanıkagıl	26
Hanoğlu	8	Osmanlı	3	Yenci Köy	2
Hayrabolu	69	Önerler	35	Yeniçiftlik	1
Hedeyli Köyü	6	Örey Köy	10	Yukarı Sert	6
Hoca Aydın Köyü	42	Örnekler	7	Yukarı Sevindikli	25
İnanlı	14	Paşa Köy	10	Yulaflı	14
Küçük Manika	3	Pazarcık Mah.	7		

⁸⁷⁶ Tablolar, **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 200. 1950 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıkları

Yaş Aralıkları	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	161 Kişi
2-7 Yaş Arası	352 Kişi
8-15 Yaş Arası	391 Kişi
16-30 Yaş Arası	566 Kişi
31-60 Yaş Arası	578 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	154 Kişi

1951 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerden 2.678 kişiden oluşan 626 ailenin başlangıçta geçici olarak Tekirdağ'da ikamet etmelerine karar verilmiş ve bu kişilerden bazıları başka illere kontenjanlı göçmen olarak kaydedilmiştir. Ancak 16 Nisan 1951 tarihinde Bakanlar Kurulu toplantısında alınan karar sonrası bu kişilerin neredeyse tamamı Tekirdağ'da iskân görmüş, bu durum da Muhacir Kayıt Defterlerinin “düşünceler” kısmına düşülen notlar ile belirtilmiştir. Başka illere kontenjanlı olarak belirtilen 220 kişiden sadece 10 aile başka bir ile gitmiş, 10 aile de Tekirdağ'da iskân talebinde bulunmalarına rağmen bu kişilerin talepleri reddedilmiştir.⁸⁷⁷ Kayıtlara Türk olarak geçen bu göçmenlerin tamamı Türkiye'ye Edirne'den 1951 yılında giriş yapmış ve göçmen kağıtlarını da yine aynı yıl Edirne'den almışlardır. Söz konusu bu göçmenlerin doğum yerlerini gösterir tablo ile aile reislerinin mesleklerini gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁸⁷⁸

Tablo 201. 1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	1	Fırıncı	4	Motor Tamircisi	1
Bağcı	2	Halıcı	1	Nalbant	2
Bakkal	2	İmam	1	Oduncu	1
Berber	10	İşçi	1	Oto Tamircisi	1
Boyacı	2	Kahveci	2	Öğretmen	4
Çiçekçi	1	Kasap	7	Saraç	1
Çiftçi	540	Kunduracı	4	Şekerci	1
Demirci	1	Kürkçü	1	Terzi	8
Dülgar	3	Leblebici	1	Tütüncü	9
Esnaf	3	Makinist	2		
Fıçı	1	Marangoz	3		

⁸⁷⁷ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 125. 32. 2.

⁸⁷⁸ Tablolar, **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 202. 1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Gelen Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Gelen Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Gelen Göçmen Sayısı
Aydos	21	Kurtpınar	8	Rodoplu	3
Bela Slatin	14	Lilobi ? ⁸⁷⁹	6	Ruşçuk	144
Bulgar	265	Lofça	2	Selvi	121
Dobriç	45	Mestanlı	141	Silistre	179
Eğridere	4	Nevrekop	6	Şumnu	326
Eskicuma	102	Niğbolu	5	Tutrakan	96
Filiba	15	Omurtak	11	Tervel	9
Hasköy	66	Osmanpazarı	34	Tırnova	2
Kazan	1	Pavlikan	17	Varna	113
Kemaller	37	Pazarcık	44	Vidin	6
Kınalı	4	Plevne	23	Yağcı	4
Kırcaali	201	Popköy	31	Yeni Pazar	67
Kızanlık	21	Pravadi	6	Ziştovi	67
Koşukavak	10	Razgrat	65		
Kubrat	21	Reis Köy	5		

1951 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen bu göçmenlerin ikamet ettikleri yerleri ve 1951 yılında hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁸⁸⁰

Tablo 203. 1951 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Tekirdağ'da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Aşağı Sevindikli	14	Hanoğlu	7	Pınarbaşı	22
Ahi Mehmet	34	Hasköy	12	Saçlımüsellim	27
Alacaoğlu	17	Hayrabolu	130	Sağlık Köy	103
Aşağı Sert	11	Hedeyli Köyü	11	Saray	6
Avluobası	9	Hoca Aydın	5	Sarılar Köyü	75
Ayaspaşa	51	İmamlı	7	Seymen	40
Bahçeağıl	6	İsmailli	4	Sırnıslı	39
Bakırca	5	Küçük Manika	54	Sinanlı	7
Balabanlı	22	Kabahöyük	4	Sofular	9
Balıhoca	13	Kadıköy	6	Subaşı Köyü	8
Bayramşah	16	Kandamış Köyü	6	Sultan Köy	6
Bugalı	9	Kapaklı	4	Şahpaz	13
Buzağacı	16	Karaağaç	27	Şalgamlı	6
Büyük Manika	18	Karababa Köyü	10	Taşlımüsellim	5
Büyük Karakarlı	45	Karabürçek	11	Tatar Bajdar	15
Cambazdere	18	Karakarlı	8	Tatarlı	10
Canlıdır	3	Karakavak	6	Temrez Köyü	20
Çayla	5	Karayahşi	25	Türkücü	98
Çene Köy	10	Karlıköy	15	Türkmenli	40
Çerkezköy	176	Kemaller Köyü	30	Ulaşköy	37

⁸⁷⁹ Lilobi olarak okumuş olmakla birlikte yaptığımız araştırmalarda Bulgaristan'da böyle bir yer bulunamamıştır. Yanlış yazılmış, ya da yanlış okunmuş olması muhtemeldir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79.

⁸⁸⁰ Tablolar, **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Çerkezmüsellim	47	Kestirçe	18	Umurbey	7
Çeşmeli Köy	40	Kılıçlar Köyü	26	Umurça	26
Çıkrıkçı	9	Kırkgöz	6	Uzunhacı	14
Çorlu	123	Kırkkepenekli	36	Vakıflar	48
Dambaslar	39	Kurtdere	9	Veliköy	4
Danişment	14	Küçük Karakarlı	14	Velimeşe	29
Delibedir	17	Lahne Köyü	15	Yakuplu	9
Demirler	10	Lefeci Köyü	27	Yanıkagıl	15
Derengündüzlü	12	M. Ereğlisi	2	Yavaşca	3
Duğcalı	29	Marmaracık	31	Yenimahalle	7
Edir Köy	45	Misinli	42	Yeni Çiftlik	16
Emir Yakup Köyü	7	Muratlı	89	Yörgüç Köyü	10
Esenler	25	Muzruplu Köyü	11	Yörükler	6
Fahrioğlu	7	Osmanlı	9	Yukarı Sert	6
Faraş Köyü	12	Önerler	30	Yukarı Sevindikli	130
Germiyan	5	Örey	7	Yulaflı	17
Göçerler	6	Parmaksız	12	Yuvalı	9
Hacılı Köyü	6	Paşaköy	18		

Tablo 204. 1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralıkları	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	94 Kişi
2-7 Yaş Arası	433 Kişi
8-15 Yaş Arası	449 Kişi
16-30 Yaş Arası	734 Kişi
31-60 Yaş Arası	760 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	208 Kişi

4.1.5.2.1. Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlere Yapılan Yardımlar

4.1.5.2.1.1. Devlet Yardımları

1950 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen 2.221 kişiden oluşan 540 aileye yapılan devlet yardımları şöyledir: 72 ev, 332 aileye toplam 257.818 metrekare ev arsası, 74 aileye toplam 2.457 dekar iyi tarım arazisi, 311 aileye toplam 11.402 dekar orta tarım arazisi, 2 aileye toplam 400 dekar kötü tarım arazisi, 7 at, 10 inek, 46 öküz, 5 düven, 31 pulluk, 8 tırmık, 1 traktör, 33 araba, 2 aileye toplam 1.140 kilo yemeklik buğday, 120 aileye toplam 56.050 kilo tohumluk buğday, 107 aileye toplam 121.400 lira değerinde donatım kredisi, 4 aileye döner sermayeden toplam 2.000 lira, 301 aileye toplam 342.854 lira inşaat yardımı, 22 aileye toplam 717 lira iaaşe yardımı yapılmıştır.⁸⁸¹

⁸⁸¹ **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt

1951 yılında Türkiye'ye gelip Tekirdağ'a yerleşen göçmenlere yapılan devlet yardımlarına bakacak olursak, 95 adet yeni yapılan evlerden, 10 adet eski evlerden verilmiş, 211 aileye 235.358 lira ev yardımı, 24 aileye 23.144 lira inşaat yardımı yapılmıştır. Verilen evlerden 17'si 1956-1968 yılları arasında, geri kalan evler ise 1951-1955 yılları arasında temlik edilmiştir. 8 aileye toplam 149 metrekare dükkan yeri verilmiş ve verilen bu yerler 1951-1953 yılları arasında temlik edilmiştir. 388 aileye 338.571 metrekare arsa verilmiş, 214 aileye toplam 7.072 dekar iyi tarım arazisi, 248 aileye toplam 9.897 dekar orta tarım arazisi, 1 aileye ise 18 dekar aşağı olarak nitelendirilmiş tarım arazisi, 28 aileye 65 dönüm bağ yeri verilmiştir. 94 aileye toplam 116.600 lira donatım kredisi, 13 aileye toplam 5.500 lira döner sermayeden yardım yapılmış, 1 aileye 16 lira giyecek yardımı, 15 aileye toplam 270 lira 31 kuruş iase yardımı, 5 aileye 1.680 lira ilaç yardımı yapılmıştır. 14 aileye 1951-1953 yılları arasında 26 at, 37 aileye 1951-1952 yıllarında 66 inek, 2 aileye 1952 yılında 4 katır, 10 aileye 1951-1952 yıllarında 19 manda, 74 aileye 1951-1954 yılları arasında 144 öküz verilmiştir. Ayrıca 1951-1954 yılları arasında 139 araba, 18 düven, 17 tırmık, 4 traktör, 141 pulluk, 1951-1952 yılları arasında 4 aileye toplam 2.030 kilo yemeklik buğday, 252 aileye toplam 119.350 kilo tohumluk buğday dağıtılmıştır.⁸⁸²

Louis Kostanick ise Tekirdağ'da yapılan yardımların toplamını, 1.089 köy tipi ev, 92 şehir tipi ev, 43.109 dekar tarım arazisi, 467.090 kilo tohum, 5 traktör, 74 at, 576 at arabası, 617 öküz, 789 pulluk, 224 çekiç, 224 kürek, 178 tırmık olarak vermiştir.⁸⁸³

4.1.5.2.1.2. Diğer Yardımlar

1952 yılı itibarı ile topraksız köylülere ve göçmenlere toprak dağıtılmıştır. Bu bağlamda Tekirdağ'ın Hayrabolu İlçesi'nin Lefeci Köyü'nde oturan 99 hane topraksız köylüye 4.139 dekar toprak dağıtılmıştır.⁸⁸⁴ Malkara'da 1953 yılında 776 aileye 1.965

Defteri, Defter No: 82; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83.

⁸⁸² **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 80; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83.

⁸⁸³ Huey Louis Kostanick, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, s. 116-117, 119.

⁸⁸⁴ "Lefeci Köyünde Toprak Tevziati", **Yeni İnan Gazetesi**, 9 Ekim 1952, s. 1.

dönüm arazi dağıtılmış, 1954 yılında ise 574 aileye 10.552 dönüm arazi dağıtılmıştır. Bunlarla birlikte Malkara köylerinde 1.350 muhtaç aile ve göçmenlere iki yılda toplam 149.836 lira kıymetinde 22.517 dönüm arazi tevzi edilmiştir.⁸⁸⁵ Bunların dışında 1952 yılında Banarlı'da 16 göçmen evi⁸⁸⁶, 1955 yılında da Muratlı'da beş aydan kısa bir sürede inşa edilen 45 göçmen evi sahiplerine teslim edilmiştir. 1955 yılı itibari ile Tekirdağ'da göçmenlerin müstahsil hâle gelmeleri, topraklandırılması büyük ölçüde sağlanmış, ev sahibi olmayan az sayıda göçmen ailesinin de 1955 senesi sonuna kadar evlerinin inşasının tamamlanması planlanmıştır.⁸⁸⁷ Ancak bu göçmen evlerinin tamamen sorunsuz olarak teslim edildiğini söyleyemeyiz. Örneğin 1955 yılının Nisan ayı itibarı ile Tekirdağ'da Çiftlikönü'ndeki göçmen evlerinde hâlâ elektrik tesisatı bulunmuyordu. Ancak bu tarihten sonra burada yaşayan göçmenlerin müracaatları üzerine bu evlere elektrik tesisatı kurulmuştur.⁸⁸⁸ Bunların dışında yine Tekirdağ'da göçmenlere ve ihtiyaç sahibi çiftçilere dağıtılmak üzere 1953 yılının Ekim ayında 1.418 ton, 1954 yılında ise yaklaşık 1.500 ton tohumluk buğday tevzii edilmiştir.⁸⁸⁹

Başka bir hak talep etmemek şartıyla yalnız bir evin yapılmasını ve banka kredisinin verilmesini kabul ederek taahhüt senedi imzalayan, Tekirdağ şehrinde ikamet eden çiftçi göçmenlere Muratlı Nahiye merkezinde ev yapılmasına karar verilmiş, ev talebinde bulunacak göçmenlere 11 Mayıs 1953 tarihine kadar müracaat hakkı tanınmış, bu tarihe kadar herhangi bir başvuru yapmamış olanların ise “ihtiyaçsız göçmen” sayılacakları ve iskân hakkından istifade edemeyecekleri karara bağlanmıştır.⁸⁹⁰

Çorlu'da Bulgaristan'dan gelen göçmenler için Kızılay 50 yataklı bir göçmen hastanesi kurmuş, bir dahiliye uzmanı, bir operatör ve bir de asistandan oluşan hastane ekibi 1951 yılının Şubat ayında göreve başlamıştır.⁸⁹¹

⁸⁸⁵ “Malkara'da da Toprak Tevzii Ediliyor”, **Yeni İnan Gazetesi**, 9 Aralık 1954, s. 1.

⁸⁸⁶ “Banarlıda Göçmen Evleri”, **Yeni İnan Gazetesi**, 17 Kasım 1952, s. 2.

⁸⁸⁷ “Göçmenlere Kura ile Evleri Dağıtıldı”, **Yeni İnan Gazetesi**, 18 Aralık 1952, s. 1; “Muratlı Göçmen Evleri Merasimle Sahiplerine Verildi”, **Yeni İnan Gazetesi**, 8 Şubat 1955 s. 1; “İskân İşlerimiz”, **Yeni İnan Gazetesi**, 9 Şubat 1955 s. 1.

⁸⁸⁸ “Çiftlikönündeki Göçmen Mahallesine Elektrik Tesisatı Kuruluyor”, **Yeni İnan Gazetesi**, 20 Nisan 1955 s. 1.

⁸⁸⁹ “Tohumluk Buğday Tevzii Edildi”, **Yeni İnan Gazetesi**, 28 Ekim 1953, s.1; “Tohumluk Tevzii”, **Yeni İnan Gazetesi**, 19 Ekim 1954, s. 1.

⁸⁹⁰ “Tekirdağ Toprak ve İskân Müdürlüğünden”, **Yeni İnan Gazetesi**, 7 Mayıs 1953, s. 2.

⁸⁹¹ “Çorlu'da Göçmenlere Hastane”, **Edirne Postası**, 14 Şubat 1951, s. 2.

4.1.5.3. 1950-1951 Yıllarında Kırklareli'ne İskân Edilen Bulgaristan Göçmenleri

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan gelen Türkler arasında Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerin sayısı farklı kaynaklarda farklı verilmektedir. Cevat Geray 1950-1960 yılları arasında Kırklareli'ne yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin sayısını 5.364 kişiden oluşan 1.226 çiftçi aile, 1.588 kişiden oluşan 353 zanaatkâr aile olmak üzere toplam 6.952 kişiden oluşan 1.579 aile olarak vermektedir.⁸⁹² Louis Kostanick de Cevat Geray'a yakın rakamlar verir. Buna göre Kırklareli'ne 1950-1952 yıllarında yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin sayısı 1.310'u çiftçi, 248'i zanaatkâr olmak üzere toplam 1.558 aile ve 6.879 kişi olarak vermektedir.⁸⁹³ Ali Tanoğlu ise Kırklareli'ne yerleştirilen göçmenlerin sayısını çiftçilikle geçimini sağlayan 1.452 ailede 6.486 kişi, esnaf ve zanaatkâr olan 253 ailede 1.027 kişi olmak üzere toplam 7.513 kişiden oluşan 1.705 aile olarak vermektedir.⁸⁹⁴ Kırklareli iline ait 1950-1951 yıllarını içeren muhacir esas kayıt defterlerine göre yaptığımız ve aşağıda ayrıntılarını verdiğimiz çalışmaya göre ise şehre yerleşen göçmenler 7.694 kişidir.⁸⁹⁵

Göçmenler Kırklareli'ne geldiklerinde yetkililer tarafından belirlenmiş geçici konaklama yerlerinde bir süre misafir edilmişlerdir. Örnek vermek gerekirse Lüleburgaz'da göçmenleri ilçe kaymakamının başkanlığında bir heyet karşılayarak Sokullu Camii'nin odaları gibi önceden belirlenmiş misafirhanelere yerleştirmiş, burada kendilerine sıcak yemek ve yatacak yer gösterildikten sonra göçmenler buradan ilçeye bağlı köylere yerleştirilmişlerdir.⁸⁹⁶

Kırklareli İli muhacir kayıt defterlerinde kayıtlı 1950-1951 yıllarında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin sayısı ise 7.694'tür. Göçmenlerin tamamının dili Türkçe olarak kayıt edilmiştir.⁸⁹⁷ Bu göçmenlerden 7.043'ünün

⁸⁹² Cevat Geray, **Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler (1923-1961)**, s. 87.

⁸⁹³ Huey Louis Kostanick, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, s. 123.

⁸⁹⁴ Ali Tanoğlu, **a.g.m.**, s. 155.

⁸⁹⁵ Bedriye Uzuner Kırklareli'ne ait 1950-1951 yıllarını içeren muhacir esas kayıt defterlerine göre yaptığı çalışmasında bu tarihlerde şehre yerleşen Bulgaristan göçmenlerinin sayısını 7.027 olarak vermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bedriye Uzuner, **1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Kırklareli Vilayetine Etkileri**, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 60.

⁸⁹⁶ "İlçemize Kontenjanlı Göçmenler Gelmeye Başladı", **Özdilek**, 22 Ocak 1951, s. 1.

⁸⁹⁷ **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Pınarhisar İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 194; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri,

kayıtlarını aşağıda detaylı bir şekilde inceledik.⁸⁹⁸ 7.043 göçmenden 1.698'si erkek, 1.631'u kadın olmak üzere 3.329 kişiden oluşan 760 aile 1950 yılında Türkiye'ye gelmiş ve Kırklareli'ne yerleşmiştir. 760 aileden 151'i ataerkil, 609'u çekirdek ailedir. 33 ailenin reisi kadın, 49 ailenin reisi bekâr (erkek), geri kalanı ise evli ve erkektir. Ataerkil ailelerde aile reisinin annesi, babası, erkek kardeşi, kız kardeşi, büyükannesi, damadı, gelini, torunu, kayınvalidesi, kayınpederi, damadının annesi, halası, yeğeni, yengesi, üvey annesi, üvey kardeşi, üvey çocuğu, teyzesi gibi yakın akrabalarından bir veya birkaçı çekirdek aileye ilaveten aile ile birlikte yaşamaktadır. 760 aileden 698'i serbest göçmen statüsüne alınmış, daha sonra bu ailelerden 157'si iskânlı göçmen statüsüne alınmak için dilekçe vermiş ve iskân hakkını elde etmiştir. Baştan beri iskânlı olan 53 aileye ilave ettiğimizde iskânlı ailelerin sayısı 210'dur. 7 aile ise kontenjanlı göçmendir.⁸⁹⁹ Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi 16 Nisan 1951 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında, Bulgaristan'dan 1950 yılı başından itibaren serbest göçmen vizesi ile Türkiye'ye gelen ve gelmekte olan Türklerin 2510 sayılı iskân kanununun 15. maddesinin 5098 sayılı kanunla değiştirilen ikinci bendi uyarınca iskânlı göçmen muamelesine tâbi tutulmaları ve Bulgaristan'da normal şartların avdetine kadar da gelecek olan kişilere Türk konsoloslukları tarafından iskânlı göçmen vizesi verilmesi kararlaştırılmış, böylece serbest göçmen statüsü istisnai uygulama hâline gelmiştir.⁹⁰⁰

Kırklareli muhacir kayıt defterlerine göre, göçmenlerden 15 aile İstanbul'dan, 2 aile İpsala'dan, 1 aile Enez'den, 2 aile Kırklareli'den, 740 aile ise Edirne'den Türkiye'ye giriş yapmış, 11 aile Kırklareli'den, 17 aile İstanbul'dan, 732 aile ise Edirne'den

Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.
⁸⁹⁸ 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan gelip Kırklareli'ye yerleşen göçmenlerden 651 kişinin kayıtlı olduğu **BCA**, Kırklareli İli Pınarhisar İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 194'ün içerisinde kayıtlı olan göçmenleri bu analize dahil etmedik. Bunun sebebi ilk incelemelerini yaptığımız defterin son kontrollerini yapmak için arşivden istediğimizde, defterlerin Kişisel Verileri Koruma Kanunu kapsamında olduğunu ve artık kullanamayacağımızı tarafımıza bildirilmesidir. Kontrollerini yapamadığımızdan ihtiyatlı olmak açısından bu defterdeki bilgiler analizlere dahil edilmemiştir.

⁸⁹⁹ **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198.

⁹⁰⁰ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 125. 32. 2.

muhacir kağıtlarını almıştır. 1950 yılında gelen bu göçmenlerin aile reislerinin mesleklerini, geldikleri yerleri ve Kırklareli’de yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁹⁰¹

Tablo 205. 1950 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ye Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	1	Doğramacı	2	Kalaycı	3	Serbest Meslek	2
Arabacı	7	Dökmeci	1	Kasap	13	Sobacı	1
Aşçı	2	Dondurmacı	1	Kiremitçi	2	Şöför	3
Bağcı	1	Dülger	4	Kunduracı	26	Tabak	3
Bahçıvan	5	Düvenci	1	Makineci	1	Tacir	1
Bakkal	9	Esnaf	1	Makinist	1	Talebe ⁹⁰²	2
Balıkçı	2	Ev Hanımı ⁹⁰³	11	Manav	1	Tarakçı	1
Berber	27	Ev İşi	16	Manifaturacı	6	Tatlıcı	3
Boyacı	1	Faytoncu	1	Marangoz	7	Tenekeci	7
Bozacı	1	Fırıncı	10	Memur	2	Terzi	3
Çantacı	1	Fotoğrafçı	1	Mutaf	1	Tesviyeci	1
Çiftçi	476	Hamamcı	1	Nalbant	6	Tuğlacı	4
Çoban	3	İmam	1	Öğretmen	13	Tuhafiyeci	1
Değirmenci	3	İplik Boyacısı	1	Saraç	5	Tütüncü	17
Demirci	7	İşçi	20	Satıcı	2	Yemenici	3
Derici	2	Kahveci	1	Şekerci	2	Yumurtacı	2

Yukarıda belirtilen mesleklerden serbest meslek ile uğraşan 236 aile reisinden 181’i aileleri ile birlikte il ya da ilçe merkezlerine yerleşmiştir.

Tablo 206. 1950 Yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gelip Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerler⁹⁰⁴

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Aydos	91	Hasköy	176	Mestanlı	50	Selvi	1
Bejanova	3	İslimye	21	Niğbolu	50	Silistre	49
Belaslatina	25	İstanimaka	16	Omurtak	16	Sofya	9
Bratislava	7	Karabaşlı	5	Osmanpazar	77	Şumnu	90
Burgaz	177	Karlöva	15	Pazarcık	13	Tırnova	51
Cuma-i Bala	6	Karnabat	329	Plevne	296	Tutrakan	13
Dobruca	76	Kavaklı	4	Popköy	15	Varna	24

⁹⁰¹ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁹⁰² Talebe olan bu göçmenler aile reisi olarak kaydedildikleri için tabloya alınmıştır.

⁹⁰³ Ev hanımı olan bu 11 göçmen aile reisi oldukları için tabloya alınmıştır.

⁹⁰⁴ Göçmenlerden 26’sının geldikleri yerler defterlerde boş bırakılmış, 11 kişinin geldikleri yerler ise çeşitli sebeplerden okunmuyor.

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Eğridere	361	Kazan	15	Pravadi	9	Vratsa	8
Eski İstanbulluk	7	Kemaller	4	Ravutsa	63	Yanbolu	92
Eski Zağra	81	Kırcaali	302	Razgrat	96	Yenipazar	7
Eskicuma	190	Koşukavak	81	Ruşçuk	115	Yeni Zağra	38
Filibe	34	Lofça	4	Selim Köy	8	Ziştovi	68

Tablo 207. 1950 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmet Bey Köyü	13	Emirali	31	Kumsayık	14	Lüleburgaz-Yıldırım Mah.	14
Akçaköy	17	Evrenliköy	80	Kurtuluş Mah.	7	Lüleburgaz-Yıldırım Mah.	29
Alpullu	4	Evrensekiz	91	Kurudere	7	Minnetler Köyü	6
Asilbeyli	12	Hamidiye Mah.	8	Lefeci	13	Müsellim Köyü	20
B. Karıştıran	25	Hamitabad	4	Lüleburgaz-Gündoğdu Mah.	373	Nacak Köyü	10
Babaeski-Merkez	135	Hasboğa	2	Lüleburgaz-Sarıcaali	29	Nadirlı	5
Burgazcık Köyü	6	İmece	2	Lüleburgaz-Turgutbey	8	Oklalı Köyü	49
Burunsuz Köyü	4	Küçük Karıştıran	21	Lüleburgaz-Umurca	165	Oruçlu Köyü	2
Çakıllı	34	Karahalil Köyü	4	Lüleburgaz-Yeni Mah.	63	Osmaniye	4
Çavuşköy	6	Karahıdır	2	Lüleburgaz-Yılmaz Mah.	34	Pazarlı	32
Çayırılı	5	Karakoç	5	Lüleburgaz-Ayvalı	66	Pınarhisar	112
Çengelli Köy	2	Karaköy	6	Lüleburgaz-Dere Mah.	75	Sivrililer	7
Çövenli	20	Karamusul	9	Lüleburgaz-Durak Mah.	78	Sofuhalil	6
Demirköy	9	Kavaklı	35	Lüleburgaz-Hamzabey	73	Tatar Köy	22
Dereköy	3	Kaynarca	29	Lüleburgaz-Kayabeyli	78	Tekkeşeyhler	12
Develi	30	Kazan Köyü	2	Lüleburgaz-Kocasinan Mah.	127	Terzidere	4
Devletliagaç	11	Kırklareli-Merkez	215	Lüleburgaz-Merkez	251	Turulya	14
Doğanca	24	Kızılcadere	5	Lüleburgaz-Özerler Mah.	104	Vize	96
Düğüncülü	7	Kocahıdır	6	Lüleburgaz-Sakız Köy	109		
Düzova	32	Koyunbaba	90	Lüleburgaz-Turgutbey Köyü	165		

1950 yılında Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerin yaş aralıklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁹⁰⁵

⁹⁰⁵ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli,

Tablo 208. 1950 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıkları

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	245 Kişi
2-7 Yaş Arası	541 Kişi
8-15 Yaş Arası	595 Kişi
16-30 Yaş Arası	893 Kişi
31-60 Yaş Arası	846 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	208 Kişi

1951 yılında Türkiye'ye gelip Kırklareli'ne yerleşen Bulgaristan göçmenleri 1.812'si kadın, 1.902'si erkek olmak üzere 3.714 kişiden oluşan 814 ailedir. Ailelerden 232'si ataerkil aile geri kalanı çekirdek aile ya da bekâr aile reislerinden oluşmaktadır.⁹⁰⁶ Göçmenlerden 14 kişiden oluşan dört aileden ikisi Antalya'ya, ikisi Manisa'ya kontenjanlı göçmen iken Kırklareli'ne iskân istemiş ve şehirde kalmışlardır. 102 kişinin iskân şekli belirtilmemiş, 276 kişi iskânlı statüye geçmek için dilekçe vermemiş, 333 göçmen ihtiyaçlı statüde, 3 kişi ihtiyaçsız göçmen olarak, 78 kişi iskânlı olarak, 1.262 kişi kontenjanlı, 1.646 kişi de serbest göçmen olarak şehre yerleşmiştir. Serbest göçmenlerden 98 aile daha sonra iskânlı göçmen statüsüne geçebilmek için dilekçe vermiştir. Göçmenlerin tamamı Türkiye'ye Edirne'den giriş yapmış ve muhacir kağıtlarını da yine Edirne'den almışlardır. 1951 yılında gelen bu göçmenlerin aile reislerinin mesleklerini, geldikleri yerleri ve Kırklareli'de yerleştikleri yerleri gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁹⁰⁷

Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁹⁰⁶ Söz konusu bu ataerkil ailelerde yaşayan akrabalar aile reisinin annesi, babası, erkek kardeşi, kız kardeşi, büyükannesi, baldızı, baldızının çocuğu, dedesi, damadı, gelini, torunu, yeğeni, halası, kayınvalidesi, kayıpederi, kayınbiraderi, yengesi, üvey annesi, üvey oğlu-kızıdır. Bilgiler, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak elde edilmiştir.

⁹⁰⁷ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 209. 1951 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	1	Elektrikçi	3	Kumaş Çiçekçisi	1	Tatlıcı	2
Arabacı	2	Esnaf	3	Kunduracı	4	Tenekeci	3
Bağcı	1	Ev Hanımı ⁹⁰⁸	9	Makinist	1	Terzi	4
Berber	7	Faytoncu	2	Manifaturacı	1	Testici	1
Çiftçi	526	Fırıncı	2	Marangoz	1	Traktör Şöförü	1
Çoban	1	Fotoğrafçı	1	Memur	1	Tüccar	4
Doğramacı	2	Helvacı	1	Nalbant	3	Tütüncü	5
Dokumacı	1	İşçi	1	Öğretmen	2	Zahireci	1
Dülger	3	İthalatçı	1	Saraç	2	Belirtilmemiş	205
Duvarcı	2	Kasap	7	Şöför	2		
Elbiseci	3	Kiremitçi	2	Tabak	1		

Tablo 210. 1951 Yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerler

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Akpınar	4	Eski Zağra	45	Koşukavak	64	Ruşçuk	27
Aydos	65	Filibe	43	Lofça	14	Selvi	5
Balçık	4	Haskova	3	Mestanlı	233	Silistre	84
Belaslatina	6	Hasköy	173	Nevrekop	32	Şumnu	122
Bulgar	716	İslimye	31	Niğbolu	7	Terziören	1
Burgaz	54	İstanimaka	37	Omurtak	48	Varna	22
Çırpan	15	Karlıova	5	Osmanpazar	140	Vratsa	17
Cuma-i Bala	5	Karnabat	33	Pazarcık	17	Y.Mahalle	11
Dobriç	29	Kazan	51	Plevne	106	Yanbolu	15
Dulova	9	Kemaller	6	Popköy	127	Yenipazar	12
Eğridere	179	Kırcaali	338	Pravadi	40	Yeni Zağra	2
Elena	33	Kızanlık	39	Ravutsa	6	Ziştovi	3
Eskicuma	181	Kocalar	4	Razgrat	5		

Tablo 211. 1951 Yılında Türkiye'ye Gelen Bulgaristan Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey Köyü	43	Eriklice	38	Kocahıdır	16	Osmancık	22
Akçaköy	10	Eskitaşlı	3	Kocatarla	5	Paşayeri	3
Asılbeyli	13	Evciler	9	Kofalca (Mutlu)	6	Pazarlı	34
Ayastefanos (Beğendik)	49	Evrencik	7	Koçfaz	9	Pınarhisar	159
Ayvalı	70	Evrenli	26	Koruköy	14	Polos	56
Azizbaba	55	Hacıfaklı	11	Koyunbaba	34	Sakız Köy	45
Babaeski	9	Hamidiye	5	Kumsayık	13	Sarıcaali	20
Bayramdere	27	Hamitabad	28	Lefeci	51	Sarımsaklı	8
Bedir Köy	18	Hamzabey	6	Lüleburgaz-Büyükkarıştıran	76	Sergen	20
Bedre	35	Hediye	20	Lüleburgaz-Çengelli	32	Seyitler	11

⁹⁰⁸ Meslekler kısmında “ev hanımı” olarak belirtilen bu kişiler aile reisi olarak kayıtlı oldukları için tabloya dahil edilmiştir.

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Çakıllı	54	İnece	29	Lüleburgaz-Dere Mah.	29	Sivrililer	34
Çavuşköy	6	İslambeyli	15	Lüleburgaz-Durak Mah.	76	Soğucak	21
Çayırılı	5	Kadı-Köy	10	Lüleburgaz-Emirali	135	Tatarköy	29
Celaliye	10	Karaağaç	73	Lüleburgaz-Eskihıdır	15	Tekkeşeyhler	40
Çeşmekolu	9	Karahamza	16	Lüleburgaz-Evrensekiz	113	Topçu Köy	18
Cevizköy	38	Karahıdır	7	Lüleburgaz-Gündoğdu M.	55	Tozaklı	46
Çiftlik Köy	13	Karakoç	8	Lüleburgaz-Kayabeyli	177	Turgutbey	153
Çövenli	61	Karamusul	38	Lüleburgaz-Kayaçiftlik	5	Turulya	6
Dereçatağı	51	Karınca	24	Lüleburgaz-Kocasinan M.	21	Umurca	33
Develi	33	Kavakdere	7	Lüleburgaz-Küçükkarıştıran	130	Üsküp	24
Devletliağaç	7	Kavaklı	99	Lüleburgaz-Merkez	102	Üsküpdere	33
Doğanca	26	Kaynarca	87	Lüleburgaz-Özerler Mah.	95	Vize	28
Dokuzhöyük	24	Kazan Köy	17	Lüleburgaz-Yeni Mah.	16	Yancıklar	2
Dolhan	46	Keşirlik	13	Lüleburgaz-Yılmaz Mah.	7	Yeni Mandıra	13
Düğüncübaşı	7	Kırklareli-Merkez	62	Mandıra Köyü	3	Yenice	15
Düzova	11	Kırık Köy	17	Midye	11	Yundalan	8
Elmacık	15	Kızılcadere	38	Müsellim	35		
Erikler	23	Kızılcamüsellim	30	Oklalı	3		

1951 yılında gelip şehre yerleşen bu göçmenlerden 26 kişinin doğum tarihi ya da yaşı kayıtlarda belirtilmemiş olmakla birlikte geri kalanların Türkiye'ye geldikleri yıl hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablo aşağıdaki gibidir.⁹⁰⁹

Tablo 212. 1951 Yılında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	192 Kişi
2-7 Yaş Arası	589 Kişi
8-15 Yaş Arası	657 Kişi
16-30 Yaş Arası	1004 Kişi
31-60 Yaş Arası	974 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	272 Kişi

⁹⁰⁹ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablodan da görüleceği gibi göçmenler arasında yaşı 16 ile 30 arasında olanlar 1.004 kişi ile en kalabalık gruptur. Göçmenlerden 526 ailenin geçimini çiftçilikle sağladığını ve çiftçiliğin de özellikle bu tarihlerde insan gücüne ya da el emeğine dayandığını düşünecek olursak, bu yaş grubunun kıymeti daha iyi anlaşılabilir.

4.1.5.3.1. Kırklareli’ne Yerleşen Göçmenlere Yapılan Yardımlar

4.1.5.3.1.1. Devlet Yardımları

Kırklareli İli muhacir kayıt defterlerine göre, 1950 yılında Bulgaristan’dan gelip Kırklareli’ne yerleşen göçmenlere yapılan devlet yardımları şöyledir: 2 aileye 2 eski tip ev, 268 aileye 268 yeni ev verilmiş, verilen evler 1952 ile 1961 yılları arasında temlik edilmiştir. Evlere nakil tarihleri ise genellikle 1952 ile 1960 yılları arasında olmuştur. Bunların dışında bir aileye 1.600 lira, 36 ailenin her birine 900 lira, 13 ailenin her birine 1.000 lira, 19 ailenin herbirine 1.500 lira, 10 ailenin herbirine 1.600 lira, 94 ailenin herbirine 2.000 lira, 3 ailenin herbirine 2.500 lira, 36 ailenin herbirine 2.800 lira olmak üzere toplam 386.200 lira inşaat yardımı yapılmıştır. Ayrıca 136 ailenin her birine en küçüğü 190, en büyüğü 1.000 metrekare olan çeşitli ölçülerde ev arsası verilmiştir. 22 aileye toplam 702 dekar iyi tarım arazisi, 63 aileye toplam 1.902 dekar ve 600 metrekare orta tarım arazisi, 3 aileye toplam 1.547 metrekare ve 53 dekar aşağı tarım arazisi verilmiş, verilen tarım arazileri 1951 ile 1955 yılları arasında temlik edilmiştir. 44 aileye toplam 85 öküz, 3 aileye 7 at, 37 aileye toplam 37 araba, 13 aileye 13 kazma, 19 aileye 19 kürek, 49 aileye 49 pulluk, ve 34 aileye de 34 tırmık verilmiştir. Bunların dışında 45 aileye toplam 46.930 kilo yemeklik buğday, 71 aileye toplam 34.500 kilo tohumluk buğday verilmiştir. 131 aileye 4.465 lira iase, 5 aileye aile başı 1.500 liradan toplam 7.500 zirai donatım kredisi yardımı yapılmıştır. 1950 yılında Kırklareli’ye yerleşen göçmenlerin yaş aralıklarını gösterir tablo ise aşağıdaki gibidir.

910

⁹¹⁰ Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri,

Kırklareli İli muhacir kayıt defterlerine göre, 1951 yılında Bulgaristan'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen göçmenlere yapılan devlet yardımları şöyledir: 167 aileye yeni ev⁹¹¹, 4 aileye metruk ev verilmiş, 328 aileye ise çeşitli meblağlarda inşaat yardımı yapılmıştır. İnşaat yardımları, bir aileye 100 lira, iki aileye 150 lira, bir aileye 250 lira, bir aileye 350 lira, 217 aileye 900 lira, üç aileye 1.000 lira, on aileye 1.500 lira, 44 aileye 1.600 lira, bir aileye 1.900 lira, 21 aileye 2.000 lira, bir aileye 2.500 lira ve 26 aileye de 2.800 lira olacak şekilde toplam 403.900 liradır. Ayrıca yedi aileye metrekaresi belirtilmemiş 7 arsa, 88 aileye toplam 30.982 metrekare ev arsası, 30 aileye toplam 1.184 dekar iyi tarım arazisi, 331 aileye toplam 15.389 dekar ve 5 aileye de toplam 2.790 metrekare orta tarım arazisi, 10 aileye toplam 6.400 metrekare ve bir aileye de 36 dekar aşağı tarım arazilerinden verilmiştir. Verilen bu topraklar 1951 yılları ile 1960 yılları arasında temlik edilmiştir. Bunun dışında Ziraat Bankası aracılığı ile kasap olan bir kişiye 500 lira, çiftçi olan 17 kişiye de kişi başı 1.500 liradan toplam 26.000 zirai donatım kredisi verilmiştir. 220 aileye 8.492 lira 7 kuruş iaae yardımı yapılmış, 119 aileye 35.219 kilo yemeklik, 307 aileye 144.850 kilo tohumluk buğday verilmiştir. Ayrıca göçmenlerin tarımda kullanmaları için de 293 aileye 1.154 öküz, 4 aileye 8 at, 249 araba, 152 kazma, 165 kürek, 189 tırmık ve 301 tane de pulluk verilmiştir.⁹¹²

Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 198 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁹¹¹ Kırklareli'de Kızılay'ın göçmen evleri için gönderdiği 250 lira ile ilk etapta 150'si Lüleburgaz'da, 25'i Babaeski'de, 16'sı Vize'de, 9'u Demirköy'de, 55'i Kırklareli merkezde olmak üzere 221 adet evin inşasına başlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. "İskân İşlerimiz", **Trakya'da Yeşilyurt**, 18 Ağustos 1952, s. 1. Kırklareli il merkezinde yapılan göçmen evlerinden bir kısmı, 1.500 lira değerinde iki oda bir mutfak, holden oluşan taş ve kireç duvarlı, ahşap pencere çerçeveleri olacak şekilde planlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Kırklareli'de Göçmen Evleri", **Özdilek**, 18 Ekim 1952, s. 1. Ayrıca göçmenler için ev yapımına 1953 yılında da devam edilmiş, Kırklareli İstasyon yolu üzerindeki bir arsa sahibinden 15 bin lira ödenerek satın alınmış ve buraya 80-90 civarında göçmen evi yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Göçmenlerimiz için Arsa Alındı", **Özdilek**, 15 Ocak 1953, s. 1. Ancak Kırklareli sınırları içerisinde 1953 yılının Temmuz ayı itibari ile hâlen yapımına başlanmamış göçmen evlerinin olması, devletten sadece bir ev dışında yardım talep etmediğini dilekçe ile bildiren ve o evleri de yıllarca alamayan göçmenleri zor durumda bırakmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Göçmenlerimiz Telaş ve Endişe İçindeler", **Özdilek**, 9 Temmuz 1953, s. 1. Bazı göçmenler için Kırklareli'de ev yapımına ancak 1954 yılının Kasım ayında başlanmıştır. Bkz. "Göçmen Evleri Yapıtılmaya Başlanıyor", **Özdilek**, 11 Kasım 1954, s. 1.

⁹¹² Tablo, **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 183; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 187; **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196; **BCA**, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 197; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri,

Louis Kostanick, Kırklareli'ne iskân edilen 1950-1951 Bulgaristan göçmenlerine yapılan devlet yardımlarını şu şekilde sıralamaktadır: 598 aileye verilen 27.423 dekar tarım arazisi, 932.195 kilo tohumluk ve 2 traktör. Bunların dışında 1.087 köy tipi ev yapılması planlanmış ancak 709 adet yapılmış, 201 şehir tipi ev yapılması planlanmış, 62 adet yapılabilmektedir. Ayrıca 12 at, 520 at arabası, 511 öküz, 524 pulluk, 361 çekiç, 361 kürek ve 518 tırmık verilmiştir.⁹¹³

4.1.5.3.1.2. Özel Sektörün, Yardım Derneklerinin ve Yerel Halkın Yaptığı Yardımlar

Devletin yaptığı yardımların dışında Kırklareli'de halkın da göçmenler konusunda oldukça duyarlı davrandığını görüyoruz. 29 Ekim 1950 tarihinde Lüleburgaz Göçmenlere Yardım Derneği tüm halkın davetli olduğu büyük bir toplantı yaparak, Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin barınma, iâşe, iş bulma gibi temel sorunlarına çözüm aranmıştır.⁹¹⁴ Dernek ayrıca halkevleri ile koordineli bir şekilde müsamereler düzenleyerek gelirlerini göçmenlere yardım için kullanmıştır.⁹¹⁵ Kırklareli'de 11 Kasım 1950 tarihinde hayırseverlerin katıldığı göçmenler yararına bir balo düzenlenmiş ve balodan 1.245 lira bir bağış elde edilmiştir.⁹¹⁶

İstanbul Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası göçmenlerin yeni kuracakları yaşam alanlarında kullanmaları için 10 bin liralık züccaciye bağışlamış, söz konusu bağışların önemli bir kısmı da Kırklareli'ne yerleşen ihtiyaç sahibi göçmenlere dağıtılmıştır.⁹¹⁷ Göçmen ve Mülteciler Türkiye Yardım Birliği 27 Aralık 1950 tarihinde Kırklareli'de bir şube açmış, açıldığı tarihten 21 Ocak 1951 tarihine kadar kurum 15 ton ekin, 73

Defter No: 198 taranarak tarafımızca hazırlanmıştır. Verilen gayrimenkullerin sahipli olması riskine karşılık gayrimenkulün bulunduğu yerdeki iskân memurluğu, yerel gazetelerde mevki ve hudut belirterek söz konusu gayrimenkulün göçmenlere tevzi edileceğini, mülkiyet iddiası olanların 15 gün içerisinde kaymakamlığa başvurarak itiraz etmelerini bildiren ilanlar yayınlamışlardır. Örnek bir ilan için bkz. "Lüleburgaz İskân Memurluğundan", **Özdilek**, 26 Ekim 1950, s. 2. Göçmenlere dağıtılan öküz, pulluk gibi ziraai işlerde kullanılan alet ve hayvanların büyük kısmı 1954 yılının Haziran ayında Kırklareli için verilen 320 bin liralık tahsisat ile temin edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Göçmenlere Yardım tahsisatı", **Trakya'da Yeşilyurt**, 1 Haziran 1954, s. 1.

⁹¹³ Huey Louis Kostanick, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, s. 116-117, 119.

⁹¹⁴ "Göçmenlere Yardım Derneğinin Toplantısı", **Özdilek**, 26 Ekim 1950, s. 1.

⁹¹⁵ "Göçmenler Menfaatine Müsamere", **Özdilek**, 18 Aralık 1950, s. 2.

⁹¹⁶ "Göçmenler Balosu", **Trakya'da Yeşilyurt**, 14 Kasım 1950, s. 1; "Göçmenler Yardım", **Trakya'da Yeşilyurt**, 21 Kasım 1950, s. 1.

⁹¹⁷ "Yeni Gelen Göçmenler Okusun", **Özdilek**, 21 Aralık 1950, s. 2.

parça giyim eşyası toplamıştır. Bunların dışında Kırklareli İl Genel Meclisi üyeleri derneğe 70 lira bağışta bulunmuş, şehirdeki tüm memur ve müstahdemler ise 1951 yılı Ocak ve Şubat maaşlarının yüzde birini göçmenlere bağışlamışlardır.⁹¹⁸ Dernek bunların dışında şehirdeki tüccar ve esnaftan 5.341 lira 75 kuruş, merkezin mahalle kadın kolları vasıtasıyla 795 lira 70 kuruş, merkez bucaklarından 2.612 lira, Karakoç Köyü'nden 56 lira 50 kuruş, Kırklareli Musevi Cemaati'nden 150 lira, Kırklareli Merkez İlçesi'nden 11.262 lira, Babaeski İlçesi'nden 5.063 lira, Lüleburgaz İlçesi'nden 4.272 lira, Vize İlçesi'nden 1.650 lira olacak şekilde tüm Kırklareli'den toplam 22.247 lira bağış toplamıştır. Ayrıca nakdî yardımların dışında dernek 11 Şubat 1951 tarihine kadar ilin tamamından 1.493 parça giyecek eşyası, Merkez ilçeden 2.882, Pınarhisar'dan 2.060 kilo, Babaeski'den 17.231 kilo, Lüleburgaz'dan 1.327 kilo hububat ile 5 ton odun bağışı toplamıştır.⁹¹⁹ 1951 yılının Mart ayının ilk haftası da Dereköy, Polos ve Pınarhisar köylerinden toplam 9.525 kilo muhtelif hububat toplanarak göçmenlere tevzi edilmek üzere Toprak Mahsülleri Ofisi'ne teslim edilmiştir.⁹²⁰ Kırklareli'de bulunan Alpulu Şeker Fabrikası da göçmenler için 10 bin lira nakit yardımda bulunmuştur.⁹²¹ Böylece göçmenler için Kırklareli'de toplanan yardımların miktarı 1951 yılının Nisan ayı itibarı ile 40.010 lira 75 kuruşa çıkmıştır. Bu paranın 40.000 lirası Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği adına açılan hesaba yatırılmıştır. Yine aynı tarihe kadar göçmenler için 1.821 parça muhtelif giyim eşyası, 41 ton hububat, 500 kilo muhtelif yiyecek toplanmıştır.⁹²²

⁹¹⁸ “Göçmen ve Mülteciler Türkiye Yardım Birliği Kırklareli Şubesi'nin Faaliyetleri”, **Özdilek**, 22 Ocak 1951, s. 1.

⁹¹⁹ “İlimize Gelen Göçmenler ve Gördükleri Yardımlar”, **Özdilek**, 12 Şubat 1951, s. 1-2. Kırklareli Musevi Cemaati Kore şehitleri için il merkezinde 14 Ocak 1951 tarihinde Sinagokta mevlüt okutmaya karar vermiş, bu mevlüt için toplanan 150 lirayı göçmenlere bağışlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. “İlimizde Göçmenlere Yardım Faaliyetleri”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 26 Ocak 1951, s. 1. Kırklareli'de yaşayan Musevi vatandaşların göçmenler için ayrıca bireysel yardımları da olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. “Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağışları Gösterir Liste”, **Trakya'da Yeşilyurt**, s. 6 Şubat 1951, s. 2; “Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağışları Gösterir Liste”, **Trakya'da Yeşilyurt**, s. 9 Şubat 1951, s. 1.

⁹²⁰ “İlimize Gelen Kontenjana Tabi Olan Göçmenlere Yapılan Yardımlar”, **Özdilek**, 12 Mart 1951, s. 1-2.

⁹²¹ “Göçmenler için Alpulu 10 bin Lira Verdi”, **Özdilek**, 13 Mart 1951, s. 1.

⁹²² “İlimize Yeniden Gelen Göçmenler”, **Trakya'da Yeşilyurt**, 13 Nisan 1951, s. 1.

4.2. 1950-1960 YILLARI ARASINDA YUGOSLAVYA'DA YAŞAYAN MÜSLÜMAN NÜFUSUN DURUMU VE YUGOSLAVYA'DAN GÖÇLER

1938 yılının Temmuz ayında Yugoslavya'da yaşayan yaklaşık 200 bin Müslüman'ın Türkiye'ye göç etmesi üzerine iki ülke anlaşmaya varmış, ancak II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile anlaşma uygulanamamıştır. Savaş ortamının getirdiği şartlar neticesinde 1939-1949 yılları arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye göçler daha çok münferit göç ya da iltica şeklinde olmuştur. Ancak ülkede Müslümanların yaşadıkları sıkıntıların her geçen gün daha da dayanılmaz bir hâl alması, 1950-1960 yılları arasında Yugoslavya'dan gelen göçmen sayısının her geçen gün artması ile sonuçlanmıştır.

1950-1960 yılları arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye yönelen göçlerin sebeplerini öncesinde yaşanan gelişmelerde aramak gerekir. Cemile Tekin, II. Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya'da ortaya çıkan antifaşist harekete karşı Müslümanların pasif bir tutum sergilemesinden ötürü, savaş sonrasında Sancak, Kosova ve Makedonya'da yaşayan Müslümanlara karşı yeni rejimin şüphe ile yaklaştığını belirtmektedir. Ayrıca 1945 yılında Sancak'ın özerkliğini kaybetmesi ve federatif devletler olan Sırbistan ve Karadağ'a ilhak edilmesi de burada yaşayan Müslümanların durumunu siyasi açıdan daha da kötüleştirmiştir.⁹²³

Savaşın sona ermesinin ardından Tito bir dizi iktisadî ve sosyal reform paketleri açıklamış ve bu uygulamalardan bazıları 1950'li yıllarda Yugoslavya'dan göçlerin bir diğer nedenini oluşturmuştur. Öncelikle savaş sırasında Almanya'yı ve faşist yönetimi destekledikleri gerekçesi ile sanayinin %55'ini oluşturan iktisadî yapılar devletleştirilmiş, her türlü kazançlara ağır vergiler getirilmiş, üretim maliyetini karşılamayan sabit fiyat politikası uygulanmaya başlanmış, böylece büyük ve küçük burjuvazi ile küçük üreticiler ekonomik hayattan hızla silinirken, ekonomi de aynı hızla devletleşmeye başlamıştır.⁹²⁴ Yugoslavya'da yaşayan Müslümanları olumsuz etkileyen bir diğer uygulama ise 1945-1953 yılları arasında köylerde alınan kolektifleştirme önlemleri olmuştur. Özellikle 1953 yılında 10 hektar üzerindeki topraklara sınırlama getirilmesi, Türkiye'ye göç konusunda kararsız olan kesimin göç

⁹²³ Cemile Tekin, "Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerin Nedenleri (1950-1958)", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 39, s. 251-252.

⁹²⁴ Nurcan Özgür Baklacioğlu, **a.g.e.**, s. 212.

etme fikrine yaklaşmasını sağlamıştır. Göçler üzerinde etkili olan sebepler arasında toprak reformuna ilaveten Müslümanların muhafazakârlığı ve ataerkil geleneklerine karşı sosyalist idarecilerin uyguladıkları önlemler, şeriat mahkemelerinin ilga edilmesi, feracenin yasaklanması, Saraybosna'daki dinî okullar ile Müslümanlara ait matbaaların kaldırılması, zorunlu eğitime geçilmesi, medenî kanunun kabulü, Müslüman çocukların sadece doktor gözetiminde sünnet edilmesi, kolhoz sisteminin uygulanması da sayılabilir. Hatta durum öyle bir hâle gelmiştir ki, bu dönemde Müslümanlar arasında “Ya kolhoza ya Türkiye'ye” söylemi yaygınlık kazanmıştır.⁹²⁵

1941 yılında Makedonya Türklerinin millî ve dinî varlıklarını korumak ve yaşatmak üzere faaliyetler yürütmek amacıyla çoğunluğu öğretmenlerden oluşan Türk aydınları tarafından toplumsal bir hareket olarak kurulan Yücel Teşkilatı, 1947 yılından sonra sosyalist rejim tarafından tehlike unsuru olarak görülerek, bir çok mensubu idama ya da ağır cezalara mahkûm edilmiştir.⁹²⁶ Halim Çavuşoğlu, 1952 yılından sonra gerçekleşen göçlerde Yücel Teşkilatı'nın üyelerinden bazılarının idam edilmesinin, yaklaşık 19 kişinin de ağır hapis cezasına çaptırılmasının da itici etkisi olduğunu belirtmektedir.⁹²⁷

Türkiye, Yugoslavya'da yaşayan Müslümanların haklarını korumak adına 1950 yılında Yugoslavya ile “Yugoslavya'daki Türk Emlâk ve Menfaatlerinin Tazminine Mütâallik Protokol” imzalamıştır. 13 Mart 1950'de TBMM'de kabul edilen anlaşma, 6 Nisan 1941 tarihinden sonra Yugoslavya vatandaşlığını kaybetmemiş Türklerin bu süreçte ellerinden alınan mallarına karşılık zararlarının tazmin edilmesini içermektedir. Antlaşmanın ikinci maddesi Belgrad'da Türk ve Yugoslav hükümetlerinin temsilcilerinden oluşacak bir komisyonun, dört aylık bir süre içerisinde ödenecek tazminatların tesbiti için uygulanacak usulü belirlemesi kararlaştırılmıştır. Yine dördüncü maddede, tazminatların Karma Komisyon tarafından mallar, haklar ve menfaatlerin hakiki kıymetleri dikkate alınarak belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Türk malları, iştirakleri ve alacaklarından neyin kastedildiği ise antlaşmanın altıncı maddesinde açıklanmıştır. Açıklamada bunların

⁹²⁵ Cemile Tekin, **a.g.m.**, s. 252.

⁹²⁶ Berrin Çalışkan, “1953 Göçü Sonrası Yücelcilerin Memleket/Yugoslavya ve Anavatan/Türkiye Algıları”, **İnsan ve Toplum**, Yıl: 2014, C. 4, S. 8, s. 141-142.

⁹²⁷ Halim Çavuşoğlu, “Yugoslavya-Makedonya Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri”, **Bilig**, S. 47, Bahar 2007, s. 137.

doğrudan doğruya veya bilvasıta Türk vatandaşlarına ait bulunan mallar, iştirakler ve alacaklar olduğu belirtilmiş, 6 Nisan 1941 tarihinden sonra Yugoslavya vatandaşlığını izinsiz olarak terketmiş olanların bu protokol hükümlerinden istifade edemeyecekleri ilave edilmiştir.⁹²⁸ Anlaşma ile ilgili Belgrad'ta toplanacak olan Karma Komisyon toplantılarında Türkiye'yi Dışişleri Bakanlığı Ticarî Antlaşmalar Dairesi Umum Müdürü Settar İksel başkanlığında, Maliye Bakanlığı Millî Emlâk Genel Müdürü Vekili Arif Arıkan ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Müfettişi Kâmuran Baydur'un temsil etmesi 14 Ekim 1950 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında kararlaştırılmıştır.⁹²⁹ Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti tarafından 1946 ve 1948 yıllarında devletleştirilen Türk mal, hak ve menfaatlerinin tazmini konusunda 1950 yılında başlayan bu müzakereler, 13 Temmuz 1956 tarihinde imzalanan bir anlaşma ile neticelenmiş ve bu anlaşma 10 Ekim 1957 tarihinde 7050 sayılı kanunla tasdik edilmiştir. Anlaşma ile Yugoslav Hükümeti'nden sekiz yılda, sekiz eşit taksitte ve sonuncu taksit 1969 yılının Mart ayında ödenmek üzere 3.750.000 dolar tazminat alınması kararlaştırılmıştır. 1968 yılının sonu itibari ile bu paranın 29.050.000 TL'si tahsil edilmiştir. Tahsil edilen bu tazminat; mal, hak ve menfaatleri millileştirilen her Türk'ün ayrı ayrı zararların karşılığı olmayıp, toplam zararlar karşılığı tesbit edilmiş meblağdır. Dışişleri Bakanlığı, Yugoslav Hükümeti'nin yaptığı bu haksız millileştirmeler ile ilgili zarar gören vatandaşları beyana davet etmiş, bunun üzerine Bakanlığa 6.731 dosyayı teşkil eden 10.000 kişi müracaatta bulunmuştur. Ancak Yugoslav Hükümeti'nden tahsil edilen bu paralar, 1969 yılına kadar hak sahiplerine ödenememiş, hatta ödemelerin ne şekilde yapılacağı da tespit edilememiştir.⁹³⁰ Yugoslavya'nın Türkiye'ye mal göndererek tazminatları ödemesi üzerinde durulmuş, ancak Yugoslavya'daki emvali elinden alınan Türklerin bu malların miktarını ve bedellerini vesika ile kanıtlamalarında yaşanan zorluklar nedeniyle hak sahiplerine nasıl ödeme yapılacağı sorun olmuştur.⁹³¹

1950-1951 ve 1952 yıllarında Yugoslavya'dan dikkate değer bir göç olmamıştır. Bu durumun en önemli sebebi bu tarihler arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye ciddi bir

⁹²⁸ **Resmî Gazete**, S. 7460, 18 Mart 1950, s. 18117-18118; **TBMM Tutanak Dergisi**, (13 Mart 1950), Dönem VIII, Toplantı 4, C. 25, s. 323.

⁹²⁹ **BCA**, 030. 18. 01. 02. 124. 79. 8.

⁹³⁰ **Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu Raporu**, Esas No: 1/904, Karar No: 93, Tarih: 5. 12. 1968.

⁹³¹ "Yugoslavya'daki Türk Emlâki Bedelleri", **Edirne Postası**, 15 Ağustos 1954, s. 1.

göçün olmasıdır. Aşağıdaki tablolarda 1950-1960 yılları arasında Yugoslavya’dan gelen göçmenlerin sayısı ve göç etmek için Yugoslavya vatandaşlığından çıkarılanların sayıları verilmiştir.

Tablo 213. 1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenlerin Sayıları⁹³²

Yıl	İSKÂNLI		SERBEST	
	Aile	Nüfus	Aile	Nüfus
1950	-	-	-	-
1951	-	-	-	-
1952	-	-	32	73
1953	-	-	303	1.113
1954	-	-	2.435	9.728
1955	-	-	4.047	17.000
1956	-	-	8.083	31.969
1957	-	-	8.250	30.162
1958	-	-	8.741	30.137
1959	-	-	4.795	18.403
1960	-	-	3.417	13.304
Toplam	-	-	40.103	151.889

Cevat Geray’ın çalışmasından alınan yukarıdaki tabloya göre iskânlı göçmen statüsünde olan Yugoslavya göçmeni yokken, Kırklareli İli’ne ait 191 nolu muhacir kayıt defterinde kayıtlı göçmenlerden 1956 yılında Yugoslavya’dan gelen 9 kişiden oluşan 3 aile iskânlı olarak kayıt edilmiştir.⁹³³ Ayrıca Yusuf Sarımay 1950-1958 yılları arasında Yugoslavya’dan tamamı serbest olan 104. 373 kişinin Türkiye’ye göç ettiğini, 1967 yılına kadar da bu sayının 175.392’ye ulaştığını belirtmiştir.⁹³⁴

Tablo 214. Türkiye’ye Göç Etmek için Yugoslavya Vatandaşlığından Çıkarılanların Yıllara göre Sayısı⁹³⁵

Yıllar	Türkler	Arnavutlar	Pomaklar	Diğerleri	Toplam
1951	-	-	-	31	31
1952	30	-	7	2	153
1953	640	168	135	18	1.939
1954	5.062	1.054	2.436	100	17.396
1955	9.669	964	6.390	57	38.045
1956	7.245	2.208	4.958	16	28.816
Toplam	67.236	4.394	13.926	224	86.380

⁹³² Cevat Geray, **Türkiye’den Türkiye’ye Göçler (1923-1961)**, s. 80.

⁹³³ BCA, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191.

⁹³⁴ Yusuf Sarımay, “Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara’ya Yapılan Göçler (1923-1990), **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. XXVII, S. 80, Temmuz 2001, s. 360.

⁹³⁵ Cemile Tekin, **a.g.m.**, s. 255.

Halim Çavuşoğlu Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç etmek isteyen kişilerin “serbest göçmen vizesi” alabilmesi için bazı süreçlerden geçmeleri gerektiğini belirtmiştir. Buna göre bu süreçler şunlardır:

- a. Adayın, yerel makamlardan etnik kökeninin Türk olduğunu belirten bir belge alması;
- b. Adayın etnik kimliğinin Türk olduğunu belirten belge ile bölgedeki Türk temsilciliğine başvurması ve buradaki uzman memurlar tarafından Türkçe bilip bilmediği, Türk kültürüne bağlı olup olmadığı, dolayısıyla Türk bilinci taşıyıp taşımadığının sınanması;
- c. Başvuru sırasında adaydan varsa Türkiye'deki akrabaları ile ilgili (yakınlık derecesi, nerede ikamet ettikleri gibi) ayrıntılı bilgilerin alınması;
- d. Bölgedeki Türk temsilcilikleri ile Türkiye'deki makamlar arasında yapılacak bilgi alışverişine dayanarak yürütülecek araştırmaların sonucuna göre, başvurunun uygun bulunması hâlinde adaya “serbest göçmen vizesi”nin verilmesi ya da başvurunun reddedilmesi.⁹³⁶

Ek-6'daki Yugoslavya-Seniçe'den Kırklareli'deki yakınlarının yanına gelmek isteyen iki kişinin Kırklareli'deki kefilleri hakkında tutulan tutanağın incelenmesi sürecin anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Söz konusu belgeden de görüleceği gibi bu kişilerin dillerinin Boşnakça olduğu ve Türkçe bilmedikleri belirtilmiştir. Ancak incelediğimiz Kırklareli İli'ne ait muhacir kayıt defterlerinde bulunan 1950-1960 yılları arasında Yugoslavya'dan gelen göçmenler arasında ana dili Türkçe olmayıp Boşnakça, Arnavutça, Sırpça ve Pomakça olan kişilerin de şehre serbest göçmen statüsünde yerleştiklerini görüyoruz.⁹³⁷ Dolayısıyla aslında göçmenlerde etnik olarak “Türk” olma koşulu değil, Müslüman olma ve Türk kültür ve geleneklerine uygun olma koşulları aranmıştır. Ancak bazı istisnaî durumlar da yaşanmıştır. Bunlardan biri 1956 yılında dört çocuğu ve Alman eşi ile birlikte Yugoslavya'dan gelip Tekirdağ'a serbest göçmen olarak yerleşen ailenin durumudur. İmar ve İskân Vekili söz konusu aile ile ilgili Dahiliye Vekaleti'ne gönderdiği yazıda babanın dört çocuğu ile birlikte

⁹³⁶ Halim Çavuşoğlu, **a.g.m.**, s. 139.

⁹³⁷ Söz konusu bu göçmenler **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189 ve **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191 defterlerinde kayıtlıdır.

serbest göçmen sıfatıyla Türk Vatandaşlığı'na alınmasını, Alman olan eşin ise beş sene müddetle ecnebî sıfatı ve ikâmet tezkeresi ile oturumunu takiben emniyet bakımından mahzur görülmediği taktirde vatandaşlığa alınmasını bildirmiştir.⁹³⁸

Yugoslavya'da yaşayan Türk ve Müslüman grupların yaşadıkları sıkıntıları bir mektubunda dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı'na yazan Emekli Büyükelçi Agah Aksel, özellikle Makedonya Bölgesi'nde yaşayanlar başta olmak üzere 100 bin ile 120 bin ırkdaşımızın çok feci bir durumda olduklarını, bu hayat şartları altında yaşamalarının mümkün olmadığını belirtmiştir. Yine büyükelçi, aileleri muhtelif zamanlarda Türkiye'ye göç etmiş olanların, serbest göçmen olarak ülkemize gelmelerine müsaade edilsede, bu kişilerin devlet yardımı ile ihtiyaçlı ya da iskânlı göçmen statüsüne alınmasının daha uygun olacağını eklemiştir.⁹³⁹ Ancak aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelediğimiz, bu dönemde Yugoslavya'dan gelip Trakya Bölgesi'ne yerleşen göçmenlerin çoğunluğu serbest göçmen olarak kayıt edilmiş, istisnâ olan bazı ailelere iskânlı göçmen statüsü verilmiştir.

4.2.1. 1950-1960 Yılları Arasında Trakya Bölgesi'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1950-1960 yılları arasında Edirne, Kırklareli, Tekirdağ şehirleri arasında en az Yugoslavya göçmeninin yerleştiği şehir Edirne olmuştur. 1958 yılında Edirne Merkez'e serbest göçmen olarak 29 kişiden oluşan 7 aile, Edirne'nin Havsa İlçesi'nin merkezine 5 kişiden oluşan bir aile serbest göçmen olarak yerleşmiş, Keşan İlçesi'nin merkezine ise 1958 yılında 17 kişiden oluşan 3 aile, 1959 yılında da 10 kişiden oluşan 2 aile yine serbest göçmen olarak yerleşmiştir. Böylece bu tarihler arasında Edirne'ye yerleşen Yugoslavya göçmenleri 61 kişiden oluşan 13 aile ile sınırlı kalmıştır.⁹⁴⁰

Tekirdağ muhacir kayıt defterlerine göre Tekirdağ'a aynı tarih aralığında yerleşen Yugoslavya göçmenlerinin sayısı 841 kişiden oluşan 250 ailedir. Kırklareli için ise bu sayı 4.498 kişiden oluşan 1.205 ailedir.

⁹³⁸ BCA, 272. 12. 63. 192. 19.

⁹³⁹ BCA, 030. 01. 40. 238. 17.

⁹⁴⁰ Edirne İl Özel İdaresi Arşivi, Edirne'ye İskân Edilen Göçmenleri Gösterir 11 No'lu Tablo.

4.2.1.1. 1950-1960 Yılları Arasında Tekirdağ'a Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1950-1960 yılları arasında Yugoslavya'dan gelip Tekirdağ'a yerleşen Tekirdağ muhacir kayıt defterlerinde kayıtlı 376'sı kadın, 465'i erkek toplam 841 kişiden oluşan 250 aile mevcuttur. Ailelerin sadece ikisinde aile reisinin torunları da göç etmiş, diğer ailelerin tamamı çekirdek aile olarak Türkiye'ye gelmişlerdir. Göçmenlerin tamamı kayıtlara Türk ve serbest göçmen olarak geçmiştir. Göçmenler Türkiye'ye geldikten kısa bir süre sonra serbest göçmen olarak değerlendirilmeleri ve vatandaşlığa alınmaları için ilgili kurumlara dilekçe ile başvuruda bulunmuşlardır. Göçmenlerden 1 kişi 1952 yılında, 56'sı 1954 yılında, 250'si 1955 yılında, 126'sı 1956 yılında, 201'i 1957 yılında, 129'u 1958 yılında, 51'i 1959 yılında ve 27'si de 1960 yılında Türkiye'ye gelmiş ve tamamı Edirne'den ülkeye giriş yapmıştır. Muhacir kağıtlarını 16 göçmen Çerkezköy'den, 484'ü Hayrabolu'dan, 2'si Kocaeli'den, 172'si Muratlı'dan ve 166'sı da Saray'dan almıştır. Göçmenlerden 1 aile yanında 10 koyun, bir aile 20 koyun, bir aile 17 koyun, bir aile 66 koyun, bir aile 60 koyun, bir aile 40 koyun, bir aile 4 at, bir aile de bir buzdolabı getirmiştir. Tamamına serbest göçmen statüsü verilen bu göçmenlere yapılan herhangi bir devlet yardımı olmamıştır. Göçmenlerin aile reislerinin mesleklerini, Yugoslavya'da hangi şehir ya da köyden geldikleri ve göçmenlerin geldikleri tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösteren tablolar aşağıdaki gibidir.⁹⁴¹

Tablo 215. 1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Çiftçi	218	İşçi	4	Sıvacı	5	Tacir	3
Çoban	1	Marangoz	2	Şöför	2		
Ev Hanımı	12	Nalbant	1	Talebe	1		
Ev İşi	29	Şekerci	1	Terzi	4		

⁹⁴¹ Tablolar, **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 78; **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 83; **BCA**, Tekirdağ İli, Muratlı İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 84; **BCA**, Tekirdağ İli Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 85 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 216. 1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya’dan Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo⁹⁴²

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Budaklar	77	Kırçova	6	Peç	6	Timovski	35
Doyran	6	Köprülü	13	Priştine	21	Üsküp	13
Debre	58	Koreçnika?	16	Pirlepe	6	Usturmca	9
Dorloba	5	Manastır	124	Prizren	9	Velez	22
Drevenik	29	Mescitli	2	Tetovo	30		
Gevgili	41	Novak	10	Tikveş	6		
Kavadar	20	Novo	14	Timnova	18		

Tablo 217. 1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya’dan Türkiye’ye Gelen Göçmenlerin Tekirdağ’da Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Çerkezköy	120	Çıkrıkçı Köyü	19	Karabürçek Köyü	6	Muratlı	163
B. Karakarlı	43	Faraş	20	Osmanlı Köyü	57		
Bugalı Köyü	12	Hayrabolu	165	Saray-Merkez	1		
Çene Köyü	26	Tekirdağ-Merkez	1	Hanoğlu Köyü	9		

Tablo 218. 1950-1960 Yılları Arasında Türkiye’ye Gelip Tekirdağ’a Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	56 Kişi
2-7 Yaş Arası	162 Kişi
8-15 Yaş Arası	161 Kişi
16-30 Yaş Arası	209 Kişi
31-60 Yaş Arası	184 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	65 Kişi

4.2.1.2. 1950-1960 Yılları Arasında Kırklareli’ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenleri

1950-1960 yılları arasında Türkiye’ye gelip Kırklareli’ne yerleşen 2.208’i kadın, 2.290’ı erkek olmak üzere toplam 4.498 kişiden oluşan 1.205 Yugoslavya göçmeni aile bulunmaktadır. Bu kişilerden 4.266’sının dili Türkçe, 124’ünün dili Boşnakça, 81’inin dili Arnavutça, 23’ünün dili Pomakça ve 4 kişinin dili de Sırpça olarak kayıtlara geçmiştir. Göçmenlerden sadece 9 kişiden oluşan 3 aile iskânlı göçmen, geri kalanları serbest göçmendir. İskânlı göçmenler de dahil olmak üzere devlet tarafından herhangi bir yardım yapılan göçmen olmadığı gibi yanında tarımsal alet ya da makine veya hayvan getiren de olmamıştır. 5 kişi Türkiye’ye İstanbul’dan, 4.493 kişi Edirne’den giriş yapmıştır. Yine 5 kişi muhacir kağıtlarını İstanbul’dan, 172 kişi

⁹⁴² Göçmenlerden 245’inin geldikleri yerler defterlerde belirtilmemiştir.

Demirköy'den, 204 kişi Vize'den, 2.027 kişi Kırklareli'den ve 2.090 kişi de Lüleburgaz'dan almıştır. Göçmenlerden 26'sı 1953 yılında, 191'i 1954 yılında, 1.014'ü 1955 yılında, 891'i 1956 yılında, 1.351'i 1957 yılında, 689'u 1958 yılında, 271'i 1959 yılında ve 65'i de 1960 yılında gelmiştir. Böylece şehre en fazla göçmenin yerleştiği yıl 1957, en az göçmenin yerleştiği yıl ise 1953 olmuştur. 1950-1960 yılları arasında Yugoslavya'dan gelip Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerin aile reislerinin mesleklerini, geldikleri yerleri, Kırklareli'de yerleştikleri yerleri ve geldikleri tarihte hangi yaş aralığında olduklarını gösterir tablolar aşağıdaki gibidir.⁹⁴³

Tablo 219. 1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Aile Reislerinin Mesleklerini Gösterir Tablo

Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı	Mesleğin Adı	Göçmen Sayısı
Amele	4	Fıçıcı	1	Öğretmen	2
Arabacı	3	Fırıncı	5	Oto Tamircisi	2
Aşçı	1	Fotoğrafçı	1	Postacı	2
Ayakkabıcı	3	Garson	1	Sanatkâr	1
Bağcı	1	Helvacı	1	Saraç	1
Bahçıvan	2	İmam	1	Şekerci	1
Bakkal	1	İşçi	32	Şerbetçi	1
Berber	6	Kahveci	2	Sobacı	2
Boyacı	3	Kasap	3	Şöför	2
Çarıkcı	1	Kaynakçı	2	Tarakçı	1
Çeltikçi	1	Leblebici	5	Tatlıcı	3
Çiftçi	944	Madenci	3	Tenekeci	1
Çoban	4	Makinist	1	Terzi	3
Değirmenci	2	Mandacı	1	Tesviyeci	1
Doğramacı	2	Marangoz	4	Tüccar	4
Dülger	18	Memur	1	Tuğlacı	2
Ev Hanımı	76	Mobilyacı	1	Yapı Ustası	1
Ev İşçi	40	Nalbant	3		

Tablo 220. 1950-1960 Yılları Arasında Yugoslavya'dan Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Göçmenlerin Geldikleri Yerleri Gösterir Tablo⁹⁴⁴

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Alikoç	1	Kiçevo	71	Mitroviça	75	Sarıgöl	20
Başali	14	Kladniçe	12	Morava	67	Sarova	92
Bayram Köy	15	Kleçovets	9	Novoselo	1	Seltanovice	2
Belevode	9	Klesevtsi	2	Oravisa	15	Seniçe	56
Brezza	8	Kocalı	4	Oreko	5	Serendik	8
Cakova	2	Kočana	16	Ormanlı	16	Siviniç	25
Çelopek	40	Konçe	353	Osmaniye	25	Slaviç	3

⁹⁴³ Tablolar, **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 195; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196 taranarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁹⁴⁴ 425 kişinin geldiği yer boş bırakılmış ya da Yugoslavya olarak kaydedilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **BCA**, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 189; **BCA**, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 191; **BCA**, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 195; **BCA**, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 196.

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Cumalı	9	Koninişte	12	Ostrova	12	Starigrad	7
Damyan	10	Köprülü	666	Pirlepe	55	Strumica	12
Delçova	120	Koretnik	4	Pırnalı	5	Süpürge	8
Deliç	1	Kumluca	7	Planitsa	7	Tetovo	6
Dorfulu	2	Kurudere	8	Plasnika	16	Timova	9
Doyran	4	Kuşkulu	199	Poçuval	110	Topolnica	5
Drina	5	Lazani	21	Podareş	4	Uranova	6
Dugapolana	3	Lipovik	47	Poline	11	Urviç	13
Durlobos	67	Lisiçani	9	Popşice	14	Üsküp	63
Gevgeli	13	Lubnica	32	Preşeva	50	Üsküp-Kumanova	239
Gorobinsa	16	Mahmutçular	1	Priştine	16	Vapa	11
İglova	6	Malçaka	11	Prizren	66	Viranik	6
İştıp	470	Malişeva	38	Pukçe	8	Vranofça	60
İstria	8	Manastır	29	Radoviş	18	Yargulitsa	8
Kamançiste	19	Milino	8	Rahmanlı	11	Yenipazar	245
Karacalar	11	Mihaliçe	5	Resne	4	Yukarı Veles	50
Karatman	17	Memişli	51	Rodanya	8	Zvegor	15

Tablo 221. 1950-1960 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelen Yugoslavya Göçmenlerinin Kırklareli'de Yerleştikleri Yerleri Gösterir Tablo

Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı	Yerin Adı	Göçmen Sayısı
Ahmetbey	5	Karahamza	66	Lüleburgaz-Gündoğdu	39	Seyitler	5
Ayvalık	7	Karahıdır	7	Lüleburgaz-Kayabeyli	142	Seyit Kasım	11
B. Karıştıran	13	Karakaş	16	Lüleburgaz-Kocasinan	94	Soğucak	40
Bulaca	48	Kavaklı	517	Lüleburgaz-Kurtuluş M.	46	Turulya	64
Demirköy	99	Kayaçiftlik	13	Lüleburgaz-Merkez	11	Üsküp	1
Düzova	12	Kırklareli-Merkez	1169	Lüleburgaz-Özerler Mah.	316	Velika Köyü	2
Erikler Köy	63	Kızılağaç	11	Lüleburgaz-Turgutbey	48	Vize	9
Erikli Köyü	26	Koyunbaba	22	Lüleburgaz-Yeni Mah.	37	Vize-Aksicim	14
Eriklice	12	Küçük Yayla	16	Lüleburgaz-Yıldırım M.	88	Vize-Evrencik	20
Hasboğa	5	Lüleburgaz-Çiftlik Köy	558	Lüleburgaz-Yılmaz Mah.	187	Yenice	18
İğneada	7	Lüleburgaz-Dere Mah.	195	Müsellim Köy	18	Yundalan	8
İmece	46	Lüleburgaz-Durak Mah.	273	Polos Nahiyesi	74		

Tablo 222. 1950-1960 Yılları Arasında Türkiye'ye Gelip Kırklareli'ne Yerleşen Yugoslavya Göçmenlerinin Yaş Aralıklarını Gösterir Tablo

Yaş Aralığı	Göçmen Sayısı
0-1 Yaş Arası	291 Kişi
2-7 Yaş Arası	849 Kişi
8-15 Yaş Arası	785 Kişi
16-30 Yaş Arası	1243 Kişi
31-60 Yaş Arası	1063 Kişi
61 Yaş ve Üzeri	259 Kişi

4.3. 1950-1960 YILLARI ARASINDA BÖLGEYE İSKÂN EDİLEN GÖÇMENLERİN BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISINA ETKİLERİ

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan başlayan yeni göç dalgası nedeniyle Türkiye'nin vilayetlerinin toprak durumu hakkında bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma ve iskân uzmanı Clifford H. Wilson'un yine bu dönemde hazırladığı raporun sonuçlarına göre Trakya Bölgesi'nin de dahil olduğu Batı vilayetlerindeki ziraat alanlarının çiftçi nüfus bakımından doyma noktasına ulaştığı tespit edilmiştir. Hatta bazı bölgelerde ekili ve dikili topraklara ve bu topraklardan alınan verime nazaran çiftçi nüfusunun miktarı bu hali de aşmıştır. Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren sürekli göçmenlerin iskân edildiği ve iskân kanunu mucibince bu kişilere toprakların verildiği Trakya Bölgesi'nde bu dağıtımın bir sonucu olarak, topraklar mülkiyet bakımından parçalanmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak da çiftçi ya tamamıyla topraksız bir hâle ya da ailesini geçindiremeyecek kadar küçük arazi parçalarına sahip bir vaziyete gelmiştir. Köylerde yaşayan halkın hayat seviyesinin düşüklüğü de esas itibarı ile bu durumun bir sonucu olarak görülmüştür.⁹⁴⁵

Ancak yukarıda bahsedilen raporda belirtilen toprakların bölünmesinin getirdiği olumsuzluklara rağmen Trakya'da boş tarım arazilerinin ekonomiyeye kazandırılmasının pek çok olumlu sonucu da olmuştur. Bunların en önemlisi tarımsal üretimde hububat mahsulü diğer etkenlerle birlikte, göçmenlerin arasında nitelikli ve tarımdan anlayan çiftçilerin işgücüne ilave katkısı ile 1953 senesinde rekor denebilecek seviyede artmıştır. Bulgaristan'dan gelen göçmenlere yemeklik buğdayın yanında tohumluk buğdayın dağıtılmasının da bu sonuca katkısı olmuştur. 1953 yılında ekilen alan 11 milyon 417 bin hektara yükselmiştir. 1946 ile 1950 yılları arasındaki 5 yıllık vasatiye nazaran hububat ekimi yüzde 43 artarak 14 milyon 300 bin ton civarında olmuştur. Bunun içerisinde buğday istihsalı yaklaşık 8 milyon ton civarında olmuştur. Ayrıca pancar istihsalı yüzde 71, tütün istihsalı yüzde 28, patates istihsalı yüzde 124 artmıştır.⁹⁴⁶ Tarımsal üretimdeki bu artışın sebeplerinden biri de tarımda makinalaşma ile birlikte traktör kullanımının artmasıdır. 1950-1951 yılında

⁹⁴⁵ Ali Tanoğlu, **a.g.m.**, s. 159.

⁹⁴⁶ “Bu Seneki Hububat Mahsulü 14 Milyon Tonu Gececek”, **Yeni İnan Gazetesi**, 2 Aralık 1953, s. 1.

gelen göçmenlere yapılan yardımlardan biri de traktör dağıtımı olmuştur. Tarımda traktör kullanımının yaygınlaşması ile Trakya Bölgesi'nde traktör kullanımı ve bakımı için üç ay süren ve haftada üç gün olan ücretsiz kurslar açılmıştır.⁹⁴⁷ 1955 yılına gelindiğinde Türkiye'de traktör sayısı 25.100 olmuştur. Bu rakam ile Türkiye Orta Doğu ülkeleri arasında en fazla traktöre sahip ülke olmuştur.⁹⁴⁸

1946 yılından itibaren kapalı ve korumacı iktisat politikalarını yavaş yavaş terk etmeye başlayan Türkiye, serbest dış ticaret rejimine yönelmenin bir sonucu olarak iç pazara değil, dış pazarlara dönük, tarıma, madencilığe, alt yapı yatırımlarına ve inşaat sektörüne öncelik veren bir kalkınma anlayışı benimsemiştir. 1946-1953 yılları arasında uygulanan bu ekonomi politikalarını Korkut Boratav *“dünya ekonomisiyle farklı bir eklemlenme denemesi”* olarak adlandırmaktadır.⁹⁴⁹ Türkiye, dünya ekonomisine entegre olmaya çalıştığı bu dönemde, her alanda ihtiyaç duyduğu işgücü ihtiyacını Bulgaristan'dan gelen çalışkan, bilgili göçmenlerin katkıları ile aşmaya, zirai verimliliği arttırmaya, sanayi alanında da kalifiye eleman eksikliğini gidermeye çalışmıştır. Bulgaristan'dan bu dönemde gelen göçmenlerin geçimini çiftçilikle sağlayanlar da dahil olmak üzere bir çok farklı alanda yetenek ve kabiliyetlerinin olması –örneğin çiftçi olmakla birlikte iş makinalarını da tamir edebiliyor olma gibi- Trakya Bölgesi'nin ekonomisinde olumlu etkisi olmuştur.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan göç eden Türklerin % 97,5 gibi önemli bir bölümünün anadili Türkçe olmakla birlikte, göçmenlerin Türkiye'deki okur-yazar oranından daha yüksek bir okur-yazar oranına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca göçmen kadınlar arasında da bu oran Türkiye'deki okur-yazar kadın oranından daha yüksektir.⁹⁵⁰ Okuma-yazma bilen bu göçmenlerin ekonomik ve toplumsal hayata katkıları da hiç şüphesiz daha fazla olmuştur.

Dönemin Türk Hükümeti, bu tarihlerde Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin iyi ve bilgili çiftçiler, oldukça çalışkan insanlar olmaları sebebiyle müstahsil olabilecek bir şekilde yerleştirilmelerine çalışarak, göçmenler vasıtasıyla özellikle zirai verimliliği

⁹⁴⁷ “Traktör İçin Kurs Açılıyor”, **Yeni İnan Gazetesi**, 8 Ocak 1954, s. 1.

⁹⁴⁸ “Dünyada ve Türkiye’de Mevcut Traktör ve Otomobil Sayıları”, **Yeni İnan Gazetesi**, 15 Temmuz 1955, s. 1.

⁹⁴⁹ Korkut Boratav, **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002**, İmge Yayınları, Ankara 2005, s. 94.

⁹⁵⁰ Bülent Yıldırım, **Bulgaristan’da Türk Varlığı ve Nüfusu**, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2018, s. 63.

arttırmaya, sanayi alanında da kalifiye eleman eksikliğini gidermeye çalışmıştır. Bu amaçla bu dönemde iskân politikasının ana amacı, nüfusu az, iklimi göçmenlerin geldikleri bölgeler ile uyumlu, arazisi ve suyu mevcut, iskâna müsait, boş, kimsenin hak iddia etmediği topraklarda köyler kurmak ve 20-25 haneli mevcut köyleri takviye ederek büyütmek şeklinde olmuştur.⁹⁵¹ Bu bağlamda Trakya Bölgesi, II. Dünya Savaşı sırasında kaybettiği nüfusu ile göçmen iskânında yine ön plandaki yerlerden olmuştur. Aşağıdaki tablo ve grafikten de görülebileceği gibi Edirne 1940 yılındaki nüfus miktarını, 1945 nüfus sayımındaki düşüşten sonra ancak 1955 yılında yakalamış, Kırklareli ise 1940 yılındaki nüfusuna 1945 yılındaki düşüşten sonra 1960 yılında dahi erişememiştir.⁹⁵² Tekirdağ'ın 1945 yılında yaşadığı nüfus kaybı ise Edirne ve Kırklareli'ye göre oldukça sınırlı kalmış ve 1950 yılında nüfus miktarı 1940 yılındakini aşmıştır. Bu durum, Edirne ve Kırklareli'nin sınır şehirleri olması ve burada yaşayan halkın dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı algısının daha açık olmasıyla açıklanabilir.

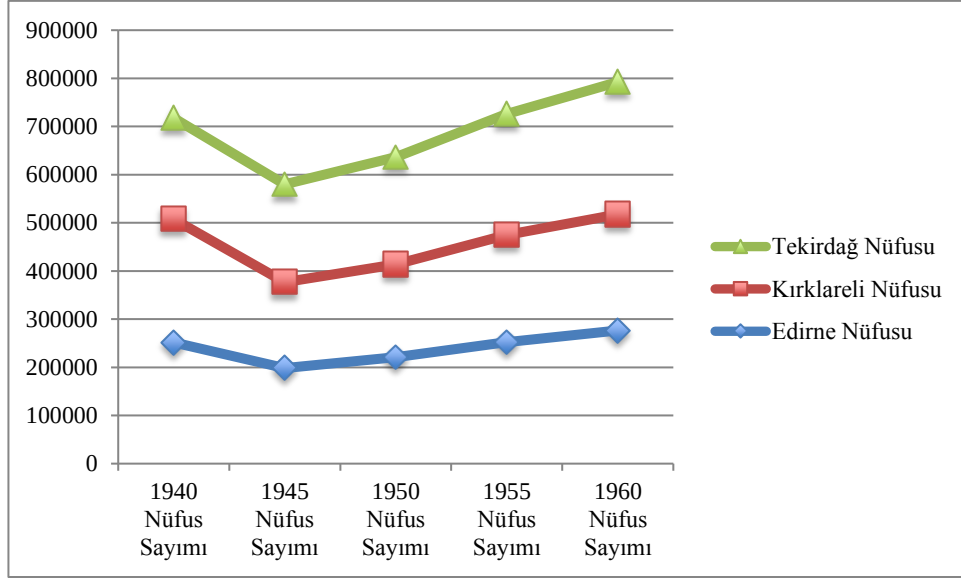
Tablo 223. 1940-1945-1950-1955-1960 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Nüfusu⁹⁵³

	1940 Nüfus Sayımı	1945 Nüfus Sayımı	1950 Nüfus Sayımı	1955 Nüfus Sayımı	1960 Nüfus Sayımı
Edirne	251.373	198.393	221.125	252.190	276.479
Kırklareli	256.353	178.382	192.333	222.856	241.146
Tekirdağ	209.888	203.223	222.916	251.071	274.806

⁹⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, (17 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4, s. 232.

⁹⁵² II. Dünya Savaşı sırasında Edirne ve Kırklareli halkından İstanbul ve Anadolu'ya doğru göç edenler olmuştur.

⁹⁵³ Tablo, 1940 Genel Nüfus Sayımı, Vilayetler, Kazalar, Nahiyeler ve Köyler İtibariyle Nüfus ve Yüzey Ölçü; Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945; Küçük İstatistik Yıllığı 1951, İstatistik Genel Müdürlüğü, İstanbul, 1953; 1960 Genel Nüfus Sayımı, İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibariyle Nüfus, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbası, Ankara, 1963, s. VIII. kullanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 7. 1940-1945-1950-1955-1960 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Nüfuslarındaki Değişim

1934 yılına kadar Türkiye’ye başta Balkanlardan olmak üzere ciddi bir muhacir gelmiş olmasına rağmen 762.736 kilometre toprak ve 17 milyon nüfusu ile Türkiye’de km²’ye hâlen sadece 22,3 kişi düşmekteydi. Trakya Bölgesi’nde ise aynı tarihte nüfus yoğunluğu 25 kişiydi. Hâlbuki Balkan Harbi öncesinde bile bölgede nüfus yoğunluğu km²’ye 48 kişi düşecek şekildeydi. Üstelik Balkan Harbi öncesinde Trakya Bölgesi bu iki kat fazla nüfusuyla daha yarım milyon muhacirin yerleştirilmesine elverişli görülmüştür.⁹⁵⁴ Aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi 1960 yılına gelindiğinde 1950-1951 yıllarında bölgeye yerleştirilen Bulgaristan göçmenlerine hatta 1923-1960 yılları arasında yerleştirilen tüm göçmenlere rağmen Trakya’da nüfus yoğunluğu Balkan Savaşlarından önceki miktarına ulaşamamıştır.

⁹⁵⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, (7 Haziran 1934), Devre: IV, İctima: 3, C. 23, 1/335 Numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni Mazbatası, Sıra No: 189, s. 6-7.

Tablo 224. 1927-1935-1940-1950-1960 Nüfus Sayımlarına Göre Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Nüfus Yoğunluğu⁹⁵⁵

	1927 Nüfus Yoğunluğu	1935 Nüfus Yoğunluğu	1940 Nüfus Yoğunluğu	1950 Nüfus Yoğunluğu	1960 Nüfus Yoğunluğu
Edirne	20	24	33	38	44
Kırklareli	19	31	45	29	37
Tekirdağ	22	33	35	37	44

1950-1951 yıllarında Trakya Bölgesi'ne iskân edilen Bulgaristan göçmenlerinin bölgeye sosyal adaptasyonları, bu tarihe kadar bölgeye yapılan göçmen iskânları sebebiyle daha kolay olmuştur. Göçmenlerin ekonomik açıdan üretici hâle gelmeleri ise en az bir yıl sürmüştür. Bu bir yıl içerisinde de göçmenler daha çok köylülerin yardımları ve gündelik işlerle geçimlerini sağlamışlardır. Trakya Bölgesi ayrıca, Bulgaristan'a yakın olması, göçmen sayısının çok olması, göçmenlerin daha önce yerleşmiş akrabalarının olması ve benzer kültürel özelliklere sahip olması sebebiyle 1950-1951 göçmenlerinin iskân haklarından vazgeçerek serbest göçmen olarak da yerleşmeyi tercih ettikleri yerler arasında olmuştur. Ancak iskân hakkından vazgeçmek, özellikle ekonomik açıdan göçmenlerin daha geç üretici hâle gelmelerine ve barınma gibi sorunları çözmede daha fazla zorlanmalarına neden olmuştur.

⁹⁵⁵ Tablo, 1929 İstatistik Yıllığı, C. II, s. 10; 1939 Trakya İstatistik Yıllığı, C. II, s. 10; 1940 Genel Nüfus Sayımı, s. VI-IX; Küçük İstatistik Yıllığı 1951, 39-41; 1960 Genel Nüfus Sayımı, İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibariyle Nüfus, s. VIII. kullanılarak hazırlanmıştır.

SONUÇ

19. yüzyılda iki kez Rusların, Balkan Savaşlarında Bulgarların, 1920-1922 yıllarında ise Yunanistan'ın işgaline uğrayan Trakya, gayrimüslim nüfusunun tamamına yakını göçlerle, Müslüman nüfusunun bir kısmını göçlerle bir kısmını da savaşlar nedeniyle kaybetmiştir. Balkan Savaşları öncesinde bölgede km²'ye 48 kişi düşmesine rağmen, bölge yarım milyon muhacirin yerleştirilmesine uygun görülmüştür. Nüfus yoğunluğunun neredeyse yarı yarıya düştüğü Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise bölge yine muhacirlerin iskânında öncelikli yerler arasında olmuştur. Bölgeden ayrılan gayrimüslim unsurların ardından bölgeye muhacir iskânına devam edilmiş, ancak bu süreç Trakya'nın toplumsal ve ekonomik yapısında önemli dönüşümlere neden olmuştur. Balkanlardan gelen muhacirlerin ve bölgede yaşayan Müslüman halkın çoğunlukla çiftçilikle uğraşması, bölgeden ayrılan gayrimüslimlerin faaliyet gösterdikleri sermaye gerektiren ekonomik alanlarda bir boşluğun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında bölgeye yapılan göçmen iskânları ile sadece toplumsal açıdan homojen bir nüfus hedeflenmemiş, ekonomide ortaya çıkan bu boşluğun da bölgedeki Müslümanlar ile doldurulmasına çaba sarf edilmiştir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan II. Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar geçen süreçte göçmenlerin öncelikli olarak Trakya Bölgesi'ne iskân edilmesinin temelinde ekonomik hedeflere ilaveten güvenlik endişesi de vardı. Ekonominin ve güvenliğin insan gücüne bağımlı olduğu bu dönemde bölge nüfusunu göçmen iskânları ile arttırmak son derece önemli görülmüştür. Ayrıca Trakya'nın Balkan göçmenlerinin geldikleri coğrafyaya en yakın bölge olması, göçmenlerin yaşadıkları coğrafyaya benzer iklim ve kültürel özelliklere sahip olması, ekilebilir boş tarım arazileri, çiftlikler ve gayrimüslimlerden kalan hane ve iş yerlerinin olması bölgenin tercih edilmesinde etkili olan diğer faktörlerdir. 1930 yılı itibari ile mübadil ve muhacirlere dağıtıldıktan sonra Edirne'de 4.857 dönüm tarım arazisinin, 164 adet mağaza ve dükkânın,

Tekirdağ'da 53.783 dönüm tarım arazisinin, 445 adet hane ve değirmenin, Kırklareli'nde 257.606 dönüm tarım arazisinin ve 5.527 adet hane ve değirmenin hazineye intikal etmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir.

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nden ayrılan topraklardan gelen göçmenlerin önemli bir kısmı kırsal alana yerleştirilmiş, sadece devlet memurları ile ilmiye sınıfına mensup kişiler şehir merkezlerine iskân edilmişlerdir. Ancak Cumhuriyet'in ilk yıllarında gelip Trakya Bölgesi'ne yerleştirilen mübadil ve muhacirlerin iskânında bu duruma çok fazla riayet edilmediğini görüyoruz. Zira şehir merkezlerine yerleştirilmiş önemli miktarda çiftçi göçmen mevcuttur. Ancak bu kişiler de daha çok şehir merkezleri içerisinde yer almakla birlikte tarım arazilerine yakın kenar mahallelere iskân edilmişlerdir. Bu durumun en önemli nedenleri şehir merkezlerinde bulunan boş tarım arazilerinin olması ve gelen göçmenlerin neredeyse tamamına yakınının geçimini çiftçilikten sağlamasıdır. 1934-1939 yılları arasında Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenler arasında çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşan göçmenlerin boş tarım arazilerinin ve meraların bulunduğu kırsal alanlara iskân edilmesine daha fazla önem verilmiştir. Ancak bu şehir ve ilçe merkezlerine yerleştirilen çiftçilerin olmadığı anlamına gelmemektedir.

1923-1939 yılları arasında gelen muhacirlerin büyük çoğunluğu iskânlı göçmen statüsünde bölgeye yerleştirilmiştir. Bu dönemde özellikle Edirne'de serbest göçmen neredeyse yoktur. 1934-1938 yılları arasında Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'a yerleşen göçmen sayısı 75.031'dir. Yine bu dönemde bölgeye iskân edilen göçmenlerin tamamına yakını Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan gelen göçmenlerdir. Mübadeleden sonra II. Dünya Savaşı'na kadar geçen süreçte bölgeye yerleşen Yunanistan göçmenleri oldukça azdır.

1934-1938 yılları arasında özellikle Bulgaristan ve Romanya'dan gelecek göçmenler için izlenecek süreç ve bu kişilerin ilgili ülkelerdeki hakları, üzerinde durulan konular arasında olmuş, böylece Cumhuriyet döneminde gelen diğer göçmenlere nazaran bu dönemde daha planlı programlı bir göç süreci izlenmiştir. Bu dönemde bölgede Trakya Umumî Müfettişliği'nin kurulması ve bölgeye iskân edilmesi planlanan göçmenler için önceden hazırlıklar yapılarak ihtiyaç listeleri ve bu ihtiyaçların karşılanması için gerekli bütçelerin oluşturulması, sürecin daha planlı programlı ilerlemesini

sağlamıştır. Ayrıca bu dönemde Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenler yapılan devlet yardımları açısından da avantajlı olmuştur. Göçmenlerin müstahsil hâle getirilmelerine öncelik verilmiş, bölgedeki boş topraklar ve çiftlikler göçmenlere tahsis edilerek üretime bir an önce katkı sağlamaları hedeflenmiştir. Tarım arazilerinin mümkün olan en kısa sürede verilmesine özen gösterilmiş, ancak aynı hassasiyet barınma imkânlarının sağlanmasında gösterilmemiştir. Mübadillerin bölgede Rumlardan kalan evlere yerleştirilmeleri, barınma sorununun daha kolay çözülmesi ile sonuçlanırken, 1930'lu yıllarda gelen göçmenler göçmen evlerinin inşa sürecini, geçici barınma koşullarında geçirmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte göçmenler daha çok köylerde halkın yanında geçici olarak misafir edilmişlerdir. Özellikle 1934 yılı sonu itibarıyla Trakya'ya Bulgaristan ve Romanya'dan gelen 22.457 göçmen o senenin bütçesinde iskân için yeterli tahsisatın bulunmaması sebebiyle Trakya halkının yardımları ile barındırılmışlardır. Trakya halkının bu konuda gösterdiği fedakârlık her türlü takdirin üstünde olmakla birlikte, halk göçmenleri sadece evlerine kabul etmekle kalmamış, bir önceki senenin kuraklığının doğurduğu darlığa rağmen göçmenleri evlerinde çok uzun süre barındırıp yemeğini paylaşmış, tarlalarını sürmüş, hatta tohumunu dahi vermiştir. Trakya'ya iskân edilen göçmenlerin entegrasyonunda ve sosyal hayata katılmalarında halkın bu davranışlarının çok önemli katkısı olmuştur.

1930'lu yıllardan itibaren Trakya'da göçmen iskânının üç aşamalı olarak yürütülmesi planlanmıştır. Buna göre birinci aşama, göçmenlerin barınmasını sağlayacak bir eve sahip olmasıdır. İkinci aşama kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayana kadar iâşesini temin etmek, üçüncü aşama ise toprak ve çift hayvanları ile ziraat aletleri vererek müstahsil hâle gelmesini sağlamaktır. Ancak bu süreçte göçmenler çoğunlukla öncelikle geçici olarak barındırılmış, geçimlerini sağlayabilecekleri tarım arazileri ise daha kısa sürede tevzi edilmiş ve göçmenler bölge halkının yardımları ile kendilerine verilen tarım arazilerini ekim için hazırlamaya başlamışlardır. Dolayısıyla çoğu zaman göçmenlere verilecek evlerin hazır olmaması nedeniyle planlanan ilk aşama aslında en son gerçekleşen aşama olmuştur.

1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu'na getirilen eleştirilerden biri de Çingenelerin Türkiye'ye göçlerinin yasaklanması ile ilgilidir. Ancak 1935 yılından sonra Trakya Bölgesi'ne iskân edilen Çingeneler olduğu gibi bu kişilere her türlü iskân yardımının da çoğu zaman yapıldığını görüyoruz. Dolayısıyla bu durum bize göstermektedir ki

kanunları sadece lafzî olarak yorumlayıp çıkarımlarda bulunmaktansa uygulamalara da bakmak her zaman daha doğru sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

II. Dünya Savaşı ve takip eden dönemde gelen göçmenlerin sayısında düşüş olmuş, savaş döneminde mülteci olarak gelen kişilerin sayısında ise artış olmuştur. 1939-1949 yılları arasında toplam 73.551 göçmen ve mülteci Türkiye'ye göç ya da iltica etmiştir. Başka milletlerden olan mültecilerin de tıpkı Müslüman mülteciler gibi başta işçileri olmak üzere ihtiyaçları temin edilmiş, savaş sona erdiğinde başka bir ülkeye gitmek isteyenlerin ilaveten sevk masrafları da yine Türkiye tarafından karşılanmıştır. Ayrıca bu dönemde mülteciler arasında bulunan Türk ve Müslümanların iskânlı bir kısmının da serbest göçmen statüsünde Türkiye'ye yerleşmelerine izin verilmiştir. Ancak bu dönemde Trakya Bölgesi'ne yerleşen göçmenler oldukça sınırlı sayıda olmuştur. Dahası hemen yanı başında yaşanan savaş endişesi ile bölge halkı dahi İstanbul ve Anadolu'ya doğru göç etmeye başlamış ve sadece Edirne ile Kırklareli nüfusu savaş sona erdiğinde 130.951 kişi azalmıştır.

Sosyal ve ekonomik açıdan II. Dünya Savaşı dönemini Trakya, oldukça buhranlı ve endişeli geçirmiştir. Bu dönemde mülteci olarak ülkemize gelip serbest ya da iskânlı göçmen olarak Trakya Bölgesi'ne yerleşenler arasında Batı Trakya Türkleri de vardır. Aslında üç istisnâî durum dışında Batı Trakya Türklerinin göçmen olarak kabul edilip vatandaşlığa alınmalarına izin verilmemiştir. Ancak 1941 yılında Yunanistan'ın işgale uğramasıyla farklı tarihlerde alınan iki Bakanlar Kurulu kararıyla Batı Trakya ve Ege adalarından serbest göçmen vizesi ile ya da mülteci olarak gelen Türklerin vatandaşlığa alınmasına, Hariciye Vekâleti'nin Lozan Antlaşması'na aykırı olması sebebiyle olumsuz görüş bildirmesine rağmen karar verilmiştir.

1950-1960 yılları arasında Trakya'ya yerleşen göçmenler Bulgaristan ve Yugoslavya'dan gelen kişilerden oluşmuştur. 16 Nisan 1951 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında Bulgaristan'dan 1950 yılının başından itibaren gelen göçmenlerin iskânlı göçmen muamelesine tâbi tutulmaları ve Bulgaristan'daki şartlar düzelinceye kadar da Türk konsoloslukları tarafından bu kişilere iskânlı göçmen vizesinin verilmesi kararlaştırılmış, böylece Trakya'ya yerleşen Bulgaristan göçmenleri de talepleri neticesinde "iskânlı göçmen" statüsüne alınmışlardır. Her ne kadar plansız, kitlesel ve zorunlu bir göç olması sebebiyle bu dönemde gelen

göçmenler birçok olumsuz koşullara maruz kalmış olsalar da ABD’den gelen maddi desteğin de etkisiyle yapılan devlet yardımları açısından avantajlı olmuşlardır. Bu dönemde Trakya’ya yerleşen iskânlı Bulgaristan göçmenlerinin neredeyse tamamına tarım arazisi, yemeklik ve tohumluk tahıl, tarım aletleri ve hayvan verilmiş, göçmenlerin yerleştirildiği bazı köylere ilaveten traktör de verilmiştir. Plansız ve kitlesel bir göç olması sebebiyle göçmenler köylerde önce geçici olarak Trakya halkının yanına, daha sonra kendileri için inşa edilen göçmen evlerine yerleştirilmişlerdir. Evlerin inşa süreçlerinde çoğu zaman Trakya halkı ile birlikte göçmenler de çalışmıştır. Bu dönemde Edirne’ye 4.890, Kırklareli’ne 7.694, Tekirdağ’a ise 7.659 kişi iskân edilmiştir. İş gücü açısından yetişmiş, nitelikli kişiler olan bu göçmenler savaş sonrası ekonomik ve manevi açıdan sarsıntılar yaşayan Trakya’nın kalkınmasında önemli katkıda bulunmuşlardır.

1950-1960 yılları arasında Trakya Bölgesi’ne yerleşen bir diğer göçmen grubu Yugoslavya’dan gelenlerdir. Bu tarih aralığında Kırklareli’ne 4.498, Tekirdağ’a 841 ve Edirne’ye de Yugoslavya’dan göç eden 61 kişinin yerleştiğini tespit ettik. Bu kişilerin tamamına yakını serbest göçmen olarak bölgeye yerleşmişlerdir. Cumhuriyet’in ilanından II. Dünya Savaşı’nın başlamasına kadar Trakya’ya iskân edilen Yugoslavya göçmenlerinden iskânlı olanlara devlet yardımı yapılmış, ancak 1950-1960 yılları arasında Trakya’ya serbest göçmen olarak yerleşen bu kişilere neredeyse hiçbir destek verilmemiştir.

1923-1960 yılları arasında Trakya Bölgesi’ne yerleşen göçmenlerin büyük bir kısmını çiftçiler oluşturmuştur. Ancak sayıları çiftçiler kadar olmasa da marangoz, dülgere, kunduracı, berber, kalaycı, demirci, nalbant, saraç, muallim gibi farklı meslek grubundan göçmenler de bölge ekonomisine önemli katkıda bulunmuşlardır. Kaldı ki bu dönemde Trakya ekonomisi için hangi meslekten olursa olsun ilave her bir insan gücünün oldukça kıymetli olduğu bir dönemdir. Ayrıca göçmen ailelerde aile reisi her ne meslekle uğraşırsa uğraşsın, ailenin geri kalan bireyleri en azından kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar tarımla meşgul olmuşlardır.

1923-1930 yılları arasında Trakya Bölgesi’ne iskân edilen göçmenlere verimli tarım arazileri tevzi edilmiş, 1930-1939 yılları arasında ise mübadeleden artakalan tarım arazilerine ilaveten özel mülkiyette olup bakımsız bırakılan geniş çiftlik arazileri de

istimlâk edilerek dağıtılmıştır. Tarım arazilerinin gittikçe bölünmesi ve azalmasından dolayı 1950-1960 yılları arasında bölgeye iskân edilen göçmenlere meralar ve kurutulan bataklıklar da tevzi edilmiş ya da borçlandırma usulü dağıtılmıştır.

Cumhuriyet Döneminde Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenlerin neredeyse tamamına yakını Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya ve Romanya'dan gelmişlerdir. Bunların dışında sayıları çok olmamakla birlikte bölgeye yerleşen Kırım göçmenleri de vardır. Cumhuriyet öncesi yerleşen Kırım göçmenlerinden farklı olarak bu dönemde gelenler Kırım'dan değil, Almanya'dan Türkiye'ye göç etmişlerdir. Edirne ve Kırklareli'nde 1930 sonrası Türkiye'ye göç eden Kırım göçmenlerinin kayıtlarına rastlanmazken, 1948 yılı Tekirdağ kayıtlarında Almanya'dan gelen Kırım göçmenleri mevcuttur.

Birçok farklılıklarına rağmen Trakya Bölgesi'ne iskân edilen göçmenler aynı dine inanmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan ortak değerler etrafında birleşmişlerdir. Arnavutlar ve Boşnaklar gibi etnik kökeni ve dili farklı olan göçmenler dahi temelini İslam dininin oluşturduğu Türklük bilincini üst kimlik haline getirmiş ve onun çatısı altında toplanmışlardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında din birliği kadar dil birliğine de önem verilmiş ve dil, toplumun kaynaşmasının en önemli aracı olarak görülmüştür. Bu bağlamda bölgeye yerleşen göçmenlerin bir kısmının Türkçe konuşamıyor olması bölgeye adaptasyonları açısından bir sorun olarak görülmüştür. Bu sorunun muhacir çocukları arasında okullaşma oranının artırılması, böylece bu çocukların evde ailelerine Türkçe öğretmesi ile çözülmesi planlanmıştır. Ancak göçmenlerin Türkçe öğrenmeye karşı direnç göstermedikleri gibi ilgi ve isteklerinin olması, çocuklarının, torunlarının Türkçe konuşmalarını desteklemeleri, muhacirlerin bölgeye adaptasyonlarını zorlaştıran bu durumunun daha kolay çözülmesi ile sonuçlanmıştır.

Son olarak 19. yüzyıldan itibaren özellikle Balkanlardan gelen göçmenlerin öncelikli olarak iskân edildikleri Trakya şehirleri, muhacir kent olmanın getirdiği birikimle 1923-1960 yılları arasında iskân edilen 237.677 göçmene kucak açmış ve her ne kadar istisnalar olsa da göçmenlerin bölgeye entegrasyonuna katkı sağlamıştır. Trakya'da iskân edilen göçmenlere yapılan devlet yardımları bu kişilerin müstahsil hâle gelmelerini ve hayatlarının bu yeni dönemine adapte olmalarını hızlandırırken, göçmenler de Trakya'nın boş tarım arazilerinin ekonomiye kazandırılmasını

sağlamıştır. Sadece evlerini değil kültürel ve ekonomik birikimlerini de bölgeye taşıyan bu kişiler Trakya'nın en çok ihtiyaç duyduğu zamanda her açıdan zenginleşmesini sağlamışlardır.

KAYNAKÇA

A. ARŞİVLER

1. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

1.1. Muhacir Esas Kayıt Defterleri ve Göçmenlerle İlgili Diğer Defterler

BCA, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 183.

BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 187.

BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 188.

BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 189.

BCA, Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 190.

BCA, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 191.

BCA, Kırklareli İli, Merkez İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 193.

BCA, Kırklareli İli, Pınarhisar İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 194.

BCA, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 195.

BCA, Kırklareli İli, Demirköy İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 196.

BCA, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 197.

BCA, Kırklareli İli, Merkez ve Lüleburgaz İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 198.

BCA, Kırklareli İli, Babaeski İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 199.

BCA, Kırklareli İli, Vize İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 200.

BCA, Tekirdağ İli, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 78.

BCA, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 79.

BCA, Tekirdağ İli, Çerkezköy, Çorlu, Marmara Ereğlisi ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 80.

BCA, Tekirdağ İli, Merkez, Çerkezköy, Çorlu ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 81.

BCA, Tekirdağ İli, Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 82.

BCA, Tekirdağ İli, Hayrabolu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 83.

BCA, Tekirdağ İli, Muratlı İlçesine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 84.

BCA, Tekirdağ İli, Merkez, Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy İlçelerine Ait Muhacir Esas Kayıt Defteri, Defter No: 85.

BCA, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait 285 No'lu 1924-1930 Tarihli Tevzi Defteri

BCA, Edirne İli Merkez, Keşan, Enez İlçeleri Göçmen Durumlarını Gösterir, 1936 Tarihli ve 334 No'lu Defter

BCA, Edirne İli Merkez, Lalapaşa, Havsa, Uzunköprü, Meriç, Keşan, İpsala, Enez İlçeleri Göçmenlere Dağıtılan Topraklar ve Meralara Ait 333 No'lu 1951-1972 Tarihli İstatistik Defteri

1.2. Cumhuriyet Arşivi

BCA, 030. 01. 02. 94. 26. 4.

BCA, 030. 01. 17. 97. 3.

BCA, 030. 01. 17. 99. 11.

BCA, 030. 01. 40. 238. 17.

BCA, 030. 01. 61. 376. 5

BCA, 030. 10. 20. 120. 12.

BCA, 030. 10. 55. 365. 18.

BCA, 030. 10. 55. 367. 2.

BCA, 030. 10. 55. 367. 5.

BCA, 030, 10. 56. 379. 20.

BCA, 030. 10. 72. 472. 3.

BCA, 030. 10. 72. 472. 7.

BCA, 030. 10. 72. 472. 8.

BCA, 030. 10. 72. 474. 6.

BCA, 030. 10. 72. 474. 6. 5.

BCA, 030. 10. 72. 474. 6. 6.

BCA, 030. 10. 72. 474. 6. 7.

BCA, 030. 10. 72. 475. 2.
BCA, 030. 10. 72. 475. 4.
BCA, 030. 10. 73. 481. 12.
BCA, 030. 10. 73. 481. 13.
BCA, 030. 10. 81. 531. 8.
BCA, 030. 10. 81. 531. 16.
BCA, 030. 10. 81. 531. 20.
BCA, 030. 10. 116. 808. 8.
BCA, 030. 10. 116. 809. 3.
BCA, 030. 10. 116. 810. 14.
BCA, 030. 10. 116. 810. 11.
BCA, 030. 10. 116. 810. 13.
BCA, 030. 10. 116. 811. 6.
BCA, 030. 10. 117. 812. 5.
BCA, 030. 10. 117. 813. 9.
BCA, 030. 10. 117. 815. 1.
BCA, 030. 10. 117. 815. 15.
BCA, 030. 10. 117. 815. 17.
BCA, 030. 10. 117. 815. 19.
BCA, 030. 10. 123. 880. 2.
BCA, 030. 10. 124. 882. 4.
BCA, 030. 10. 233. 570. 25.
BCA, 030. 10. 241. 629. 15.
BCA, 030. 10. 241. 631. 33.
BCA, 030. 10. 242. 632. 5.
BCA, 030. 10. 242. 633. 9.
BCA, 030. 10. 242. 633. 21.
BCA, 030. 10. 242. 634. 22.
BCA, 030. 10. 242. 635. 16.
BCA, 030. 10. 242. 637. 8.
BCA, 030. 10. 243. 646. 6.
BCA, 030. 10. 246. 667. 9.
BCA, 030. 10. 246. 667. 10.
BCA, 030. 10. 247. 668. 6.

BCA, 030. 10. 247. 668. 16.

BCA, 030. 10. 250. 691. 9.

BCA, 030. 10. 253. 705. 5.

BCA, 030. 18. 01. 02. 6. 57. 9.

BCA, 030. 18. 01. 01. 08. 39. 9.

BCA, 030. 18. 01. 01. 10. 37. 10.

BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 4.

BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 5.

BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 6

BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 7.

BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 45. 9.

BCA, 030. 18. 01. 02. 12. 46. 18.

BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 4.

BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 5.

BCA, 030. 18. 01. 02. 14. 63. 10.

BCA, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 3.

BCA, 030. 18. 01. 02. 15. 79. 4.

BCA, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 16.

BCA, 030. 18. 01. 02. 16. 85. 20.

BCA, 030. 18. 01. 02. 54. 31. 1

BCA, 030. 18. 01. 02. 74. 40. 5.

BCA, 030. 18. 01. 02. 77. 68. 6.

BCA, 030. 18. 01. 02. 78. 77. 5.

BCA, 030. 18. 01. 02. 86. 13. 2.

BCA, 030. 18. 01. 02. 88. 91. 10.

BCA, 030. 18. 01. 02. 92. 90. 3.

BCA, 030. 18. 01. 02. 92. 76. 9.

BCA, 030. 18. 01. 02. 94. 23. 7.

BCA, 030. 18. 01. 02. 94. 31. 19.

BCA, 030. 18. 01. 02. 96. 72. 03.

BCA, 030. 18. 01. 02. 113. 16. 18.

BCA, 030. 18. 01. 02. 123. 76. 12.

BCA, 030. 18. 01. 02. 124. 79. 8.

BCA, 030. 18. 01. 02. 124. 83. 7.
BCA, 030. 18. 01. 02. 125. 32. 2.
BCA, 030. 18. 01. 02. 126. 61. 9.
BCA, 030. 18. 01. 115. 93. 14.
BCA, 030. 18. 01. 115. 99. 13.

BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 1.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 2.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 3.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 4.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 5.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 6.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 7.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 8.
BCA, 272. 11. 23. 123. 4. 9.
BCA, 272. 11. 24. 131. 9.
BCA, 272. 11. 25. 134. 11.
BCA, 272. 11. 25. 134. 1.
BCA, 272. 12. 46. 85. 10. 2.
BCA, 272. 12. 46. 85. 10. 1.
BCA, 272. 12. 46. 85. 10. 4.
BCA, 272. 12. 61. 176. 2.
BCA, 272. 12. 63. 192. 19.

BCA, 490. 01. 63. 240. 9.
BCA, 490. 01. 153. 610. 1.
BCA, 490. 01. 595. 57. 10.
BCA, 490. 01. 596. 61. 4.
BCA, 490. 01. 611. 120. 5.
BCA, 490. 01. 611. 120. 6.

2. Cumhurbaşkanlığı Arşivi

01009099-3

01009099-28

01009627-6

3. Kızılay Arşivi

2101/6.

2101/98.

2101/173.1.

2101/174.1.

2109/144

2109/144.2

2109/144.3.

2109/165.

2109/181.

2109/188.

2232/265.

2232/266.

2232/307

2232/394

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu’nun 1951 Kongresi’ne Sunduğu Rapor.

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu’nun 1952 Kongresi’ne Sunduğu Rapor.

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kurulu’nun 1953 Kongresi’ne Sunduğu Rapor.

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1934-1935 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, Çankaya Matbaası, Ankara 1936.

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1935-1936 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, Çankaya Matbaası, Ankara 1937.

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1936-1937 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, Ankara 1938.

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1937-1938 Hesap Devresi İçinde Genel Merkez Tarafından Yapılan İşleri Bildiren Rapor, Ankara 1939.

4. Edirne İl Özel İdaresi Arşivi

Edirne'ye Yerleştirilen Göçmenleri Gösterir Tablo:11.

5. Prof. Dr. Ali Birinci'nin Özel Arşivi

T.C. Maliye Vekâleti Milli Emlâk Müdürlüğü, **Milli Emlâk Muamelelerine Müteallik Mevzuat**, Başvekâlet Matbaası, Ankara, 1937.

II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'dan Gelen Rum Mültecilerin İkametlerini Gösterir Belge.

T.C. Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti İskan Umum Müdürlüğü Muhacir ve Mülteci Kayıt Defteri.

B. RESMÎ YAYINLAR

1. Resmî Gazeteler, İstatistik Yıllıkları ve Nüfus Sayım Sonuçları

Resmî Gazete, 21 Haziran 1934, S. 2733.

Resmî Gazete, 21 Teşrinisani 1935, S. 3162.

Resmî Gazete, 2 Şubat 1937, S. 3523.

Resmî Gazete, 15 Haziran 1938, S. 3934.

Resmî Gazete, 5 Temmuz 1939, S. 4250.

Resmî Gazete, 15 Ağustos 1941, S. 4887.

Resmî Gazete, 24 Haziran 1947, S. 6640.

Resmî Gazete, 24 Mart 1950, S. 7465.

Resmî Gazete, 18 Mart 1950, S. 7460.

1929 İstatistik Yıllığı, C. II, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1929.

1930 İstatistik Yıllığı, C. III, Ahmet İhsan Matbaası, İstanbul, 1930.

Trakya İstatistik Yıllığı, C. I, Yıl: 1936, Mehmet İhsan Matbaası, Ankara 1938.

Trakya İstatistik Yıllığı, C. II, Yıl: 1939, Ankara Basımevi, Ankara 1939.

Küçük İstatistik Yıllığı 1942-1945, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara 1947.

Küçük İstatistik Yıllığı 1947-1950, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara 1951.

Küçük İstatistik Yıllığı 1951 İstatistik Genel Müdürlüğü, İstanbul, 1953.

1935 Genel Nüfus Sayımı, T.C Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü, İstanbul, 1935.

1940 Genel Nüfus Sayımı, Vilayetler, Kazalar, Nahiyeler ve Köyler İtibariyle Nüfus ve Yüzey Ölçü.

1960 Genel Nüfus Sayımı, İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibariyle Nüfus, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbası, Ankara, 1963.

1965 Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1969.

2. TBMM Tutanakları

TBMM Zabıt Ceridesi, (23 Mayıs 1928), Dönem III, Toplantı 81, C. 4.

TBMM Zabıt Ceridesi, (24 Mayıs 1928), Dönem III, Toplantı 82, C. 4.

TBMM Zabıt Ceridesi, (7 Haziran 1934), Devre: IV, İctima: 3, C. 23, 1/335 Numaralı İskân Kanunu Lâyihası ve İskân Muvakkat Encümeni Mazbatası, Sıra No: 189.

TBMM Zabıt Ceridesi, (12 Kasım 1934), Devre IV, İctima: 4, C. 25.

TBMM Tutanak Dergisi, (12 Ocak 1948), Dönem VIII, Toplantı 2, C. 9.

TBMM Tutanak Dergisi, (13 Mart 1950), Dönem VIII, Toplantı 4, C. 25.

TBMM Tutanak Dergisi, (23 Kasım 1950), Dönem VIII, Toplantı 4, C. 24.

TBMM Tutanak Dergisi, (5 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4.

TBMM Tutanak Dergisi, (10 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4.

TBMM Tutanak Dergisi, (15 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4.

TBMM Tutanak Dergisi, (17 Ocak 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 4.

TBMM Tutanak Dergisi, (19 Şubat 1951), Dönem IX, Toplantı 1, C. 5.

T.C. Kurucu Meclisi Tutanak Dergisi, (29 Ağustos 1961), Birleşim: 24, C. 2.

TBMM Tutanak Dergisi, (10 Aralık 1968), Birleşim 12 , Toplantı 8 , C. 49.

Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu Raporu, Esas No: 1/904, Karar No: 93, Tarih: 5 Aralık 1968.

C. Süreli Yayınlar

1. Ulusal Gazeteler

Milliyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Vakit Gazetesi

Son Posta Gazetesi

2. Yerel Gazeteler

Tekirdağ Gazetesi

Hudut Gazetesi

Edirne Postası Gazetesi
Yeni İnan Gazetesi
Özdilek Gazetesi
Trakya’da Yeşilyurt Gazetesi

D. Sözlü Tarih Çalışması-Mülakat Yapılan Kişilerin Listesi

Remzi Meriç, Havva Livada, Nesrin Verimli, Hasan Pehlivan, Sultan Sönmez, Nevriye Öz, Rukiye Tabak, İsmail Sağlam, Mine Dadakçı, Ayşe Issı, Emine Livada, Emine Kutlucuk, Gülbiye Kahraman, Elmas Mercan, Nefise Düğme, Nurettin Ilgaz, Fazile Cırat, Necmiye Çalışkan, Naciye Dilci, Hüseyin Sıragezen, Süleyman Pırodan, Emine Batur, Ahmet Livada, Mustafa Dadakçı, Hasan Tatlıses, Zekeriya Kıyınat, Faik Metin, İdris Kerimler, Ayşe Lale Korkmaz, Şükrü Nail Toparlık, Emine Toparlık, Sakıp Kalkın, Fethi Niş, Mukadder Kıyınat, Gülser Orgun, Fatma Kanlıgöl, Nazife Özbek, Nevriye Ülgen, Naciye Yıldırım, Destan Destanoğlu.

E. Araştırma Eserler

1. Kitaplar

Adıgüzel, Yusuf, **Göç Sosyolojisi**, Nobel Yayınları, Ankara, 2016.

Ağanoğlu, H. Yıldırım, **Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balkanlar’ın Makûs Tarihi Göç**, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2001.

Alp, İlker, **Pomak Türkleri (Kumanlar-Kıpçaklar)**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Edirne, 2008.

Akdeniz, Melih, **Batı Trakya’da Türk Varlığı (1930-1981)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2018.

Arı, Kemal, **Büyük Mübadele**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000.

Armaoğlu, Fahir, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, TTK Yayınları, Ankara, 2003.

_____ **20. Yüzyıl Siyasi Tarih (1914-1995)**, Kronik Yayınları, İstanbul, 2018.

Aslan, Zehra, **Türkiye’de Göç ve Göçmenler (1914-1960) Karadeniz, Batum, Bulgaristan, Türkistan Türkleri ile Romanya Yahudileri**, Libra Yayınları, İstanbul, 2020.

Aybar, Celal, **Bulgaristan Nüfusu**, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, İstanbul, 1935.

Babuş, Fikret, **Osmanlı’dan Günümüze Etnik ve Sosyal Politikalar Çerçevesinde Göç ve İskân Siyaseti ve Uygulamaları**, Ozan Yayınları, İstanbul, 2006.

Bali, Rifat N., **1934 Trakya Olayları**, Libra Yayınları, İstanbul, 2014.

Balkan, S. , **Peçenekler ve Tikveş Türkleri**, E Yayınları, İstanbul, 2017.

Bartram, David - Poros, Maritsa V. - Monforte, Pierre, **Göç Meselesinde Temel Kavramlar**, Hece Yayınları, Ankara, 2017.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, **Belgelerle Mustafa Kemal Atatürk ve Türk-Bulgar İlişkileri (1913-1938)**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2002.

Behar, Cem, **Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türkiye'nin Nüfusu 1500-1927**, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1996.

Betts, Alexander, **Zorunlu Göç ve Küresel Politika**, Hece Yayınları, Ankara, 2017.

Bıyıklıoğlu, Tevfik, **Trakya'da Milli Mücadele I**, TTK Yayınları, Ankara, 1992.

Bora, Tanıl, **Milliyetçiliğin Provakosyonu Yugoslavya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2018.

Boratav, Korkut, **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002**, İmge Yayınları, Ankara, 2005.

Burgaç, Murat, **Trakya Raporu 1934 Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey'in Gözünden 1930'lu Yıllarda Trakya**, Kaynak Yayınları, Ankara, 2017.

_____, **Türkiye Umumi Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumi Müfettişliği**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2013.

Calic, Marie-Janine, **A History of Yugoslavia**, Purdue University Press, West Lafayette, Indiana, 2019.

Castellan, Georges, **Balkanların Tarihi**, Milliyet Yayınları, çev. Ayşegül Yaraman, İstanbul, 1991.

Castles, Stephen- Miller, Mark J., **Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

Cemal Paşa, **Hatıralar**, haz. Alpay Kabacalı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

Chambers, Iain, **Göç, Kültür, Kimlik**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014.

Çapa, Mesut, **Kızılay (Hilal-i Ahmer) Cemiyeti (1914-1925)**, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları, Ankara, 2010.

Dayıoğlu, Ali, **Toplama Kampından Meclis'e Bulgaristan'da Türk ve Müslüman Azınlığı**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005.

Develioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.

Doğan, İsmail, **Göç ve Kültür**, Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Elsie, Robert, **Historical Dictionary Albania**, The Scarecrow Press, Lanham-Toronto-Plymouth, UK, 2010.

Emgili, Fahriye, **Yeniden Kurulan Hayatlar Boşnakların Türkiye'ye Göçleri (1878-1934)**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2012.

Erdal, İbrahim, **Mübadele Uluslaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan**, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Erdem, Ufuk, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Muhacir Komisyonları ve Faaliyetleri (1860-1923)**, TTK Yayınları, Ankara, 2018.

Erder, Sema, **Zorla Yerleştirmeden Yerinden Etmeye Türkiye’de Değişen İskân Politikaları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018.

Erendil, Muzaffer, **Tarihte Türk-Bulgar İlişkileri**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1976.

Erim, Nihat, **Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1953.

Fischer, Bernd Jürgen, **King Zog and The Struggle for Stability in Albania**, East European Monographs, Bradenton United States, 1984.

_____, **Albania at War 1939-1945**, Hurst&Company, London 1999.

Geray, Cevat, **Türkiye’den Türkiye’ye Göçler (1923-1961)**, S.B.F. Maliye Enstitüsü Türk İktisadi Gelişmesi Araştırma Projesi, Rapor No: 9, Ankara, 1961.

Gezici Yalçın, Meral, **Göç Psikolojisi**, Pharmakon Yayınları, Ankara, 2017.

Gökaçtı, Mehmet Ali, **Nüfus Mübadelesi Kayıp Bir Kuşağın Hikayesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

Haker, Erol, **Bir Zamanlar Kırklareli’de Yahudiler Yaşardı**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Halaçoğlu, Ahmet, **Balkan Harbi Sırasında Rumeli’den Türk Göçleri (1912-1913)**, TTK Yayınları, Ankara, 2014.

Hatıpler, Mustafa, **Selanik’ten Edirne’ye İnsan Zıyanlığı (Gözyaşı, Hicran ve Büyük Mübadele)**, Assos Yayınları, İstanbul 2003.

İpek, Nedim, **Mübadele ve Samsun**, TTK Yayınları, Ankara, 2000.

_____, **Rumeli’den Anadolu’ya Türk Göçleri**, TTK Yayınları, Ankara, 1999.

İskân Tarihçesi, Hamit Matbaası, İstanbul, 1932.

Jelavich, Barbara, **Balkan Tarihi - 20. Yüzyıl**, C. II, Küre Yayınları, İstanbul, 2017.

Kalionski, Alexei, **Communities, Identities and Migrations in Southeast Europe**, Anamnesis Books Series, Sofia, 2014.

Kamil, İbrahim, **Bulgaristan’daki Türklerin Statüsü**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1989.

Karpat, Kemal H., **Balkanlar’da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk**, İmge Yayınları, Ankara, 2004.

_____, **Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2017.

Kazancıgil, Ratip, **Edirne’nin Sağlık ve Sosyal Yardım Tarihi 1361-2008**, C. I, Trakya Üniversitesi Yayınları, Edirne, 1996.

Kenar, Nesrin, **Yugoslavya (Yugoslavya Sorununun Ulusal ve Uluslararası Boyutu)**, Palme Yayıncılık, Ankara, 2005.

Keser, Ulvi, **Kızılây Belgeleri Işığında Yunanistan’da Ölüm, Açlık, İşgal 1939-1949**, Türk Kızılâyı Yayınları, Ankara, 2010.

Koraltürk, Murat, **Erken Cumhuriyet Döneminde Ekonominin Türkleştirilmesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.

Kostanick, Huey Louis, **Turkish Resettlement of Bulgarian Turks 1950-1953**, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1957.

Kurtulmuş, Zekeriya **Kırklareli Folklorundan Örnekler**, Kırklareli Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kırklareli, 2010.

Leary, William M., **Fuelling The Fires of Resistance – Army Air Forces Special Operations in The Balkans During World War II**, Air Force History and Museums Program, 1995.

Lefebvre, Henri, **Mekânın Üretimi**, çev. Işık Ergüden, Sel Yayınları, İstanbul, 2014.

McCarthy, Justin, **Ölüm ve Sürgün Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kırımı (1821-1922)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2012.

Meçik, Hakkı Abdullah, **Bulgaristan Türklerinin Durumu**, Hür Efe Matbaası, İzmir, 1984.

Milli Mücadele’de Hilal-i Ahmer İcraat Raporu, 23 Nisan 1920-23 Eylül 1921, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları, Ankara, 2007.

Mutlu, Cengiz, **Mütareke Döneminde Rum Nüfus Hareketleri 1918-1922**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2014.

Olçay, Selahattin, **Doğu Trakya Yerli Ağzı**, Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara, 1966.

Oran, Baskın, **Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 1986.

Özlem, Kader, **Türkiye-Bulgaristan İlişkileri ve Türk Azınlık**, Dora Yayıncılık, Bursa, 2019.

Özgür Baklacioğlu, Nurcan, **Dış Politika ve Göç, Yugoslavya’dan Türkiye’ye Göçlerde Arnavutlar (1920-1990)**, Derin Yayınları, İstanbul, 2010.

Öztoprak, İzzet, **Kurtuluş Savaşı ile İlgili Yunan Belgeleri**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2006.

Pamuk, Şevket, **Türkiye’nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2019.

Raichevsky, Stoyan, **Islamized Bulgarians Pomaks**, Prof. Marin Drinov Academic Publishing House, Sofia, 2014.

Rumeli’den Türk Göçleri-Belgeler C: I, haz. Bilal Şimşir, TTK Yayınları, Ankara, 1989.

Sander, Oral, **Siyasi Tarih Eski Çağlardan 1918’e**, İmge Yayınları, Ankara, 2003.

_____, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Yayınları, Ankara, 2003.

Sevgi, Atakan, **Balkan Savaşlarında Trakya ve 1912 Edeköy Katliamı**, Ceren Yayıncılık, Edirne, 2018.

Soysal, İsmail, **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)**, C. I, TTK Yayınları, Ankara, 2000.

Stocking, Craig and Hancock, Eleanor, **Swastika Over The Acropolis Re-Interpreting The Nazi Invasion of Greece in World War II**, Brill, Leiden-Boston, 2013.

Şaşmaz, Musa, **Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013)**, C. VI, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

Şimşir, Bilal, **Bulgaristan Türkleri**, Bilgi Yayınları, İstanbul, 1986.

_____, **Balkan Savaşlarında Rumeli Türkleri Kırımlar-Kıyımlar-Göçler 1821-1913**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 2017.

Tekeli, İlhan ve İlkin, Selim, **İktisadî Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı II**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

Toğrol, Beğlan, **112 Yıllık Göç (1878-1989)**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989.

Turan, Ömer, **The Turkish Minority in Bulgaria (1878-1908)**, TTK Yayınları, Ankara, 1998.

Türkçe Sözlük, C. I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

Türkçe Sözlük, C. II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

Uzman, Nasrullah, **Türkiye'nin Mülteci ve Muhacir Politikaları (1923-1947)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2018.

Yıldırım, Bülent, **Bulgaristan ve Bulgaristan Türkleri 1878-1938**, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2019.

_____, **Bulgaristan'da Türk Varlığı ve Nüfusu**, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2018.

Yıldırım, Onur, **Diplomasi ve Göç**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016.

Zelengora, Georgi, **Türkiye'deki Pomaklar**, çev. Zeynep Zafer, TTK Yayınları, Ankara, 2017.

Zengin Aghatabay, Cahide **Mübadelenin Mazlum Misafirleri Mübadele ve Kamuoyu (1923-1930)**, Bengi Yayınları, İstanbul, 2007.

Weinberg, Gerhard L., **A World at Arms A Global History of World War II**, Cambridge University Press, USA, 1995.

2. Makaleler

Akman, Ayşe, “Ahret Kardeşliği Geleneği ve Trakya Bölgesinin Bazı Yerlerinde Evlenme Geleneklerine Yansımaları”, **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milletlerarası 9. Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiriler**, s. 62-75.

Aktar, Ayhan, “Nüfusun Homojenleştirilmesi ve Ekonominin Türkleştirilmesi Sürecinde Bir Aşama: Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi 1923-1924”, **Ege'yi Geçerken**

1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi, Der: Renee Hirschon, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 111-160.

Aliu, Murat Mufit, “Zorunlu Göç Perspektifinden 1938’de Türkiye Yugoslavya Nüfus Mübadelesi Üzerine Bir İnceleme”, **Balkan Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 2, 2015, s. 29-44.

Arık, Sibel ve Yalçın, Sema, “Bereket Kavramının Trakya Bölgesi Düğün Törenleri Geleneği ile İlişkilendirilmesi”, **Akademik Sanat**, 2/4, Ekim 2017, s. 73-86.

Artun, Erman, “Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**-Prof. Dr. Kemal Eraslan Armağanı S. 9-10, s. 85-107.

Bakar, Bülent, “İkinci Dünya Savaşı’nda İstanbul ve Trakya’dan Anadolu’ya Göç ve Paniğe Karşı Propaganda”, **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 6/2007, S. 12, s. 1-35.

Bozkurt, Giray Saynur, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, **Karadeniz Araştırmaları**, C. 5, S. 17, Bahar 2008, s. 1-31.

Cin, Turgay, “Milletlerarası İlişkilerde Yunanlılaştırma Faaliyetlerine (Asimilasyona) İlişkin İki Örnek: Kalaşlar ve Gagauzlar”, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, S. 25, Bahar 2010, s. 11-50.

Çakır, Ali ve Sezer, Bahadır, Derman Küçükaltan, “Trakya Mutfağı’nda Kültürel Unsurlar: Kırklareli Örneği”, **Eko-Gastronomi Dergisi**, S. 1, Yıl: 1, 2014, s. 49-67.

Çakır, Ali- Çiftçi, Gülsel- Çakır, Gülay, “Trakya Turizm Rotası: Lezzet Rotası Üzerine Bir Değerlendirme”, **Journal of Tourism Studies**, 5/Special Issue 2, 2017, s. 194-205.

Çalışkan, Berrin, “1953 Göçü Sonrası Yücelcilerin Memleket/Yugoslavya ve Anavatan/Türkiye Algıları”, **İnsan ve Toplum**, C. 4, S. 8, Yıl: 2014, s. 137-162.

Çapa, Mesut, “Yunanistan’dan Gelen Göçmenlerin İskânı”, **Atatürk Yolu**, S. 5, Yıl:1990, s. 49-84.

Çavuşoğlu, Halim, “Yugoslavya-Makedonya Topraklarından Türkiye’ye Göçler ve Nedenleri”, **Bilig**, S. 47, Bahar 2007, s. 123-154.

Çelik, Fehmiye, “Kendi Kuş Olup Uçarken Kalbi Ağaç Olup Kök Salanlar”, **Trakya’nın Renkli Dünyası Aşırı Memleket**, der. Tuncay Bilecen-İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 295-314.

Çolak, Filiz, “Bulgaristan Türklerinin Türkiye’ye Göç Hareketi (1950-1951)”, **Tarih Okulu**, S. XIV, İlkbahar-Yaz 2013, s. 113-145.

Derman, Giray Saynur, “II. Dünya Savaşı’nda Yugoslavya Türkleri ve Müslümanları”, **İkinci Dünya Savaşı ve Türk Dünyası**, Edt. Nesrin Sariahmetoğlu-İlyas Kemaloğlu, TDBB Yayınları, İstanbul, 2016, s. 309-327.

Doğan, Levent, “Doğu Trakya Ağızlarında Uzun Ünlüler”, **Turkish Studies**, Volume: 3/3 Spring 2008, s. 731-758.

Duman, Önder, “Atatürk Döneminde Romanya’dan Türk Göçleri (1923-1938)”, **Bilig**, S. 45, Bahar 2008, s. 23-44.

Durmaz, Edip, “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Trakya Umûm Müfettişliği Bölgesi’nden Anadolu ve İstanbul’a Yapılan Göçler ve Edirne’nin Sükûtu”, **Geçmişten Günümüze Göç I**, ed. Osman Köse, Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun, 2017, s. 233-244.

Eckmann, Janos, “Dinler (Makedonya) Türk Ağzı”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, 1960, s. 189-204.

_____ “Edirne Ağzı”, çev. Oğuzhan Durmuş, **İlmi Araştırmalar**, S. 18, 2004, s. 135-150.

Emek İnan, Canan, “Türkiye’de İskân Siyaseti: İskâna Yönelik Örgütsel Yapı Üzerinden Bir İnceleme”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, S. 22, Yıl: 2014, s. 82-102.

Emgili, Fahriye, “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinin Mersin’in Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri”, **Tarih İçinde Mersin Kolokyumu II**, Mersin, 2005, s. 136-142.

Engin, Vahdettin, Rumeli Demiryolu, **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, C. 35, İstanbul, 2005, s. 235-237.

Eroğlu, Hamza, “Türk-Bulgar İlişkileri ve 18 Ekim 1925 Tarihli Dostluk Antlaşması”, **Belleten**, C. LI, S. 210, Ankara 1988, s. 1339-1347.

Geçişli, Recep Murat, “Bulgaristan Türklerinin Göçü (1950-1951) ve ABD Yardım Programına Yansımaları”, **Atatürk Dergisi**, C. 5/1, Temmuz, 2016, s. 1-37.

Geray, Cevat, “Türkiye’de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi” **Amme İdaresi Dergisi**, C. 3, S.4, Aralık 1970, s. 8-36.

Göktepe, Kaya, “Sosyoekonomik Yönleriyle Osmanlı Devleti’nde Göç ve Kültürel Etkileşim: Edirne Vilayeti Örneği (1856-1914)”, **Göç ve Kültürel Etkileşim**, ed. Mehmet Mehdi İlhan-Orhan Albayrak, Sebahattin Zaim Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2019, s. 219-239.

Gözcü, Alev, “İkinci Dünya Savaşı Türkiye’sinde Ekonomik Durumun Sosyal Hayata Etkilerine Dair Bazı Tespitler”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S. 62, Bahar 2018, s. 85-108.

Gümüş, Musa, “1866-1869 Girit İsyanı ve Yunanistan: Namık Kemâl’den Tespitler”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S. 1, 2016, s. 28-41.

Günşen, Ahmet, “Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler”, **Turkish Studies**, Volume: 3/3, Spring 2008, s. 402-470.

_____ “Pomaks As A Balkan Community and Evidence of Turkishness in Their Perceptions of Identity”, **Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi**, C. II, S. I, Temmuz 2013, s. 35-54.

Hacısalıhoğlu, Mehmet, “Yunanistan”, **TDV İslâm Ansiklopedisi** C. 43, TDV Yayınları, İstanbul 2013, s. 586-595.

İnginar Kemaloğlu, Ayşegül, “Edirne İli Merkez İlçesinde Mübadillere Dağıtılan Gayrimenkullerin Tevzi Defteri Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mübadelenin 94. Yılı Anısına Uluslararası Mübadele Sempozyumu Bildiriler**, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Tekirdağ 2017, s. 407-413.

İpek, Nedim, “ Kaynakların Dilinde Göç Kavramı”, **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, S. 17, Güz 2014, s. 9-20.

Karaman, Cahit - Güneş, İlhan, “Bulgaristan Göçmen Mutfağının Dünyası ve Bugünü”, **Trakya’nın Renkli Dünyası Aşrı Memleket**, der. Tuncay Bilecen, İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 285-294.

Kılıç, Sezen, “1934 Trakya Yahudi Göçünde Türk Basınının Rolü”, **International Journal of Social Sciences and Education Research**, Volume: 1 (3), 2015, s. 921-931.

Kırca, İhsan Tefik, “Belgelere Göre Tekirdağ’a Göç”, **Mübadelenin 94. Yılı Anısına Uluslararası Mübadele Sempozyumu Bildiriler**, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Tekirdağ, 2017, s. 489-520.

Koca, Selçuk Kürşad, “Makedonya’da Yaşayan Türk-Makedon-Arnavut-Boşnak Toplumlarının Geçiş Dönemlerinde Görülen Ortak Kültür Unsurları”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, S. 7/2, 2018, s. 1085-1103.

Koraltürk, Murat, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Edirne’de Ticaret ve Sanayi: Sermayenin Etnik Kompozisyonu”, **Edirne: Serhatteki Payitaht**, haz., M. Sabri Koz, Nedret İşli, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 295-303.

Koyuncu, Aşkın, “Balkan Savaşları Sırasında Pomakların Zorla Tanassur Edilmesi (1912-1913)”, **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, C. 33, Yıl: 2013, s. 139-196.

Macar, Elçin, “Yunanistan’dan Anadolu’ya Göç: Nüfus Mübadelesi”, **Türkiye’nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler**, der. M. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 171-190.

Mazlum, Güngör, “Mübadil Kent Edirne”, **Mübadil Kentler: Türkiye**, ed. Müfide Pekin, Lozan Mübadilleri Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013.

Memişoğlu, Hüseyin, **Pomaklar**, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 34, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, s. 320-322.

Öksüz, Hikmet, “İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkelerinden Türkiye’ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi (1923-1938)”, **Atatürk Dergisi**, S. 3, Şubat 2010, s. 169-188.

Önder, Selahattin, “ Meclis-i Vükela Mazbatalarında Türk-Bulgar Mübadelesi”, **Anadolu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 1, Eskişehir 1991, s. 207-225.

Özçınar, Meral, “Toplumsal Kültürel Zaman Mekân Algısının Anlatı İnşasındaki Yeri ve Örnek Film İncelemeleri”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, İstanbul, 2011, s. 88-108.

Özergin, M. Kemal, “Yugoslavya’da Yaşayan Türkler”, **Türk Kültürü**, S. 11, 1963, s. 14-19.

Özdarendeli, Nursel, “Trakya Ağızları”, **Trakya’nın Renkli Dünyası Aşrı Memleket**, der. Tuncay Bilecen-İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 273-284.

Özsüre, Esra, “19. Yüzyıl Avrupa Romantiklerinin 1821 Mora İsyanı Üzerindeki Siyasi ve Kültürel Etkileri”, **Türkiyat Mecmuası**, C. 26/2, 2016, s. 325-344.

Mesut Çapa, “Yunanistan’dan Gelen Göçmenlerin İskânı”, **Atatürk Yolu**, S. 5, Yıl: 1990, s. 49-84.

Sarınay, Yusuf, “Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara’ya Yapılan Göçler (1923-1990)”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. XXVII, S. 80, Temmuz 2001, s. 351-387.

Sarıyıldız, Gülden, “Karantina”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. 24, İstanbul, 2001, s. 463-465.

Sepetçioğlu, Tuncay Ercan, “İki Tarihsel “Eski” Kavram, Bir Sosyo-Kültürel “Yeni” Kimlik: Mübadele Nedir, Mübadiller Kimlerdir?”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S. 18, 2014, s. 49-77.

Şimşir, Bilal N., “Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu”, **Bulgaristan’da Türk Varlığı Bildiriler 7 Haziran 1985**, TTK Yayınları, Ankara, 1992, s. 47-66.

Tanoğlu, Ali, “Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi (1950-1951)”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C. 14, S. 1-4, Ekim 1952-Temmuz 1953, s. 129-161.

Tekeşin, Hüsnü, “Cumhuriyet’in İlk Ekonomik Kurumlarından Alpullu Şeker Fabrikası’nın Türkiye’nin Ekonomik ve Sosyal Yaşamına Katkıları”, **Türkiye Cumhuriyeti’nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu**, C. I, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2017, s. 739-779.

Tekin, Cemile, “Yugoslavya’dan Türkiye’ye Göçlerin Nedenleri (1950-1958)”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 39, s. 249-261.

Tekir, Süleyman, “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Sivil ve Askeri Mülteciler Meselesi”, **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 23, Bahar 2019, s. 227-256.

Toprak, Zafer, “1934 Trakya Olaylarında Hükümetin ve CHF’nin Sorumluluğu”, **Toplumsal Tarih**, Ekim, 1996, s. 19-25.

Turan, Ömer, “Bulgaristan’da Türklere ve Müslümanlara Yapılan Mezalim”, **Uluslararası Suçlar ve Tarih**, S. 1, Ankara, 2006, s. 89-101.

_____, “Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri”, **Balkan Türkleri: Balkanlar’da Türk Varlığı**, der: Erhan Türbedar, ASAM Yayınları, Ankara, 2003, s. 18-43.

Tüylüoğlu, Şevket- Albayrak, Ali Sait, “Hayat Pahalılığı ve Türkiye’de İllerin Hayat Pahalılığı Sıralamasını Belirleyen En Önemli Faktörlerin Ridge Regresyon Analiziyle İncelenmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 2, 2010, s. 63-91.

Ural, Selçuk-Kılınç, Selçuk, “Türkiye-Romanya İlişkileri (1923-1950)”, **Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi**, C. 6, S. 11, 2015, s. 177-202.

Uygun, Hasan, “Trakya’da Pomaklar: Kökenleri, Yerleşim Yerleri, Gelenekleri ve Kültürleri”, **Trakya’nın Renkli Dünyası Aşrı Memleket**, der. Tuncay Bilecen, İbrahim Dizman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 169-190.

Uzun, Elif, “Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK’nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, C. 2, Sayı: 2, Temmuz-Aralık 2016, s. 60-85.

Yalçın, Sema- Arık, Sibel, “Bereket Kavramının Trakya Bölgesi Düğün Törenleri Geleneği ile İlişkilendirilmesi”, **Akademik Sanat: Journal of Art Desing and Science**, S. 2, Yıl: 2017, s. 73-86.

Yaşar, Hakan, Balkan Savaşlarından Mondros Mütarekesi’ne Batı Anadolu’da Rum Çetelerinin Eşkiyalık Faaliyetleri ve Alınan Önlemler, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 9, S. 44, Haziran 2016, s. 589-602.

Yaman, Ahmet Emin, “II. Dünya Savaşı’nda Türkiye’de Askeri Mülteciler ve Gözaltı Kampları (1941-1942)”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, S. 33, C. 21, Yıl: 2003, s. 143-166.

Yellice, Gürhan, “I. Dünya Savaşı ve Yunanistan: Çanakkale’den Milli Bölünmeye”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XVI/32, Bahar 2016, s. 205-242.

Yetim, Fahri, “Nüfus Mübadelesi ve Tekirdağ”, **Rodosto’dan Süleymanpaşa’ya Tekirdağ Uluslararası Tekirdağ Sempozyumu Bildiriler 26-27 Mart 2015**, ed. Murat Yıldız, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2016, s. 313-324.

Yıldırım, Bülent, “Bulgaristan’daki Müslüman Türk Azınlığa Baskılar ve Göç (1934-1939)”, **Yeni Türkiye Rumeli ve Balkanlar Özel Sayısı- IV**, S. 69, Yıl:21, Mart-Haziran 2015, s. 4095-4102.

Yıldız, Özlem, “Mübadeleyle Gelen Göçmenler ve Alınan Sağlık Önlemleri”, **Mübadelelerin 94. Yılı Anısına Uluslararası Mübadele Sempozyumu Bildiriler**, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Tekirdağ, 2017, s. 245-260.

3. Tezler

Deniz, Emel, **Türkiye’ye Pomak Göçleri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

Durmaz, Edip, **İkinci Dünya Savaşı’nda Trakya Ekonomisi**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2015.

Efiloğlu, Ahmet, **İttihat ve Terakki’nin Azınlıklar Politikası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

Eres, Zeynep, **Türkiye’de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu**, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008.

Köksal, Ülkü, **Yugoslavya’dan Türkiye’ye Göçler (1923-1960)**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2004.

Kuru, Murat, **Edirne İli Keşan İlçesi Folklorunda Gelenekler ve Maniler**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2006.

Toparlak, Bahar, **Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya'da İskânları**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Edirne, 2018.

Özkan, Aytaç, **Mübadelenin Edirne Vilayeti Uygulaması ve Sosyo-Ekonomik Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, , Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.

Uzuner, Bedriye, **1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Kırklareli Vilayetine Etkileri**, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

Yalçın, Sema, **Geleneksel Giyim Kuşamda Gelin Kıyafetlerinin Günümüze Erişmesi ve Yöresel Belgeleme Edirne-Tekirdağ-Kırklareli**, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul, 2019.

Yaş, Erol, **Edirne Ağzı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1973.

EKLER

Ek 1: Edirne İli Merkez İlçesi 285 No’lu Tevzi Defterine Göre Mübadil ve Gayri Mübadillere Verilen Tarım Arazilerinin Bulundukları Yerler İtibari ile Dağılımı⁹⁵⁶

Arazinin Yeri	Tarla/ Dönüm	Bahçe / Dönüm	Dutluk / Dönüm	Bağ / Dönüm	Kirazlık / Vişnelik / Dönüm	Arpalık / Dönüm	Toplam
Ahırköy	182	17					199
Ahi Yolu	10						10
Ahlatlı Tarla	4						4
Ali Efendi Kuyusu	15	1					16
Altıncı Kule Civarı	25						25
Araba Konaklığı	2						2
Asker Mezarlığı	49						49
Atpazarı	23						23
Avadiş Klübesi	5		1				6
Ayazma	27						27
Aynalı	470			3			473
Ayvalı Dere	80						80
Bağlar Yolu	278		6		3		287
Bakkal Çeşme	146			14			160
Balık Çeşme	15						15
Başöğük	518	1	2	228		10	759
Bilahundere	14			6			20
Birinci Kule Altı	62						62
Bostanlık Bekçiliği				1			1
Boşçardak	3						3
Bönce	535			5			540
Budahi	3						3
Bunca	21						21
Bülbül Adası	6						6
Bülbül Dere	3		3				6
Çağırtepe	6						6
Çakıllık	6						6
Çalıbaşı	3			2			5
Çamaşırlık			1				1
Çardaklı	141			2			143
Çatal Yol	71						71
Çayırtepe	11			1			12
Çayırbaşı	3			4			7
Çaytepe	533			148			681
Çınarlı			1	1			2
Çörek köy	328		4				332
Çukur Çayır	6		5				11
Dafne	446			37			483
Davidin Kavaklığı	1						1
Değirmen Yolu	9						9
Demirkuyu	6						6
Demirkapı				5	26		31
Demirtaş	168						168
Demiryolu	1						1

⁹⁵⁶ Bu tablo **BCA**, Edirne İli Merkez İlçesi Mübadillere Ait Tevzi Defteri (1924-1930), Defter No: 285’teki veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Arazinin Yeri	Tarla/ Dönüm	Bahçe / Dönüm	Dutluk / Dönüm	Bağ / Dönüm	Kirazlık / Vişnelik / Dönüm	Arpalık / Dönüm	Toplam
Derinyol	26			4			30
Deve Kuyusu	4		7				11
Dovit Kavakları	1						1
Ebeoğlu	13						13
Ekmekçi Köyü	1089	1				20	1110
Ermeni Maşatlığı	7						7
Eski Salhane	48		11				59
Fildere	520						520
Gazimihal	51		2				53
Gölmahalle	19						
Hadımağa	14	8	4	49	37		110
Hasan Ağa Deresi	48						48
Hastane Arkası	19						19
Hatap İskeleyi	11		7	1			19
Hayınsız	11						11
Hıdırlık	282		3	289			574
Hıdnak				3			3
Hırkacı Kuyusu	6						6
Höğük	15			1			16
İkinci Kule	50						50
İskenderköy	471						471
İstasyon Karşısı	155		3		3		161
İstikkönlik	7						7
Kadınköy	86						86
Kaleiçi	1						1
Kamatada	5						5
Kanlıdere	40						40
Kanlıgöl	3						3
Kanlıkavak	1						1
Kanşıla	7						7
Kapaklı	5						5
Kara Kiraz Mevkii	3	5	3				11
Karaağaç	6		2				8
Karagöz Tabya	472		10	23			505
Karatoprak	2						2
Karlartepe	5						5
Karşılamalık	30		3				33
Kartalova	7						7
Katolik Mezarlığı	5						5
Kavakdere	148						148
Kavaklık	9						9
Kazan Köprü	6						6
Kazanova	1277	189	565	27			2058
Kazantepe	134						134
Keleşoğlu	14						14
Kemal Yolu	167						167
Kemerler	476						476
Kırkavak	40	23	23				86
Kıyık	5						5
Kimyolar	20						20
Kireçlikuyu	16						16
Kirişhane	54	3	7	1			65
Kocabokluk	69						69
Koflece	5						5
Komat	4						4
Köşklü Ada	55		1	1			57
Kulealtı	5						5
Kumlar	32						32
Kumluca	19			6			25
Kummahalle	6						6
Kuruçeşme	283			2			285
Küçük Kadın	6						6
Küçük Mezarlık	6			11			17
Küçük Zabıt Mektebi	14						14
Mahalle Kenarı Arkakut		1					1
Köprüsü							
Maltepe	6						6
Maraş Köprüsü	114						114

Arazinin Yeri	Tarla/ Dönüm	Bahçe / Dönüm	Dutluk / Dönüm	Bağ / Dönüm	Kirazlık / Vişnelik / Dönüm	Arpalık / Dönüm	Toplam
Maslak Dere	1645		20	11			1676
Maşatlık (Yıldırım)	101					5	106
Mavridi	7	7					14
Mavudi Bahçesi	2						2
Meçhul	5						5
Meşelik	686			15			701
Muçaoğlu Kuyusu	192		1	5	7		205
Musa Beyli	16			26			42
Mustafa Paşa	15		5				20
Namazgah	3						3
Nisbet	4			8			12
Nişanlı Kavak	27						27
Niyazi Kuyusu		1	2				3
Orta Kaldırım	11						11
Ortaköy	30						30
Ortayol	19		3				22
Paçacılar	27	1		8			36
Palahur Deresi	10						10
Papazoğlu Bahçesi			7				7
Paşacayırı	20						20
Planlı Sokak Vakıflar	7						7
Rum Maşatlığı	8						8
Saatçi Adası		2					2
Sakalar	39			6	1		46
Saraçhane	2						2
Sarayakpınar Yolu	14						14
Sarmat Çeşme	3						3
Sazlıdere	389						389
SelimHocaÇeşmesi	2						2
Sığıryolu	124		12	1	23		160
Sinekli Cıvanı	115			8			123
Soğukkuyu	17			8			25
Suyolları	16						16
Süleymaniye	3						3
Sülüklüçeşme	3						3
Süptürgeciler	2						2
Şeytantarla	1038		10	41			1089
Şose Altı Komala	16						16
Tabya	5						5
Talimhane	15						15
Tarlakapı	13						13
Taşbahçe	180	8	19				207
Taşlıca	50						50
Taşlı Kemerler	6						6
Taştabya	20						20
Tavanlı Çeşme	6						6
Toprak Klübe	6						6
Toprak Tabya	44						44
Topuroğlu		42					42
Topyol	605						605
Tunca Kenarı		1					1
Uzunkavak	4						4
Uzunkaldırım	4						4
Üçüncü Kule	118			1			119
Vakıflar Kemeryolu	6						6
Vişnelik		2	2				4
Yağcı Ada			1				1
Yağhane Taşı			2				2
Yalnızgöz	11	1					12
Yapakçı Ada		1					1
Yeniimaret Önü	18						18
Yıldırım	27		7				35
Zahari Çardağı				1			1
TOPLAM	16.526	315	765	1.014	100	35	18.735

Ek 2: 1938 Yılında Türkiye'ye Gelip Tekirdağ'a Yerleşen Bulgaristan Göçmenlerine Yapılan Yardımları Gösterir Tablo⁹⁵⁷

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
1-Serbest						340 Kg-1938		
3-İskânlı			40-İyi	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg-1938 300 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Fırıncı
2-İskânlı			30-İyi	1 Öküz-1939		240 Kg-1939 240 Kg-1939		70 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
5-İskânlı	1 Araba		60-İyi	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	420 Kg-1938 420 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 66 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun 1 Lira 82 Kuruş İaşe
3-İskânlı	2 Öküz 1 Araba		40-İyi		1 Pulluk-1939	300 Kg-1939 300 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 20 Kuruş Odun 1 Lira 20 Kuruş Yem (960 kg) 2 Lira 30 Kuruş İaşe
3-İskânlı	2 Öküz 1 İnek 1 Araba		40-İyi			360 Kg-1939 360 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 20 Kuruş Odun 1 Lira 20 Kuruş Yem (960 kg) 3 Lira 36 Kuruş İaşe
3-İskânlı			70-İyi	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	540 Kg-1939 540 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 20 Kuruş Odun
2-İskânlı			30-İyi	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	240 Kg-1938 240 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 40 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
5-İskânlı	2 Öküz 1 Manda 1 Araba 1 Pulluk 1 Tırmık		60-İyi			540 Kg-1939 540 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 94 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun 1920 Kg Hayvan Yemi 3 Lira 36 Kuruş İaşe
6-İskânlı	2 At 1 Araba		70-İyi			540 Kg-1939 540 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 20 Kuruş Odun 960 Kg Hayvan Yemi 1 Lira 82 Kuruş İaşe
3-İskânlı			40-İyi	1 Öküz-1939		300 Kg-1939 300 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 20 Kuruş Odun

⁹⁵⁷ Söz konusu tablo, Tekirdağ İli'ne ait **BCA**, Tekirdağ İli, Çerkezköy ve Saray İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 79; **BCA**, Tekirdağ İli Çorlu ve Muratlı İlçelerine Ait Muhacir Kayıt Defteri, Defter No: 82 kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
2-İskânlı			30-İyi			240 Kg-1938 240 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 40 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
4-İskânlı	2 Öküz 1 Araba 1 Manda		30-İyi			360 Kg-1938 360 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 44 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
2-İskânlı			30-İyi			240 Kg-1939 240 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 40 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
2-İskânlı	2 Öküz 60 Koyun		30-İyi			240 Kg-1939 240 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 40 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
5-İskânlı			60-İyi			420 Kg-1938 420 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 60 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
4-İskânlı			50-İyi			420 Kg-1939 420 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 52 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
7-İskânlı	1 At 2 Öküz 100 Koyun		40-İyi			360 Kg-1939 360 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 10 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun 2400 Kg Hayvan Yemi
1-İskânlı			15-İyi			120 Kg-1938		70 Kuruş İaşe
3-İskânlı			40-İyi			300 Kg-1939 300 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
4-İskânlı			50-İyi	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	360 Kg-1939 360 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 24 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
4-İskânlı			50-İyi			420 Kg-1939 420 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
3-İskânlı			40-İyi	1 Öküz-1939		300 Kg-1938 300 Kg-1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
3-İskânlı	2 Öküz 59 Koyun 1 Araba		40-İyi			360 Kg-1939 360 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 10 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun 960 Kg Hayvan Yemi

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
5-İskânlı			60-İyi			420 Kg-1939 420 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 66 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
1-İskânlı			15-İyi			120 Kg-1939	340 Kg-1938	70 Kuruş İaşe
4-İskânlı	21 Koyun 1 Pulluk		50-İyi	1 Öküz-1939		420 Kg-1939 420 Kg-1939	450 Kg-1938	2 Lira 52 Kuruş İaşe 1 Lira 20 Kuruş Odun
12-Serbest	2 Öküz 83 Koyun 1 Araba 1 Pulluk		40-Orta					
1-İskânlı			15-Orta			420 Kg-1938	340 Kg-1938	70 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı			60-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	540 Kg-1939 540 Kg - 1939	450 Kg - 1938	3 Lira 22 Kuruş İaşe İstanbul'da 150 Lira Ev Yardımı Yapıldı.
3-İskânlı			40-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg - 1939 300 Kg - 1939	450 Kg - 1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
4-İskânlı			50-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	360 Kg - 1939 360 Kg - 1939	450 Kg - 1938	2 Lira 24 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun 1951'de 150 Lira Ev Yardımı Parası Verildi.
6-İskânlı			70-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	540 Kg - 1938 540 Kg - 1939	450 Kg - 1938	3 Lira 36 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
3-İskânlı			40-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg - 1939 300 Kg - 1939	450 Kg - 1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı			60-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	420 Kg - 1938 420 Kg - 1939	450 Kg - 1938	2 Lira 66 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
3-İskânlı			40-Orta 0,700-Arsa		1 Pulluk-1942	300 Kg - 1939 300 Kg - 1939	450 Kg - 1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
3-İskânlı			40-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg - 1938	1 Lira 82 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
4-İskânlı			50-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	480 Kg - 1939 480 Kg - 1939	450 Kg-1938	2 Lira 80 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun 1950 Yılında 150 lira ev Yardımı Yapılmıştır. 3 Lira 22 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı			60-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	540 Kg - 1938 540 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 36 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
6-İskânlı			60-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	540 Kg - 1938	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
3-İskânlı			40-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
3-İskânlı			40-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun 1950 Yılında 150 Lira Ev Yardımı Yapılmıştır. 2 Lira 94 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı				1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	480 Kg - 1938 480 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 66 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1920 Kg 2 Lira 94 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 2880 Kg 3 Lira 22 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 10 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
3-İskânlı	1 Manda	1 Ev-1945	40-Orta		1 Pulluk-1939	300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 66 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1920 Kg 2 Lira 94 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 2880 Kg 3 Lira 22 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 10 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı	1 At 1 Öküz 1 İnek 2 Manda 1 Araba		60-Orta		1 Pulluk-1939	420 Kg - 1938 420 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 66 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1920 Kg 2 Lira 94 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 2880 Kg 3 Lira 22 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 10 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı	2 Öküz 2 İnek 2 Manda 1 Tırmık 2 Araba	1 Ev-1945	60-Orta			480 Kg - 1938 480 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 66 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1920 Kg 2 Lira 94 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 2880 Kg 3 Lira 22 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 10 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı	2 Öküz 1 Manda 1 Araba 1 Pulluk					540 Kg - 1938 540 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 66 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1920 Kg 2 Lira 94 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 2880 Kg 3 Lira 22 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 10 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
3-İskânlı	1 Araba 1 Pulluk		40-Orta	1 Öküz-1939		360 Kg - 1938 360 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 82 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 66 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1920 Kg 2 Lira 94 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 2880 Kg 3 Lira 22 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 10 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
2-İskânlı	1 At 1 Araba		30-Orta			240 Kg - 1938 240 Kg - 1939	450 Kg- 1938	1 Lira 40 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
5-İskânlı	1 Manda		60-Orta	1 Öküz- 1939	1 Pulluk- 1939	420 Kg - 1938 420 Kg - 1939	450 Kg- 1938	2 Lira 66 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg 2 Lira 66 Kuruş İaşe
5-İskânlı			60-Orta	1 Öküz- 1939	1 Pulluk- 1939	480 Kg - 1938 480 Kg - 1939	450 Kg- 1938	3 Lira 50 Kuruş Odun
6-İskânlı		1 Ev- 1945	60-Orta	1 Öküz- 1939	1 Pulluk- 1939	480 Kg - 1938 480 Kg - 1939	450 Kg- 1938	3 Lira 8 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
6-İskânlı			70-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz- 1939	1 Pulluk- 1939	540 Kg - 1938 540 Kg - 1939	450 Kg- 1938	3 Lira 36 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
4-İskânlı			50-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz- 1939	1 Pulluk- 1939	420 Kg - 1938 420 Kg - 1939	450 Kg- 1938	2 Lira 52 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun 1950 Yılında 150 Lira Ev Yardımı Yapılmıştır. 1 Lira 96 Kuruş İaşe
4-İskânlı			50-Orta 0,700-Arsa	1 Öküz- 1939	1 Pulluk- 1939	300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg- 1938	3 Lira 50 Kuruş Odun 1950 Yılında 150 Lira Ev Yardımı Yapılmıştır 3 Lira 98 Kuruş İaşe
6-İskânlı	2 Öküz 1 Manda 2 Araba 1 Tırmık	1 Ev- 1947	70-Orta			660 Kg - 1938 660 Kg - 1939	450 Kg- 1938	3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1440 Kg 3 Lira 50 Kuruş İaşe
7-İskânlı	2 Öküz 1 İnek 1 Buzağı 2 Araba 1 Pulluk		80-Orta			540 Kg - 1938 540 Kg - 1939	450 Kg- 1938	3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1440 Kg 1948 Yılında 200 Lira Ev Yardımı Yapılmıştır 1 Lira 40 Kuruş İaşe
2-İskânlı	2 At 2 Araba		30-Orta			240 Kg - 1938 240 Kg - 1939	450 Kg- 1938	3 Lira 50 Kuruş Odun
1-İskânlı			30-Orta			120 Kg - 1939	340 Kg- 1938	70 Kuruş İaşe
4-İskânlı			40-Orta	1 Öküz- 1939		420 Kg - 1938 420 Kg - 1939	450 Kg- 1938	2 Lira 50 Kuruş İaşe 3 Lira 50 Kuruş Odun

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
6-İskânlı	2 İnek 1 Araba		70-Orta		1 Pulluk-1939	600 Kg - 1938 600 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 64 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 940 Kg 3 Lira 36 Kuruş İşe
6-İskânlı	2 İnek 1 Manda 1 Araba		70-Orta		1 Pulluk-1939	540 Kg - 1938 540 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1440 Kg 2 Lira 52 Kuruş İşe
5-İskânlı			50-Orta		1 Pulluk-1939	540 Kg - 1938 540 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 1440 Kg 2 Lira 10 Kuruş İşe
3-İskânlı			40-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	360 Kg - 1938 360 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 50 Kuruş Odun
2-İskânlı			30-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	240 Kg - 1938 240 Kg - 1939	450 Kg-1938	1 Lira 40 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun
4-İskânlı	2 Manda 1 Araba		50-Orta			420 Kg - 1938 420 Kg - 1939	450 Kg-1938	2 Lira 52 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 960 Kg 1 Lira 82 Kuruş İşe
3-İskânlı			40-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 50 Kuruş Odun 1948 Yılında 150 Lira Ev Yardımı Yapılmıştır 1 Lira 82 Kuruş İşe
3-İskânlı			40-Orta	1 Öküz-1939	1 Pulluk-1939	300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 50 Kuruş Odun
1-İskânlı			15-Orta			120 Kg - 1938	340 Kg-1938	70 Kuruş İşe
5-İskânlı	2 İnek 1 Araba		60-Orta			420 Kg - 1938 420 Kg - 1939	450 Kg-1938	2 Lira 66 Kuruş İşe 3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 960 Kg 1 Lira 82 Kuruş İşe
3-İskânlı			40-Orta			300 Kg - 1938 300 Kg - 1939	450 Kg-1938	3 Lira 50 Kuruş Odun Hayvan Yemi 480 Kg
5-Serbest						960 Kg	450 Kg	
3-İskânlı	1 Öküz 1 Pulluk		40-Orta			600 Kg	450 Kg	

Ailedeki Kişi Sayısı ve İskân Şekli	Yanlarında Getirdikleri	Verilen Ev ve Tarih	Verilen Toprak-Cinsi (Dekar)-Arsa	Verilen Hayvan-Tarih	Verilen Tarım Aleti-Tarih	Verilen Yemeliklik Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Tohumluk Buğday (Kg)-Tarih	Verilen Diğer Nakit Para, Eşya vs.
6-İskânlı	2 Öküz 2 Manda 2 Araba		70-Orta			1200 Kg	450 Kg	
3-İskânlı	2 Manda 1 Araba		40-Orta		1 Pulluk	600 Kg	450 Kg	
7-İskânlı	4 Manda 1 Araba		80-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	1440 Kg	450 Kg	
2-İskânlı			30-Orta	1 Öküz	1 Pulluk	240 Kg	450 Kg	
7-İskânlı	1 Öküz 1 Araba		80-Orta		1 Pulluk	1440 Kg	450 Kg	
4-İskânlı	4 Öküz 2 Pulluk					637 Kg 1938 36 Kg 1939	450 Kg 1940 450 Kg 1940	
3-İskânlı						240 Kg		10 Lira 82 Kuruş İaşe
7-Serbest			113-İyi					
5-Serbest						240 Kg	450 Kg	1 Lira İaşe 3 Lira Odun
1-İskânlı						240 Kg	450 Kg	1 Lira İaşe
6-İskânlı					1 Pulluk	960 Kg	450 Kg	1 Lira 60 Kuruş İaşe 3 Lira 40 Kuruş Odun
3-İskânlı				1 Öküz	1 Pulluk	600 Kg	450 Kg	3 Lira 20 Kuruş İaşe 3 Lira Odun
TOPLAM								
30 Serbest 307 İskânlı Göçmen	33 Öküz 11 İnek 21 Manda 7 At 323 Koyun 1 Buzağı 29 Araba 9 Pulluk 3 Tırmık	4 Ev	1223 Dekar İyi, 2380 Dekar Orta Tarım Arazisi 6,3 Arsa	37 Öküz	41 Pulluk	60.533 Kg Yemeliklik Tahıl	35.560 Kg Tohumluk Tahıl	173 Lira 48 Kuruş İaşe 177 Lira Odun 23.500 Kg Hayvan Yemi 1.250 Lira Ev Yardımları

Ek 3: Trakya'da Göçmenler Arasında Görülen Salgın Hastalıklar ile İlgili 24 Ağustos 1936 Tarihli Belge

TÜRKİYE 2101 198
KIZILAY GENİİYETİ
ÇORLU HASTANESİ TABİBLİĞİ
Sayı: 52

24- 8 - 936

*Bu emretin
Beyan tekmilati*

KAYTOLUNMUŞTUR
Tarih: 26 Ağustos 1936
No. 4816
Cevap
Tarih: 3 No.

Kızılai Genel merkez sayın başkanlığına.

Lüle burgazdan Çorlu Askerî hastanesine gelen elli küsur hastadan seriri araia göre Tölaremi denilei intani bir hastalık zuhur etmiştir. Filyasyon lüle burgazdır. Bu hastalığın geçen sene dahi olduğu zan ediliyor, fakat başka bir lavhai seririye altında müşahede edilmiştir. (Adenit ve kabakulak) Hastanemize müracaat eden Bulgaristan göçmenlerinden Lüle burgaza yakın Muratlının ballı hoca köyünden 20 yaşında Arif kızı Saniye birdenbire başlayan yüksek fiyevri ve sol taraf unk ukadat dehamesile fevkalhat iltihabı münzama ile müterafık olarak 24- - 936 tarihinde hastanemize yatmıştır.

Yapılan müşahedesinde tıpkı Adenit flegmonöz lavhai seririyesi gibi Lokositos ve Polinükleer lerin atmasıie müterafık bu hastamız halen müşahedemiz altındadır. Baktriyolojik teşhis lavaboratorumuz olmadığından yapılamadı, yalnız bu vakanın Tölaremi vakası olduğu yapıla Akilinin müşahedesinden anlaşıldı. çünkü :

Çorlu Askerî hastanesinde mevcut elli küsur hastanın oluşu, bunlarda yapılan seriri tetkikat Tölaremi olduğu kanaatini vermesi, Gülhane hastanesine gönderilen asker hastalardan alınan marazî maddelerle kobaya yapılan telkih tagayyürü teşrihi raporu tolaremi lehinde verildiği , Mikrobun daha henüz tecrit ve tefrik edilmemiş olduğu , ortada mevcut böyle evsafta ve vasi şekilde bir intanın oluşu , vakamızın da Askerlerde zuhur etmiş olan vakaların aynı şekli seririyi taşıması ve Balkanlarda görülmemesi itibarile bu vakayı yüksek vekâlete ve saın başkanlığınıza bildirmek vazifesini his ettim.

Vasıtai sirayet At sinegi ve Keneler olduğundan ve filyasyon mihrakının Çorluya elli kilometre mesafede bulundugundan profilaksi tedabiri almaya lüzum görülmemiştir. Yüksek saygılarımızı sunarız.

Tabip
Salatett
Harir Junt

Ek 4: Trakya'da 178 Çiftliğin Göçmenlere Verilmek Üzere İstimlâk Edilmesine
dair 25 Nisan 1935 Tarihli Karar

T. C.
BAŞVEKALET
MUAMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ

KARARNAME

Şube:
Sayı: 2

2405

Trakya Umumi Müfettişlik mntakasını teşkil eden Edirne, Çanakkale, Kırklareli ve Tekirdağı vilâyetlerine beş senelik iskân programına tevfiikan yerleşdirilecek muhacirlerin mühim bir kısmını çiftçiler teşkil etmekde olduğundan bu mntakada eşhasa ait ve bakımsız bir halde olduğu ve 350 bin muhaciri kolaylıkla istiap edebileceği anlaşılm 178 çiftliğin ihtiyaç nisbetinde istimlâk edilebilmesi için 1505 sayılı kanun hükmünün yukarıda adı yazılı yerlerde de tatbiki; Dahiliye Vekillığının 25/4/935 tarih ve 10383/2224 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 25/4/935 toplantısında onanmıştır. 25/4/935

REİSİCÜMHUR

K. Atatürk

Bş.V.

İ. İnönü

Ad.V.

S. Samancı

M.M.V.

K. Öpçü

Da.V.

S. Kaya

Ha.V.

S. Kaya

Ma.V.

A. Ağaoğlu

Mf.V.

B. Öpçü

Na.V.

A. Çetinkaya

İk.V.

C. Bayaz

S.İ.M.V.

S. R. Nispet

G.İ.V.

R. Nispet

Zr.V.

M. Nispet

030 18 01 154 31 1

Ek 5: 30 Nisan 1941 Tarihli Trakya'da Göç Hareketliliğinin Önlendiğine Dair Belge

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
İSTANBUL
VİLAYET İDARE HEYET REİSLİĞİ
30.4.1941
1289
281582

C.H.P. Genel Sekreterliği
Yüksek Makamına
Ankara

C. H. P. Genel Sekret-
3 Mayıs 1941
57410 Eki:

19.4.941 tarih ve 1164 Numaralı yazımıza ektir:

Bir kısım Trakya ve bilhassa Çorlu kazası halkının kitle halinde hareketleri mücaviri bulunan Silivri ve Çatalca kazalarımızın köylüleri tarafından endişe ile karşılanmış v topyekûn bir muhaceret akını tevlid etmişse de teşkilâtımızın daha başlangıçta yapmış olduğu mütemadî teşebbüs ve telkinlerle bu hareketin tamamen önüne geçilmiş ve bugün için bu kazalarımızın hiç bir köyünde bu neviden bir hareke teşebbüsü kalmayarak köylünün ziraî işleriyle meşgul bulunmakta oldukları haber alınmıştır.

Keyfiyeti derin saygılarımla arz ederim.

Reis
İzmir Lebusu
M. R. Mumukşu

40.
1-
56703
Not: 57280
490 01 611 120 S

28. Mayıs 1941
S. A. Oğul

Ek 6: Aslen Boşnak Olup Yugoslavya-Seniçe'den Türkiye'ye Gelmek İsteyen İki Kişinin Kırklareli'deki Kefilleri ve Kendileri Hakkında Tutulan Tutanak

MÜRACAAT EDENLER HAKKINDA	
Hangi tarihte nereye ve kaç nüfus olarak Türkiye'ye geldiği?	1325 senesinde Türkiye'ye iki nüfus olarak geldiğini
İki durumu?	1. C. eyi
Dış memlekettten yamına serbest göçmen olarak getirmek istediği fert veya aile ile olan karabet derecesi? (Bu husus, hüviyet cüzdanı, alindeki mektup ve sair vesait ve eski memleketi halkundan olup ta orada oturanlardan soruşturma suretiyle)	Getirilmek istenilenlerin nüfus kâğıtları olmayup tamla ra ait mektup mevcut olduğunu ve getirmek isteyeninde mal durumunun müsait olduğunu kendisinin durumundan bu güne kadar şüpe edilmediğini boşnak olduğunu
Uyruğumuzun hangi tarihinde ve nerede ve hangi kanuna göre alındığı?	1325 senesinde Yugoslavyadan serbest göçmen kanununa göre Türkiye'ye geldiğini
Bu günkü işi ve aylık vesaiti kazancı ve gayrimenkulü varsa cinsi ve miktarı?	Buğünkü işi müsait olup mali durumunun iyi olduğunu menkul ve gayri menkul malının bulunduğunu
Getirmek istediği ailenin nüfusuna göre tahhüdü-nü ifaya mali vazifenin müsait olup olmadığ?	Getirilmek istenilenlerin akrabalarına dair noterlikten mali vaziyetinin iyi olduğunu gösterir noter senedinin mevcut olduğunu
Bu defa müracaat eden bu şahıs daha evvelce bu yada herhangi bir şahıs veya aileyi Türkiye'ye getirmek için bir müracaatı varmıdır? Varsa tarih ve numarasının bildirilmesi ve ailenin umumî durumu?	adi geçen daha evvelcede böyle bir müracaatta bulunmadığını ve bu ilk müracaatı olduğunu
DIŞ MEMLEKETTEN GELECEKLER HAKKINDA	
Türkiye'ye getirilmek istenilenlerin, sancak kazası köyü adlarıyla oturdukları köy, sokak ve hane numaralarıyla sarıh adreslerini	Yugoslavya'nın seniçe kasabasının ulissa pesterska No:16 olduklarını
Yeni getirilmek istenilenlerin aile reisinin adı ve varsa soyadı, aile yaşı ve ailesi etadının adı ve yaşlarıyla aile reisine olan münasebet dereceleri? Ve bunların, Türkiye ve serbest göçmen olarak getirilmelerini zarurî kılacak her hangi bir vesika veya mektup var mı? Getirilmek istenilenlerin San'at ve mesgaleleri?	hane-reisi rizvan ramiçević, olup karısı saide olduğunu bunların durumlarından bir şüpe edilmediğinden boşnak olduklarını
İki durumları ve konuştukları dil ?	T.C. boşnak Boşnak, Boşnakça (Kırkçe kuluğu)
Tahhikatı yapan memurun adı, memuriyeti. Sicil No. su ve imzası	Demirköy. Merkez. J.K.K. Ta Onb 8646 İzzet Üzal
272	12 63 192 11

Ek 7: Trakya’da Mübadil Bir Ailenin İnşa Ettiği Evin Fotoğrafi⁹⁵⁸

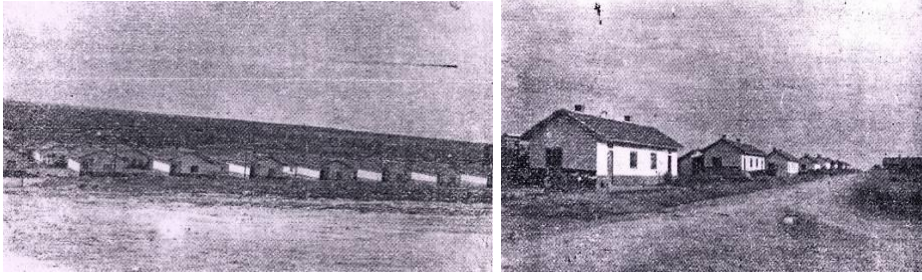

Ek 8: Edirne’de Göçmenlerin İnşa Ettikleri Ev

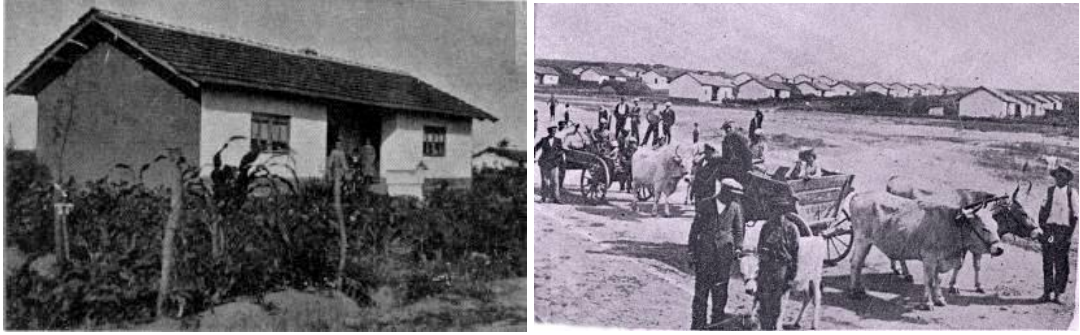

⁹⁵⁸ Fotoğraf evin 2020 yılında yıkılmadan önceki son fotoğrafı olup, ahşap korkulukların altında kalan kısım ahır olup, ahırın önündeki beton da kuyudur.

Ek 9: Kırklareli Kent Merkezinde İnşaa Edilen Göçmen Evleri-1938⁹⁵⁹

Ek 10: Tekirdağ-Murathl'da İnşaa Edilen Göçmen Evleri⁹⁶⁰

⁹⁵⁹ Zeynep Eres, **Türkiye’de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu**, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, s. 393.

⁹⁶⁰ Zeynep Eres, a.g.e., s. 394.

**TRAKYA UMUMİ MÜFETTİŞLİĞİ
BÖLGE HARITASI**

Legend:

- Hususi idarelere bağlı hastaneler
- Kırsalaya tabii bağlı hastaneler
- Hususi idarelere bağlı dispanzeler
- Umumi müvazenece idare eden dış.
- Sayılar yatah sayısını gösterir

Map Labels:

- TARA DENİZ
- MARMARA DENİZİ
- SAROS KÖRFEZİ
- EDİRNE KÖRFEZİ
- BALIKESİR VILAYETİ
- YUNANISTAN

Scale: 1 : 800,000

417

Ek 12: 1934, 1935 ve 1936 Yıllarında Trakya Bölgesi'ne Gelen Göçmenlerin Yerleştikleri Yerleri ve Yapılan Yardımların Dağılımını Gösterir Harita⁹⁶²

⁹⁶² Cumhurbaşkanlığı Arşivi, 01009099-3

TRAKYA UMUMİ MÜFETTİŞLİĞİ BÖLGE HARTASI

İŞARETLER

- Vilayet Merkezi
- Kaza Merkezi
- Nahiye Merkezi
- Vilayet Hüdudu
- Kaza
- Devlet
- Şimendifer yolu
- Şose
- Tamir mühtaz şose
- İsmailî suvarisi yapılmış yol
- İsmailî suvarisi yapılmamış yol
- Arıza yolu
- Çömür mühtaz ve Meşhur bazı yerler
- Mikyas
- 1 : 800,000

Ek 14: 1936 Koşukavak-Ayvalı Köyü Doğumlu ve 1951 Göçmeni Hasan Pehlivan ile Yapılan Görüşme. Görüşme Tarihi: 23.10.2019.

“Bulgaristan’da yaşadığımız yer hep Türktü. O yüzden Bulgarca öğrenmedik, hiç ihtiyaç duymadık. Komünist sisteme hiç alışamadı babam, Türkler gitsin istedi zaten onlar da. Hep baskı yaptılar. Sonra izin verdiler bize. 1950 yılının Kasım ayında evimizden ayrıldık. Kırcaali İli Koşukavak İlçesi Ayvalı köyündeniz. Hükümet bize izin verince eşyalarımızı topladık otobüsle Avren’e geldik. Burada işlemlerimizi yaptık Mestanlı’ya geldik. Mestanlı’dan trene bindik ve Mustafapaşa’ya geldik. Burada bir ay kalarak tren sıramızı bekledik. Bir aylığına samanlık kiraladık ve samanlıkta kaldık. 1951 yılının Ocak ayında sıramız geldi ve yine trenle Karaağaç’a geldik. Bir hafta Karaağaç’ta misafirhanede kaldık. Sonra bizi Eskişehir-Ahir Köy’e verdiler. Orada iki ay kaldık ama alışamadık. Akrabalarımızı Söğüt’e verdilerdi biz de onların yanına gittik. Orada bir sene kaldık. Yevmiye ile çalışıp ekmek paramızı kazandık. Anamlar 25 kuruşa pancar, haşhaş kazmaya giderlerdi. Köylü bize boş olan bir evi verdi, orada kaldık. Ben de çobanlık yaptım bir sene burada. Sonra Söğüt İskân Müdürü, “siz buraya alışamadınız Trakya’ya gidebilirsiniz, devlet sizin hakkınızı orada verecek” dedi ve Keşan’a geldik. İki ay çeltik tarlalarında çalıştık. Oradan da Enez’in Hisarlı Köyü’ne geldik, burada da çeltik tarlalarında çalıştık. Burada bize nüfus kağıdı çıkardılar, vatandaş olduk. Enez’de bir yıl kaldık. Ama aklımız hep Edirne-Budakdoğanca Köyü’nde kaldı. Akrabalarımızın çoğu bu köydeydi. Budakdoğanca Köyü’nde sınır kaçakçılığı yaptıkları için muhtarın köyden sürdürdüğü aileler varmış. Amcama orayı vermişlerdi. Amcam muhtara bizi söylemiş, biz iki aileydik Enez’de. Muhtar gelsinler deyince Budakdoğanca’ya geldik. Boş olan iki eve yerleştik. Devlet bize öküz, öküz arabası, pulluk tohum parası verdi. Tarla da verdi. Önce 70 dönüm tarla verdi, sonra köyden sürülen aileye verilen 70 dönüm tarlayı da bize verdi, 140 dönüm tarlamız oldu. İlk sene tarlamızı devlet sürdürdü. Sonraki sene parayla başkasına sürdürdük. Öküzlerimiz büyüyünce de artık kendimiz sürdük. İki-üç ay köylüler yiyecek getirdiler bize, durumu iyi olanlar da iş verdi. Biçerdöverciler yere düşen buğday ve çeltik başaklarını toplamamıza izin verdiler, 15 çuval topladık. Sonra babam onları değirmende un yaptı. Ben köyde çıraklık yaptım. Hayvan güttüm, traktörle tarla sürdüm. Burada ekonomik sıkıntılar yaşadık ama hiç dışlanmadık, hep birlikte çalıştık, birbirimize destek olduk, üstesinden geldik. Zaten köydekiler hep göçmen. 1951’de Bulgaristan’dan gelen 4 aile var, tabi onlarla daha bağlıydık. Ama diğer göçmenlerle birbirimize uyum sağlamada hiç zorluk çekmedik, adetlerimiz, gelenek-göreneklerimiz hep bir, hepimiz aynıyız. Zaten Romanya göçmeniyle evlendim. Kardeşimin eşi de 1912 göçmeni.”

Ek 15: 1938 Kırcaali Doğumlu 1951 Göçmeni Nevriye (Dönmez) Öz ile Yapılan Görüşme. Görüşme Tarihi: 23.10.2019.

“1951 yılında Kırcaali Yelciler Köyü’nde yaşıyorduk. Kıtık zamanı Bulgaristan’da vesikayla ekmek verirlerdi. Bize de vesika verdiler. Bulgar gelip evde mısır, buğday var mı diye kontrol yapardı. İnek buzağladı mı diye bile sorardı. Anamla her gün ot toplamaya giderdik bizi fakir sansınlar diye. Bir gün karşıma çıktı görevliler evde mısır, buğday var mı sordu. Ben de tavan arasında var dedim. Anam çok kızdı bana ama çocuktum o zaman. Sonra bizim vesikamızı kestiler. Ama yinede yiyeceksiz kalmadık o kıtlıkta. Durumumuz iyiydi. Çok cevizimiz vardı. Susam ekerdik. Anam onlardan yağ çıkarırdı. Yemeklerde, kızartmada o yağı kullanırdık. Ayçiçek yağı yoktu o zaman. Bizim ailede Türkçe dışında dil konuşulmazdı. Bilmezdik zaten Bulgarca’yı. Babamın kardeşi Şaban amcam çok önce kaçak olarak Türkiye’ye gitmişti. Babam da çok istedi gitmeyi. Amcam istek kağıtlarını yaptırıp babama yollamış, kağıtlar gelince babam pasaportlarımızı çıkarttı. Köyde hayvanlarımız, arılarımız vardı. Onları sattı babam. Evimiz, tarlalarımız öylece kaldı. Annem, babam, abim, yengem, ben göç ettik. Edirne’de trenden indik. Şaban amcam karşıladı bizi Karaağaç istasyonunda. Amcamın komşusu ile Havsa-Hasköy’e geldik. Amcamın komşusunun samanlığına yerleştik. 2 gece kaldık samanlıkta. Beygirleri çıkarıp bizi yerleştirdiler. Bitlendik, pirelendik orda. Ben çok ağladım evimize gidelim diye. Devlet bizi İçel’e gönderecekti. Babam gitmek istemeyince kağıt imzaladı. Onun için de devlet bize yardım yapmadı. 3-4 sene sonra 40 dönüm tarla verdi devlet. Diğer gelenlere 70-80 dönüm tarla, ev, bir sürü yardım yapıldı. Babam Hasköy’e gelince Gacal mahallesinden ev kiraladı. Sonra arsa da aldı. 3-4 sene sonra biriktirdiğimiz paralarla kendimize kerpiç kestik ev yaptık. Kırcaali’de sattığımız hayvanların parasını çaldırdık. Ondan 3-4 sene sonra ancak ev yapabildik. Köylüler yiyecek yardımı yapardı bize. Çok iyi davrandılar sağolsunlar. Amcam da yapardı ama o da çok fakirdi. Anam, babam, yengem, ben kerpiç kesmeye giderdik yevmiyeyle. Kime gidersek bize öğlen yemek verirdi. Hatta akşam bile yemeğimizi getirirlerdi. O zaman evler hep kerpiçten yapıldı. Agam gündüz yol işinde çalışırdı, gece de boza yapıp kahvelerde satardı. Ben komşumuza bir sene teneke kufalan (kova ile) su taşıdım, karşılığında 2 metre basma aldım. Agam Yelciler Köyü’nde (Bulgaristan’da) su kuyusu kazardı, kuyucuydu. Çok iyiydi işi. Burda hiç yabancılık çekmedik. Bizi hiç dışlamadılar. Buradakiler de önceleri hep Yunanistan’dan, Bulgaristan’dan gelmişler. Gacal, Arnavut, Tatar, Dağlı... Herkes birbiriyle iyi geçinirdi. Ama mahalleler ayrıydı. Biz Gacal mahallesinde otururduk ama Dağlıydık biz. Şehirde olsaydık belki daha çok zorluk çekerdik. Ama köyde herkes birbirinin aynı, çoğusu fakirdi zaten, bizde de birşey yoktu. Ondan kimse kimseyi hor görmez, aşağılamazdı. Sonra 16 yaşındayken Yunanistan’dan gelmiş bir göçmenle evlendim. Hiç bakmadık Dağlı mı değil mi. Köydeki göçmenler hepsi birbirine kız verir alırdı zaten.”

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ayşegül İNGİNAR KEMALOĞLU
Uyruğu: T.C.
Doğum Yeri ve Yılı: Edirne, 1981
E-Posta: ainginar@gmail.com

EĞİTİM

DERECE	KURUM	MEZUNİYET YILI
Lisans:	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İİBF, Uluslararası İlişkiler	2005
	Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat	2006
Y. Lisans:	Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı	2010
Doktora:	İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı	2020

İŞ TECRÜBESİ

KURUM	Görev	Yıl
Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi	Stajer	2004
Procter&Gamble Tük. Mal. San. A.Ş.	İthalat Uzmanı	2005-2008
DHL Exel Supply Chain	Uluslararası Lojistik Uzmanı	2008-2010

YABANCI DİLLER

İyi derecede İngilizce

YAYINLAR

Ayşegül İnginar Kemaloğlu, *Bulgaristan'dan Türk Göçü 1985-1989*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2012.

Ayşegül İnginar Kemaloğlu, “Bulgaristan'dan Türk Göçleri”, Ed. Nesrin Sarıahmetoğlu, İlyas Kemaloğlu, *Türk Dünyasında Sürgün ve Göç*, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2015.

Ayşegül İnginar Kemaloğlu, “II. Dünya Savaşında Bulgaristan'da Türk Azınlığı”, Ed. Nesrin Sarıahmetoğlu, İlyas Kemaloğlu, *İkinci Dünya Savaşı ve Türk Dünyası*, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul 2016.

Ayşegül İnginar Kemaloğlu, “Edirne İli Merkez İlçesinde Mübadillere Dağıtılan Gayrimenkullerin Tevzi Defteri Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Mübadele Sempozyumu ve Mübadelenin 94. Yılı Anma Etkinlikleri*, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Yayınları, Tekirdağ, 2017.

Ayşegül İnginar Kemaloğlu, “*Türkiye’nin 1989 Göçünü Uluslararası Kamuoyunun Gündemine Taşıma Girişimleri*”, 1989 Göçünün 30. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu, 15-16 Haziran 2019 (Basım aşamasında).